ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ

Η θέση της αρχαίας ελληνικής γραμματείας ως γνωστικού αντικειμένου και ερευνητικού πεδίου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη σήμερα

Διδακτορική Διατριβή

ΓΙΑΝΝΟΥΛΑ Κ. ΣΙΑΜΕΤΗ

Τριμελής Συμβουλευτική Επιτροπή:

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΠΠΑΣ, Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας, Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο (Επόπτης)

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ, Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας, Τμήμα Ιστορίας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο (Μέλος)

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΣΥΡΟΠΟΥΛΟΣ, Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας με Έμφαση στην Ιστοριογραφία, Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Αιγαίου (Μέλος)

ΚΕΡΚΥΡΑ, ΜΑΡΤΙΟΣ 2023

Η θέση της αρχαίας ελληνικής γραμματείας
ως γνωστικού αντικειμένου και ερευνητικού πεδίου
στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη σήμερα

Διδακτορική Διατριβή

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ

Η θέση της αρχαίας ελληνικής γραμματείας ως γνωστικού αντικειμένου και ερευνητικού πεδίου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη σήμερα

Διδακτορική Διατριβή

ΓΙΑΝΝΟΥΛΑ Κ. ΣΙΑΜΕΤΗ

Επταμελής Συμβουλευτική Επιτροπή:

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΠΠΑΣ, Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας, Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο (Επόπτης)

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ, Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας, Τμήμα Ιστορίας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο (Μέλος)

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΣΥΡΟΠΟΥΛΟΣ, Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας με Έμφαση στην Ιστοριογραφία, Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Αιγαίου (Μέλος)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΣΙΛΑΡΟΣ, Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας, Τμήμα Φιλοσοφίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο (Μέλος)

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΔΡΑΚΑΚΗΣ, Αναπληρωτής Καθηγητής Αρχειονομίας, Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο (Μέλος)

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΛΛΙΟΝΤΖΗΣ, Επίκουρος Καθηγητής Ρωμαϊκής Ιστορίας με δυνατότητα διδασκαλίας Ιστορίας της Ύστερης Αρχαιότητας, Τμήμα Ιστορίας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο (Μέλος)

ΑΝΔΡΕΑΣ ΦΟΥΝΤΟΥΛΑΚΗΣ, Αναπληρωτής Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας και Θεατρικής Παιδείας, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

ΚΕΡΚΥΡΑ, ΜΑΡΤΙΟΣ 2023

Η έγκριση της Διδακτορικής Διατριβής από το Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας του Ιονίου Πανεπιστημίου δεν υποδηλώνει απαραιτήτως και την αποδοχή από το Τμήμα των απόψεων της συγγραφέως.

Στους γονείς μου Πηνελόπη και Κωνσταντίνο

Στη μονάκριβή μου κόρη Πηνελόπη Ραφαέλα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευχαριστίες……..……..……..……..13
Περίληψη…….……...…..…..15
Abstract……..…….....……...16

ΕΙΣΑΓΩΓΗ……...……..…….…….17
Μεθοδολογία έρευνας……...……...….33

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1
Η ΑΝΑΒΙΩΣΗ ΤΩΝ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

1.1 Τα ελληνικά γράμματα στην Ευρώπη την εποχή της Αναγέννησης.....39
1.1.1. Οι βυζαντινοί λόγιοι 41
1.1.2 Μανουήλ Χρυσολωράς (1355-1415).....41
1.1.3 Μάρκος Μουσούρος (1470-1517).....43
1.2 Η θέση των ελληνικών γραμμάτων στην Ευρώπη από τον 16ο έως τον 19ο αιώνα.....46
1.2.1 Βρετανία 49
1.2.2 Γαλλία.....52
1.2.3 Βέλγιο 55
1.2.4 Ισπανία.....56
1.2.5 Ολλανδία.....57
1.2.6 Αυστρία – Ελβετία.....58
1.2.7 Σκανδιναβικές χώρες (Δανία, Νορβηγία, Σουηδία, Φινλανδία) 59
1.2.8 Γερμανία 60
1.2.9 Οι ελληνικές σπουδές στην Ιταλία.....63
1.3 Τα πρώτα πανεπιστήμια της Ευρώπης και η εξέλιξή τους 66
1.3.1 Alma Mater Studiorum – Università di Bologna 68
1.3.2 University of Oxford.....69
1.3.3 Université de Paris 69
1.3.4 University of Cambridge 70
1.3.5 Universidad de Salamanca.....70
1.3.6 Università degli Studi di Padova 71
1.4 Η εξέλιξη των πανεπιστημίων 72
1.5 Οι αλλαγές που καθόρισαν την εξέλιξη των κλασικών σπουδών 79

1.6 Η θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην Ευρώπη 82
1.7 Διεθνείς οργανισμοί – εκπαίδευση 85

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΣΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

2.1 Οι ελληνικές σπουδές στην Ιταλία τον 20ό αιώνα 89
2.2 Το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ιταλία 92
2.2.1 Στάδια του εκπαιδευτικού συστήματος 94
2.2.2 Η συμβολή των κλασικών λυκείων στη διάδοση των ελληνικών σπουδών 98
2.3 Η κλασική φιλολογία στην Ιταλία σήμερα 99
2.4 Università degli Studi di Bari Aldo Moro 101
2.4.1 Dipartimento di Studi Umanistici – DISUM 102
2.5 Università degli Studi di Catania 109
2.5.1 Dipartimento di Scienze Umanistiche 109
2.6 Università degli Studi di Firenze 119
2.6.1 Dipartimento di Lettere e Filosofia (DILEF) 119
2.7 Università degli Studi di Napoli “Federico II” 129
2.7.1 Dipartimento di Studi Umanistici 130
2.8. Università degli Studi di Padova 144
2.8.1 Scuola di Scienze Umane, Sociali e del atrimonio culturale 145
2.9 Università del Salento 159
2.9.1 Dipartimento di Studi Umanistici 161
2.10 Κατάλογος ιταλικών ιδρυμάτων με μαθήματα αρχαίας ελληνικής γραμματείας στα προγράμματα των προπτυχιακών σπουδών 172

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΣΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ

3.1 Οι ελληνικές σπουδές στην Αγγλία σήμερα 175
3.2 Το εκπαιδευτικό σύστημα στην Αγγλία 177
3.2.1 Στάδια του εκπαιδευτικού συστήματος. 179
3.3 Η κλασική φιλολογία στην Αγγλία σήμερα 183
3.4 University of Bristol 186
3.4.1 Department of Classics and Ancient History 187

3.5 University of Cambridge 200
3.5.1 Faculty of Classics 202
3.6 University College London (UCL) 222
3.6.1 Department of Greek & Latin 224
3.7 University of Leeds 237
3.7.1 School of Languages, Cultures and Societies 238
3.8 University of Oxford 249
3.8.1 Faculty of Classics 251
3.9 Κατάλογος αγγλικών ιδρυμάτων με μαθήματα αρχαίας ελληνικής γραμματείας στα προγράμματα των προπτυχιακών σπουδών 266

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΣΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

4.1 Οι ελληνικές σπουδές στη Γερμανία σήμερα 267
4.2 Το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας 268
4.2.1 Στάδια του εκπαιδευτικού συστήματος 269
4.3 Η κλασική φιλολογία στη Γερμανία σήμερα 274
4.4 Friedrich-Alexander Universität Erlangen – Nürnberg 277
4.4.1 Klassische Philologie Institut für Alte Sprachen 279
4.5 Johannes Gutenberg Universität Mainz 285
4.5.1 Fachbereich Geschichts- und Kulturwissenschaften 287
4.6 Ludwig-Maximilians Universität München 294
4.6.1 Fakultät für Sprach- und Literaturwissenschaften 296
4.7 Universität Hamburg 302
4.7.1 Fachbereiche Sprache, Literatur und Medien I + II 303
4.8 Universität Heidelberg 310
4.8.1 Philosophische Fakultät 312
4.9 Κατάλογος γερμανικών ιδρυμάτων με μαθήματα αρχαίας ελληνικής γραμματείας στα προγράμματα προπτυχιακών σπουδών 320

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΣΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

5.1 Οι ελληνικές σπουδές στη Γαλλία σήμερα 323
5.2 Το εκπαιδευτικό σύστημα στη Γαλλία 330

5.2.1 Στάδια του εκπαιδευτικού συστήματος 331
5.3 Η κλασική φιλολογία στη Γαλλία σήμερα 335
5.4 Sorbonne Université 338
5.4.1 Faculté des Lettres (Σχολή Φιλολογίας) 340
5.5 Université Bordeaux Montaigne 359
5.5.1 Département Lettres 361
5.5.2 Département Histoire de l'art et Archéologie 370
5.6 Université de Strasbourg 375
5.6.1 Faculté des Lettres 376
5.7 Université Paul-Valéry Montpellier 3 384
5.7.1 Département de Langues et Littératures Anciennes (LLA) 386
5.8 École normale supérieure 400
5.8.1 Département des Sciences de l'Antiquité (DSA) 402
5.9 Κατάλογος γαλλικών ιδρυμάτων με μαθήματα αρχαίας ελληνικής γραμματείας στα προγράμματα των προπτυχιακών σπουδών 408

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6
Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑ ΣΗΜΕΡΑ

6.1 Ισπανία 409
6.2 Universitat de Barcelona 412
6.3 Universidad Complutense de Madrid 414

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

7.1 Η κλασική παιδεία και ο πολιτισμός της Ευρώπης σε περίοδο ύφεσης 417
7.2 Η αρχαία ελληνική παιδεία στην Ευρώπη σήμερα 420
7.3 Το μέλλον των κλασικών σπουδών 446

ΕΠΙΛΟΓΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ 449
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 459

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα Επόπτη της Διδακτορικής μου Διατριβής, κ. Θεόδωρο Παππά, Καθηγητή Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας του Τμήματος Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας του Ιονίου Πανεπιστημίου, για την ακούραστη στήριξη, τη συνεχή καθοδήγηση και την ουσιαστική συμβολή του σε κάθε στάδιο της έρευνας, και για την αφειδώλευτη παροχή όλων των επιστημονικών εργαλείων που με οδήγησαν στην ολοκλήρωση της παρούσας Διατριβής. Θα ήθελα ιδιαίτερα να σταθώ στην πλούσια βιβλιογραφία που μου διέθεσε και στην υπομονή που έδειξε για όλα εκείνα τα δύσκολα ζητήματα που έπρεπε να διαχειριστώ. Ευχαριστώ, επίσης, ιδιαιτέρως τον κ. Σπυρίδωνα Συρόπουλο, Καθηγητή Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας με Έμφαση στην Ιστοριογραφία, του Τμήματος Μεσογειακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αιγαίου, για τις συμβουλές και τις διορθώσεις του, καθώς και για τον πολύτιμο χρόνο που διέθεσε. Ευχαριστώ, ακόμα, τον κ. Αθανάσιο Ευσταθίου, Καθηγητή Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας του Τμήματος Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου για τις πολύτιμες συμβουλές του.

Επιπροσθέτως, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Παναγιώτη Κουρουθανάση, Καθηγητή του Τμήματος Πληροφορικής του Ιονίου Πανεπιστημίου, για την υποστήριξη, τις συμβουλές και τις πολύτιμες πληροφορίες που μου έλαβα από εκείνον σε όλα τα στάδια της έρευνας, καθώς και την κ. Μαριέττα Μινώτου, Λέκτορα του Τμήματος Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας του Ιονίου Πανεπιστημίου, η οποία πάντα ενθάρρυνε την ακαδημαϊκή μου διαδρομή. Ευχαριστώ τον Σωκράτη Πουλή για τις πολύτιμες συμβουλές του και την κριτική του σκέψη στα ζητήματα που με απασχολούσαν. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω από καρδιάς την οικογένειά μου για την άνευ όρων στήριξή της.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αντικείμενο της παρούσας Διατριβής είναι η παρουσίαση της θέσης της αρχαίας ελληνικής γραμματείας ως γνωστικού αντικειμένου και ως ερευνητικού εργαλείου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη σήμερα. Επικεντρώσαμε τους άξονες της έρευνάς μας στην παρουσίαση των προπτυχιακών Προγραμμάτων Σπουδών, και συγκεκριμένα στη μεθοδολογία και στο περιεχόμενο των διδασκόμενων θεματικών ενοτήτων που αφορούν άμεσα ή έμμεσα την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία. Συνολικά επεξεργαστήκαμε δεδομένα για ογδόντα τρία (83) Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα στην Ευρώπη και εκατό πενήντα τέσσερα (154) προπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών, τα οποία κατανέμονται στις εξής χώρες: Ιταλία, Αγγλία, Γερμανία, Γαλλία και Ισπανία. Η συλλογή, επεξεργασία και ανάλυση δεδομένων για όλα τα Πανεπιστήμια αφορά μόνο ένα κύκλο σπουδών, προπτυχιακού επιπέδου, «Laurea», «Bachelors», «Diplom», «Licence», «Grado», αντίστοιχα. Για κάθε χώρα πραγματοποιήσαμε, επιπροσθέτως, αναφορά στις μεταπτυχιακές σπουδές και σε μερικές περιπτώσεις έχουμε καταγράψει και την ερευνητική δραστηριότητα των Ιδρυμάτων. Σχετικά με τις διεθνείς κατατάξεις για τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κ.τ.λ.) χρησιμοποιήσαμε δεδομένα ποιότητας από τη SCImago Institutions Rankings. Ο ερευνητικός σχεδιασμός της διατριβής στηρίχθηκε σε μελέτες περίπτωσης (*case studies*). Αναλύουμε τα ευρήματα της παρούσας έρευνας και για καλύτερη απεικόνιση των δεδομένων χρησιμοποιήσαμε και γραφιστικές αναπαραστάσεις με πίνακες, γραφήματα και χάρτες. Τα ευρήματα ερμηνεύονται με αντιπαραβολή στη σχετική βιβλιογραφία, ενώ διατυπώνονται και προσωπικές ερμηνείες. Η διατριβή ολοκληρώνεται με την καταγραφή των συμπερασμάτων.

Λέξεις-κλειδιά: Αρχαία Ελληνική Γραμματεία, Κλασικές Σπουδές, Αρχαία Ελληνική Γλώσσα, Κλασική Φιλολογία, Αρχαία Ελληνικά, Λατινικά.

ABSTRACT

This Thesis aims to present the role of Ancient Greek Literature as a cognitive educational object and a research tool in Higher Education in Europe today. We focused our research axes on the presentation of undergraduate study programs, and specifically on the methodology and the content of the taught Thematic Units that directly or indirectly concern the Ancient Greek Language and Literature. In total, we processed data for eighty-three (83) Higher Education Institutions in Europe and one hundred fifty-four (154) undergraduate study programs distributed in the following countries: Italy, England, Germany, France, and Spain. Data collection, processing, and analysis for all Universities concerns only one cycle of undergraduate level studies "Laurea", "Bachelors", "Diplom", "Licence", "Grado", respectively. For each country, we have additionally reported postgraduate studies and in some cases, we have also reported the research activity of the Institutions. Regarding international rankings for scientific performance (research, innovation, etc.) we used quality data from the SCImago Institutions Rankings. The research design of the present thesis was based on case studies. We analyze the findings of the present research and for better visualization of the data we also used graphic representations with tables, graphs, and maps. The findings are interpreted by comparison with the relevant literature, while personal interpretations are also formulated. The thesis is completed by recording the conclusions.

Keywords: Ancient Greek Literature, Classical Studies, Ancient Greek Language, Classical Philology, Ancient Greek, Latin.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην αρχαία Ελλάδα η γέννηση του κλασικού πολιτισμού ήταν απόρροια της παιδείας, η οποία είχε ως κύριο χαρακτηριστικό την ποιότητα. Η παιδεία των αρχαίων Ελλήνων είχε ανθρωπιστικό χαρακτήρα και έθετε τον άνθρωπο σε κεντρικό ρόλο, ώστε μέσα από διάφορες ενέργειες, σκέψεις και πράξεις μπορούσε να φτάσει σε υψηλότερα επίπεδα νόησης και να αντιληφθεί τον εαυτό του ως ένα ανθρώπινο ον που αλληλοεπιδρούσε με το φυσικό και νοητό περιβάλλον σε πλήρη αρμονία. Ως νοητό περιβάλλον ερμηνεύονται οι σκέψεις και οι ιδέες, όπως αυτές εκφράζονται μέσα από τις αρχές της φιλοσοφικής θεωρίας.

Οι αρχαίοι Έλληνες δημιούργησαν τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό σε συγκεκριμένη ιστορική περίοδο, χρησιμοποιήθηκε δε ο πολιτισμός αυτός ως ηθικό πρότυπο από πολύ μεταγενέστερες γενιές Νεοελλήνων αλλά και από Δυτικοευρωπαίους. Η αρχαία ελληνική γραμματεία οριοθετεί τις απαρχές της ευρωπαϊκής παιδείας με την ανακάλυψη της γραφής και την καταγραφή των ομηρικών επών τον 8ο π.Χ. αιώνα. Η απρόσωπη διήγηση του έπους έδωσε τη θέση της στην προσωπική δημιουργία της λυρικής ποίησης. Από τη Μικρά Ασία και τα νησιά του Αιγαίου μεταφερόμαστε στην ηπειρωτική Ελλάδα και την Αθήνα, όπου αναπτύσσεται η πολιτική σκέψη. Μαζί με την τραγωδία, την κωμωδία και τη ρητορική γεννιέται ο επιστημονικός λόγος και αναπτύσσεται η ιστορική έρευνα, τα μαθηματικά και άλλες επιστήμες.[1]

Η εμφάνιση της ελληνικής φιλολογικής παράδοσης, με τη γραπτή μορφή της, πραγματοποιείται περίπου το 700 π.Χ., καθώς οι Έλληνες προσάρμοσαν στη γλώσσα τους μια απλή γραφή που δημιουργήθηκε στην περιοχή που βρίσκεται σήμερα ο Λίβανος. Η αρχαία ελληνική γραμματεία εκτείνεται περίπου μέχρι το 500 μ.Χ. Όπως είναι γνωστό, δεν διατηρήθηκαν τα περισσότερα έργα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας παρά μόνο ένα μικρό μέρος. Ειδικότερα, γνωρίζουμε μεν τα ονόματα περισσότερων από 370 θεατρικών

[1] Θ. Παππάς, *Προσεγγίσεις στην αρχαία ελληνική παιδεία. Από τον Όμηρο ως τον Ισοκράτη*, Καρδαμίτσα, Αθήνα 2007, σ. 11-12.

συγγραφέων και τους τίτλους των 1.670 έργων τους, αλλά έχουν σωθεί μόνο 44 ακέραια κείμενα, ενώ άλλα 6 είναι ημιτελή. Οι γνώσεις μας για τα υπόλοιπα έργα οφείλονται σε χωρία λόγιων της περιόδου της βυζαντινής περιόδου και σε αποσπάσματα από αρχαία αντίγραφα σε πάπυρους που έχουν εντοπιστεί στις ερήμους της Αιγύπτου.[2]

Τα σωζόμενα έργα που έχουν δημιουργηθεί τους πέντε πρώτους αιώνες της αρχαίας ελληνικής γραμματείας, δηλαδή αυτά που εντάσσονται στην αρχαϊκή, κλασική και ελληνιστική περίοδο (περίπου από το 740 έως το 240 π.Χ.) είναι πολύ λιγότερα σε αριθμό από τα σωζόμενα που γράφτηκαν τη μετακλασική περίοδο και ειδικότερα τους επόμενους οκτώ αιώνες.

Στη δομή των σύγχρονων προγραμμάτων σπουδών, υπό τον τίτλο «(Αρχαία) Ελληνική Γραμματεία» απαντούν όλα τα έργα που δημιουργήθηκαν κατά τους πρώτους αιώνες και σε αυτά περίπου το 70-80% αφορά επισκοπήσεις της αρχαίας ελληνικής γραμματείας. Το γεγονός αυτό όμως είναι απόρροια πρακτικών της αρχαιότητας, καθώς η *Ιλιάδα* και η *Οδύσσεια* για τους αρχαίους Έλληνες θεωρούνταν πολύ σπουδαία έργα με σημαντικό ρόλο στο εκπαιδευτικό τους σύστημα. Όσον αφορά τους αρχαίους ποιητές Αισχύλο, Σοφοκλή και Ευριπίδη, αυτοί είχαν αναγνωριστεί για το έργο τους από την εποχή που ακόμα ζούσαν· μέσα σε ένα αιώνα τα έργα τους θεωρούνταν ήδη κλασικά.[3]

Η θέση της ανάγνωσης και της γραφής στην αρχαϊκή και κλασική περίοδο ήταν περιορισμένη, καθώς ένα μικρό ποσοστό μπορούσε να διαβάσει ποίηση. Παρ' όλα αυτά όμως υπήρχαν διαθέσιμα αντίγραφα γραπτών κειμένων, μέσω των οποίων διασώθηκαν τα έργα. Από το 500 π.Χ. οι πολιτικές αλλαγές στην Αθήνα και ο διαφορετικός τρόπος διακυβέρνησης οδήγησε στην ευρεία διάδοση της ικανότητας ανάγνωσης και γραφής.

Η γέννηση της επιστημονικής και φιλοσοφικής σκέψης πραγματοποιήθηκε στα παράλια της Ιωνίας περίπου τον 6ο π.Χ. αιώνα από τους αρχαίους Έλληνες. Οι αρχαιότεροι πολιτισμοί της Εγγύς Ανατολής επηρέασαν τις θρησκευτικές και κοσμολογικές θεωρίες των αρχαίων Ελλήνων καθώς και τις αστρονομικές και μαθηματικές τους γνώσεις. Ο Θαλής ο Μιλήσιος, με δραστηριότητα από το 575 π.Χ., θεωρείται ο αρχαιότερος επιστήμων-στοχαστής. Για τους αρχαίους Έλληνες η ελεύθερη ανταλλαγή ιδεών, η αφηρημένη και λογική έρευνα για τον φυσικό και υλικό κόσμο, και η επιδίωξη της

---

[2] K. Dover, «Ο γραπτός και προφορικός λόγος», στο Brian A. Sparkes (επιμ.), *Ελληνικός πολιτισμός*, μτφρ. Μαρία Λεβεντοπούλου, Ινστιτούτο του Βιβλίου – Α. Καρδαμίτσα, Αθήνα 2002, σ. 183-184.

[3] *Στο ίδιο*, σ. 184-185.

γνώσης χάριν της γνώσης δημιουργούν ένα δυναμικό που είναι ταυτόχρονα μεγαλοφυές και τρομακτικό, και δεν ομοιάζει σε κανέναν άλλο πολιτισμό.[4]

Ο αρχαίος ελληνικός κόσμος είχε κατανοήσει τον σημαντικό ρόλο που κατείχε ο πολιτισμός στην εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας. Ο Ηρόδοτος και ο Αριστοτέλης είχαν πλήρη συνείδηση για το περιεχόμενο της λέξης *ελληνικό*, καθώς έβλεπαν τις πόλεις-κράτη ως μια συνολική κοινωνία Ελλήνων που είχε μια κοινή βάση. Χαρακτηριστική μέχρι και σήμερα είναι η απάντηση που έδωσαν οι Αθηναίοι στους απεσταλμένους των Σπαρτιατών, οι οποίοι ανησυχούσαν μήπως οι Αθηναίοι «μηδίσουν», στις παραμονές της μάχης των Πλαταιών (479 π.Χ.): *«αὖτις δὲ τὸ Ἑλληνικόν, ἐὸν ὅμαιμόν τε καὶ ὁμόγλωσσον, καὶ θεῶν ἱδρύματά τε κοινὰ καὶ θυσίαι ἤθεά τε ὁμότροπα, τῶν προδότας γενέσθαι Ἀθηναίους οὐκ ἂν εὖ ἔχοι»* (Ηρόδοτος, Η΄, *Ουρανία*, 144.2). Η παραπάνω απάντηση συνοψίζει το πνεύμα της εποχής, στην οποία η έννοια της καθολικότητας ήταν αυτή που δημιουργούσε τον κεντρικό πυρήνα ένωσης για τις ελληνικές πόλεις-κράτη. Ποια είναι όμως εκείνα τα μοναδικά χαρακτηριστικά, τα οποία διέπουν τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό και παραμένουν διαχρονικά έως τις ημέρες μας με έντονη παρουσία σε όλη τη Δύση; Η απάντηση μπορεί να δοθεί μέσα από τα έργα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας και κατ' επέκταση της κλασικής παιδείας, η οποία λειτουργεί ως φάρος πολιτισμού ανά τους αιώνες για όλο τον κόσμο. Στην ελληνική πόλη-κράτος οι αρχιερείς δεν διέθεταν πολιτική εξουσία. Η θρησκεία είναι διακριτή από την πολιτική εξουσία και υποκείμενη σε αυτήν. Επίσης, ο πολίτης έχει δικαίωμα επί της περιουσίας του και μπορούσε να κληρονομεί και να κληροδοτεί ό,τι του ανήκε. Σε καμία άλλη περιοχή της Μεσογείου δεν γίνεται αποδεκτός ένας άνθρωπος που διαφωνεί, χωρίς να έχει κυρώσεις (απομόνωση, θάνατος, μετατροπή σε αυλοκόλακα). Η αντίληψη της διαφωνίας και της κριτικής στους τομείς της θρησκείας, της πολιτικής και της στρατιωτικής ζωής ήταν αποδεκτή στην αρχαία Ελλάδα. Ο Αίας, ο Φιλοκτήτης, η Λυσιστράτη, η Ηλέκτρα, ο Προμηθέας υπήρξαν ήρωες θεατρικών έργων. Παρ' όλα αυτά ο ελληνικός πολιτισμός δεν ήταν πάντα αποδεκτός από τη Δύση και για αυτόν τον λόγο για αιώνες υπέστη λογοκρισία και γνώρισε τη θρησκευτική αδιαλλαξία και τον πολιτικό αυταρχισμό. Οι ελληνικοί θεσμοί δεν ήταν τυχαίοι αλλά απόρροια της ιδιαίτερης κοσμοθεωρίας αυτού του λαού.[5]

---

[4] V.D. Hanson, J. Heath, *Ποιος σκότωσε τον Όμηρο; Ο θάνατος της κλασικής παιδείας και η αποκατάσταση της ελληνικής σοφίας*., μτφρ. Ρένα Καρακατσάνη, Κάκτος, Αθήνα 1999, σ. 65.

[5] *Στο ίδιο*, σ. 67-73

Η ύφεση της μελέτης των κλασικών σπουδών στην Ευρώπη εντοπίζεται τη δεκαετία του 1960, όταν θεωρήθηκε ότι αυτού του είδους οι σπουδές ήταν απαρχαιωμένες, χρονοβόρες και δύσκολες. Οι διοικήσεις των πανεπιστημίων υποχώρησαν στις διαμαρτυρίες των νεαρών σπουδαστών και τα προγράμματα σπουδών αναμορφώθηκαν. Το Βατικανό την περίοδο εκείνη, μετά και τις ισχυρές πιέσεις που δέχθηκε, απέρριψε τα λατινικά ως παγκόσμια γλώσσα της Εκκλησίας. Τη δεκαετία του 1970 τα μαθήματα που αφορούσαν την ελληνική και ρωμαϊκή θρησκεία, τη μυθολογία και τη λογοτεχνία από μετάφραση άρχισαν να διαδραματίζουν ενεργό ρόλο στα προγράμματα σπουδών, καθώς πλέον ήταν διαθέσιμες εμπνευσμένες νέες εκδόσεις με έργα του Ομήρου, των λυρικών ποιητών, των τραγικών, των ιστορικών, του Αριστοφάνη και των συγγραφέων της λατινικής φιλολογίας. Το έργο αυτό υποστήριξαν ταλαντούχοι μεταφραστές, λόγιοι και καθηγητές. Οι εκδόσεις με Έλληνες και Λατίνους συγγραφείς ήταν πλέον διαθέσιμες, προσιτές οικονομικά και ευχάριστες στην ανάγνωση.[6]

Οι δεκαετίες του 1980 και 1990 ήταν χρονικά περίοδοι μεγάλων αλλαγών στον ακαδημαϊκό χώρο, καθώς προέκυψαν νέες προκλήσεις για τις κλασικές σπουδές, οι οποίες αφορούσαν την *πολυπολιτισμικότητα.* Υπήρχαν έντονες διαφωνίες μεταξύ των υποστηρικτών αυτής της νέας θεωρίας, καθώς αυτοί χωρίζονταν σε δύο ομάδες: η πρώτη θεωρούσε ότι όλοι οι πολιτισμοί είναι ίσοι και ο δυτικός δεν πρέπει να θεωρείται καλύτερος ή χειρότερος από κάποιον άλλο, και η δεύτερη ομάδα υποστήριζε ότι όλοι οι πολιτισμοί είναι ίσοι εκτός από τον δυτικό, ο οποίος πρέπει να θεωρείται ιμπεριαλιστικός, ηγεμονιστικός, εθνικιστικός, σεξιστικός και πατριαρχικός, πρέπει δε να μελετάται ως υπεύθυνος για τα κακώς κείμενα του σύγχρονου κόσμου. Οι κλασικιστές δεν φάνηκε ότι διδάχθηκαν πολλά από την καθοδική πορεία του 1960 και δεν έκαναν πολλές ενέργειες για να αποτρέψουν αυτήν τη νέα επικίνδυνη θεώρηση που στρεφόταν εναντίον των ελληνικών και λατινικών σπουδών. Οι υποστηρικτές των παραπάνω θεωριών προσπάθησαν να εξοστρακίσουν τον κλασικό κόσμο επειδή δεν ήταν πολυπολιτισμικός, κάτι το οποίο δεν μπορεί να ισχύει καθώς στην ουσία κανένας πολιτισμός δεν υπήρξε ποτέ στην πραγματικότητα πολυπολιτισμικός. Επίσης, προσπάθησαν να παρουσιάσουν τους Έλληνες και τους Ρωμαίους ως πολυπολιτισμικούς κάτι το οποίο είναι ψευδές και δεν ισχύει.

[6] *Στο ίδιο*, σ. 130-135

Όπως οι Έλληνες έτσι και οι κλασικιστές δεν πρέπει να προσποιούνται ότι όλοι οι πολιτισμοί είναι ίσοι. Είναι προφανές ότι δεν υπάρχει ένας *Φαίδων* στην Αίγυπτο, μια *Ορέστεια* στην Περσία ή μια *Ιλιάς* στην Ασσυρία, ούτε υπάρχει δημοκρατία στους Γερμανούς της αντίστοιχης εποχής ή πανεπιστήμια στη Γαλατία του 4ου π.Χ. αιώνα. Οι Φαραώ δεν είχαν σχέδια για αεροπλάνα και ο Σωκράτης, όπως έχει υποστηρίξει επανειλημμένως η καθηγήτρια Mary R. Lefkowitz, δεν ήταν μαύρος ούτε ήταν προϊόν το οποίο είχε κλαπεί από κάποιο αφρικανικό φιλοσοφικό σύστημα.[7]

Οι Victor Davis Hanson και John Heath στο βιβλίο τους *Ποιος σκότωσε τον Όμηρο; Ο θάνατος της κλασικής παιδείας και η αποκατάσταση της ελληνικής σοφίας* περιγράφουν αναλυτικά τα στάδια από τα οποία διήλθαν οι κλασικές σπουδές από το 1960 και μετά, και τεκμηριώνουν την άποψή τους με γεγονότα και αλήθειες στις οποίες πολλοί υποστηρικτές των νέων ιδεών κλείνουν τα μάτια τους. Οι συγγραφείς παραθέτουν πολλά παραδείγματα της υπεροχής και της μοναδικότητας του ελληνικού πολιτισμού.

Όταν οι Έλληνες κατασκεύαζαν μεγάλα έργα (θέατρα, γυμναστήρια, δικαστήρια, δημόσια ναυπηγεία, αγορές και χώρους συνάθροισης) για τους πολίτες, ο μεγάλος βασιλιάς Πέρσης οικοδομούσε ναούς και ανάκτορα για τον εαυτό του και τους θεούς. Ο Περικλής δεν είχε πυραμίδα και ο Επαμεινώνδας δεν διέθετε Μεγάλο Ανάκτορο. Η Γκίζα και η Περσέπολη είναι μεγαλειώδη μνημεία αλλά αποτελούν και μαρτυρίες για τα εργατικά χέρια που χρησιμοποιήθηκαν καθώς και για τη χρήση των θησαυρών. Ο Κλεισθένης και οι διάδοχοί του οργάνωναν τη Δημοκρατία στην Αθήνα, όταν κληρονομικοί πρίγκιπες και ιερείς κυβερνούσαν τους Κέλτες και τους Πέρσες, τους Σκύθες, τους Εβραίους και τους Αιγύπτιους. Όταν οι Έλληνες αγρότες τελειοποιούσαν ένα σύστημα μάχης για να προστατέψουν τη γη τους, οι Καρχηδόνιοι επέλεγαν μισθοφόρους. Ο Λεωνίδας στις Θερμοπύλες πεθαίνει με τους άντρες του στην πρώτη γραμμή, ενώ ο Ξέρξης παρακολουθεί από απόσταση. Ο Αισχύλος υμνούσε την εμφάνιση στην Αθήνα μιας μορφής δημοκρατικής δίκης με κριτές πολίτες ισότιμους με τον κατηγορούμενο, όταν η δικαιοσύνη στην Αίγυπτο καθορίζονταν αποκλειστικά από τον βασιλιά.

Οι αρχαίοι Έλληνες άφησαν ως παρακαταθήκη μια κληρονομιά στο δυτικό πολιτισμό. Οι υπέρμαχοι της πολυπολιτισμικότητας καθώς και κάποιες «μαχητικές» φεμινίστριες θεωρούν τον παραδοσιακό κανόνα της λογοτεχνίας, ο οποίος για αιώνες αποτέλεσε το εκπαιδευτικό στήριγμα των κοινωνιών της Δύσης, σεξιστικό, ρατσιστικό

[7] *Στο ίδιο*, σ. 138-139.

και όργανο ιδεολογικής ευθυγράμμισης. Είναι παράδοξο όμως αυτά να κατακρίνονται ως συντηρητικά και αντιδραστικά πρότυπα συμμόρφωσης, διότι ο ρόλος που διαδραμάτισαν στην ιστορία της Δύσης θα μπορούσε να χαρακτηριστεί καινοτόμος, μερικές φορές επαναστατικός ή και ανατρεπτικός.[8]

Ο Bernard Knox[9] στο έργο του *The Oldest Dead White European Males and Other Reflections on the Classic* αναφέρεται στα όσα έχει κερδίσει η Δύση από τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό και τεκμηριώνει τις απόψεις του παραθέτοντας σωρεία παραδειγμάτων, αντικρούοντας τα όσα πρεσβεύουν οι υπέρμαχοι της πολυπολιτισμικότητας. Ο Knox τονίζει με τον δικό του μοναδικό τρόπο, ο οποίος είναι ευθύς και ουσιώδης, τη μεγάλη υποχρέωση της Δύσης προς τον ελληνικό πολιτισμό: «οφείλουμε πάντα να αναγνωρίζουμε πόσο πολύ, πόσο βαθιά, πόσο αμετάκλητα τους είμαστε υπόχρεοι».[10]

Η Ελλάδα υπήρξε χώρος πνευματικής αφύπνισης και κοιτίδα ενός πολιτισμού, ο οποίος επηρέασε τη δομή και τη λειτουργία αρκετών χωρών διαγράφοντας μια πορεία προς το φως. Όπως έχει αναφέρει και η Jacqueline de Romilly:[11] «εκείνο που αγαπάμε στην Ελλάδα είναι η απίστευτη προσπάθεια να θριαμβεύσει το φως πάνω στις σκιές».[12]

Εκτός όμως από την αποδοχή της αρχαίας ελληνικής γραμματείας, υπάρχουν και άλλες φωνές που διακηρύσσουν τη μη αναγκαιότητα παρουσίας των κλασικών σπουδών στα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών. Το κίνημα του Αφροκεντρισμού ισχυρίζεται ότι η αρχαιοελληνική φιλοσοφία είναι αποτέλεσμα «οικειοποίησης» των ιδεών που εμπεριέχονται στον αφρικανικό πολιτισμό. Ειδικότερα, το κίνημα αυτό υποστηρίζει ότι οι Αφρο-Αμερικανοί πρέπει να αναζητήσουν τις ρίζες τους στην αρχαία Αίγυπτο, επειδή είχε κυριαρχηθεί από μια φυλή Αφρικανών.

---

[8] B. Knox, *Οι αρχαιότεροι νεκροί λευκοί Ευρωπαίοι άνδρες και άλλες σκέψεις για την κλασική παιδεία*, μτφρ. Νίκος Νταγιαντάς, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2005, σ. 15-18.

[9] Ο Bernard Knox (1914-2010) γεννήθηκε στην Αγγλία και σπούδασε στο Κέιμπριτζ. Εγκαταστάθηκε στις ΗΠΑ όπου δίδασκε κλασική φιλολογία στο Πανεπιστήμιο του Γέιλ, και υπήρξε για αρκετά χρόνια διευθυντής του Κέντρου Ελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου του Χάρβαρντ στην Ουάσινγκτον.

[10] Knox, *Οι αρχαιότεροι νεκροί λευκοί Ευρωπαίοι*, ό.π., σ. 63.

[11] Η συνεχής προσφορά της στα ελληνικά γράμματα αναγνωρίστηκε με την εκλογή της στην Ακαδημία Αθηνών. Έχει τιμηθεί με το Βραβείο Ωνάση το 1995 και με ειδική τελετή ονομάστηκε Δημότισσα Αθηναίων. Τον Σεπτέμβριο του 1995 με Προεδρικό Διάταγμα πολιτογραφήθηκε Ελληνίδα.

[12] J. de Romilly, *Παιχνίδι φωτός στην Ελλάδα*, μτφρ. Κατερίνα Μηλιαρέση, Μπάμπης Αθανασίου, Το Άστυ, Αθήνα 1996, σ. 61.

Οι οπαδοί της σχολής των Αφροκεντριστών υποστηρίζουν ότι οι αρχαίοι Έλληνες σφετερίστηκαν τα κυριότερα πολιτιστικά επιτεύγματα των Αιγυπτίων θίγοντας την πραγματική ταυτότητα του Ιησού, της Κλεοπάτρας και του Σωκράτη. Υποστηρικτές της ιδέας του Αφροκεντρισμού είναι ο καθηγητής Molefi Kete Asante του Πανεπιστημίου Temple, ο καθηγητής Leonard Jeffries του City University της Νέας Υόρκης και ο Martin Bernal, συγγραφέας του βιβλίου *Η Μαύρη Αθηνά*. Βασικός υποστηρικτής υπήρξε και ο καθηγητής George G. M. James, Γουιανοαμερικανός ιστορικός και συγγραφέας. Το έργο του *Stolen Legacy* δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά το 1954. Απαντήσεις στις απόψεις και στο έργο του δόθηκαν από τον Ronald B. Levinson (1896-1980), ο οποίος ήταν ένας διεθνούς φήμης Αμερικανός φιλόσοφος επηρεασμένος από τον Πλάτωνα. Ο Levinson υπήρξε μέλος της Αμερικανικής Φιλοσοφικής Ένωσης και της Εταιρείας Αρχαίας Φιλοσοφίας (American Philosophical Association, Society of Ancient Philosophy). Σε μια κριτική του 1955 ο Levinson απέρριψε το βιβλίο του James γράφοντας ότι «μόνο οι κοινωνικοί ψυχολόγοι και οι συλλέκτες παραδόξων θα βρουν άλεσμα για τους μύλους τους» [«only social psychologists and collectors of paradoxes will find here grist for their mills»].

Η Ομότιμη καθηγήτρια Ανθρωπιστικών Σπουδών Mary R. Lefkowitz, που εργάστηκε από το 1959 έως το 2005 στο Wellesley College της Μασαχουσέτης, εντόπισε ότι αυτές οι ανησυχίες προκύπτουν από τα αμερικάνικα πανεπιστήμια, από τα οποία και προέρχονται, και θέλουν με αυτό τον τρόπο να καλύψουν το έλλειμμα της ουσιαστικής προσφοράς τους στην επιστήμη.

Στο κίνημα του Αφροκεντρισμού παρατηρούνται πολλές ακρότητες από ορισμένους εκπροσώπους του, τις οποίες με εύστοχο τρόπο αντιμετωπίζει η ελληνίστρια Mary R. Lefkowitz στο έργο της *Μαύρη Αθηνά. Μύθοι και πραγματικότητα ή οι παραποιήσεις του αφροκεντρισμού*. Η Lefkowitz προσπάθησε να δείξει τον λόγο για τον οποίο η αφροκεντρική θεώρηση της αρχαιότητας, παρ' όλο που δεν έχει καμία ιστορική βάση, έγινε αποδεκτή από πολλούς ευφυείς ανθρώπους.

Πολλά ζητήματα οι ιστορικοί και οι φιλόλογοι του παρελθόντος τα γνώριζαν ίσως και τα ανέλυαν με λάθος τρόπο. Τα θέματα αυτά αφορούσαν τις σχέσεις και τις αλληλεπιδράσεις του πολιτισμού της αρχαίας Ελλάδας με τους γειτονικούς πολιτισμούς της Εγγύς Ανατολής και της Αιγύπτου. Υπήρχε μια αντίληψη βάσει της οποίας οι Έλληνες περιλάμβαναν τους άλλους πολιτισμούς στο πολιτισμικό τους σύμπαν και

αντιστρόφως. Πρόκειται, λοιπόν, για το πρόβλημα της ταυτότητας (*identité*) και της ετερότητας (*altérité*) στον αρχαίο κόσμο.[13]

Η Lefkowitz, πέρα από την τεκμηρίωση όσων υποστηρίζει με παράθεση πηγών, παραδειγμάτων και αναλύοντας την πραγματική ιστορία, εγείρει θέματα για περαιτέρω συζήτηση, τα οποία αφορούν σε ζητήματα επιρροών. Οι αρχαίοι Αιγύπτιοι και οι Βαβυλώνιοι ήταν μορφωμένοι και θα μπορούσαν να είχαν, εάν το ήθελαν, προηγμένο πολιτισμό, όμως δεν μελέτησαν ούτε ανέλυσαν τη φύση της πραγματικότητας με αφηρημένη, μη θεολογική γλώσσα. Εντούτοις, η εξειδικευμένη έννοια της φιλοσοφίας επινοήθηκε από τους αρχαίους Έλληνες. Σε περίπτωση που η πολιτισμική επιρροή των Αιγυπτίων ήταν τόσο μεγάλη στην αρχαία Ελλάδα, θα έπρεπε να είχαμε εντοπίσει στον αιγυπτιακό πολιτισμό παράλληλα κείμενα ή άμεσες απηχήσεις, όπως συμβαίνει με τους Ρωμαίους ποιητές, οι οποίοι παρέθεταν ελληνικές πηγές. Στον τομέα που αφορά την ελληνική φιλοσοφία, δεν έχει εντοπιστεί κάτι τέτοιο, όπως δεν έχει εντοπιστεί κάτι αντίστοιχο και στην Αίγυπτο ή σε κάποια άλλη περιοχή της Μεσογείου. Δεν υφίστανται ομοιότητες μεταξύ της σωζόμενης αιγυπτιακής λογοτεχνίας και της ελληνικής φιλοσοφίας.[14]

Η Αίγυπτος δεν υπήρξε ο μοναδικός αρχαίος μεσογειακός πολιτισμός με τον οποίο είχαν επαφές οι Έλληνες, που δέχθηκαν επιρροές και από άλλους λαούς, π.χ. τους Χιττίτες[15] και τους Φοίνικες. Οι Αιγύπτιοι, καθώς και άλλοι λαοί, είχαν γνώσεις στον τομέα της ιατρικής, των μαθηματικών και της αστρονομίας πολύ πριν τους Έλληνες, όμως η συμβολή των τελευταίων ήταν ιδιαίτερη αναπτύσσοντας νέες θεωρητικές διατυπώσεις, πάνω στις οποίες στηρίχθηκαν έκτοτε οι επιστήμονες.

Η Lefkowitz στο προαναφερθέν βιβλίο της υποστηρίζει ότι η μελέτη του παρελθόντος δεν γίνεται για να ανακαλύψουμε τις πραγματικές ή τις υποτιθέμενες ρίζες μας, αλλά για να μάθουμε, όσο αυτό είναι εφικτό, τι συνέβη στο παρελθόν. Επίσης αναφέρει ότι «έχουμε χρέος προς τους λαούς της Αρχαίας Αιγύπτου και της Αρχαίας Ελλάδας να

---

[13] M. Lefkowitz, *Η μαύρη Αθηνά. Μύθοι και πραγματικότητα ή οι παραποιήσεις του «αφροκεντρισμού»*, μτφρ. Νάσος Κυριαζόπουλος, Κάκτος, Αθήνα 1997, σ. 9.

[14] *Στο ίδιο*, σ. 170, 171.

[15] Οι Χετταίοι ή Χιττίτες διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην Ανατολία (περιοχή της σημερινής Τουρκίας) και την υπόλοιπη Εγγύς Ανατολή. Η γλώσσα την οποία μιλούσαν (χεττιτική) κατατάσσεται στις ινδοευρωπαϊκές.

διατηρήσουμε τη μνήμη της ιστορίας τους όσο περισσότερο επιστημονικά μπορούμε. Αυτή είναι η υποχρέωση και το καθήκον μας και όχι η αυτοπροβολή».[16]

Η συζήτηση για τα οφέλη του κλασικού πολιτισμού έχει προκύψει τα τελευταία χρόνια ως ανάγκη προστασίας της κλασικής παιδείας και των οφελών που προκύπτουν μέσω αυτής προς την ανθρωπότητα και τον πολιτισμό. Αρχίζοντας από την Ευρώπη, η οποία επωφελήθηκε από τη διδασκαλία των κλασικών σπουδών από την Αναγέννηση έως τον 19ο αιώνα, περίοδο κατά την οποία στην πραγματικότητα οι κλασικές σπουδές διαμόρφωσαν, καθόρισαν και διέδωσαν παγκοσμίως την ευρωπαϊκή σκέψη, περάσαμε στον 20ό αιώνα που χαρακτηρίζεται από τον παραγκωνισμό του κλασικού κόσμου και την αντικατάστασή του από «νέες γνώσεις», οι οποίες δεν έχουν κάποια κοινή αλληλουχία.

Προς την ίδια κατεύθυνση συνηγορεί το έργο του Lucio Russo *Προς τι η Κλασική Παιδεία: Συνηγορία ενός μη κλασικιστή*, το οποίο αποτελεί ένα σύγχρονο δοκίμιο, στο οποίο μέσω παραδειγμάτων αναλύεται, τεκμηριώνεται και παρουσιάζεται με μια σύγχρονη ματιά το όφελος που αποκόμισε ο δυτικός κόσμος από τον αρχαίο ελληνικό και ρωμαϊκό πολιτισμό. Η ιδιαιτερότητα αυτού του έργου έγκειται στο γεγονός ότι ο Russo αναφέρει μεγάλο αριθμό παραδειγμάτων που δείχνουν τα οφέλη της Δύσης, με έμφαση σε όλες τις πτυχές του πολιτισμού, όπως η τέχνη, η αστρονομία, η φυσική, η γεωμετρία, η λογοτεχνία, τα μαθηματικά, η φιλοσοφία, η γεωγραφία, αλλά και σε άλλα πεδία, τα οποία δεν εντάσσονται αποκλειστικά και μόνο στην κατηγορία των ανθρωπιστικών σπουδών. Ο Russo στο βιβλίο του επισημαίνει τη σημαντική θέση που θα ανακτήσει ο κλασικός πολιτισμός, εάν προσεγγιστεί με διαφορετικό τρόπο, έτσι ώστε να του δοθεί η ευκαιρία να αναδείξει όλα εκείνα τα ενοποιητικά στοιχεία που τον χαρακτηρίζουν. Η υπεράσπιση της κλασικής παιδείας από τον Russo, έναν γνωστό φυσικό και μαθηματικό του Πανεπιστημίου Tor Vergata (Ρώμη), υπογραμμίζει αυτομάτως την αξία αυτών των σπουδών και βοηθάει το κοινό να κατανοήσει ότι είναι συγχρόνως χρήσιμες και πρακτικές γνώσεις.

Για να κατανοήσουμε με μεγαλύτερη ευκολία τη χρησιμότητα των κλασικών σπουδών σε πολλές πτυχές του πολιτισμού μας, ο Russo στο προαναφερθέν έργο του παρουσιάζει μια πολυεπίπεδη ανάλυση της ωφελιμότητας αυτών των σπουδών. Ένα λαμπρό παράδειγμα επιρροής του κλασικού κόσμου είναι και το Άγαλμα της Ελευθερίας (1886), δωρεά της Γαλλίας προς τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, ένα σύμβολο

[16] Lefkowitz, *Η μαύρη Αθηνά*, ό.π., σ. 173-174

κοινών αξιών, που αποτελεί ένα από τα διασημότερα μνημεία του σύγχρονου κόσμου. Η ιδέα της τοποθέτησής του στην είσοδο λιμανιού ανάγεται στην ελληνιστική εποχή. Στη Ρόδο το 293 π.Χ. υπήρχε ο γνωστός Κολοσσός της Ρόδου, ύψους τριάντα μέτρων, έργο του γλύπτη Χάρη του Λύνδιου. Ο γλύπτης Auguste Bartholdi (1834-1904) είχε ως πηγή έμπνευσης τον Κολοσσό, μέσω των πηγών στις οποίες είχε πρόσβαση.[17]

Στην πρώιμη ελληνιστική περίοδο σημειώθηκε και ανάπτυξη των επιστημών. Κορυφαίοι επιστήμονες της αρχαιότητας υπήρξαν ο Ευκλείδης, ο Ηρόφιλος ο Χαλκηδόνιος, ο Αρίσταρχος ο Σάμιος, ο Αρχιμήδης, ο Ερατοσθένης, ο Απολλώνιος ο Περγαίος και ο Ίππαρχος. Η αστρονομία ήταν το αντικείμενο της μελέτης όλων αυτών των σημαντικών επιστημόνων. Η πραγματεία του Ευκλείδη για τη σφαιρική αστρονομία έφερε τον τίτλο *Φαινόμενα*. Η γνωστή ως Κοπερνίκεια Επανάσταση, ορόσημο για την αστρονομία, γεννήθηκε από τη μελέτη των αρχαίων κειμένων.[18]

Ο Russo στο έργο του αναφέρει ότι η σύγχρονη πολιτική σκέψη του δυτικού κόσμου είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το παρελθόν και ειδικότερα με τα εφαρμοσμένα καθεστώτα του ελληνικού κόσμου. Η δημοκρατία ως απόλυτα καινοτόμο πολίτευμα της αρχαιότητας εκφράζεται στις μέρες μας με τη διατύπωση «ἔδοξε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ» («αποφάσισε η Βουλή και ο Δήμος»). Στον ελληνικό κόσμο οι γραπτοί νόμοι έκαναν την εμφάνισή τους τον 7ο π.Χ. αιώνα και, σε αντίθεση με τους κώδικες της Ανατολής, λειτουργούσαν αποτρεπτικά στις αυθαιρεσίες των δικαστών. Σημαντικό χαρακτηριστικό του συστήματος της αθηναϊκής δημοκρατίας υπήρξε η απουσία επαγγελματιών νομομαθών και ο σημαντικός ρόλος πολιτών των λαϊκών στρωμάτων ως ενόρκων.[19] Η σύγχρονη ευρωπαϊκή σκέψη, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί, έχει επηρεαστεί από την αρχαία ελληνική φιλοσοφία, έστω και αν από τα έργα των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων διασώθηκε μόνο μικρός αριθμός. Η συμβολή των έργων του Σωκράτη, του Πλάτωνα, του Αριστοτέλη κ.ά. είναι αδιαμφισβήτητα διαχρονική.

Στα σχολεία της Δύσης η γραμματική είναι ο ακρογωνιαίος λίθος κάθε γλώσσας. Τα μέρη του λόγου (άρθρα, επιρρήματα, επίθετα κ.ο.κ.), η γραμματική θεωρία και η ταξινόμηση των λέξεων ανάγονται στην αρχαία εποχή. Το έργο του Διονυσίου του

---

[17] L. Russo, *Προς τι η κλασική παιδεία. Συνηγορία ενός μη κλασικιστή*, μτφρ. Κούλα Καφετζή, Δίαυλος, Αθήνα 2019, σ. 17.

[18] *Στο ίδιο*, σ. 23-27.

[19] *Στο ίδιο*, σ. 47-48.

Θρακός (τέλος ελληνιστικής εποχής) *Τέχνη Γραμματική* θεωρείται η μητέρα όλων των ευρωπαϊκών γραμματικών. Επίσης, ο Πλούταρχος αριθμεί τα μέρη του λόγου και ταξινομεί τις λέξεις. Η αρχαία ελληνική και λατινική γραμματική, εκτός από τη διάκριση του λόγου, αναλύει τις συζυγίες των ρημάτων και τις κλίσεις των ουσιαστικών, των αντωνυμιών και των επιθέτων. Οι λέξεις ελληνικής προέλευσης στις ευρωπαϊκές γλώσσες είναι αρκετές, καθώς αποτελούν σύγχρονους νεολογισμούς λέξεων με ρίζες ελληνικές. Ορολογίες επιστημονικές και τεχνολογικές δημιούργησαν μια στέρεη βάση λεξιλογίου προερχόμενου από τα αρχαία ελληνικά με μικρές φωνητικές και σημασιολογικές προσαρμογές.[20]

Επιπροσθέτως, τα ελληνικά έργα τέχνης που σώθηκαν καθόρισαν σε μεγάλο βαθμό τη σύγχρονη αισθητική. Η δομή της ελληνιστικής μελωδίας καθώς και η επιρροή της αρχαίας ελληνικής μουσικής σε συνθέτες όπως ο Claude-Achille Debussy[21] είναι εμφανής. Η σύγχρονη ευρωπαϊκή λογοτεχνία άντλησε λογοτεχνικά είδη, κανόνες και θέματα από τα κλασικά πρότυπα. Δεν είναι εφικτό να κατανοήσουμε σε βάθος έργα των Dante Alighieri, William Shakespeare, Torquato Tasso κ.ά., εάν δεν έχουμε γνώσεις της αρχαίας ελληνικής και λατινικής λογοτεχνίας.[22]

Στη μελέτη των αρχαίων ελληνικών κειμένων έχει βασιστεί και η ευρωπαϊκή μαθηματική επιστήμη. Για παράδειγμα, τα *Στοιχεία του Ευκλείδη* (*Στοιχεῖα*) είναι μια μαθηματική πραγματεία αποτελούμενη από 13 βιβλία, γραμμένα από τον Ευκλείδη στην Αλεξάνδρεια το πρώτο μισό του 3ου π.Χ. αιώνα. Πρόκειται για ένα ελληνιστικό έργο με μακρά επιρροή. Η σύγχρονη μαθηματική επιστήμη οφείλει την πρόοδό της στα μαθηματικά της ελληνιστικής περιόδου, από όπου άντλησε βασικές έννοιες που είναι γνωστές σε όλους μας, π.χ. το *θεώρημα*, το *αίτημα*, το *αξίωμα* κ.ά.[23]

Στην αρχαιότητα τα γνωστά φυσικά φαινόμενα (ουράνια, ατμοσφαιρικά, μετεωρολογικά, μαγνητικά) ήταν μεν πολύ λιγότερά από αυτά που είναι γνωστά στον σύγχρονο κόσμο, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι η μέθοδος των αρχαίων επιστημόνων δεν πρόσφερε

---

[20] *Στο ίδιο*, σ. 66-77.

[21] Ο Claude-Achille Debussy (1862–1918) υπήρξε Γάλλος συνθέτης και ο κύριος εκπρόσωπος του κινήματος του μουσικού ιμπρεσιονισμού. Συγκαταλέγεται ανάμεσα στις σημαντικότερες προσωπικότητες της δυτικής μουσικής.

[22] Russo, *Προς τι η κλασική παιδεία*, ό.π., σ. 86-99.

[23] *Στο ίδιο*, σ. 101-102, 105, 110.

πολύτιμες πληροφορίες στους επιστήμονες. Τα παραπάνω γνωστικά πεδία, παρόλο που συνεχίζουν να αναπτύσσονται με ταχύτατους ρυθμούς, εξακολουθούν να παραμένουν ασύνδετα μεταξύ τους χάνοντας έτσι την επαφή τους με τη δική τους εννοιολογική βάση.

Στην αρχαία Αθήνα, σε ένα διάστημα εβδομήντα ετών, όσο το διάστημα από το πρώτο έργο του Αισχύλου έως το τελευταίο του Ευριπίδη, διδάχθηκαν τραγωδίες που επηρέασαν την πορεία του θεάτρου για περίπου δυόμισι χιλιάδες χρόνια. Αυτό το μοναδικό φαινόμενο, το οποίο είναι ισχυρό και στις μέρες μας, έθρεψε τον σύγχρονο πολιτισμό με ιδέες και υψηλά ιδεώδη. Η γνώση που αποκτάται μέσα από την άμεση επαφή με τις κλασικές σπουδές, είναι αυτή που επιτρέπει στον άνθρωπο να αναπτύξει κριτική σκέψη.

Στην εποχή μας, που οι έννοιες του ωφελισμού έχουν παρεισφρήσει εντονότερα από ποτέ στη ζωή μας και που τα υλικά αγαθά έχουν μεγαλύτερη αξία από τα πνευματικά, οι άνθρωποι δυσκολεύονται όλο και περισσότερο να κατανοήσουν την αξία της λογοτεχνίας, της τέχνης, της γλυπτικής, της αρχαιολογίας και άλλων τεχνών και επιστημών. Η δημιουργία αντιπαράθεσης ανάμεσα στις ουμανιστικές και τις θετικές επιστημονικές γνώσεις ξεκίνησε από τη δεκαετία του 1950 και δημιούργησε το έδαφος για πολλές συζητήσεις. Κανένας άνθρωπος, ωστόσο, δεν μπορεί να διανύσει ολόκληρο το μονοπάτι της γνώσης. Ο Σωκράτης είχε εξηγήσει στον Αγάθωνα στο *Συμπόσιο* ότι η γνώση δεν μπορεί να μεταφερθεί με μηχανικό τρόπο από ένα ανθρώπινο ον σε ένα άλλο, όπως το νερό που κυλάει μέσα από μια κλωστή από ένα γεμάτο δοχείο σε ένα άδειο.[24]

Είναι, άραγε, χρήσιμες τελικά οι γνώσεις που δεν επιφέρουν οικονομικό κέρδος; Τις τελευταίες δεκαετίες οι ανθρωπιστικές επιστήμες έχουν περιθωριοποιηθεί στα σχολικά προγράμματα και από τα κρατικά κονδύλια των προϋπολογισμών και από τους πόρους ιδιωτικών οργανισμών και ιδρυμάτων. Δεν γίνεται επένδυση χρημάτων πλέον σε κάτι το οποίο δεν παράγει τα αναμενόμενα οικονομικά οφέλη. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο όμως η λογοτεχνία και οι ανθρωπιστικές επιστήμες καλούνται να διαδραματίσουν σημαντική λειτουργία, που δεν είναι άλλη από την αντίσταση στη βαρβαρότητα του ωφέλιμου· η ίδια της η ύπαρξη ανακαλεί την προσοχή στην ατέλεια και στην ανιδιοτέλεια.

Ο Αριστοτέλης στο έργο του *Μετά τα φυσικά* έγραψε για την αξία της γνώσης. Διατύπωσε με σαφήνεια τη θέση ότι η γνώση στα υψηλότερα επίπεδα δεν είναι μια

[24] N. Ordine, *Η χρησιμότητα του άχρηστου. Μανιφέστο με ένα δοκίμιο του Abraham Flexner*, μτφρ. Ανταίος Χρυσοστομίδης, Άγρα, Αθήνα 2014, σ. 14-19.

παραγωγική επιστήμη και συνεπώς οι απορίες των ανθρώπων είναι αυτές που ενθαρρύνουν τη φιλοσοφική διερεύνηση του κόσμου. Συνεπώς, οι άνθρωποι ξεκίνησαν να φιλοσοφούν με σκοπό να ξεφύγουν από την άγνοια και επιζήτησαν την επιστήμη για την ίδια τη γνώση και όχι για κάποια «χρησιμότητα».[25]

Οι αρχαίοι Έλληνες επηρέασαν τους πολιτικούς θεσμούς, τη λογοτεχνία και την τέχνη. Στην αρχαία Ελλάδα η επιστήμη προκύπτει από τη φιλοσοφία. Μέχρι την ύστερη αρχαιότητα κάθε παιδεία είναι στην πραγματικότητα φιλοσοφική παιδεία. Στους αρχαίους Έλληνες ανάγεται και η δημιουργία των καθαρά επιστημονικών όρων. Ο αρχαιότερος ελληνικός φιλοσοφικός και επιστημονικός όρος που είναι στις μέρες μας γνωστός είναι το *άπειρον* του Αναξίμανδρου. Ο Ποσειδώνας στον Όμηρο (*Ιλιάδα* Η, 446), αναφέρει ότι οι άνθρωποι είναι διασκορπισμένοι *επ' άπειρον γαίαν.*[26]

Επιπροσθέτως, οι αρχαίοι Έλληνες διαδραμάτισαν σημαντικό και καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη του ευρωπαϊκού πολιτισμού,[27]καθώς ανέπτυξαν απόψεις για τον άνθρωπο και την αέναη και καθαρή σκέψη του. Η γέννηση της σκέψης πραγματοποιήθηκε στον ελληνικό χώρο, η ανακάλυψη του δραστήριου ερευνητικού πνεύματος αποτελεί προσφορά των Ελλήνων. Η διαδικασία που περιλαμβάνει την ανακάλυψη του πνεύματος είναι ορατή στην ελληνική ποίηση και φιλοσοφία από τον Όμηρο και μετά. Οι σταθμοί αυτής της πορείας είναι το έπος, η λυρική ποίηση, το δράμα καθώς και οι προσπάθειες που αφορούν την ορθολογική σύλληψη της φύσης καθώς και της ανθρώπινης ύπαρξης.[28]

Το όφελος του σύγχρονου κόσμου από τον ελληνικό πολιτισμό είναι μεγάλο, διότι αυτός τους έδωσε όχι μόνο πνευματικά εργαλεία αλλά και αρχές της ηθικής. Οι αρχαίοι Έλληνες μιλούσαν για ελευθερία, δημοκρατία, επιστήμη, ενοχή, νόμο, αναζητούσαν την αλήθεια, επεξεργάστηκαν νέες θεωρίες, πολιτικούς διαλογισμούς, πραγματοποίησαν ηθικές αναλύσεις και αισθάνονταν υπερήφανοι που είχαν αναπτύξει την τέχνη της διαλεκτικής.[29]

---

[25] *Στο ίδιο*, σ. 66-67.

[26] B. Snell, *Η ανακάλυψη του πνεύματος. Ελληνικές ρίζες της ευρωπαϊκής σκέψης*, μτφρ. Δανιήλ Ι. Ιακώβ, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1989, σ. 72.

[27] T. A. Szlezák, *Τι οφείλει η Ευρώπη στους Έλληνες. Η θεμελίωση του πολιτισμού της Ευρώπης στην ελληνική αρχαιότητα*, επιμ. Λ. Μπενάκης – Κ. Γαρίτσης, Ακαδημία Αθηνών, Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Φιλοσοφίας, Αθήνα 2012.

[28] *Στο ίδιο*, σ. 9-10, 19.

[29] Παππάς, *Προσεγγίσεις*, ό.π., σ. 12.

Στην ερώτηση «Ποιος χρειάζεται τα ελληνικά; Ποιος χρειάζεται τους Έλληνες;» απαντά με σαφήνεια στο ομώνυμο βιβλίο του ο Simon Goldhill[30] μέσα από μια διεπιστημονική μελέτη, η οποία επικεντρώνεται σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους, όταν έλαβαν χώρα οι μεγαλύτερες αντιπαραθέσεις σχετικά τη διδασκαλία των έργων των αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων στα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Ευρώπης, κατά την περίοδο της Αναγέννησης. Ο Goldhill αναφέρει ότι «η παραπάνω ερώτηση δεν αποτελεί κλασικιστική έπαρση ή απελπισία αλλά εντολή για αυτογνωσία και συνειδητή εξερεύνηση της θέσης μας στην ιστορία και τον πολιτισμό – της συμμετοχής μας στις πολιτιστικές αξίες. Καθ' όσον με αφορά, στην ερώτηση "ποιος χρειάζεται ελληνικά", θα απαντούσα: δεν μπορούμε να πορευτούμε χωρίς αυτά»[31].

* * *

Οι κλασικές σπουδές και η διαχρονικότητά τους στον σύγχρονο κόσμο στην παρούσα Διατριβή αναδείχθηκαν μέσω της επαγωγικής λογικής της ποιοτικής έρευνας. Τα δεδομένα που συλλέξαμε και η περαιτέρω ανάλυσή τους οδήγησε σε γενικά και ειδικά συμπεράσματα. Χρησιμοποιήσαμε πολλαπλές πηγές δεδομένων (έγγραφα, οπτικοακουστικές πληροφορίες, παρατηρήσεις, εγχειρίδια, μονογραφίες, περιοδικά, βιβλία κ.ά.).

Για να διαπιστωθεί η θέση της αρχαίας ελληνικής γραμματείας ως γνωστικού αντικειμένου και ερευνητικού πεδίου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη σήμερα, η έρευνα βασίστηκε στην επεξεργασία πληροφοριών που αφορούν τα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών τεσσάρων χωρών Ιταλία, Αγγλία, Γερμανία, Γαλλία, ενώ συμπληρωματικά έγινε αναφορά και στην περίπτωση της Ισπανίας.

Στο Πρώτο Κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην αναβίωση των κλασικών σπουδών στην Ευρώπη, η οποία έχει ως αφετηρία τη Βενετία του 14ου αιώνα και το έργο και τη δράση των Βυζαντινών λογίων (Μανουήλ Χρυσολωράς, Μάρκος Μουσούρος). Στη συνέχεια, αναλύουμε τη θέση των ελληνικών γραμμάτων στην Ευρώπη από τον 16ο έως τον 19ο αιώνα στις εξής χώρες: Βρετανία, Γαλλία, Βέλγιο, Ισπανία, Ολλανδία,

---

[30]Ο Simon Goldhill είναι καθηγητής ελληνικής λογοτεχνίας και πολιτισμού στο Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ, μέλος του Βασιλικού Κολλεγίου και συγγραφέας αρκετών βιβλίων. Είναι περισσότερο γνωστός για το έργο του στην ελληνική τραγωδία.

[31] S. Goldhill, *Ποιος χρειάζεται τους Έλληνες; Ποιος χρειάζεται τα ελληνικά; Έριδες στην πολιτιστική ιστορία του Ελληνισμού*, μτφρ. Γιώργος Κουσουνέλος, Ενάλιος, Αθήνα 2003, σ. 504.

Αυστρία-Ελβετία, Δανία, Νορβηγία, Σουηδία, Φινλανδία, Γερμανία και Ιταλία. Επίσης, προβαίνουμε και σε μια σύντομη αναφορά στα πρώτα πανεπιστήμια της Ευρώπης (Alma Mater Studiorum – Università di Bologna, University of Oxford, Université de Paris, University of Cambridge, Universidad de Salamanca, Università degli Studi di Padova) καθώς και στη μετέπειτα εξέλιξη των πανεπιστημίων στον ευρωπαϊκό χώρο. Επιπροσθέτως, επισημαίνουμε τις αλλαγές που καθόρισαν την εξέλιξη των κλασικών σπουδών στην Ευρώπη, καθώς και τη θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στον ευρωπαικό χώρο. Τέλος, αναφέρουμε Διεθνείς Οργανισμούς που αφορούν την εκπαίδευση (The International Association of Universities, The World Higher Education Database WHED, UNESCO Institute for Lifelong Learning).

Το Δεύτερο, Τρίτο, Τέταρτο και Πέμπτο Κεφάλαιο αποτελεί το κύριο τμήμα της έρευνας, στο οποίο εντοπίσαμε, καταγράψαμε και μελετήσαμε τα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκονται στα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών και έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία και με τις σχετικές επιστήμες (αρχαιολογία, αρχαία ιστορία, παπυρολογία, παλαιογραφία, μυθολογία, νομισματική, επιγραφική). Ειδικότερα για την Ιταλία, Αγγλία, Γερμανία και Γαλλία μελετήθηκαν αναλυτικά είκοσι ένα (21) ιδρύματα, η θέση των ελληνικών σπουδών στον 20ό αιώνα, τα στάδια του εκπαιδευτικού συστήματος (δομή ανά βαθμίδα, με έμφαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση), η κλασική φιλολογία και τα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών (ΠΠΣ) επιλεγμένων ανώτερων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Η επιλογή των ιδρυμάτων έγινε βάσει των γνωστικών αντικειμένων, του ερευνητικού, ακαδημαϊκού και κοινωνικού τους προφίλ, σε συνδυασμό με την ιστορική τους διαδρομή, τη θέση που κατέχουν στις διεθνείς κατατάξεις (επιστημονικές επιδόσεις τομείς της έρευνας) και τη γεωγραφική κατανομή.

Στη συνέχεια, για όσα μαθήματα εντοπίσαμε, καταγράψαμε αναλυτικά το περιεχόμενο των σπουδών τους καθώς και την προτεινόμενη από τους διδάσκοντες βιβλιογραφία, όπως και τα προτεινόμενα εγχειρίδια που είναι απαραίτητα για τη διδασκαλία των μαθημάτων αυτών. Επιπροσθέτως, για κάθε χώρα πραγματοποιήσαμε ενδεικτική αναφορά στις μεταπτυχιακές σπουδές καθώς και σε ερευνητικά προγράμματα και εργαστήρια, τα οποία έχουν άμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία. Με την ολοκλήρωση των παραπάνω καταγραφών παρουσιάζουμε τα συμπεράσματα και δημιουργήσαμε συγκεντρωτικούς πίνακες δεδομένων για τα μαθήματα που εντοπίσαμε.

Η συλλογή, επεξεργασία και ανάλυση δεδομένων για όλα τα πανεπιστήμια αφορά μόνο ένα κύκλο σπουδών, προπτυχιακού επιπέδου, «corsi di laurea triennale, Bachlelor's degrees, Licence, Grado». Όσον αφορά τις διεθνείς κατατάξεις για τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κτλ.) των ιδρυμάτων χρησιμοποιήσαμε δεδομένα ποιότητας σχετικά με την κατάταξή τους (παγκόσμιο και εθνικό επίπεδο) σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings.

Στο Έκτο Κεφάλαιο κάνουμε αναφορά μικρής έκτασης για την Ισπανία και τη θέση που κατέχει εκεί σήμερα η αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία με δύο παραδείγματα ιδρυμάτων, το Universitat de Barcelona και το Universidad Complutense de Madrid. Στο τελευταίο κεφάλαιο καταγράφουμε τα Συμπεράσματα της έρευνας. Το Παράρτημα περιέχει συνοπτική παρουσίαση των προγραμμάτων προπτυχιακών σπουδών για την Ιταλία, Αγγλία, Γερμανία και Γαλλία. Για κάθε μία από τις παραπάνω χώρες εντοπίστηκαν τα προγράμματα σπουδών που έχουν έχουν άμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία και καταγράφηκαν συνοπτικά πληροφορίες που αφορούν: γνωστικά αντικείμενα προγραμμάτων, έτη φοίτησης, τίτλοι μαθημάτων, πιστωτικές μονάδες και λοιπές πληροφορίες (έτος ίδρυσης ιδρύματος, κατεύθυνση, κ.ά.). Ο παρακάτω πίνακας απεικονίζει το πλήθος των ιδρυμάτων και των προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών που επεξεργαστήκαμε, μελετήσαμε και παρουσιάσαμε για κάθε χώρα.

Πίνακας 1

Αριθμός ιδρυμάτων και ΠΠΣ ανά χώρα

Χώρα	Αριθμός ιδρυμάτων (σύνολο)	Αριθμός ΠΠΣ (σύνολο)
Ιταλία	21	45
Αγγλία	20	40
Γερμανία	20	32
Γαλλία	20	34*
Ισπανία	2	3

* Επιπλέον, για τη Γαλλία περιγράφεται ένα Ινστιτούτο, το Institut de grec ancien, και η δομή της École normale supérieure. Ειδικότερα, παρατίθενται επιλεκτικά (επιλέχθηκαν συγκεκριμένα έτη) οι ενότητες που αφορούν τα «θέματα» των γραπτών εξετάσεων που τέθηκαν στους υποψήφιους για εξέταση από το 2004 έως το 2021 και αφορούσαν τα αρχαία ελληνικά.

Μεθοδολογία έρευνας

Η ερευνητική προσέγγιση, ο σχεδιασμός και οι ερευνητικές μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν βασίστηκαν στις αρχές και τη δομή της ποιοτικής έρευνας. Η ενασχόληση με την ποιοτική έρευνα δίνει έμφαση στην επαγωγική ανάλυση δεδομένων και προχωρά από ειδικά σε γενικά θέματα.[32]

Η ποιοτική έρευνα (*qualitative research*) στην παρούσα Διατριβή αφορά την κατανόηση του εύρους των μαθημάτων που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία, καθώς και με τις σχετικές επιστήμες στα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ιταλία, Αγγλία, Γερμανία, Γαλλία και Ισπανία. Οι κλασικές σπουδές και η διαχρονικότητά τους στον σύγχρονο κόσμο αναδείχθηκαν μέσω της επαγωγικής λογικής της ποιοτικής έρευνας. Επίσης, τα δεδομένα που συλλέχθηκαν και η περαιτέρω ανάλυσή τους μας οδήγησε σε γενικά και ειδικά συμπεράσματα.

Ο σχεδιασμός της έρευνάς μας στηρίχθηκε στη χρήση μελετών *περίπτωσης* (*case studies*) και είναι σχεδιασμός που εφαρμόζεται σε διάφορους τομείς, ειδικά στην αξιολόγηση, στην οποία ο ερευνητής αναλύει εις βάθος μια περίπτωση, ένα πρόγραμμα, ένα γεγονός, μια δραστηριότητα, μια διαδικασία ενός ή περισσότερων ατόμων. Οι περιπτώσεις περιορίζονται από τον χρόνο και τη δραστηριότητα, έτσι ώστε οι ερευνητές να έχουν τη δυνατότητα να συλλέξουν λεπτομερείς πληροφορίες χρησιμοποιώντας ποικιλία συλλογής δεδομένων για παρατεταμένη χρονική περίοδο.[33]

Για την ανάλυση και επεξεργασία των δεδομένων χρησιμοποιήσαμε την επαγωγική και απαγωγική ανάλυση, η οποία περιγράφεται διεξοδικά παρακάτω. Η ποιοτική έρευνα βασίζεται στη δόμηση μοτίβων, κατηγοριών και θεμάτων από κάτω προς τα πάνω οργανώνοντας τα δεδομένα σε όλο και πιο αφηρημένες μονάδες πληροφοριών. Η επαγωγική διαδικασία παρουσιάζει την παλίνδρομη εργασία μεταξύ των θεμάτων

---

[32] J.W. Creswell, D.J. Creswell, *Σχεδιασμός έρευνας. Προσεγγίσεις ποιοτικών, ποσοτικών και μεικτών μεθόδων*, μτφρ. Φωτεινή Βενετσάνου, Προπομπός, Αθήνα 2019, σ. 34. Βλ. και Corrine Glesne, *Η ποιοτική έρευνα. Οδηγός για νέους επιστήμονες*, μτφρ. Γιώργος Κουλαουζίδης, Μεταίχμιο, Αθήνα 2017, σ. 69-116.

[33] *Στο ίδιο*, σ. 44.

και των βάσεων δεδομένων. Στη συνέχεια προσεγγίσαμε το θέμα μας πίσω από τα δεδομένα για την αναζήτηση πρόσθετων πληροφοριών.

Οριοθέτηση του χώρου που πραγματοποιήθηκε η έρευνα

Η οριοθέτηση της μελέτης και κατ' επέκταση η επιλογή συγκεκριμένων χωρών για μελέτη και ανάλυση, και συγκεκριμένα ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς επίσης και η δομή της Διατριβής βασίστηκε τα παρακάτω κριτήρια. Η επιλογή των χωρών (Ιταλία, Αγγλία, Γερμανία, Γαλλία και Ισπανία) έγινε με βάση την ιστορική, ακαδημαϊκή και ερευνητική θέση που κατέχουν οι κλασικές σπουδές στον ευρωπαϊκό ακαδημαϊκό χάρτη. Η ύπαρξη και άλλων ευρωπαϊκών χωρών που πληρούν τα παραπάνω κριτήρια είναι αδιαμφισβήτητη, αλλά ελλείψει χρόνου και λόγω της ανάγκης περιορισμού του δείγματος επιλέχθηκαν οι συγκεκριμένες χώρες με γεωγραφικό περιορισμό του δείγματος. Αναφέρεται ότι δεν ήταν εφικτό χρονικά αλλά και ερευνητικά να αποτυπωθούν στην παρούσα Διατριβή τα εκπαιδευτικά συστήματα όλων των ευρωπαϊκών χωρών ούτε να αποτυπωθούν όλα τα ακαδημαϊκά ιδρύματα τα οποία περιλαμβάνουν μαθήματα στα προγράμματα σπουδών τους σχετικά με την αρχαία ελληνική γραμματεία. Για τους παραπάνω λόγους επιλέχθηκαν τέσσερις χώρες (Ιταλία, Αγγλία, Γερμανία, Γαλλία, Ισπανία) από τις οποίες μελετήθηκαν συγκεκριμένα ιδρύματα και προγράμματα σπουδών. Για την περίπτωση της Ισπανίας πραγματοποιήσαμε σύντομη αναφορά για τη θέση που κατέχει η αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας με τη μορφή συνοπτικής επισκόπησης γεγονότων που πραγματοποιήθηκαν στον τομέα της εκπαίδευσης.

Επιπλέον περιορισμός του δείγματος πραγματοποιήθηκε και ανάμεσα στα ιδρύματα, καθώς έγινε ανάλυση μόνο των αντιπροσωπευτικότερων προγραμμάτων σπουδών, τα οποία συγκεντρώνουν μεγάλο ποσοστό μαθημάτων που σχετίζονται με το γνωστικό αντικείμενο της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας και με τις σχετικές με αυτήν επιστήμες. Με γνώμονα την ποιοτική συγκέντρωση, ανάλυση και επεξεργασία δεδομένων που αφορούν τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας, δεν πραγματοποιήσαμε ολική αποτύπωση της πλήρους λειτουργίας ενός προγράμματος σπουδών, συνεπώς δεν περιγράφονται όλα τα μαθήματα και τα γνωστικά αντικείμενα που απαρτίζουν ένα προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών, αλλά μόνο οι σχετικές με την παρούσα έρευνα θεματικές ενότητες. Αναλυτικότερα, επιλέξαμε πέντε (5) ιδρύματα για κάθε χώρα, τα οποία αναλύσαμε διεξοδικά και δεκαπέντε (15), τα οποία

αναλύσαμε επιλεκτικά και συνοπτικά (για την περίπτωση της Ιταλίας μελετήσαμε έξι [6] ιδρύματα αναλυτικά και δεκαπέντε [15] συνοπτικά). Στην περίπτωση της Ισπανίας έγινε μόνο μία επιλεκτική συνοπτική αναφορά δύο ιδρυμάτων.

Στρατηγική συλλογής δεδομένων

Οριοθετήσαμε την επιλογή των δεδομένων, τη μεθοδολογία επεξεργασίας τους καθώς και τον τρόπο πρόσκτησής τους (βάσεις δεδομένων, έντυπο υλικό, οπτικοακουστικό υλικό κ.ά.). Η κύρια πηγή δεδομένων υπήρξε η ευρωπαϊκή διάρθρωση των εκπαιδευτικών συστημάτων, κυρίως της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (νομοθεσία, ευρωπαϊκές και κρατικές οδηγίες κ.ά.), η δομή, διάρθρωση και λειτουργία των ανώτερων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων κάθε χώρας καθώς και τα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών τους. Η παράθεση δεδομένων για τα μαθήματα που διδάσκονται στα πανεπιστήμια αφορά τη συλλογή πληροφοριών από επίσημους εθνικούς και εκπαιδευτικούς οργανισμούς, εγχειρίδια σπουδών (έντυπα και σε ηλεκτρονική μορφή), διεθνή βιβλιογραφία (βιβλία, περιοδικά κτλ.), δικτυακούς τόπους ιδρυμάτων, καθώς η βιβλιογραφική έρευνα έχει διευρυνθεί σύμφωνα με τις νέες τεχνολογικές εξελίξεις και είναι ευκολότερη, διότι έχουμε πλέον πρόσβαση σε εθνικές βιβλιογραφίες, βιβλιογραφίες βιβλιογραφιών, ευρετήρια, βάσεις δεδομένων και δικτυακούς τόπους ιδρυμάτων (internet).[34] Η καταγραφή των ιδρυμάτων για κάθε χώρα στη μελέτη μας έγινε με αλφαβητική σειρά ενώ η παράθεση των χωρών ακολούθησε τη χρονική σειρά που επεξεργαστήκαμε τα δεδομένα για κάθε χώρα.

Διαδικασία ανάλυσης δεδομένων

Η επεξεργασία δεδομένων για τα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκονται στα πανεπιστήμια, αφορά την ανάλυση των παρακάτω κριτηρίων.

[34] Θ. Παππάς, *Η μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας στις ανθρωπιστικές επιστήμες*, Καρδαμίτσα, Αθήνα [2]2016, σ. 44-45.

Πίνακας 2

Κριτήρια ανάλυσης δεδομένων

α.α.	**Κριτήρια**	**Διαθέσιμη πληροφορία**
1.	Τμήμα ή Σχολή στην οποία ανήκει το ΠΠΣ.	ΝΑΙ
2.	Επιλογή του τελευταίου διαθέσιμου ΠΠΣ, ανάλογα με τη χρονική στιγμή που έγινε η επεξεργασία του.	ΝΑΙ
3.	Επιλογή ανάλυσης των σχετικών με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία μαθημάτων. (Εφόσον εντοπίσαμε και μελετήσαμε το πρόγραμμα σπουδών στο σύνολό του, αναλύσαμε και καταγράψαμε μόνο τα σχετικά με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία μαθήματα).	ΝΑΙ
4.	Χρονική διάρκεια ολοκλήρωσης του προγράμματος προπτυχιακών σπουδών (έτη).	ΝΑΙ
5.	Κωδικοί κατευθύνσεων (όπου είναι διαθέσιμοι ως πληροφορία).	ΝΑΙ/ΟΧΙ
6.	Περιεχόμενα μαθήματος (ενότητες).	ΝΑΙ/ΟΧΙ
7.	Εξάμηνο και έτος διδασκαλίας (για κάθε σχετικό μάθημα όπου είναι διαθέσιμη ως πληροφορία).	ΝΑΙ/ΟΧΙ
8.	Μονάδες ECTS (Ευρωπαϊκό σύστημα διδακτικών μονάδων, όπου είναι διαθέσιμες, καθώς υπάρχει δυνατότητα αναπροσαρμογής τους ανά εξάμηνο).	ΝΑΙ/ΟΧΙ
9.	Γλώσσα διδασκαλίας (όπου υπήρχε διαθέσιμη η πληροφορία).	ΝΑΙ/ΟΧΙ
10.	Προαπαιτούμενο προσόν για την παρακολούθησή του (όπου υπήρχε διαθέσιμη πληροφορία).	ΝΑΙ/ΟΧΙ
11.	Τύπος μαθήματος (υποχρεωτικό, υποχρεωτικό επιλογής ή ελευθέρας επιλογής). (Δεν εμφανίζεται πάντα ως πληροφορία σε όλα τα προγράμματα σπουδών).	ΝΑΙ/ΟΧΙ
12.	Σχετική με το καταγραφόμενο μάθημα προτεινόμενη βιβλιογραφία ή κείμενα αναφοράς ή οποιοσδήποτε ηλεκτρονικός σύνδεσμος παραπέμπει σε σχετικό υλικό. Τα κείμενα αναφοράς, η προτεινόμενη βιβλιογραφία καθώς και οι οδηγίες σε φοιτητές παραμένουν στην αρχική προσφερόμενη γλώσσα, μετάφραση γίνεται σε ορισμένα σημεία για την καλύτερη κατανόηση των μαθημάτων. Έννοιες που χρησιμοποιούνται	ΝΑΙ/ΟΧΙ

α.α.	**Κριτήρια**	**Διαθέσιμη πληροφορία**
	στους τίτλους των μαθημάτων (λέξεις κλειδιά) δεν μεταφράζονται πάντα αλλά κατ' εξαίρεση, για να μην αλλοιωθεί το νόημα.	
13.	Παρατηρήσεις (γενικές αναφορές σε σημεία που χρήζουν περαιτέρω εξήγησης)	ΝΑΙ/ΟΧΙ

Στρατηγική της μακρόχρονης και επαναλαμβανόμενης παρατήρησης στον τόπο έρευνας

Για τη διασφάλιση της εγκυρότητας των δεδομένων εφαρμόσαμε τη *στρατηγική της μακρόχρονης και επαναλαμβανόμενης παρατήρησης στον τόπο έρευνας*,[35] που στην περίπτωσή μας είναι τα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών, η ευρωπαϊκή νομοθεσία, τα ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα που επιλέχθηκαν καθώς και τα προπτυχιακά τους προγράμματα.

Αναφορά ευρημάτων

Με τη μορφή αφηγηματικού κειμένου παρουσιάσαμε τα ευρήματα της παρούσας έρευνας και σχεδιάσαμε παράλληλα και συνοδευτικούς πίνακες, γραφήματα και χάρτες. Τα παρουσιαζόμενα ευρήματα συγκρίνονται με τα δεδομένα από τη διαθέσιμη βιβλιογραφία και το σχετικό θεωρικό πλαίσιο. Ολοκληρώσαμε τη μελέτη με τη διατύπωση προσωπικών θέσεων και την καταγραφή των αποτελεσμάτων της παρούσας Διατριβής.

Το πανεπιστήμιο, σε αντίθεση με τη στοιχειώδη και μέση εκπαίδευση, δεν έχει ως μοναδικό στόχο την απλή μετάδοση γνώσεων, αλλά παράγει νέα γνώση και εκπαιδεύει νέους επιστήμονες.[36] Μέσα από την παρούσα έρευνα μελετήθηκε η εξέλιξη του γνωστικού αντικειμένου της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας, η θέση που κατέχει σήμερα στο εκπαιδευτικό σύστημα της Ευρώπης, καθώς επίσης και το ερευνητικό στίγμα των θεματικών της ενοτήτων.

[35] Creswell – Creswell, *Σχεδιασμός έρευνας*, σ. 258-262.

[36] Παππάς, *Η μεθοδολογία*, ό.π., σ. 19.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΑΝΑΒΙΩΣΗ ΤΩΝ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

1.1 Τα ελληνικά γράμματα στην Ευρώπη την εποχή της Αναγέννησης

Η μελέτη και η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών και αργότερα η καλλιέργεια των βυζαντινών και νεοελληνικών σπουδών στα πανεπιστημιακά ιδρύματα της Ευρώπης ενδυναμώθηκαν στη Βενετία, τον 14ο και 15ο αιώνα. Οι μετακινήσεις μερίδας του ελληνικού πληθυσμού προς τη Δυτική Ευρώπη (έμποροι κυρίως και ναυτικοί) είχαν ως αποτέλεσμα την παρουσία και την ενδυνάμωση του ελληνικού στοιχείου. Η επιρροή του ουμανισμού δημιούργησε τις κατάλληλες συνθήκες για τη διάσωση και διάδοση του αρχαίου ελληνικού πνεύματος. Το χρονικό πλαίσιο της εποχής υποστήριζε την ανάγκη σύνδεσης του παρελθόντος με το παρόν. Ήταν σαφές ότι για να προχωρήσει η Ευρώπη στην Αναγέννηση έπρεπε να αποκατασταθεί η σχέση της με την αρχαιότητα.

Οι Βυζαντινοί λόγιοι στη Βενετία έφεραν μαζί τους την ελληνική παιδεία και τον μεσαιωνικό σχολαστικισμό, συμβάλλοντας στη δημιουργία της λεγόμενης «ελληνορωμαϊκής» παιδείας, η οποία αποτέλεσε τη βάση του δυτικοευρωπαϊκού πολιτισμού. Η συμβολή των Βυζαντινών λογίων στη διαμόρφωση της δυτικής επιστημονικής σκέψης συνεχίστηκε έως τη σύγχρονη εποχή. Οι ελληνικές σπουδές βρήκαν πρόσφορο έδαφος και άκμασαν μέσα από το κίνημα του Διαφωτισμού, η ιδεολογία του οποίου επηρεάστηκε από τις πολιτικές και ηθικές αξίες του ελληνορωμαϊκού κόσμου, και αποτέλεσε έμπνευση για τις επαναστάσεις που ακολούθησαν (Γαλλική και Αμερικανική).

Οι Έλληνες λόγιοι, πολύ πριν αλλά και μετά την Άλωση, συνέβαλαν στην ιταλική Αναγέννηση, διότι στην πραγματικότητα αποτέλεσαν τον συνδετικό κρίκο ανάμεσα στην αρχαιότητα και τους νεότερους χρόνους. Ο τρόπος όμως που συνέδεσαν το παρελθόν με το παρόν βασίζεται στο τρίπτυχο μελέτη – περισυλλογή – εκτύπωση και αφορά τον διαφορετικό τρόπο μελέτης των χειρογράφων, την περισυλλογή κυρίως μεσαιωνικών χειρογράφων και την έκδοση αρχαίων κειμένων που μέχρι τότε και για αρκετούς αιώνες παραδίδονταν με χειρόγραφα. Σημαντικό ρόλο στη διάσωση των χειρογράφων διαδραμάτισαν οι ελληνικές μοναστηριακές βιβλιοθήκες, μέσω των οποίων

πληθώρα χειρογράφων ανακαλύφθηκε και στάλθηκε στη Δύση για να εμπλουτιστούν οι περίφημες συλλογές των βιβλιοθηκών.

Μια παράμετρος η οποία συντέλεσε τα μέγιστα στη διάσωση του αρχαίου πολιτισμού και στην αναβίωση των κλασικών σπουδών ήταν η εμφάνιση της τυπογραφίας τον 15ο αιώνα, με την εφεύρεση του επίπεδου πιεστηρίου από τον Γουτεμβέργιο. *Η Βίβλος* των σαράντα δύο στίχων, γνωστή και ως βίβλος του Γουτεμβέργιου, εκδόθηκε πιθανόν το 1455. Οι δύο τόμοι βγήκαν σε περίπου εκατόν ογδόντα (180) αντίτυπα, από τα οποία πενήντα (50) σε περγαμηνή (όλα τα αντίτυπα προαγοράστηκαν πριν ολοκληρωθεί το τύπωμα). *Η Βίβλος* δεν ήταν το πρώτο βιβλίο των τυπογραφείων της Μαγεντίας· ο Γουτεμβέργιος και οι συνέταιροί του τύπωσαν μικρά κείμενα, μερικές εκδόσεις της «Arsminor» του Δονάτου, γνωστό εγχειρίδιο της λατινικής γλώσσας με ερωτήσεις και αποκρίσεις.[37]

Η τυπογραφία, λοιπόν, που έκανε για πρώτη φορά την εμφάνιση της στην κοιλάδα του μέσου Ρήνου (Μαγεντία, Στρασβούργο), κατέκτησε όλη την ευρωπαϊκή ήπειρο και αργότερα και τον υπόλοιπο κόσμο. Πρωτίστως η Ιταλία, η Γαλλία και η Αγγλία αξιοποίησαν στο έπακρο τις δυνατότητες που παρείχε η ανακάλυψη της τυπογραφίας, και ενστερνίστηκαν την ανάγκη διάσωσης και διάδοσης της γνώσης. Η πρόσβαση στη γνώση έγινε πλέον ευκολότερη και είχε περισσότερους αποδέκτες, δεδομένου ότι μπορούσαν να αναπαραχθούν βιβλία ή χειρόγραφα σε σημαντικά μεγαλύτερους αριθμούς.

Μαζί με τα χειρόγραφα και τις εκδόσεις έκανε την εμφάνιση της στη Δύση και μια νέα τεχνική μελέτης των αρχαίων κειμένων, *η μέθοδος των Βυζαντινών*, η οποία χρησιμοποιήθηκε κυρίως για να διδαχθεί η ελληνική γλώσσα στη Δύση αλλά και για άλλους λόγους που αφορούσαν την εμπέδωση της αρχαίας σοφίας στα γράμματα, στις επιστήμες καθώς και στην πολιτική και ηθική σκέψη. Οι Ιταλοί ουμανιστές μετέφεραν όλες αυτές τις πολύτιμες γνώσεις στην εκπαίδευση.[38] Ο ελληνικός πολιτισμός λειτούργησε ως ακρογωνιαίος λίθος της σταθερότητας, σε μια εποχή έντονων θρησκευτικών, ιδεολογικών και πολεμικών συγκρούσεων.

---

[37] F. Barbier, *Ιστορία του βιβλίου*, μτφρ. Μαρία Παπαηλιάδη, Μεταίχμιο, Αθήνα 2001, σ. 119.

[38] Ι.Ν. Καζάζης, «Μετά την άλωση: Η συμβολή των Βυζαντινών λογίων στη δυτική αναγέννηση», στο Ιωάννης Καζάζης, Sanya Velcova (επιμ.), *Οι ελληνικές σπουδές στην Ευρώπη: Ιστορική ανασκόπηση από την αναγέννηση ως το τέλος του 20ού αιώνα*, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 17.

1.1.1 Οι βυζαντινοί λόγιοι

Κατά τον 14ο και 15ο αιώνα ένα ευρύτερο μεταναστευτικό ρεύμα κινήθηκε προς τη Δύση, το οποίο περιλάμβανε και Βυζαντινούς λόγιους. Στον χώρο της Ανατολικής Μεσογείου μαζί με τα πλοία και τα εμπορεύματα ταξίδευαν και άνθρωποι, ιδέες, χειρόγραφα και μεταφράσεις κλασικών κειμένων. Δημιουργήθηκε έτσι ένα δίκτυο πολιτισμικών επαφών μεταξύ Κωνσταντινούπολης και Ιταλίας, το οποίο επηρέασε την ιταλική αλλά και την τελευταία βυζαντινή αναγέννηση. Η δυναστεία των Παλαιολόγων έστελνε πολύ συχνά πρεσβευτές-λογίους στη Δύση με απώτερο σκοπό την πολιτική προσέγγιση ισχυρών ουμανιστικών κύκλων. Η γνώση των ελληνικών σήμαινε για τους Δυτικούς –εκτός από πνευματική καλλιέργεια– και δυνατότητα για μια καλύτερη επαγγελματική αποκατάσταση στα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια. Για τους Βυζαντινούς η μελέτη της λατινικής θεολογίας και φιλοσοφίας συχνά εξελισσόταν με διαφορετικό τρόπο, καθώς σήμαινε την προσχώρηση στον καθολικισμό και τη μετανάστευση προς την Ιταλία.[39]

Οι Βυζαντινοί λόγιοι στην Ιταλία ανέλαβαν να μελετήσουν, να αντιγράψουν με προσήλωση και να διαφυλάξουν τα αρχαία ελληνικά κείμενα. Η ιταλική Αναγέννηση επηρέασε τους Ιταλούς αστούς, οι οποίοι έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας καθώς και για τη μελέτη των αρχαίων ελληνικών κειμένων από το πρωτότυπο.[40] Η συμβολή των Ελλήνων δασκάλων στο εν λόγω ζήτημα υπήρξε καθοριστική, καθώς έδρασαν με ιδιαίτερο ζήλο στην Ιταλία από τα μέσα του 14ου αιώνα και μετά· μεταξύ αυτών βρίσκονταν και οι Μανουήλ Χρυσολωράς και Μάρκος Μουσούρος.

1.1.2 Μανουήλ Χρυσολωράς (1355-1415)

Υπήρξε διπλωμάτης και συνεργάτης του Βυζαντινού αυτοκράτορα Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγου. Πραγματοποίησε αρκετά διπλωματικά ταξίδια και έγινε ο πρώτος διδάσκαλος της ελληνικής γλώσσας στην Ιταλία. Ο Χρυσολωράς ήταν γόνος βυζαντινής αριστοκρατικής

---

[39] Γ. Σμαρνάκης, *Βυζαντινή αναγέννηση και ουτοπία: Ο Πλήθων και το Δεσποτάτο του Μοριά*, Ευρασία, Αθήνα 2017, σ. 25.

[40] Κ.Ν. Κωνσταντινίδης, *Η συμβολή του Βυζαντίου στη διάδοση της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας. Πανηγυρικός λόγος στην εορτή των τριών Ιεραρχών 30 Ιανουαρίου 1995*, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα 1995, σ. 47-49. Βλ. N.G. Wilson, *Από το Βυζάντιο στην Αναγέννηση. Ελληνικές σπουδές κατά την ιταλική Αναγέννηση*, μτφρ. Φ. Πρεβεδούρου-Γεωργίνη, Λιβάνης, Αθήνα 1994.

οικογένειας. Στη Φλωρεντία πήγε για πρώτη φορά ως μέλος της ακολουθίας του Μανουήλ Παλαιολόγου, σε μια διπλωματική αποστολή με σκοπό τη στήριξη των Δυτικών ενάντια στην επεκτατική πολιτική των Τούρκων. Πραγματοποίησε δημόσιες διαλέξεις στα ελληνικά και έπειτα από λίγα χρόνια επέστρεψε, προσκαλεσμένος αυτήν τη φορά για να διδάξει δημοσία δαπάνη. Ήταν ενδιαφέρουσα προσωπικότητα, αρεστή στο ευρύ κοινό, καθώς ήταν λόγιος και ταυτόχρονα εξαιρετικός παιδαγωγός. Κατά τη διάρκεια της παραμονής του στη Φλωρεντία ήρθε σε επαφή με άλλες σημαντικές προσωπικότητες. Η επιτυχία των μαθημάτων του έγκειται στο γεγονός ότι είχε απλουστεύσει τον τρόπο διδασκαλίας της γλώσσας έτσι ώστε να είναι προσιτή σε περισσότερους σπουδαστές. Σημαντικά έργα του είναι τα *Ερωτήματα*, η *Σύγκρισις Παλαιάς και Νέας Ρώμης* και μεταφράσεις στα λατινικά κλασικών έργων, όπως η *Πολιτεία* του Πλάτωνα και η *Οδύσσεια* του Ομήρου.

Η επιτυχία της διδασκαλίας του Χρυσολωρά οφείλεται συγκεκριμένα στη δική του καινοτόμα προσέγγιση πάνω στο σύστημα της ελληνικής γραμματικής. Το έργο του *Ερωτήματα* αποτέλεσε την πρώτη «ελληνική γραμματική για ξένους», με το οποίο ο Χρυσολωράς απλοποίησε και κατέστησε κατανοητό στους Δυτικούς το περίπλοκο σύστημα της ελληνικής γραμματικής.[41]

Η δραστηριότητά του εκτείνεται και στην εκπόνηση μεταφράσεων αρχαίων ελληνικών κειμένων στα λατινικά. Επ' αυτού θεώρησε πως έπρεπε να εγκαταλειφθεί η παλαιά μέθοδος της μετάφρασης (λέξη προς λέξη), διότι έτσι δεν υπήρχε λογοτεχνική ποιότητα. Η μέθοδος του Χρυσολωρά είχε να κάνει περισσότερο με την έννοια της «μίμησης»: ανάγνωση, αποδελτίωση, απομνημόνευση και δημιουργική γραφή. Η ευρηματικότητα και η μέθοδός του ήταν ελκυστική σε πολλούς διανοούμενους της εποχής. Μαθητής του Χρυσολωρά ήταν ο Guarino (Guarino Veronese ή Guarino da Verona, 1374-1460) από τη Βερόνα, ο οποίος θεωρείται ο σπουδαιότερος σχολάρχης της Αναγέννησης. Από τον Χρυσολωρά μέσω του Guarino περνάμε στην επόμενη γενιά λογίων, όπως ο J. L. Vives και ο Έρασμος.[42]

Το 1409 ο αντίπαπας Αλέξανδρος Ε΄ τον έχρισε καρδινάλιο και του ανέθεσε το έργο της Ένωσης των Εκκλησιών. Ο Χρυσολωράς απεβίωσε το 1415, ενώ παρακολουθούσε τις εργασίες της εκκλησιαστικής συνόδου της Κωνστάντζας. Η συμβολή του στη

[41] F. Ciccolella, L. Silvano, *Teachers, Students, and Schools of Greek in the Renaissance*, Series: Brill's studies in intellectual history, τ. 264, Brill, Leiden – Boston 2017, σ. 9-10.

[42] Καζάζης, «Μετά την άλωση», *ό.π.*, σ. 17-20.

διδασκαλία των ελληνικών γραμμάτων στην Ιταλία (Βενετία, Φλωρεντία, Μιλάνο, Παβία και Ρώμη) υπήρξε πολύ σημαντική. Στην πραγματικότητα προετοίμασε το έδαφος για τους επόμενους Βυζαντινούς λογίους που ταξίδεψαν στη Δύση και ευνόησε τη διάδοση των ελληνικών γραμμάτων. Ο Χρυσολωράς ουσιαστικά πέτυχε την ένωση του αρχαίου κόσμου με τη σύγχρονη εποχή.

1.1.3 Μάρκος Μουσούρος (1470-1517)

Ο Μάρκος Μουσούρος γεννήθηκε και έμαθε τα πρώτα του γράμματα στον Χάνδακα. Σε νεαρή ηλικία βρέθηκε στην Ιταλία, για να συνεχίσει τις σπουδές του. Το 1486 φτάνει στη Φλωρεντία, την περίοδο της ηγεμονίας του Λαυρεντίου των Μεδίκων.[43] Την εποχή εκείνη η Φλωρεντία ήταν σημαντικό κέντρο της ιταλικής Αναγέννησης και είχε συγκεντρωθεί εκεί πλήθος από σημαντικών Βυζαντινών και άλλων ξένων λογίων (Μιχαήλ Μάρουλλος, M. Ficino, Δημήτριος Χαλκοκονδύλης κ.λπ.). Ο Μουσούρος ήταν μαθητής του Ιανού Λάσκαρη.[44]

Η γαλλική εισβολή το 1494 στον ιταλικό βορρά οδήγησε τον Μουσούρο στη Βενετία, όπου τον περίμενε μια λαμπρή σταδιοδρομία ως καθηγητή των ελληνικών και ως κύριο συνεργάτη του λόγιου εκδότη Άλδου Μανούτιου, ο οποίος είχε επιλέξει τη Βενετία ως έδρα του εκδοτικού του οίκου. Η επιλογή της Βενετίας έγινε μετά από σκέψη από τον Μανούτιο, διότι η πόλη διέθετε τεχνίτες τυπογράφους, σπουδαίες συλλογές χειρογράφων και ξεχωριστές προσωπικότητες, Έλληνες και Ιταλούς. Πριν παραδοθεί ένα κείμενο για στοιχειοθέτηση, έπρεπε να αποκατασταθεί στην αυθεντική μορφή του είτε με αντιπαραβολή των υπαρχόντων χειρογράφων είτε με φιλολογικές παρεμβάσεις και αποκατάσταση του κειμένου με τη βοήθεια της κριτικής των κειμένων. Στη φιλολογική αυτή εργασία διέπρεψε ο Μουσούρος, όπου μεταξύ άλλων επιμελήθηκε και την πρώτη έκδοση του Αριστοφάνη.[45]

Ο Μανούτιος ήταν Ιταλός ουμανιστής, γνωστός για την εκδοτική του δραστηριότητα στη Βενετία την εποχή της Αναγέννησης. Η συνεισφορά του στην τυπογραφία ήταν καθοριστική για τη μετέπειτα εξέλιξή της (επινόηση πλάγιων τυπογραφικών στοιχείων,

---

[43] Ο Lorenzo dei Medici (1449-1492) υπήρξε προστάτης των τεχνών, ποιητής, ουμανιστής και από τους πιο σημαντικές πολιτικές προσωπικότητες της ιταλικής Αναγέννησης.

[44] Καζάζης, «Μετά την άλωση», *ό.π.*, σ. 21-25.

[45] *Στο ίδιο*, σ. 21-15.

καθιέρωση της άνω στιγμής, μαζική παραγωγή δερματόδετων βιβλίων τσέπης). Επίσης, ως εκδότης και τυπογράφος έδωσε μεγάλη βαρύτητα στον σχεδιασμό του βιβλίου (μέγεθος σελίδας, χρήση ειδικών τυπογραφικών στοιχείων, μορφολογικά χαρακτηριστικά σελίδας, βιβλιοδεσία). Οι εκδόσεις του με έργα κλασικών συγγραφέων έγιναν γνωστές σε όλη την Ευρώπη. Ο Μανούτιος άφησε ως πολιτιστική κληρονομιά στην ανθρωπότητα έναν θησαυρό αποτελούμενο από έργα αρχαίας ελληνικής φιλολογίας.

Ο Μουσούρος, ως σημαντική προσωπικότητα της εποχής, συμμετείχε στη *Νέα Ακαδημία,* ένα ίδρυμα που αφορούσε αποκλειστικά τις κλασικές ελληνικές σπουδές, και το οποίο ιδρύθηκε το 1502 από τον Μανούτιο. Η *Νέα Ακαδημία* του Μανούτιου δημιουργήθηκε με απώτερο σκοπό την προώθηση των ελληνικών γραμμάτων. Εκεί συγκεντρώθηκαν επιφανείς τυπογράφοι και λόγιοι, ενώ τα μέλη της *Ακαδημίας* χρηματοδοτούσαν και τις δραστηριότητές της. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί πως ήταν αρκετές οι φιλολογικές ακαδημίες που δραστηριοποιήθηκαν στις περισσότερες μεγάλες πόλεις της Ιταλίας την περίοδο της όψιμης Αναγέννησης, αλλά η μόνη που ασχολήθηκε αποκλειστικά με τα ελληνικά γράμματα ήταν αυτή του Άλδου, έχοντας μάλιστα και ως γλώσσα εργασίας την ελληνική. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι κάθε παρέκκλιση από τη γλώσσα εργασίας, που ήταν τα ελληνικά, τιμωρούνταν με πρόστιμο. Ο Έλληνας καρδινάλιος Βησσαρίων είχε ιδρύσει στη Ρώμη παρόμοιο κύκλο λογίων, που είχε όμως στόχο τη μετάφραση των κειμένων στα λατινικά και η χρήση της ελληνικής γλώσσας δεν ήταν υποχρεωτική.[46]

Ο Μουσούρος διορίστηκε το 1503 τακτικός καθηγητής των ελληνικών γραμμάτων στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας. Δίδασκε κείμενα του Αριστοτέλη στην Πάδοβα όπου από το 1497 υπήρχε έδρα για τη διδασκαλία έργων του Αριστοτέλη κάτοχος της έδρας αυτής προηγουμένως ήταν ο Δημήτριος Χαλκοκονδύλης. Επιπροσθέτως, ο Μουσούρος δίδασκε λατινική μετάφραση από τα αρχαία ελληνικά και το αντίστροφο. Υπήρξε εξαιρετικός δάσκαλος και μεταφραστής. Στα μαθήματά του συγκεντρωνόταν μεγάλος αριθμός φοιτητών από την Ιταλία και τη βόρεια Ευρώπη, Αγγλία, Γερμανία, Γαλλία, Ουγγαρία και Πολωνία. Πολλοί ήταν και οι διάσημοι μαθητές του, όπως ο καρδινάλιος Gaspar Condarini. Κοντά στον Μουσούρο μαθήτευσε και πολύ διάσημος λόγιος *Έρασμος*, ο οποίος θαύμαζε και εκτιμούσε τον δάσκαλό του.[47]

---

[46] *Στο ίδιο*, σ. 22.

[47] *Στο ίδιο*, σ. 22-23.

Την εποχή εκείνη οι ραγδαίες πολιτικές και κοινωνικές αλλαγές στην Πάδοβα είχαν αντίκτυπο και στο εκπαιδευτικό σύστημα, ειδικότερα στη λειτουργία του πανεπιστημίου. Ως επακόλουθο αυτής της έκρυθμης κατάστασης οι φοιτητές και το εκπαιδευτικό προσωπικό εγκατέλειψαν την πόλη. Τόπος διαμονής τα επόμενα χρόνια για τον Μουσούρο υπήρξε η Βενετία, όπου εκδόθηκε το 1513 ένα από τα πιο σημαντικά φιλολογικά έργα του, τα *Άπαντα του* Πλάτωνα, σε πρώτη έκδοση. Το 1510 το Πανεπιστήμιο της Πάδοβας λειτούργησε ξανά, αλλά πλέον υπήρχε έδρα της Ελληνικής και στη Βενετία, με σκοπό να εκπαιδεύονται εκεί όσοι κρατικοί υπάλληλοι επρόκειτο να λάβουν διοικητικές θέσεις σε βενετικές κτήσεις στην ελληνόφωνη Ανατολή. Η έδρα αυτή προσφέρθηκε στον Μουσούρο το 1512, και ο Έλληνας λόγιος είχε ως μαθητές μελλοντικούς διάσημους πρέσβεις, ελληνιστές και καρδιναλίους.

Ο πάπας Λέων Ι΄ είχε την ιδέα να δημιουργήσει ένα ελληνικό ίδρυμα στη Ρώμη για τη σπουδή των ελληνικών γραμμάτων και ανέθεσε στον Ιανό Λάσκαρη τη διεύθυνση της σχετικής σχολής. Σε επιστολή που συνέταξε προς τον Μουσούρο ο πάπας μεταξύ των άλλων έγραφε: «επιθυμώ να διαθέσω όλες μου τις δυνάμεις στην ανόρθωση της ελληνικής γλώσσας και των ελληνικών γραμμάτων, που κινδυνεύουν να αφανιστούν». Ζήτησε από τον Μουσούρο να φέρει από περιοχές της ελληνικής Ανατολής νέους καλής ανατροφής και μόρφωσης στη Ρώμη, μέσω των οποίων οι Ιταλοί θα μπορούσαν να έρθουν σε άμεση επαφή με την ελληνική γλώσσα. Σε αυτό το αίτημα ο Μουσούρος έδειξε ενδιαφέρον και άρχισε να αναζητά υποψήφιους σπουδαστές στην Κέρκυρα, στην Κρήτη και στην Πελοπόννησο.[48] Συνειδητοποίησε μέσα από αυτήν την αναζήτηση πως οι Έλληνες είχαν ξέχασαν τους μακρινούς προγόνους τους και δεν είχαν κανένα ενδιαφέρον να μορφωθούν. Επίσης, ο Μουσούρος ανέλαβε στο Ελληνικό Γυμνάσιο που ιδρύθηκε από τον Ιανό Λάσκαρη τη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών, πέθανε όμως στην περίοδο της ακμής του το 1517 έχοντας συμπληρώσει μόλις το 47ο έτος της ηλικίας του.[49]

Το σημαντικό και πολυδιάστατο έργο του δεν έχει εκτιμηθεί όπως θα έπρεπε, καθώς με τα έργα και τις εκδόσεις του συνέβαλε στη μεταλαμπάδευση των ελληνικών

[48] Θ. Παππάς, «Κερκυραίοι λόγιοι κατά τον 16ο αιώνα», στο Δημήτριος Ράιος, Ελένη Χουλιαρά (επιμ.), *Στόμα πάντων δεξιόν. Συγκομιδή αφιερωμένη στη μνήμη του Φάνη Ι. Κακριδή*, Carpe Diem, Ιωάννινα 2021, σ. 143-185.

[49] Καζάζης, «Μετά την άλωση», *ό.π.*, σ. 25.

γραμμάτων στη Δύση. Έθεσε τις δικές του βάσεις στην Ιστορία της Κλασικής Φιλολογίας. Άφησε πίσω του σημαντικό διδακτικό έργο και πολλοί ουμανιστές ήταν μαθητές του. Θεωρείται, μαζί με τον Μανουήλ Χρυσολωρά, από τους μεγαλύτερους ελληνιστές της Αναγέννησης.

Οι κλασικές σπουδές απέκτησαν τη δική τους δυναμική, εντάχθηκαν στο μορφωτικό πρόγραμμα της Ευρώπης και απολάμβαναν ιδιαίτερης εκτίμησης και μελέτης από τους λογίους της εποχής. Η πορεία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας ως ερευνητικού εργαλείου και γνωστικού αντικειμένου ακολουθεί μια δύσκολη διαδρομή, εξαρτώμενη πάντα από τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές. Οι συνθήκες δεν ήταν εύκολες και δεν ευνοούσαν πάντα την ανάπτυξη και τη διάδοση των κλασικών σπουδών, αλλά τα οφέλη του εκπαιδευτικού συστήματος από τη διδασκαλία των ελληνικών γραμμάτων είναι πολύ περισσότερα από όσα μπορούμε να εντοπίσουμε και να καταγράψουμε.

1.2 Η θέση των ελληνικών γραμμάτων στην Ευρώπη από τον 16ο έως τον 19ο αιώνα

Αυτό που διαφοροποιεί τους Έλληνες από τους υπόλοιπους λαούς είναι η καλλιέργεια της γλώσσας. Κανένας άλλος από τους αρχαίους λαούς δεν είχε τόση εξέλιξη στο γλωσσικό του ιδίωμα όσο ο ελληνικός. Μέσα από τη γλώσσα όρισε την ταυτότητά του αλλά και προσπάθησε να κατανοήσει τον κόσμο. Ο Ηράκλειτος με τον όρο «βάρβαροι» χαρακτήριζε όσους δεν είχαν αντίληψη της γλώσσας, χωρίς αυτό να υποδηλώνει κάποια εχθρότητα στο διαφορετικό ήταν περισσότερο μια συνειδητοποίηση ότι στην Έφεσο υπήρχαν άνθρωποι που μιλούσαν μια άλλη γλώσσα.[50]

Οι Έλληνες απέδιδαν στον Κάδμο, βασιλιά των Φοινίκων, την εισαγωγή του φοινικικού αλφάβητου στις Θήβες και συνεπώς τη διάδοσή του στη Δύση. Ο Αισχύλος θεωρεί ότι ο Προμηθέας ήταν ο ευεργέτης της ανθρωπότητας. Επιπροσθέτως, υπήρχε και η άποψη ότι η εφεύρεση των γραμμάτων οφείλεται στις Μούσες ή στον Ερμή. Χρη-

[50] A. Rodighiero, «Βάρβαροι υπερπόντιοι», στο N. Μοσχονάς, C Alberto, P. Filippomaria (επιμ.), *Κλασικοί κατά*, μτφρ. Ηλίας Γιαρένης, Δώρα Κομίνη, Νίκος Μοσχονάς, Σέργιος Μοσχονάς, Ιωάννης Νίκου, εκδ. Γκόνη, Αθήνα 2017, σ. 21-22.

σιμοποιώντας μόνο την ιστορικά τεκμηριωμένη πληροφορία και αφαιρώντας τις θρησκευτικές εκδοχές, το ελληνικό αλφάβητο έχει προέλευση φοινικική και διαδόθηκε μέσω της Φοινίκης στην ηπειρωτική και νησιωτική Ελλάδα.[51]

Στην Ελλάδα της προκλασικής περιόδου η λογοτεχνία εμφανίστηκε πριν από τη διάδοση της γραφής. Τα ομηρικά ποιήματα για αιώνες παραδίδονταν στις επόμενες γενιές διά ζώσης, δημιουργώντας μια ισχυρή παράδοση προφορικής λογοτεχνικής σύνθεσης.[52] Πολλές φορές, ακόμη και αν υπήρχε γραπτό κείμενο, αυτό διαβαζόταν μεγαλόφωνα. Θεωρείται ότι ακόμη και ο Ηρόδοτος αναγίγνωσκε δημοσίως. Η δημόσια προφορική μετάδοση των έργων και γενικότερα των ιδεών συνηθιζόταν ακόμη και τον 2ο μ.Χ. αιώνα. Συνεπώς, είτε με είτε χωρίς γραπτό κείμενο, η απαγγελία και η διάλεξη ως μέθοδοι κυριαρχούσαν.[53]

Η κλασική φιλολογία εμφανίζεται ως επιστήμη τον 3ο π.Χ. αιώνα, όταν μια ομάδα από ποιητές μελέτησαν μεθοδικά τη γλώσσα του Ομήρου. Πρώτος ομηριστής υπήρξε ο Ζηνόδοτος από την Έφεσο, ο οποίος ήταν και βιβλιοθηκάριος στο Μουσείο της Αλεξάνδρειας. Τα διάφορα χειρόγραφα και το ομηρικό κείμενο είχαν υποστεί διάφορες παραποιήσεις κατά τους τελευταίους τέσσερεις αιώνες. Ήταν απαραίτητο λοιπόν να γίνει διαχωρισμός του νόθου από το γνήσιο κείμενο. Η αλεξανδρινή φιλολογία εκτός από την αποκατάσταση και την κριτική του κειμένου εμβάθυνε στην εξήγηση και η κατανόηση της γλώσσας, καθώς και στην ερμηνευτική προσέγγιση του έργου.[54]

Ειδικότερα, σχετικά με τα έργα του Αριστοφάνη, είναι γνωστό ότι τα αρχαία ελληνικά κείμενα δεν μας έχουν παραδοθεί στην πρωτότυπη μορφή τους, καμία αρχαία ελληνική κωμωδία επομένως δεν παραδόθηκε σε εμάς με τη μορφή αυτογράφου. Οι κωμωδίες του Αριστοφάνη σώζονται από τη βυζαντινή περίοδο σε αντίγραφα τα οποία μπορεί να είναι περισσότερο ή λιγότερο πιστά στο αρχικό αυτόγραφο του συντάκτη

---

[51] E. Mioni, *Εισαγωγή στην ελληνική παλαιογραφία*, μτφρ. Νικόλαος Μ. Παναγιωτάκης, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1998, σ. 55.

[52] L.D. Reynolds N.G. Wilson, *Το ιστορικό της παράδοσης των κλασικών κειμένων*, μτφρ. Νικόλαος Μ. Παναγιωτάκης, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1989, σ. 15.

[53] R. Thomas, *Γραπτός και προφορικός λόγος στην Αρχαία Ελλάδα*, μτφρ. Δημήτρης Κυρτάτας, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2001, σ. 3-4.

[54] Θ. Παππάς, *Προσεγγίσεις στην αρχαία ελληνική παιδεία. Από τον Όμηρο ως τον Ισοκράτη*, Καρδαμίτσα, Αθήνα 2007, σ. 22.

τους.[55] Τα λογοτεχνικά κείμενα των αρχαίων Ελλήνων αντιγράφηκαν πολλές φορές και συνεπώς διαστρεβλώθηκαν, λογοκρίθηκαν, ενώ κάποια άλλα καταστράφηκαν ή απλώς λησμονήθηκαν.[56]

Τα κλασικά κείμενα είναι μια δεξαμενή γεμάτη με ενδιαφέροντα θέματα που αφορούν τη σύγχρονη σκέψη. Θα αποτελούσε μεγάλο ατόπημα εάν έπαυαν οι άνθρωποι να τα διαβάζουν γεγονός που δυστυχώς παρατηρείται ότι ήδη συμβαίνει.[57]

Η επικράτηση του χριστιανισμού διαδραμάτισε στην αρχή αρνητικό ρόλο στην επιβίωση του αρχαίου πνεύματος. Οι κληρικοί έβλεπαν την ελληνική λογοτεχνία ως προϊόν απίστων δίνοντάς της θεολογική υπόσταση και συμβούλευαν τους χριστιανούς να μην τα μελετούν, με αποτέλεσμα να περιοριστούν με την πάροδο του χρόνου κατά πολύ τα νέα αντίγραφα των αρχαίων κειμένων. Υπήρχαν όμως και εξαιρέσεις ανθρώπων που μελετούσαν τα αρχαία ελληνικά κείμενα· ανάμεσά τους και πολλοί Πατέρες της εκκλησίας (Μέγας Βασίλειος, Γρηγόριος Ναζιανζηνός κ.ά.).

Στα τέλη του 15ου – αρχές 16ου μ.Χ. αιώνα τυπογράφοι όπως ο Lorenzo Alopa της Φλωρεντίας και ο Μανούτιος στη Βενετία δημοσίευσαν τα Άπαντα του Ομήρου (της Παλατινής Ανθολογίας), του Αριστοτέλη και του Πλάτωνα, παρόλο που οι οικονομικές συνέπειες του εγχειρήματός τους δεν ήταν ευνοϊκές. Τη δεκαετία του 1550 τα περισσότερα έργα των αρχαίων Ελλήνων κλασικών είχαν ήδη τυπωθεί, για παράδειγμα τα έργα του Ιπποκράτη, του Πτολεμαίου, του Αισχύλου, του Σοφοκλή κ.ά. Μετέπειτα, οι τυπογράφοι τύπωναν δίγλωσσες εκδόσεις με λατινικές μεταφράσεις και με τον τρόπο αυτό τα κείμενα γίνονταν ελκυστικότερα σε ευρύτερο αναγνωστικό κοινό.

Οι λόγιοι σε όλη την Ευρώπη κατά τη διάρκεια του 16ου αιώνα «κατέκτησαν» τα αρχαιοελληνικά κείμενα· συντάχθηκαν αυτοτελείς οδηγοί για τη χρήση του αρχαιοελληνικού πεζού λόγου. Ο Guillaume Budé (1467-1540), Γάλλος λόγιος και ουμανιστής, μελέτησε την ελληνική λογοτεχνία. Ο βασιλιάς Φραγκίσκος Α΄ της Γαλλίας τον

---

[55] Θ. Παππάς, «Η παράδοση του κειμένου του Αριστοφάνη», στο Θ. Γ. Παππάς, Α. Γ. Μαρκαντωνάτος (επιμ.). *Αττική Κωμωδία: πρόσωπα και προσεγγίσεις*, εισαγωγή Δανιήλ Ι. Ιακώβ, Gutenberg, Αθήνα 2011, σ. 199.

[56] Β.Γ. Μανδηλαράς, *Πάπυροι και παπυρολογία*, Αθήνα [2]1994, σ. 175.

[57] M. Betini, «Η Αινειάδα, οι Τρώες και οι Λατίνοι: Μυθολογικά παραδείγματα της πολιτισμικής ταυτότητας», στο Νίκος Γ. Μοσχονάς, Alberto Camerotto, Pontani Filippomaria (επιμ.), *Κλασικοί κατά*, μτφρ. Ηλίας Γιαρένης, Δώρα Κομίνη, Νίκος Μοσχονάς, Σέργιος Μοσχονάς, Ιωάννης Νίκου, εκδ. Γκόνη, Αθήνα 2017, σ. 57-63.

διόρισε βιβλιοθηκάριο με σκοπό να ιδρύσει μια βιβλιοθήκη την οποία τελικά ίδρυσε με τη βοήθεια του Ιανού Λάσκαρη. Αυτή η βιβλιοθήκη αργότερα αποτέλεσε τη βάση της Εθνικής Βιβλιοθήκης των Παρισίων.

Είναι γεγονός ότι στα αρχαία ελληνικά μπορεί να μην αφιερωνόταν ο ίδιος χρόνος που αφιερωνόταν στα λατινικά στα ωρολόγια προγράμματα σπουδών, αλλά διδάσκονταν πολύ συχνά σε προτεσταντικά γυμνάσια και ιησουίτικα κολέγια στην Ευρώπη. Είναι αξιοσημείωτο ότι οι μαθητές ανέβαζαν παραστάσεις αρχαιοελληνικών τραγωδιών και πολλές φορές έγραφαν δικά τους ποιήματα στα αρχαία ελληνικά ή επικεντρώνονταν στη μελέτη του Θουκυδίδη και του Πλάτωνα. Είναι αναμφισβήτητο ότι υπήρχε κοινή αποδοχή του πολιτισμού των αρχαίων Ελλήνων στην Ευρώπη.[58]

Στη συνέχεια της μελέτης μας θα ακολουθήσει μια πρώτη αναφορά στις χώρες της Ευρώπης, όπου οι κλασικές σπουδές διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στο εκπαιδευτικό σύστημα, άκμασαν, μετέδωσαν αξίες και ιδεώδη, και επηρέασαν εν γένει ολοκλήρους πολιτισμούς. Παραλείπονται κάποιες χώρες στις οποίες υπήρχε μεν δραστηριότητα και κάποια καλλιέργεια των ελληνικών γραμμάτων αλλά δεν ήταν τόσο έντονη. Είναι βέβαιο ότι οι ελληνικές σπουδές στην Ευρώπη ακολούθησαν μακρά πορεία με αρκετές δυσκολίες. Λειτούργησαν πολύ συχνά ως φάρος πολιτισμού για όλους εκείνους τους λαούς που έψαχναν να γεφυρώσουν το ένδοξο παρελθόν με το παρόν. Οι ελληνικές σπουδές δοκιμάστηκαν στον χρόνο και έφτασαν έως τις μέρες μας αφήνοντας πίσω τους ισχυρό αποτύπωμα σε όλη την Ευρώπη.

1.2.1 Βρετανία

Στη Βρετανία του 18ου αιώνα υπήρχε έντονο το στίγμα των συγγραφέων της αρχαίας Ελλάδας (Όμηρος, Σοφοκλής) και πάντα αντιμετωπίζονταν τα έργα τους με μεγάλο σεβασμό, αλλά ήταν πολύ πιο έντονη η παρουσία των συγγραφέων της κλασικής Ρώμης (Οράτιος, Βιργίλιος, Κικέρων), διότι μπορούσαν να διαβαστούν με μεγαλύτερη άνεση από όσους ήταν μέτοχοι της παιδείας της ανώτερης κοινωνικής τάξης. Η μετάβαση από τη μελέτη των συγγραφέων της κλασικής Ρώμης στους συγγραφείς της αρχαίας Ελλάδας δεν προκλήθηκε από δασκάλους ή καθηγητές πανεπιστημίων αλλά από

[58] A. Grafton, «Η αναγέννηση των ελληνικών γραμμάτων», στο Αντώνης Ρεγκάκος (επιμ.), *Νεκρά Γράμματα; Οι κλασικές σπουδές στον 21ο αιώνα,* Πατάκη, Αθήνα 2002, σ. 64-65.

έναν ποιητή (Alexander Pope), ο οποίος έκανε την αρχή μεταφράζοντας την *Ηλιάδα* (1715) και έπειτα την *Οδύσσεια* (1725). Η μετάφραση του Alexander Pope ανέδειξε τα ομηρικά έπη ως τα μεγαλύτερα αριστουργήματα της ποίησης.[59]

Δεν ήταν μόνο ο Pope στη Βρετανία που εκτίμησε το έργο του Ομήρου· και οι επόμενες γενιές κατανόησαν το μεγαλείο των έργων του: ο Sir Joshua Reynolds (Πρόεδρος της Βασιλικής Ακαδημίας) σύγκρινε τον Όμηρο με τον Μιχαήλ Άγγελο. Επίσης, ο Thomas Blackwell στη μελέτη του *Enquiry into the Life and Writings of Homer* (1735) θεώρησε ότι η κοινωνία που περιγράφει ο Όμηρος ήταν υπαρκτή. Οι επιφανείς προσωπικότητες που ασχολήθηκαν με τον Όμηρο ήταν πολλές, ανάμεσά τους και ένας Βρετανός διπλωμάτης, ο Robert Wood (*The Original Genius of Homer*, 1769), οι αναφορές του οποίου στα έργα του Ομήρου και τα υψηλά ιδεώδη που αναδεικνύονται μέσα από αυτά, είναι πολλές. Ο Όμηρος για τους Βρετανούς δεν είναι μόνο ένας μεγάλος ποιητής αλλά μια προσωπικότητα που μέσα από τα έργα του παραδίδει μαθήματα για τη ζωή. Τα μηνύματα που εισπράττουν οι αναγνώστες μέσα από τα έργα του είναι σημαντικά σε πολλά επίπεδα για τον υλικό και πνευματικό κόσμο.

Η κλασική φιλολογία στην Αγγλία του 20ού αιώνα ακολούθησε τη δική της πορεία. Στη δεκαετία του 1930 μια ομάδα Γερμανών κλασικών φιλολόγων έφυγαν από τη Γερμανία με προορισμό την Οξφόρδη. Οι καθηγητές αυτοί ήταν εξέχουσες προσωπικότητες, ενδυνάμωσαν το εκπαιδευτικό προσωπικό του Πανεπιστημίου, διέπρεψαν και άφησαν πλούσιο συγγραφικό έργο ως παρακαταθήκη. Σημαντική προσωπικότητα μιας εποχής που προήγε την αρχαιογνωσία ήταν ο Sir John Beazley (1855-1970), που θεωρείται η σημαντικότερη προσωπικότητα της εποχής στον χώρο της ελληνικής αγγειογραφίας (μελέτησε τη χρονολόγηση των αγγείων καθώς και την προέλευσή τους).

Στις αρχές του 20ού αιώνα οι B.P. Grenfell και A.S. Hunt ανακάλυψαν στην Οξύρρυγχο της Άνω Αιγύπτου μεγάλο αριθμό ελληνικών παπύρων. Στη συνέχεια μετέφεραν τους παπύρους στην πατρίδα τους, προσφέροντας με τον τρόπο αυτό στην Οξφόρδη τη μεγαλύτερη συλλογή ελληνικών παπύρων. Οι πάπυροι αυτοί ακόμη και σήμερα κατά ένα μεγάλο μέρος τους δεν έχουν εκδοθεί. Ως προς το περιεχόμενο περιλαμβάνουν ιδιωτικές επιστολές, λογοτεχνικά κείμενα και διάφορα άλλα έγγραφα. Ο Edgar Lobel (1887-1981), παλαιογράφος με γνώσεις της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, είχε

[59] J. Griffin, «Ο Όμηρος στην Αγγλία», στο Αντώνης Ρεγκάκος (επιμ.), *Νεκρά Γράμματα; Οι κλασικές σπουδές στον 21ο αιώνα*, Πατάκη, Αθήνα 2002, σ. 71-72.

αναλάβει από το 1939 την κύρια ευθύνη των λογοτεχνικών παπύρων. Το χιτλερικό εθνικοσοσιαλιστικό καθεστώς ανάγκασε την ελίτ των Γερμανών κλασικών φιλολόγων να στραφεί προς την Οξφόρδη, η οποία τους ενσωμάτωσε στο εκπαιδευτικό προσωπικό της. Ενδεικτικά κάποιες από τις σημαντικότερες προσωπικότητες είναι οι παρακάτω:

- Felix Jacoby (1876-1959), που ασχολήθηκε ιδιαίτερα με την έκδοση αποσπασμάτων Ελλήνων ιστοριογράφων.
- Paul Maas (1880-1964), σύμβουλος εκδόσεων στον εκδοτικό οίκο του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης.
- Rudolf Pfeiffer (1889-1979), ο οποίος ασχολήθηκε με τους παπύρους της Οξυρρύγχου.
- Eduard Fraenkel (1888-1970), από τους σημαντικότερους ελληνιστές και παράλληλα καθηγητής στην έδρα της Λατινικής Φιλολογίας στην Οξφόρδη το 1935. Ήταν δημιουργός σημαντικών έργων. Ο Fraenkel ήταν το πρόσωπο που έφερε σε επαφή την αγγλική κλασική φιλολογία με το έργο συναδέλφων του στην Ευρώπη και την Αμερική.

Υπήρχαν και άλλες εξέχουσες προσωπικότητες της κλασικής φιλολογίας που έδρασαν στο Cambridge όπως οι:

- A.S.F. Gow (1886-1978), που προχώρησε στην έκδοση του Θεόκριτου (1950).
- F. H. Sandbach (1903-1991), που αφιερώθηκε στον Πλούταρχο και στον Μένανδρο.
- W.K.C. Guthrie (1906-1981), με ειδίκευση στην Ιστορία της Ελληνικής Φιλοσοφίας (1956-1981).
- D. L. Page (1908-1978), καθηγητής της έδρας της Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας (1950).

Συνοψίζοντας, διαπιστώνουμε ότι από το 1930 έως το 1960 τα δύο σημαντικότερα βρετανικά πανεπιστήμια, της Οξφόρδης και του Κέιμπριτζ, αποτέλεσαν εστία μελέτης και έρευνας των κλασικών σπουδών. Η συμβολή των Γερμανών καθηγητών ήταν σημαντική, διότι αναβίβασαν τη μελέτη των κλασικών σπουδών σε διεθνές επίπεδο. Τα βρετανικά πανεπιστήμια βοήθησαν στην ενίσχυση της ερμηνευτικής φιλολογίας τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Αμερική.

1.2.2 Γαλλία

Η Γαλλία αποτέλεσε εστία διάδοσης των ελληνικών σπουδών και του ουμανιστικού κινήματος. Το 1530 ιδρύθηκε στο Παρίσι ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα, γνωστό ως *Κολλέγιο των Βασιλικών Διδασκάλων*, με εντολή του Φραγκίσκου Α΄. Στο Ίδρυμα ορίστηκαν ως *βασιλικοί καθηγητές* αρκετοί ουμανιστές, ανάμεσά τους και ο G. Budé. Εκεί θα οργανωθεί για πρώτη φορά διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών. Απόγονος αυτού του κολλεγίου σήμερα είναι το Collège de France. Ο Guillaume Budé καθόρισε τη θέση των κλασικών σπουδών στη σύγχρονη κοινωνία με το έργο του *De philologia*.

Στη Γαλλία ιδρύθηκαν και άλλα κολλέγια με διαφορετική μορφή, τα οποία ανέλαβαν τα ηνία στον τομέα της εκπαίδευσης έως τα τέλη του 18ου αιώνα, λειτουργώντας με βάση τις ουμανιστικές αρχές και καλύπτοντας τον τομέα της δευτεροβάθμιας και ένα μέρος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στα κολλέγια αυτά δίδαξαν κληρικοί, κατά κύριο λόγο ιησουίτες μοναχοί, οι οποίοι υπηρέτησαν το ουμανιστικό μοντέλο διδασκαλίας, τηρώντας τις παρακάτω αρχές: α) γνώση των αρχαίων συγγραφέων, β) σεβασμός στην προσωπικότητα του παιδιού γ) διάλογος μεταξύ μαθητή και δασκάλου δ) ευγενής άμιλλα μεταξύ των νέων, ε) ισορροπία μεταξύ πνευματικής και σωματικής ευεξίας, στ) ελεύθερο πνεύμα έναντι του κόσμου.[60]

Εκτός από τη διδασκαλία, την ίδια περίοδο έχουμε και σημαντική εκδοτική δραστηριότητα των ουμανιστών· ενδεικτικά:

- *Annotationes in XXIV pandectarum libros*, G. Budé (1508).
- *Commentarii lingue graecae*, G. Budé (1519).
- *Ελληνικά κείμενα και Καινή Διαθήκη*, Robert Estienne (1503-1559).
- *Thesaurus Graecae lingue*, Henri Estienne (1572).
- *Παλατινή Ανθολογία* του Κεφαλά, Claude de Saumaise (1606).

Η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών τον 16ο αιώνα ακολούθησε φθίνουσα πορεία στα καθολικά κολλέγια των Ιησουιτών και οι κλασικές σπουδές πέρασαν σε μια περίοδο ύφεσης. Η φθίνουσα πορεία των κλασικών σπουδών είχε ως αποτέλεσμα να υπάρξει τον 18ο αιώνα έντονη κριτική περί αναχρονιστικών μεθόδων διδασκαλίας,

[60] Κ. Μπόμπας, «Οι ελληνικές σπουδές από την αναγέννηση ως τις μέρες μας στις γαλλόφωνες ευρωπαϊκές χώρες», στο Ιωάννης Καζάζης, Sanya Velcova (επιμ.), *Οι ελληνικές σπουδές στην Ευρώπη: Ιστορική ανασκόπηση από την αναγέννηση ως το τέλος του 20ού αιώνα*, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 72-73.

προερχόμενη από τις αρχές του Διαφωτισμού. Οι ραγδαίες αλλαγές που ακλούθησαν στους τομείς της εκπαίδευσης και οι μεταρρυθμίσεις λόγω της Γαλλικής Επανάστασης οδήγησαν στη δημιουργία του *αυτοκρατορικού-ναπολεόντειου πανεπιστήμιου* το 1806.

Στο Collège de France καθ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας του διδάσκονταν αρχαία ελληνικά.[61] Σημαντικές μορφές που δίδαξαν το αντικείμενο ήταν ο E.F. Bosquillon από το 1774 έως το 1814 και ο J.B. Gail από το 1791 έως το 1829, ενώ ο J.-B. d'Ansee de Villoison δίδαξε για πρώτη φορά εκεί και τα νέα ελληνικά το 1804-1805. Μετά από συνεχόμενες εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, προέκυψε η μορφή του σύγχρονου πανεπιστημίου όπως το γνωρίζουμε πριν τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.[62]

Σημαντική θέση στο γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα είχε η École normale supérieure, η οποία ιδρύθηκε στο πλαίσιο της ναπολεόντειας εκπαιδευτικής πολιτικής. Αρχικός στόχος της σχολής ήταν η εκπαίδευση των υποψηφίων καθηγητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ μετέπειτα, στα μέσα του 19ου αιώνα, αποτέλεσε τον μοναδικό θεσμό που εκπαίδευε καθηγητές για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στη Σχολή αυτή υπήρχε διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας αλλά δεν είχε την ίδια ποιότητα με την αντίστοιχη διδασκαλία των ελληνικών γραμμάτων στη Γερμανία. Υπήρχαν αρκετοί παράγοντες δεν το επέτρεπαν αυτό, π.χ. η αντιμετώπιση της ελληνικής γλώσσας ως εργαλείου της Ορθόδοξης Εκκλησίας και η αδυναμία εύρεσης διδασκόντων με ικανοποιητικό επίπεδο γνώσεων. Η άνοδος της αρχαιογνωσίας στη Γερμανία βοήθησε την ανάπτυξη των ελληνικών σπουδών και στη Γαλλία με την άφιξη Γερμανών φιλολόγων στην École normale supérieure. Τη δεκαετία του 1930 υπάρχει έντονη εκδοτική δραστηριότητα έργων με θεματολογία σχετική με την ελληνική αρχαιότητα και μεταφράζονται αρκετά βιβλία από τα γερμανικά στα γαλλικά.

Το γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα επηρεάστηκε γενικότερα σε μεγάλο βαθμό από το γερμανικό και αυτό εντοπίζεται κυρίως στην ιστορική προσέγγιση των ελληνικών σπουδών. Το 1870-1880 έχουμε την εισαγωγή στο σύστημα της αρχαιολογίας, της επιγραφικής και της συγκριτικής γραμματικής ως διακριτών επιστημονικών πεδίων. Στην École normale supérieure παρατηρούνται τα πρώτα βήματα ειδίκευσης στις επιστήμες της αρχαιότητας· η σχολή αυτή μαζί με τη Σορβόννη κατέχουν την πρωτιά στην εξειδίκευση στους τομείς της αρχαιογνωσίας. Μετά το πέρας του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου η κατάσταση στην

[61] *Στο ίδιο*, σ. 74.

[62] *Στο ίδιο*, σ. 74-75.

εκπαίδευση αλλάζει. Η υποχρεωτική εκπαίδευση και ο εκδημοκρατισμός των πανεπιστημίων είχε ως αποτέλεσμα η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών να τοποθετηθεί σε ένα ευρύτερο πλαίσιο. Δημιουργήθηκαν έδρες αρχαίων ελληνικών καθώς και νέα τμήματα στα περισσότερα πανεπιστήμια. Η εικόνα που υπάρχει στη Γαλλία τον 20ό αιώνα είναι ενθαρρυντική όσον αφορά τις αρχαιοελληνικές σπουδές, διότι καθιερώνεται η ιστορική προσέγγιση των κλάδων της αρχαιογνωσίας και η έρευνα αναπτύσσεται.

Τι συμβαίνει όμως στη Γαλλία με τις άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης, και ειδικά με τη δευτεροβάθμια, όσον αφορά τη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών; Οι κλασικές σπουδές τον 19ο αιώνα αποτελούσαν τη βάση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης· πριν την εισαγωγή τους στο πανεπιστήμιο οι φοιτητές της θεολογίας, της νομικής, της ιατρικής κ.ά. είχαν διδαχθεί μαθήματα κλασικής παιδείας. Έως το 1880 υπήρχε μόνο μία κατεύθυνση, η οποία αφορούσε τη μελέτη των κλασικών αρχαίων συγγραφέων, Ελλήνων, Λατίνων και Γάλλων. Στα τέλη του 19ου αιώνα εμφανίστηκαν και νέες κατευθύνσεις, όπως η γεωγραφία, η αριθμητική κ.ά., οι οποίες κέρδισαν έδαφος και σταδιακά διαμόρφωσαν τα προγράμματα σπουδών έτσι όπως τα γνωρίζουμε και σήμερα. Σταδιακά οι αρχαίες γλώσσες αποτέλεσαν μάθημα επιλογής και οι μαθητές που μάθαιναν αρχαία ελληνικά ήταν πολύ λιγότεροι σε σχέση με το παρελθόν. Το μάθημα των αρχαίων ελληνικών προσφέρεται σήμερα ως επιλεγόμενο από τη γ΄ γυμνασίου έως τη γ΄ λυκείου και επιλέγεται για τις εξετάσεις του Εθνικού Απολυτηρίου (Baccalauréat).[63]

Στη Γαλλία υπήρχε ενδιαφέρον και για τις βυζαντινές και τις νεοελληνικές σπουδές, αλλά σε πολύ μικρότερη κλίμακα, λόγω πολιτικών, θρησκευτικών και κοινωνικών συγκυριών. Οι Ιησουίτες μοναχοί υπήρξαν πρωτοπόροι στη μελέτη και διδασκαλία της βυζαντινής λογοτεχνίας. Ακολούθησε σημαντική εκδοτική δραστηριότητα με πολύ σημαντικά έργα όπως η *Βυζαντίς του Λούβρου* κ.ά. Το ρεύμα του ρομαντισμού στην Ευρώπη του 19ου αιώνα ενίσχυσε τη μελέτη της ιστορίας κάθε λαού και ευνόησε τις βυζαντινές σπουδές σε όλη την Ευρώπη, καθώς και τη μελέτη των νέων ελληνικών. Ο φιλελληνισμός βρέθηκε στο απόγειό του την περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης (1821), όταν ιδρύθηκαν αρκετές έδρες νεοελληνικών σπουδών. Από το 1960 έχουμε την ίδρυση και αρκετών τμημάτων νέων ελληνικών και τη δημιουργία νέων θέσεων διδασκαλίας. Πλέον τα νέα ελληνικά διδάσκονταν σε περίπου είκοσι (20) πανεπιστήμια και ανώτατες σχολές πανευρωπαϊκά. Η έρευνα σε αυτές τις σπουδές αφορά δύο βασικούς άξονες: α)

[63] *Στο ίδιο*, σ. 76.

τη διδασκαλία των ελληνικών ως ξένης γλώσσας και β) τη διδασκαλία θεμάτων νεοελληνικής λογοτεχνίας, τέχνης και πολιτισμού. Μεγάλη υπήρξε η προσφορά του Γαλλικού Ινστιτούτου της Αθήνας στον χώρο της νεοελληνικής λογοτεχνίας, με μακρά παράδοση πολιτιστικής και εκδοτικής δραστηριότητας. Ήδη από τον 19ο αιώνα στη Γαλλία μεταφράζονται έργα των Καζαντζάκη, Ελύτη, Σεφέρη, Κάλβου, Σολωμού κ.ά.

1.2.3 Βέλγιο

Το Βέλγιο ανήκει στις χώρες όπου ο ουμανισμός τον 16ο αιώνα είχε αντίκτυπο στην εκπαιδευτική πολιτική που ακολουθούσε. Η γεωπολιτική ιδιαιτερότητα του Βελγίου δημιούργησε και μια αντίστοιχη πολιτιστική ιδιοσυγκρασία ανάμεσα στον λατινικό και τον γερμανικό πολιτισμό, που έως τις ημέρες μας εκφράζεται με την ύπαρξη διαφορετικών επισήμων γλωσσών (γαλλικά, φλαμανδικά). Στα ανατολικά είναι επίσης επισήμως αναγνωρισμένη και μια μειονότητα γερμανόφωνων.

Η έναρξη των σπουδών των αρχαίων ελληνικών πραγματοποιήθηκε τον 16ο αιώνα με την ίδρυση (1517) του Collegium Trilinguae στη Louvain. Το «Τρίγλωσσο Κολλέγιο» αποτέλεσε δημιούργημα των προσπαθειών του Εράσμου και αποτελούσε το πρώτο στο είδος του στην Ευρώπη. Ο Έρασμος έζησε τέσσερα χρόνια στη Louvain και ανάμεσα στα έργα του είναι και η ελληνο-λατινική έκδοση της *Καινής Διαθήκης*. Διδακτικοί άξονες του ιδρύματος ήταν η διδασκαλία των ελληνικών, λατινικών και εβραϊκών. Επίσης, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τον 16ο αιώνα το πανεπιστήμιο της Louvain ήταν ένα από τα πιο σημαντικά της Ευρώπης.[64] Στο Βέλγιο δραστηριοποιήθηκαν επίσης Ιησουίτες μοναχοί, οι οποίοι μέσω των κολλεγίων τους αφιερώθηκαν

[64] Το Πανεπιστήμιο της Leuven ιδρύθηκε το 1425 από τον πάπα Μαρτίνο Δ΄. Στις αρχές του 16ου αιώνα γνώρισε μεγάλη άνθηση, σε αντίθεση με την οικονομία της πόλης, η οποία διένυε περίοδο ύφεσης. Εκείνη την εποχή η επιβίωση της πόλης στηρίχθηκε στη λειτουργία του Πανεπιστημίου. Τα μέλη του αποτελούσαν τη σημαντικότερη πηγή εσόδων για το τοπικό εμπόριο. Η πόλη στήριξε και χρηματοδότησε το Πανεπιστήμιο, δαπάνησε μεγάλα ποσά για την οργάνωσή του, μερίμνησε για τα έξοδα των απεσταλμένων στη Ρώμη, που εστάλησαν εκεί με σκοπό να λάβουν την άδεια ίδρυσής του και μετέπειτα για να αποκτήσει το Πανεπιστήμιο τη Σχολή της θεολογίας, η οποία είχε σε πρώτο στάδιο αποκλειστεί. Επίσης, η πόλη ανέλαβε τα έξοδα της δημοσιοποίησης του παπικού διατάγματος, την αγορά αιθουσών για την παράδοση μαθημάτων καθώς και τους μισθούς τον καθηγητών. Επιπροσθέτως, χορήγησε προνόμια: απάλλαξε το Πανεπιστήμιο από φόρους και πολλές φορές άσκησε πίεση τόσο προς τον δούκα όσο και προς τον πάπα για να επιτύχει τη βελτίωση των όρων λειτουργίας του.

στη διδασκαλία των κλασικών γραμμάτων στη δευτεροβάθμια και μέχρι ένα σημείο και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, έως τα τέλη του 17ου αιώνα.[65] Τα σημερινά πανεπιστήμια του Βελγίου ιδρύθηκαν στις αρχές του 19ου αιώνα και η ουσιαστική δραστηριότητά τους ξεκινά μετά τη βελγική ανεξαρτησία, το 1830.[66]

Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση οργανώνεται μετά το 1830 μέσω των καθολικών και δημοσίων σχολείων και βασίζεται στη μελέτη των κλασικών γραμμάτων, καθ' όλη τη διάρκεια του 19ου αιώνα. Στη συνέχεια, οι απαιτήσεις της μεσαίας τάξης για εκπαίδευση που θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες της εποχής της εκβιομηχάνισης οδήγησε στην εισαγωγή νέων μαθημάτων. Τα νέα μαθήματα διδάσκονταν παράλληλα με τα αρχαία ελληνικά και τα λατινικά. Στις μέρες μας τα αρχαία ελληνικά διδάσκονται ως μάθημα επιλογής από καταρτισμένους καθηγητές (agrégés) στις τρεις τελευταίες τάξεις της γενικής εκπαίδευσης (δευτεροβάθμιας).

1.2.4 Ισπανία

Η ισπανική χερσόνησος συνδέεται με τον ελληνικό κόσμο από την αρχαιότητα κυρίως μέσω του εμπορίου και της ίδρυσης ελληνικών παροικιών και αποικιών στις νότιες ακτές της χερσονήσου. Τα κράτη της Ιβηρικής διατηρούσαν και στη συνέχεια επικοινωνία με τις υπόλοιπες χώρες της Δύσης. Με τις ευλογίες του πάπα πραγματοποιήθηκαν μετακινήσεις πληθυσμών προς τους Αγίους Τόπους (μέσω των Σταυροφοριών), το Βυζάντιο και την Ανατολή, συνεπώς μέσα από το πλέγμα αυτών των σχέσεων ευνοήθηκε και η διάδοση των ελληνικών γραμμάτων.

Στην Ισπανία τα ελληνικά άρχισαν να διδάσκονται σε πανεπιστημιακό επίπεδο στη Salamanca από το 1495, στο Alcala από το 1508, στη Valencia από το 1524 κ.ο.κ. Η μελέτη των ελληνικών εκείνη την περίοδο εξυπηρετούσε θρησκευτικούς λόγους, γι' αυτό και εξελίχθηκαν μονόπλευρα, έχοντας μια διάσταση καθαρά θεολογική, ενώ παρέλειψαν σε μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη της φιλολογίας, διότι την είχαν συνδέσει με

---

[65] Π. Παπαδούρης, «Το πανεπιστήμιο στην Ευρώπη τον ύστερο μεσαίωνα: η περίπτωση της ίδρυσης και ανάπτυξης του καθολικού πανεπιστημίου της Leuven», στο *Ιστορία Εκπαίδευσης, 4ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο. Πρακτικά*, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Εργαστήριο Ιστορικού Αρχείου Νεοελληνικής και Διεθνούς Εκπαίδευσης, Πάτρα 2006, σ. 565-570.

[66] Μπόμπας, «Οι ελληνικές σπουδές», *ό.π.*, σ. 85-86.

τους «ειδωλολάτρες Έλληνες συγγραφείς». Συνεπώς, υπό την πίεση αυτών των αντιλήψεων, επήλθε σταδιακά παρακμή των ελληνικών σπουδών από το δεύτερο μισό του 16ου αιώνα και μετά. Οι ελληνικές σπουδές στην Ισπανία δεν βελτιώνεται ούτε τον 17ου ούτε τον 18ο αιώνα· η χώρα δεν συμβάδισε με την τάση που επικρατούσε τότε στην υπόλοιπη Ευρώπη, υπήρχε μια περιφρόνηση γενικώς προς την Ευρώπη. Η παρακμή των πανεπιστημίων και η οριστική εκδίωξη των Ιησουιτών (1767) απέτρεψε την εκμάθηση αρχαίων γλωσσών στη χώρα.[67]

Ο 19ος και 20ός αιώνας, με τις καταστροφικές συνέπειες των ναπολεόντειων πολέμων (1808-1814) και τις πολιτικές κινήσεις για εγκαθίδρυση συνταγματικού καθεστώτος με τη βοήθεια της Βρετανίας, δημιούργησε ένα κλίμα καχυποψίας ως προς την εξωτερική πολιτική που έπρεπε να ακολουθηθεί απέναντι στην Ευρώπη. Εντούτοις, μεγάλη μερίδα διανοούμενων, οι οποίοι είχαν λάβει γερμανική μόρφωση, υποστήριζαν τις κλασικές σπουδές στη μέση εκπαίδευση. Η ενασχόληση με τα αρχαία ελληνικά εκδηλώθηκε με μεμονωμένες προσπάθειες που υπήρξαν αφετηρία για τη μελλοντική σταθερή εξέλιξη των ελληνικών σπουδών.

1.2.5 Ολλανδία

Στην Ολλανδία η κλασική παιδεία παρουσιάζει άνθηση από τον 16ο αιώνα. Το 1425 ιδρύθηκε το Πανεπιστήμιο της Leuven και έναν αιώνα αργότερα το «Τρίγλωσσο Κολλέγιο», όπου διδάσκονταν λατινικά, ελληνικά και εβραϊκά. Το 1575 ιδρύθηκε το Πανεπιστήμιο του Leiden, στο οποίο καλλιεργούνταν τα κλασικά γράμματα. Στην Ολλανδία άρχισαν να τυπώνονται και αρχαία ελληνικά κείμενα: το όνομα του Justus Lipsius (1547-1606) ήταν άρρηκτα δεμένο με την κλασική φιλολογία. Ο Lipsius δεν ήταν φυσικά ο μόνος κλασικός φιλόλογος εκεί, υπήρξαν και άλλες προσωπικότητες όπως ο Modius και ο Vossius.[68]

---

[67] I.G. Galvez, «Οι ελληνικές σπουδές στην Ισπανία και την Πορτογαλία», στο Ιωάννης Καζάζης, Sanya Velcova (επιμ.), *Οι ελληνικές σπουδές στην Ευρώπη: Ιστορική ανασκόπηση από την αναγέννηση ως το τέλος του 20ού αιώνα*, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 58-59.

[68] Παππάς, *Προσεγγίσεις*, ό.π., σ. 33.

1.2.6 Αυστρία – Ελβετία

Η Αυστρία είναι μια χώρα με παράδοση στον τομέα της αρχαίας ελληνικής και βυζαντινής φιλολογίας. Οι εξελίξεις στον τομέα της εκπαίδευσης στην Αυστρία είναι όμοιες με αυτές της Γερμανίας. Από τον 12ο αιώνα δημιουργήθηκε η ελληνική παροικία της Βιέννης, η οποία υπήρξε εστία δράσης πολλών λογίων. Στις βιβλιοθήκες και τα αρχεία της Βιέννης υπάρχει πλούσια συλλογή χειρόγραφων πηγών (πάπυροι και κώδικες) αλλά και εντύπων, βοηθήματα μεγάλης αξίας για τη μελέτη της κλασικής αρχαιότητας και της ελληνιστικής περιόδου.

Η δράση του Εράσμου στη Βασιλεία αποτέλεσε ορόσημο για την αρχή της αναγέννησης της κλασικής παιδείας στην Ελβετία. Οι έδρες των μεγάλων εκδοτικών οίκων του Βορρά βρίσκονταν στη Βασιλεία (Amerbach, Froben, Kratander, Heerwagen). Σημαντική προσωπικότητα της εποχής υπήρξε ο Έλληνας λόγιος κληρικός και συγγραφέας Φραγκίσκος Πόρτος (1512-1581), από την Κρήτη, ο οποίος δίδαξε στο Πανεπιστήμιο της Μοδένας και στην Ακαδημία της Φερράρας στην Ιταλία, ενώ κατείχε για είκοσι (20) χρόνια την έδρα των αρχαίων ελληνικών στην Ακαδημία της Γενεύης. Ο Πόρτος, σε αντίθεση με τον Έρασμο, χρησιμοποιούσε στη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών τη σύγχρονη προφορά της ελληνικής γλώσσας.[69]

Επιπροσθέτως, εξέχουσα μορφή του 16ου αιώνα υπήρξε ο ιατρός, φυσιοδίφης και φιλόλογος Conrad Gesner (1516-1565), ο οποίος ανήκε στη γενιά των μελετητών που αναβίωσαν την αρχαία πρακτική της μελέτης του φυσικού κόσμου μέσω της άμεσης παρατήρησης. Δίδαξε αρχαία ελληνικά στην Ακαδημία της Λωζάννης και εξέδωσε ένα ελληνικό λεξικό και έναν κατάλογο όλων των συγγραφέων που είχαν γράψει στα λατινικά, στα ελληνικά ή στα εβραϊκά, μαζί με μια λίστα των έργων τους.[70]

---

[69] Π. Σαρίσχουλη, «Οι ελληνικές σπουδές στα ακαδημαϊκά ιδρύματα των γερμανόφωνων χωρών», στο Ιωάννης Καζάζης, Sanya Velcova (επιμ.), *Οι ελληνικές σπουδές στην Ευρώπη: Ιστορική ανασκόπηση από την αναγέννηση ως το τέλος του 20ού αιώνα*, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη 2007,σ. 149-170.

[70] Conrad Gesner, *Bibliotheca Universalis, sive Catalogus omnium scriptorum, in tribus linguis, Latina, Graeca, & Hebraica: extantium & non extantium, veterum & recentiorum, doctorum & indoctorum, publicatorum & in Bibliothecis latentium* […], Christoph Froschauer, Zurich September 1545.

1.2.7 Σκανδιναβικές χώρες (Δανία, Νορβηγία, Σουηδία, Φινλανδία)

Οι ελληνικές σπουδές στη Σκανδιναβία ξεκινούν με την εισαγωγή της διδασκαλίας της αρχαίας ελληνικής γλώσσας στα διδακτήρια, στα τέλη του Μεσαίωνα, για την εκπαίδευση των κληρικών, όπως συνέβαινε και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Τον 15ο αιώνα ιδρύθηκαν τα πρώτα πανεπιστήμια, στη Σουηδία το 1447 και στην Κοπεγχάγη το 1478. Οι φιλολογικές σπουδές είναι μεταγενέστερες. Στη Σουηδία η κλασική φιλολογία ακολουθεί σταθερά ανοδική πορεία τον 17ο αιώνα με εξέχουσα προσωπικότητα τον γερμανικής καταγωγής Johannes Schifferus (1662-1669), καθηγητή στο Πανεπιστήμιο της Ουψάλας (1647). Την περίοδο εκείνη, με το κύμα του ουμανισμού να επηρεάζει τον τρόπο σκέψης και να οδηγεί στη μελέτη των κλασικών συγγραφέων, δόθηκε έμφαση κυρίως στα πολιτικά και ρητορικά θέματα.

Το 1850 υπήρξε μια τάση προς γενική κατεύθυνση σε κλασικές σπουδές. Προσελήφθησαν επαγγελματίες φιλόλογοι σε σουηδικά πανεπιστήμια, όπως ο Johan Spongberg, καθηγητής της ελληνικής γλώσσας στο Πανεπιστήμιο της Ουψάλα το 1853, και ο Carl Wilhelm Linder, στο Lund το 1858. Οι φιλολογικές σπουδές στη Σουηδία επικεντρώνονταν στη διδασκαλία της γραμματικής. Η πιο γνωστή γλωσσική θεωρία στην ιστορία μιας γλώσσας ήταν τότε η θεωρία της «ακμής – παρακμής». Οι επιστήμονες θεωρούσαν ότι η θεωρία αυτή έχει ισχύ για όλες τις γλώσσες, είτε ήταν αρχαίες είτε σύγχρονες. Τα ελληνικά είχαν φτάσει στο σημείο της ακμής τους την περίοδο της κλασικής αρχαιότητας, με την αττική διάλεκτο του 5ου αιώνα π.Χ., ενώ η μετέπειτα εξέλιξη της γλώσσας αποτελεί περίοδο παρακμής της. Συνεπώς πρότυπο για τις σύγχρονες γλώσσες ήταν οι αρχαίες γλώσσες στην ύψιστη μορφή τους (αρχαία αττική διάλεκτος και η λατινική της «χρυσής εποχής»).[71]

Στη Φινλανδία οι κλασικές σπουδές τον 19ο αιώνα ακολούθησαν ανοδική πορεία σε ό,τι αφορά τα λατινικά, γεγονός που συνδέθηκε και με τις πολιτικές εξελίξεις στην περιοχή. Κατά το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα τα φινλανδικά έγιναν η επίσημη γλώσσα του κράτους. Σημαντική μορφή των γραμμάτων υπήρξε ο Johan Ludwig Heiberg (1854-1928), πρύτανης στο Πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης, θερμός ελληνιστής της εποχής εκείνης στη Δανία, ο οποίος υποστήριζε ότι «ο αρχαίος πολιτισμός

[71] Β.-L. Eklund, «Οι νεοελληνικές σπουδές στις σκανδιναβικές χώρες», στο Ιωάννης Καζάζης, Sanya Velcova (επιμ.), *Οι ελληνικές σπουδές στην Ευρώπη: Ιστορική ανασκόπηση από την αναγέννηση ως το τέλος του 20ού αιώνα*, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 137-148.

είναι η τελειότερη έκφραση της ανθρώπινης δημιουργίας και ότι οι αξίες που αντιπροσώπευε έχουν αιώνιο κύρος».[72]

1.2.8 Γερμανία

Όλες οι χώρες της Ευρώπης ήρθαν σε επαφή με την Αναγέννηση τον 15ο και 16ο αιώνα, η Γερμανία όμως γνώρισε μόνο θρησκευτική μεταρρύθμιση. Ο Λούθηρος ενίσχυσε την ανάπτυξη της μουσικής αλλά στάθηκε εμπόδιο στις ιδέες της Αναγέννησης, οι οποίες εισήλθαν στη Γερμανία με καθυστέρηση δύο αιώνων, στα μέσα του 18ου αιώνα. Ο κλασικισμός άρχισε τότε να ενδιαφέρει το κοινό και πολλά έργα της εποχής επηρεάστηκαν από τα κλασικά ιδεώδη. Στη Γερμανία η Αναγέννηση πρωτοεκδηλώθηκε στη γλυπτική, όχι στη λογοτεχνία. Ο Johann Joachin Winckelmann (1717-1768) συνέγραψε τις μελέτες του για την ιστορία της τέχνης μελετώντας τους αρχαίους Έλληνες συγγραφείς.[73]

Ο τομέας της κλασικής φιλολογίας στις ευρωπαϊκές χώρες είχε τις ιδιαιτερότητές του σε κάθε χώρα. Στη Γερμανία το 1795 ο Friedrich August Wolf, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Halle, δημοσίευσε το έργο του *Prolegomena ad Homerum*. Το συγκεκριμένο έργο άσκησε έντονη επίδραση στην επιστημονική κοινότητα διατυπώνοντας την άποψη ότι η *Ιλιάδα* και η *Οδύσσεια* δεν αποτελούσαν έργο ενός συγγραφέα (του Ομήρου), αλλά είχαν δημιουργηθεί από διαφορετικούς ραψωδούς μέσα από μια μακροχρόνια εξέλιξη, η οποία διήρκεσε αιώνες. Η θεωρία αυτή προκάλεσε προβληματισμούς και αντιπαραθέσεις σε μεγάλες πνευματικές προσωπικότητες της Γερμανίας (Goethe, Herder, Schiller, Christian Gottlob Heyne, Friedrich Schlegel κ.ά.). Ο Goethe διαφώνησε με τον Wolf, διότι αναγνώριζε μια ενιαία μορφή στο κείμενο της *Ιλιάδας*: «Η Ιλιάδα μου φαίνεται τόσο ολοκληρωμένη και τέλεια, που, οτιδήποτε κι αν λένε, τίποτε δεν μπορεί να προστεθεί ή να αφαιρεθεί από αυτήν».[74]

Περίπου έως τα τέλη του 18ου αιώνα οι αρχαιοελληνικές και οι λατινικές σπουδές υπηρετούσαν τον κλάδο της θεολογίας. Η κατάσταση αυτή άρχιζε σταδιακά να αλλάζει· τα τμήματα φιλολογίας δεν κατάρτιζαν πλέον μόνο θεολόγους αλλά και καθη-

---

[72] *Στο ίδιο*, σ. 140.

[73] Παππάς, *Προσεγγίσεις*, σ. 34.

[74] E.-R. Schwinge, «Η Κλασική Φιλολογία στην εποχή του Goethe», στο Αντώνης Ρεγκάκος (επιμ.), *Νεκρά Γράμματα; Οι κλασικές σπουδές στον 21ο αιώνα*, Πατάκη, Αθήνα 2002, σ. 91-101.

γητές αρχαίων ελληνικών και λατινικών, οι οποίοι στη συνέχεια θα δίδασκαν σε γυμνάσια και σε πανεπιστήμια. Την περίοδο εκείνη καλλιεργήθηκε και η μελέτη της γραμματικής, της ερμηνευτικής, της κριτικής των κειμένων, της ιστορίας, της μυθολογίας, της επιγραφικής και άλλων γνωστικών αντικειμένων.

Η εξέλιξη της Γερμανίας σε αυτοκρατορία και σε χώρα με έντονο πολιτικό αποτύπωμα στην Ευρώπη του 19ου αιώνα δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί, εάν δεν υπήρχε συγκροτημένο εκπαιδευτικό σύστημα. Παρατηρείται μια συνοχή των γνωστικών αντικειμένων και των εκπαιδευτικών στόχων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Βάση αυτής της συνοχής αποτέλεσαν οι «αρχαίες γλώσσες»: τα αρχαία ελληνικά και τα λατινικά. Τα γερμανικά γυμνάσια θεωρούνταν «ουμανιστικά» με διδασκαλία μαθημάτων αρχαίων ελληνικών και λατινικών, τα οποία κάλυπταν το ήμισυ της διδακτέας ύλης.

Η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών ξεκινούσε στην ηλικία των δεκατριών με δεκαπέντε ετών και διδάσκονταν για πέντε ή έξι χρόνια, πέντε ώρες κατά μέσο όρο εβδομαδιαίως. Οι απόφοιτοι είχαν διδαχθεί Όμηρο, Σοφοκλή, Ευριπίδη, Ηρόδοτο, Θουκυδίδη, Πλάτωνα, Ξενοφώντα, Λυσία, Δημοσθένη, Ισοκράτη και αποσπάσματα του Πλούταρχου, της Σαπφούς και του Πινδάρου. Είχαν επίσης την ικανότητα να μεταφράζουν στα γερμανικά τα αρχαία ελληνικά και αντιστρόφως. Αντιστοίχως, οι μαθητές αποκτούσαν γνώσεις και στα λατινικά μελετώντας Κικέρωνα, Βιργίλιο, Οράτιο, Σαλλούστιο κ.ά. Τα λατινικά διδάσκονταν στην ηλικία των εννέα με δέκα ετών και η διδασκαλία τους διαρκούσε για εννέα χρόνια, με έξι ώρες εβδομαδιαίως κατά μέσο όρο. Μπορούσαν επίσης με ευκολία να μεταφράσουν από τα λατινικά στα γερμανικά και αντιστρόφως.[75]

Οι γνώσεις που αποκτούσαν οι μαθητές του γυμνασίου ήταν κυρίως γλωσσικές αλλά είχαν την ευκαιρία να εμβαθύνουν και στην ιστορία και τον πολιτισμό της ελληνικής και ρωμαϊκής αρχαιότητας μέσα από τα εγχειρίδια που μελετούσαν. Είναι αξιοσημείωτο ότι οι παραπάνω γνώσεις δεν απαιτούνταν μόνο από όσους ήθελαν να γίνουν κλασικοί φιλόλογοι, αλλά και από όσους ήθελαν να σπουδάσουν ιατρική, νομική ή και άλλες επιστήμες. Παρόλο που κάθε επιστήμη είχε τις δικές της ειδικές απαιτήσεις, δινόταν έμφαση στην εμβάθυνση στα αρχαία ελληνικά ή στα λατινικά και υπήρχε τάση να διατηρείται σταθερά ένα υψηλό επίπεδο γνώσεων. Η γερμανική εκπαίδευση του

[75] J. Latacz, «Σπουδές χωρίς αρχαία ελληνικά και λατινικά; Αδύνατον!», στο Α. Ρεγκάκος (επιμ.), *Νεκρά Γράμματα; Οι κλασικές σπουδές στον 21ο αιώνα*, Πατάκη, Αθήνα 2002, σ. 104-106.

19ου αιώνα είχε ως σημείο αναφοράς την ελληνική και λατινική αρχαιότητα, βασίστηκε σε αυτήν και διαμόρφωσε μια γενιά από νέους επιστήμονες και ένα εν δυνάμει εργατικό δυναμικό με υψηλό επίπεδο γνώσεων.

Οι εποχές όμως άλλαξαν και οι απαιτήσεις πλέον ήταν διαφορετικές. Με την ανάπτυξη της τεχνολογίας και την εκβιομηχάνιση η ανάγκη για νέα επαγγέλματα, κυρίως μετά το 1871, ήταν έκδηλη, οπότε στη διδασκαλία προστέθηκαν μαθήματα όπως η φυσική, η χημεία και η βιολογία. Επίσης, η ανάγκη για διδασκαλία της γαλλικής και της αγγλικής γλώσσας ήταν πολύ έντονη. Με βάση αυτές τις απαιτήσεις διαμορφώθηκαν νέα προγράμματα σπουδών και νέοι τύποι σχολείων που εξυπηρετούσαν τις νέες ανάγκες.

Στις 26 Νοεμβρίου του 1900 υπεγράφη διάταγμα από τον αυτοκράτορα Γουλιέλμο Β΄, με το οποίο οι απόφοιτοι του «Realgymnasium» και της «Oberrealschule» μπορούσαν να έχουν πρόσβαση σε όλες τις σχολές των πανεπιστημίων, με την προϋπόθεση όμως ότι οι σπουδές σε επιστήμες όπως η νομική, η φιλολογία και η ιστορία απαιτούσαν γνώση λατινικών και σε πολλές περιπτώσεις αρχαίων ελληνικών, μέσω διδασκαλίας ειδικών μαθημάτων, κάτι το οποίο ισχύει και στις μέρες μας στις γερμανόφωνες χώρες.[76]

Σημαντική προσωπικότητα της εποχής υπήρξε και ο Ulrich von Wilamowitz-Moellendorff (1848-1931), Γερμανός φιλόλογος, από τους σημαντικότερους ερμηνευτές του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού. Κατά παραγγελία του πρωσικού βασιλείου εκπονήθηκαν σημαντικά έργα όπως το *Corpus Inscriptionum Graecarum* (1828-1877), το *Inscriptiones Graecae* (1873) κ.ά.

Η άνοδος της γερμανικής κλασικής φιλολογίας διήρκεσε έως το 1930. Στη συνέχεια, το ασταθές πολιτικό περιβάλλον και ο εθνικοσοσιαλισμός οδήγησαν στη φυγή πολλούς σημαντικούς φιλολόγους, κυρίως εβραϊκής καταγωγής. Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος είχε καταστροφικές συνέπειες για όλη την Ευρώπη και εν τέλει και για τη Γερμανία, η οποία αποδιοργανώθηκε σε όλα τα επίπεδα. Όμως παρ' όλες τις δύσκολες συνθήκες η κλασική φιλολογία κατάφερε να επιβιώσει, συνέχισε την πορεία της και στις μέρες μας συνεχίζει να καλλιεργείται σε περίπου τριάντα πέντε (35) πανεπιστήμια, που έχουν συνήθως μία έδρα για την ελληνική και μία για τη λατινική φιλολογία. Τα αρχαία ελληνικά διδάσκονται ακόμη και σήμερα στα γερμανικά γυμνάσια με τρόπο όμως που δεν θυμίζει το ένδοξο παρελθόν ως προς το επίπεδο της διδασκαλίας, αλλά

[76] *Στο ίδιο*, σ. 106-107.

αυτό είναι σημείο των καιρών και υποδηλώνει τη γενικότερη μεταστροφή της κοινωνίας προς άλλες επιστήμες.

Η υπεράσπιση της διδασκαλίας του μαθήματος των αρχαίων ελληνικών και η διατήρηση των κλασικών/ανθρωπιστικών σπουδών στην Ευρώπη και ειδικότερα στη Γερμανία είναι ορατή στο έργο του Bruno Snell *Οι αρχαίοι Έλληνες και εμείς*, το οποίο εμπεριέχει έξι κείμενά του (1956-1960). Στο έργο του αυτό ο Snell παρουσιάζει τη θέση του, που είναι μια έμφαση στην προσπάθεια του ανθρώπου να κατακτήσει τη γνώση. Η πορεία, μέσα από την οποία επιτυγχάνεται η συνειδητοποίηση του ανθρώπινου πνεύματος, πρέπει να αναδεικνύεται μέσα από τη μελέτη των κλασικών κειμένων. Επίσης, ο Snell με τον τρόπο του και χωρίς να σχετικοποιεί την έννοια του κλασικού υποστηρίζει με πειστικά επιχειρήματα ότι οι κλασικές σπουδές μπορούν να συμβαδίσουν με την τεχνολογική ανάπτυξη καθώς με το πνεύμα της σύγχρονης εποχής.[77]

1.2.9 Οι ελληνικές σπουδές στην Ιταλία

Το ιταλικό κράτος συγκροτήθηκε το 1860, συνεπώς η όποια αναφορά σε «Ιταλία» από τον 13ο έως τον 19ο αιώνα έχει κυρίως γεωγραφική και πολιτιστική έννοια και όχι πολιτική. Κατά την περίοδο πριν το 1860 η Ιταλία ήταν διαιρεμένη σε πολλά κράτη ή κρατίδια, εκ των οποίων μερικά είτε ήταν ανεξάρτητα (Βενετία, Γένοβα), είτε τελούσαν υπό καθεστώς κατάκτησης (από τους Αυστριακούς, τους Ισπανούς κ.ά.) ή ανήκαν σε κάποια αυτοκρατορία ή στον πάπα. Η συγκεκριμένη ιδιαιτερότητα του ιταλικού χώρου αντικατοπτρίζει την ιστορία του ιταλικού πολιτισμού και εξηγεί την ύπαρξη διάφορων πρωτευουσών, οι οποίες είχαν αναπτύξει ιδίαν πολιτιστική πολιτική και είχαν τα δικά τους επιστημονικά και ακαδημαϊκά ιδρύματα.[78]

Πραγματοποιώντας μια ιστορική αναδρομή, αρχής γενομένης από τον μεσαίωνα έως σήμερα, διαπιστώνουμε ότι η διδασκαλία των ελληνικών γραμμάτων πέρασε από διαφορετικά στάδια. Το επίπεδο εκπαίδευσης συνδέεται άρρηκτα με την υφισταμένη πολιτική και κοινωνική κατάσταση του πληθυσμού. Ο μεσαίωνας δεν προσφερόταν για

---

[77] B. Snell, *Οι αρχαίοι Έλληνες και εμείς*, μτφρ. Αλεξάνδρα Μελίστα, Ίνδικτος, Αθήνα 1997, σ. 7-14.

[78] L. Marcheselli-Loukas, «Οι ελληνικές σπουδές στην Ιταλία», στο Ιωάννης Καζάζης, Sanya Velcova (επιμ.), *Οι ελληνικές σπουδές στην Ευρώπη: Ιστορική ανασκόπηση από την αναγέννηση ως το τέλος του 20ού αιώνα*, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 43-46.

εξωστρέφεια ή ανάπτυξη. Ο ύστερος μεσαίωνας (14ος-15ος αιώνας) με τις επιδημίες πανώλης και τους λοιμούς ελάττωσε τον ευρωπαϊκό πληθυσμό και δημιούργησε αναταράξεις, κυρίως κοινωνικές, που οδήγησαν σε πολέμους, συγκρούσεις και εξεγέρσεις. Η θρησκεία επίσης επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό, με τη διάσπαση της Καθολικής Εκκλησίας (Δυτικό Σχίσμα), οδηγώντας στη γνωστή κρίση του ύστερου μεσαίωνα.

Στη μεσαιωνική Ιταλία δεν υπάρχει ουσιαστική επαφή με τις ελληνικές σπουδές, με εξαίρεση κάποια μοναστήρια και την αυτοκρατορική αυλή του Παλέρμο. Τα έργα του Αριστοτέλη τον 11ο και 12ο αιώνα διαβάζονταν σε λατινική απόδοση από αραβικές μεταφράσεις. Υπήρξε μια σκοτεινή περίοδος για τα ελληνικά γράμματα, διότι η διδασκαλία των ελληνικών δεν συμπεριλαμβανόταν στις σπουδές της ανώτερης εκπαίδευσης και στα μαθήματα των πανεπιστημίων του μεσαίωνα (Μπολόνια, Πάδοβα κ.ά.).

Η αναβίωση των κλασικών σπουδών στην Ιταλία τοποθετείται χρονολογικά στα μέσα του 14ου αιώνα με τον Λεόντιο Πιλάτο (1360-1362) στη Φλωρεντία , που πραγματοποιεί διαλέξεις για τον Όμηρο, με τον Εμμανουήλ Χρυσολωρά στη Φλωρεντία (1397) και την ίδρυση της πρώτης έδρας ελληνικής γλώσσας, ενώ ακολουθεί η διάδοση της μελέτης της ελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας από τους Βυζαντινούς λόγιους στη Φλωρεντία (1439-1453), με αφορμή το Συνέδριο της Φερράρας-Φλωρεντίας και κατόπιν με την Άλωση της Κωνσταντινούπολης και τη φυγή πολλών στη Δύση, και, τέλος, με την εφεύρεση της τυπογραφίας, που συμπίπτει χρονικά με την άφιξη των Βυζαντινών λογίων στην Ιταλία.

Η Ιταλία το πρώτο ήμισυ του 16ου αιώνα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μια δεύτερη Αθήνα, σύμφωνα με τον Άλδο Μανούτιο, εξαιτίας της παρουσίας των Βυζαντινών λογίων. Μετέπειτα, μια πολιτική κρίση επηρέασε όλα τα κρατίδια της ιταλικής χερσονήσου, η οποία ήταν ήδη έκδηλη από την εποχή της καθόδου του Γάλλου Βασιλιά Καρόλου Η΄, το 1498, και που έφτασε στο απόγειό της το 1527 με τη λεηλασία της Ρώμης από τους μισθοφόρους του αυτοκράτορα Καρόλου Ε΄ των Αψβούργων. Αυτή η πολιτική κρίση οδήγησε κορυφαίους δασκάλους και φιλολόγους να δράσουν έκτος συνόρων, κυρίως στη βορειοδυτική Ευρώπη. Οι οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις επηρέασαν και την εκπαίδευση σε κάθε της επίπεδο αναγκάζοντας τους ανθρώπους των γραμμάτων να εκφραστούν μέσω άλλων οδών.

Η άνθηση των ελληνικών σπουδών στη Βενετία, παρ' όλα αυτά, ακολούθησε σταθερή πορεία, καθώς εκεί κατέφυγαν αρκετοί εξόριστοι λόγιοι από τις βενετοκρατούμενες περιοχές που πλέον τελούσαν υπό καθεστώς οθωμανικής κυριαρχίας (Κρήτη, Ρόδος, Κύπρος). Παράλληλα η τυπογραφική παράδοση συνεχίστηκε και ενώ τον 16ο αιώνα έχουμε

τα πρώτη δημώδη βυζαντινά κείμενα, τον 17ο και 18ο τυπώθηκαν και τα πρώτα νεοελληνικά έργα, *Η Ερωφίλη* του Χορτάτση (1637, 1676), *Ο Ροδολίνος* του Ανδρέα Τρωίλου (1647), *Ο Ερωτόκριτος* και *η Θυσία του Αβραάμ* του Κορνάρου (1713).

Τον 18ο αιώνα το ενδιαφέρον για τη σύγχρονη ελληνική γλώσσα ήταν έντονο και αυτό οφειλόταν εν μέρει στις θρησκευτικές τακτικές του Βατικανού, έτσι όπως εκφράστηκαν μέσα από τις προσπάθειες προσηλυτισμού των ορθοδόξων. Για τον σκοπό αυτό συντάχθηκαν αρκετά εγχειρίδια και λεξικά. Οι ιστορικές, κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις διαμόρφωσαν μια «τάση» προς ελληνικές σπουδές. Μέσα σε αυτές τις συνθήκες αναζωπυρώθηκε τον 18ο αιώνα το γνωστό «Ομηρικό ζήτημα», με τη συνδρομή του φιλοσόφου Giovan Battista Vico (1668-1774). Στη Νάπολη το 1727 ιδρύθηκε η πρώτη έδρα νέας ελληνικής γλώσσας, στο Istituto Orientale.[79]

Οι αρχαιοελληνικές, βυζαντινές και νεοελληνικές σπουδές στην Ιταλία, τον 19ο και 20ό αιώνα ακολούθησαν την πορεία τους σύμφωνα με το γενικότερο ενδιαφέρον για την αρχαία λογοτεχνία. Την περίοδο εκείνη εμφανίστηκαν έμμετρες μεταφράσεις της *Οδύσσειας* και της *Ιλιάδας.* Μελέτη της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και της κλασικής λογοτεχνίας έχουμε και στα σχολεία των ιησουιτών, παράλληλα με τη διδασκαλία των λατινικών και των εβραϊκών.

Αρκετά αργότερα, μετά το 1860, η αρχαία ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία θα αρχίσει να διδάσκεται στα κρατικά λύκεια και στις πανεπιστημιακές φιλοσοφικές σχολές του ενωμένου Βασιλείου της Ιταλίας. Έπειτα από τη σχολική μεταρρύθμιση του 1922 τη γνωστή ως «Riforma Gentile», τα αρχαία ελληνικά διδάσκονται (μέχρι σήμερα) για πέντε χρόνια στα κλασικά λύκεια, τα οποία, έως την πανεπιστημιακή μεταρρύθμιση του 1969, αποτελούσαν τα μόνα ιδρύματα της μέσης εκπαίδευσης που επέτρεπαν την είσοδο στο Πολυτεχνείο και σε οποιαδήποτε άλλη πανεπιστημιακή σχολή.[80]

Οι Ιταλοί κλασικιστές είχαν ιδιαίτερη ροπή προς την αρχαιότητα με ό,τι αυτό συνεπάγεται και παρέμειναν πιστοί στην ερασμική προφορά ως προς τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής. Η προσκόλληση των λογίων στην ερασμική προφορά οδήγησε στην αποξένωσή τους από τη νεότερη ελληνική γλώσσα δημιουργώντας έτσι μια τάση να μην ασχολούνται με μεταγενέστερα νεοελληνικά έργα. Στο Πανεπιστήμιο της Πίζας

[79] *Στο ίδιο*, σ. 46.

[80] *Στο ίδι*ο, σ. 47.

στα τέλη του 19ου αιώνα η μελέτη της κλασικής φιλολογίας ακολούθησε ανοδική πορεία με πληθώρα μεταφράσεων (Αριστοφάνη κ.ά.)

Τα νέα ελληνικά, την ίδια περίοδο, σε πανεπιστημιακό επίπεδο, ξεκίνησαν ως βοηθητική επιστήμη άλλων γνωστικών αντικειμένων· η μελέτη ήταν κυρίως εστιασμένη σε γλωσσολογικές έρευνες στα κατάλοιπα του αρχαίου και βυζαντινού ελληνικού αποικισμού της νότιας Ιταλίας. Ο 20ός αιώνας χαρακτηρίστηκε από μια ενίσχυση του ενδιαφέροντος προς τις βυζαντινές σπουδές (θεολογικά κείμενα κ.ά.).

Στην Ιταλία η αρχαία Ελλάδα, σε συνδυασμό με την αρχαία Ρώμη και τον χριστιανισμό, συνιστούν ένα ισχυρό τρίγωνο αποτελούμενο α) από τον ελληνικό πολιτισμό και τον ορθολογισμό του, β) τον ρωμαϊκό πολιτισμό και τη νομοθετική δεινότητά του και γ) τον χριστιανισμό με την ηθική και την πνευματικότητα που τον διακατέχει. Υπό μία έννοια, ο ρωμαϊκός κόσμος θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως συνέχεια του ελληνικού και σε συνδυασμό με τον χριστιανισμό αποτέλεσαν τον πολιτιστικό χάρτη της Δύσης. Οι διανοούμενοι της Δύσης ύμνησαν τον πολιτισμό που δημιουργήθηκε από αυτούς τους δύο λαούς, ο ελληνικός και ο ρωμαϊκός πολιτισμός παρέδωσαν σε κάθε εποχή «μαθήματα» μεγίστης σημασίας.[81]

1.3 Τα πρώτα πανεπιστήμια της Ευρώπης και η εξέλιξή τους

Ο Δυτικός Μεσαίωνας άφησε ως παρακαταθήκη στον ευρωπαϊκό πολιτισμό δύο κοινωνικούς θεσμούς με τη μεγαλύτερη ιστορική διάρκεια: την Καθολική Εκκλησία και το πανεπιστήμιο. Τα πρώτα πανεπιστήμια στην Ευρώπη αποτέλεσαν αντικείμενο μελέτης στη σύγχρονη εποχή, κυρίως κατανόησης ενός εκπαιδευτικού θεσμού που παρουσιάζει μεγάλο ιστορικό ενδιαφέρον για διάφορους λόγους.[82]

---

[81] Σ. Πριόβολου, «Quo vadis Europa? Είναι ουτοπία η Ευρωπαϊκή Ένωση;», στο Νίκος Γ. Μοσχονάς, Alberto Camerotto, Pontani Filippomaria (επιμ.), *Ουτοπία (Ευρώπη) ή πως να γίνουμε Ευρωπαίοι πολίτες*, μτφρ. Ηλίας Γιαρένης, Δώρα Κομίνη, Νίκος Μοσχονάς, Σέργιος Μοσχονάς, Ιωάννης Νίκου, εκδ. Γκόνη, Αθήνα 2020, σ. 307-308.

[82] Σ.Π. Ράσης, *Τα πανεπιστήμια χθες και σήμερα. Συμβολή στην Ιστορία της Εκπαίδευσης: Η αγγλοσαξονική εμπειρία*, Παπαζήση, Αθήνα 2004, σ. 15-17.

Η πρώτη εμφάνιση πανεπιστημίου τοποθετείται τον 12ο αιώνα, η μελέτη όμως του θεσμού, ο οποίος στην ουσία διαμόρφωσε και συνέβαλε στην εξέλιξη του ευρωπαϊκού πολιτισμού, μας οδηγεί πιο πίσω στο παρελθόν, όπου μπορούμε να εντοπίσουμε συνθήκες που οδήγησαν στη γέννηση αυτού του θεσμού. Στην κλασική αρχαιότητα δεν υπήρχαν πανεπιστήμια με την έννοια των ιδρυμάτων που να παρείχαν μια ανώτατη εκπαίδευση, έτσι όπως τα γνωρίζουμε από τον 12ο αιώνα και μετά. Υπήρξε όμως γενικά μια μεγάλη συνεισφορά του αρχαίου κόσμου στην εκπαίδευση. Στον αρχαίο ελληνικό κόσμο, από την εποχή του Ομήρου έως και τον 5ο π.Χ. αιώνα, η εκπαίδευση άρχιζε από την παιδική ηλικία και συνεχίζονταν έως την ώριμη περίοδο της ζωής του ανθρώπου. Κατά τον 5ο π.Χ. αιώνα πραγματοποιήθηκε μια μεγάλη αλλαγή στην εκπαίδευση, η οποία εκφράστηκε από τους σοφιστές.[83]

Με την πνευματική άνθηση της πόλης των Αθηνών και την επικράτηση του δημοκρατικού πολιτεύματος, πολλές απόψεις άρχισαν να αλλάζουν και δεν ήταν πλέον αποδεκτές. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της μεταστροφής ήταν και η μη αποδοχή της θεωρίας περί ηρωικής και θεϊκής καταγωγής των αριστοκρατών, για τους οποίους η αρετή ήταν κληρονομικό πλεονέκτημα. Με την άνοδο της δημοκρατίας δημιουργήθηκε η ανάγκη μόρφωσης του απλού πολίτη και έγινε αισθητή η ανεπάρκεια της παραδοσιακής παιδείας. Το κενό της ανώτερης μόρφωσης κλήθηκαν να καλύψουν οι σοφιστές. Οι σοφιστές είχαν ως κεντρική θέση στη θεωρία τους τη διδασκαλία της πολιτικής αρετής. Η πολιτική δεν αποτελούσε δικαίωμα μόνο των αριστοκρατών, αλλά υποχρέωση κάθε πολίτη. Ο ρόλος της παιδείας ήταν πλέον σημαντικός. Με τους σοφιστές παρατηρείται μετατόπιση της φιλοσοφίας στον άνθρωπο, σε αντίθεση με τους παλαιότερους φιλοσόφους οι οποίοι είχαν ασχοληθεί μόνο περιστασιακά με τον άνθρωπο. Ο Ξενοφάνης και ο Ηράκλειτος είχαν ασχοληθεί με τη θρησκεία και τη γλώσσα, οι Πυθαγόρειοι με ηθικά και πολιτικά ζητήματα, κυρίως εκφράζοντας θρησκευτικές απόψεις.[84]

Παράλληλα με τους φιλοσόφους, στην Ιωνία αναπτύχθηκε ένα νέο είδος έρευνας, η ιστορία. Η επιστήμη της ιστορίας εστίασε, εκτός των Ελλήνων, και σε άλλους λαούς με ανώτερους πολιτισμούς ή ακόμη και σε λαούς που θεωρούνταν βάρβαροι. Το πνεύμα της κριτικής αναπτύχθηκε μέσω της σύγκρισης των πολιτισμών αυτών των λαών (ήθη και έθιμα) με τα αντίστοιχα ελληνικά. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο έκαναν την

---

[83] *Στο ίδιο*, σ. 15-17.

[84] Παππάς, *Προσεγγίσεις*, ό.π., σ. 243-255.

εμφάνιση τους οι σοφιστές, το αντικείμενο των οποίων ήταν ο άνθρωπος ως κοινωνικό ον και ως άτομο. Οι σοφιστές μελετούσαν, παράλληλα, τον πολιτισμό του ανθρώπου και η μέθοδος που χρησιμοποιούσαν ήταν η εμπειρική παρατήρηση, είχαν δε ως στόχο τη γενική μόρφωση που ήταν απαραίτητη για τον άνθρωπο.[85]

Οι σοφιστές κατηγορήθηκαν ότι δίδασκαν επ' αμοιβή αλλά και για το γεγονός ότι εισήγαν νέες ιδέες. Ανέδειξαν τη ρητορική σε τέχνη της πειθούς, συνδυασμένη άρρηκτα με την τέχνη του επιχειρήματος. Επιπροσθέτως, χρησιμοποίησαν τη ρητορική ως εργαλείο πολιτικής δράσης και δίδασκαν νέους που ήθελαν να μάθουν να αγορεύουν σωστά. Μπορούν να θεωρηθούν ως δάσκαλοι κάθε είδους γνώσης, με κέντρο τον άνθρωπο, την κοινωνία και τον πολιτισμό.

Υπήρξαν οι πρώτοι θεμελιωτές της συστηματικής εκπαίδευσης των νέων, κατά μια ευρύτερη έννοια. Κεντρικό ρόλο στη θεωρία τους είχε η διδασκαλία της πολιτικής αρετής, κάτι το οποίο είχε μεγάλη απήχηση στον λαό. Σε μια προσπάθεια να εμβαθύνουν στη γνώση, ασχολήθηκαν με το ζήτημα της φύσης του ανθρώπου, που αποτέλεσε θεμέλιο λίθο πάνω στον οποίο στηρίχθηκε η παιδεία. Δεν έχουν σωθεί τα κείμενα που χρησιμοποιούσαν και για τον λόγο αυτό οι γνώσεις μας γι' αυτούς είναι περιορισμένες.

1.3.1 Alma Mater Studiorum – Università di Bologna

Είναι το παλαιότερο σε λειτουργία Πανεπιστήμιο του κόσμου και το δεύτερο μεγαλύτερο Πανεπιστήμιο στην Ιταλία. Ιδρύθηκε στην Μπολόνια της Ιταλίας το 1088. Πρόκειται για το Universitas magistrorum et scholarium (Κοινότητα δασκάλων και σπουδαστών), απ' όπου προήλθε και ο αγγλικός όρος «University». Υπήρξε το πρώτο Πανεπιστήμιο που είχε συνυφασμένη την έννοια του ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος με την απονομή σχετικού πτυχίου. Το 1158 έλαβε από τον αυτοκράτορα της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας Φρειδερίκο Α΄ Βαρβαρόσσα την «Authentica habita», μέσω της οποίας ορίστηκε ότι κάθε σχολή θεσπίζεται ως μια κοινότητα (societas), στην οποία προεδρεύει ένας διδάσκαλος (dominus). Επίσης, το έγγραφο αυτό ρύθμιζε τους κανόνες, τα δικαιώματα και τα προνόμια των πανεπιστημίων.[86] Η ιστορία του είναι συνδυασμένη με την ιστορία σπουδαίων ονομάτων της επιστήμης και της λογοτεχνίας, και

[85] *Στο ίδιο*, σ. 243-255.

[86] N. Sanz, S. Bergan (eds), *The Heritage of European Universities*, Higher Education Series No. 7, Council of Europe, Strasbourg [2]2006, σ. 136.

αποτελεί βασικό στοιχείο και σημείο αναφοράς για τον ευρωπαϊκό πολιτισμό. Σύμφωνα με τον Οδηγό Σπουδών του ακαδημαϊκού έτους 2020-2021 η Alma Mater Studiorum περιλαμβάνει πέντε πανεπιστημιουπόλεις (Bologna, Cesena, Forlì, Ravenna και Rimini), με τριάντα δύο (32) τμήματα και πέντε (5) σχολές, έντεκα (11) κέντρα «Έρευνας και Κατάρτισης» και πληθώρα προγραμμάτων σπουδών.

1.3.2 University of Oxford

Το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης είναι το παλαιότερο πανεπιστήμιο του αγγλόφωνου κόσμου. Η ακριβής ημερομηνία ίδρυσής του είναι άγνωστη, αλλά υπάρχουν στοιχεία ότι η διδασκαλία άρχισε περίπου από το έτος 1096. Από το 1167 και μετά γνώρισε μεγάλη άνθηση, κυρίως επειδή ο βασιλιάς Ερρίκος Β΄ απαγόρευσε στους Άγγλους φοιτητές να εγγράφονται στο Πανεπιστήμιο του Παρισιού. Κατά τη διάρκεια του 20ού και στις αρχές του 21ου αιώνα η Οξφόρδη πρόσθεσε στον ανθρωπιστικό πυρήνα της νέα ερευνητικά πεδία, όπως τις φυσικές και εφαρμοσμένες επιστήμες, συμπεριλαμβανομένης της ιατρικής.

Την περίοδο του 19ου αιώνα πραγματοποιήθηκαν αρκετές μεταρρυθμίσεις, μερικές από τις οποίες ήταν η αντικατάσταση των προφορικών εξετάσεων εισαγωγής από γραπτές, διαλλακτικότητα προς τους σχισματικούς της *Αγγλικανικής Εκκλησίας* (English Dissenters) και ίδρυση τεσσάρων γυναικείων κολλεγίων. Οι γυναίκες έγιναν δεκτές ως μέλη του Πανεπιστημίου και απέκτησαν δυνατότητα λήψης τίτλων σπουδών από το 1920 και μετά.

Το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης απαρτίζεται από τμήματα, σχολές και κέντρα που είναι όλα οργανωμένα σε τέσσερις επιμέρους κατηγορίες: α) Humanities, β) Mathematical, Physical and Life Sciences, γ) Medical Sciences και δ) Social Sciences. Το Πανεπιστήμιο αποτελείται από τριάντα έξι (36) διαφορετικά κολλέγια και διαθέτει περισσότερες από εκατό (100) βιβλιοθήκες, που αποτελούν και το μεγαλύτερο σύστημα βιβλιοθηκών στο Ηνωμένο Βασίλειο. Επίσης διαθέτει και το παλαιότερο μουσείο της χώρας, που είναι και ένα από τα παλαιότερα στον κόσμο.

1.3.3 Université de Paris

Το Πανεπιστήμιο του Παρισιού είναι ένα από τα πρώτα της Ευρώπης. Ιδρύθηκε μεταξύ 1150 και 1250 και είναι γνωστό ως Σορβόννη (La Sorbonne) λόγω του Κολλεγίου της Σορβόννης (Collège de Sorbonne) που δημιουργήθηκε το 1257 από τον Robert de Sor-

bon. Η Σορβόννη είναι ένα κτήριο στη λατινική συνοικία του Παρισιού, το οποίο φιλοξένησε το Κολλέγιο της Σορβόννης, που μετονομάστηκε αργότερα σε Πανεπιστήμιο του Παρισιού. Ακόμη και σήμερα συνεχίζει να φιλοξενεί τα τμήματα του Πανεπιστημίου, συμπεριλαμβανομένου του Πανεπιστημίου της Σορβόννης, καθώς και την Chancellerie des Universités de Paris. Μετά τη Γαλλική Επανάσταση, οι δραστηριότητές του διακόπηκαν, από το 1793 έως το 1896. Στα μεταπολεμικά χρόνια στη Γαλλία, το Πανεπιστήμιο διαιρέθηκε, το 1970, σε δεκατρία (13) αυτόνομα ιδρύματα. Σήμερα τα πανεπιστήμια συνυπάρχουν με τα τυπικά γαλλικά Grandes Écoles, που κυριαρχούν στους τομείς της μηχανικής (École Polytechnique, Centrale Supélec, Mines) και της διοίκησης επιχειρήσεων (HEC, Essec, ESCP).

1.3.4 University of Cambridge

Το Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ της Αγγλίας είναι το δεύτερο αρχαιότερο πανεπιστήμιο του αγγλόφωνου κόσμου. Δημιουργήθηκε από λόγιους στην πόλη του Κέιμπριτζ, πιθανότατα το 1209, από ακαδημαϊκούς που εγκατέλειψαν την Οξφόρδη μετά από διαφωνίες. Τα δύο Πανεπιστήμια αναφέρονται ενίοτε συνδυαστικά με την ονομασία «Όξμπριτζ». Βέβαια ως πνευματικά ιδρύματα που δραστηριοποιούνται στην εκπαίδευση έχουν μια σχέση ανταγωνισμού. Η ιστορία, η επιρροή και ο πλούτος του Πανεπιστημίου του Κέιμπριτζ το κατέστησαν ένα από τα πιο διάσημα πανεπιστήμια του κόσμου. Είναι επίσης παραδοσιακά το ακαδημαϊκό ίδρυμα που επιλέγει για σπουδές η αγγλική βασιλική οικογένεια.

Το Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ αποτελείται από τριάντα ένα (31) κολλέγια και περισσότερα από εκατόν πενήντα (150) τμήματα, σχολές, σχολεία, συνδικάτα και άλλα ιδρύματα. Το Cambridge University Press, τμήμα του Πανεπιστημίου, είναι ο παλαιότερος εκδοτικός οίκος στον κόσμο. Η Cambridge Assessment, επίσης τμήμα του Πανεπιστημίου, είναι ένα από τα κορυφαία εξεταστικά όργανα στον κόσμο και αξιολογεί περισσότερους από οκτώ εκατομμύρια μαθητές παγκοσμίως κάθε χρόνο. Οι βιβλιοθήκες του Κέιμπριτζ, πάνω από εκατό (100), κατέχουν συνολικά περίπου 15 εκατομμύρια βιβλία.

1.3.5 Universidad de Salamanca

Το Πανεπιστήμιο της Σαλαμάνκα είναι ισπανικό ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που βρίσκεται στην πόλη Σαλαμάνκα, δυτικά της Μαδρίτης. Στην πραγματικότητα ιδρύθηκε το 1134, αλλά αναγνωρίστηκε επίσημα από τον βασιλιά Αλφόνσο Ι΄ το 1218

και αποτελεί το παλαιότερο πανεπιστήμιο της Ισπανίας. Το 1852 τα τμήματα νομικής και θεολογίας καταργήθηκαν από την ισπανική κυβέρνηση και αργότερα, το 1940, αποτέλεσαν ξεχωριστό πανεπιστήμιο με το όνομα Pontifical University of Salamanca (Αρχιερατικό Πανεπιστήμιο της Σαλαμάνκα).

1.3.6 Università degli Studi di Padova

Το Πανεπιστήμιο της Πάδοβας ιδρύθηκε το 1222· είναι το δεύτερο παλαιότερο πανεπιστήμιο της Ιταλίας, μετά την Μπολόνια, και ένα από τα παλαιότερα του κόσμου. Ιδρύθηκε ως σχολή δικαίου από μια ομάδα μελετητών και φοιτητών που είχαν έρθει από την Μπολόνια με απώτερο σκοπό να έχουν μεγαλύτερη ακαδημαϊκή ελευθερία. Αρχικά στο Πανεπιστήμιο διδάσκονταν μόνο νομική και θεολογία, και σταδιακά προστέθηκαν επιστήμες όπως η αστρονομία, η φιλοσοφία, η ρητορική και η ιατρική.

Εντυπωσιακή υπήρξε και η παρουσία των Ελλήνων φοιτητών και καθηγητών στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας. Από τις αρχές του 13ου αιώνα υπάρχουν σχέσεις εξάρτησης ανάμεσα στη Βενετία και ελληνικές περιοχές. Μετέπειτα, κατά τον 17ο αιώνα, ιδρύθηκαν κολλέγια στη Βενετία από φιλογενείς Έλληνες και δίνονταν σημαντικά προνόμια σε όσους Έλληνες ήθελαν να σπουδάσουν στη Βενετία. Σημαντικές προσωπικότητες, όπως οι Μελέτιος Πηγάς, Μάξιμος Μαργούνιος, Κύριλλος Λούκαρις, Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, Ιωάννης Βηλαράς, Βικέντιος Δαμοδός, Ιωάννης Καποδίστριας κ.ά. σπούδασαν στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας. Το Πανεπιστήμιο αυτό ήταν το σημαντικότερο πνευματικό κέντρο για τον ελληνικό κόσμο που είχε τεθεί υπό καθεστώς οθωμανικής και βενετικής κυριαρχίας.[87]

Τον 14ο-15ο αιώνα μεταξύ των Ελλήνων διακρίνονται Κύπριοι φοιτητές, αργότερα Κρητικοί και Επτανήσιοι, καθώς και άλλοι από διάφορα μέρη της υπόδουλης Ελλάδας. Τον 17ο και 18ο αιώνα ανάμεσα στις σημαντικές προσωπικότητες που δίδαξαν στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας ήταν και ο Ν. Καλλιάκης (1686-1707), που δίδαξε ελληνική και λατινική φιλολογία, και ο Συμεών ή Σίμων Στρατηγός (1733-1824), που

[87] Α.Α. Στεργέλλης, *Τα δημοσιεύματα των Ελλήνων σπουδαστών του Πανεπιστημίου της Πάδοβας τον 17ο και 18ο αι*, Επιστημονική Διατριβή, Φιλολογικός Σύλλογος Παρνασσός, Αθήνα 1970 Στεργέλλης Αριστείδης Α., *Τα δημοσιεύματα των Ελλήνων σπουδαστών του Πανεπιστημίου της Πάδοβας τον 17ο και 18ο αι*, Επιστημονική Διατριβή, Φιλολογικός Σύλλογος Παρνασσός, Αθήνα 1970, σ. 7-11.

δίδαξε γεωμετρία, μηχανική, αρχιτεκτονική κ.ά. Οι δύο κύριοι παράγοντες που επηρέασαν τη ρητορική και ποιητική παραγωγή των Ελλήνων σπουδαστών της Πάδοβας ήταν α) το ακαδημαϊκό κλασικιστικό πνεύμα του Πανεπιστημίου, το οποίο ήταν αλληλένδετο με τη μακρόχρονη παράδοσή του και β) το πνευματικό και καλλιτεχνικό ρεύμα που ήταν κυρίαρχο στην Ιταλία του 17ου αιώνα, η τεχνοτροπία του μπαρόκ.[88]

1.4 Η εξέλιξη των πανεπιστημίων

Στο πέρασμα των αιώνων οι αλλαγές στα συστήματα διδασκαλίας ήταν ραγδαίες. Από την αρχαιότητα και τον μεσαίωνα φτάνουμε στον 15ο αιώνα, στο κατώφλι της πνευματικής αφύπνισης. Μια σειρά από οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές οδήγησαν την κοινωνία σε νέα περίοδο. Η εξέλιξη του εμπορίου και η δημιουργία νέων αγορών στη Μεσόγειο και στη βόρεια Ευρώπη, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη της βιοτεχνίας, δημιούργησαν μια νέα δύναμη, το χρήμα. Στο παρελθόν η ιδιοκτησία γης αποτελούσε δείκτη οικονομικής ισχύος· τώρα η ανταλλαγή αγαθών και η συσσώρευση χρήματος δίνει νέα διάσταση στην έννοια της οικονομικής ισχύος.

Παράλληλα, η λεγόμενη αστική τάξη διαδραματίζει ενεργό ρόλο στην οικονομική, πολιτική και κοινωνική ζωή. Έπειτα από σειρά ενεργειών κατάφερε να περιορίσει τα φεουδαρχικά δικαιώματα στα αστικά κέντρα ενδυναμώνοντας τον δικό της ρόλο στη διακυβέρνηση των πόλεων. Η δύναμη της φεουδαρχικής τάξης άρχισε να μειώνεται. Την ίδια περίοδο η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, που εθεωρείτο ως ο κεντρικός παράγοντας του μεσαιωνικού δυτικοευρωπαϊκού κόσμου, δέχθηκε έντονους κλυδωνισμούς. Η επιρροή που ασκούσε το Βατικανό είχε ως αποτέλεσμα τη διάσπαση της πνευματικής ενότητας του δυτικού ευρωπαϊκού κόσμου, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μια νέα κοινωνία. Η μεσαιωνική θεοκρατική κοινωνία μετασχηματίστηκε υπό την πίεση νέων πνευματικών και ιδεολογικών τάσεων, οι οποίες επηρέασαν την κρίση και τη σκέψη του μεσαιωνικού ανθρώπου.[89]

Ο άνθρωπος απαλλάχθηκε από τον μεσαιωνικό θεοκεντρισμό και εγκατέλειψε την αέναη προσπάθεια να σώσει την ψυχή του. Η κοινωνία ανέπτυξε κριτική στάση

[88] *Στο ίδιο*, σ. 40-45.

[89] Ράσης, *Τα πανεπιστήμια χθες και σήμερα*, ό.π., σ. 65-68.

απέναντι στις μεσαιωνικές αντιλήψεις και προβλήθηκε το πρότυπο ενός νέου ανθρώπου που είχε μεν πνευματικές ανησυχίες αλλά ταυτοχρόνως αισθάνονταν ελεύθερος να δημιουργήσει τον δικό του πολιτισμό. Η ύπαρξη του Θεού δεν αμφισβητήθηκε, αλλά τον κεντρικό ρόλο είχε τώρα ο άνθρωπος και αυτός όριζε τη μοίρα του. Κύρια χαρακτηριστικά της σκέψης αυτού του ανθρώπου ήταν η επικράτηση της λογικής, μέσω της οποίας επιτυγχάνεται η αληθινή γνώση, και η έννοια της ελεύθερης βούλησης. Όλες οι παραπάνω αλλαγές οδήγησαν τους διανοούμενους, στο τέλος του 14ου αιώνα, στη συστηματική μελέτη των αρχαίων κλασικών συγγραφέων, Λατίνων και Ελλήνων.[90]

Πραγματοποιώντας μια ιστορική αναδρομή, η έννοια της αρχαιότητας πέρασε ανά τους αιώνες από διάφορα στάδια. Την περίοδο του πρώιμου μεσαίωνα (5ος-10ος αιώνας) είχε παραγκωνιστεί ή διαγραφεί οτιδήποτε είχε σχέση με την αρχαιότητα, ενώ η θεολογία ήταν η άρχουσα όλων των επιστημών. Περνώντας στην περίοδο του ύστερου μεσαίωνα η κατάσταση δεν αλλάζει μεν, αλλά γίνεται ίσως περισσότερο ελαστική. Με αργά βήματα στα τέλη του 14ου αιώνα εμφανίζονται νέες ιδέες και ανησυχίες που αφορούν κυρίως τη δημιουργία ενός νέου, διαφορετικού κόσμου.

Οι διανοούμενοι σε μια προσπάθεια να αποδεσμευτούν από τη μεσαιωνική παράδοση και τη θεολογία στράφηκαν στον κλασικό πολιτισμό. Άρχισαν λοιπόν να μελετούν και να μεταφράζουν τα κλασικά κείμενα. Σε μοναστήρια, καθώς επίσης και σε ιδιωτικές συλλογές, υπήρχαν πολλά χειρόγραφα που μπορούσαν να μελετηθούν και να αξιοποιηθούν. Άρχισαν λοιπόν να μελετούν, να μεταφράζουν και να σχολιάζουν ελληνικά και λατινικά χειρόγραφα. Μέσα από τη μελέτη των κλασικών κειμένων οι πρώτοι ουμανιστές στράφηκαν προς τον αρχαίο κόσμο για να αντλήσουν στοιχεία και να δημιουργήσουν ένα καλύτερο μέλλον. Μέσα από αυτή τη διαδικασία δημιουργήθηκαν οι βάσεις για έναν πολιτισμό που θα ήταν κοντά στον άνθρωπο και θα διευκόλυνε την καθημερινότητά του.[91]

Προς το τέλος του 14ου αιώνα παρατηρείται στην Ιταλία ένα ενδιαφέρον των ουμανιστών για την εκπαίδευση. Παρόλο που βρισκόμαστε σε μια νέα και δημιουργική εποχή, τα πανεπιστήμια της Ευρώπης εξακολουθούσαν να διατηρούν τη μεσαιωνική τους δομή και την οργάνωση που είχαν στο παρελθόν. Το αναγεννησιακό πνεύμα έκανε

---

[90] *Στο ίδιο*, σ. 65-68.

[91] *Στο ίδιο*, σ. 69-73.

αισθητή την παρουσία του στην κοινωνία κατά τη διάρκεια του 15ου αιώνα, όμως δεν ήταν αρκετό για να περιορίσει την κυριαρχία του σχολαστικισμού στα ανώτερα ιδρύματα. Κύριος στόχος των πανεπιστημίων από τον 12ο αιώνα ήταν η προετοιμασία μελλοντικών ιατρών, κληρικών, δικηγόρων και διοικητικών υπαλλήλων. Υπό την πίεση της Εκκλησίας και της κοσμικής εξουσίας τα πανεπιστήμια δεν μπορούσαν να εξελιχθούν και παρέμειναν προσκολλημένα στον στόχο της προετοιμασίας κρατικών και άλλων λειτουργών. Η μελέτη και σπουδή της ιστορίας, της ποίησης, της λογοτεχνίας και της τέχνης δεν ήταν αποδεκτές από το εκπαιδευτικό σύστημα. Οι ανθρωπιστικές σπουδές αναπτύχθηκαν με τη βοήθεια των ουμανιστών μέσω των Ακαδημιών· χαρακτηριστικό τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η Πλατωνική Ακαδημία του Marsilio Ficino[92] στη Φλωρεντία, που ήταν μια ρομαντική απόπειρα αναβίωσης της αρχαίας πλατωνικής σχολής, η οποία αντικατόπτριζε την πνευματική και εκπαιδευτική ζωή της Αναγέννησης.[93]

Με την πάροδο του χρόνου και υπό την πίεση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών αλλαγών, από τα μέσα του 15ου αιώνα συνέβησαν κάποιες αλλαγές στην ανώτατη εκπαίδευση, κυρίως στα νεοϊδρυθέντα πανεπιστήμια της Παβίας, της Φερράρας, της Πίζας και της Ρώμης. Στην ουσία τα πανεπιστήμια αυτά διεύρυναν τα προγράμματα σπουδών τους με την προσθήκη νέων κατευθύνσεων. Συγκεκριμένα, εισήχθησαν νέα γνωστικά αντικείμενα: λογοτεχνία, ρητορική, ποίηση, ιστορία και φιλοσοφία (πλατωνική) κ.ά. Εισαγωγή νέων γνωστικών αντικειμένων πραγματοποιήθηκε με αργούς αλλά σταθερούς ρυθμούς και στα πανεπιστήμια της βόρειας Ευρώπης.

Η βασική διαφορά ανάμεσα στις χώρες της βόρειας και δυτικής Ευρώπης είναι ότι το κίνημα του ανθρωπισμού έχει άλλη δυναμική και στόχους από το αντίστοιχο ιταλικό. Οι χώρες της βόρειας Ευρώπης διέθεταν πολιτισμό που είχε ως βάση τον χριστιανικό μεσαίωνα. Κάθε κατεύθυνση προς την αρχαιότητα δεν ήταν αποδεκτή, τουλάχιστον όχι με τον τρόπο που υποστήριζαν οι ουμανιστές της Ιταλίας. Στην ουσία οι χώρες του Βορρά προτίμησαν μια θρησκευτική και κοινωνική μεταρρύθμιση που να είναι σύμφωνη και με τα διδάγματα του χριστιανισμού.

---

[92] Ο Marsilio Ficino (1433-1499), ουμανιστής και φιλόσοφος, υποστηρικτής του νεοπλατωνισμού, ήταν ο πρώτος μεταφραστής των σωζόμενων έργων του Πλάτωνα στη λατινική γλώσσα.

[93] Ράσης, *Τα πανεπιστήμια χθες και σήμερα*, ό.π., σ. 69-73.

Μεγάλη προσφορά του ανθρωπιστικού κινήματος στη βόρεια Ευρώπη αποτελεί το γεγονός ότι, παράλληλα με τις σπουδές που αφορούσαν την κλασική αρχαιότητα, στράφηκαν στη μελέτη της Βίβλου από το πρωτότυπο. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι υπήρξε προσπάθεια αναζήτησης του αυθεντικού πνεύματος του χριστιανισμού, το οποίο, θεωρήθηκε ότι είχε υποστεί παρερμηνείες σχολιαστών του Μεσαίωνα και είχε αλλοιωθεί με τη λατινική μετάφραση του αγίου Ιερωνύμου, στην οποία η Καθολική Εκκλησία είχε στηρίξει την εξουσία της για αιώνες. Οι ουμανιστές των βόρειων χωρών κατά το δεύτερο μισό του 15ου αιώνα υιοθέτησαν μια κριτική στάση απέναντι στα αδύνατα σημεία της Καθολικής Εκκλησίας, τα οποία οδήγησαν σε κρίση, η οποία υπέβοσκε στους κόλπους της παλαιόθεν.

Η Καθολική Εκκλησία αντιμετώπισε μια μεγάλη οικονομική και πολιτική κρίση που έφτασε στο αποκορύφωμά της το 1476, όταν ο πάπας Σίξτος Δ΄ παρουσίασε τα συγχωροχάρτια ως εμπορεύσιμο τρόπον τινά είδος. Οι πιστοί μπορούσαν να σώσουν την ψυχή τους, εφόσον πλήρωναν ένα χρηματικό αντίτιμο. Καθ' όλη τη διάρκεια του δεύτερου μισού του 15ου και στις αρχές του 16ου αιώνα η Καθολική Εκκλησία συνέχισε να εμπορεύεται την άφεση αμαρτιών συγκεντρώνοντας αρκετά χρήματα. Τα συγχωροχάρτια ως στοιχεία διαφθοράς και απομάκρυνσης από τις αρχές του χριστιανισμού οδήγησαν τους ουμανιστές της βόρειας Ευρώπης να υιοθετήσουν κριτική στάση απέναντι στην ηγεσία της Καθολικής Εκκλησίας. Η κρίση έφτασε στο απόγειο της αρχές του 16ου αιώνα, όταν ενεπλάκησαν σε αυτήν και τα πανεπιστήμια. Αποτέλεσμα αυτής της έκρυθμης κατάστασης ήταν η Προτεσταντική Μεταρρύθμιση, το μεγαλύτερο σχίσμα της Δυτικής Εκκλησίας.

Οι αλλαγές που είχαν συντελεστεί στην οικονομία και στην κοινωνία, σε συνδυασμό με τη διάδοση του κινήματος του ανθρωπισμού και την κυριαρχία του προτεσταντισμού έναντι του καθολικισμού, οδήγησαν σε μια νέα εποχή, στην οποία η θεοκρατική μεσαιωνική αντίληψη για τη ζωή δεν είχε πλέον θέση. Είναι κατανοητό ότι η κοινωνική δομή δεν ήταν πλέον η ίδια, οι ευγενείς και η εξουσία τους αμφισβητήθηκαν και η αστική τάξη απέκτησε μια δυναμική η οποία στο μέλλον δημιούργησε τη βάση της νέας τάξης πραγμάτων.

Η μέριμνα και η φροντίδα για τους φτωχούς δεν αποτελούσε πλέον κύριο σκοπό και αυτό επεκτεινόταν και στο εκπαιδευτικό σύστημα. Πρόσβαση στη γνώση είχαν οι εύπορες οικογένειες και οι γόνοι της αριστοκρατίας. Παρατηρείται πως η μετάβαση από τον μεσαίωνα στην Αναγέννηση καθώς και η θρησκευτική μεταρρύθμιση δεν ευνόησε τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Για παράδειγμα, όσα πανεπιστήμια έμειναν

προσκολλημένα στο καθολικό δόγμα έχασαν τις περιουσίες τους και δεν είχαν βοήθεια από το κράτος, με αποτέλεσμα να μην έχουν έσοδα για τα λειτουργικά τους έξοδα. Οι άποροι φοιτητές δεν μπορούσαν να αντεπεξέλθουν στα νέα δεδομένα. Επιπροσθέτως, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι παρότι συνέβη η Μεταρρύθμιση και επήλθε μια σειρά από αλλαγές στην κοινωνική διαστρωμάτωση των κρατών, η δομή των πανεπιστημίων δεν άλλαξε. Τα προγράμματα σπουδών και η οργάνωση των σχολών βασίζονταν ακόμη σε μεσαιωνικά πρότυπα.

Είναι προφανές πως τα προτεσταντικά πανεπιστήμια δεν αγνόησαν την παράδοση αν και αυτό θεωρήθηκε εν μέρει ανασταλτικός παράγοντας για το γενικότερο πνεύμα των αλλαγών. Επιπροσθέτως, προσπάθησαν να μην παραμείνουν προσκολλημένα στον μεσαίωνα και να αντεπεξέλθουν στις ανάγκες της αστικής τάξης. Εστίασαν, λοιπόν, σε δύο παραμέτρους της εκπαίδευσης, στην Επιστήμη και στο Δίκαιο, και αντιλήφθηκαν ότι πρέπει αυτά να ενισχυθούν για να υπηρετήσουν τα συμφέροντά τους. Αναλυτικότερα:

- Το Εκκλησιαστικό Δίκαιο περιορίστηκε μόνο στα καθολικά πανεπιστήμια και αντικαταστάθηκε από το Ρωμαϊκό.
- Οι φυσικές επιστήμες ενισχύθηκαν· έως τότε αυτές θεωρούνταν κατώτερες γνώσεις και πολλές φορές επαναστατικές για τα δεδομένα της εποχής.
- Ο άνθρωπός απαλλάχθηκε από το μεσαιωνικό θεοκρατικό πνεύμα, συνειδητοποίησε τις δυνάμεις του και τις ικανότητές του, και απέκτησε νέα αντίληψη για τη ζωή. Η σχέση του ανθρώπου με τη φύση άλλαξε και καλλιεργήθηκε μια επιστημονική μέθοδος σκέψης.
- Η καλλιέργεια των Φυσικών Επιστημών στον προτεσταντικό κόσμο κάλυπτε πολλά πρακτικά προβλήματα της εποχής και θεωρήθηκε ως η αρχή του παιδαγωγικού κινήματος του ρεαλισμού, το οποίο προώθησε τη μελέτη των φυσικών αντικειμένων και των κοινωνικών θεσμών.
- Έγινε διαχωρισμός της επιστημονικής γνώσης από τη θεολογία· τα πρακτικά ζητήματα που απασχολούσαν τους ανθρώπους δεν μπορούσαν να απαντηθούν από μεταφυσικές δυνάμεις. Προς τα τέλη του 16ου – αρχές 17ου αιώνα η επιστημονική γνώση απελευθερώθηκε από τον δογματισμό και εισάχθηκαν νέες ερευνητικοί μέθοδοι όπως η *παρατήρηση* και το *πείραμα*.
- Ο άνθρωπος μπορούσε πλέον να δημιουργήσει, να αξιολογήσει και να επιλέξει τον τρόπο που θα επικοινωνήσει με τα Θεία ή τη φύση. Η θετική στάση

του προτεσταντισμού απέναντι στις Φυσικές Επιστήμες προώθησε την έρευνα και οδήγησε στη δημιουργία νέων επιστημονικών κλάδων.

Οι παραπάνω αλλαγές, ωστόσο, δεν ήταν αρκετές για να αλλάξουν ριζικά τη δομή και τη λειτουργία των πανεπιστημίων. Η εμφάνιση του ορθολογισμού και του εμπειρισμού βοήθησαν την πρόοδο και την εξέλιξη της κοινωνίας, αλλά τα πανεπιστήμια δεν απεγκλωβίστηκαν από το παρελθόν, καθώς δεν ήταν διατεθειμένα να αποδεχθούν τη νέα πραγματικότητα. Για να ισοσκελιστεί η νέα κατάσταση δημιουργήθηκαν νέα επιστημονικά ιδρύματα που έθεσαν ως σκοπό την καλλιέργεια των νέων αντικειμένων. Τα ιδρύματα που δημιουργήθηκαν την περίοδο του 17ου αιώνα αποκαλούνταν «ακαδημίες» και «εταιρείες», και διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στο εκπαιδευτικό τοπίο της Ευρώπης. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Royal Society του Λονδίνου (1660) και της Academia del Cimento της Φλωρεντίας (1657).

Η δημιουργία νέων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων συνέβαλε στην εξέλιξη του εκπαιδευτικού συστήματος, το οποίο επηρεάστηκε από τις κοινωνικές μεταβολές στην Ευρώπη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα στην Αγγλία ήταν η ίδρυση των Ακαδημιών των Αντιφρονούντων (Dissenting academies),[94] οι οποίες κάλυπταν τις ανάγκες της αστικής τάξης παρέχοντας γνώσεις τεχνικού και επιστημονικού περιεχομένου. Αυτές οι νέες γνώσεις διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στη μετέπειτα Βιομηχανική Επανάσταση. Απόφοιτοι των ακαδημιών εργάστηκαν ως μηχανικοί, χημικοί, μαθηματικοί και διοικητικοί υπάλληλοι.

Οι ακαδημίες χρηματοδοτούνταν από δίδακτρα για τη διδασκαλία και ενοίκια τη στέγαση, καθώς πολλές από αυτές λειτουργούσαν σε μεγάλα κτήρια σαν ξενώνες. Χρηματοδοτούνταν επίσης και από ένθερμους υποστηρικτές, όπως ο William Coward (1647-1738), έμπορος του Λονδίνου που έμεινε στην ιστορία για την υποστήριξή του στους Dissenters μέσω της φιλανθρωπίας του για εκπαιδευτικούς σκοπούς.

Οι ακαδημίες στην ουσία ήταν ένας συνδυασμός στοιχείων δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά δεν είχαν το κύρος των σύγχρονων Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, αφού δεν χορηγούσαν τίτλους σπουδών. Είχαν όμως αυτοτέλεια και τη δυνατότητα να καταρτίζουν τα δικά τους προγράμματα σπουδών για την εξυπηρέτηση των δικών τους σκοπών. Η ελευθερία αυτή πήγαζε από το γεγονός ότι δεν είχαν

[94] I. Parker, *Dissenting academies in England: Their Rise and Progress and their Place among the Educational Systems of the Country*, Cambridge University Press, Cambridge 1914, σ. 58-59.

κρατικούς ελέγχους και παρεμβάσεις. Εξυπηρετούσαν τις ανάγκες μιας εποχής που ήθελε να απαγκιστρωθεί από το παρελθόν και να εφαρμόσει τη θεωρία του ρεαλισμού παραγκωνίζοντας τις κλασικές γλώσσες και τη λογοτεχνία, οι οποίες ήταν ο θεμέλιος λίθος της ευρωπαϊκής εκπαίδευσης μέχρι τότε. Αξιοσημείωτο ήταν το γεγονός ότι τα μαθήματα στις ακαδημίες της Αγγλίας γίνονταν στην αγγλική γλώσσα και όχι στη λατινική που ήταν η κυρίαρχη γλώσσα της ανώτατης εκπαίδευσης σε όλα τα πανεπιστήμια της Ευρώπης.[95]

Το χάσμα ανάμεσα στα παραδοσιακά αγγλικά πανεπιστήμια και τις Ακαδημίες των Αντιφρονούντων μεγάλωσε με τη φιλολογική διαμάχη ανάμεσα σε «Αρχαίους» που προασπίζονταν την «Κλασική Παιδεία» και τους «Σύγχρονους» που ήταν θετικοί στις «Νέες Γνώσεις». Η διαμάχη αυτή είχε αφετηρία τη Γαλλία του 1687, με την εμφάνιση του Γάλλου ποιητή Charles Perrault (1628-1703), λαογράφου, συγγραφέα και σημαντικού μέλους της Γαλλικής Ακαδημίας. Ο Perrault διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη φιλολογική διαμάχη ανάμεσα στους αρχαίους και τους νεότερους συγγραφείς, αλλά είναι περισσότερο γνωστός για τη συγγραφή παραμυθιών για παιδιά. Σε σύντομο χρονικό διάστημα αυτή η διαμάχη εξαπλώθηκε στην Ευρώπη και αποτέλεσε πνευματικό ζήτημα που θα απασχολούσε όλους τους ανθρώπους των γραμμάτων και συσχετιζόταν και με τη θέση των κλασικών σπουδών στα πανεπιστήμια.

Παρακολουθώντας την ιστορική πορεία των πανεπιστημίων από το 1400 έως το 1800 οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι η ανώτατη εκπαίδευση εξελίχθηκε και επηρέασε ταυτοχρόνως την πορεία και την ανάπτυξη του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Η εξέλιξη των πανεπιστημίων είχε άμεση σχέση με την οργάνωση και τη δομή της κοινωνίας, και επηρεάστηκε από οικονομικές, πολιτικές, κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες. Κατά τον 18ο αιώνα τα πανεπιστήμια πέρασαν μια περίοδο κρίσης, μεταξύ παραδοσιακής αντίληψης και προοδευτικού πνεύματος, και μετατράπηκαν σε φορείς των φιλοσοφικών ιδεών του Διαφωτισμού.[96]

Η νέα γνώση που καλλιεργήθηκε στα πανεπιστήμια, ενισχύθηκε από την εκδοτική δραστηριότητα και την ανερχόμενη αστική τάξη. Επίσης, θετικό πρόσημο στην

---

[95] W.H. Armytage Green, *Four Hundred Years of English Education*, Cambridge University Press, Cambridge 1970, σ. 27-49.

[96] Ράσης, *Τα πανεπιστήμια χθες και* σήμερα, ό.π., σ. 125-126.

παραπάνω εξέλιξη προσέδωσε και η δημιουργία επιστημονικών ακαδημιών. Οι άνθρωποι διψούσαν για νέες γνώσεις και οι συνθήκες πλέον ήταν κατάλληλες για να προχωρήσει μια ολική αναδιοργάνωση της κοινωνίας. Το ευρύτερο πνεύμα του Διαφωτισμού ώθησε τους πολίτες να αναζητήσουν και να ερευνήσουν άγνωστα πεδία, να αποκτήσουν νέες γνώσεις και να τις κληροδοτήσουν στις επόμενες γενιές.

Η Βιομηχανική Επανάσταση ξεκίνησε στο δεύτερο μισό του 18ου αιώνα και κορυφώθηκε τον 19ο επηρεάζοντας τη δομή και την οργάνωση των πανεπιστημίων σε ολόκληρη την Ευρώπη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα μη ανοχής πρακτικών του παρελθόντος ήταν η έντονη αντίδραση απέναντι στον τρόπο που λειτουργούσαν τα πανεπιστήμια στη Γαλλία. Με την επικράτηση της Γαλλικής Επανάστασης, το 1793 η νέα ηγεσία κατάργησε είκοσι δύο (22) πανεπιστήμια, δήμευσε τις περιουσίες τους και τις διέθεσε στους πολίτες. Παράλληλα, έγινε προσπάθεια να αναδιοργανωθεί η ανώτατη εκπαίδευση. Δημιουργήθηκαν νέα ανεξάρτητα εκπαιδευτικά ιδρύματα που υπηρετούσαν συγκεκριμένες επιστήμες. Η παροχή εκπαίδευσης σε μηχανικούς ανωτάτου επιπέδου στη Γαλλία σηματοδοτούσε μια αλλαγή η οποία δεν περιορίστηκε στα σύνορα του γαλλικού κράτους αλλά επεκτάθηκε σε όλη την Ευρώπη και αυτή δεν είναι άλλη από την είσοδο των τεχνολογικών γνώσεων στην ανώτατη εκπαίδευση.

Οι αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα της Ευρώπης ήταν ραγδαίες. Στην Αγγλία, τη Γερμανία και τη Γαλλία διαμορφώθηκε ένα νέο τοπίο στην εκπαίδευση που μπορεί να ήταν διαφορετικό σε κάθε χώρα αλλά είχε κοινές συνιστώσες, όπως η επιστημονική έρευνα, η γενική παιδεία και ο επαγγελματισμός.

1.5 Οι αλλαγές που καθόρισαν την εξέλιξη των κλασικών σπουδών

Η κλασική φιλολογία τον 21ο αιώνα διέρχεται μια περίοδο κρίσης και οι αιτίες της είναι πολλές. Για αρκετούς αιώνες η επιστήμη αυτή υπηρέτησε τις πολιτικές και κοινωνικές ανάγκες της Ευρώπης ως φάρος μάθησης με σκοπό την αναζήτηση υψηλών αρετών. Από τον χριστιανισμό στην Αναγέννηση και από τον ανθρωπισμό στον νεωτερισμό η αρχαία ελληνική γραμματεία διδάχθηκε, μελετήθηκε και διαδόθηκε σε πληθώρα σπουδαστών σε όλη την Ευρώπη.

Τα αίτια της κρίσης, τα οποία απειλούν να συρρικνώσουν ακόμη πιο πολύ ή ακόμη και να εξαφανίσουν τις κλασικές σπουδές από τους ακαδημαϊκούς και εκπαι-

δευτικούς κύκλους του δυτικού κόσμου, είναι πολυδιάστατα και χρήζουν ειδικής ανάλυσης. Βασικό πρόβλημα αποτελεί η μετατόπιση του κέντρου βάρους των κλασικών σπουδών από την ηπειρωτική Ευρώπη στη βόρεια Αμερική και την Αγγλία. Αδιαμφισβήτητα η μετατόπιση αυτή είχε και θετικές συνέπειες, όπως η εξοικείωση των αρχαιογνωστικών επιστημών με τα σύγχρονα ηλεκτρονικά πολυμέσα και γενικότερα με τα επιτεύγματα της τεχνολογίας. Επίσης, ανάμεσα στις θετικές συνέπειες συγκαταλέγεται και η συνεισφορά των Αγγλοσαξόνων στα κλασικά γράμματα, οι οποίοι απελευθέρωσαν την κλασική φιλολογία από τη θρησκευτική και μεταφυσική διάσταση που είχε εξαιτίας της γερμανικής παράδοσης. Στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής θεωρούσαν ότι η αποθέωση των αρχαίων Ελλήνων από τους Γερμανούς και η τάση που είχαν να ταυτιστούν μαζί τους είχε ολέθριες συνέπειες για τους ίδιους. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του κλασικού φιλολόγου Νίτσε που, όταν έχασε τα λογικά του, υπέγραφε ως *Διόνυσος* που έστελνε γράμματα στην *Αριάδνη*.[97]

Η μετατόπιση των κλασικών σπουδών στην Αμερική υπήρξε αποτέλεσμα μιας γενικότερης κρίσης που αντιμετώπιζαν οι ανθρωπιστικές επιστήμες. Η κυριαρχία της αγγλικής γλώσσας στον τομέα των επιστημών διαδραμάτισε τον δικό της ρόλο στη διδασκαλία της κλασικής φιλολογίας. Η αλλαγή και η κατάργηση του ανθρωπιστικού συστήματος στον τομέα της εκπαίδευσης είχε ως συνέπεια τη συρρίκνωση των κλασικών σπουδών. Η εισαγωγή του αγγλοαμερικανικού προτύπου πραγματοποιήθηκε βαθμιαία· στόχος πλέον είναι η αποτελεσματικότητα και η εφαρμογή του. Στην πραγματικότητα διαδραματίζεται ένας ανταγωνισμός μεταξύ των επιστημών του ανθρώπου και των επιστημών της φύσης. Η ερμηνεία του κόσμου και του νοήματος της ζωής γίνεται από ανθρώπους οι οποίοι δεν έχουν μεγάλη επαφή με την ανθρωπιστική παιδεία, αλλά έχουν γνώσεις άλλων γνωστικών αντικειμένων: φυσικής, χημείας και βιολογίας.

Η φθίνουσα πορεία των κλασικών σπουδών, με ορόσημο τη δεκαετία του 1960, συνεχίστηκε επειδή θεωρήθηκαν απαρχαιωμένες ως προς το περιεχόμενό τους. Επιπλέον, θεραπεύονταν συνήθως από ανθρώπους μεγάλης ηλικίας και ήταν χρονοβόρες και δύσκολες. Οι παραδοσιακές αξίες, η απομνημόνευση και τα κριτήρια δεν είχαν θέση σε ένα πανεπιστήμιο όπου ο μοντερνισμός και οι νέες ιδεολογίες έμοιαζαν τόσο επαναστατικές. Οι διοικήσεις των ιδρυμάτων κατανόησαν τις ανάγκες των νέων και

[97] Α. Ρεγκάκος, «Η κλασική φιλολογία τον 21ο αιώνα», στο Αντώνης Ρεγκάκος (επιμ.), *Νεκρά Γράμματα; Οι κλασικές σπουδές στον 21ο αιώνα*, Πατάκη, Αθήνα 2002, σ. 15-19.

πολύ συχνά αγανακτισμένων σπουδαστών και για αυτόν τον λόγο πραγματοποιήθηκε αναμόρφωση του προγράμματος μαθημάτων. Καταργήθηκαν μαθήματα που έφερναν τους σπουδαστές σε επαφή με τη λογοτεχνία, τη γραμματική, τη φιλοσοφία, την ιστορία και τη γλώσσα της κλασικής αρχαιότητας. Οι φοιτητές της νέας πλέον εποχής δεν είναι διατιθέμενοι να δεχθούν το παλαιό μοντέλο διδασκαλίας όπου πρέπει να αποστηθίζουν ανώμαλα συγκριτικά επίθετα ή να διδάσκονται τα βαθύτερα νοήματα των τραγωδιών με τον τρόπο που ήταν σύνηθες στο παρελθόν. Είναι σαφές ότι οι φοιτητές χρειάζονται νέο τρόπο προσέγγισης και σε αυτό το σημείο οι καθηγητές προσπαθούν να εστιάσουν για να ξανακερδίσουν το ενδιαφέρον τους.[98]

Η επιστήμη προχωρά με ταχύ βήμα, οι νέες ανακαλύψεις στον τομέα της ιατρικής, της βιολογίας και της μηχανικής έρχονται να υπηρετήσουν τον άνθρωπο. Το προσδόκιμο επιβίωσης αυξάνεται και οι νέες επιστήμες προσφέρουν τα επιτεύγματά τους για ένα καλύτερο επίπεδο διαβίωσης. Υπό το πρίσμα μιας συνεχόμενης μεταβολής στον τομέα των επιστημών, η κλασική φιλολογία στην ουσία δεν έχει να προσφέρει κάτι καινούργιο, έχει όμως να προσφέρει μια σταθερή βάση για να μπορέσει να στηριχθεί το οικοδόμημα της επιστήμης. Η μελέτη και η διδασκαλία των κλασικών σπουδών δεν θα σταματήσει, παρόλο που οι θέσεις εργασίας είναι πλέον περιορισμένες για όσους ασχολούνται με τον κλάδο. Εντούτοις, οι μελέτες γύρω από τα θέματα των κλασικών σπουδών συνεχίζονται. Νέες θεωρίες, προσεγγίσεις και συγγράμματα έρχονται για να καλύψουν το ενδιαφέρον των σπουδαστών.

Προσπάθεια προώθησης των ελληνικών σπουδών στο εξωτερικό πραγματοποιείται σε όλο τον κόσμο, παρά τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές αντιξοότητες που υπάρχουν σε κάθε χώρα. Παρόλο που τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια γενικότερη πνευματική και οικονομική κρίση, εξακολουθούν να υπάρχουν πολλοί υποστηρικτές του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού. Είτε μέσω χρηματοδοτήσεων από οργανισμούς, είτε μέσω δωρεών από φιλέλληνες γίνεται μια οργανωμένη προσπάθεια διατήρησης της γνώσης για τον αρχαίο ελληνικό κόσμο. Αρωγός σε αυτήν την προσπάθεια είναι και το πολυπολιτισμικό περιβάλλον που έχει διαμορφωθεί στην Ευρώπη και την Αμερική. Το ζητούμενο είναι να αφυπνιστεί το ενδιαφέρον των φοιτητών κάθε εθνικότητας για τις ελληνικές σπουδές. Εάν οι φοιτητές κατανοήσουν πως οι σπουδές αυτές

[98] Hanson – Heath, *Ποιος σκότωσε τον Όμηρο;*, ό.π., σ. 129-131.

συνιστούν αξιόλογο αντικείμενο μελέτης και γνώσης, και αντεπεξέρχονται στις ανάγκες της σύγχρονης εποχής, τότε οι κλασικές σπουδές στο εξωτερικό θα μπορέσουν να συνεχιστούν. Είναι κατανοητό πως όπως κάθε γνωστικό αντικείμενο έτσι και οι κλασικές σπουδές πρέπει να ακολουθούν τις σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας και να συμβαδίζουν με τις ανάγκες της εποχής.

Το Υπουργείο Παιδείας της Ελλάδας προσπάθησε με κάθε τρόπο να συμβάλει στην ενίσχυση της διδασκαλίας της νέας ελληνικής γλώσσας και του ελληνικού πολιτισμού. Στην προσπάθεια αυτή ενισχύει με αποστολή βιβλίων και οικονομική χρηματοδότηση έδρες ξένων πανεπιστημίων, όπου παραδοσιακά διδάσκονται τα αρχαία ελληνικά Ο νόμος 4415/2016, «Ρυθμίσεις για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση, τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις», με το Α΄ Κεφάλαιο προωθεί ρυθμίσεις για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση στο εξωτερικό: «Σκοπός των διατάξεων του Κεφαλαίου Α΄ του νόμου είναι η ρύθμιση του πλαισίου για την ανάπτυξη πρωτοβουλιών και την ενίσχυση δραστηριοτήτων στον τομέα της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στο εξωτερικό, με στόχο την ποιοτική αναβάθμιση και βελτίωσή της, ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των ελληνικής καταγωγής μαθητών του εξωτερικού και των ατόμων μη ελληνικής καταγωγής που επιθυμούν να γνωρίσουν την ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό».

Οι κλασικές σπουδές εξυπηρετούν την ανάγκη του ανθρώπου για γνώση του παρελθόντος. Οι προσπάθειες να μην χαθεί αυτή η γνώση συνεχίζονται από την πολιτεία με ποικίλους τρόπους προς διαφορετικές κατευθύνσεις. Ο Ισοκράτης έλεγε «Μόρφωση σημαίνει προσαρμογή της ανθρώπινης ψυχής προς τις μεγάλες αξίες του παρελθόντος», διότι μόνο εάν γνωρίζεις το παρελθόν μπορείς να αντιμετωπίσεις το παρόν και να σχεδιάσεις το μέλλον.

1.6 Η θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην Ευρώπη

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει σχεδιάσει και ακολουθεί πολιτική στήριξης του τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης για τα κράτη-μέλη της. Στόχος είναι η αντιμετώπιση των κοινών προκλήσεων όπως οι τεχνολογικές εξελίξεις, η γήρανση του πληθυσμού, τα ελλείμματα δεξιοτήτων και ο ανταγωνισμός σε παγκόσμιο επίπεδο. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο η Ευρωπαϊκή Ένωση στοχεύει στην ανάπτυξη πολιτικών και πρωτοβουλιών

σε τομείς που αφορούν την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, τη σχολική πολιτική, την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, την εκπαίδευση ανηλίκων, την τριτοβάθμια εκπαίδευση, την πολυγλωσσία, τη διεθνή συνεργασία και τον πολιτικό διάλογο, την εκπαίδευση και τους μετανάστες, και την πολυγλωσσία.[99]

Ο πολιτισμός και η εκπαίδευση έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα για τη συνοχή και ανάπτυξη της Ευρώπης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2017 στην κοινωνική σύνοδο κορυφής του Γκέτεμποργκ παρουσίασε το όραμά της για το 2025, σχετικά με την εκπαίδευση στην Ευρώπη, στην οποία θα κατοχυρώνεται η ελεύθερη κυκλοφορία των εκπαιδευόμενων. Στην ουσία στόχος είναι να αποτελέσει η Ευρώπη μια ήπειρο που η παραμονή σε άλλο κράτος-μέλος για σπουδές, εργασία ή μάθηση να είναι το σύνηθες. Η γνώση δύο επιπλέον γλωσσών, πέραν της μητρικής, θεωρείται απαραίτητη όπως και το να υπάρχει έντονο το αίσθημα της ευρωπαϊκής ταυτότητας καθώς επίσης και της πολιτιστικής κληρονομιάς και της πολυμορφίας.[100]

Στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εργάζεται πάνω σε τρεις βασικούς άξονες, οι οποίοι θα ενισχύσουν την κινητικότητα και τις ανταλλαγές φοιτητών:

1. Το Δίκτυο Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων, που προωθεί την αριστεία, την ποιότητα και την καινοτομία.
2. Την αυτόματη, αμοιβαία αναγνώριση τίτλων τριτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
3. Την ευρωπαϊκή φοιτητική ταυτότητα, που θα διευκολύνει την ασφαλή ανταλλαγή πληροφοριών που αφορούν φοιτητές.

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσω της έρευνας και της καινοτομίας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση ανθρώπινου δυναμικού υψηλής ειδίκευσης. Τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι στην ουσία το μέσο για να επιτευχθεί ο παραπάνω στόχος. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» έχει ως

[99] Βλ. https://ec.europa.eu/info/index_el, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 10/2/2021.

[100] Βλ. https://ec.europa.eu/info/index_el, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 10/2/2021.

όραμα το 40% των νεαρών Ευρωπαίων να κατέχουν μέχρι το 2020 τίτλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.[101]

Ένα άλλο ζήτημα που απασχολεί την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι οι διαφορετικές γλώσσες. Η Ένωση διαθέτει σήμερα τρία αλφάβητα και είκοσι τέσσερις (24) επίσημες γλώσσες. Επίσης, περίπου εξήντα (60) γλώσσες χρησιμοποιούνται σε συγκεκριμένες περιοχές ή από συγκεκριμένες ομάδες. Επιπλέον, οι μετανάστες έφεραν μαζί τους πολλές ακόμη γλώσσες· εντός των συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ζουν σήμερα πολίτες από τουλάχιστον εκατόν εβδομήντα πέντε (175) διαφορετικές εθνότητες. Είναι σαφές πως η γλώσσα καθορίζει την προσωπική μας ταυτότητα και την κοινή μας κληρονομία. Μια ορθή άσκηση πολιτικής και ανάληψης πρωτοβουλιών όσον αφορά το θέμα της πολυγλωσσίας ωφελεί τους πολίτες. Οι γλωσσικές δεξιότητες βοηθούν τους πολίτες στην εύρεση εργασίας, διευκολύνουν την πρόσβαση σε υπηρεσίες και ενδυναμώνουν τις σχέσεις αλληλεγγύης μέσω του διαπολιτισμικού διαλόγου.[102]

Η γλωσσική πολυμορφία κατοχυρώνεται στο άρθρο 22 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπάρχει γλωσσική πολυμορφία και κάθε κράτος-μέλος διαχειρίζεται το θέμα αυτό με διαφορετικό τρόπο. Συνεπώς υπάρχουν διαφορετικές παιδαγωγικές προσεγγίσεις κάθε χώρας. Το δίκτυο ΕΥΡΥΔΙΚΗ/EURYDICE της Ευρωπαϊκής Ένωσης (δίκτυο εθνικών μονάδων για την ανάλυση της εκπαίδευσης, το οποίο έχει βάσεις σε όλες τις χώρες του προγράμματος Erasmus+), συμπεριλαμβάνει μέτρα υποστήριξης για τη διδασκαλία περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών στην έκδοση 2017 του «Key Data on teaching languages at school in Europe» («Αριθμοί-κλειδιά για τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών στα σχολεία στην Ευρώπη»)

Η γλωσσική πολυμορφία προωθείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσα από δράσεις και εκπαιδευτικά και πολιτιστικά προγράμματα. Η Ένωση θα συνεχίσει να χρηματοδοτεί προγράμματα εκμάθησης ξένων γλωσσών όπως το Erasmus+ και τη Δη-

[101] Βλ. European Commission, European Education Area, Quality Education and Training for All, https://ec.europa.eu/education/policies/higher-education/about-higher-education-policy_el, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 10/2/2021.

[102] Βλ. https://ec.europa.eu/info/education/policy-educational-issues_el, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 10/2/2021.

μιουργική Ευρώπη. Μέσα από τα προγράμματα αυτά προωθείται η εκμάθηση των μειονοτικών γλωσσών της Ευρώπης. Επίσης, το πρόγραμμα Δημιουργική Ευρώπη στηρίζει τη λογοτεχνική μετάφραση, με στόχο την πρόσβαση περισσότερων ατόμων σε σημαντικά λογοτεχνικά έργα και τη διατήρηση της γλωσσικής πολυμορφίας.[103]

1.7 Διεθνείς οργανισμοί – εκπαίδευση

Ποια είναι όμως η πρόβλεψη και η δέσμευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διδασκαλία των αρχαίων Ελληνικών; Ενδεικτικά θα ακολουθήσει αναφορά σε μερικούς διεθνείς οργανισμούς που αφορούν κυρίως την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

The International Association of Universities (https://iau-aiu.net/)

Η Διεθνής Ένωση Πανεπιστημίων, που δημιουργήθηκε υπό την αιγίδα της UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) το 1950, είναι ένας οργανισμός που υπηρετεί την παγκόσμια τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσω εξειδικευμένων αναλύσεων, εκδόσεων, δικτυακών τόπων, συμβουλευτικών υπηρεσιών, εκδηλώσεων και της ομότιμης μάθησης. Η Ένωση προάγει τη συνεργασία μεταξύ των μελών της διατυπώνοντας τις θεμελιώδεις αξίες και αρχές που στηρίζουν την αναζήτηση, τη διάδοση και την εφαρμογή της γνώσης, και υποστηρίζει πολιτικές και πρακτικές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που σέβονται τις διαφορετικές προοπτικές και προωθούν την κοινωνική ευθύνη. Με ιδιαίτερη έμφαση στις αξίες και ενεργώντας ως φόρουμ για κοινή χρήση και κοινή δράση, ενθαρρύνει την καινοτομία, την αμοιβαία μάθηση και τη συνεργασία μεταξύ των ιδρυμάτων (https://iau-aiu.net/).

Βασικές αξίες της Ένωσης μεταξύ των μελών της και της ευρύτερης κοινότητας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι, ενδεικτικά, οι παρακάτω:

- Ακαδημαϊκή ελευθερία, θεσμική αυτονομία και κοινωνική ευθύνη σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο
- Συνεργασία και αλληλεγγύη
- Ισότητα στην πρόσβαση

[103] Βλ. https://ec.europa.eu/info/education/policy-educational-issues_el, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 10/2/2021.

- Ανώτατη εκπαίδευση και έρευνα για το δημόσιο συμφέρον
- Ποιότητα στη μάθηση και στην έρευνα

  Το στρατηγικό σχέδιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει τους εξής στόχους:
- Ενίσχυση του ρόλου της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
- Προώθηση των κοινωνιών παγκοσμίως
- Η Διεθνής Ένωση Πανεπιστημίων (IAU) ως παγκόσμιος οργανισμός μελών εκπροσωπεί και εξυπηρετεί όλα τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τις ενώσεις τους.
- Υλοποίηση του στρατηγικού σχεδίου 2016-2020, που εγκρίθηκε κατά τη διάρκεια της 15ης Γενικής Διάσκεψης του IAU το 2016.
- Υπό τις παρούσες συνθήκες και την εμφάνιση της πανδημίας COVID 19 το στρατηγικό σχέδιο της IAU παρατείνεται έως το 2021.[104]

The World Higher Education Database WHED (https://www.whed.net/home.php)

Ως μια παγκόσμια βάση δεδομένων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, η WHED είναι η μοναδική ηλεκτρονική πύλη αναφοράς της Διεθνούς Ένωσης Πανεπιστημίων που παρέχει ολοκληρωμένες και λεπτομερείς πληροφορίες για τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα σε όλο τον κόσμο. Σε συνεργασία με την UNESCO, το Κέντρο Πληροφοριών της IAU / UNESCO λαμβάνει και επικαιροποιεί πληροφορίες στη βάση δεδομένων εστιάζοντας κάθε χρόνο σε μια συγκεκριμένη περιοχή. Η πύλη παρέχει δεδομένα σχετικά με τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε 196 χώρες χρησιμοποιώντας πληροφορίες που έχουν διατεθεί από τους αρμόδιους εθνικούς φορείς.

Αναλυτικότερα, περιγράφει τα συστήματα ανώτατης εκπαίδευσης, τους εθνικούς φορείς που είναι υπεύθυνοι, και παραθέτει στοιχεία επικοινωνίας. Επίσης, δίνει πληροφορίες για τα κριτήρια αποδοχής στα ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένων πληροφοριών για αλλοδαπούς φοιτητές. Η WHED περιέχει πληροφορίες για περίπου 19.000 ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που προσφέρουν τουλάχιστον 4ετές πτυχίο ή 4ετές επαγγελματικό δίπλωμα (https://iau-aiu.net/). Τα στοιχεία αφορούν:

[104] Για περισσότερες πληροφορίες βλ. τον επίσημο δικτυακό ιστότοπο της Ένωσης, ό.π.

- Στοιχεία επικοινωνίας για κάθε ίδρυμα
- Ιστορικό υπόβαθρο
- Κατάλογος ακαδημαϊκών τμημάτων
- Βαθμούς και διπλώματα που προσφέρονται σε κάθε επίπεδο σπουδών
- Ανθρώπινο δυναμικό, συμπεριλαμβανομένων των κύριων ακαδημαϊκών και διοικητικών υπαλλήλων.

UNESCO Institute for Lifelong Learning (https://uil.unesco.org/unesco-institute)

Το Ινστιτούτο Διά βίου Μάθησης της UNESCO (UIL) έχει έδρα στο Αμβούργο της Γερμανίας και είναι ένα από τα επτά εκπαιδευτικά ινστιτούτα της UNESCO. Το Ινστιτούτο υποστηρίζει τα κράτη-μέλη στον τομέα της διά βίου μάθησης με έμφαση στην εκπαίδευση ενηλίκων και τη συνεχιζόμενη εκπαίδευση, τον γραμματισμό και τη μη τυπική βασική εκπαίδευση. Δίνει ιδιαίτερη προσοχή στην παγκόσμια προτεραιότητα της UNESCO, στην Αφρική, και στην παγκόσμια ισότητα μεταξύ των φύλων. Διαθέτει μία από τις μεγαλύτερες βιβλιοθήκες στον κόσμο και φιλοξενεί το μακροβιότερο περιοδικό συγκριτικής εκπαίδευσης και διά βίου μάθησης στον κόσμο (https://uil.unesco.org/unesco-institute)

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Ινστιτούτου αποτελείται από δώδεκα μέλη που διορίζονται προσωπικά από τον Γενικό Διευθυντή της UNESCO· πρόκειται για εξέχοντες εκπαιδευτικούς, εμπειρογνώμονες από διάφορες περιοχές του κόσμου. Το Συμβούλιο συνεδριάζει μία φορά τον χρόνο για να εξετάσει την πρόοδο του έργου του Ινστιτούτου και για να σχεδιαστεί η μελλοντική πολιτική.

Το επιστημονικό, ερευνητικό και γενικότερα ανθρώπινο δυναμικό του Ινστιτούτου αποτελείται από:

- ερευνητές εκπαίδευσης και κοινωνικών επιστημών
- βιβλιοθηκονόμους
- προσωπικό δημοσίων σχέσεων
- διοικητικό, γραμματειακό και τεχνικό προσωπικό.

Στο Ινστιτούτο φιλοξενείται επίσης μεγάλος αριθμός ασκουμένων, μελετητών, υποτρόφων και επισκεπτών ερευνητών. Στόχος του Ινστιτούτου είναι να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την άσκηση του δικαιώματος στην εκπαίδευση και τη μάθηση. Ασχολείται με τους τομείς της έρευνας, με την ανάπτυξη ικανοτήτων, τη δικτύωση κ.ά.

Η UIL ανταποκρίνεται στις ανησυχίες όλων των κρατών-μελών της UNESCO, δίνοντας προτεραιότητα στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες.

Η UNESCO, ως παγκόσμιος οργανισμός για την εκπαίδευση, την επιστήμη και τον πολιτισμό, έχει δραστηριοποιηθεί σε ζητήματα που αφορούν την προστασία των μνημείων της φύσης και του ανθρώπου. Στο πλαίσιο αυτό έχει συντάξει και ανανεώνει διαρκώς τον «Κατάλογο πολιτιστικών και περιβαλλοντικών Μνημείων της Παγκόσμιας Κληρονομιάς», ενώ ο «Κατάλογος Μνημείων σε κίνδυνο» εστιάζει στην ευθύνη που έχουμε όλοι μας απέναντι στην κοινή κληρονομιά. Η Ελλάδα σε συνεργασία με την UNESCO έχει αναλάβει πρωτοβουλίες και δράσεις που αφορούν την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στο πολιτιστικό απόθεμα. Η Ελλάδα αριθμεί δεκαοκτώ (18) εγγραφές που αφορούν μνημεία – αρχαιολογικούς χώρους και οικισμούς, που καλύπτουν χρονολογικά ευρύ φάσμα (προϊστορία έως τους νεότερους χρόνους) και γεωγραφικά καλύπτουν μεγάλο τμήμα της επικράτειας.[105]

[105] Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Πράσινες Πολιτιστικές Διαδρομές στα Ελληνικά Μνημεία της UNESCO, https://www.culture.gov.gr/, τεκμήριο διαθέσιμο στο διαδίκτυο, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 13/10/2022.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΣΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

2.1 Οι ελληνικές σπουδές στην Ιταλία τον 20ό αιώνα

Τα ελληνικά άρχισαν να εδραιώνουν τη θέση τους και να αποκτούν κύρος στην Ιταλία στις αρχές της δεκαετίας του 1930. Τα Πανεπιστήμια της Ρώμης και του Παλέρμο προσέφεραν διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας.[106] Παράλληλα, στη Ρώμη εμφανίστηκε η *Επιθεώρησις Ελληνοϊταλικής Πνευματικής Επικοινωνίας* η οποία στη συνέχεια μετατράπηκε σε δίγλωσσο φιλολογικό περιοδικό υπό τη διεύθυνση του Γεωργίου Ζώρα. Η παραπάνω περιοδική έκδοση αποτελούσε το μέσο για τους ακαδημαϊκούς και φιλόλογους, όπου δημοσίευσαν μεταφράσεις, μελέτες και ανέλυαν επίκαιρα, και όχι μόνο, ζητήματα της νεοελληνικής λογοτεχνίας.[107]

Σημαντική προσωπικότητα της περιόδου εκείνης με πλούσιο συγγραφικό έργο και δημοσιεύσεις ήταν ο Ιταλός φιλόλογος Bruno Lavagnini (1898-1992). Το 1957 τιμήθηκε με το ιταλικό φιλολογικό βραβείο «Marzotto» για το βιβλίο του *Αεροδαφνούσα*, μια ανθολογία ποιημάτων των μεγαλύτερων Νεοελλήνων ποιητών, μεταφρασμένων στα ιταλικά. Ο Lavagnini ήταν καθηγητής της αρχαίας και σύγχρονης ελληνικής λογο-

[106] Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί πως το φασιστικό καθεστώς και η εξωτερική του πολιτική διαδραμάτισαν τον δικό τους ρόλο στις πολιτιστικές σχέσεις Ιταλίας – Ελλάδας. Την περίοδο εκείνη αναζωπυρώθηκε το ενδιαφέρον των Ιταλών για την ελληνική παιδεία. Το 1936, επί κυβέρνησης Μεταξά, έκανε κυκλοφόρησε στη Θεσσαλονίκη με ιταλοελληνικό περιεχόμενο το περιοδικό *Olimpo* (1936-1940) με διευθυντές τους Enzio di Poppa Volture (γνωστότερος ως Enzio Volture) και Στέλιο Ξεφλούδα. Ένα είδος πολιτικής προπαγάνδας καλλιεργήθηκε μέσω αυτού του λογοτεχνικού μέσου. Το περιοδικό εκδίδονταν μηνιαίως, από τον Απρίλιο του 1936 έως τον Απρίλιο του 1940. Στα τεύχη του δημοσιεύονται ποιήματα, διηγήματα, μυθιστορήματα, ενώ υπάρχουν και στήλες γενικού λογοτεχνικού ενδιαφέροντος, ειδήσεις, βιβλιοκρισίες, αφιερώματα σε επιφανείς λογοτέχνες και διαφημίσεις.

[107] L. Marcheselli-Loukas, «Οι ελληνικές σπουδές», *ό.π.*, σ. 49.

τεχνίας στο Πανεπιστήμιο του Παλέρμο από το 1929 έως το 1960. Διατέλεσε διευθυντής στο Ιταλικό Μορφωτικό Ινστιτούτο Αθηνών (από το 1952 έως το 1959), υπήρξε μέλος της Ακαδημίας Αθηνών και αναγορεύθηκε σε επίτιμο διδάκτορα του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ο Lavagnini και ο Ζώρας έθεσαν τις βάσεις των νεοελληνικών σπουδών στο Παλέρμο και στη Ρώμη. Οι πολεμικές και μεταπολεμικές εξελίξεις στην Ελλάδα και παγκοσμίως δυσχέραιναν τη διάδοση των ελληνικών σπουδών, οι οποίες βρέθηκαν ξανά στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος μετά το τέλος του ελληνικού Εμφυλίου πολέμου.

Το ενδιαφέρον για τις νεοελληνικές σπουδές δυναμώνει και πάλι από τη δεκαετία του 1960 με τον Filippo Maria Pontani (1913-1983). Γεννήθηκε και σπούδασε στη Ρώμη. Η γνωριμία του με τον καθηγητή Ζώρα υπήρξε καταλυτική για τη στροφή του στη μελέτη της αρχαίας και της νεότερης ελληνικής φιλολογίας. Το 1960 έγινε εντεταλμένος και το 1966 τακτικός καθηγητής της νέας ελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας, όπου δίδαξε έως τον θάνατό του. Διατέλεσε διευθυντής, από το 1968, του Ινστιτούτου Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου της Πάδοβας. Η προσφορά του στα ελληνικά γράμματα ήταν πολύ σημαντική, δεδομένου ότι ήταν ο ικανότερος και πιο δραστήριος μεταφραστής της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Η διδασκαλία του στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας δημιούργησε μια εστία δημιουργίας νεοελληνιστών που κατέχουν έως και σήμερα τις ελληνικές έδρες της βόρειας Ιταλίας· ευρύτερα μπορεί να θεωρηθεί ότι όλοι αυτοί είναι μαθητές του Pontani (Massimo Peri και Anna Gentilini στην Πάδοβα, Cristina Stevanoni στη Βερόνα και Lucia Marcheselli Loukas στην Τεργέστη).

Την ίδια περίοδο ο Lavagnini επιστρέφει από την Ελλάδα στο Πανεπιστήμιο του Παλέρμο, οπότε ιδρύεται και στο Παλέρμο ελληνική σχολή με τους Vincenzo Rotolo, Renata Lavagnini, Ines di Salvo και Vincenzo Pecoraro.[108]

Η πρώτη προκήρυξη θέσεων για έδρα νέας ελληνικής λογοτεχνίας και γλώσσας πραγματοποιήθηκε το 1966 και καθηγητές πρώτης βαθμίδας αναγορεύτηκαν οι Filippo Maria Pontani, Vincenzo Rotolo και Mario Vitti. Την ίδια περίοδο στην Τεργέστη, στο πλαίσιο της ενασχόλησης με τη βυζαντινή φιλολογία, θα δημιουργηθεί ενδιαφέρον για τη νέα ελληνική γλώσσα. Εκτός από τις μόνιμες έδρες της Πάδοβας και του Παλέρμο,

[108] *Στο ίδιο*, σ. 50-51.

έως τα τέλη της δεκαετίας του 1970 τα νέα ελληνικά διδάσκονταν από «εντεταλμένους» ή λέκτορες στη Ρώμη, στην Κατάνια, στη Νεάπολη, στην Πίζα, στο Μιλάνο, στην Τεργέστη και αλλού, ενώ υπήρχαν πλέον και θέσεις για ερευνητές (Ρώμη, Παλέρμο, Κατάνια). Από το 1982 και εξής, παρόλο που σταμάτησαν να διδάσκονται τα νέα ελληνικά στην Πίζα, ιδρύθηκαν έδρες στο Μιλάνο, στο Λέτσε, στην Τεργέστη και στο Βιτέρμπο. Τα νέα ελληνικά άρχισαν για πρώτη φορά να διδάσκονται και στη Βενετία το 1994, στη Σχολή Ξένων Γλωσσών του Πανεπιστημίου Università Ca' Foscari (Βενετία).[109]

Τα τελευταία τριάντα (30) χρόνια υπήρξε ένα έντονο ενδιαφέρον για τις ελληνικές σπουδές σε όλη την Ευρώπη. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να αφυπνιστεί ο ακαδημαϊκός κόσμος και να στραφεί προς την έρευνα και την τελειοποίηση των μεθόδων διδασκαλίας. Ως επακόλουθο όλης αυτής της πνευματικής διεργασίας είχαμε τη δημιουργία εγχειριδίων και βοηθημάτων που απευθύνονται σε φοιτητές. επίσης, υπό το πρίσμα των παραπάνω αλλαγών, νέες και περισσότερο προσεγμένες εκδόσεις κυκλοφόρησαν. Ενδεικτικά παρατίθενται μερικά από τα πιο σημαντικά έργα της περιόδου: Για την ιστορία του γλωσσικού ζητήματος ο Vincenzo Rotolo δημοσίευσε μια επιλογή μεταφρασμένων κειμένων με τίτλο *A. Korais e la questione della lingua in Grecia* (Palermo 1965). Επίσης, ο Γιάννης Κορίνθιος εξέδωσε τα *Prolegomena al greco di oggi*, τ. 1 (Università della Calabria, 1996). Ο Rocco Aprile εξέδωσε τη *Storia della Grecia Moderna 1453-1981* (Capone Editore, Lecce 1984). Επίσης, αρκετά ήταν και τα έργα Ελλήνων συγγραφέων και ποιητών που μεταφράστηκαν για λογαριασμό μεγάλων εκδοτικών οίκων.[110]

Σε μια περίοδο που η κλασική παιδεία στην Ιταλία ήταν στο περιθώριο, με επίκεντρο την περιφέρεια του Βένετο προβλήθηκε δημόσια η αξία που έχει η σκέψη των κλασικών συγγραφέων για την αντιμετώπιση σύγχρονων ζητημάτων. Αυτή η συλλογική δράση υπό την αιγίδα του Τμήματος Φιλοσοφίας και Πολιτισμικών Αγαθών του Πανεπιστημίου Ca' Foscari της Βενετίας ονομάστηκε *Classici contro.* Πρωτοστάτες αυτής της δράσης υπήρξαν οι καθηγητές Alberto Camerotto, καθηγητής αρχαίας ελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας, και Filippo Maria Pontani, καθηγητής κλασικής φιλολογίας. Έχοντας ως σκοπό να προβάλουν τα μεγάλα ζητήματα της αρχαίας εποχής μέσα

[109] *Στο ίδιο*, σ. 50-51.

[110] *Στο ίδιο*, σ. 50-51.

από τις τραγωδίες και τις κωμωδίες που ανέβηκαν στο αθηναϊκό θέατρο, οι εισηγητές που συμμετείχαν στη δράση μιλούσαν ελεύθερα στο ευρύ κοινό σε ιστορικά θέατρα και αίθουσες του Βένετο και του Φρίουλι, και έθιγαν θέματα που απασχολούσαν τους πολίτες μέσα από τα λόγια των κλασικών. Από τα τέλη του 2010 που άρχισαν οι εκδηλώσεις του προγράμματος, έχει ολοκληρωθεί μια σειρά από δράσεις με ειδική κάθε φορά θεματολογία.[111]

Τα θέματα των δράσεων τα οποία έχουν αναλυθεί, αφορούν ζητήματα της σύγχρονης κοινωνίας όπως «Ο έπαινος του Πλούτου, Κάλλος: ηθική και αισθητική για τους πολίτες της Ευρώπης» κ.ά. Το 2017 παρουσιάστηκαν εισηγήσεις με θέμα «Ουτοπία (Ευρώπη) ή πως να γίνουμε ευρωπαίοι πολίτες». Ακολούθησαν τα δύο επόμενα χρόνια οι θεματικές ενότητες «Δίκη, ήτοι δικαιοσύνη ανάμεσα στον Όλυμπο και στη Γη» (2018), «Άνθρωπος, δικαιώματα και υποχρεώσεις του ανθρώπου» (2019), «Οίκος, ο άνθρωπος και η φύση μεταξύ Ομήρου και εγγύς μέλλοντος» (2020). Από το 2016 η αρχική λέξη που αποδίδει την κύρια έννοια στους τίτλους των θεμάτων, παρατίθεται στην ελληνική γλώσσα με λατινική γραφή (*Xenia, Utopia, Dike, Anthropos*). Οι εισηγήσεις των δράσεων δημοσιεύτηκαν σε αυτοτελείς εκδόσεις, οι οποίες δημιούργησαν μια σημαντική εκδοτική σειρά. Στις δράσεις συμμετείχαν, εκτός από το κοινό, καθηγητές από ιταλικά και άλλα πανεπιστήμια, καθώς και καθηγητές και μαθητές λυκείων.[112]

2.2 Το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ιταλία

Στο εκπαιδευτικό σύστημα της Ιταλίας το κράτος είναι υπεύθυνο για τη γενική οργάνωση (π.χ. πρότυπα εκπαίδευσης, προσωπικό, διασφάλιση ποιότητας, πόροι). Το Υπουργείο Παιδείας, Πανεπιστημίων και Έρευνας (Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca, MIUR) είναι υπεύθυνο για τη γενική διοίκηση της εκπαίδευσης σε εθνικό επίπεδο. Τα αποκεντρωμένα γραφεία (Περιφερειακά Σχολικά Γραφεία, Ufficio Scolastico Regionale, USR) εγγυώνται την εφαρμογή των γενικών διατάξεων και απαιτήσεων καθώς και την τήρηση των εκπαιδευτικών προτύπων.

---

[111] Ν.Γ. Μοσχονάς, «Πρόλογος στην ελληνική έκδοση», στο Νίκος Γ. Μοσχονάς, Alberto Camerotto, Pontani Filippomaria (επιμ.), *Κλασικοί κατά*, μτφρ. Ηλίας Γιαρένης, Δώρα Κομίνη, Νίκος Μοσχονάς, Σέργιος Μοσχονάς, Ιωάννης Νίκου, εκδ. Γκόνη, Αθήνα 2017, σ. 9-12.

[112] *Στο ίδιο*, σ. 9-12.

Οι Περιφέρειες (Regioni) έχουν κοινή ευθύνη με το κράτος σε ορισμένους τομείς του εκπαιδευτικού συστήματος (π.χ. οργάνωση της ECEC [0-3], σχολικό ημερολόγιο, διανομή σχολείων στην επικράτειά τους κ.ά.). Οι Περιφέρειες διαθέτουν αποκλειστική νομοθετική αρμοδιότητα για την οργάνωση του περιφερειακού συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η Ιταλία υποδιαιρείται σε είκοσι (20) Περιφέρειες που έχουν καθιερωθεί ως αυτόνομα θεσμικά όργανα με δικά τους καταστατικά και δικές τους εξουσίες και λειτουργίες, σύμφωνα με τις αρχές που ορίζει το Σύνταγμα. Πέντε (5) Περιφέρειες έχουν ιδιαίτερα υψηλό βαθμό αυτονομίας, σύμφωνα με το ειδικό καταστατικό. Η εκτελεστική εξουσία ασκείται από το Περιφερειακό Συμβούλιο, τα μέλη του οποίου διορίζονται από τον ίδιο τον Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου (ο οποίος ονομάζεται επίσης Πρόεδρος της Περιφέρειας). Ο Πρόεδρος αντιπροσωπεύει την περιοχή και εκλέγεται σύμφωνα με τις διαδικασίες που θεσπίζονται μέσω των περιφερειακών νόμων. Η νομοθετική εξουσία ασκείται από το περιφερειακό συμβούλιο που εκλέγεται από ψηφοφόρους που κατοικούν στο έδαφος της περιφέρειας. Εάν η κυβέρνηση διαπιστώσει ότι ένας περιφερειακός νόμος υπερβαίνει την ευθύνη της Περιφέρειας, μπορεί να εγείρει θέμα συνταγματικής νομιμότητας ενώπιον του Συνταγματικού Δικαστηρίου. Η Περιφέρεια μπορεί να ακολουθήσει την ίδια διαδικασία, αν θεωρεί ότι ένας νόμος του κράτους ή άλλης Περιφέρειας έρχεται σε σύγκρουση με τη δική της αρμοδιότητα.[113]

Τα σχολεία έχουν υψηλό βαθμό αυτονομίας: καθορίζουν τα προγράμματα σπουδών και οργανώνουν τη διδασκαλία. Κάθε τρία χρόνια τα σχολεία καταρτίζουν το νέο πρόγραμμα (Piano triennale dell'offerta formative, PTOF).[114]

Στο επίπεδο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τα πανεπιστήμια και τα ιδρύματα Ανώτερης Εκπαίδευσης στην Τέχνη, τη Μουσική και τον Χορό (Alta Formazione

[113] Eurydice, National Education Systems, Italy: https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/italy, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 13/10/2022.

[114] Το 1999 ψηφίστηκε ο νόμος 482 («Norme in materia di tutela delle minoranze linguistiche storiche Norme in materia di tutela delle minoranze linguistiche storiche») για τη στήριξη των ιστορικών γλωσσικών μειονοτήτων στην ιταλική επικράτεια. Στον νόμο διασαφηνίζεται ότι στις περιοχές όπου υπάρχουν αυτόχθονες γλωσσικές μειονότητες, εκτός από τα ιταλικά, διδάσκεται και η μειονοτική γλώσσα, η οποία δύναται να χρησιμοποιείται και σε άλλες εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Η Ιταλική Βουλή έχει αναγνωρίσει τις ελληνόφωνες κοινότητες του Σαλέντο ως «Minoranze linguistiche Grica dell'Etnia Griko-Salentina».

Artistica, Musicale e Coreutica, AFAM) διαθέτουν θεσμική, ρυθμιστική, διδακτική και οργανωτική αυτονομία.

Το ιταλικό εκπαιδευτικό σύστημα μπορεί να χαρακτηριστεί ότι είναι δημόσιο. Ωστόσο, ιδιώτες και δημόσιοι φορείς μπορούν να δημιουργήσουν και αυτοί εκπαιδευτικά ιδρύματα. Αυτά τα μη κρατικά σχολεία μπορεί να είναι είτε ισότιμα με τα κρατικά (τα αποκαλούμενα «scuole paritarie») είτε απλώς ιδιωτικά σχολεία. Το κράτος χρηματοδοτεί απευθείας τις κρατικές σχολές. Οι scuole paritarie εισπράττουν κρατικές επιχορηγήσεις, σύμφωνα με κριτήρια που καθορίζονται ετησίως από το Υπουργείο Παιδείας. Επιπλέον, οι εναλλακτικές δομές (scuole parentali, οικοδιδασκαλεία) εγγυώνται το δικαίωμα σπουδών και ολοκλήρωσης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης σε νοσηλευόμενους μαθητές ή μαθητές που κρατούνται σε κέντρα κράτησης. Η οικοδιδασκαλία (που ονομάζεται επίσης «homeschooling» ή «γονική εκπαίδευση») είναι η επιλογή μιας οικογένειας ή μιας ομάδας οικογενειών να προσφέρουν ανεξάρτητη εκπαίδευση των παιδιών τους σε ιδιωτικό επίπεδο. Η διδασκαλία παρέχεται είτε από τους γονείς είτε από ιδιώτη εκπαιδευτικό.

2.2.1 Στάδια του εκπαιδευτικού συστήματος

Το ιταλικό σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης περιλαμβάνει τα παρακάτω στάδια εκπαίδευσης: Asilo nido (ή nido d'infanzia), scuola materna (0-3 και 3-6), και κατόπιν την πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, μεταδευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αναλυτικά παρατίθενται παρακάτω όλα τα στάδια της εκπαίδευσης, σε αντιστοίχιση με την ηλικία, τη χρονική διάρκεια του προγράμματος εκπαίδευσης και το είδος της εκπαίδευσης. Οι πληροφορίες συγκεντρώθηκαν από το επίσημο δίκτυο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, μέσω της εθνικής πλατφόρμας πολιτικών EACEA και του δικτύου «Ευρυδίκη»[115] (δίκτυο σαράντα τριών [43] εθνικών μονάδων που εδρεύουν και στις τριάντα οκτώ [38] χώρες του προγράμματος Erasmus+. Το καθήκον αυτών των μονάδων είναι να καταγράφουν πώς οργανώνονται τα εκπαιδευτικά συστήματα στην Ευρώπη και πώς λειτουργούν).

- Εκπαίδευση και φροντίδα στην πρώιμη παιδική ηλικία (Educazione e cura della prima infanzia):

[115] Eurydice, National Education Systems, Italy, Higher Education: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 13/10/2022.

Χωρίζεται σε: α) πρώιμη παιδική εκπαίδευση και φροντίδα για παιδιά κάτω των 3 ετών· είναι μέρος των εκπαιδευτικών υπηρεσιών και οργανώνεται στα νηπιαγωγεία. β) Η προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα για παιδιά ηλικίας 3-6 ετών. Και τα δύο αποτελούν το λεγόμενο «Ολοκληρωμένο σύστημα 0-6» της εκπαίδευσης, που αποτελεί μέρος του εκπαιδευτικού συστήματος και δεν είναι υποχρεωτικό.

- Υποχρεωτική εκπαίδευση (Istruzione obbligatoria):

  Η υποχρεωτική εκπαίδευση διαρκεί 10 χρόνια, από 6 έως 16 ετών, καλύπτει ολόκληρο τον πρώτο κύκλο εκπαίδευσης και τα πρώτα δύο χρόνια του δεύτερου κύκλου. Είναι δυνατόν να παρακολουθήσει κάποιος τα δύο τελευταία υποχρεωτικά έτη σε ένα γυμνάσιο ή στο περιφερειακό σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η υποχρεωτική εκπαίδευση μπορεί πραγματοποιηθεί τόσο σε κρατικά σχολεία όσο και σε ιδιωτικά ή, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, σε οικοδιδασκαλείο. Επιπλέον, ο καθένας έχει το δικαίωμα / καθήκον να εκπαιδεύεται για τουλάχιστον δώδεκα (12) χρόνια στο σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης ή μέχρι να αποκτήσει κάποιο επαγγελματικό προσόν από την ηλικία των δεκαοκτώ (18) ετών.

- Πρώτος κύκλος εκπαίδευσης:

  Ο πρώτος κύκλος εκπαίδευσης είναι υποχρεωτικός και αποτελείται από το δημοτικό και το γυμνάσιο. Το δημοτικό σχολείο ξεκινά από την ηλικία των 6 ετών και διαρκεί 5 χρόνια. Το γυμνάσιο ξεκινά από τα 11 και διαρκεί τρία χρόνια. Μέσα στον πρώτο κύκλο η μετάβαση από το ένα επίπεδο στο άλλο πραγματοποιείται χωρίς τελικές εξετάσεις. Στο τέλος του πρώτου κύκλου, οι μαθητές που περνούν με επιτυχία την τελική εξέταση, προχωρούν στον δεύτερο κύκλο εκπαίδευσης, τα δύο πρώτα έτη των οποίων είναι υποχρεωτικά.[116]

- Δεύτερος κύκλος εκπαίδευσης (Secondo ciclo di istruzione):

  Ο δεύτερος κύκλος εκπαίδευσης ξεκινά στην ηλικία των 14 ετών και προσφέρει δύο διαφορετικές οδούς: α) scuola secondaria di II grado β) il sistema regionale di istruzione e formazione professionale (IFP). Τα πρώτα δύο χρόνια του δεύτερου κύκλου αποτελούν μέρος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Στο τέλος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι μαθητές που πετυχαίνουν στην τελική κρατική

[116] Ό.π.

εξέταση, αποκτούν ένα δίπλωμα που τους δίνει πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

- Τριτοβάθμια εκπαίδευση (Istruzione superiore):

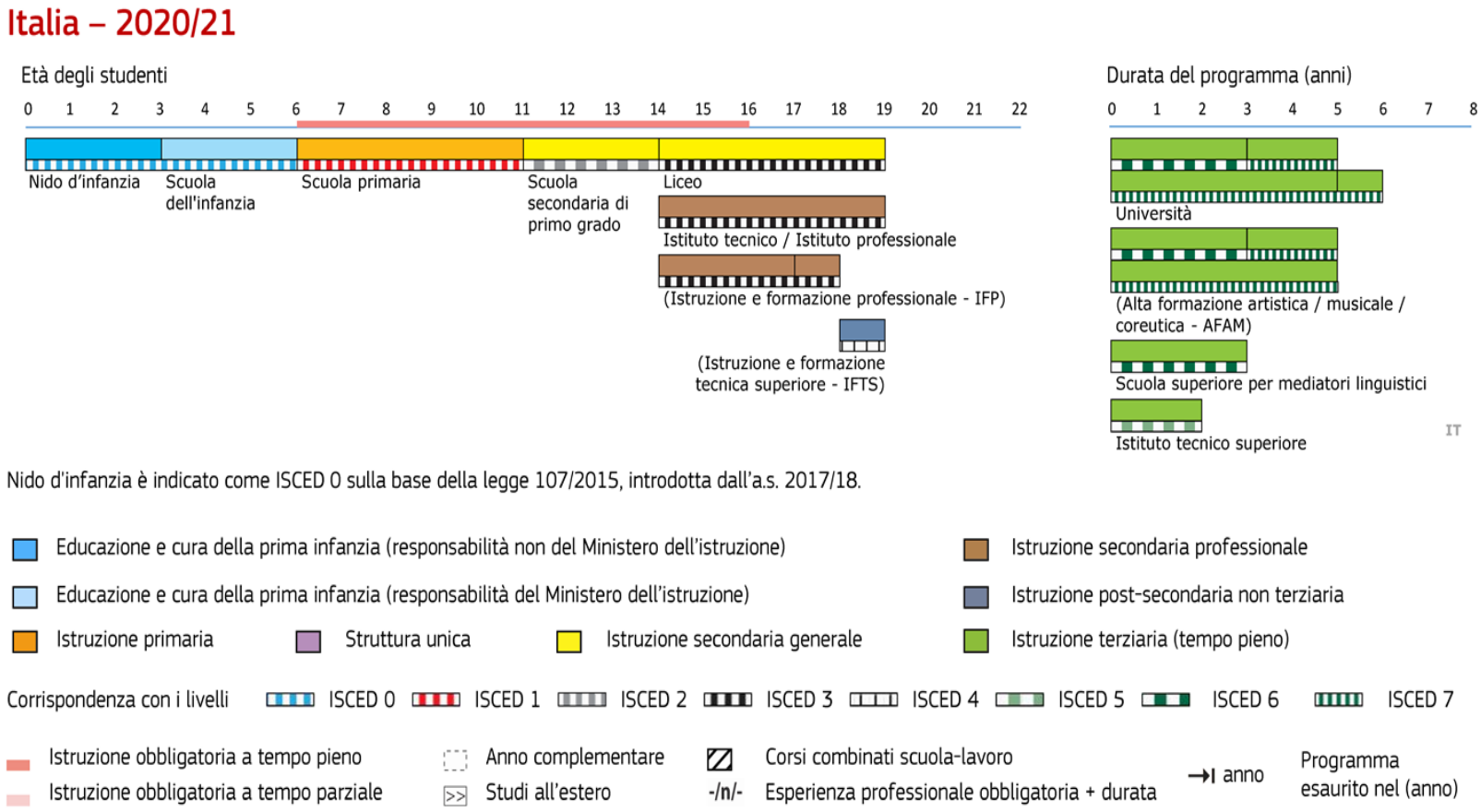
  Οι ακόλουθες κατηγορίες ιδρυμάτων προσφέρουν τριτοβάθμια εκπαίδευση: α) università (inclusi i politecnici), πανεπιστήμια (συμπεριλαμβανομένων των πολυτεχνείων), β) istituti afferenti all'Alta formazione artistica, musicale e coreutica (AFAM), ινστιτούτα που σχετίζονται με την Ανώτερη Καλλιτεχνική, Μουσική και Χορευτική Εκπαίδευση, γ) scuole superiori per mediatori linguistici (SSML), Ανώτατα σχολεία για διαμεσολαβητές γλωσσών και δ) Istituti tecnici superiori (ITS), Ανώτατα τεχνικά ιδρύματα. Για να αποκτήσει κάποιος πρόσβαση σε πανεπιστήμια, AFAM και SSML, είναι απαραίτητο να έχει δίπλωμα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το Υπουργείο Παιδείας και τα επιμέρους ιδρύματα καθορίζουν συγκεκριμένα κριτήρια εισαγωγής. Η πρόσβαση στα ITS γίνεται με δίπλωμα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή μετά από παρακολούθηση τετραετούς σειράς μαθημάτων στο περιφερειακό σύστημα επαγγελματικής κατάρτισης και στη συνέχεια με ένα ετήσιο συμπληρωματικό μάθημα IFTS. Τα ITS προσφέρουν σύντομα μαθήματα του πρώτου κύκλου σύμφωνα με τη δομή της Μπολόνια.

- Εκπαίδευση ενηλίκων:

  Η εκπαίδευση ενηλίκων περιλαμβάνει όλες τις δραστηριότητες που στοχεύουν στον εμπλουτισμό, την επανεκπαίδευση και την επαγγελματική κινητικότητα των ενηλίκων. Σε αυτόν τον ευρύ τομέα, ο τομέας της εκπαίδευσης ενηλίκων (Istruzione degli adulti, IDA) αναφέρεται αποκλειστικά σε δραστηριότητες που στοχεύουν στην απόκτηση προσόντων στο εκπαιδευτικό σύστημα και σε μαθήματα γραμματισμού και εκμάθησης της ιταλικής γλώσσας.

Διάγραμμα 1

Το εκπαιδευτικό σύστημα της Ιταλίας

Πηγή: «Ευρυδίκη» / Eurydice 2020/2021, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/italy

2.2.2 Η συμβολή των κλασικών λυκείων στη διάδοση των ελληνικών σπουδών

Η πρώτη επαφή που έχουν οι μαθητές στην Ιταλία με τα ελληνικά είναι στο πενταετούς διάρκειας κλασικό λύκειο. Τα σχολικά ελληνικά, που οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις δεν μπόρεσαν να κλονίσουν, είναι αυτά της κλασικής λογοτεχνίας. Οι μαθητές του κλασικού λυκείου ασχολούνται με την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας αρχίζοντας από το αλφάβητο. Στην πρώτη διετία και επί τέσσερις ώρες την εβδομάδα διδάσκονται γραμματική και συντακτικό, ενώ στα επόμενα τρία χρόνια και για τρεις ώρες την εβδομάδα αναλύουν το ιστορικο-λογοτεχνικό πλαίσιο της ελληνικής λογοτεχνίας γενικά, από τον Όμηρο έως τους ελληνιστικούς χρόνους, και διαβάζουν από το πρωτότυπο αρχαία λογοτεχνικά κείμενα, με σημειώσεις και σχόλια.[117]

Η Ιταλία κατέχει την πρώτη θέση στην εκμάθηση των αρχαίων ελληνικών. Υπάρχουν επτακόσια τριάντα ένα (731) κλασικά λύκεια (liceo classico), τα οποία καλλιεργούν τη μελέτη του κλασικού πολιτισμού με την ανθρωπιστική διάσταση χωρίς να παραμελούν τις μαθηματικές και φυσικές επιστήμες στον πενταετή κύκλο σπουδών τους. Τα 731 κλασικά λύκεια της Ιταλία είναι κατανεμημένα ανά Περιφέρεια ως εξής (για το σχολικό έτος 2020-2021):

Πίνακας 3

Licei Classici – Κλασικά Λύκεια

Regioni (Περιοχή)	**Regioni (Περιοχή)**
1. Abruzzo (13)	11. Molise (5)
2. Basilicata (11)	12. Piemonte (37)
3. Calabria (37)	13. Puglia (53)
4. Campania (98)	14. Sardegna(24)
5. Emilia-Romagna (23)	15. Sicilia (89)
6. Friuli Venezia Giulia (13)	16. Toscana (41)
7. Lazio (109)	17. Trentino-Alto Adige (12)
8. Liguria (18)	18. Umbria (13)
9. Lombardia (71)	19. Valle d'Aosta (1)
10. Marche (19)	20. Veneto (44)

Πηγή: https://www.tuttitalia.it/scuole/liceo-classico/, Οδηγός για τους Δήμους, τις Επαρχίες και τις Περιφέρειες της Ιταλίας.

[117] C.C. Carpinato, «Πού, πώς και γιατί μαθαίνουν οι Ιταλοί Ελληνικά (και Νέα Ελληνικά)», στο *Πρακτικά 1ου Παγκοσμίου Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών*, Δήμος Αθηναίων, Αθήνα 2008, σ. 236-237.

Τα κλασικά λύκεια στην Ιταλία αποτελούν εστία διάδοσης των ελληνικών γραμμάτων. Οι μαθητές διδάσκονται αρχαία ελληνικά από το πρωτότυπο. Περίπου το 6% των μαθητών που φοιτούν σε ιταλικά λύκεια, για πέντε έτη (13-18) διδάσκονται αρχαία ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία ξεκινώντας από τον Όμηρο και καταλήγοντας στη ρωμαϊκή περίοδο. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι από τον Απρίλη του 2017 τα κλασικά λύκεια έχουν υπογράψει σύμβαση με το Υπουργείο Παιδείας με απώτερο σκοπό να διαμορφώσουν από κοινού τα προγράμματα σπουδών τους.[118]

2.3 Η κλασική φιλολογία στην Ιταλία σήμερα

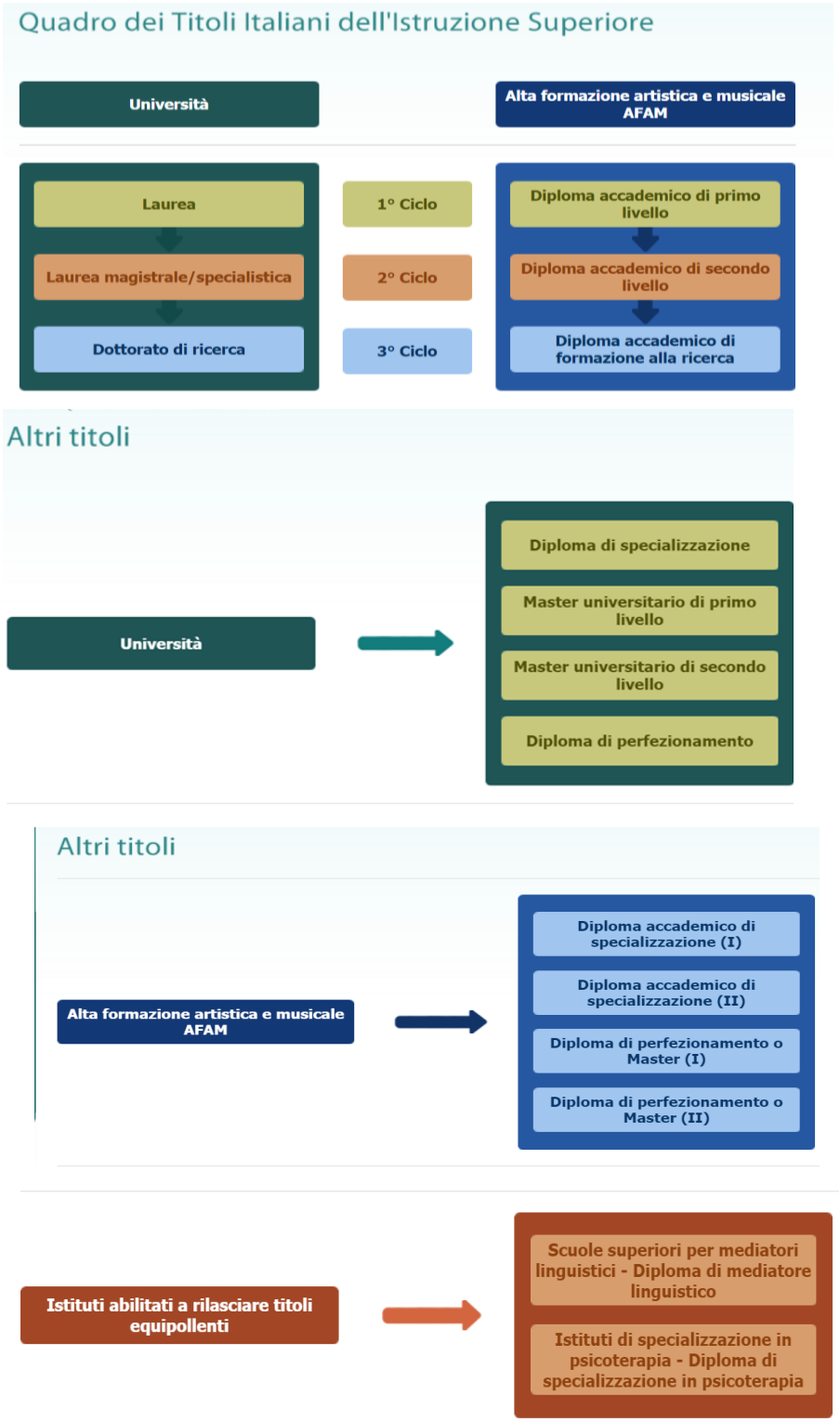
Η Ιταλία συγκαταλέγεται στις χώρες όπου υπήρχε ανάπτυξη πρωτίστως των κλασικών σπουδών και αργότερα των νεοελληνικών. Η παρουσία του ελληνικού στοιχείου στην Ιταλία ενισχύθηκε κατά καιρούς με τη εγκατάσταση πληθυσμών και την έλευση σημαντικών λογίων εκεί.

Οι φοιτητές και οι μαθητές που διδάσκονται τα αρχαία ελληνικά στη μέση εκπαίδευση και στο πανεπιστήμιο είναι αρκετοί, δεδομένης της λειτουργίας κλασικών λυκείων. Στην παρούσα έρευνα γίνεται μια επιλογή στην καταγραφή και την επεξεργασία του περιεχομένου σπουδών οκτώ δημοσίων πανεπιστημίων της Ιταλίας. Το ιταλικό πανεπιστημιακό σύστημα χωρίζεται σε τρεις κύκλους:

[118] Tuttitalia, Italia, Scuole, Liceo Classico, https://www.tuttitalia.it/scuole/liceo-classico/, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 12/2/2021.

Διάγραμμα 2

Τίτλοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ιταλία

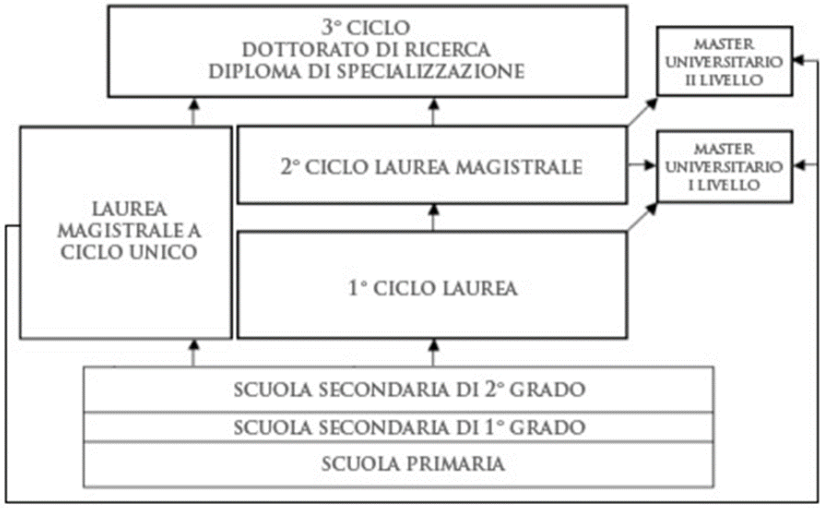

Πηγή: QTI, http://www.quadrodeititoli.it/index.aspx?IDL=1, «Quatro dei Titoli Italiani, Ministero dell'Istruzione, dell'Università,e della Ricerca, Centro di Informazione sulla Mobilitàe le Equivalenze Accademiche»

Ο πρώτος τίτλος αποτελείται από μαθήματα πτυχίου «corsi di laurea triennale» (3 έτη) και για την απόκτησή του απαιτείται παρακολούθηση μαθημάτων διάρκειας 3 χρόνων· είναι ισότιμο του (L/L3) bachelor-level degree. Ο δεύτερος κύκλος σπουδών περιλαμβάνει μαθήματα «corsi di laurea magistrale» (+2 έτη). Απονέμεται μετά από 2 χρόνια σπουδών και είναι προαπαιτούμενη η απόκτηση του laurea. Επίσης, υπάρχει κύκλος σπουδών «corsi di laurea magistrale a ciclo unico» (5 ή 6 χρόνια), όπως η Νομική, η Ιατρική κ.ά., όπου οι σπουδές για την απόκτησή του περιέχουν ένα θεωρητικό μέρος και ειδικευμένες σπουδές σε συγκεκριμένο πεδίο. Ο τρίτος κύκλος αφορά τα μαθήματα που ορίζονται ως μεταπτυχιακά «post lauream», και οργανώνεται από ορισμένα πανεπιστήμια. Οι σπουδές διαρκούν 3 χρόνια, όμως σε ορισμένους τομείς το χρονικό διάστημα είναι μεγαλύτερο. Στον τρίτο κύκλο ανήκει το «dottorato di ricerca». Η οργάνωση της διδασκαλίας για κάθε μάθημα ανατίθεται στα «τμήματα» ή στις ειδικές δομές διδασκαλίας, «strutture didattiche speciali».

Διάγραμμα 3

Το πανεπιστημιακό σύστημα στην Ιταλία

Πηγή: Schema sistema universitario italiano, http://www.fare-diunamosca.com/schema-sistema-universitario-italiano.html

2.4 Università degli Studi di Bari Aldo Moro

Ο θεσμός του πανεπιστημίου δημιουργήθηκε στην Ιταλία με το διάταγμα της 9ης Οκτωβρίου 1924. Το Πανεπιστήμιο του Μπάρι ιδρύθηκε το 1925 ως «Università

Adriatica Benito Mussolini» και μετά από μακρά διαδικασία αλλαγών το 2008 μετονομάστηκε σε «Università degli Studi di Bari "Aldo Moro"». Είναι κρατικό πανεπιστήμιο που χωρίζεται σε είκοσι τρία (23) τμήματα, με «scuola di medicina» και «scuola di scienze e tecnologie». Είναι ένα από τα μεγαλύτερα πανεπιστήμια στην Ιταλία, με φοιτητικό πληθυσμό περίπου 60.000. Το Πανεπιστήμιο έχει την έδρα του στο ιστορικό κτήριο της Piazza Umberto I, στην καρδιά του σύγχρονου κέντρου της πόλης. Διατηρεί μια μεγάλη συλλογή έργων σύγχρονης τέχνης από τη δεκαετία του 1970, δωρεά από τους ίδιους τους καλλιτέχνες (Giò Pomodoro, Vito Stìfano, Fara di Cagno, Franco Gentilini, Salvatore Fiume, Guido Gremigni κ.ά.).[119] Η επιλογή του τμήματος που θα μελετηθεί εδώ έγινε με βάση το περιεχόμενο του προγράμματος σπουδών που αφορά τις ανθρωπιστικές επιστήμες.[120]

2.4.1 Dipartimento di Studi Umanistici – DISUM

Η εκπαιδευτική προσφορά του Τμήματος Ανθρωπιστικών Σπουδών περιλαμβάνει προπτυχιακό, μεταπτυχιακό και διδακτορικό επίπεδο. Επίσης, αξιόλογη είναι και η ερευνητική του δραστηριότητα, όπως για παράδειγμα το Centro di Studi Micaelici and Garganici (CSMG), το οποίο ιδρύθηκε στο Monte Sant'Angelo (FG) με πρωτοβουλία του Giorgio Otranto, στις αρχές της δεκαετίας του 1980, αρχικά στεγάστηκε στις εγκαταστάσεις του Μουσείου Λαϊκών Τεχνών και Παραδόσεων του Gargano «Z. Tancredi». Το Πανεπιστήμιο του Μπάρι και ο Δήμος Monte Sant'Angelo υπέγραψαν

---

[119] Università degli Studi di Bari "Aldo Moro", https://www.uniba.it/, απ' όπου αντλήσαμε μεγάλο μέρος των πληροφοριών σχετικά με τη διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών αλλά και τα ιστορικά στοιχεία που αφορούν το ίδρυμα.

[120] Σχετικά με τις διεθνείς κατατάξεις ως προς τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κτλ.) του ιδρύματος, σύμφωνα με τα στοιχεία από την SCImago Institutions Rankings για το 2021 το Πανεπιστήμιο καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο: 521η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.126 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη σε εθνικό επίπεδο: 17η θέση (overall rank) σε σύνολο 75 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τη SCImago Institutions Rankings 2022, το Πανεπιστήμιο του Μπάρι καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο: 475η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.364 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη σε εθνικό επίπεδο: 17η θέση (overall rank) σε σύνολο 74 ιδρυμάτων που αξιολογούνται για την από τη SCImago Lab. Βλ. SCImago Institutions Rankings: https://www.scimagoir.com/rankings.php?sector=Higher%20educ, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 2/10/2022.

πενταετή συμφωνία, η οποία ανανεώθηκε το 2003, 2008 και 2013, και εξακολουθεί να βρίσκεται σε ισχύ, για να ενθαρρύνει και να ρυθμίσει τις μορφές συνεργασίας και τον προγραμματισμό των δραστηριοτήτων. Επίσης σημαντική είναι και η προσφορά των εργαστηριών «U.O. Laboratorio Studi UM». Τα διαθέσιμα, τριετούς διάρκειας, προγράμματα που παρέχονται από το Τμήμα (Corsi di Laurea Triennale), είναι τα παρακάτω:

- Filosofia (Classe L-5)
- Scienze dei beni culturali (Classe L-1)
- Scienze dei beni culturali per il turismo (sede di Taranto, *ad esaurimento*) (Classe L -1, δεν υπάρχουν πληροφορίες λειτουργίας του προγράμματος για το έτος 2020-2021)
- Storia e scienze sociali (Classe L-42)

Για κάθε κατεύθυνση μελετήθηκε το πρόγραμμα σπουδών και καταγράφηκαν τα μαθήματα που έχουν συνάφεια με την κλασική φιλολογία, σύμφωνα με το τελευταίο διαθέσιμο πρόγραμμα σπουδών για τον κύκλο σπουδών «corsi di laurea triennale». Τα μαθήματα που είναι κοινά μεταξύ των προγραμμάτων σπουδών καταγράφηκαν μόνο μία φορά:

Filosofia (L-5)

Το τριετές πρόγραμμα σπουδών φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου στοχεύει στους ακόλουθους εκπαιδευτικούς στόχους (ενδεικτικά): Απόκτηση βασικών γνώσεων που αφορούν την ιστορία της φιλοσοφικής και επιστημονικής σκέψης από την αρχαιότητα έως σήμερα, ενημέρωση για τα τρέχοντα προβλήματα στους διάφορους τομείς της φιλοσοφικής έρευνας, ανάπτυξη κρίσιμων εργαλείων και ερευνητικών ικανοτήτων, ικανότητα χρήσης επαρκών βιβλιογραφικών εργαλείων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στους τομείς των εκδόσεων, των αρχείων, των βιβλιοθηκών κ.ά.

Storia della Filosofia antica

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο. Το μάθημα παραδίδεται στα ιταλικά. Περιεχόμενα μαθήματος: Φιλοσοφικά ρεύματα από τους προσωκρατικούς στους νεοπλατωνικούς φιλοσόφους κ.ά. Βιβλιογραφία – κείμενα αναφοράς: Platone, *Teeteto*, a cura di F. Trabattonie, μτφρ. A. Capra, Einaudi, Torino 2018· C. Esposito, P. Porro, *I mondi della filosofia*, 1, *Dalle origini alla Scolastica*, Laterza, Roma – Bari 2016, κεφ. 1-9, 11.

Storia greca

Διδάσκεται στο πρώτο και τρίτο έτος, β΄ εξάμηνο. Το μάθημα παραδίδεται στα ιταλικά. Περιεχόμενα μαθήματος: Γενική εισαγωγή στα κύρια ζητήματα της αρχαίας ελληνικής ιστορίας, οργανωμένα ως εξής: Ερευνητικές μέθοδοι και προσέγγιση διαφορετικών πηγών από την Εποχή του Χαλκού έως τη ρωμαϊκή κατάκτηση κ.ά.

Βιβλιογραφία (ενδεικτικά): F. Lefèvre, *Storia del mondo greco antico*, ed. it., a cura di F. Gazzano, Einaudi, Torino 2012· M. Mari (a cura di), *L'età ellenistica. Società, politica, cultura*, Carocci, Roma 2019 (κεφ. 1, 6).

Cultura letteraria della Grecia antica

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο. Το μάθημα παραδίδεται στα ιταλικά. Περιεχόμενα μαθήματος (ενδεικτικά): Όμηρος, Ησίοδος, Αρχίλοχος, Σαπφώ, Πίνδαρος, τραγωδία (Αισχύλος, Σοφοκλής, Ευριπίδης), ιστοριογραφία (Ηρόδοτος, Θουκυδίδης), κωμωδία (Αριστοφάνης, Μένανδρος) κ.ά.

Βιβλιογραφία – κείμενα αναφοράς: A. Porro, W. Lapini, *Letteratura Greca*, Il Mulino, Bologna 2017 (un manuale in uso nei licei classici).

Scienze dei beni culturali (Scienze dei Beni archeologici, Scienze dei Beni Storicoartistici, Scienze dei Beni Archivistici e Librari) – L1

Η κατεύθυνση Επιστήμες της Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Πανεπιστημίου έχει θέσει ως στόχο του προγράμματος τα παρακάτω (ενδεικτικά): Απόκτηση γνώσεων που αφορούν την ιστορία, από την αρχαιότητα έως τη σύγχρονη εποχή, με ιδιαίτερη έμφαση στους πολιτισμούς που άκμασαν στη λεκάνη της Μεσογείου και στην Ευρώπη. Ακολουθεί ανάλυση των μαθημάτων που παρέχονται στην κατεύθυνση και αφορούν το αντικείμενο της παρούσας έρευνας. Η ανάλυση των μαθημάτων αφορά τα τελευταία διαθέσιμα προγράμματα σπουδών του έτους 2020-2021. Η κατεύθυνση περιλαμβάνει τα παρακάτω προγράμματα σπουδών: Scienze dei Beni Archeologici, Scienze dei Beni Archivistici e Librari, Scienze dei Beni Storico-artistici.

Cultura letteraria della Grecia antica

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο. Το μάθημα παραδίδεται στα ιταλικά. Προαπαιτούμενο για τους φοιτητές είναι να υπάρχει καλό επίπεδο γνώσεων που αφορούν την ιστορία, όπως για παράδειγμα γνώσεις γεωγραφίας του αρχαίου και του σύγχρονου

κόσμου. Περιεχόμενα μαθήματος: Μελέτη επιλεγμένων ειδών, συγγραφέων και κειμένων από Αρχαϊκή εποχή, επική ποίηση (Όμηρος, Αρχίλοχος κ.ά.), Λυρική ποίηση, Κλασική εποχή, τραγωδία (Αισχύλος, Σοφοκλής, Ευριπίδης, Αριστοφάνης, Μένανδρος), Ιστοριογραφία (Ηρόδοτος, Θουκυδίδης), Ξενοφώντας, ρητορική (Λύσιας, Ισοκράτης, Δημοσθένης), Ελληνιστική εποχή, ιστοριογραφία κ.ά.

Βιβλιογραφία – κείμενα αναφοράς: Μια έκδοση του εμπορίου σχετική με την ελληνική λογοτεχνία, με επιμέλεια των L.E. Rossi, R. Nicolaioppure, A. Porro, W. Lapini· G. Ieranò, *La tragedia greca. Origini, storia, rinascite*, Salerno Editrice, Roma 2010.

Storia greca

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, β΄ εξάμηνο. Το μάθημα παραδίδεται στα ιταλικά. Προαπαιτούμενο για τους φοιτητές είναι να υπάρχει καλό επίπεδο γνώσεων στην ιστορία. Τα περιεχόμενα του μαθήματος είναι σχεδόν ίδια με το αντίστοιχο μάθημα της κατεύθυνσης «Φιλοσοφία» και της κατεύθυνσης «Ιστορία και Κοινωνικές Επιστήμες».

Archeologia e storia dell'arte greca

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο. Το μάθημα παραδίδεται στα ιταλικά. Προαπαιτούμενες γνώσεις ιστορικού περιεχομένου. Περιεχόμενα μαθήματος (ενδεικτικά): Λεξικό της κλασικής αρχαιολογίας, περιλήψεις της ιστορίας και της έρευνας στην αρχαιολογία καθώς και της ιστορίας της τέχνης (ελληνική αρχαιολογία) από την Πρωτογεωμετρική περίοδο έως την Ελληνιστική εποχή. Κεραμική στην πόλη: παραγωγή αγγείων στην Αθήνα τον 5ο αιώνα π.Χ. Το μάθημα υπάρχει και στο πρόγραμμα σπουδών της κατεύθυνσης «Ιστορία και Κοινωνικές Επιστήμες».

Βιβλιογραφία (ενδεικτικά): R. Bianchi Bandinelli, *Introduzione all'archeologia classica come storia dell'arte antica*, Laterza, Roma-Bari 1975· G. Bejor, M. Castoldi, C. Lambrugo, *Arte greca*, Mondadori Università, Milano 2008 (nuova ediz.)· E. Pala, «Ceramica attica per la città: produzione ed uso ad Atene, in V. Caminneci», στο M.C. Parello, M.S. Rizzo (ed.), *La città che produce, Archeologia della produzione negli spazi urbani, Atti delle Giornate Gregoriane, X Edizione (10-11 dicembre 2016)*, Edipuglia, Bari 2018, σ.195-201· M. de Cesare, «Pittura vascolare e politica ad Atene e in Occidente: vecchie teorie e nuove concezioni», στο M. Castiglione, A. Poggio (ed.), *Arte-Potere. Forme artistiche, istituzioni, paradigm interpretativi, Atti del convegno di studio (Pisa, 25-27 Novembre 2010)*, Led, Milano 2012, σ. 97-127.

Archeologia della Magna Grecia

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, α΄ εξάμηνο. Το μάθημα παραδίδεται στα ιταλικά. Περιεχόμενα μαθήματος: Γενικά χαρακτηριστικά της αρχαιολογίας και της ιστορίας της Μεγάλης Ελλάδας.[121] Προαπαιτούμενη προϋπόθεση για την παρακολούθηση του μαθήματος το καλό επίπεδο γνώσεων της ιστορίας της περιοχής.

Βιβλιογραφία (ενδεικτικά): E.M. DeJuliis, *Magna Grecia, L'Italia meridionale dalle origini leggendarie alla conquista romana*, Edipuglia, Bari 1996· M. Torelli, *Dei e artigiani. Archeologie delle colonie greche d'Occidente*, Laterza, Roma – Bari 2011.

Storia e scienze sociali (L-42)

Η κατεύθυνση προσφέρει στους σπουδαστές γενικές γνώσεις όλων των ιστορικών περιόδων, με επίγνωση των ορίων και των προοπτικών των ιστοριογραφικών παραδόσεων, κατανοεί τα βασικά στοιχεία της ιστορικής έρευνας μέσω μιας συνειδητής σχέσης με τους διαφορετικούς τύπους εγγράφων και αρχείων και μέσω της εμπειρίας αυστηρών και προηγμένων μεθοδολογιών για τη μελέτη και ερμηνεία ιστορικών γεγονότων κ.ά. Η κατεύθυνση συμπεριλαμβάνει στο πρόγραμμα σπουδών τα παρακάτω μαθήματα που διδάσκονται και σε άλλες κατευθύνσεις περίπου με το ίδιο περιεχόμενο: αρχαία ελληνική ιστορία, αρχαιολογία και ιστορία της αρχαίας ελληνικής τέχνης.

Laure e magistrali

Ακολουθούν τα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών του τμήματος, στα οποία διδάσκονται μαθήματα κλασικής φιλολογίας και σχετικών με αυτή επιστημών. Ενδεικτικά αναφέρονται:

1. *Archeologia*

   Σχετικά μαθήματα: Αρχαιολογία και τέχνη του ελληνικού κόσμου, αρχαία ελληνική επιγραφική και αρχαιότητες.

2. *Filologia, letterature e storia dell'antichità.*

   Σχετικά μαθήματα: αρχαία ελληνική και λατινική φιλολογία, ελληνική επιγραφική και αρχαιότητες, ιστορία του αρχαίου ελληνικού θεάτρου, ιστορία της αρχαίας ελ-

[121] Ορίζεται ως η επικράτεια των διάφορων αρχαίων ελληνικών αποικιών στη Σικελία και στη νότια Ιταλία. Σύμφωνα με τον Στράβωνα, η «Μεγάλη Ελλάδα» ιδρύθηκε την εποχή του Τρωικού πολέμου.

ληνικής γλώσσας, αρχαία ελληνική γραμματική, αρχαία ελληνική λογοτεχνία, εξέταση των πηγών της ελληνικής και ρωμαϊκής ιστορίας, παράδοση των κλασικών κειμένων, ελληνική παλαιογραφία, παπυρολογία, κλασικά κείμενα της βυζαντινής περιόδου. Επίσης υπάρχει και το εργαστήριο Laboratorio di lingua greca di eccellenza (Εργαστήριο αριστείας ελληνικής γλώσσας).

3. *Scienze filosofiche*

Σχετικά μαθήματα: Ελληνική και λατινική φιλοσοφία.

4. *Scienze storiche e della documentazione storica*

Σχετικά μαθήματα: Ελληνική παλαιογραφία, κλασική φιλολογία.

Συμπεράσματα

Ο πίνακας που ακολουθεί περιέχει συγκεντρωτικά το πλήθος των μαθημάτων που διδάσκονται στο Τμήμα Ανθρωπιστικών Επιστημών (Dipartimento di Studi Umanistici, DISUM) του Πανεπιστημίου και σχετίζονται με την κλασική φιλολογία σε όσες από τις τέσσερις κατευθύνσεις εντοπίστηκαν τέτοια μαθήματα. Ορισμένα μαθήματα επαναλαμβάνονται ακριβώς ή σχεδόν με το ίδιο περιεχόμενο σε διαφορετικά προγράμματα σπουδών στις κατευθύνσεις ή είναι κοινά μαθήματα επιλογής· στον παρακάτω πίνακα αυτά καταγράφονται μόνο μια φορά. Τα μαθήματα «Αρχαία ελληνική ιστορία» και «Αρχαιολογία και ιστορία της αρχαίας ελληνικής τέχνης», τα οποία ανήκουν στη κατεύθυνση Ιστορία και Κοινωνικές Επιστήμες L-42 -Storia e scienze sociali, είναι μαθήματα και άλλων κατευθύνσεων.

Στο τμήμα υπάρχει έντονη παρουσία μαθημάτων αρχαίας ελληνικής γραμματείας: Αρχαϊκή εποχή, επική ποίηση (Όμηρος, Ησίοδος), λυρική ποίηση, Κλασική εποχή, τραγωδία (Αισχύλος, Σοφοκλής, Ευριπίδης, Αριστοφάνης, Μένανδρος), ιστοριογραφία (Ηρόδοτος, Θουκυδίδης), Ξενοφώντας, ρητορική (Λυσίας, Ισοκράτης, Δημοσθένης), Ελληνιστική εποχή, ιστοριογραφία κ.ά. Επιπροσθέτως, στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών «Lauree magistrali» υπάρχουν ανάλογα μαθήματα με τίτλο Filologia, letterature e storia dell’antichità.

Επίσης, τα προγράμματα που μελετήσαμε και αφορούν τα γνωστικά αντικείμενα της φιλοσοφίας, της ιστορίας, της αρχαιολογίας, της αρχειονομίας και της βιβλιοθηκονομίας, συμβάλλουν στο να γίνει κατανοητό το εύρος των μαθημάτων που συνδυάζονται σε κάθε κατεύθυνση και το πλήθος των μαθημάτων που σχετίζονται με την κλασική φιλολογία σε κάθε επιστήμη. Επιπροσθέτως, τα μαθήματα προσφέρουν ευρύ χρονολογικά φάσμα γνώσεων καθώς περιλαμβάνουν ιστορικά όλες τις περιόδους (από

την Εποχή του Χαλκού έως τη ρωμαϊκή κατάκτηση). Τα προγράμματα σπουδών είναι δομημένα με σύγχρονο τρόπο. Το βασικό στοιχείο που εντοπίσαμε είναι ότι οι επιστήμες μπορούν να λειτουργήσουν συνδυαστικά μεταξύ τους με κοινά μαθήματα, θεματικές ενότητες κ.ά. δημιουργώντας με τον τρόπο αυτό μια σταθερή βάση στα προγράμματα σπουδών.

Η προτεινόμενη βιβλιογραφία που χρησιμοποιεί το Πανεπιστήμιο είναι σύγχρονη στο μεγαλύτερο μέρος της καθώς προτείνονται συγγράμματα και εγχειρίδια που εκδόθηκαν από το 2010 και μετά. Εξαίρεση αποτελούν κάποιες παλαιότερες εκδόσεις προτεινόμενων συγγραμμάτων (1975). Επίσης, εντοπίσαμε ότι προτείνονται έργα Ιταλών συγγραφέων σε κάθε μάθημα.

Όσον αφορά τις μεταπτυχιακές σπουδές, ενδιαφέρουν παρουσιάζει το πρόγραμμα Filologia, letterature e storia dell'antichità, καθώς συνδυάζει αρκετά μαθήματα κλασικής φιλολογίας με βοηθητικές επιστήμες. Μαθήματα: Αρχαία ελληνική και λατινική φιλολογία, επιγραφική, ιστορία, αρχαία ελληνική λογοτεχνία, ελληνική παλαιογραφία, παπυρολογία κ.ά. Επίσης, το Laboratorio di lingua greca di eccellenza ενισχύει τη μελέτη των κλασικών σπουδών, καθώς πρόκειται για εργαστήριο αριστείας της ελληνικής γλώσσας.

Πίνακας 4

Università degli Studi di Bari Aldo Moro – Dipartimento di Studi Umanistici, DISUM

Institution (Ίδρυμα)	**Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)**	**Degree / Bachelors / Laurea (Πτυχίο)**	**Years (έτη)**	**Title / Modules (Τίτλος μαθήματος / Ενότητα)**
Università degli Studi di Bari Aldo Moro	**Dipartimento di Studi Umanistici**	1. Filosofia 2. Scienze dei beni culturali (Scienze dei Beni archeologici, Scienze dei Beni Storicoartistici, Scienze dei Beni Archivistici e Librari 3. Storia e scienze sociali	3 έτη	1. Storia della Filosofia antica 2. Storia greca 3. Cultura letteraria della Grecia antica 4. Archeologia e Storia dell'Arte Greca 5. Archeologia della Magna Grecia

2.5 Università degli Studi di Catania

Το δημόσιο Πανεπιστήμιο της Catania[122] στη Σικελία ιδρύθηκε το 1434 από τον βασιλέα Αλφόνσο Ε΄ της Αραγωνίας (Alfonso V de Aragón, 1396-1458) και είναι το παλαιότερο πανεπιστήμιο στη Σικελία. Επίσης είναι το 13ο παλαιότερο πανεπιστήμιο της Ιταλίας. Υπάρχουν περίπου σαράντα χιλιάδες (40.000) εγγεγραμμένοι φοιτητές στο Πανεπιστήμιο και αποτελείται από 17 Τμήματα με ειδικές εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις και ερευνητικά κέντρα.[123] Η επιλογή του Τμήματος που θα μελετηθεί έγινε με βάση το περιεχόμενο των σπουδών και αφορά στις ανθρωπιστικές επιστήμες.

2.5.1 Dipartimento di Scienze Umanistiche

Το Τμήμα Ανθρωπιστικών Επιστημών του Πανεπιστημίου της Catania είναι συνυφασμένο με την έρευνα, την ιστορία και την ακαδημαϊκή δραστηριότητα στις ανθρωπιστικές σπουδές. Κληρονόμος μιας εκπαιδευτικής παράδοσης αιώνων στην περιοχή, εμπνέεται από διεπιστημονικό όραμα πολιτισμού για εκπαίδευση με τοπική, ευρωπαϊκή και παγκόσμια προοπτική. Το Τμήμα βρίσκεται σε μια εξαιρετικά όμορφη τοποθεσία, στη Μονή Βενεδικτίνων της Catania. Το Τμήμα διαθέτει πέντε τριετή προγράμματα σπουδών και εννέα προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών. Στην παρούσα έρευνα μελετήθηκαν οι οδηγοί σπουδών του έτους 2020-2021.

Γνωστικά αντικείμενα του Τμήματος (Ambiti di studio):

---

[122] Università degli Studi di Catania, https://www.unict.it/, απ' όπου αντλήσαμε μεγάλο μέρος των πληροφοριών που αφορούν τη διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών και την ιστορία του ιδρύματος (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 14/03/2021).

[123] Σχετικά με τις διεθνείς κατατάξεις για τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κτλ.) του ιδρύματος, σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings 2021, το Πανεπιστήμιο της Catania καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο: 518η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.126 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη σε εθνικό επίπεδο: 16η θέση (overall rank) σε σύνολο 75 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τη SCImago Institutions Rankings 2022, το Πανεπιστήμιο της Catania καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο: 462η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.364 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη σε εθνικό επίπεδο: 16η θέση (overall rank) σε σύνολο 74 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Βλ. SCImago Institutions Rankings: https://www.scimagoir.com/rankings.php?sector=Higher%20educ, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 3/10/2022.

1. *Archeologia e scienze dell'antichità*

   Μελέτη της αρχαιότητας από αρχαιολογική, φιλολογική και ιστορική άποψη. Από την αρχαιότητα έως τον δυτικό και τον βυζαντινό μεσαίωνα, και την υποδοχή και τύχη των αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων στην εποχή του ουμανισμού και στη σύγχρονη Ελλάδα: προϊστορία, αρχαιολογία και αρχαιότητες του Αιγαίου, κλασική αρχαιολογία, αρχαία τοπογραφία, χριστιανική αρχαιολογία, ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία, λατινική γλώσσα και λογοτεχνία, κλασική φιλολογία, αρχαία χριστιανική λογοτεχνία, βυζαντινός πολιτισμός, νεοελληνική γλώσσα και λογοτεχνία, ελληνική ιστορία και ρωμαϊκή ιστορία είναι τα γνωστικά αντικείμενα που προσφέρονται για διδασκαλία και έρευνα.

2. *Lingue e letterature straniere e studi comparatistici e culturali*

   Η ενότητα περιλαμβάνει τη μελέτη σύγχρονων δυτικών και ανατολικών ξένων γλωσσών και λογοτεχνιών.

3. *Mediazione linguistica e culturale*

   Το αντικείμενο της γλωσσικής και πολιτιστικής διαμεσολάβησης προωθεί την έρευνα, τα διδακτικά μοντέλα και τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες που αφορούν γλώσσες και λογοτεχνίες, κοινωνικοπολιτισμικές, θρησκευτικές και νομικές διαστάσεις που σχετίζονται με ευρωπαϊκούς και μη ευρωπαϊκούς πολιτισμούς. Επίσης, αναλύει διαφορετικές πτυχές που αφορούν τις διαδικασίες αποικισμού, αποικιοποίησης, κοινωνικής ένταξης και διαπολιτισμικότητας κ.ά.

4. *Scienze filologiche, linguistiche e letterarie*

   Στην ενότητα αυτή αναλύονται ζητήματα φιλολογίας, γλωσσολογίας, μεσαιωνικών και σύγχρονων λογοτεχνιών κ.ά.

5. *Scienze filosofiche, psicologiche, pedagogiche e sociali*

   Διεξάγεται έρευνα στον τομέα της ιστορίας της φιλοσοφίας, της θεωρίας, της επιστημολογίας, της ηθικής, της ιστορικής έρευνας και της ιστορίας της επιστήμης. Η συνιστώσα του Τμήματος, που σχετίζεται με την ψυχολογία, αποτελεί κομβικό σημείο αλληλεπίδρασης με τις παραπάνω επιστήμες, με στόχο την προώθηση του διαλόγου μεταξύ διαφορετικών επιστημονικών κλάδων μέσα από διαφορετικές προσεγγίσεις: επιστημολογικές, φιλοσοφικές, ιστορικές, γλωσσικές, ψυχολογικές και κοινωνιολογικές. Η παρουσία των παιδαγωγικών επιστημών (διδακτική) έχει ως στόχο την εκπαίδευση νέων μελετητών και καθηγητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

6. *Scienze storiche, geografiche e del territorio*

   Στην ενότητα αυτή αναλύονται ζητήματα μεσαιωνικής και σύγχρονης ιστορίας, όπως και ζητήματα της ιστορίας του χριστιανισμού, των Εκκλησιών και των θρησκειών, γεωγραφίας κ.ά.

7. *Scienze storico-artistiche e della produzione culturale*

   Η ενότητα αφορά τις τέχνες μέσα από ένα φάσμα ενδιαφερόντων που εστιάζουν στους τομείς της οπτικοποίησης και της παράστασης.

Υπάρχουν πέντε προγράμματα προπτυχιακών σπουδών, Corsi di Laurea (Μαθήματα πτυχίου): Εντοπίστηκαν μαθήματα σχετικά με την κλασική φιλολογία στις 4 από τις 5 κατευθύνσεις.

1. Beni culturali
2. Filosofia
3. Lettere
4. Lingue e culture europee euroamericane ed orientali
5. Scienze e lingue per la comunicazione

Για κάθε ενότητα μελετήθηκε το πρόγραμμα σπουδών και καταγράφηκαν τα μαθήματα που έχουν συνάφεια με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία ως ερευνητικό εργαλείο και γνωστικό αντικείμενο, και με τις σχετικές επιστήμες, σύμφωνα με το τελευταίο διαθέσιμο πρόγραμμα σπουδών για τον κύκλο σπουδών, «Corsi di laurea triennale». Ειδικότερα, αναλύεται το περιεχόμενο των μαθημάτων που διδάσκονται σε κάθε πρόγραμμα, η διάρκεια που απαιτείται για την ολοκλήρωσή τους και άλλες πληροφορίες (βιβλιογραφία, περιεχόμενα κ.λπ.). Ακολουθούν τα μαθήματα που διδάσκονται στο Τμήμα και έχουν σχέση με την κλασική φιλολογία και τις σχετικές με αυτήν επιστήμες. Μερικά από τα ακόλουθα μαθήματα μπορεί να διδάσκονται με το ίδιο περιεχόμενο σε περισσότερα από ένα προγράμματα σπουδών· αυτά καταγράφονται μία φορά, προς αποφυγήν επαναλήψεων. Για παράδειγμα, η ελληνική ιστορία διδάσκεται στο πρόγραμμα που αφορά την πολιτιστική κληρονομιά, αλλά διδάσκεται και στο πρόγραμμα της φιλοσοφίας, με το ίδιο ακριβώς περιεχόμενο. Πρόκειται για μάθημα του Τμήματος Ανθρωπιστικών Επιστημών. Στην παρούσα μελέτη στόχος είναι η καταγραφή των μαθημάτων σε κάθε Τμήμα και όχι κάθε επανάληψή τους στα διαφορετικά προγράμματα σπουδών, τα οποία ενδεχομένως ακολουθούν μια εσωτερική τακτική διάρθρωσης των προγραμμάτων για την κάλυψη των αναγκών του Τμήματος.

Archeologia classica

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο στο Αρχαιολογικό και ιστορικό-καλλιτεχνικό πρόγραμμα σπουδών (Curriculum Archeologico e Curriculum Storico-artistico) και στο δεύτερο έτος, α΄ εξάμηνο, στο κλασικό πρόγραμμα σπουδών (Curriculum Classico). Η γλώσσα διδασκαλίας είναι η ιταλική. Προαπαιτούμενη για τους φοιτητές είναι η γνώση της αρχαίας ιστορίας. Περιεχόμενα μαθήματος: Γέννηση του ελληνικού πολιτισμού, ανάπτυξη των πόλεων, κλασική περίοδος, γέννηση του ελληνισμού, το νέο αστικό σύστημα μεταξύ 4ου και του 3ου π.Χ. αιώνα, ο ελληνισμός στη Μεσόγειο, ο ελληνισμός στην Ανατολική Ασία, Διοκλητιανός και Κωνσταντίνος, κ.ά.

Κείμενα αναφοράς – προτεινόμενη βιβλιογραφία: E. Lippolis, G. Rocco, *Archeologia Greca,* Bruno Mondadori, Milano 2011· M. Papini, *Arte romana*, Mondadori, Milano 2016· T. Hölsher, *Il linguaggio dell'arte romana*, Torino 2002· T. Hölsher, *Il mondo dell'arte greca*,Torino 2002.

Archeologia e storia dell'arte classica

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, β΄ εξάμηνο, στο πρόγραμμα σπουδών που αφορά την πολιτιστική κληρονομία (Curriculum promozione del patrimonio culturale). Η γλώσσα διδασκαλίας είναι η ιταλική. Προαπαιτούμενη για τους φοιτητές είναι η γενική γνώση της ιστορικής-καλλιτεχνικής ανάπτυξης στον ελληνικό και ρωμαϊκό κόσμο. Τα περιεχόμενα του μαθήματος είναι εφάμιλλα με αυτά του μαθήματος της κλασικής αρχαιολογίας που διδάσκεται στο α΄ εξάμηνο. Εκπαιδευτικοί στόχοι είναι η απόκτηση γνώσεων για τον ελληνικό και ρωμαϊκό πολιτισμό στις περιοχές της Μεσογείου.

Cultura greca e tradizione classica

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο, στο αρχαιολογικό πρόγραμμα σπουδών (Curriculum archeologico) και στο κλασικό πρόγραμμα σπουδών (Curriculum classico). Απαιτείται τουλάχιστον βασική γνώση της ελληνικής γλώσσας ως προϋπόθεση για την παρακολούθηση του μαθήματος από τους φοιτητές. Για φοιτητές που δεν προέρχονται από το κλασικό γυμνάσιο, διοργανώνονται μαθήματα ελληνικών στο α΄ εξάμηνο. Σκοπός του μαθήματος είναι οι φοιτητές να έχουν πρόσβαση σε ελληνικές πηγές, έτσι ώστε να αποκτήσουν γνώσεις για την ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία, την αρχαία τέχνη, τον πολιτισμό και την κλασική παράδοση. Επίσης δίνεται βαρύτητα σε ορισμένες πτυχές του ελληνικού πολιτισμού. Περιεχόμενα μαθήματος: Μέρος Ι: Βασικές αρχές του ελληνικού λεξιλογίου και γλώσσας. Καθοδηγούμενη ανάγνωση και ανάλυση

κειμένων (Ευριπίδη, κ.ά.). Μέρος ΙΙ: Περίληψη μεθόδων και περιπτωσιολογικών μελετών: Ιστορική και κριτική ανάγνωση λογοτεχνικών και εικονογραφικών πηγών, Κλασική παράδοση και ιστορία.

Κείμενα αναφοράς – προτεινόμενη βιβλιογραφία: Για το μέρος Ι (προτεινόμενες εκδόσεις): Euripide, *Baccanti*, στ. 215-369, 434-640, 778-861, 912-976, 1043-1152, 1330-1387· *Vangelo secondo Luca* 1,26-38 (l'Annunciazione)· 2,1-20 (Nascita di Gesù)· Luciano, *Dialoghi degli dei*, 5-7, 11-13. Για το μέρος ΙΙ: Euripide, *Baccanti, testo greco a fronte,* a cura di G. Ieranò, Mondadori, Milano 2019· Luciano, *Dialoghi di dei e di cortigiane,* a cura di A. Lami e F. Maltomini, BUR, Milano 1986.

Storia greca

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, β΄ εξάμηνο, στο αρχαιολογικό πρόγραμμα σπουδών (Curriculum archeologico) και στο κλασικό πρόγραμμα σπουδών (Curriculum classico). Επίσης, διδάσκεται στην κατεύθυνση της φιλοσοφίας στο πρώτο έτος, β΄ εξάμηνο. Προαπαιτούμενες για τους φοιτητές, για το αρχαιολογικό και κλασικό πρόγραμμα σπουδών, είναι βασικές γνώσεις του αρχαίου κόσμου, της ελληνικής γλώσσας και της ιστορικής γεωγραφίας (ανατολική και δυτική Μεσόγειος). Περιεχόμενα μαθήματος: Τα κύρια προβλήματα του ελληνικού κόσμου, μελέτη της αρχαίας ιστορίας μέσω λογοτεχνικών και παπυρολογικών πηγών, αρχαιολογικών, επιγραφικών και νομισματικών δεδομένων. Τα θέματα που καλύπτονται αφορούν:

1) Αρχαιολογική ανακάλυψη προελληνικών πολιτισμών
2) Μελέτες για την αποκρυπτογράφηση γραφικών συστημάτων
3) Κατάρρευση του μυκηναϊκού πολιτισμού και εμφάνιση του «ελληνικού μεσαίωνα»
4) Ομηρική κοινωνία και γέννηση της πόλης
5) Ελληνικές μεταναστεύσεις και αποικίες
6) Θρησκευτικές πρακτικές
7) Η άνοδος της τυραννίας στην Ελλάδα και τη Δύση
8) Ελληνο-περσικές συμμαχίες και συγκρούσεις
9) Σπάρτη και Πελοπόννησος, Αθήνα και Αττική
10) Το βασίλειο της Μακεδονίας
11) Επιστήμη και τεχνολογία στην Ελληνιστική περίοδο κ.ά.

Το μάθημα επικεντρώνεται σε μια ειδική μελέτη που είναι αφιερωμένη στην ελληνική Σικελία, μέσω της οποίας οι φοιτητές θα αποκτήσουν εξειδικευμένες γνώσεις

για την ιστορία και την ιστοριογραφία της Σικελίας και της Δυτικής Ελλάδας μέσω αρχαιολογικών, επιγραφικών και νομισματικών δεδομένων.

Κείμενα αναφοράς –προτεινόμενη βιβλιογραφία: L. Cracco Ruggini (a cura di), *Storia antica. Come leggere le fonti*, Il Mulino, Bologna 2000, ειδικά τα κεφάλαια τα σχετικά με τις αρχαιολογικές πηγές (σ. 61-119), την ελληνική γραμματεία (σ. 121-133), την επιγραφική (σ. 203-240) και την παπυρολογία (σ. 287-308)· M. Corsaro, L. Gallo, *Storia greca*, Le Monnier, Firenze 2010· A. Momigliano, *La riscoperta della Sicilia antica. Da T. Fazello a P. Orsi*, Università degli Studi, Urbino 1978· L. Braccesi, G. Millino, *La Sicilia greca*, Carocci, Roma 2000· R. Vattuone (a cura di), *Storici greci d'Occidente*, Il Mulino, Bologna 2002.

Teatri antichi e promozione della cultura classica

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, β΄ εξάμηνο, στο πρόγραμμα σπουδών πολιτιστικής κληρονομιάς (Curriculum promozione del patrimonio). Προαπαιτούμενες για τους φοιτητές οι βασικές γνώσεις του κλασικού πολιτισμού και της ιστορίας του θεάτρου. Περιεχόμενα μαθήματος: Αρχαίο θέατρο, ανάγνωση του αρχαίου θεατρικού κειμένου *Βάκχες* του Ευριπίδη (*Baccanti*), σύνταξη ενός σύγχρονου δραματικού κειμένου εμπνευσμένο από τον αρχαίο μύθο κ.ά.

Κείμενα αναφοράς – προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): *Le Vesti di Medea. Costumi di scena al teatro greco di Siracusa (1927, 1958, 1972, 2004)*, catalogo della mostra febbraio/maggio 2005, a cura di M. Centanni, Lombardi, Caltanissetta 2005, σ. 1-95· Euripide, *Baccanti, testo greco a fronte*, a cura di G. Ieranò, Mondadori, Milano 2019, σ. 1-208, πλην του ελληνικού κειμένου.

Storia della filosofia antica

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο στο πρόγραμμα σπουδών που αφορά τη φιλοσοφία και στο κλασικό πρόγραμμα σπουδών (Lettere) στο τρίτο έτος, α΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος: Η εξέλιξη των αρχών της αρχαίας σκέψης. Ζητήματα οντολογίας και υπερμεταφυσικής από τον Πλάτωνα έως τον νεοπλατωνισμό.

Κείμενα αναφοράς – προτεινόμενη βιβλιογραφία: Guido Calogero, *Le ragioni di Socrate*, a cura di Aldo Brancacci, Mimesis, Sesto San Giovanni 2019, σ. 1-192· Giovanna R. Giardina (a cura di), Francesco Romano, *L'Uno oltre l'Intelletto e il Pensiero nel trattato 24 (Enn. V 6) di Plotino*, Testo e traduzione di Giovanna R. Giardina, Academia, Sankt Augustine 2020, σ. 1-66· Platone, *Menone*, a cura di F.

Ferrari, BUR, Milano 2016· Plotino, Enn. V 6 (24), a cura di G.R. Giardina, στο Francesco Romano, *L'Uno oltre l'Intelletto e il Pensiero nel trattato 24*, ό.π. σ. 67-130.

Lingua e letteratura greca

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, α΄ εξάμηνο στο κλασικό πρόγραμμα σπουδών (Curriculum classico). Προαπαιτούμενη για τους φοιτητές η βασική γνώση της ελληνικής γλώσσας. Περιεχόμενα μαθήματος: Ιστορία της ελληνικής λογοτεχνίας από την προέλευσή της έως τον 6ο αιώνα μ.Χ. Γραμματική και σύνταξη της ελληνικής γλώσσας. Θεμελιώδεις έννοιες της ανάλυσης και της ανάγνωσης των κειμένων κ.ά. Αναγνώσεις κειμένων: Ησιόδου *Θεογονία* ή Ομήρου *Οδύσσεια*, ανθολόγιο (Σαπφώ, Σόλων, Αρχίλοχος κ.ά.), Αριστοτέλους *Ποιητική*, Ηροδότου *Ιστορία* κ.ά. Κείμενα αναφοράς (ενδεικτικά): D. del Corno, *Letteratura Greca,* Milano 1995, σ. 37-78 (επική ποίηση), σ. 90-147 (λυρική ποίηση), σ. 165-179 (εισαγωγή στην τραγωδία), σ. 183-197 (Αισχύλος), σ. 199-214 (Σοφοκλής), σ. 217-239 (Ευριπίδης), σ. 255-270 (εισαγωγή στην κωμωδία), σ. 275-290 (Αριστοφάνης), σ. 317-329 (ιστοριογραφία, Ηρόδοτος), σ. 331-342 (Θουκυδίδης), σ. 345-350 (απαρχές της ρητορικής, Λυσίας), σ. 359-364 (Ξενοφώντας), σ. 369-376 (ρητορική 4ου αιώνα, Ισοκράτης, Δημοσθένης, Αισχίνης, Υπερείδης), σ. 412-431 (Μέση και Νέα Κωμωδία, Μένανδρος), σ. 437-457 (Ελληνιστική εποχή, Καλλίμαχος, Απολλώνιος Ρόδιος), σ. 459-469 (Θεόκριτος), σ. 469-471 (Ηρώνδας), σ. 472-481 (επίγραμμα), σ. 485-490 (Πολύβιος), σ. 515-528 (Β΄ σοφιστική), σ. 529-535 (Πλούταρχος),σ. 538-546 (il romanzo), 548-50 (Ιουλιανός), σ. 552-554 (Νόννος και Ύστερη Αρχαιότητα)· Esiodo, *Teogonia,* a cura di G. Arrighetti, Milano 1984, ειδικά σ. 64-127, ή Omero, *Odissea*, III (libri IX-XII), introduzione, testo e commento a cura di A. Heubeck, μτφρ. G.A. Privitera, Fondazione "Lorenzo Valla", Milano 1988, σ. 145-177· E. Degani, G. Burzacchini (a cura di), *Lirici Greci. Antologia*, Aggiornamento bibliografico a cura di M. Magnani, Pàtron editore, Bologna 2005· Aristotele, *Dell'arte poetica*, a cura di C. Gallavotti, Fondazione "Lorenzo Valla", Milano 1974, σ. 2-27, 36-41· *Erodoto, edizione a scelta con testo greco a fronte* (περίπου 50 σ. συμπεριλαμβανομένης της μετάφρασης)· Plutarco, *Le vite di Alessandro e Cesare,* a cura di D. Magnino, Rizzoli BUR, Milano 1992, σ. 32-47, 56-65, 96-105, 176-186, 202-215· Euripide, *Le baccanti*, a cura di V. Di Benedetto, BUR, Milano 2004, σ. 194-205, 208-225, 232-239, 242-249, 270-276.

Filologia greca e latina – Filologia classica

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, β΄ εξάμηνο, στο κλασικό πρόγραμμα σπουδών (Curriculum classico). Προαπαιτούμενη για τους φοιτητές που θα το παρακολουθήσουν είναι η γνώση της ελληνικής και της λατινικής γλώσσας σε επίπεδο ισοδύναμο με αυτό που κατέχει ένα άτομο που έχει ολοκληρώσει τις σπουδές του σε κλασικό γυμνάσιο. Περιεχόμενα μαθήματος: Μελέτη της ελληνικής και της λατινικής γλώσσας, ανάγνωση ελληνικών και λατινικών κειμένων από το πρωτότυπο. Κείμενα αναφοράς – προτεινόμενη βιβλιογραφία: G. Bolognesi, B. Zucchelli, *Profilo storico-critico degli studi linguistici greci*, in Introduzione allo studio della cultura classica, 3, Marzorati, Milano 1974· G. Bolognesi, B. Zucchelli, *Profilo storico-critico degli studi linguistici latini*, in Introduzione allo studio della cultura classica, 3, Marzorati, Milano 1974· O. Hoffmann, A. Debrunner, A. Scherer, *Storia della lingua greca*, 2, *Il greco postclassico: questioni e caratteri fondamentali*, prefazione di M. Gigante, Macchiaroli, Napoli 1969, σ. 7-126· E. Löfstedt, *Il latino tardo. Aspetti e problemi, con una nota e appendice bibliografica di G. Orlandi*, Paideia Editrice, Brescia 1980· M. Scialuga, *Introduzione allo studio della filologia classica*, Edizioni dell'Orso, Alessandria 2003, σ. 1-136· V. Ortoleva, «Lat. Taurura e Gregorio di Nazianzo De uita sua 126», *Rivista di Filologia e di Istruzione classica* 141 (2013), σ. 123-136· V. Ortoleva, «A proposito di una recente edizione dell'Epitoma rei militaris di Vegezio», *Emerita* 74 (2006), σ. 47-75· V. Ortoleva, «*Catullo* 107.7-8», *Sileno* 33 (2007), σ. 139-149· V. Ortoleva, «*Catullo 62*, 22: un problema inesistente (con notazioni su Sen. clem. 1, 6, 3, Apul. met. 3, 2, 1; 3, 10, 3; 6, 9, 1 e Don. Ter. Eun. 508, 2)», *Museum Helveticum* 2020, σ. 1-11. Lettura di testi in originale (Ανάγνωση κειμένων από το πρωτότυπο): Sofocle, *Antigone* 441-507, Erodoto, *Storie* 6,110-117, Polibio, *Storie* 1,61-62, Plauto, *Aulularia* 1-54, Orazio, *Satire* 1,9. Livio, *Ab urbe condita* 21, 26,6 – 28,12.

Laurea Magistrale

Ακολουθούν τα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών του Τμήματος, όπου διδάσκονται τα παρακάτω μαθήματα που έχουν σχέση με την κλασική φιλολογία και την αρχαιολογία:

1. *Archeologia*

Σχετικό μάθημα: Κλασική επιγραφική.

2. *Filologia classica*

Σχετικά μαθήματα: Αρχαιολογία και ιστορία της αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής τέχνης, ελληνική επιγραφική, αρχαία δραματουργία, αρχαία ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία, παλαιογραφία, κλασική φιλολογία.

3. *Storia dell'arte e beni culturali*

Σχετικό μάθημα: Αρχαιολογία και ιστορία της ελληνικής και ρωμαϊκής τέχνης.

Συμπεράσματα

Στους παρακάτω πίνακες αποτυπώνεται συγκεντρωτικά το πλήθος των μαθημάτων που διδάσκονται στο Τμήμα Ανθρωπιστικών Επιστημών του Πανεπιστημίου της *Catania* και έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την κλασική φιλολογία. Στα τέσσερα από τα πέντε προγράμματα σπουδών εντοπίστηκαν μαθήματα σχετικά με την αρχαία ελληνική γραμματεία και τις σχετικές με αυτήν επιστήμες. Κάθε κατεύθυνση περιλαμβάνει και επιμέρους μαθήματα. Συγκεντρώσαμε την προτεινόμενη βιβλιογραφία και τα κείμενα αναφοράς για τα συγκεκριμένα μαθήματα, με απώτερο στόχο να υπάρχει ολοκληρωμένη εικόνα για τη διδασκαλία των μαθημάτων. Κάποια μαθήματα επαναλαμβάνονται ακριβώς με το ίδιο περιεχόμενο σε διαφορετικά προγράμματα σπουδών.

Ειδικότερα, σχετικά με τη δομή των μαθημάτων, υπάρχει ένα ευρύ φάσμα υποενοτήτων στις οποίες εντοπίστηκαν γνωστικά αντικείμενα που αντιπροσωπεύουν αυτό το ευρύ φάσμα. Αντιπροσωπευτικά μαθήματα είναι το «Lingua e letteratura greca», στο οποίο παρουσιάζονται έργα που αφορούν την ιστορία της ελληνικής λογοτεχνίας από τις απαρχές έως τον 6ο αιώνα μ.Χ. Επίσης, στο μάθημα «Storia greca» αναφέρονται εκτενώς τα κύρια προβλήματα του ελληνικού κόσμου, η μελέτη της αρχαίας ιστορίας μέσω λογοτεχνικών, παπυρολογικών, αρχαιολογικών, επιγραφικών και νομισματικών πηγών. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η αναφορά στην «Ελληνική Σικελία», με την οποία οι φοιτητές συνδυάζουν αρχαιολογικά, επιγραφικά και νομισματικά δεδομένα, αποκτώντας με τον τρόπο αυτό εξειδικευμένες γνώσεις για την ιστορία και την ιστοριογραφία της Σικελίας και της Δυτικής Ελλάδας. Ο συνδυασμός διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων αποτελεί βασική αρχή του ιδρύματος και κατ' επέκταση των προγραμμάτων σπουδών του.

Επιπροσθέτως, σχετικά με την προτεινόμενη για τα μαθήματα βιβλιογραφία, αυτή περιέχει κυρίως έργα Ιταλών συγγραφέων, από τη δεκαετία του 1970 και μετά, καλύπτοντας ευρύ χρονολογικό φάσμα. Η μόνη εξαίρεση αφορά το μάθημα «Storia della filosofia antica», στο οποίο η προτεινόμενη βιβλιογραφία είναι πολύ σύγχρονη, καθώς εμπεριέχει έργα συγγραφέων από το 2019 και μετά.

Όσον αφορά τη μελέτη των πρωτότυπων κειμένων, εντοπίστηκαν έργα των Σοφοκλή (*Αντιγόνη*), Ηροδότου, Ευριπίδη (*Βάκχες*), Ησιόδου (*Θεογονία*), Ομήρου (*Οδύσσεια*) αλλά της Σαπφούς, του Αρχιλόχου, του Αριστοτέλη κ.ά. Διευκρινίζουμε ότι η διδασκαλία της γραμματικής των αρχαίων ελληνικών έχει ιδιαίτερη βαρύτητα για την κατανόηση των αρχαίων κειμένων, καθώς απαιτείται τουλάχιστον βασική γνώση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας ως προϋπόθεση για την παρακολούθηση του μαθήματος από τους φοιτητές. Για όσους δεν έχουν αποφοιτήσει από κλασικό γυμνάσιο, διοργανώνονται σχετικά μαθήματα ελληνικής γλώσσας το α΄ εξάμηνο. Το θέμα της πρόσβασης σε αρχαίες ελληνικές πηγές έχει ιδιαίτερη βαρύτητα στο Πανεπιστήμιο της Catania, ώστε όλο το φοιτητικό δυναμικό να μπορεί να αποκτήσει γνώσεις περί την αρχαία ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία, την αρχαία τέχνη, τον πολιτισμό και την κλασική παράδοση.

Επιπροσθέτως, εντοπίσαμε μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών όπου διδάσκονται μαθήματα που έχουν σχέση με την κλασική φιλολογία και την αρχαιολογία (Archeologia, Filologia classica, Storia dell'arte e beni culturali). Στα προγράμματα αυτά διδάσκονται μαθήματα επιγραφικής, παλαιογραφίας, αρχαίας ελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας κ.ά.

Πίνακας 5

Università degli Studi di Catania – Dipartimento di Scienze Umanistiche

Institution (Ιδρυμα)	**Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)**	**Degree / Bachelors / Laurea (Πτυχίο)**	**Years (έτη)**	**Title / Modules (Τίτλος μαθήματος / Ενότητα)**
Università degli Studi di Catania	Dipartimento di Scienze Umanistiche	1. Beni culturali 2. Filosofia 3. Lettere 4. Lingue e culture europee euroamericane ed orientali	3 έτη	1. Archeologia classica 2. Archeologia e storia dell' arte classica 3. Cultura greca e tradizione classica 4. Storia greca 5. Teatri antichi e promozione della cultura classica 6. Storia della filosofia antica 7. (Lingua e letteratura greca) L-FIL-LET/02 – Lingua e letteratura greca 8. (Filologia greca e latina) L-FIL-LET/05 – Filologia classica

2.6 Università degli Studi di Firenze

Το Πανεπιστήμιο της Φλωρεντίας είναι ιταλικό κρατικό πανεπιστήμιο με εξέχουσα ιστορική διαδρομή. Έχει τις ρίζες του στο Studium Generale, το οποίο ιδρύθηκε το 1321. Την περίοδο του 1396 ιδρύθηκε η πρώτη έδρα ελληνικών σπουδών, στην οποία δίδαξε ο Εμμανουήλ Χρυσολωράς. Το 1473 το Πανεπιστήμιο μεταφέρθηκε στην Πίζα· το μεγάλο σύγχρονο Πανεπιστήμιο της Φλωρεντίας λειτούργησε από το 1859 και αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους ερευνητικούς οργανισμούς ανώτερης εκπαίδευσης στην σημερινή Ιταλία παρέχοντας στους φοιτητές του ευρύ φάσμα ερευνητικών προγραμμάτων.[124] Διαθέτει δέκα (10) σχολές και είκοσι ένα (21) Τμήματα, με περίπου 51.000 εγγεγραμμένους φοιτητές.[125] Η επιλογή του Τμήματος για τη μελέτη μας έγινε με βάση το περιεχόμενο των σπουδών, που αφορά τις ανθρωπιστικές επιστήμες.

2.6.1 Dipartimento di Lettere e Filosofia (DILEF)

Το Τμήμα Φιλολογίας και Φιλοσοφίας (Dipartimento di Lettere e Filosofia, DILEF) εστιάζει σε γνωστικά αντικείμενα και ερευνητικά πεδία που αφορούν τους παρακάτω τομείς:

- Φιλολογία
- Φιλοσοφία
- Κλασική λογοτεχνία και πολιτισμός
- Ιταλική λογοτεχνία

---

[124] Σχετικά με τις διεθνείς κατατάξεις για τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κτλ.) του ιδρύματος, σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings για το 2021 το Πανεπιστήμιο της Φλωρεντίας καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο: 310η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.126 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη σε εθνικό επίπεδο: 6η θέση (overall rank) σε σύνολο 75 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τη SCImago Institutions Rankings 2022, το Πανεπιστήμιο της Φλωρεντίας καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο: 249η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.364 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη σε εθνικό επίπεδο: 6η θέση (overall rank) σε σύνολο 74 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Βλ. SCImago Institutions Rankings: https://www.scimagoir.com/rankings.php?sector=Higher%20educ, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 5/10/2022.

[125] Università degli Studi di Firenze, https://www.unifi.it/, απ' όπου αντλήσαμε μεγάλο μέρος των πληροφοριών σχετικά με τη διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 15/3/2021).

- Γαλλική λογοτεχνία
- Ισπανική λογοτεχνία
- Πορτογαλική και βραζιλιάνικη λογοτεχνία
- Γλωσσολογία.

Το Τμήμα χωρίζεται στις ακόλουθες κατευθύνσεις:

1. Antichità, Medioevo e Rinascimento – Afferenze
2. Filosofia – Afferenze
3. Letteratura italiana e Romanistica – Afferenze
4. Linguistica – Afferenze

Οι κατευθύνσεις αφορούν τις επιστήμες της αρχαιότητας, φιλολογία, ιστορία, φιλοσοφία, παιδαγωγικά κ.ά. Για κάθε κατεύθυνση μελετήθηκε το πιο πρόσφατο διαθέσιμο πρόγραμμα σπουδών και καταγράφηκαν τα μαθήματα που έχουν συνάφεια με την κλασική φιλολογία και με τις σχετικές με αυτήν επιστήμες.

Ενότητα 1η, Antichità, Medioevo e Rinascimento – Afferenze

Τα πεδία σπουδών της ενότητας αφορούν τις εξής επιστημονικές κατευθύνσεις:

- Epigrafia
- Filologia classica
- Filologia dantesca, italiana, medievale e umanistica
- Letteratura cristiana antica
- Le lingue e le letterature greca e Latina
- Papirologia
- Storia greca e romana
- Teoria generale della critica del testo.

Επίσης, στην παραπάνω γενική ενότητα εντάσσονται τρία διεθνή ερευνητικά δίκτυα, στα οποία διοργανώνονται τακτικά συνέδρια:

1) το «Réseau Poésie augustéenne» (Berlin FU, Cambridge, Dublin, Firenze, Génève, Heidelberg, Lille 3, King's College London, Oxford, Scuola Normale Superiore di Pisa, Sapienza Università di Roma, Udine, Manchester),
2) το «Réseau Thématique Plutarque» (Coimbra, Firenze, Gröningen, Leuven, Madrid Complutense, Málaga, Paris X, Salerno),
3) και το GAHIA-Geography and Historiography in Antiquity (Berlin FU, Jerusalem, Malaga, Paris-Sorbonne, Perugia, Roma Tor Vergata, Sevilla).

Επιπροσθέτως, στους παραπάνω τομείς υπάρχει έντονη ερευνητική δραστηριότητα μέσω του διεθνούς έργου EAGLE-EDR, με αναφορά στις περιοχές Etruria και Aemilia, και ψηφιοποίηση ολόκληρης της ελληνικής και λατινικής επιγραφικής κληρονομιάς, σύμφωνα με καινοτόμα κριτήρια.

Το Τμήμα Ανθρωπιστικών Επιστημών και Φιλοσοφίας είναι μεταξύ των εννέα Τμημάτων του Πανεπιστημίου της Φλωρεντίας που επιλέχθηκε από την Agenzia Nazionale di Valutazione dell'Università e della Ricerca, ANVUR (Εθνική Υπηρεσία Αξιολόγησης των Πανεπιστημίων και της Έρευνας) με βάση την ποιότητα της παραγόμενης έρευνας (αποτελέσματα VQR 2011-2014).[126] Ως Τμήμα Αριστείας, το DILEF στοχεύει στην ανάπτυξη των δυνατοτήτων της έρευνας, της προσφοράς και των υπηρεσιών κατάρτισης, και του ρόλου του Τμήματος στην ανθρωπιστική έρευνα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Οι κατευθύνσεις στις οποίες προσφέρονται μαθήματα που αφορούν την αρχαία Ελλάδα είναι οι εξής:

Laurea Triennale in Lettere (L-10)

Η κατεύθυνση «Lettere» εμπεριέχει τα παρακάτω μαθήματα, που έχουν άμεση σχέση με την κλασική φιλολογία. Η κατεύθυνση χωρίζεται σε δύο προγράμματα σπουδών και έχει ως στόχο οι φοιτητές να έχουν επίγνωση του ιστορικού και πολιτικού ρόλου που διαδραμάτισε η ελληνική γλώσσα, λογοτεχνία και κλασική παράδοση στην ιταλική εθνική ιστορία.

Archeologia e storia dell'arte greca

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος: Εισαγωγή στην αρχαιολογία και την ιστορία της ελληνικής τέχνης από τον 9ο έως τον 1ο αιώνα π.Χ. Εισαγωγή στην τέχνη και την αρχαιολογία της Ρώμης από τις απαρχές έως τον Κωνσταντίνο. Ελληνική ιστορία και λογοτεχνία. Προαπαιτούνται βασικές γνώσεις ρωμαϊκής ιστορίας και λατινικής λογοτεχνίας. Τα μαθήματα διδάσκονται στα ιταλικά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Bejor, Castoldi, Lambrugo, *Arte greca dal X al I sec. a.C.*, Mondadori, 2009· Torelli, Menichetti, Grassigli, *Arte e archeologia di Roma*, Longanesi.

[126] Για περισσότερες πληροφορίες βλ. https://www.dipartimentidieccellenza-dilef.unifi.it/index.php, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 15/3/2021.

Laboratorio di lingua greca

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος: Εισαγωγή στην αρχαία ελληνική γλώσσα για αρχάριους. Έννοιες φωνητικής, μορφολογίας και γραμματικής με στοιχεία σύνταξης. Δεν υπάρχουν προαπαιτούμενες προϋποθέσεις για την παρακολούθηση του μαθήματος, διότι έχει σχεδιαστεί για φοιτητές που δεν έχουν διδαχθεί ποτέ ελληνικά. Τα μαθήματα διδάσκονται στα ιταλικά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: *Poros. Lingua e civiltà greca,* di Giacinto Agnello, Arnaldo Orlando (τ. 1, *Teoria*, τ. 2 *Laboratorio*).

Laboratorio di lingua greca 1

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος: Ξενοφώντος, *Κύρου ανάβασις*: Το εργαστήριο προσφέρει στους φοιτητές που έχουν ήδη ασχοληθεί με τη μελέτη της αρχαίας ελληνικής γλώσσας την ευκαιρία να βελτιώσουν τις γνώσεις τους μέσω της ανάγνωσης ενός πεζού κειμένου της κλασικής εποχής. Προαπαιτούμενο προσόν για το μάθημα είναι οι φοιτητές να έχουν ήδη μια βασική γνώση της αρχαίας ελληνικής γραμματικής, για να μπορούν να μεταφράζουν απλές προτάσεις χωρίς τη βοήθεια λεξικού. Τα μαθήματα γίνονται στα ιταλικά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): A.C. Cassio, *Storia delle lingue letterarie greche*, Mondadori, Milano 2016· ένα ελληνικό στα ελληνικά, π.χ. του F. Montanari, GI, *Vocabolario della lingua greca*, Loescher Torino 2013· μια γραμματική στα ελληνικά, π.χ. F. Montanari, A. Barabino, N. Marini, *Hesperia. Grammatica descrittiva della lingua greca*, Loescher, Torino 2011.

Laboratorio di lingua greca 2

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος: Το σύστημα της ελληνικής ποίησης, χαρακτηριστικά της ομηρικής γλώσσας κ.ά. Προαπαιτούμενη για το μάθημα είναι η επαρκής γνώση της ελληνικής γλώσσας, όπως αυτή προβλέπεται από το σχολείο και το πανεπιστήμιο. Τα μαθήματα διδάσκονται στα ιταλικά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: M. L. West, *Homeri Odyssea*, de Gruyter, Berlin – Boston 2017· M.C. Martinelli, *Gli strumenti del poeta. Elementi di metrica greca*, Cappelli, Bologna 1997· G. Devoto, A. Nocentini, *La lingua omerica e il dialetto miceneo*, Sansoni, Firenze 1975.

Letteratura greca 1

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος: Οι Κύκλωπες, από τον Όμηρο έως την Ελληνιστική εποχή. Ανάλυση των κυριότερων ελληνικών λογοτεχνικών κειμένων που σχετίζονται με τον μύθο του Πολύφημου (*Οδύσσεια* ι, *Κύκλωψ* του Ευριπίδη, Θεόκριτος 6 και 11). Απαραίτητη για το μάθημα είναι η επαρκής γνώση της ελληνικής γλώσσας στη βασική της μορφή. Τα μαθήματα διδάσκονται στα ιταλικά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: M. L. West, *Homeri Odyssea*, de Gruyter, Berlin – Boston 2017, σ. 175-200· J. Diggle, *Euripidis fabulae*, I, Clarendon Press, Oxford 1984,σ. 1-29· A. S. F. Gow, *Bucolici Graeci*, Clarendon Press, Oxford 1952, σ. 27-29 και 44-47.

Storia greca

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος: Πτολεμαϊκή Αίγυπτος, μεταξύ καινοτομίας και μετασχηματισμού. Οι φοιτητές θα μελετήσουν τα κύρια θέματα της ελληνιστικής ιστορίας και θα αναπτύξουν μια κριτική προσέγγιση μέσω καθοδηγούμενης ανάγνωσης των κειμένων στα ελληνικά και μέσω επιγραφικής τεκμηρίωσης. Οι αρχαίες πηγές θα μεταφράζονται κατά τη διάρκεια των μαθημάτων, αλλά είναι θεμιτή η βασική γνώση της λατινικής και της αρχαίας ελληνικής. Τα μαθήματα παραδίδονται στα ιταλικά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: D. Musti, *Storia greca*, Laterza, Roma – Bari 1989· D. Ambaglio, Storia della storiografia greca, Monduzzi, Bologna 2008· M. Mari (a cura di), *L'età ellenistica. Società, politica, cultura*, Carocci, Roma 2019· F. Muccioli, *Storia dell'ellenismo*, Il Mulino, Bologna 2019. Τα παρακάτω μαθήματα ανήκουν στο δεύτερο έτος σπουδών και αφορούν το ακαδημαϊκό έτος 2020-2021.

Drammaturgia classica

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, α΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος: Εισαγωγή στο αττικό θέατρο, κυρίως στην τραγωδία του 5ου π.Χ. αιώνα: προέλευση, πολιτιστικό, πολιτικό και θρησκευτικό πλαίσιο· το θέατρο ως δημόσιος χώρος, ηθοποιοί, προσωπεία, σκηνοθεσία κ.λπ. Τα γενικά θέματα θα διερευνηθούν μέσω του παραδείγματος του χαρακτήρα της Αντιγόνης κ.ά. Για τους φοιτητές της λογοτεχνίας είναι απαραίτητη η γνώση της ελληνικής γλώσσας, οι υπόλοιποι φοιτητές είναι απαραίτητο να γνωρίζουν βασικές πληροφορίες για τους συγγραφείς του κλασικού θεάτρου. Τα μαθήματα παραδίδονται στα ιταλικά.

Filologia classica

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος: Ιστορία της παράδοσης των κλασικών κειμένων, αρχές και τεχνικές κριτικής κειμένου, ανάγνωση – κριτική – κειμενική ανάλυση ελληνικών και λατινικών κειμένων. Είναι απαραίτητο για την παρακολούθηση των μαθημάτων οι φοιτητές να έχουν πολύ καλή γνώση της ελληνικής και της λατινικής γλώσσας. Τα μαθήματα παραδίδονται στα ιταλικά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): U. Albini, *Nel nome di Dioniso*, Garzanti 1991, μέρος I, σ. 1-175· M. Di Marco, *La tragedia greca. Forma, gioco scenico, tecniche drammatiche*, Carocci ^{2}2009, σ.1-169· κείμενα για το μάθημα στα ιταλικά: Sofocle, *Edipo re, Edipo a Colono, Antigone*, a cura di D. del Corno, Mondadori 1982· Euripide, *Le Fenicie*, a cura di E. Medda, BUR 2006· *Antigone: variazioni sul mito / Sofocle, Anouilh, Brecht*, a cura di M.G. Ciani, Marsilio 2000· Οι φοιτητές μόνο της Φιλολογίας μπορούν επίσης να επιλέξουν το: D. Susanetti (introduzione, traduzione e commento), *Sofocle, Antigone*, Carocci 2012· Sofocle, *Antigone*, a cura di L. Arata, Einaudi scuola 2006.

Letteratura greca 2

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, α΄ εξάμηνο. Τα μαθήματα παραδίδονται στα ιταλικά. Περιεχόμενα του μαθήματος: Απολλώνιος Ρόδιος, βιβλίο IV: κείμενο, στιλιστική, ιστορική-λογοτεχνική ανάλυση. Προαπαιτούμενη η επαρκής γνώση της ελληνικής γλώσσας.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: F. Vian, É. Delage, *Apollonios de Rhodes, Les Argonautiques*, III: livre IV, Les Belles Lettres, Paris 1996.

Paleografia

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, α΄ εξάμηνο. Τα μαθήματα παραδίδονται στα ιταλικά. Περιεχόμενα μαθήματος: Εισαγωγή στις χειρόγραφες πηγές από τα τέλη της αρχαιότητας έως τον 15ο αιώνα: έγγραφα και κώδικες, εργαλεία γραφής, μέθοδοι και αρχές της παλαιογραφίας, κωδικολογία και διπλωματική ιδίως όσον αφορά τον 12ο και 15ο αιώνα. Δεν γίνεται αναφορά στην ελληνική παλαιογραφία. Τα μαθήματα παραδίδονται στα ιταλικά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): H. Bresslau, *Manuale di diplomatica per la Germania e per l'Italia*, Roma 1998, σ. 1093-1123· J. Mallon, *Paléographie romaine*, Madrid 1952, σ. 21-29· M. Maniaci, *Breve storia del libro manoscritto*, Roma

2019· S. Zamponi, *Paleografia latina*, in Biblioteconomia. Guida classificata, a cura di M. Guerrini, Milano 2007, σ. 869-872.

Papirologia

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, β΄ εξάμηνο. Τα μαθήματα παραδίδονται στα ιταλικά. Περιεχόμενα του μαθήματος: Παπυρολογία – ιστορία των ευρημάτων. Η συμβολή του παπύρου στη γνώση συγκεκριμένων πτυχών του αρχαίου κόσμου (λογοτεχνία, ιστορία, κοινωνία). Προαπαιτούμενη η βασική γνώση της ελληνικής γλώσσας. Γενική επισκόπηση της ελληνικής λογοτεχνίας και της αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής ιστορίας.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: E.G. Turner, *Papiri greci*, ed. it., a cura di M. Manfredi, Carocci, Roma 2002· R.S. Bagnall (ed.), *The Oxford Handbook of Papyrology*, Oxford University Press 2009· N. Reggiani, *Papirologia. La cultura scrittoria dell'Egitto greco-romano*, Parma 2019.

Storia della filosofia antica

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, β΄ εξάμηνο. Τα μαθήματα παραδίδονται στα ιταλικά. Το μάθημα εισάγει τους φοιτητές στη μελέτη θεμελιωδών φιλοσοφικών κειμένων και προβλημάτων της κλασικής αρχαιότητας. Προαπαιτούμενη η γνώση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Πλάτων, *Πολιτεία* I-IV: *Platonis Rempublicam* recognovit brevique adnotatione critica instruxit S.R. Slings, Oxonii 2003· Platone, *Repubblica*, Εισαγωγή M. Vegetti, μτφρ. F. Sartori, σχόλια B. Centrone, Laterza· J. Adam, *The Republic of Plato*, Εισαγωγή D.A. Rees, 2 τόμοι, Cambridge ^{2}1963 (^{1}1902)· J. Annas, *An Introduction to Plato's Republic*, Oxford University Press. Εισαγωγή στον Αριστοτέλη: Τα αριστοτελικά κείμενα παρέχονται σε μορφή pdf· M. Vegetti, F. Ademollo, *Incontro con Aristotele. Quindici lezioni*, Einaudi· Εγχειρίδιο: R. Chiaradonna, P. Pecere, *Filosofia. La ricerca della conoscenza* (Mondadori Scuola), τ. 1.

Κάποια μαθήματα όπως η ελληνική ιστορία, η παλαιογραφία, η κλασική φιλολογία, η αρχαία ιστορία της φιλοσοφίας και η παπυρολογία διδάσκονται και στο πρόγραμμα σπουδών που αφορά τη σύγχρονη λογοτεχνία και αναφέρονται στο πρόγραμμα ως διδασκαλία προερχόμενη από το πρόγραμμα σπουδών Curriculum Lettere Antiche, συνεπώς δεν θα καταγραφούν εδώ ξανά, διότι πρόκειται για τα ίδια μαθήματα που έχουν καταγραφεί παραπάνω.

Laurea Triennale in Filosofia (L-5)

Η κατεύθυνση «Φιλοσοφία» εμπεριέχει τα παρακάτω μαθήματα που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την κλασική φιλολογία.

Storia della filosofia antica

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, β΄ εξάμηνο. Τα μαθήματα παραδίδονται στα ιταλικά. Το μάθημα θα εισαγάγει τους φοιτητές στη μελέτη θεμελιωδών φιλοσοφικών κειμένων και προβλημάτων της κλασικής αρχαιότητας. Προαπαιτούμενη η γνώση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας· δεν υπάρχει άλλο προαπαιτούμενο για την παρακολούθηση του μαθήματος.

Letteratura greca 1

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, α΄ εξάμηνο. Το μάθημα αναφέρεται στο πρόγραμμα ως διδασκαλία δανεισμένη από το πρόγραμμα σπουδών Lettere, Curriculum Lettere Antiche.

Storia greca

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος: Πτολεμαϊκή Αίγυπτος, μεταξύ καινοτομίας και μετασχηματισμού. Το μάθημα αναφέρεται στο πρόγραμμα ως διδασκαλία προερχόμενη από το πρόγραμμα σπουδών Lettere, Curriculum Lettere Antiche.

Laurea magistrale

Ακολουθούν τα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών του Τμήματος, στα οποία διδάσκονται μαθήματα που έχουν σχέση με την κλασική φιλολογία και τις σχετικές με αυτήν επιστήμες:

1. *Filologia, letteratura e storia dell'antichità:*

   Σχετικά μαθήματα: Κλασική φιλολογία, παπυρολογία, αρχαία ελληνική λογοτεχνία Ι, ΙΙ, Εργαστήριο ελληνικής και λατινικής επιγραφικής, Εργαστήριο παπυρολογίας, επιγραφική και αρχαία ελληνική ιστορία.

2. *Logica, Filosofia e Storia della Scienza:*

   Σχετικά μαθήματα: Ιστορία της αρχαίας φιλοσοφίας.

3. *Scienze filosofiche:*

Σχετικά μαθήματα: Αρχαία ελληνική ιστορία, ιστορία της αρχαίας φιλοσοφίας, αρχαία ελληνική φιλολογία.

Συμπεράσματα

Στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνεται συγκεντρωτικά το πλήθος των μαθημάτων που διδάσκονται στο Τμήμα Ανθρωπιστικών Σπουδών του Πανεπιστημίου της Φλωρεντίας και έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την κλασική φιλολογία. Από τα δύο προγράμματα σπουδών καταγράφηκαν τα μαθήματα που είναι σχετικά με την αρχαία ελληνική γραμματεία και τις σχετικές με αυτήν επιστήμες. Κάθε κατεύθυνση περιλαμβάνει και επιμέρους μαθήματα. Η προτεινόμενη βιβλιογραφία καταγράφεται ως έχει και καλύπτει ευρύ φάσμα γνώσεων σχετικά με την ελληνική αρχαιότητα, όπως ελληνική ιστορία, παλαιογραφία, κλασική φιλολογία, φιλοσοφία, παπυρολογία κ.ά.

Κάποια μαθήματα επαναλαμβάνονται ακριβώς με το ίδιο περιεχόμενο σε διαφορετικά προγράμματα σπουδών, όπως για παράδειγμα η ελληνική ιστορία, η παλαιογραφία, η κλασική φιλολογία, η ιστορία της φιλοσοφίας και η παπυρολογία. Διδάσκονται και στο πρόγραμμα σπουδών που αφορά τη σύγχρονη λογοτεχνία και αναφέρονται στο πρόγραμμα ως διδασκαλία προερχόμενη από το πρόγραμμα σπουδών Lettere, Curriculum Lettere Antiche. Επίσης, το ίδιο συμβαίνει και με το πρόγραμμα σπουδών που αφορά τη φιλοσοφία: τα μαθήματα που επαναλαμβάνονται είναι ίδια όσον αφορά το περιεχόμενο με αυτά που έχουν καταγραφεί στο πρόγραμμα σπουδών Lettere και αλλάζουν μόνο οι προαπαιτούμενοι για την παρακολούθησή τους όροι. Συνεπώς στον παρακάτω πίνακα δεν καταγράφονται ξανά.

Σχετικά με την προτεινόμενη βιβλιογραφία, το μεγαλύτερο ποσοστό αποτελείται από έργα Ιταλών συγγραφέων αλλά υπάρχει και ένα μικρότερο ποσοστό με έργα Βρετανών συγγραφέων, για τα μαθήματα της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας, της φιλοσοφίας, της παπυρολογίας και του Εργαστηρίου ελληνικής γλώσσας. Επίσης, στο μάθημα *Letteratura Greca 2* προτείνεται και ένα σύγγραμμα Γάλλου συγγραφέα. Οι εκδόσεις της προτεινόμενης βιβλιογραφίας καλύπτουν ευρύ χρονικό φάσμα. Οι περισσότερες είναι σύγχρονες εκδόσεις, από το 2016 και μετά, αλλά υπάρχουν και παλαιότερες των δεκαετιών του 1990 και του 2000. Για το μάθημα της παλαιογραφίας σημειώνεται και μία έκδοση του 1952.

Ιδιαίτερα για τα μαθήματα της κλασικής φιλολογίας, για την ορθή ανάγνωση και κατανόηση των κλασικών κειμένων είναι απαραίτητη η γνώση της ελληνικής και λατινικής γλώσσας. Για την ενίσχυση των γνώσεων στην ελληνική γλώσσα το Τμήμα

διαθέτει τρία Εργαστήρια στο πρώτο έτος: «Laboratorio di lingua greca», «Laboratorio di lingua greca 1» και «Laboratorio di lingua greca 2».

Στο πρόγραμμα σπουδών Lettere, και ειδικότερα για την κατεύθυνση Curriculum Lettere Antiche εντοπίστηκαν δώδεκα (12) μαθήματα τα οποία έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την κλασική φιλολογία και τις σχετικές με αυτήν επιστήμες. Συνολικά υπολογίσαμε ότι για αυτά τα μαθήματα απαιτούνται περίπου 516 ώρες διδασκαλίας, οι οποίες είναι περισσότερο κατανεμημένες στο πρώτο και δεύτερο έτος σπουδών. Σχετικά με τις μεταπτυχιακές σπουδές, ενδιαφέρον παρουσιάζει το πρόγραμμα «Filologia, letteratura e storia dell'antichità» με μαθήματα παπυρολογίας και κλασικής φιλολογίας, Εργαστήριο ελληνικής και λατινικής επιγραφικής κ.ά.

Πίνακας 6

Università degli Studi di Firenze – Dipartimento di Lettere e Filosofia (DILEF)

Institution (Ίδρυμα)	**Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)**	**Degree / Bachelors / Laurea (Πτυχίο)**	**Years (έτη)**	**Title / Modules (Τίτλος μαθήματος / Ενότητα)**
Università degli Studi di Firenze	Dipartimento di Lettere e Filosofia (DILEF)	1. Lettere 2. Filosofia	3 έτη	1. Archeologia e storia dell'arte greca 2. Laboratorio di lingua greca 3. Laboratorio di lingua greca 1 4. Laboratorio di lingua greca 2 5. Letteratura greca 1 6. Storia greca 7. Drammaturgia classica 8. Filologia classica 9. Letteratura greca 10. Paleografia 11. Papirologia 12. Storia della filosofia antica

2.7 Università degli Studi di Napoli "Federico II"

Το Πανεπιστήμιο της Νάπολης είναι κρατικό πανεπιστήμιο, από τα παλαιότερα πανεπιστήμια του κόσμου σε συνεχή λειτουργία και από τα πρώτα πανεπιστήμια που ιδρύθηκαν στην Ευρώπη (1224). Από το 1992 το Πανεπιστήμιο της Νάπολης φέρει το όνομα του αυτοκράτορα Φρειδερίκου Β΄, για να τιμήσει την ιστορική του προέλευση. Σε αντίθεση με την Μπολόνια και άλλες πόλεις, το «Studio Napolitano» δημιουργήθηκε με μια αυτοκρατορική πράξη (δεν ιδρύθηκε δηλαδή από κάποια επιστημονική εταιρεία ή από κάποια ένωση διανοουμένων ή φοιτητών). Αυτή η κοσμική προέλευση, ωστόσο, δεν εμπόδισε τη μεγάλη παρέμβαση της Εκκλησίας στις δραστηριότητές του. Στο τέλος του 17ου αιώνα, η ανάκαμψη των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων ευνόησε την ανάπτυξη των επιστημών και τη διάδοση των κυριότερων καινοτόμων ρευμάτων της ευρωπαϊκής σκέψης, η οποία όμως προκάλεσε αμέσως την κατασταλτική παρέμβαση της Εκκλησίας.[127]

Η ιστορία του Πανεπιστημίου της Νάπολης έχει πολλές σκοτεινές στιγμές και αποτυχίες αλλά και αρκετές καινοτομίες που προσέλκυσαν την προσοχή των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων και του ακαδημαϊκού κόσμου. Ακόμα και στις πιο δύσκολες περιόδους, δεν έχασε ποτέ την αξία του για τον φοιτητικό πληθυσμό της περιφέρειας, ο οποίος διέκρινε τις θετικές προοπτικές που θα μπορούσε να του προσφέρει.[128] Από τη

---

[127] Università degli Studi di Napoli "Federico II", http://www.unina.it, απ' όπου αντλήσαμε μεγάλο μέρος των πληροφοριών σχετικά με τη διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών και την ιστορία του ιδρύματος (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 12/2/2021).

[128] Σχετικά με τις διεθνείς κατατάξεις για τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κτλ.) του ιδρύματος, σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings για το 2021 το Πανεπιστήμιο της Νάπολης καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο: 260η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.126 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη σε εθνικό επίπεδο: 5η θέση (overall rank) σε σύνολο 75 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με την SCImago Institutions Rankings 2022 το Πανεπιστήμιο της Νάπολης καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο: 227η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.364 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη σε εθνικό επίπεδο: 5η θέση (overall rank) σε σύνολο 74 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Βλ. SCImago Institutions Rankings: https://www.scimagoir.com/rankings.php?sector=Higher%20educ, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 4/10/2022.

δεκαετία του 1980 ο φοιτητικός πληθυσμός είχε ξεπεράσει ήδη τους 100.000. Το Πανεπιστήμιο αποτελείται από 4 Σχολές και 26 Τμήματα καθώς και τη Scuola Superiore Meridionale (SSM), η οποία είναι μια διεθνής Σχολή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και έρευνας. Η Σχολή ανήκει στο δημόσιο πανεπιστημιακό εκπαιδευτικό σύστημα· ιδρύθηκε πειραματικά για τρία χρόνια με τον νόμο υπ' αριθμ. 145 του 2018. Η επιλογή του Τμήματος που θα μελετηθεί έγινε με βάση το περιεχόμενο των σπουδών και αφορά τις ανθρωπιστικές επιστήμες.

2.7.1 Dipartimento di Studi Umanistici

Το Τμήμα Ανθρωπιστικών Επιστημών (Dipartimento di Studi Umanistici) συνεχίζει την παράδοση της παλαιάς Σχολής Φιλολογίας και Φιλοσοφίας (Facoltà di Lettere e Filosofia) και ασχολείται με την εκπαίδευση και την έρευνα στις ανθρωπιστικές επιστήμες: αρχαιολογία, πολιτιστική κληρονομιά, φιλολογία, φιλοσοφία, λογοτεχνία, γλώσσα, ψυχολογία, ιστορία, ιστορία των τεχνών. Η έδρα του Τμήματος βρίσκεται στο συγκρότημα του San Pietro Martire αλλά το Τμήμα έχει δραστηριότητες και σε άλλα κτήρια. Το Τμήμα Ανθρωπιστικών Επιστημών ανήκει στη Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών (Scuola delle Scienze Umane e Sociali). Για κάθε κατεύθυνση μελετήθηκε το πρόγραμμα σπουδών και καταγράφηκαν τα μαθήματα που έχουν συνάφεια με την κλασική φιλολογία, σύμφωνα με το πιο πρόσφατο διαθέσιμο πρόγραμμα σπουδών για τον κύκλο σπουδών Corsi di laurea triennale. Η εκπαιδευτική δομή του Τμήματος περιλαμβάνει:

- Corsi Triennali
- Corsi Magistrali
- Dottorati di ricerca
- Master di II livello
- Scuola di specializzazione in Beni Archeologici.

Το Τμήμα εστιάζει σε γνωστικά αντικείμενα και ερευνητικά πεδία που αφορούν τους παρακάτω τομείς-κατευθύνσεις:

- Filologia moderna
- Filosofia
- Psicologia e scienze dell'educazione
- Scienze dell'Antichità
- Scienze storiche

- Storia del Patrimonio culturale

Beni culturali, Archeologia, Storia delle Arti e Scienze del Patrimonio Culturale (L-1)

Στόχος της κατεύθυνσης αυτής είναι να εκπαιδεύσει τους αποφοίτους να αποκτήσουν γνώσεις ως προς την πολιτιστική κληρονομιά, από την αρχαιότητα έως τη σύγχρονη εποχή, και να καταρτιστούν σε διάφορους κλάδους της. Περιλαμβάνει τέσσερα προγράμματα σπουδών (archeologico, storico-artistico, economico-gestionale, dicinema-musica-spettacolo). Ακολουθούν τα μαθήματα που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την κλασική φιλολογία και εμπεριέχονται στο πρόγραμμα σπουδών.

Lingua e letteratura greca

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος: Παρέχει σε φοιτητές γνώσεις για την αρχαία ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία, απαραίτητο εφόδιο για τους αρχαιολόγους που καλούνται να ερμηνεύσουν και να χρησιμοποιήσουν πηγές που σχετίζονται με την αρχαία Ελλάδα. Στο πλαίσιο του μαθήματος πραγματοποιείται: α) ανάγνωση αρχαιοελληνικών κειμένων και μετάφραση, με γραμματικά και συντακτικά σχόλια των παρακάτω πηγών: Αίσωπος, *Μύθος* 63· Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο 1, 1-5· Στράβων, V 3, 7, V 4, 8· Παυσανίας, I 22, 4. β) Αναγνώσεις από ανθολόγιο κειμένων με κείμενα των ακόλουθων συγγραφέων: Όμηρος, Ησίοδος, Αρχίλοχος, Σαπφώ, Ευριπίδης, Σοφοκλής, Αισχύλος, Αριστοτέλης, Καλλίμαχος, Απολλώνιος Ρόδιος, Πολύβιος, Στράβων, Παυσανίας, Πλούταρχος κ.ά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Γραμματική: C. Campanini, P. Scaglietti, *Il Greco di Campanini, Lingua, lessico, civiltà, Grammatica*, Sansoni 2017· Λογοτεχνία: F. Montanari, F. Montana, *Storia della letteratura greca*, Laterza 2010 και *Il telaio di Elena*, Laterza 2011· A. Porro, W. Lapini, C. Laffi, F. Razzetti, C. Bevegni, *Letteratura greca*, Loescher, 2012.

Storia Greca

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος: Γεωγραφικός χώρος και περίοδοι της αρχαίας ελληνικής ιστορίας. Μινωικός και μυκηναϊκός πολιτισμός, Αρχαϊκή εποχή, πόλις, αρχαϊκός αποικισμός, αρχαϊκή τυραννία, Σπάρτη και Αθήνα, Περσικοί πόλεμοι, Περικλής. Ο Πελοποννησιακός Πόλεμος, σπαρτιατική ηγεμονία,

Μέγας Αλέξανδρος, Ελληνιστική εποχή, ρωμαϊκή κατάκτηση των ελληνιστικών βασιλείων κ.ά.

Σημειώσεις και υλικό διδασκαλίας υποδεικνύονται από τον καθηγητή κατά τη διάρκεια του μαθήματος: C. Bearzot, *Manuale di storia greca*, il Mulino, Bologna 2015· M. Lanzillo, A. Visconti, *Archaiologhìa. Ricostruire una Storia greca*, Tiotinx Edizioni, Napoli 2020.

Numismatica greca e romana

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, α΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος: Επικεντρώνεται σε κύριες προσεγγίσεις της νομισματικής και στην ιστορική εξέλιξη των αρχαίων νομισματικών συστημάτων (τύποι νομισμάτων, πρότυπα βάρους και εσωτερική οργάνωση) κ.ά. Η βασική προτεινόμενη βιβλιογραφία μπορεί να συνοδεύεται, όπως απαιτείται, από πρόσθετο διδακτικό υλικό (με τη μορφή άρθρων εξειδικευμένα ή/και σχολιαστικά κείμενα, επίσης στα αγγλικά, ή/και φύλλα ανάλυσης των αντικειμένων ή/και των εγγράφων, φωτογραφικό και οπτικοακουστικό υλικό).

Storia del teatro

Διδάσκεται στο δεύτερο και τρίτο έτος. Οι φοιτητές με την ολοκλήρωση του μαθήματος πρέπει να είναι σε θέση να μπορούν να εξηγήσουν σε μη ειδικούς τις βασικές έννοιες που σχετίζονται με τη θεατρική παράσταση, συνοψίζοντας με σαφή και ολοκληρωμένο τρόπο την καλλιτεχνική και παραγωγική δυναμική κάθε εποχής και κάθε πλαισίου. Περιεχόμενα μαθήματος: Βασικά στοιχεία της θεατρικής επικοινωνίας. Βασικές έννοιες του θεάτρου. Θέαμα, θέατρο, παράσταση. Δραματουργία. Ιστορία του δυτικού θεάτρου από την αρχαιότητα έως σήμερα. Αρχαίο ελληνικό θέατρο και Ρωμαϊκό θέατρο. Το θέατρο στον Μεσαίωνα. Αναγέννηση και πρώιμο σύγχρονο θέατρο. Το θέατρο τον 19ο αιώνα. Το θέατρο στον 20ό αιώνα.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία / διδακτικό υλικό: L. Allegri (a cura di), *Storia del teatro. Le idee e le forme dello spettacolo dall'antichità a oggi*, Carocci, Roma 2017· L. Allegri, *Invito a teatro. Manuale minimo dello spettatore*, Laterza Roma – Bari 2018.

Papirologia

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, α΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος: Η παπυρολογία ως επιστήμη: 1) Ορισμός, αντικείμενο. 2) Γραπτά και μορφές του βιβλίου στην αρχαιότητα· αναφορά στην εξέλιξη με την πάροδο του χρόνου. 3) Ο πάπυρος, από το φυτό

στον κύλινδρο: τόποι παραγωγής, συντήρησης, ανακάλυψης. 4) Πού, πώς και ποιοι έγραψαν σε πάπυρο. 5) Βασικά στοιχεία της παλαιογραφίας και κριτήρια για τη χρονολόγηση των παπύρων. 6) Εργαλεία έρευνας: αυτοψία, αρχειακή τεκμηρίωση, σχέδια, φωτογραφίες, εκδόσεις και μελέτες, τεχνολογία υπολογιστών. 7) Εκδοτική. 8) Σημαντικές στιγμές στην ιστορία της παπυρολογίας και σχηματισμός των κύριων συλλογών. 9) Οι «Herculaneum papyri»[129] και το αρχαιολογικό τους πλαίσιο. 10) Ανάλυση σύντομων κειμένων, στα ελληνικά ή στα λατινικά, από τη συλλογή των «Herculaneum papyri».

Προτεινόμενη βιβλιογραφία / διδακτικό υλικό: M. Capasso, *Introduzione alla papirologia*, Bologna 2005· του ίδιου, *Manuale di papirologia ercolanese*, Galatina 1991, σ. 27-148· F. Longo Auricchio, G. Indelli, G. Leone, G. del Mastro, *La Villa dei Papiri.Una residenza antica e la sua biblioteca*, Roma 2020.

Filologia classica

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος: Κατά τη διάρκεια του μαθήματος θα αναπτυχθούν παράλληλα τα παρακάτω θέματα: 1) Κλασική φιλολογία: ιστορία, μεθοδολογία και προβλήματα. Σύντομη ιστορική παρουσίαση του κλάδου. Τα λογοτεχνικά έργα στην αρχαιότητα. Οι πρώιμες σύγχρονες έντυπες εκδόσεις. Παράδοση κειμένων: άμεση και έμμεση παράδοση. Τα λάθη των αντιγραφέων. Κριτική των κειμένων. Σύγχρονες εκδόσεις. Η κλασική φιλολογία και οι σχέσεις της με τη σύγχρονη αρχαιολογία κ.ά. 2) Από το κείμενο στην εικόνα: κλασική φιλολογία, εικονογραφία στις σύγχρονες εικαστικές τέχνες. 3) Παράδειγμα χειρόγραφης παράδοσης και οδηγός για την ανάγνωση των κλασικών κειμένων μέσω των κριτικών εκδόσεων, κυρίως για Έλληνες και Λατίνους συγγραφείς, που σχετίζονται με τη μελέτη της αρχαίας και σύγχρονης τέχνης και αρχιτεκτονικής (Βιτρούβιος, Πλίνιος, Παυσανίας, κ.ά.).

Προτεινόμενη βιβλιογραφία / διδακτικό υλικό: F. Stok, *I classici dal Papiro a internet*, Roma 2012 (και ανατυπώσεις)· L.D. Reynolds, N.G. Wilson, *Copisti e Filologi. La tradizione dei classici dall'antichità ai tempi moderni*, Padova 1987 (και

[129] Οι πάπυροι του Ηρακλείου της Καμπανίας, κοντά στην περιοχή της Πομπηίας, είναι οι πρώτοι πάπυροι ελληνικής γραφής που ανακαλύφθηκαν σε αρχαιολογικές ανασκαφές. Στους παπύρους που μελετήθηκαν βρέθηκαν έργα του επικούρειου φιλοσόφου Φιλοδήμου καθώς και κείμενα του Επικούρου και των κορυφαίων της σχολής του.

ανατυπώσεις)· *The Classical Tradition*, a cura di A. Grafton, G.W. Most, S. Settis, Harvard 2010.

Filosofia (L-5)

Η κατεύθυνση αυτή περιλαμβάνει τη μελέτη φιλοσοφικών προβλημάτων, την ιστορία της σκέψης και βασικές ερευνητικές μεθοδολογίες των ιστορικών-λογοτεχνικών και ψυχοπαιδαγωγικών κλάδων. Ακολουθούν τα μαθήματα που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την κλασική φιλολογία και τις βοηθητικές σε αυτήν επιστήμες, που εμπεριέχονται στο πρόγραμμα σπουδών.

Storia greca

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος: Η ενότητα χωρίζεται σε 30 μαθήματα, διάρκειας δύο ωρών το καθένα, στα οποία η παραδοσιακή διδασκαλία και η συμμετοχική μάθηση εναλλάσσονται για να παρασχεθεί στους φοιτητές ένα σταθερό υπόβαθρο γνώσεων. Οι θεματικές ενότητες αναλυτικά είναι οι εξής:

1. Η Αρχαία Ελλάδα στη 2η χιλιετία π.Χ.
2. Αριστοκρατική πόλη και αρχαία Ελλάδα
3. Αρχαϊκή εποχή και Κλασική εποχή
4. Ελλάδα, Φίλιππος, Αλέξανδρος και Ελληνιστική εποχή
5. Ιστορία της αρχαίας ελληνικής ιστορίας και μελέτες στη σύγχρονη εποχή.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία / διδακτικό υλικό: C. Ampolo, «Per una storia delle storie greche», στο *I Greci*, I, *Noi e i Greci*, a cura di S. Settis, Einaudi, Torino 1996, σ. 1015-1088· D. Musti, *Storia greca. Linee di sviluppo dall'età micenea all'età romana*, Laterza, Roma – Bari 2007· M. Bettalli, A.L. D'Agata, A. Magnetto, *Storia greca*, Carocci editore, Roma 2006· C. Bearzot, *Manuale di storia greca*, Il Mulino, Bologna 2005·L. Breglia, F. Raviola, F. Guizzi, *Storia greca*, EdiSes, Napoli 2014.

Storia della filosofia antica

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος: Θαλής, Πυθαγόρας, Παρμενίδης, Αναξαγόρας, σοφιστές, Σωκράτης, Πλάτωνας, Αριστοτέλης, Ελληνιστική περίοδος, νεοπλατωνισμός.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία / διδακτικό υλικό: L. Palumbo, *Trentadue ore di filosofia antica, seconda edizione*, Paolo Loffredo, Napoli 2015· Platone, *Gorgia*, μτφρ. Federico Petrucci, Einaudi, Torino 2014.

Lingua e letteratura greca

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος (ενδεικτικά): Ο φιλόσοφος και η πόλη: αφήγηση της δίκης και του θανάτου του Σωκράτη. Περίγραμμα της ελληνικής λογοτεχνίας από την Αρχαϊκή έως την Ελληνιστική εποχή. Από τον αοιδό στους σοφούς: η μετάδοση των γνώσεων: από τον Όμηρο στον Εμπεδοκλή. Τραγικός ήρωας, γνώση και πόλη: από τον Αισχύλο έως τον Σοφοκλή. Η νέα μάσκα του φιλοσόφου: ο Σωκράτης, από τον Αριστοφάνη στην *Απολογία του Πλάτωνα*. Η απολογία του Πλάτωνα και του Ξενοφώντος. Μετά τον Σωκράτη και πέρα από την Αθήνα: Ο Πλάτων από την Καλλίπολη στις Συρακούσες.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία / διδακτικό υλικό: K. Gaiser, *Platone come scrittore filosofico*, Bibliopolis, Napoli 1984· O. Gigon, *Sokrates. Sein Bild in Dichtung und Geschichte*, ιταλ. μτφρ. Vita e Pensiero, Milano 2015· G. Cambiano, *Come nave in tempesta. Il governo della città in Platone e Aristotele*, κεφ. I-III, Laterza, Roma – Bari 2016· Platone, *Gorgia*, a cura di G. Zanetto, BUR, Milano 1994· Κάποιες ενότητες από ένα εγχειρίδιο ελληνικής λογοτεχνίας της επιλογής σας (οδηγίες θα παρέχονται στην τάξη ή στις ώρες λειτουργίας του γραφείου).

Lettere classiche (L10)

Η κατεύθυνση αυτή στοχεύει στην κατάρτιση αποφοίτων με σταθερό υπόβαθρο γλωσσικών, φιλολογικών και λογοτεχνικών σπουδών, με ιδιαίτερη αναφορά στον αρχαίο ελληνικό και λατινικό πολιτισμό. Προκειμένου να παρασχεθεί όσο το δυνατόν πληρέστερο πλαίσιο για τον ελληνο-λατινικό πολιτισμό στη διαχρονική του ανάπτυξη, το πρόγραμμα σπουδών συνδυάζει τους φιλολογικούς και λογοτεχνικούς κλάδους με τη διδασκαλία της ιστορίας, της αρχαιολογίας και της αρχαίας φιλοσοφίας. Η ιδιαιτερότητα του προγράμματος σπουδών είναι η διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής και λατινικής λογοτεχνίας και γλώσσας μέσω της μελέτης των κειμένων από το πρωτότυπο.

Παράλληλα με τα μαθήματα, το πρόγραμμα σπουδών διασφαλίζει τη γνώση τουλάχιστον μιας επιπλέον γλώσσας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πέραν της ιταλικής, και περιλαμβάνει και μαθήματα ηλεκτρονικών υπολογιστών. Η γνώση της ελληνικής και της λατινικής γλώσσας δεν προαπαιτείται ως απαραίτητο προσόν για την πρόσβαση στο πρόγραμμα, αλλά είναι επιθυμητή. Για όσους δεν έχουν μελετήσει ποτέ την ελληνική και τη λατινική γλώσσα οργανώνονται ειδικά μαθήματα. Παρακάτω περιγράφουμε τα μαθήματα που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την κλασική φιλολογία και τις βοηθητικές σε αυτήν επιστήμες, που εμπεριέχονται στο πρόγραμμα σπουδών.

Letteratura greca I

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος (ενδεικτικά): Ανάγνωση αρχαίων ελληνικών κειμένων, μετάφραση και γραμματικά σχόλια: επική ποίηση. Όμηρος, *Οδύσσεια* XXII 1-125, Ησίοδος, *Θεογονία* 629-728 κ.ά. Αισχύλος, *Ευμενίδες* 778-891. Ιστορία: Θουκυδίδης, III 81-83. Φιλοσοφία: Πλάτων, *Επιστολές* 7, 323e-326d. Ρητορική: Λυσίας, *Κατά Ερατοσθένους* 62-78.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία / διδακτικό υλικό (ενδεικτικά): Λογοτεχνία: F. Montanari, *Storia della letteratura greca,* Laterza· A. Porro – W. Lapini, *Letteratura greca,* Loescher· D. del Corno, *Letteratura greca,* Principato· G. Guidorizzi, *Letteratura greca,* Mondadori· A. Lesky, *Storia della letteratura greca,* Il Saggiatore· G. A. Privitera, R. Pretagostini, *Storia e forme della Letteratura*· L. E. Rossi, R. Nicolai, *Letteratura greca,* Le Monnier. Γλώσσα: Στοιχεία της ιστορίας της ελληνικής γλώσσας και ελληνική μετρική: A. C. Cassio, *Storia delle lingue letterarie greche,* Le Monnier, κεφ. 1-11· Απαιτείται γνώση των βασικών εννοιών της προσωδίας, μετρική ανάγνωση του δακτυλικού εξάμετρου, του δακτυλικού πενταμέτρου, του ιαμβικού τρίμετρου και των λυρικών μέτρων που σχετίζονται με τα κείμενα που εξετάζονται. Προτεινόμενα εγχειρίδια (ενδεικτικά): B. Gentili, L. Lomiento, *Metrica e ritmica. Storia delle forme poetiche nella Grecia antica*, Mondadori· G. Mastromarco, P. Totaro, *Storia del teatro greco,* Le Monnier.

Storia greca

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος: Η ενότητα χωρίζεται σε 30 μαθήματα, διάρκειας δύο ωρών το καθένα. Τα περιεχόμενα του μαθήματος είναι περίπου ίδια με το αντίστοιχο μάθημα της κατεύθυνσης Φιλοσοφίας.

Storia della filosofia antica

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, α΄ εξάμηνο. Τα περιεχόμενα του μαθήματος είναι περίπου ίδια με το αντίστοιχο μάθημα της κατεύθυνσης Φιλοσοφίας.

Filologia classica

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος: Το μάθημα διαρθρώνεται ως εξής:

1) Έννοια του όρου «φιλολογία»: κριτική κειμένου, χειρόγραφη παράδοση, έντυπα κείμενα κ.ά.

2) Η έννοια της «δημοσίευσης» στην αρχαιότητα και σύγκριση με την ισχύουσα σήμερα ιταλική νομοθεσία (διαφορές στη μελέτη της χειρόγραφης παράδοσης και της παράδοσης των έντυπων κειμένων). Ο τρόπος διάδοσης των έργων στον αρχαίο κόσμο σε σχέση με τον σύγχρονο.
3) Υλικά γραφής, μορφή του αρχαίου βιβλίου.
4) Μετάβαση από τον κύλινδρο στον κώδικα.
5) Άμεση και έμμεση παράδοση των αρχαίων έργων.
6) Μελέτη των λογοτεχνικών έργων στην αρχαιότητα: η Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας και η γέννηση της φιλολογίας.
7) Η φιλολογία στη Ρώμη και η διάδοσή της στη Δύση από τον 1ο π.Χ. αιώνα.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία / διδακτικό υλικό: E. Turner, *Papiri greci*, σ. 19-36· L. Baldacchini, *Il libro antico*· G. Cavallo, *Libro e pubblico alla fine del mondo antico*· R. Pfeiffer, *Storia della filologia classica*, σ. 128-430· L. Canfora, *La biblioteca scomparsa*, σ. 11-52· L.D. Reynolds, N.G. Wilson, *Copisti e filologi*, σ. 43-174· G. Cavallo, *Scrivere e leggere nella città antica*, Roma 2019.

Letteratura greca II

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος (ενδεικτικά): α) Αρχαία ελληνική λογοτεχνία της Ύστερης Κλασικής περιόδου (4ος αιώνας), Ελληνιστική και Αυτοκρατορική περίοδος. Αντικείμενο μελέτης αποτελούν κείμενα από την Ύστερη Κλασική, Ελληνιστική και Αυτοκρατορική περίοδο (ανάγνωση από το πρωτότυπο και σχολιασμός στην αίθουσα, με αναφορά στο ιστορικό και πολιτιστικό πλαίσιο). Οι φοιτητές αναμένεται να εξοικειωθούν με την ιστορία της ελληνικής λογοτεχνίας από τον 4ο έως τον 6ο αιώνα μ.Χ. β) Ιστορία της ελληνικής λογοτεχνίας. Οι φοιτητές αναμένεται να εξοικειωθούν με τα λογοτεχνικά είδη και τους συγγραφείς: Ιστοριογραφία (Έφορος, Θεόπομπος, Τίμαιος κ.ά.), ρητορική (Δημοσθένης, Υπερείδης, Λυκούργος, Δείναρχος κ.ά.), φιλοσοφία (Αριστοτέλης, Θεόφραστος κ.ά.), κωμωδία (Αντιφάνης, Αναξανδρίδης κ.ά.). γ) Οι φοιτητές αναμένεται να εξοικειωθούν με όλα τα λογοτεχνικά είδη και με συγγραφείς που σχετίζονται με την Ελληνιστική καθώς και με την Αυτοκρατορική περίοδο. δ) Ιστορία της ελληνικής γλώσσας και της ελληνικής μετρικής. Οι φοιτητές θα καθοδηγηθούν για να αποκτήσουν μια βασική γνώση της ιστορίας της ελληνικής γλώσσας και της ελληνικής μετρικής, με αναφορά στην ελληνική λογοτεχνία της Ύστερης Κλασικής εποχής (4ος αιώνας) κ.ά. ε) Τα ακόλουθα κείμενα θα μεταφρα-

στούν και θα σχολιαστούν στην τάξη: Ρητορική: Δημοσθένης, *Κατά Φιλίππου Α΄*. Επική ποίηση Ελληνιστικής περιόδου: Απολλώνιος Ρόδιος, *Αργοναυτικά*, βιβλίο ΙΙΙ, στ. 1-154, 275-298, 442-471, 616-644, 744-824, 1063-1136. Το μυθιστόρημα την Αυτοκρατορική περίοδο: Λόγγος, *Δάφνις και Χλόη*, βιβλίο ΙΙ. Τα ακόλουθα κείμενα μεταφράζονται από τους φοιτητές: Αριστοτέλης, *Περί ποιητικής*, Καλλίμαχος, *Εις Δήλον*, Νόννος ο Πανοπολίτης, *Διονυσιακά*, βιβλίο VII.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία / διδακτικό υλικό (ενδεικτικά): L. Canfora, *Storia della Letteratura greca*, Laterza· D. del Corno, *Letteratura greca*, Principato· G. Guidorizzi, *Letteratura greca*, Mondadori· Lesky, *Storia della letteratura greca,* Il Saggiatore· F. Montanari, *Storia della letteratura greca*, Laterza· A. Porro, W. Lapini, *Letteratura greca*, Loescher· G. A. Privitera, R. Pretagostini, *Storia e forme della letteratura greca*, Einaudi· L. E. Rossi, R. Nicolai, *Letteratura greca*, Le Monnier.

Papirologia

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, α΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος: α) Ορισμός της παπυρολογίας· β) περιγραφή της ιστορίας των παπυρολογικών μελετών. γ) Το αρχαιότερο υλικό γραφής, ο πάπυρος. δ) Η περγαμηνή. Ο κώδικας. Τα όργανα γραφής και οι διαφορετικοί τύποι μελανιού. ε) Ελληνική γραφή σε πάπυρο από τον 4ο π.Χ. έως τον 6ο μ.Χ. αιώνα. στ) Αποκατάσταση και συντήρηση του παπύρου. Ιταλικές και ξένες συλλογές παπύρων. ζ) Πάπυροι και ελληνική & λατινική λογοτεχνία. η) Πάπυροι και πολιτική, κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή στην ελληνορωμαϊκή Αίγυπτο. θ) Η ανακάλυψη των «Papiri ercolanesi». ι) Περιεχόμενα των «Papiri ercolanesi».

Προτεινόμενη βιβλιογραφία / διδακτικό υλικό (ενδεικτικά): E.G. Turner, *Papiri greci*, Roma 2002· O. Montevecchi, *La papirologia*, Milano 1989, σ. 47-89, 139-173· M.Capasso, *Introduzione alla papirologia,* Bologna 2005· P. Parsons, *La scoperta di Ossirinco,* Roma 2014.

Storia della filologia e della tradizione classica

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, α΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος: α) Περίγραμμα της ιστορίας της φιλολογίας και της κλασικής παράδοσης από τα τέλη του 14ου έως τα τέλη του 16ου αιώνα. β) Παραδείγματα παράδοσης κλασικών κειμένων: μορφές και διαδρομές της παράδοσης συγκεκριμένων ελληνικών και λατινικών έργων. γ) Περιπτωσιολογικές μελέτες, από την Αναγέννηση έως τη σύγχρονη λογοτεχνία, εικαστικές και παραστατικές τέχνες.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία / διδακτικό υλικό: (Φωτοτυπίες, slides και σημειώσεις παρέχονται κατά τη διάρκεια του μαθήματος). *Storia della filologia classica*, a cura di D. Lanza, G. Ugolini, Roma 2016· *A Companion to the Classical Tradition*, a cura di C. W. Kallendorf, Malden – Oxford 2007. *The Classical Tradition*, a cura di A. Grafton, G.W. Most, S. Settis, Harvard 2010· L.D. Reynolds, N.G. Wilson, *Copisti e filologi. La tradizione dei classici dall'antichità ai tempi moderni*, Padova 1987 (και ανατυπώσεις).

Didattica del Greco

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος (ενδεικτικά): α) Ιστορία της αρχαίας ελληνικής διδασκαλίας στο ιταλικό σχολείο. β) Διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας. γ) Ο ρόλος των εργαλείων (υπολογιστών και πολυμέσων) στη διδακτική της ελληνικής γλώσσας.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία / διδακτικό υλικό (ενδεικτικά): Elsa M. Bruni, *Greco e latino. Le lingue classiche nella scuola italiana (1860-2005)*, Roma 2005· F. Michelazzo, *Nuovi itinerari alla scoperta del greco antico. Le strutture fondamentali della lingua greca: fonetica, morfologia, sintassi, semantica, pragmatica*, Firenze 2006· *Apollonio Rodio, Le Argonautiche*, a cura di G. Paduano e M. Fusillo, Milano 2016.

Storia della lingua greca

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος (ενδεικτικά): Προέλευση της ελληνικής γλώσσας, αρχαίες ελληνικές διάλεκτοι, επιγραφικά στοιχεία, η γλώσσα της ποίησης, η γλώσσα της πεζογραφίας (ιωνική, αττική, δωρική). Η εξέλιξη της γλώσσας μετά τον 5ο π.Χ. αιώνα: Ελληνιστική ποίηση. Αττικισμός κ.ά. Κατά τη διάρκεια των μαθημάτων ο καθηγητής παρέχει στους φοιτητές διάφορα ελληνικά κείμενα για μετάφραση και σχολιασμό.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία / διδακτικό υλικό: A.C. Cassio (a cura di), *Storia delle lingue letterarie greche*, Le Monnier, Milano ^{2}2016.

Storia (L-42)

Η κατεύθυνση αυτή προσφέρει στους φοιτητές γενικές γνώσεις που αφορούν την ανθρώπινη ιστορία: Από τον αρχαίο ελληνικό έως τον ρωμαϊκό κόσμο, και από τη μεσαιωνική έως τη σύγχρονη εποχή. Το πρόγραμμα δεν αγνοεί τις βασικές γνώσεις των λογοτεχνικών, φιλολογικών, φιλοσοφικών, γεωγραφικών, κοινωνιολογικών και ανθρωπολογικών επιστημών, με

τις οποίες η ιστορία βρίσκεται σε διάλογο εδώ και αρκετό καιρό. Κατά τη διάρκεια της τριετούς φοίτησης οι φοιτητές του προγράμματος θα αποκτήσουν μια βασική προετοιμασία σε όλους τους κλάδους για τη διδασκαλία της ιστορίας στο γυμνάσιο. Αυτή η προετοιμασία μπορεί να τελειοποιηθεί περαιτέρω ακολουθώντας μεταπτυχιακές σπουδές. Ακολουθούν τα μαθήματα που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την κλασική φιλολογία και τις βοηθητικές σε αυτήν επιστήμες, που εμπεριέχονται στο πρόγραμμα σπουδών.

Storia greca I

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος: Η ενότητα χωρίζεται σε 30 μαθήματα, διάρκειας δύο ωρών το καθένα. Τα περιεχόμενα του μαθήματος είναι σχεδόν ίδια (με κάποιες προσθήκες) με τα αντίστοιχα των κατευθύνσεων Φιλοσοφία και Κλασική λογοτεχνία.

Storia delle religioni

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, α΄ εξάμηνο, Περιεχόμενα του μαθήματος: Το μάθημα χωρίζεται σε δύο μέρη: Πρώτο Μέρος: α) Ιστορικο-θρησκευτική ιστοριογραφία: προβλήματα μεθόδου και μεγάλες σχολές (εξελικτισμός, λειτουργικότητα, φαινομενολογία, γαλλική κοινωνιολογική σχολή, ιταλική σχολή). β) Ο πολυθεϊσμός του αρχαίου κόσμου (Μεσοποταμία και Εγγύς Ανατολή, Αίγυπτος, προ-ζωροαστρικό Ιράν, αρχαία Ελλάδα, Κέλτες και Γερμανοί, αρχαία Ρώμη, Ελληνιστική-Ρωμαϊκή εποχή). γ) Βασικά θέματα της ιστορικο-θρησκευτικής έρευνας (θρησκεία και πολυθεϊσμός, θυσία, μαντεία, μαγεία, κοσμογονίες και ανθρωπογονίες, εισαγωγή ξένων λατρειών). Μέρος Δεύτερο: Θεοί και ομηρικό πάνθεον.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία / διδακτικό υλικό: G. Filoramo, M. Massenzio, M. Raveri, P. Scarpi, *Manuale di storia delle religioni*, Laterza, Roma – Bari 1998, σ. 1-137 και 437-549· Ph. Borgeaud, F. Prescendi (a cura di), *Religioni antiche. Un'introduzione comparata*, ιταλ. μτφρ., Carocci, Roma 2011· G. Pironti, C. Bonnet (a cura di), *Gli dèi di Omero. Politeismo e poesia nella Grecia antica*, Carocci, Roma 2016.

Lingua e letteratura greca

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, α΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος (ενδεικτικά): Η ιδανική πόλη από τον Όμηρο στον Πλάτωνα: ποίηση και ιστορία, από το έπος στον σωκρατικό λόγο. Ένα περίγραμμα της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας από την Αρχαϊκή

έως την Ελληνιστική εποχή. Ουτοπική κωμωδία στον Αριστοφάνη (*Όρνιθες* και *Εκκλησιάζουσες*), η *Πολιτεία* του Πλάτωνα κ.ά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία / διδακτικό υλικό: G. Arrighetti, *La cultura letteraria in Grecia*, Roma – Bari 1989· G. Mastromarco, P. Totaro, *Storia del teatro greco*, Milano 2008, 165-229· M. Vegetti *Quindici lezioni su Platone*, Torino 2003, σ. 66-118, 201-214· M. Erler, «La cornice dialogica del *Timeo* e del *Crizia* e la *Poetica* di Aristotele», *Elenchos* 19/1 (1998), σ. 5-28· *Ιλιάδα* Ν (ανάγνωση κειμένου, βιβλιογραφικά στοιχεία θα παρέχονται στην τάξη)· Πλάτων, *Μενέξενος* (ανάγνωση κειμένου, βιβλιογραφικά στοιχεία θα παρέχονται στην τάξη).

Filologia classica (L-FIL-LET/05)

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα μαθήματος: Το μάθημα αποτελείται από 30 μαθήματα, διάρκειας δύο ωρών το καθένα, και παρουσιάζει την ιστορία της παράδοσης των αρχαίων ελληνικών και λατινικών έργων, από την αρχαιότητα έως σήμερα. Συνοπτικά: Πεδία ενδιαφέροντος της κλασικής φιλολογίας. Εισαγωγή στο υλικό γραφής και στην ιστορία του βιβλίου στην Αρχαιότητα. Διατήρηση και απώλεια αρχαίων κειμένων: η διαδικασία παράδοσης των αρχαίων κειμένων. Κριτική κειμένου: επεξεργασία της λεγόμενης μεθόδου του «Lachmann»[130] και της εξέλιξής της κ.ά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία / διδακτικό υλικό: F. Stok, *I classici dal papiro a Internet*, Roma 2012· S. Fornaro, *Antigone. Storia di un mito*, Roma 2016.

Storia greca II

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, β΄ εξάμηνο. Το μάθημα χωρίζεται σε 15 μαθήματα, διάρκειας δύο ωρών το καθένα. Εκτός από τις παραδοσιακές διαλέξεις, το μάθημα περιλαμβάνει διαδραστικά μαθήματα, με βάση την ανάγνωση και τη συζήτηση, μέσα από ενδιαφέρουσες πηγές. Περιεχόμενα μαθήματος: α) Η πολιτική του Σόλωνα και η τυραννία στην Αθήνα. β) Η μεταρρύθμιση του Κλεισθένη, μεταξύ δημοκρατίας και ισονομίας. γ) Η εποχή του Περικλή και η αρχή της δημοκρατικής ιδεολογίας. δ) Αρχαία δημαγωγία ως αποτέλεσμα της άμεσης δημοκρατίας. ε) Οι ολιγαρχικές επαναστάσεις του 411 και του 404, και η γέννηση της ολιγαρχικής σκέψης στ) Η σύγχρονη πρόσληψη της δημοκρατίας.

[130] Η μέθοδος του Lachmann απέβλεπε στο «να αποκατασταθεί, κατά το δυνατόν, το αρχικό έργο, έτσι όπως το είχε συντάξει ο συγγραφέας του».

Προτεινόμενη βιβλιογραφία / διδακτικό υλικό (ενδεικτικά): K. A. Raaflaub, «The Breakthrough of demokratia in mid-fifth century Athens», στο *Origins of Democracy in Ancient Greece*, Berkeley – Los Angeles – London 2007· V. Saldutti, «Eucrate, Lisicle, Agnone», *Ancient Society* 43 (2013), σ. 1-25· V. Saldutti, «Sul demagogo e la demagogia in età classica. Una sintesi critica», *Incidenza dell'antico* 13 (2015), σ. 81-110· R. Osborne (ed.), *Debating the Athenian cultural revolution. Art, literature, philosophy, and politics*, Cambridge University Press, Cambridge 2007.

Laure e magistrali

Ακολουθούν τα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών του Τμήματος, στα οποία διδάσκονται μαθήματα που έχουν σχέση με την κλασική φιλολογία καθώς και με τις βοηθητικές σε αυτήν επιστήμες. Ενδεικτικά αναφέρονται:

1. Archeologia e storia dell'arte

Σχετικά μαθήματα: Αρχαιολογία και ιστορία της ελληνικής και ρωμαϊκής τέχνης, αρχαία ελληνική επιγραφική, αρχαιολογία και αρχαία ελληνική ιστορία.

2. Filologia, letterature e civiltà del mondo antico.

Σχετικά μαθήματα: Αρχαία ελληνική ιστορία 1, Κλασική φιλολογία 1, Ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία 1, Παλαιογραφία, Αρχαία ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία 3, Ιστορία της αρχαίας φιλοσοφίας, Αρχαία ελληνική ιστορία 3, Πολιτισμός του Αιγαίου, Κλασική φιλολογία, Αρχαία ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία 2, Ιστορία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας 1, 2.

Συμπεράσματα

Στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνεται συγκεντρωτικά το πλήθος των μαθημάτων που διδάσκονται στο Τμήμα Ανθρωπιστικών Επιστημών του Πανεπιστημίου της Νάπολης και έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την κλασική φιλολογία.

Η προτεινόμενη βιβλιογραφία καταγράφεται ως έχει. Διαπιστώνεται ότι κάποια μαθήματα επαναλαμβάνονται με ακριβώς ή σχεδόν με το ίδιο περιεχόμενο σε διαφορετικά προγράμματα σπουδών, οπότε στον παρακάτω πίνακα αυτά καταγράφονται μόνο μία φορά. Επίσης, κάποια μαθήματα μπορεί να έχουν τον ίδιο τίτλο αλλά διαφορετικό περιεχόμενο σε κάθε κατεύθυνση· για λόγους εξοικονόμησης χώρου και επειδή έχουν ήδη περιγραφεί παραπάνω θα καταγραφούν εδώ μόνο μία φορά.

Επίσης, παρατηρείται ότι τα μαθήματα της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας καλύπτουν ευρύ φάσμα γνώσεων και έχουν μια συνοχή όσον αφορά τη διδασκαλία τους, κάτι το οποίο είναι ενθαρρυντικό, εάν αναλογιστούμε τη συρρίκνωση του περιεχομένου των αντίστοιχων σπουδών στο εξωτερικό. Θετικό πρόσημο έχουν επίσης και τα μαθήματα που έχουν περισσότερους από έναν κύκλους διδασκαλίας, όπως για παράδειγμα η αρχαία ελληνική ιστορία 1 και 2, και η αρχαία ελληνική λογοτεχνία 1 και 2. Διαπιστώνουμε πως η διδασκαλία τους είναι αναλυτική, πολλές φορές διαδραστική και συνδυαστική με άλλες επιστήμες. Επίσης, η κατεύθυνση Lettere Classiche περιλαμβάνει μαθήματα παπυρολογίας και γίνεται αναφορά στους παπύρους του Ηρακλείου της Καμπανίας, που βρίσκονται κοντά στην περιοχή της Πομπηίας. Η αναφορά αυτή είναι σημαντική, διότι πρόκειται για τους πρώτους ελληνικούς παπύρους που έχουν εντοπιστεί σε αρχαιολογικές ανασκαφές.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας από τα σχετικά μαθήματα, καθώς γίνεται με τρόπο συστηματικό και αναλυτικό. Για παράδειγμα στο μάθημα διδακτική της ελληνικής γλώσσας γίνεται αναφορά από τους καθηγητές στην ιστορία της αρχαίας ελληνικής διδασκαλίας στα ιταλικά σχολεία, στη συνέχεια εστιάζουν στη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας και καταλήγουν στον ρόλο των νέων τεχνολογιών (υπολογιστές, πολυμέσα) στη διδακτική της ελληνικής γλώσσας. Επίσης, στο μάθημα ιστορία της ελληνικής γλώσσας η διδασκαλία γίνεται από το πρωτότυπο ελληνικό κείμενο που δίνεται για μετάφραση και σχολιασμό.

Η προτεινόμενη βιβλιογραφία σε κάθε μάθημα περιλαμβάνει κυρίως έργα Ιταλών συγγραφέων, συνεπώς οι εκδόσεις είναι ιταλικές. Εξαίρεση αποτελούν κάποια μαθήματα όπως τα κλασική φιλολογία και ιστορία της φιλολογίας και της κλασικής παράδοσης, στα οποία προτείνονται και μερικές βρετανικές εκδόσεις. Η βιβλιογραφία είναι αρκετά σύγχρονη, με πολλές εκδόσεις από το έτος 2007 και μετά, αλλά υπάρχει και ένα μικρότερο ποσοστό εκδόσεων από το 1984 και εξής που αφορά τη δεκαετία του 1980 και του 1990.

Στο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών Lettere classiche οι ώρες διδασκαλίας των μαθημάτων της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας, και της λατινικής γλώσσας και λογοτεχνίας είναι κατανεμημένες σχεδόν ισόποσα (ανάλογα και με τα μαθήματα επιλογής που θα επιλέξει ο φοιτητής). Κατά προσέγγιση οι ώρες που αφορούν μαθήματα της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας είναι 270.

Στα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών του Τμήματος και ειδικότερα στο πρόγραμμα «Filologia, letterature e civiltà del mondo antico» προσφέρονται αρκετά μαθήματα κλασικής φιλολογίας καθώς επίσης και μαθήματα παλαιογραφίας. Τα μεταπτυχιακά προγράμματα που μελετήσαμε είναι δύο («Archeologia e Storia dell'arte», «Filologia, letterature e civiltà del mondo antico») και είναι αμφότερα δομημένα με άρτιο τρόπο, προσφέροντας στους φοιτητές κατάρτιση σε διαφορετικές θεματικές ενότητες που αφορούν την κλασική φιλολογία και τις σχετικές με αυτήν επιστήμες.

Πίνακας 7

Università degli Studi di Napoli "Federico II" – Dipartimento di Studi Umanistici

Institution (Ιδρυμα)	**Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)**	**Degree / Bachelors / Laurea (Πτυχίο)**	**Years (έτη)**	**Title / Modules (Τίτλος μαθήματος / Ενότητα)**
Università degli Studi di Napoli "Federico II"	Dipartimento di Studi Umanistici	1) Beni culturali Archeologia, storia delle arti e scienze del patrimonio culturale) 2) Filosofia 3) Lettere classiche 4) Storia	3 έτη	1. Lingua e letteratura greca 2. Storia greca 3. Numismatica greca e romana 4. Storia del teatro 5. Papirologia 6. Filologia classica 7. Storia della filosofia antica 8. Letteratura greca I 9. Letteratura greca II 10. Storia della filologia e della tradizione classica 11. Didattica del greco 12. Storia della lingua greca 13. Storia greca I 14. Storia delle religioni storia greca II

2.8. Università degli Studi di Padova

Το Studium Patavinum ιδρύθηκε το 1222, όταν μια ομάδα μαθητών και καθηγητών αποφάσισε να εγκαταλείψει την Μπολόνια και να βρει πρόσφορο έδαφος στην πιο φιλελεύθερη Πάδοβα. Αποτελεί το δεύτερο παλαιότερο πανεπιστήμιο της Ιταλίας, μετά

την Μπολόνια, και ένα από τα παλαιότερα πανεπιστήμια του κόσμου. Αποτελείται από 8 Σχολές και 32 Τμήματα.[131] Η υπεράσπιση της ελευθερίας της σκέψης στη μελέτη και τη διδασκαλία συνοψίζονται στη ρήση «Universa Universis Patavina Libertas» και η αντίληψη αυτή αποτελεί το κύριο χαρακτηριστικό του ιδρύματος.[132] Το Πανεπιστήμιο έχει τις παρακάτω Σχολές:

1. Scuola di Agraria e Medicina Veterinaria
2. Scuola di Economia e Scienze Politiche
3. Scuola di Giurisprudenza
4. Scuola di Ingegneria
5. Scuola di Medicina e Chirurgia
6. Scuola di Psicologia
7. Scuola di Scienze
8. Scuola di Scienze Umane, Sociali e del Patrimonio Culturale

2.8.1 Scuola di Scienze Umane, Sociali e del atrimonio culturale

Οι Σχολές συντονίζουν τα μαθήματα που διαχειρίζεται κάθε Τμήμα. Έπειτα από έρευνα που πραγματοποιήσαμε στους διαδικτυακούς τόπους των Τμημάτων και μελετώντας τους οδηγούς σπουδών για το ακαδημαϊκό έτος 2019-2020 εντοπίσαμε μόνο μία Σχολή στην οποία διδάσκονται μαθήματα αρχαίας ελληνικής γραμματείας σε προπτυχιακό επίπεδο σπουδών: πρόκειται για τη Σχολή Scuola di Scienze Umane, Sociali e del Patrimonio Culturale, η οποία αποτελείται από τα εξής Τμήματα:

---

[131] Σχετικά με τις διεθνείς κατατάξεις για τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κτλ.) του ιδρύματος, σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings 2021 το Πανεπιστήμιο της Πάδοβας καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο: 214η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.126 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη σε εθνικό επίπεδο: 3η θέση (overall rank) σε σύνολο 75 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με την SCImago Institutions Rankings 2022, το Πανεπιστήμιο της Πάδοβας καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο: 191η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.364 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη σε εθνικό επίπεδο: 3η θέση (overall rank) σε σύνολο 74 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Βλ. SCImago Institutions Rankings: https://www.scimagoir.com/rankings.php?sector=Higher%20educ, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 1/10/2022.

[132] Università degli Studi di Padova, https://www.unipd.it/, απ' όπου αντλήσαμε μεγάλο μέρος των πληροφοριών που αφορούν τη διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών και την ιστορία του ιδρύματος (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 19/2/2021).

- Beni culturali: archeologia, storia dell'arte, del cinema e della musica, DBC
- Filosofia, sociologia, pedagogia e psicologia applicata, FISPPA
- Scienze storiche, geografiche e dell'Antichità, DiSSGeA
- Studi linguistici e letterari, DISLL
- Dipartimento di Scienze Storiche, Geografiche e dell'Antichità, DiSSGeA.

Η επιλογή των Τμημάτων για τη μελέτη μας έγινε με βάση το περιεχόμενο των σπουδών (ανθρωπιστικές επιστήμες). Ακολουθεί αναλυτική περιγραφή για τα μαθήματα που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με τις ελληνικές σπουδές και ειδικότερα με τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ιταλία για τον κύκλο σπουδών «corsi di laurea triennale».

Archeology – Classe delle lauree in Beni culturali (L-1)

Διδάσκεται στο Dipartimento dei Beni Culturali: Archeologia, Storia dell'Arte, del Cinema e della Musica (Τμήμα Πολιτιστικής Κληρονομιάς: Αρχαιολογία, Ιστορία της Τέχνης, Κινηματογράφος και Μουσική). Η διάρκεια των σπουδών είναι τριετής και αφορά προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών. Η γλώσσα διδασκαλίας είναι η ιταλική. Το πρόγραμμα χωρίζεται σε επιμέρους μαθήματα και εργαστήρια, τα οποία επικεντρώνονται στους κύριους αρχαίους πολιτισμούς της Μεσογείου και της Ευρώπης, από την Προϊστορική εποχή έως τον Μεσαίωνα. Η κατεύθυνση περιλαμβάνει επιπλέον επιμέρους μαθήματα (58 στο σύνολό τους) για το διάστημα των τριών ετών. Στην παρούσα μελέτη θα αναφερθούμε σε όσα από αυτά σχετίζονται με το μάθημα της αρχαιολογίας και έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την κλασική φιλολογία και τις βοηθητικές σε αυτή, επιστήμες. Αναλυτικά:

Laboratorio di papirologia

Είναι προαπαιτούμενη η γνώση αρχαίων ελληνικών και λατινικών. Το εργαστήριο είναι ετήσιο και πραγματοποιείται στο πρώτο έτος σπουδών.

Labarotario di numismatica

Και αυτό το εργαστήριο είναι ετήσιο· απευθύνεται ειδικά σε φοιτητές που έχουν ήδη βασικές γνώσεις νομισματικής και έχουν τουλάχιστον παρακολουθήσει το τριετούς διάρκειας μάθημα της ελληνικής και ρωμαϊκής νομισματικής.

Archeologia greca

Μάθημα με χρονική διάρκεια ενός εξαμήνου, στο πρώτο έτος σπουδών. Στοχεύει στη μελέτη και ανάδειξη βασικών γνώσεων που έχουν σχέση με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, από τον 9ο έως τον 3ο π.Χ. αιώνα. Η δομή των οικισμών, η δημόσια και ιδιωτική αρχιτεκτονική που αναπτύχθηκε στο Αιγαίο, η ιστορία της μυκηναϊκής εποχής μέσα από την παρουσίαση εικόνων και αρχαίων ευρημάτων είναι μερικές από τις κύριες θεματικές ενότητες που αναλύονται στο μάθημα. Παρέχεται επίσης και διαδικτυακή υποστήριξη: ο καθηγητής παρουσιάζει στους μαθητές μερικά από τα κύρια εργαλεία του Έλληνα αρχαιολόγου, που είναι διαθέσιμα στο διαδίκτυο. Επίσης υπάρχει και η δυνατότητα εκπαιδευτικής εκδρομής σε ορισμένους αρχαιολογικούς χώρους στην ηπειρωτική ή τη νησιωτική Ελλάδα.

Numismatica greca e romana

Διδάσκεται για ένα εξάμηνο στο τρίτο έτος. Το μάθημα στοχεύει στην ανάλυση πληροφοριών που συλλέγονται από ιστορικά γεγονότα και αφορούν την ανάπτυξη του κλάδου της παραγωγής νομισμάτων.

Storia greca

Το μάθημα παρέχει μια γενική επισκόπηση της ιστορίας των Ελλήνων, από τη Μυκηναϊκή έως την Ελληνιστική εποχή, και έχει διάρκεια ενός εξαμήνου, στο πρώτο έτος σπουδών. Στόχος του μαθήματος είναι οι φοιτητές να αποκτήσουν γνώσεις για την ιστορία των αρχαίων Ελλήνων μέσα από σημαντικά γεγονότα. Περιεχόμενα μαθήματος: α) Αρχαϊκή Ελλάδα (16ος-6ος αιώνας π.Χ.). β) Κλασική και Ελληνιστική Ελλάδα: απόγειο και παρακμή (5ος-2ος αιώνας π.Χ.). γ) Η ιστορία των Ελλήνων και οι πηγές της. Ανάγνωση και σχολιασμός κειμένων και σχετικών εγγράφων.

Storia dell'arte classica

Το μάθημα διαρκεί ένα εξάμηνο και διδάσκεται στο τρίτο έτος. Το θέμα του είναι η ελληνική και η ρωμαϊκή τέχνη. Ως προς την ελληνική τέχνη το μάθημα περιλαμβάνει τις εξής ενότητες: α) Γεωμετρική φάση και προσανατολισμοί, β) Αρχαϊκή εποχή, γ) Κλασική εποχή.

Ενδεικτική βιβλιογραφία: Nicola Reggiani, *Digital Papyrology*, I, *Methods, Tools and Trends*, Walter de Gruyter, Berlin – Boston 2017· P. Parsons, *La scoperta di Ossirinco.*

La vita quotidiana in Egitto al tempo dei Romani, Carocci, Roma 2014· Nicola Reggiani, *Papirologia. la cultura scrittoria dell'Egitto greco-romano*, Athenaeum Edizioni Universitarie, Parma 2019· E. Lippolis, G. Rocco, *Archeologia greca*, Mondadori, Milano 2011· G. Bejor, M. Castoldi, C. Lambrugo, *Arte greca. Dal decimo al primo secolo a.C.*, Mondadori Università, Milano 2008· M. Torelli, M. Menichetti, G. L. Grassigli, *Arte e archeologia del mondo romano*, Longanesi, Milano 2008· A. Savio, *Monete Romane*, Jouvence, Roma 2001 (μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί και η έκδοση του 2012 που δημοσιεύθηκε από το Libraccio)· F. Catalli, *Numismatica greca e romana*, Istituto Poligrafico e Zecca dello Stato, Roma 2003· N. Parise, *La nascita della moneta: segni premonetari e forme arcaiche dello scambio*, Donzelli, Roma 200· G. Gorini (a cura di), *Alle radici dell'Euro. Quando la moneta fa la storia*, Canova Editore, Treviso 2001.

Classe delle lauree in Filosofia (L-5)

Το πρόγραμμα διδάσκεται στο Dipartimento di Filosofia, sociologia, pedagogia e psicologia applicata, FISPPA. Η διάρκεια του προγράμματος είναι τρία έτη και αφορά προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών. Η γλώσσα διδασκαλίας είναι η ιταλική. Συνολικά, μερικά από τα επιμέρους μαθήματα που σχετίζονται με το μάθημα της φιλοσοφίας και αποτελούν υποκατηγορίες της, οι οποίες διδάσκονται στα τρία έτη και έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την κλασική φιλολογία και τις βοηθητικές σε αυτήν επιστήμες, είναι τα παρακάτω:

Storia della filosofia antica

Το μάθημα διαρκεί ένα εξάμηνο και διδάσκεται στο πρώτο έτος. Περιεχόμενα μαθήματος: Ζητήματα φιλοσοφίας (Ηράκλειτος, σοφιστές, Σωκράτης, Πλάτων, Αριστοτέλης, Ελληνιστική εποχή κ.ά.).

Storia della filosofia antica II

Το μάθημα διαρκεί ένα εξάμηνο και διδάσκεται στο δεύτερο έτος. Έχει ως αντικείμενο τη φιλοσοφία ως αναζήτηση αιτιών: Ο Αριστοτέλης και οι προκάτοχοί του.

Letteratura greca

Το μάθημα διαρκεί ένα εξάμηνο και διδάσκεται στο δεύτερο έτος. Περιεχόμενα μαθήματος: «Το δώρο των Μουσών». Μορφές της λέξης και της σοφίας από την Αρχαϊκή έως την Κλασική εποχή:

- Όμηρος, *Οδύσσεια*
- Ησίοδος, *Θεογονία*
- Ηρόδοτος, *Ιστοριών Α΄*
- Γοργίας, *Ελένης εγκώμιον*
- Ευριπίδης

Οι φοιτητές της κλασικής λογοτεχνίας θα πρέπει να μεταφράσουν από τα ελληνικά μια επιλογή αποσπασμάτων από τον *Ιππόλυτο* του Ευριπίδη· επίσης καλούνται να γνωρίζουν την ιστορία της ελληνικής λογοτεχνίας από την Αρχαϊκή εποχή έως το τέλος της Κλασικής περιόδου (4ος αιώνας π.Χ.).

Storia greca

Το μάθημα διαρκεί ένα εξάμηνο και διδάσκεται στο τρίτο έτος. Περιεχόμενα μαθήματος: α) Αρχαϊκή Ελλάδα (16ος-6ος π.Χ. αιώνας). β) Κλασική και Ελληνιστική Ελλάδα: απόγειο και παρακμή (5ος-2ος π.Χ. αιώνας). γ) Η ιστορία των Ελλήνων και οι πηγές της. Ανάγνωση και σχολιασμός επιλεγμένων κειμένων και εγγράφων.

Ενδεικτική βιβλιογραφία (προτείνεται μέσα από τον επίσημο διαδικτυακό τόπο του Τμήματος για τα παραπάνω μαθήματα): G. Reale (a cura di), Aristotele, *Metafisica*, Bompiani, Milano 2017· F. Trabattoni (a cura di), *Storia della filosofia antica*, II, *Platone e Aristotele*, Carocci, Roma 2019· Aristotele, *Il libro primo della 'Metafisica'*, a cura di E. Berti, C. Rossitto, Laterza, Roma – Bari ^{10}2009· E. Berti, *Profilo di Aristotele*, nuova edizione, Studium, Roma 2012· L. Cardullo (a cura di), *Il libro 'Alpha' della 'Metafisica' di Aristotele tra storiografia e teoria*, CUECM, Catania 2009· D. Susanetti, *La luce delle Muse*, Bompiani Milano 2019· D. Susanetti, *Euripide, Baccanti*, Carocci, Roma 2010· *Omero, Odissea*, Marsilio, Venezia 1992· *Esiodo, Teogonia*, Mondadori, Milano 1990. Εναλλακτικά μπορεί να χρησιμοποιηθεί και η έκδοση του G. Ricciardelli (Mondandori, Fondazione Valla)· *Euripide, Ippolito*, Feltrinelli, Milano 2005.

Classe delle lauree in Lettere (L-10)

Το πρόγραμμα σπουδών «Lettere» προσφέρεται στο Dipartimento di Studi Linguistici e Letterari, DiSLL. Η διάρκεια του προγράμματος είναι τρία έτη και αφορά προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών. Η γλώσσα διδασκαλίας είναι η ιταλική. Η κατεύθυνση έχει ως απώτερο στόχο την εκπαίδευση στον τομέα της φιλολογίας μέσω της μελέτης των

συγγραφέων και των σημαντικότερων κειμένων των πολιτισμών του αρχαίου και του σύγχρονου κόσμου. Το πρόγραμμα σπουδών έχει δύο κατηγορίες: Lettere Antiche και Lettere Moderne. Συνολικά, μερικά από τα επιμέρους μαθήματα που σχετίζονται με το πρόγραμμα σπουδών της φιλολογίας και αποτελούν υποκατηγορίες του που διδάσκονται στα τρία έτη είναι τα παρακάτω:

Storia greca

Το μάθημα διαρκεί ένα εξάμηνο και διδάσκεται στο πρώτο έτος. Περιεχόμενο μαθήματος: Γενική επισκόπηση της ιστορίας των Ελλήνων, από τη Μυκηναϊκή εποχή έως την Ελληνιστική εποχή.

Letteratura greca 1

Το μάθημα διδάσκεται στο β΄ εξάμηνο του πρώτου έτος. Περιεχόμενο μαθήματος: «Το δώρο των Μουσών». Μορφές της λέξης και της σοφίας από την Αρχαϊκή έως την Κλασική εποχή:

- Όμηρος, *Οδύσσεια,*
- Ησίοδος, *Θεογονία,*
- Ηρόδοτος, *Ιστοριών Α΄*
- Γοργίας, *Ελένης εγκώμιον*
- Ευριπίδης

Το μάθημα διδάσκεται επίσης και στο Dipartimento di Filosofia, sociologia, pedagogia e psicologia applicata, FISPPA και ανήκει στο πρόγραμμα σπουδών της αρχαίας λογοτεχνίας.

Grammatica greca

Το μάθημα διδάσκεται στο β΄ εξάμηνο του δεύτερου έτους και ανήκει στο πρόγραμμα σπουδών της αρχαίας λογοτεχνίας. Η γνώση της ελληνικής γλώσσας και της λογοτεχνίας είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την παρακολούθησή του. Περιεχόμενα μαθήματος: Γενική επισκόπηση της ιστορίας της αρχαίας ελληνικής γραμματικής. Αναλύονται κείμενα των σοφιστών, του Πλάτωνα, του Αριστοτέλη και των στωικών φιλοσόφων. Επίσης μελετώνται ελληνικά λεξικά και άλλα εγχειρίδια.

Teoria e storia della retorica

Το μάθημα διδάσκεται στο α΄ εξάμηνο του δεύτερου έτους. Ως μάθημα ανήκει στο πρόγραμμα σπουδών της σύγχρονης λογοτεχνίας.

Filologia greca

Το μάθημα διδάσκεται στο α΄ εξάμηνο του δεύτερου έτους. Για την παρακολούθηση του μαθήματος απαραίτητη προϋπόθεση είναι η γνώση της ελληνικής και λατινικής γλώσσας. Μέσω του μαθήματος οι φοιτητές εξοικειώνονται με τις μεθόδους, τα εργαλεία, τις φιλολογικές τεχνικές και την ιστορία της παράδοσης των αρχαίων κειμένων. Μέρος της εξέτασης του μαθήματος αποτελεί και η ανάγνωση (στα ελληνικά) ενός ελληνικού κειμένου, με ιταλική μετάφραση.

Letteratura greca II

Το μάθημα διδάσκεται στο β΄ εξάμηνο του δεύτερου έτους και ανήκει στο πρόγραμμα σπουδών της αρχαίας λογοτεχνίας. Για την παρακολούθηση του μαθήματος είναι απαραίτητη η βασική γνώση της ελληνικής γλώσσας, η οποία επιτρέπει στον φοιτητή να παρακολουθεί τις μεταφράσεις που προτείνει ο καθηγητής. Περιεχόμενα μαθήματος: Ανάγνωση, μετάφραση και ανάλυση κειμένων: Όμηρος, *Οδύσσεια* ι 105-566, Καλλίνος απ. 1; Αρχίλοχος απ. 2, 30, 31, 128, 191, 193, 196, Μίμνερμος απ. 1, Αλκαίος απ. 10b, 50, 322, 332, 333, 335, 338, 346, 347a, 362, 368, Ανακρέοντας απ. 22, 23, 25, 33, 38, 46, 99, 107, 111, 120, Ibico frr. 286, 287, 288; Ιππώναξ απ. 32, 119, Ξενοφάνης απ. 1, 13; Θέογνις στ. 531-534, Πίνδαρος απ. 127· Συμποσιακά άσματα 7, 10, Δίων Χρυσόστομος, Λόγος 52. Ανάγνωση, μετάφραση και ανάλυση του Ευριπίδη (*Κύκλωψ*). Ιστορία της λογοτεχνίας: Αριστοτέλης, Μένανδρος, Καλλίμαχος, Θεόκριτος, Απολλώνιος Ρόδιος, Ελληνική Ανθολογία, Πολύβιος κ.ά. Ανάγνωση, μετάφραση και ανάλυση του *Συμποσίου* του Πλάτωνα. Επίσης, το μάθημα περιλαμβάνει διαλέξεις και εργαστηριακές δραστηριότητες αφιερωμένες στην ανάλυση των κειμένων.

Archeologia greca

Το μάθημα διαρκεί στο α΄ εξάμηνο του τρίτου έτους και ανήκει στο πρόγραμμα σπουδών της αρχαίας λογοτεχνίας. Προαπαιτούμενο προσόν για τους φοιτητές που επιθυμούν να το παρακολουθήσουν είναι η άριστη γνώση της ελληνικής ιστορίας από τις απαρχές της. Το μάθημα επίσης διδάσκεται στο Dipartimento dei Beni Culturali: Archeologia, Storia dell'Arte, del Cinema e della Musica με το ίδιο περιεχόμενο.

Paleografia greca

Το μάθημα διδάσκεται στο α΄ εξάμηνο του τρίτου έτους και ανήκει στο πρόγραμμα σπουδών της αρχαίας λογοτεχνίας. Η γνώση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την παρακολούθηση του μαθήματος. Επίσης, θεμιτή είναι και η γνώση σε ζητήματα που αφορούν την ελληνική και βυζαντινή φιλολογία, τη λατινική παλαιογραφία και την κωδικολογία. Περιεχόμενα μαθήματος: Η ιστορία της ελληνικής γραφής στη βυζαντινή περίοδο, χειρόγραφα της περιόδου κ.ά.

Storia dell'arte classica

Το μάθημα διδάσκεται στο α΄ εξάμηνο του τρίτου έτους και ανήκει στο πρόγραμμα σπουδών της αρχαίας λογοτεχνίας. Η διδασκαλία της ιστορίας της κλασικής τέχνης δεν απαιτεί προϋποθέσεις για την παρακολούθηση του μαθήματος. Είναι όμως επιθυμητή η βασική κατανόηση της ελληνικής και της ρωμαϊκής ιστορίας καθώς και γνώσεις ιστορικής γεωγραφίας για την περιοχή της Μεσογείου. Περιεχόμενα μαθήματος: Ι) Ελληνική τέχνη: Γεωμετρική εποχή και προσανατολισμοί. Αρχαϊκή εποχή. Κλασική εποχή. Ελληνιστική εποχή. ΙΙ. Ρωμαϊκή τέχνη

Storia della filosofia antica

Το μάθημα διαρκεί διδάσκεται στο α΄ εξάμηνο του τρίτου έτους και ανήκει στο πρόγραμμα σπουδών της αρχαίας λογοτεχνίας. Περιεχόμενα μαθήματος: «Η φιλοσοφία ως αναζήτηση αιτιών: Ο Αριστοτέλης και οι προκάτοχοί του».

Teoria e storia della retorica

Το μάθημα διδάσκεται στο α΄ εξάμηνο του τρίτου έτους και ανήκει στο πρόγραμμα σπουδών της αρχαίας λογοτεχνίας. Το περιεχόμενο του μαθήματος δεν είναι διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο του Τμήματος.

Religioni del mondo classico

Το μάθημα διαρκεί διδάσκεται στο β΄ εξάμηνο του τρίτου έτους και ανήκει στο πρόγραμμα σπουδών της αρχαίας λογοτεχνίας. Περιεχόμενα μαθήματος: Θρησκείες του αρχαίου κόσμου: γενική ανάλυση των τυπικών μορφών των αρχαίων θρησκειών. Διερεύνηση των διαφόρων τύπων πολυθεϊσμού και εξέταση της σχέσης μεταξύ των πολυθεϊστικών θρησκευτικών συστημάτων και της πολιτικής εξουσίας. Ανάλυση μυστηριακών λατρειών της Κλασικής και της Ύστερης αρχαιότητας.

Ενδεικτική προτεινόμενη βιβλιογραφία στον επίσημο διαδικτυακό ιστότοπο του Τμήματος για τα παραπάνω μαθήματα: L. Breglia, F. Guizzi, F. Raviola, *Storia greca*, Edi Ses, Napoli· M. Corsaro, L. Gallo, *Storia greca*, Le Monnier, Firenze· D. Susanetti, *La luce delle Muse*, Bompiani, Milano 2019· D. Susanetti, *Euripide, Baccanti*, Carocci, Roma 2010· *Omero, Odissea*, Marsilio, Venezia 1992· *Esiodo, Teogonia*, Mondadori Milano 1990· *Euripide, Ippolito*, Feltrinelli, Milano 2005· Francesco Tissoni, *Mille anni di poesia greca. Antologia dai secoli V-XV*, Edizioni dell'Orso, Alessandria 2012. Επιλογή κειμένων που υποδεικνύονται στην τάξη· Camillo Neri (introduzione, edizione, traduzione e commento), *Lirici greci: età arcaica e classica*, Carocci, Roma 2011· Gennaro Perrotta, Bruno Gentili, Carmine Catenacci, *Polinnia: poesia greca arcaica*, G. D'Anna, Messina κ.α. 2007· Guido Paduano (introduzione, traduzione e note), *Il Ciclope. Euripide*, BUR, Milano 2005· L. A. Michelangeli, *Anacreonte e la sua fortuna nei secoli*, Zanichelli, Bologna 1922· L. Cardullo (a cura di), *Il libro 'Alpha' della 'Metafisica' di Aristotele tra storiografia e teoria*, CUECM, Catania 2009.

Classe delle lauree in Scienze dell'educazione e della formazione (L-19)

Το πρόγραμμα διδάσκεται στο Dipartimento di Filosofia, sociologia, pedagogia e psicologia applicata, FISPPA. Η διάρκεια του προγράμματος είναι τρία έτη και γλώσσα διδασκαλίας είναι η ιταλική. Η κατεύθυνση στις επιστήμες της εκπαίδευσης και της κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού παρέχει βασική προετοιμασία για τον παιδαγωγικό τομέα. Αποτελείται από δύο διαφορετικά προγράμματα σπουδών. Το πρόγραμμα σπουδών στις επιστήμες της εκπαίδευσης και το πρόγραμμα σπουδών στην ανάπτυξη και κατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού. Συνολικά, μερικά από τα επιμέρους μαθήματα που σχετίζονται με τη κατεύθυνση και αποτελούν υποκατηγορίες της, οι οποίες διδάσκονται στα τρία έτη και έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την κλασική φιλολογία, είναι τα παρακάτω:

Ermeneutica filosofica

Προϋπόθεση για την παρακολούθηση από τους φοιτητές και τις φοιτήτριες είναι η γνώση βασικών στοιχείων της ιστορίας της φιλοσοφίας. Περιεχόμενα μαθήματος: Γνώση φιλοσοφικών προβλημάτων και ικανότητα ανάγνωσης κλασικών κειμένων φιλοσοφίας. Το μάθημα διδάσκεται στο β΄ εξάμηνο του δεύτερου έτους.

Storia della filosofia

Το μάθημα διδάσκεται στο β΄ εξάμηνο του πρώτου έτους. Περιεχόμενα μαθήματος: α) Η φιλοσοφία ως θεραπεία και άσκηση ζωής, β) Σωκράτης και ελληνιστικές σχολές. γ) Το ρωμαϊκό πρότυπο. δ) Πνευματικές ασκήσεις του χριστιανισμού.

Storia (L-42)

Το πρόγραμμα διδάσκεται στο Dipartimento di Scienze Storiche, Geografiche e dell'Antichità, DISSGeA. Η διάρκεια του προγράμματος είναι τρία έτη. Γλώσσα διδασκαλίας είναι η ιταλική. Οι φοιτητές με το πρόγραμμα αυτό προετοιμάζονται ώστε να έχουν ολοκληρωμένες γνώσεις στο γνωστικό αντικείμενο της ιστορίας από την αρχαία έως τη σύγχρονη εποχή. Εκτός από τη θεωρητική μελέτη, το μάθημα περιλαμβάνει σεμινάρια και ασκήσεις που αφορούν την ανάλυση της ιστορικής τεκμηρίωσης, τη χρήση και κριτική των πηγών κ.ά. Συνολικά, μερικά από τα επιμέρους μαθήματα που σχετίζονται με το μάθημα και αποτελούν υποκατηγορίες του, οι οποίες διδάσκονται στα τρία έτη και έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την κλασική φιλολογία. είναι τα παρακάτω:

Storia greca

Το μάθημα διδάσκεται στο α΄ εξάμηνο του πρώτου έτους. Οι φοιτητές που επιθυμούν να το παρακολουθήσουν είναι απαραίτητο να έχουν καλή γνώση θεμελιωδών θεμάτων της ευρωπαϊκής ιστορίας, της πολιτικής και φιλοσοφικής σκέψης, της ελληνικής και της λατινικής λογοτεχνίας και της κλασικής μυθολογίας.
Περιεχόμενα μαθήματος: Αρχαϊκή Ελλάδα (16ος-6ος αιώνας π.Χ.). Κλασική και Ελληνιστική Ελλάδα (5ος-2ος αιώνας π.Χ.). Ιστορία των Ελλήνων και πηγές της.

Economia e società nel mondo greco e romano

Το μάθημα διαρκεί διδάσκεται στο α΄ εξάμηνο του τρίτου έτους. Προαπαιτούμενο για το μάθημα είναι οι φοιτητές να έχουν γνώσεις σε θέματα που αφορούν την ευρωπαϊκή και μεσογειακή ιστορία, την πολιτική και φιλοσοφική σκέψη καθώς και την ελληνική και τη λατινική λογοτεχνία. Περιεχόμενα μαθήματος: Οικονομία και κοινωνία της αρχαϊκής Ελλάδας (γη, γεωργία, εμπόριο). Οικονομία και κοινωνία της κλασικής και ελληνιστικής Ελλάδας (τοπικές αγορές, κεφάλαιο, ναυτικό δάνειο, ειδικές χειροτεχνίες κ.ά.). Οικονομία και κοινωνία στον ρωμαϊκό κόσμο.

Politica e istituzioni nel mondo greco e romano

Το μάθημα διαρκεί διδάσκεται στο β΄ εξάμηνο του τρίτου έτους. Προαπαιτούμενο για το μάθημα είναι οι φοιτητές να έχουν εξεταστεί στην ελληνική ιστορία ή/και τη ρωμαϊκή ιστορία. Περιεχόμενο μαθήματος: Η πολιτική ζωή στον ελληνικό και ρωμαϊκό κόσμο και οι πολιτικοί θεσμοί που την διέπουν.

Ακολουθεί η ενδεικτική βιβλιογραφία που προτείνεται από τους καθηγητές μέσα από τον επίσημο διαδικτυακό τόπο του Τμήματος για τα παραπάνω μαθήματα: L. Braccesi, F. Cordano, M. Lombardo, A Mele, *Storia greca. Lineamenti essenziali*, Monduzzi, Bologna 2006 (εναλλακτικό εγχειρίδιο του αντίστοιχου των Breglia, Guizzi, Raviola)· L. Breglia, G. Guizzi, F. Raviola, *Storia greca*, EdiSES, Napoli 2015· L. Braccesi, *Guida allo studio della storia greca*, Laterza Roma – Bari 2005 (εναλλακτικό εγχειρίδιο του επόμενου)· L. Braccesi, F. Cordano, M. Lombardo, A Mele, *Storia greca. Lineamenti essenziali*, Monduzzi, Bologna 2006· Valentina Cantone, Anna Serbati, *I mosaici della Sicilia normanna nella didattica universitaria, dalla peer review alla costruzione delle competenze trasversali*, Cleup, Padova 2019· L. Migeotte, *L'economia delle città greche*, Carocci, Roma 2005.

Storia e tutela dei beni artistici e musicali (L-1) Classe delle lauree in Beni culturali

Η κατεύθυνση αυτή διδάσκεται στο Dipartimento dei Beni Culturali: Archeologia, Storia dell'Arte, del Cinema e della Musica, DBC. Η διάρκεια του προγράμματος είναι τρία έτη και γλώσσα διδασκαλίας είναι η ιταλική. Μέσω του μαθήματος οι φοιτητές αποκτούν βασική εκπαίδευση στις ανθρωπιστικές επιστήμες και δεξιότητες στους ιστορικο-καλλιτεχνικούς και μουσικολογικούς κλάδους· επίσης αποκτούν γνώσεις για τις τεχνικές αποκατάστασης και τη νομοθεσία που διέπει την πολιτιστική κληρονομιά. Μερικά από τα επιμέρους μαθήματα που σχετίζονται με το πρόγραμμα και αποτελούν υποκατηγορίες του, οι οποίες διδάσκονται στα τρία έτη και έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την κλασική φιλολογία, είναι τα παρακάτω:

Storia dell'arte classica

Το μάθημα διδάσκεται στο α΄ εξάμηνο του πρώτου έτους. Προαπαιτούμενο για την παρακολούθηση του μαθήματος δεν υπάρχει αλλά είναι επιθυμητό οι φοιτητές να έχουν μια βασική γνώση της ελληνικής και ρωμαϊκής ιστορίας και να γνωρίζουν την ιστορική γεωγραφία της Μεσογείου. Περιεχόμενα μαθήματος: Ι. Ελληνική τέχνη (Γεωμετρική εποχή,

Αρχαϊκή εποχή, Κλασική εποχή, Ελληνιστική εποχή). ΙΙ. Ρωμαϊκή τέχνη. Το μάθημα διδάσκεται και στο Dipartimento di Studi Linguistici e Letterari, DiSLL και επίσης στο Dipartimento di Filosofia, sociologia, pedagogia e psicologia applicata, FISPPA.

Storia della musica antica

Το μάθημα διαρκεί διδάσκεται στο β΄ εξάμηνο του δεύτερου έτους. Μέρος των περιεχόμενων του μαθήματος: α) Ελληνικός μουσικός πολιτισμός: το ιστορικο-πολιτιστικό πλαίσιο, είδη, μορφές, μουσική θεωρία και σημειογραφία. β) Ανάγνωση ελληνικών και λατινικών λογοτεχνικών πηγών και μετάφραση στα ιταλικά.

Ενδεικτική προτεινόμενη βιβλιογραφία στον επίσημο διαδικτυακό τόπο του Τμήματος για τα παραπάνω μαθήματα: G. Bejor, M. Castoldi, C. Lambrugo, *Artegreca. Dal decimo al primo secolo a. C.*, Mondadori Università, Milano 2008· M. Torelli, M. Menichetti, G. L. Grassigli, *Arte e archeologia del mondo romano*. Longanesi, Milano 2008· Giovanni Comotti, *La musica nella cultura greca e romana*. EDT, Torino 1991· Henri-Irénée Marrou, *Storia dell'educazione nell'antichità*, Studium, Roma 2008.

Laurea Magistrale

Υπάρχουν είκοσι ένα προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών που διδάσκονται στη Σχολή. Πολλά από αυτά περιέχουν συνήθως ένα, δύο ή τρία μαθήματα σχετικά με την κλασική φιλολογία. Για λόγους συντομίας θα αναφερθεί μόνο το μεταπτυχιακό που περιέχει τα περισσότερα μαθήματα:

Lettere classiche e storia antica

Σχετικά μαθήματα: Αρχαία ελληνικά, το δίκαιο στους (αρχαίους) Έλληνες, ελληνική επιγραφική, ιστορία του αρχαίου ελληνικού και λατινικού θεάτρου, ιστορία της αρχαίας φιλοσοφίας, αρχαία ελληνική λογοτεχνία (προχωρημένο επίπεδο), αρχαία ελληνική και ρωμαϊκή μετρική, ιστορία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, ιστορία της ελληνικής ιστοριογραφίας.

Συμπεράσματα

Στον παρακάτω πίνακα αποτυπώνονται συγκεντρωτικά τα μαθήματα που διδάσκονται στα Τμήματα του Πανεπιστημίου της Πάδοβας και έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με

την κλασική φιλολογία. Κρίθηκε σκόπιμο να συγκεντρωθεί η προτεινόμενη βιβλιογραφία από τους καθηγητές για ορισμένα μαθήματα, προκειμένου να υπάρχει εικόνα για την ύλη αυτών των μαθημάτων. Οι τίτλοι των μαθημάτων παραμένουν στα ιταλικά. Το ίδιο ισχύει και για την ονομασία των Τμημάτων.

Αντλήσαμε τις παρακάτω πληροφορίες διαδικτυακά μέσα από τους επίσημους ιστοτόπους των Τμημάτων του Πανεπιστημίου και από οδηγούς σπουδών των Τμημάτων, συνεπώς αναφερόμαστε σε ενεργά προγράμματα σπουδών, τα οποία, έως το πέρας της παρούσας έρευνας, μπορεί να έχουν επικαιροποιηθεί, διότι δεν περιέχουν στατική αλλά μεταβαλλόμενη πληροφορία. Τα προγράμματα σπουδών των Τμημάτων έχουν άμεση συνάφεια με την ακαδημαϊκή και ερευνητική πολιτική και τον στρατηγικό σχεδιασμό κάθε Τμήματος.

Στο Dipartimento di Filosofia, Sociologia, Pedagogia e Psicologia Applicata, FISPPA, διδάσκονται τα πιο πολλά μαθήματα που αφορούν την αρχαία ελληνική γραμματεία. Στα υπόλοιπα Τμήματα ο αριθμός των σχετικών μαθημάτων ελαττώνεται. Κάποια μαθήματα δεν αναφέρονται αμιγώς στην κλασική φιλολογία αλλά εν γένει στον αρχαίο κόσμο, όπως το μάθημα Economia e Società nel mondo greco e romano.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας εκτός από τα μαθήματα αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας, αρχαιολογίας, ιστορίας, γλώσσας και φιλοσοφίας, διδάσκονται και μαθήματα όπως παπυρολογία, παλαιογραφία και νομισματική. Ειδικότερα, τα ενεργά Εργαστήρια παπυρολογίας (Laboratorio di Papirologia) και νομισματικής (Labarotario di Numismatica) φανερώνουν την εις βάθος μελέτη των κλασικών σπουδών, καθώς έχουν ως προαπαιτούμενο προσόν για την παρακολούθησή τους τη γνώση των λατινικών και αρχαίων ελληνικών καθώς και την παρακολούθηση μαθημάτων ελληνικής και ρωμαϊκής νομισματικής.

Επιπροσθέτως, στο Dipartimento di Studi Linguistici e Letterari, DiSLL, υπάρχουν και τα προγράμματα σπουδών με τίτλο «Classe delle lauree in lingue e culture moderne (L11)» και «Classe delle lauree in Mediazione linguistica (L12)», στα οποία οι φοιτητές αποκτούν επαρκείς γνώσεις σχετικά με διάφορους πολιτισμούς και τη λογοτεχνία τους, όπου συμπεριλαμβάνεται και η νέα ελληνική γλώσσα. Ειδικότερα, τα παραπάνω προγράμματα εντάσσονται στην Κατεύθυνση «Lingue, letterature e mediazone culturale», στην οποία εντοπίσαμε μαθήματα νεοελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας (Καβάφης). Δεν πραγματοποιήσαμε καταγραφή των μαθημάτων, διότι τα μαθή-

ματα δεν περιλαμβάνονται στο αντικείμενο της κλασσικής φιλολογίας, αλλά τα αναφέρουμε για να δείξουμε την παρουσία της νεοελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας.

Η προτεινόμενη για τα μαθήματα βιβλιογραφία περιλαμβάνει σε μεγάλο ποσοστό μόνο Ιταλούς συγγραφείς και ιταλικές εκδόσεις έργων, οι περισσότερες εκ των οποίων είναι σύγχρονες. Το μεγαλύτερο μέρος των προτεινόμενων συγγραμμάτων έχει εκδοθεί μετά από το 2005, αλλά υπάρχουν και κάποιες εκδόσεις της δεκαετίας του 1990.

Σχετικά με τη μελέτη των ελληνικών κειμένων από το πρωτότυπο (ανάγνωση, μετάφραση και ανάλυση) απαιτείται η γνώση της ελληνικής γλώσσας. Οι φοιτητές μελετούν έργα του Ομήρου (*Οδύσσεια*), του Πινδάρου, του Ευριπίδη (*Κύκλωψ*), του Πλάτωνα (*Συμπόσιο*) κ.ά. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη μελέτη της ελληνικής γραμματικής, με κύριο άξονα τη μελέτη της ιστορίας της αρχαίας ελληνικής γραμματικής. Στο μάθημα «Grammatica Greca» αναλύονται κείμενα από τους σοφιστές, τον Πλάτωνα, τον Αριστοτέλη και από τους στωικούς φιλόσοφους. Επίσης, οι φοιτητές μελετούν ελληνικά λεξικά και άλλα εγχειρίδια.

Στο Dipartimento di Filosofia, Sociologia, Pedagogia e Psicologia Applicata, FISPPA, και ειδικότερα στο πρόγραμμα σπουδών «Φιλολογία», όπου εντοπίστηκαν και τα περισσότερα μαθήματα που αφορούν την κλασική φιλολογία (12 συνολικά), οι ώρες που καλύπτουν συνολικά αυτά τα μαθήματα στα τρία έτη σπουδών ανέρχονται περίπου σε 672. Ειδικότερα, τα περισσότερα μαθήματα της κλασικής φιλολογίας (8 συνολικά) διδάσκονται 63 ώρες κάθε έτος και τα περισσότερα είναι συγκεντρωμένα στο δεύτερο και τρίτο έτος σπουδών. Τα μαθήματα «Archeologia Greca, Paleografia Greca, Storia dell'Arte Classica και Teoria e Sroria della Retorica» διδάσκονται 42 ώρες κάθε έτος και αφορούν το τρίτο έτος σπουδών.

Όσον αφορά τις μεταπτυχιακές σπουδές, υπάρχουν είκοσι ένα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών, τα οποία περιέχουν στο πρόγραμμά τους από ένα έως τρία μαθήματα σχετικά με την κλασική φιλολογία. Το μεταπτυχιακό που περιέχει τα περισσότερα μαθήματα φέρει τον τίτλο «Lettere Classiche e Storia Antica».

Πίνακας 8

Università degli Studi di Padova, Scuola di Scienze umane, sociali e del patrimonio culturale

Institution (Ίδρυμα)	**Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)**	**Degree / Bachelors / Laurea (Πτυχίο)**	**Years (έτη)**	**Title / Modules (Τίτλος μαθήματος / Ενότητα)**
Università degli Studi di Padova	Dipartimento dei Beni Culturali: Archeologia, Storia dell'Arte, del Cinema e della Musica (DBC)	Archeologia	3 έτη	1. Laboratorio di papirologia 2. Labarotario di numismatica 3 Archeologia greca 4. Numismatica greca e romana 5. Storia Greca 6. Storia dell'Arte Classica
	Filosofia, sociologia, pedagogia e psicologia applicata (FISPPA)	Filosofia	3 έτη	1. Storia della Filosofia antica 2. Storia della Filosofia antica B 3. Letteratura greca 4. Storia greca
	Filosofia, sociologia, pedagogia e psicologia applicata (FISPPA)	Scienze dell' educazione e della formazione	3 έτη	1 Ermeneutica Filosofica 2. Storia della filosofia
	Filosofia, sociologia, pedagogia e psicologia applicata (FISPPA)	Lettere	3 έτη	1. Storia greca 2. Letteratura greca 1 3. Grammatica greca 4. Teoria e storia della retorica 5. Filologia greca 6. Letteratura greca 2 7. Archeologia greca 8. Paleografia greca 9. Storia dell'arte classica 10. Storia della filosofia antica 11 Teoria e storia della retorica 12. Religioni del mondo classico

Institution (Ίδρυμα)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea (Πτυχίο)	Years (έτη)	Title / Modules (Τίτλος μαθήματος / Ενότητα)
	Dipartimento dei Beni Culturali: Archeologia, Storia dell'Arte, del Cinema e della Musica (DBC)	Storia e tutela dei beni artistici e musicali	3 έτη	1. Storia dell'arte classica 2. Storia della musica antica
	Dipartimento di Scienze Storiche Geografiche e dell'Antichità (DISSGeA)	Storia	3 έτη	1. Storia greca 2. Economia e società nel mondo greco e romano 3. Politica e istituzioni nel mondo greco e romano

2.9 Università del Salento

Το Πανεπιστήμιο του Σαλέντο ιδρύθηκε το 1955, βρίσκεται στο Λέτσε της Ιταλίας και αποτελείται από 8 Τμήματα. Έως το 2007 έφερε την ονομασία «Università degli Studi di Lecce». Το Πανεπιστήμιο προσφέρει στους σπουδαστές του ευρύ φάσμα επιλογών με προπτυχιακές, μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές (μηχανική, νομική, Σχολή επιχειρήσεων, κλασικές σπουδές, πολιτικές επιστήμες, κοινωνιολογία και λογοτεχνικές σπουδές).[133] Στο Πανεπιστήμιο υπάγεται και η Scuola Superiore ISUFI (Ανώτατο Πα-

[133] Σχετικά με τις διεθνείς κατατάξεις για τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κτλ.) του ιδρύματος, σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings για το 2021, το Πανεπιστήμιο του Σαλέντο καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο: 638η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.126 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη σε εθνικό επίπεδο: 37η θέση (overall rank) σε σύνολο 75 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings για το 2022, το Πανεπιστήμιο του Σαλέντο καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο: 583η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.364 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη σε εθνικό επίπεδο: 37η θέση (overall rank) σε σύνολο 74 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Βλ. SCImago Institutions Rankings: https://www.scimagoir.com/rankings.php?sector=Higher%20educ, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 6/10/2022.

νεπιστημιακό Ινστιτούτο Διεπιστημονικής Κατάρτισης), ένα υψηλού επιπέδου εκπαιδευτικό κέντρο με διεθνή διεπιστημονικά χαρακτηριστικά. Επίσης διαθέτει σύγχρονα εργαστήρια και ερευνητικά κέντρα· συνολικά φοιτούν σε αυτό περισσότεροι από 18.000 φοιτητές.[134] Η επιλογή του Τμήματος που θα μελετηθεί έγινε με βάση το περιεχόμενο των σπουδών, που αφορά τις ανθρωπιστικές επιστήμες.

2.9.1 Dipartimento di Studi Umanistici

Το Τμήμα των Ανθρωπιστικών Σπουδών εμπεριέχει τους παρακάτω άξονες διδασκαλίας: κλασική φιλολογία (γλώσσες, αρχαίες λογοτεχνίες και πολιτισμοί και παπυρολογία), φιλοσοφία, ιταλικές σπουδές (γλωσσολογία και ιταλική λογοτεχνία), ξένες σπουδές (δυτικές και ανατολικές ξένες γλώσσες, γλωσσολογία, λογοτεχνίες και πολιτισμοί, διδακτική) και επίσης παιδαγωγική, σημειωτική και ιστορία. Με κύρια βάση την «αρχή της διεθνοποίησης» και την «αρχή της διεπιστημονικότητας», που χαρακτηρίζει τη διδακτική και επιστημονική δραστηριότητα του Τμήματος, οι φοιτητές μπορούν να καταρτιστούν στο πλαίσιο μιας διεπιστημονικής ανθρωπιστικής εκπαίδευσης.[135] Οι κατευθύνσεις του Τμήματος είναι οι εξής:

- Filosofia
- Lettere
- Scienze della comunicazione
- Lingue, culture e letterature straniere
- Scienza e tecnica della mediazione linguistica

Για κάθε κατεύθυνση μελετήθηκε το πρόγραμμα σπουδών και καταγράφηκαν τα μαθήματα που έχουν συνάφεια με την κλασική φιλολογία, σύμφωνα με το τελευταίο διαθέσιμο πρόγραμμα σπουδών για τον τριετή κύκλο σπουδών («corsi di laurea triennale»). Τα μαθήματα που ήταν κοινά μεταξύ των προγραμμάτων σπουδών καταγράφηκαν μόνο μία φορά.

---

[134] Università del Salento, https://www.unisalento.it/, απ' όπου αντλήσαμε μεγάλο μέρος των πληροφοριών σχετικά με τη διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών αλλά και τα ιστορικά στοιχεία που αφορούν το ίδρυμα (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 18/2/2021).

[135] Βλ. στον διαδικτυακό ιστότοπο του Τμήματος, Presentazione Dipartimento, Messaggio della Direttrice. https://www.studiumanistici.unisalento.it/messaggio_del_direttore, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 18/2/2021.

Corso di Laurea in Filosofia (L-5)

Το τριετές πρόγραμμα σπουδών Φιλοσοφίας αφορά τους ακόλουθους τομείς μελέτης (ενδεικτικά): Ιστορία της φιλοσοφίας (ιστορία της μεσαιωνικής φιλοσοφίας, ιστορία της αναγεννησιακής φιλοσοφίας, ιστορία της σύγχρονης φιλοσοφίας, θεσμοί φιλοσοφίας), θεωρητική φιλοσοφία, ηθική φιλοσοφία, ψυχολογία, παιδαγωγική και κοινωνιολογία κ.ά.

Istituzioni di storia della filosofia

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο. Προαπαιτούμενο προσόν για τους φοιτητές είναι γνώσεις που αφορούν την ιστορία του δυτικού πολιτισμού. Η διδασκαλία αποτελείται από διαλέξεις και σεμινάρια. Περιεχόμενα μαθήματος (ενδεικτικά): Βασικές αρχές φιλοσοφίας. Η ανάπτυξη της σκέψης από τις απαρχές έως τη νεωτερικότητα αναλύεται προσδιορίζοντας τους κύριους εννοιολογικούς πυρήνες που αποτελούν τις θεμελιώδεις γραμμές σκέψης όλων των εποχών. Αριστοτέλης και μεταφυσική, τα θεμέλια της αρχαίας σκέψης και η κληρονομιά στη σύγχρονη σκέψη. Βιβλιογραφία – κείμενα αναφοράς: N. Abbagnano, G. Fornero, *Protagonisti e Testi della Filosofia*, Paravia, Torino 1999· *Aristotele, Metafisica. Con testo greco a fronte.* Traduzione, introduzione e note di E. Berti, Laterza, Bari – Roma 2017.

Storia della metafisica antica e medievale

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο. Προαπαιτούμενο προσόν για τους φοιτητές είναι οι γνώσεις φιλοσοφικής ορολογίας. Περιεχόμενα μαθήματος: Διερεύνηση των εννοιών της αγάπης και της φιλίας στην ιστορία του πολιτισμού και της αρχαίας φιλοσοφίας μέσω της ανάγνωσης και του σχολιασμού έργων: *Συμπόσιο* Πλάτωνα, *Ηθικά Νικομάχεια* Αριστοτέλη κ.ά. Βιβλιογραφία – κείμενα αναφοράς: P. Porro, C. Esposito, *Filosofia. Antichità e medioevo*, I, Laterza, 2009· *Platone, Simposio· Etica Nicomachea. Testo greco a fronte*. *Aristotele,* Laterza, 2005, βιβλίο 8 και 9· L.F. Pizzolato, *L'idea di amicizia nel mondo antico classico e cristiano*, Einaudi, Torino 1993.

Storia del pensiero politico antico e medievale

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο. Προαπαιτούμενο προσόν για τους φοιτητές είναι οι γνώσεις φιλοσοφικής ορολογίας. Περιεχόμενα μαθήματος: Τι αλλαγές μπορεί να υποστεί μια πόλη για να γίνει καλύτερη; Ποια σχέση υπάρχει μεταξύ ουρανού και

γης; Αυτά είναι μερικά από τα θέματα που εξετάζονται κατά τη διάρκεια του μαθήματος, ξεκινώντας από την ανάλυση που αναπτύσσει ο Πλάτωνας στον *Τίμαιο*. Τα θέματα που παρουσιάζονται σε έναν από τους τελευταίους διαλόγους που έγραψε ο Πλάτωνας είναι πολυάριθμα. Ανάλυση των θέσεων του Πλάτωνα και σύγκριση με αυτές του Αριστοτέλη. Το πρώτο μέρος του μαθήματος είναι μια σύνθεση της ιστορικής εξέλιξης της αρχαίας και μεσαιωνικής φιλοσοφικής σκέψης, με έμφαση επίσης στην αραβική παράδοση. Στο δεύτερο μέρος θα αναγνωστούν και θα σχολιαστούν μερικά κλασικά έργα της αρχαίας και μεσαιωνικής σκέψης: Πλάτωνας, *Τίμαιος*, Αριστοτέλης, *Πολιτικά*, Χαλκίδιος, *Σχόλια στον* Τίμαιο *του Πλάτωνα.*

Βιβλιογραφία – κείμενα αναφοράς (ενδεικτικά): P. Porro, C. Esposito, *Filosofia. Antichità e medioevo*, I, Laterza, Bari 2009· Platone, *Timeo*, a cura di Francesco Fronterotta (Testo greco a fronte), BUR Rizzoli, Milano 2014· Aristotele, *Politica*, a cura di Federico Ferri, Bompiani Testi a fronte, Milano 2016 (ή κάποια άλλη έκδοση αρκεί να μην είναι συνοπτική)· Loris Sturlese, *Filosofia nel Medioevo*, Carocci, Roma 2014· Kurt M. Flasch, *Introduzione alla filosofia medievale*, Piccola Biblioteca Einaudi, Torino 2002· Massimo Campanini, *Introduzione alla filosofia islamica*, Laterza Biblioteca di Cultura Moderna, Roma – Bari 2004· Gianluca Briguglia, *Il pensiero politico medievale*, Piccola Biblioteca Einaudi, Torino 2018· Mario Vegetti, *Un paradigma in cielo. Platone politico da Aristotele al Novecento*, Carocci, Roma 2009· Mario Vegetti, *Quindici lezioni su Platone*, Piccola Biblioteca Einaudi, Torino 2003.

Lettere (L-10)

Η κατεύθυνση «Φιλολογία» είναι από τις παλαιότερες του Πανεπιστημίου και προσφέρει μια βασική εκπαίδευση στον τομέα των ανθρωπιστικών επιστημών. Οι φοιτητές έχουν δυνατότητα επιλογής μεταξύ δύο προγραμμάτων σπουδών:

1) Κλασικό πρόγραμμα σπουδών: Προσφέρει μια βασική εκπαίδευση ως προς την προέλευση του ευρωπαϊκού πολιτισμού, με συγκεκριμένη αναφορά στον ελληνικό και λατινικό κόσμο, τόσο στον φιλολογικο-λογοτεχνικό όσο και στον ιστορικο-αρχαιολογικό τομέα. Λαμβάνεται επίσης υπόψη η γνώση τουλάχιστον μιας γλώσσας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και η ικανότητα χρήσης εργαλείων πληροφορικής.

2) Σύγχρονο πρόγραμμα σπουδών: προσφέρει μια βασική εκπαίδευση με λογοτεχνικές, γλωσσικές, ιστορικές και γεωγραφικές μελέτες, κάνοντας ιδιαίτερη αναφορά

στον ευρωπαϊκό πολιτισμό από τον μεσαίωνα έως τη σύγχρονη εποχή. Λαμβάνεται επίσης υπόψη η γνώση τουλάχιστον μίας γλώσσας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και η ικανότητα χρήσης εργαλείων πληροφορικής.[136]

Κλασικό πρόγραμμα σπουδών

Grammatica greca

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο. Προαπαιτούμενο προσόν είναι η γνώση των γενικών χαρακτηριστικών της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας και η βασική γνώση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας. Περιεχόμενα μαθήματος: Ανάπτυξη των γραμματικών δεξιοτήτων της αρχαίας ελληνικής γλώσσας μέσω της ανάγνωσης κειμένων. Πρόγραμμα μαθημάτων: Αττική πεζογραφία: ρητορική και ιστοριογραφία, Λυσίας, *Κατά Ερατοσθένους*, Θουκυδίδης, *Περικλέους επιτάφιος*.

Βιβλιογραφία – κείμενα αναφοράς (ενδεικτικά): *Lisia, Contro i tiranni (Contro Eratostene)*, a cura di G. Avezzù, con testo a fronte, Letteratura universale Marsilio, Venezia 1991, ή M. Marzi, *Orazioni e frammenti di Lisia*, Utet, Torino 2006, ή E. Medda, *Lisia. Orazioni (I-XV)*, BUR, Milano 1991· *Tucidide, Epitafio di Pericle per i caduti del primo anno di guerra*, a cura di O. Longo, con testo a fronte, Letteratura universale Marsilio, Venezia 2000· D. Pieraccioni, *Morfologia storica della lingua greca*, D'Anna, Messina – Firenze, 1975· A.C. Cassio, *Storia delle lingue letterarie greche*, Mondadori, Milano 2008.

Letteratura greca

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο. Προαπαιτούμενο προσόν για τους φοιτητές είναι η γνώση των γενικών χαρακτηριστικών της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας και η βασική γνώση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας. Περιεχόμενα μαθήματος: Γενικό μέρος: Ιστορία της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας από την Αρχαϊκή έως τη Ρωμαϊκή εποχή (λογοτεχνικά είδη, συγγραφείς και έργα κ.ά.). Ποιητικά είδη στην αρχαία Ελλάδα (επική, λυρική και δραματική ποίηση). Όμηρος, *Οδύσσεια* α, αποσπάσματα κειμένων.

[136] Για περισσότερες πληροφορίες βλ. στον ιστότοπο του ιδρύματος, Per corsi di studio Laurea in Lettere, https://www.unisalento.it/didattica/cosa-studiare/percorsi/-/dettaglio/corso/LB11/lettere, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 19/2/2021.

Βιβλιογραφία – κείμενα αναφοράς: J.B. Hainsworth, G.A. Privitera, *Omero. Odissea,* (Libri V-VIII), II, Fond. Lorenzo Valla, Milano 2015· G. Perrotta, B. Gentili, C. Catenacci (a cura di), *Polinnia. Poesia greca arcaica,* Messina – Firenze 2007· G. Avezzù, G. Guidorizzi, G. Cerri, *Sofocle. Edipo a Colono,* Fond. Lorenzo Valla, Milano 2008· Για την ιστορία της ελληνικής λογοτεχνίας ένα εγχειρίδιο επιλογής από τα παρακάτω προτεινόμενα: D. del Corno, *Letteratura greca*, Casa Editrice Principato, Milano 1988· L.E. Rossi, *Letteratura greca*, Le Monnier, Firenze 1995· G. A. Privitera, R. Pretagostini, *Storia e forme della letteratura greca,* I-II, Einaudi, Milano 1997· F. Montanari, *Storia della Letteratura Greca*, Laterza, Roma – Bari 1998· G. Guidorizzi, *Letteratura greca*, Mondadori Università, Firenze 2002· Για τη μετρική: B. Gentili, L. Lomiento, *Metrica e ritmica. Storia delle forme poetiche nella Grecia antica*, Mondadori, Milano 2003· M. C. Martinelli, *Gli strumenti del poeta. Elementi di metrica greca,* Cappelli, Bologna 1995.

Storia greca

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, β΄ εξάμηνο. Προαπαιτείται για την παρακολούθησή του οι φοιτητές να έχουν γενικές γνώσεις για τον αρχαίο κόσμο και τους πολιτισμούς της Εγγύς Ανατολής και της Μεσογείου. Περιεχόμενα μαθήματος: Η κατάσταση και η εξέλιξη της Μακεδονίας κατά την περίοδο του Φιλίππου Β΄, την οποία ο Φίλιππος μετέτρεψε από περιθωριοποιημένη περιφέρεια σε κέντρο του ελληνικού κόσμου, του οποίου υπήρξε πρωταγωνιστής. Χάρη στις εξαιρετικές του ιδιότητες, ο Μακεδόνας βασιλιάς κατάφερε να ανατρέψει τη δυσμενή κατάσταση που αντιμετώπιζε όταν ανέλαβε την εξουσία. Μέσα από τις πηγές θα αξιολογηθεί, ή καλύτερα θα εκμαιευτεί, η πολιτική και στρατιωτική ικανότητα του Φιλίππου.

Βιβλιογραφία (ενδεικτικά): (κριτική ανάγνωση – επιλογή δύο εγχειριδίων) M. Bettalli, *Introduzione alla storiografia greca*, Carocci, Roma· L. Canfora, *La storiografia greca,* Bruno Mondadori, Milano – Roma· D. Ambaglio, *Storia della storiografia greca*, Monduzzi Editore, Bologna· L. Braccesi, *Guida allo studio della Storia Greca,* Laterza, Roma – Bari· R.S. Bagnall, *Papiri e storia antica,* Bardi Editore, Roma· F. Cordano, *La geografia degli antichi*, Laterza Bari – Roma· S. Bianchetti, *Geografia storica del mondo antico*, Monduzzi Editore, Bologna· C. Romano, *Spartiati all'estero: corrotti o denigrati?* Congedo Editore, Galatina· M. Bettalli, *I mercenari nel mondo greco*, Edizioni ETS, Pisa· G. Poma, *Le istituzioni politiche della Grecia in età classica*, Il Mulino, Bologna· U. Fantasia, *La guerra del Peloponneso*, Carocci, Roma·

C. Bearzot, *La polis greca*, Il Mulino, Bologna· M.H. Hansen, *La democrazia ateniese nel IV secolo a.C.*, Led Edizioni, Milano· M. P. Castiglioni, *La donna greca*, Il Mulino, Bologna· F. Muccioli, *Storia dell'Ellenismo*, Il Mulino, Bologna.

Archeologia classica

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος. Οι φοιτητές που συμμετέχουν σε αυτό το μάθημα πρέπει να έχουν γενικές γνώσεις της αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής ιστορίας και λογοτεχνίας. Η βασική γνώση τουλάχιστον μίας από τις ευρωπαϊκές γλώσσες είναι επιθυμητή για την πρόσβαση στη βιβλιογραφία. Περιεχόμενα μαθήματος: Το πρόγραμμα διδασκαλίας είναι προσωρινό και ενδέχεται να υποστεί σε αλλαγές. Το μάθημα ασχολείται με θέματα που σχετίζονται με την παρουσία του ελληνικού και ρωμαϊκού πολιτισμού στην Ιταλία και στη Μεσόγειο, μέσω της ιστορίας της αρχαιολογικής έρευνας. Προβλέπει την ανάλυση των φαινομένων που ενέχει ο σχηματισμός των αρχαίων πόλεων, την ανάπτυξή τους και τη μελέτη των κύριων αρχιτεκτονικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων. Περιγράμματα της Ελληνικής και Ρωμαϊκής Αρχαιολογίας: Μέρος 1: Ελληνική Αρχαιολογία. Κύρια θέματα. Μέρος 2: Ρωμαϊκή Αρχαιολογία. Κύρια θέματα.

Βιβλιογραφία – κείμενα αναφοράς: E. Lippolis, G. Rocco, *Archeologia greca. Cultura, società, politica e produzione*, Mondadori, Milano 2011 (ειδικά σ. 21-47, 51-55, 59-80, 89-95, 99-156, 162-192, 205-295, 305-330, 335-342, 371-387, 390-433, 487-508)· T. Hölscher, *Il linguaggio dell'arte romana. Un sistema semantico*, Einaudi, Torino 2002· E. Lippolis, G. Rocco, *Archeologia greca. Cultura, società, politica e produzione*, Mondadori, Milano 2011.

Fondamenti di filologia classica

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος. Προαπαιτούμενο προσόν για την παρακολούθηση του μαθήματος είναι οι φοιτητές να έχουν γνώσεις αρχαίας ελληνικής και λατινικής λογοτεχνίας. Το πρόγραμμα διδασκαλίας είναι προσωρινό και ενδέχεται να αλλάξει. Περιεχόμενα μαθήματος: Το μάθημα συνίσταται στη σημασία των εργαλείων και των μεθόδων που εφαρμόζει η κλασική φιλολογία. Ορισμός της κλασικής φιλολογίας, η κλασική φιλολογία και η σχέση της με άλλους κλάδους που μελετούν τον αρχαίο κόσμο, ιστορία της κλασικής φιλολογίας, οι σημαντικές στιγμές στο έργο του κλασικού φιλόλογου, τα λάθη των αντιγράφων κ.ά.

Βιβλιογραφία: M. Scialuga, *Introduzione allo studio della Filologia Classica*, Edizioni dell'Orso, Torino 2002 (ανατύπωση 2003)· M. Capasso, *Che cos'è la Papirologia*, Carocci, Roma 2009.

Numismatica

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος. Το πρόγραμμα διδασκαλίας είναι προσωρινό και ενδέχεται να αλλάξει. Περιεχόμενα μαθήματος (ενδεικτικά): α) Εγγενείς πτυχές του χρήματος (μέταλλα, συστήματα βάρους). β) Τυπολογικά και επιγραφικά στοιχεία, τεχνικές κατασκευής: χύτευση και κοπή (λαμβάνοντας επίσης υπόψη συγκεκριμένες τεχνικές). γ) Εξέταση πιθανών ταυτίσεων των τόπων κατασκευής νομισμάτων (νομισματοκοπεία). δ) Τύποι νομισματικών ευρημάτων: περιστασιακές απώλειες, εγκαταλελειμμένοι θησαυροί, αρχαιολογικές ανασκαφές (με ένδειξη συστημάτων καταλογογράφησης). ε) Προ-νομισματικές φάσεις. στ) Αίγινα και Κυκλάδες, Αθήνα, Κόρινθος, πόλεις της Μεγάλης Ελλάδας, νομίσματα της Ρωμαϊκής Δημοκρατίας.

Βιβλιογραφία – κείμενα αναφοράς (ενδεικτικά): F. Barello, *Archeologia della moneta. Produzione e utilizzo nell'antichità*, Roma 2006· N. Vismara, *Monetazione arcaica in elettro dell'Asia Minore nelle Civiche Raccolte Numismatiche*, Milano 1993· G. Gorini, «La moneta greca: forme e modi di un segno dell'uomo», στο *Alle radici dell'euro. Quando la moneta fa la storia*, Treviso 2001, σ. 11-38· F. Catalli, *Monete dell'Italia antica*, Roma 1995, σ. 3-10, 15-45, 53-70, 79-94, 121-154.

Paleografia greca

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος. Το πρόγραμμα διδασκαλίας είναι προσωρινό και ενδέχεται να αλλάξει. Τα περιεχόμενα του μαθήματος δεν εντοπίστηκαν, καθώς δεν είναι διαθέσιμα στο πρόγραμμα σπουδών του ιδρύματος, που είναι αναρτημένο στο διαδίκτυο.

Papirologia

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος. Το πρόγραμμα διδασκαλίας είναι προσωρινό και ενδέχεται να αλλάξει. Προαπαιτούμενο προσόν για την παρακολούθηση του μαθήματος είναι οι φοιτητές να έχουν γνώσεις αρχαίας ελληνικής και λατινικής λογοτεχνίας. Περιεχόμενα μαθήματος: Ορισμός και όρια της παπυρολογίας. Η παπυρολογία και η σχέση της με άλλους κλάδους που μελετούν τον αρχαίο κόσμο. Η ιστορία της παπυρολογίας, πώς ένας πάπυρος αποκρυπτογραφείται, ερμηνεύεται, δημοσιεύεται. Παπυρο-

λογία και ιστορία των αρχαίων βιβλίων, της αρχαίας ελληνικής και της λατινικής γραφής και της αρχαίας λογοτεχνίας (στη Μεσόγειο από τον 4ο π.Χ. έως τον 4ο μ.Χ. αιώνα).

Βιβλιογραφία – κείμενα αναφοράς: M. Capasso, *Introduzione alla Papirologia*, il Mulino, Bologna, 2005· *Che cos'è la Papirologia*, Carocci, Roma 2009.

Storia della metafisica antica e medievale

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος. Προαπαιτούμενο προσόν για φοιτητές είναι γνώσεις φιλοσοφικής ορολογίας. Περιεχόμενα μαθήματος είναι κοινά με το αντίστοιχο μάθημα που διδάσκεται στην κατεύθυνση της «Φιλοσοφίας».

Εργαστήρια[137]

Laboratorio di iconografia e letteratura classica

Διδάσκεται στο τρίτο έτος. Περιεχόμενα: Εικόνες και λογοτεχνία: τελετές μύησης και γάμου γυναικών στον αρχαίο κόσμο. Προαπαιτούμενο προσόν είναι σχετικές γνώσεις αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής ιστορίας και λογοτεχνίας καθώς και βασικές γνώσεις αρχαιολογίας και ιστορίας της αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής τέχνης. Επίσης, είναι απαραίτητες βασικές γνώσεις τουλάχιστον μίας διεθνούς ευρωπαϊκής γλώσσας για τη εύκολη πρόσβαση στη βιβλιογραφία.

Βιβλιογραφία (ενδεικτικά): C. Bérard, Chr. Bron, A. Pomari (ed.), *Images et société en Grèce ancienne: l'iconographie comme méthode d'analyse*, Lausanne 1987· *La città delle immagini. Religione e società nella Grecia antica*, Bologna 1986 (κεφ. 6)· P. Du Bois, *Il corpo come metafora: rappresentazioni della donna nella Grecia antica*, Bari 1990· G. Arrigoni, *Le donne in Grecia*, Bari 2008· B. Lincoln, *Diventare dea: i riti di iniziazione femminile*, Milano 1983· V. Sabetai, «Aspects of nuptial and genre imagery in fifth century Athens: issues of interpretation and methodology», στο J. Oakley, J. Coulson, O. Palagia (eds), *Athenian Potters and Painters*, Oxford 1997 σ. 319-335.

[137] Το πρόγραμμα διδασκαλίας είναι προσωρινό και ενδέχεται να αλλάζει σύμφωνα με τις αναρτημένες οδηγίες του ιδρύματος.

Laboratorio di lingua Greca

Διδάσκεται στο τρίτο έτος. Προαπαιτούμενο προσόν για τους φοιτητές είναι κάποιες γνώσεις της αρχαίας ελληνικής και λατινικής γλώσσας. Περιγραφή μαθήματος: Το εργαστήριο έχει ως στόχο την ενίσχυση της γνώσης των βασικών στοιχείων της λατινικής και της αρχαίας ελληνικής γραμματικής, των τεχνικών ανάγνωσης και ερμηνείας κλασικών κειμένων και της δημιουργικής χρήσης των αρχαίων ελληνικών και των λατινικών μέσω της ανάγνωσης, της μετάφρασης και της ανάλυσης επιλεγμένων αποσπασμάτων. Πρακτική χρήση των κλασικών γλωσσών.

Βιβλιογραφία – κείμενα αναφοράς (ενδεικτικά): E. Renna, *Synkrisis, Sintassi greco-latina comparata conversioni*, 1-3, Hoepli 2017· Ένα ελληνοϊταλικό λεξικό κατ' επιλογήν (προτείνεται του F. Montanari, *Vocabolario della lingua greca*, Loescher 1995, και οι ανατυπώσεις του).

Σύγχρονο πρόγραμμα σπουδών

Civiltà Letteraria Greca

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος. Προαπαιτούμενο προσόν για τους φοιτητές και τις φοιτήτριες είναι η βασική γνώση της ελληνικής ιστορίας. Περιεχόμενα μαθήματος: Παρουσίαση μερικών λογοτεχνικών ειδών της αρχαίας Ελλάδας μέσω της κριτικής ανάγνωσης μεγάλου δείγματος κειμένων από μετάφραση. Ένας οδηγός για την ανάγνωση της *Ιλιάδας* και της *Οδύσσειας*, της Σαπφούς, του Αισχύλου, του Αριστοφάνη.

Βιβλιογραφία – κείμενα αναφοράς (ενδεικτικά): Ένα εγχειρίδιο ιστορίας της λογοτεχνίας (επίσης σε μορφή ηλεκτρονικού βιβλίου e-book)· Εκδόσεις με ιταλική μετάφραση της *Οδύσσειας*, λυρικής ποίησης, του Αισχύλου και του Αριστοφάνη.

Storia greca

Διδάσκεται στο τρίτο έτος. Τα περιεχόμενα του μαθήματος είναι κοινά με το αντίστοιχο μάθημα στο κλασικό πρόγραμμα σπουδών.

Lauree magistrali

Ακολουθούν τα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών του Τμήματος, στα οποία διδάσκονται μαθήματα που έχουν σχέση με την αρχαία ελληνική γραμματεία ως ερευνητικό εργαλείο και γνωστικό αντικείμενο, και με τις σχετικές με αυτήν επιστήμες:

1) *Lettere classiche scienze filosofiche*

Σχετικά μαθήματα (ενδεικτικά): Αρχαία ελληνική ιστορία, νομισματική, παπυρολογία, κλασική φιλολογία, αρχαία ελληνική δραματουργία, αρχαία ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία, ρητορική.

2) *Scienze filosofiche*

Σχετικά μαθήματα: Αρχαία ελληνική ιστορία, ιστορία της αρχαίας φιλοσοφίας.

Συμπεράσματα

Ο πίνακας που ακολουθεί περιέχει συγκεντρωτικά το πλήθος των μαθημάτων που διδάσκονται στο Τμήμα Ανθρωπιστικών Επιστημών του Πανεπιστημίου και έχουν σχέση με την κλασική φιλολογία, σε όσες κατευθύνσεις (από τις πέντε που διαθέτει) εντοπίστηκαν τέτοια μαθήματα. Η προτεινόμενη βιβλιογραφία και τα κείμενα αναφοράς καταγράφονται στη γλώσσα διδασκαλίας (ιταλική).

Τα μαθήματα που αφορούν την αρχαία ελληνική γραμματεία είναι δομημένα με άρτιο τρόπο: Για παράδειγμα το μάθημα Letteratura greca περιλαμβάνει την ιστορία της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας από την Αρχαϊκή έως τη Ρωμαϊκή εποχή (λογοτεχνικά είδη, συγγραφείς και έργα κ.ά.), ποιητικά είδη της αρχαίας Ελλάδας (επική, λυρική, δραματική ποίηση), Όμηρος, *Οδύσσεια,* και αποσπάσματα κειμένων.

Έχει διαπιστωθεί ότι κάποια μαθήματα επαναλαμβάνονται ακριβώς ή σχεδόν με το ίδιο περιεχόμενο σε διαφορετικά προγράμματα σπουδών στις διάφορες κατευθύνσεις ή είναι κοινά μαθήματα επιλογής, οπότε στον παρακάτω πίνακα καταγράφονται μόνο μία φορά. Επίσης, σε κάποια προγράμματα σπουδών στο δεύτερο και τρίτο έτος σπουδών, για τα ακαδημαϊκά έτη 2020-2021, 2021-2022 και 2022-2023, δεν αναφέρεται το εξάμηνο που θα διδαχθεί το μάθημα, διότι το πρόγραμμα του μαθήματος ενδέχεται να αλλάξει. Σε κάθε περίπτωση γίνεται η καταγραφή των μαθημάτων σύμφωνα με το τελευταίο διαθέσιμο πρόγραμμα σπουδών· όσες πληροφορίες δεν εντοπίστηκαν (εξάμηνο ή ώρες διδασκαλίας) παραλείπονται.

Σχετικά με την προτεινόμενη βιβλιογραφία, αυτή συνίσταται κατά κύριο λόγο από ιταλικές εκδόσεις και Ιταλούς συγγραφείς. Χρονολογικά οι εκδόσεις που εντοπίσαμε εκτείνονται από το 1975 έως το 2017 με το μεγαλύτερο ποσοστό συγκέντρωσης να αφορά εκδόσεις από το 2000 και μετά. Μεμονωμένα υπάρχουν κάποια συγγράμματα του 1975 και 1986 αλλά τα περισσότερα είναι σύγχρονες εκδόσεις.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η ύπαρξη των εργαστηρίων Laboratorio di iconografia e letteratura classica και Laboratorio di lingua greca, τα οποία αφενός αποσκοπούν στην

πρακτική εξάσκηση των κλασικών γλωσσών (ελληνικά, λατινικά) και αφετέρου στον συνδυασμό διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων (εικονογραφία και κλασική λογοτεχνία). Τα εργαστήρια απαιτούν συνδυαστικά γνώσεις αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής ιστορίας και λογοτεχνίας καθώς και βασικές γνώσεις αρχαιολογίας και ιστορίας της αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής τέχνης.

Στα προγράμματα σπουδών που αναλύσαμε, και ειδικότερα στο πρόγραμμα «Lettere», εντοπίσαμε μαθήματα παπυρολογίας, νομισματικής και παλαιογραφίας. Η διδασκαλία αυτών των μαθημάτων ενισχύει τα μαθήματα της κλασικής φιλολογίας στο πρόγραμμα σπουδών καθώς οι φοιτητές μπορούν να κατανοήσουν σε βάθος το περιεχόμενό τους μέσω των βοηθητικών στην κλασική φιλολογία επιστημών. Επιπροσθέτως, το μάθημα Fondamenti di filologia classica, που εντάσσεται και αυτό στην κατεύθυνση «Lettere», δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην απεικόνιση της σημασίας των εργαλείων και των μεθόδων που εφαρμόζει η κλασική φιλολογία και στη σχέση της με άλλους κλάδους που μελετούν τον αρχαίο κόσμο.

Όσον αφορά τις ώρες διδασκαλίας των μαθημάτων της κατεύθυνσης «Lettere», όπου εντοπίζονται και τα περισσότερα μαθήματα κλασικής φιλολογίας, καταγράφηκαν περίπου 270 ώρες, αλλά πρέπει να αναφέρουμε ότι δεν υπήρχε δυνατότητα πρόσβασης στις συγκεκριμένες πληροφορίες για όλα τα μαθήματα, οπότε οι ώρες ενδεχομένως μπορεί να είναι πολύ περισσότερες. Σχετικά με τις μεταπτυχιακές σπουδές, υπάρχει έντονη παρουσία μαθημάτων που σχετίζονται με την κλασική φιλολογία και τις σχετικές με αυτήν επιστήμες στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών (Lauree magistrali) με τίτλο Lettere Classiche Scienze Filosofiche. Συμπεραίνουμε ότι στο μεταπτυχιακό επίπεδο σπουδών είναι πολύ έντονη η παρουσία εξειδικευμένων γνωστικών αντικειμένων (ρητορική, νομισματική, παπυρολογία), που βοηθούν στην ουσιαστική και μεθοδική μελέτη των κλασικών σπουδών.

Πίνακας 9

Università del Salento – Dipartimento di Studi Umanistici

Institution (Ίδρυμα)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea (Πτυχίο)	Years (έτη)	Title / Modules (Τίτλος μαθήματος / Ενότητα)
Università del Salento	**Dipartimento di Studi Umanistici**	1. Filosofia 2. Lettere	3 έτη	1 Istituzioni di storia della filosofia 2 Storia della metafisica antica e medievale 3 Storia del pensiero politico antico e medievale 4 Grammatica greca 5 Letteratura greca 6 Storia greca 7 Archeologia classica 8 Fondamenti di filologia classica 9 Numismatica 10 Paleografia greca 11 Papirologia 12 Storia della metafisica antica e medievale 13 Laboratorio di iconografia e letteratura classica 14 Laboratorio di lingua greca 15 Civiltà letteraria greca

2.10. Κατάλογος ιταλικών ιδρυμάτων με μαθήματα αρχαίας ελληνικής γραμματείας στα προγράμματα των προπτυχιακών σπουδών

Ο κατάλογος που ακολουθεί περιέχει τα πανεπιστημιακά ιδρύματα της Ιταλίας που περιλαμβάνουν στο προγραμμάτων σπουδών τους μαθήματα σχετιζόμενα άμεσα ή έμμεσα με την επιστήμη της κλασικής φιλολογίας, τα οποία παρουσιάστηκαν αναλυτικότερα παραπάνω. Η παρουσίαση των ιδρυμάτων έγινε με αλφαβητική σειρά. Στο Παράρτημα παρατίθεται αναλυτικός πίνακας με την καταγραφή των μαθημάτων. Συνολικά καταγράφηκαν δεκαπέντε πανεπιστημιακά ιδρύματα και είκοσι τέσσερα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών (Laurea):

1. Alma Mater Studiorum – Università di Bologna
2. Università degli Studi del Piemonte Orientale “Amedeo Avogadro”
3. Università degli Studi di Cagliari
4. Università degli Studi di Genova
5. Università degli Studi di Macerata
6. Università degli Studi di Milano
7. Università degli Studi di Palermo
8. Università degli Studi di Pavia
9. Università degli Studi di Perugia
10. Università degli Studi di Pisa
11. Università degli Studi di Roma “La Sapienza”
12. Università degli Studi di Salerno
13. Università degli Studi di Siena
14. Università degli Studi di Torino
15. Università degli Studi di Verona

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΣΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ

3.1 Οι ελληνικές σπουδές στην Αγγλία σήμερα

Στην Αγγλία οι κλασικές σπουδές εγκαινιάζονται με την έναρξη της λειτουργίας του θεσμού του πανεπιστημίου· κατά τη διάρκεια των αιώνων ακολουθούν λαμπρή πορεία, με αρκετές διαφοροποιήσεις και αλλαγές, και καταφέρνουν να επιβιώσουν σε έναν χώρο όπου γεωπολιτικά είχε και έχει τις δικές του ιδιαιτερότητες. Η πορεία των κλασικών σπουδών στην Αγγλία επηρέασε σημαντικά και την κλασική παιδεία της Αμερικής, η οποία διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα σε διεθνές επίπεδο.

Τα ελληνικά γράμματα αναπτύχθηκαν στην Αγγλία από τον Ιωάννη Σερβόπουλο, ο οποίος έζησε αρχικά στην Οξφόρδη και από το 1489 στο Reading. Ο Σερβόπουλος ήταν κωδικογράφος από την Κωνσταντινούπολη. Στις αρχές του 16ου αιώνα οι Άγγλοι λόγιοι δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα ελληνικά γράμματα και οι κλασικές σπουδές κυριαρχούν στα σχολεία και στα πανεπιστήμια. Τον 17ο αιώνα οι Άγγλοι λόγιοι συνεχίζουν να επιδεικνύουν μεγάλο ενδιαφέρον για τα ελληνικά γράμματα μελετώντας αρχαία ελληνικά κείμενα και λατινικές μεταφράσεις τους. Η παρουσία του Εράσμου στην Αγγλία, ο οποίος δίδαξε στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, βοήθησε την ανάπτυξη της κλασικής φιλολογίας αλλά η θεμελίωσή της έγινε από τον Richard Bentley (1662-1742).[138] Σε νεαρή ηλικία ο Bentley εκπόνησε κριτική στο κείμενο της Καινής Διαθήκης και εργάστηκε για την αποκατάσταση της γλώσσας του Ομήρου.[139]

---

[138] Ο Bentley ήταν Άγγλος κλασικός μελετητής, θεολόγος, κριτικός. Θεωρείται ένας από τους μεγαλύτερους λογίους της εποχής του.

[139] Β.Γ. Μανδηλαράς, *Κλασική φιλολογία: Ιστοριογράφημα, μελέτη – κριτική. Δυτική Ευρώπη και Νεότερη Ελλάδα*, Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας, Μουσειολογίας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Κέρκυρα 2013 σ. 40-41.

Πολλές υπήρξαν οι προσωπικότητες που συνέβαλαν στην καλλιέργεια των ελληνικών σπουδών στα πανεπιστήμια της Αγγλίας· ανάμεσά τους ο A.S.F. Gow (1886-1978), ο οποίος μας άφησε ως παρακαταθήκη μια σημαντική έκδοση του Θεοκρίτου το 1950, ο F.H. Sandbach (1903-1991), ο οποίος εστίασε σε έργα του Πλουτάρχου και του Μενάνδρου, και ο W.K.C. Guthrie (1906-1981), ο οποίος έγινε κυρίως γνωστός για το έργο του *Ιστορία της ελληνικής φιλοσοφίας* (1956-1981). Επιπλέον, οι κλασικές σπουδές αναπτύχθηκαν περαιτέρω όταν ο D.L. Page εξελέγη καθηγητής στην έδρα της αρχαίας ελληνικής φιλολογίας το 1950 και εξέδωσε σημαντικά έργα για την αρχαϊκή λυρική ποίηση και τα ελληνιστικά επιγράμματα. Από το 1930 έως το 1960 στα βρετανικά πανεπιστήμια παγιώθηκαν και διευρυνθήκαν οι κλασικές σπουδές, ώστε στα χρόνια που ακολούθησαν κυριάρχησε ο κλάδος της ερμηνευτικής φιλολογίας.[140]

Οι ελληνικές σπουδές στην Αγγλία σήμερα αποτελούν φάρο πολιτισμού και εστία ατέρμονης μάθησης. Ενδεικτικά θα ακολουθήσει συνοπτική αναφορά σε τρία ιδρύματα που αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα για την κατανόηση της θέσης των ελληνικών σπουδών στην Αγγλία:

1) Το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης και ειδικότερα το Τμήμα Κλασικών Σπουδών, συνεχίζει την παράδοση του ιδρύματος στη διδασκαλία των κλασικών γραμμάτων.[141] Σύμφωνα με στοιχεία του 2003, υπήρχαν περίπου εξακόσιοι (600) προπτυχιακοί φοιτητές, εκατό (100) μεταπτυχιακοί φοιτητές και εξήντα πέντε (65) άτομα διδακτικό προσωπικό των γνωστικών αντικειμένων της αρχαίας ιστορίας και της λογοτεχνίας.[142]
2) Στο Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ είναι έντονη η παρουσία των νεοελληνικών σπουδών, οι οποίες είναι ενταγμένες στη Σχολή Σύγχρονων και Μεσαιωνικών Γλωσσών, διάρκειας τεσσάρων ετών. Η γνώση της αρχαίας ελληνικής αποτελεί

[140] Sir. H. Lloyd-Jones, «Η κλασική φιλολογία στην Αγγλία του 20ού αιώνα», στο Αντώνης Ρεγκάκος (επιμ.), *Νεκρά Γράμματα; Οι κλασικές σπουδές στον 21ο αιώνα*, Πατάκη, Αθήνα 2002, σ. 87-89.

[141] Αναλυτικότερα στοιχεία δίνονται σε επόμενη ενότητα.

[142] Ι. Καζάζης, Σ. Φράγκος, «Οι ελληνικές σπουδές στο Ηνωμένο Βασίλειο», στο: Ιωάννης Καζάζης, Sanya Velcova (επιμ.), *Οι ελληνικές σπουδές στην Ευρώπη: Ιστορική ανασκόπηση από την αναγέννηση ως το τέλος του 20ού αιώνα*, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 111-112.

σημαντικό εφόδιο για όσους σπουδάζουν νέα ελληνικά αλλά δεν θεωρείται προαπαιτούμενο προσόν. Παρατηρείται μία γενικότερη άνοδος των νεοελληνικών σπουδών σε σχέση με τις κλασικές και βυζαντινές σπουδές.[143]

3) Το Πανεπιστήμιο του Leeds είναι ένα από τα πιο δημοφιλή μεταξύ των ιδρυμάτων που επιλέγουν οι φοιτητές για προπτυχιακές σπουδές στη Βρετανία, και διαθέτει μεγάλη ποικιλία προγραμμάτων σπουδών. Στο ίδρυμα υπάρχει μακρά παράδοση στις κλασικές σπουδές και από το 1904 λειτουργούν έδρες αρχαίων ελληνικών και λατινικών. Εντούτοις, οι κλασικές σπουδές καλλιεργούνταν και πριν τη συγχώνευση του Yorkshire College με το Πανεπιστήμιο της Victoria, από την οποία προέκυψε και η δημιουργία του Πανεπιστημίου του Leeds.[144] Σήμερα στο Πανεπιστήμιο λειτουργεί η Σχολή Κλασικών Σπουδών με προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών. Επίσης, στη Σχολή διοργανώνονται κύκλοι σεμιναρίων και συνεδρίων με αντικείμενο τις κλασικές σπουδές.[145]

3.2 Το εκπαιδευτικό σύστημα στην Αγγλία

Τη γενική ευθύνη για το εκπαιδευτικό σύστημα στην Αγγλία φέρει το Υπουργείο Παιδείας της Κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου (DfE Department for Education). Σε αντίθεση με τη Σκωτία, την Ουαλία και τη Βόρεια Ιρλανδία, η Αγγλία δεν έχει αποκεντρωμένη κυβέρνηση. Οι γονείς είναι υπεύθυνοι να διασφαλίσουν ότι τα παιδιά θα λάβουν την υποχρεωτική εκπαίδευση (από την ηλικία των 5 ετών έως τα 16) που είναι κατάλληλη για την ηλικία, την ικανότητα και τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που μπορεί να έχουν. Αυτό επιτυγχάνεται με τακτική παρακολούθηση σε σχολείο ή με άλλο τρόπο. Παρ' όλο που η εκπαίδευση είναι υποχρεωτική, η παρουσία σε σχολείο δεν είναι, επομένως οι γονείς μπορούν να εκπαιδεύσουν το παιδί τους στο σπίτι, χωρίς να ζητήσουν ειδική έγκριση.

Οι τοπικές αρχές (Local authorities [LAs]) επωμίζονται την ευθύνη να βοηθήσουν τα παιδιά που δεν λαμβάνουν εκπαίδευση και να επιστρέψουν σε αυτή. Είναι επίσης υπεύθυνες για να προωθήσουν τη συμμετοχή στην εκπαίδευση και την κατάρτιση

[143] Περαιτέρω ανάλυση θα γίνει σε επόμενη ενότητα.

[144] Περαιτέρω ανάλυση θα γίνει σε επόμενη ενότητα.

[145] Καζάζης, Φράγκος, «Οι ελληνικές σπουδές», *ό.π.*, σ. 119.

των νέων ηλικίας 16 και 17 ετών. Οι νέοι ηλικίας 16+ πρέπει να συμμετάσχουν έως τα 18 τους έτη σε ένα από τα ακόλουθα προγράμματα:

- Εκπαίδευση πλήρους απασχόλησης (full-time education)
- Μαθητεία ή πρακτική άσκηση (an apprenticeship or traineeship)
- Εργασία (τουλάχιστον 20 ώρες ανά εβδομάδα) ή προσφορά εθελοντικής εργασίας κατά την εκπαίδευση ή την κατάρτιση μερικής απασχόλησης.

Οι μεταρρυθμίσεις στη δεκαετία του 1980 και 1990 άλλαξαν τις ισορροπίες ως προς τη δημόσια χρηματοδότηση της εκπαίδευσης, με εξαίρεση την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τα σχολεία έγιναν περισσότερο αυτόνομα, καθώς η ευθύνη για το προσωπικό και οι προϋπολογισμοί ανατέθηκαν στα διοικητικά όργανα κάθε σχολείου. Τα κολλέγια ενσωματώθηκαν ως αυτόνομοι οργανισμοί και αναπτύχθηκε ένα εθνικό πλαίσιο «λογοδοσίας» ή καλύτερα «αποτίμησης» για την πορεία των μαθητών με βάση τα τεστ και τα προσόντα που αυτοί διαθέτουν. Το 1992 πραγματοποιήθηκε εξωτερική επιθεώρηση από τον κυβερνητικό οργανισμό Ofsted[146] (Office for Standards in Education, Children's Services and Skills).[147]

Νέες μεταρρυθμίσεις επηρέασαν το εκπαιδευτικό σύστημα μετά το 2010. Οι τοπικές αρχές, παρ' όλο που ο ρόλος τους είχε αλλάξει ήδη από τη δεκαετία του 1980, εξακολουθούν να έχουν το καθήκον να εξασφαλίζουν επαρκείς σχολικές θέσεις, να υποστηρίζουν τη βελτίωση του σχολείου και να υποστηρίζουν τα ευάλωτα παιδιά και τους έφηβους νέους.

Υπάρχει βέβαια και μια ισχυρή παράδοση ιδιωτικής εκπαίδευσης στην Αγγλία. Τα ανεξάρτητα σχολεία, εκτός των ακαδημιών, δεν λαμβάνουν άμεση δημόσια χρηματοδότηση.

Τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Higher education institutions, HEIs) είναι ιδιωτικοί φορείς, οι οποίοι προκειμένου να διασφαλίσουν την ποιότητα των πτυχίων που παρέχουν, είναι ελεύθεροι να σχεδιάζουν προγράμματα και βραβεία και να καθορί-

[146] Επιθεωρεί υπηρεσίες που παρέχουν εκπαίδευση και δεξιότητες σε μαθητές όλων των ηλικιών, δεν είναι υπηρεσία υπουργείου.

[147] Για περισσότερα βλ. European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice, United Kingdom – England, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/united-kingdom-england_en, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 13/3/2021.

ζουν τους όρους υπό τους οποίους αυτά απονέμονται. Δεν υπάρχει σύστημα διαπίστευσης των ΑΕΙ, η ικανότητά τους να διαχειρίζονται τη δική τους ποιότητα και τα πρότυπα αξιολογείται από τον Οργανισμό Διασφάλισης Ποιότητας για την Ανώτατη Εκπαίδευση (QAA), σύμφωνα με τον Κώδικα Ποιότητας του Ηνωμένου Βασιλείου.[148]

3.2.1. Στάδια του εκπαιδευτικού συστήματος.

Η εκπαίδευση είναι υποχρεωτική για τα παιδιά ηλικίας 5 έως 16 ετών. Επιπλέον, οι νέοι πρέπει να έχουν πλήρη ή μερική απασχόληση ή εκπαίδευση, έως ότου συμπληρώσουν τα 18 έτη.

ISCED 0

Η μερική απασχόληση για όλα τα παιδιά από την ηλικία των 3 ετών και για τα μειονεκτούντα παιδιά από την ηλικία των 2 ετών παρέχεται δωρεάν. Για τα παιδιά των εργαζομένων γονέων το δικαίωμα είναι για 30 (αντί για 15) ώρες την εβδομάδα. Από την ηλικία των 4 έως τα 5 έτη τα περισσότερα παιδιά παρακολουθούν μια τάξη υποδοχής δημοτικού σχολείου.

ISCED 1

Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση αποτελείται από το βασικό στάδιο 1, για τις ηλικίες 5 έως 7 ετών, και το βασικό στάδιο 2, για τις ηλικίες 7 έως 11 ετών.

ISCED 2

Το βασικό στάδιο 3 είναι για ηλικίες 11 έως 14 ετών.

ISCED 3

Οι μαθητές συνήθως συνεχίζουν στο ίδιο γυμνάσιο για το «Key Stage 4», που είναι για τις ηλικίες 14 έως 16 ετών. Από την ηλικία των 16 έως την ηλικία των 18/19 οι νέοι πρέπει να έχουν εκπαίδευση ή κατάρτιση πλήρους ή μερικής απασχόλησης.

[148] Βλ. European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice, United Kingdom – England, Higher Education, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/united-kingdom-england_en, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 13/3/2021

Εκπαίδευση ενηλίκων

Η εκπαίδευση ενηλίκων περιλαμβάνει μαθητεία και πρόβλεψη για διεύρυνση των βασικών δεξιοτήτων, εστιάζοντας κυρίως στη βελτίωση της αγγλικής γλώσσας και των μαθηματικών. Τα περισσότερα προγράμματα που χρηματοδοτούνται από το δημόσιο, οδηγούν σε πιστοποίηση στο πλαίσιο των προδιαγραφών του Ρυθμιζόμενου Πλαισίου Προσόντων (Regulated Qualifications Framework, RQF).

ISCED 5, 6, 7, 8

Τα προγράμματα είναι δομημένα σε πλαίσιο πέντε επιπέδων, που ευθυγραμμίζονται με τα πέντε υψηλότερα επίπεδα του RQF και με τρεις κύκλους σπουδών: πτυχίο (bachelor's), μεταπτυχιακό (master's) και διδακτορικό (doctoral studies). Το πλαίσιο περιλαμβάνει σύντομα προγράμματα όπως τα «foundation degrees» και τα «postgraduate certificates». Τα προγράμματα προσφέρονται από ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, κολλέγια και άλλους «εναλλακτικούς παρόχους».[149] Τα ιδρύματα είναι αυτά που καθορίζουν τις «πολιτικές αποδοχής» και είναι ιδιαιτέρως ανταγωνιστικά μεταξύ τους. Στο διάγραμμα που ακολουθεί περιγράφονται όλα τα στάδια του εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος της Αγγλίας.[150]

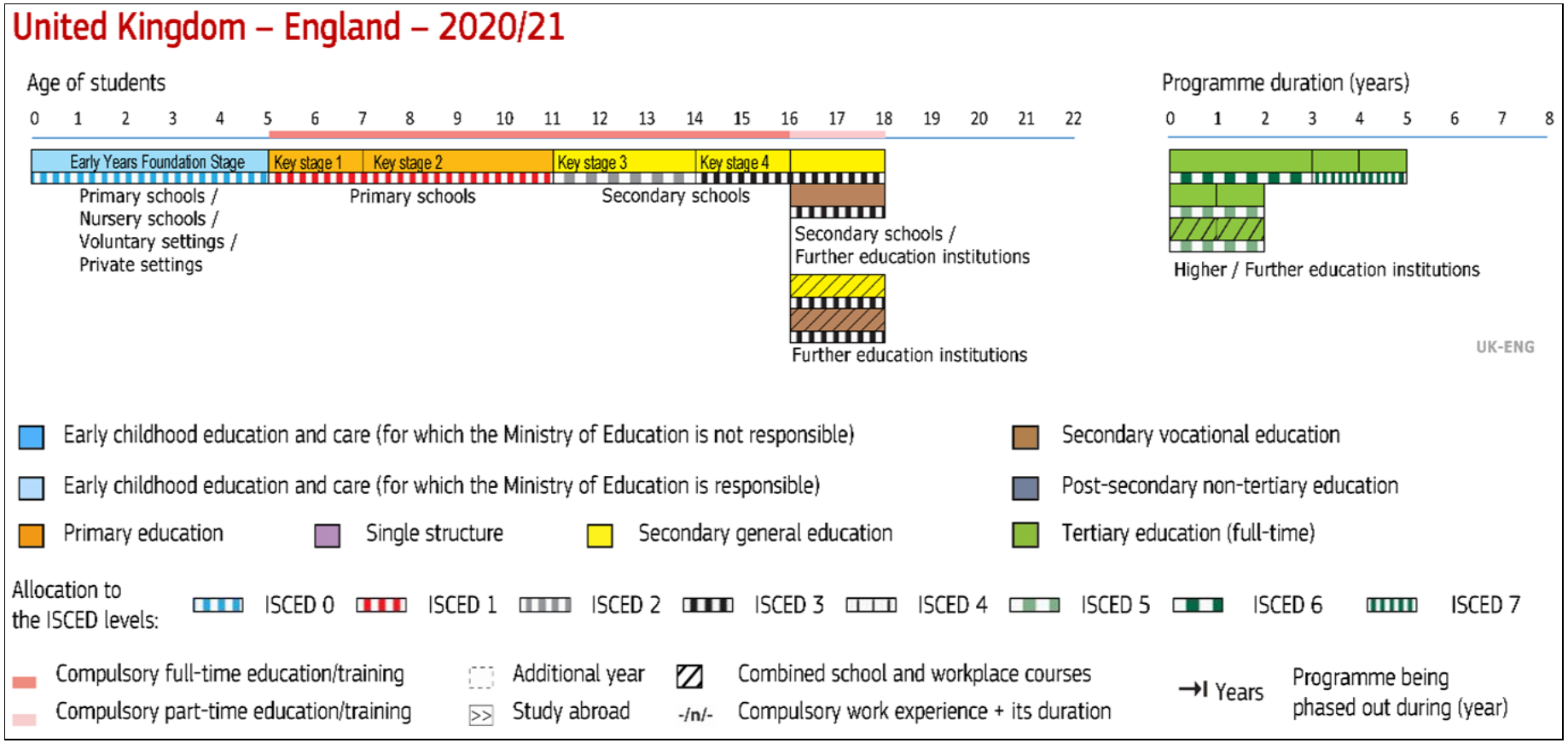
Το εκπαιδευτικό σύστημα της Αγγλίας έχει τις ιδιαιτερότητές του, για παράδειγμα δεν υπάρχει κανονισμός για υποχρεωτική φοίτηση αλλά για υποχρεωτική μόρφωση, παρ' όλα αυτά έχει δομηθεί με ένα σύγχρονο τρόπο, με σκοπό την ορθή λειτουργία του.

[149] Alternative Provider (AP): Ο AP είναι πάροχος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που δεν χρηματοδοτείται από τακτικές κρατικές επιχορηγήσεις. Οι εναλλακτικοί πάροχοι μπορούν να είναι κερδοσκοπικοί ή μη-κερδοσκοπικοί οργανισμού και να έχουν οποιαδήποτε εταιρική μορφή.

[150] Για περισσότερα βλ. European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice, United Kingdom – England, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/united-kingdom-england_en, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 13/3/2021.

Διάγραμμα 4

Δομή του εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος της Αγγλίας

Πηγή: Eurydice 2020/2021, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/united-kingdom-england_en

Η ένταξη γενικώς μαθημάτων ελληνικής αρχαιογνωσίας στα σχολικά προγράμματα των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων δεν είναι πολιτική των τελευταίων ετών, η ένταξη όμως μαθημάτων αρχαίας ελληνικής ιστορίας και μυθολογίας στα αναλυτικά προγράμματα είναι φαινόμενο που κυριαρχεί τα τελευταία χρόνια και χρήζει ιδιαίτερης προσοχής. Είναι προφανές, όσον αφορά την περίπτωση της Αγγλίας, ότι οι δεξιότητες που αποκτούνται από τη διδασκαλία αυτών των μαθημάτων εξυπηρετούν τη διαμόρφωση της αστικής ιδεολογίας σε μια κατεξοχήν πολυπολιτισμική κοινωνία.[151]

Όσον αφορά τα δημοτικά σχολεία στην Αγγλία, πραγματοποιώντας μια ιστορική αναδρομή θα εντοπίσουμε ότι το 2000 θεσπίστηκε νέο αναλυτικό πρόγραμμα με σχετικές ρυθμίσεις που αφορούν την έμφαση που πρέπει να δοθεί στην ορθή αντίληψη του χρόνου, στο χρονολογικό υπόβαθρο της ιστορικής γνώσης κ.ά. Στον 5ο και 6ο χρόνο της σχολικής εκπαίδευσης, που αφορά τις ηλικίες των 10 και 11 ετών αντιστοίχως, οι στόχοι σχετικά με τα μαθήματα της ελληνικής αρχαιογνωσίας διαμορφώνονται ως εξής: α) Μαθήματα ελληνικής αρχαιογνωσίας στο 5ο και 6ο έτος (στο εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας η αντιστοιχία αφορά την 5η και 6η τάξη του δημοτικού). Ενότητα μελέτης 14: Ποιοι ήταν οι αρχαίοι Έλληνες; Βασικό θέμα: Τρόπος ζωής των αρχαίων Ελλήνων. Χρησιμοποιούνται αρχαιολογικές και γραπτές πηγές, καταγράφονται πληροφορίες και ερμηνεύεται το παρελθόν με διαφορετικούς τρόπους.[152] β) Μαθήματα ελληνικής αρχαιογνωσίας στο 5ο και 6ο έτος (στο εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας η αντιστοιχία αφορά την 5η και 6η τάξη του δημοτικού). Ενότητα μελέτης 15: Πώς χρησιμοποιούμε τις αρχαίες ελληνικές ιδέες σήμερα; Βασικό θέμα: Κατά τη διάρκεια διδασκαλίας του μαθήματος τα παιδιά χρησιμοποιούν την ατομική τους εμπειρία, με την παρουσία τους στο σχολείο ως μέσο για την ανακάλυψη της επιρροής που συνεχίζει να έχει η Αρχαία Ελλάδα στη ζωή μας. Τα παιδιά χρησιμοποιούν πληθώρα αρχαιολογικών και γραπτών πηγών με στόχο να εντοπίσουν πληροφορίες για τους αρχαίους Έλληνες, με απώτερο στόχο να συγκρίνουν μια αρχαία κοινωνία με τη σύγχρονη.[153]

---

[151] Σ. Συρόπουλος, «Τα μαθήματα της ελληνικής αρχαιογνωσίας στα αναλυτικά προγράμματα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Αγγλία και στις Η.Π.Α», στο Γιώργος Κόκκινος, Ειρήνη Νάκου (επιμ.), *Προσεγγίζοντας την ιστορική εκπαίδευση στις αρχές του 21ου αιώνα*, Μεταίχμιο, Αθήνα 2006, σ. 237.

[152] *Στο ίδιο*, σ. 243-247.

[153] *Στο ίδιο*, σ. 241-247.

Η προσθήκη των ελληνικών αρχαιογνωστικών μαθημάτων στο πρόγραμμα σπουδών εξυπηρετεί ευρύτερους πολιτισμικούς στόχους της εκπαίδευσης. Η επίτευξη των παραπάνω στόχων πραγματοποιείται μέσω της ανάδειξης της ουσιαστικής προσφοράς του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού στη σύγχρονη κοινωνία.[154]

3.3 Η κλασική φιλολογία στην Αγγλία σήμερα

Τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (HEIs) στην Αγγλία λαμβάνουν δημόσια και ιδιωτική χρηματοδότηση. Η δημόσια χρηματοδότηση διανέμεται μέσω του Γραφείου Φοιτητών (OfS). Οι επιχορηγήσεις για την έρευνα και ανταλλαγή γνώσεων διανέμονται μέσω του συμβουλίου Research England (UK Research and Innovation, UKRI). Επιπλέον, το άμεσο κόστος συγκεκριμένων ερευνητικών έργων καλύπτεται από το UKRI, το οποίο χρηματοδοτείται κυρίως μέσω του κρατικού προϋπολογισμού και υπόκειται στη διαχείριση του Τμήματος Επιχειρήσεων, Ενέργειας και Βιομηχανικής Στρατηγικής (Department for Business, Energy and Industrial Strategy, BEIS). Ένα σημαντικό μέρος της χρηματοδότησης των HEIs σήμερα προέρχεται από ιδιωτικές πηγές, και συγκεκριμένα από τα δίδακτρα των φοιτητών. Οι φοιτητές μπορούν να υποβάλουν αίτηση λήψης δανείου, για να μπορούν να πληρώσουν τα δίδακτρα και για τη συντήρησή τους (κόστος διαβίωσης) όσο σπουδάζουν.[155]

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση, σύμφωνα με το Πρόγραμμα 6 του Εκπαιδευτικού Μεταρρυθμιστικού Νόμου του 1988 (Education Reform Act 1988[156]), χωρίζεται σε General Certificate of Education Advanced Level (A Level) ή Business and Technology Education Council (BTEC) National Certificate ή National Diploma.

Τα μαθήματα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορούν να παρέχονται από διαφορετικούς τύπους ιδρυμάτων:

---

[154] *Στο ίδιο*, σ. 250-251.

[155] Βλ. European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice, United Kingdom – England, Funding in Education: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/funding-education-93_en, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 24/2/2021.

[156] Για περισσότερα βλ. The National Archives on behalf of HM Government, https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/40/contents, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 23/2/2020.

1) Από ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (HEIs[157]), τα οποία λαμβάνουν κρατική χρηματοδότηση μέσω ετήσιων επιχορηγήσεων από το Γραφείο Φοιτητών (OfS)[158]
2) Από ιδρύματα «περαιτέρω εκπαίδευσης» (further education)
3) Από «εναλλακτικούς (ιδιωτικούς) παρόχους» (alternative [private] providers).[159]

Δεν υπάρχει σύστημα διαπίστευσης για τα ιδρύματα· ο Οργανισμός Διασφάλισης Ποιότητας για την Ανώτατη Εκπαίδευση (Quality Assurance Agency for Higher Education, QAA[160]) κρίνει την ικανότητα των ιδρυμάτων του Ηνωμένου Βασιλείου να διαχειρίζονται την ποιότητά τους. Επίσης, ο βρετανικός Κώδικας Ποιότητας για την Ανώτατη Εκπαίδευση (Quality Code for Higher Education) λειτουργεί ως οδηγός για τα ιδρύματα.[161] Η αξιολόγηση της έρευνας στο Ηνωμένο Βασίλειο πραγματοποιείται από το Πλαίσιο Έρευνας Αριστείας (Research Excellence Framework, REF).

Στην Αγγλία η διδασκαλία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση όπως έχει ήδη αναφερθεί, στηρίζεται πλέον στα δίδακτρα και όχι στις άμεσες επιχορηγήσεις από την κυβέρνηση, αν και υπάρχει η ετήσια χρηματοδότηση από το Γραφείο Φοιτητών (OfS), το οποίο αποτελεί ρυθμιστή για την τριτοβάθμια εκπαίδευση από τον Απρίλιο του 2018 και μετά.

Οι «πολιτικοί στόχοι» για την τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι ευθύνη του Υπουργού Εξωτερικών, ο οποίος έχει αρμοδιότητες τόσο στο Τμήμα Παιδείας (Department

---

[157] HEIs: Higher Education Institutions.

[158] OfS: Office for Students.

[159] Για περισσότερα βλ. European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice, United Kingdom – England, Higher Education: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-91_en, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 23/2/2021.

[160] Αντιστοίχως για την Ελλάδα υπάρχει η Εθνική Αρχή Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΘΑΑΕ). Πρόκειται για ανεξάρτητη διοικητική αρχή που έχει ως αποστολή της να μεριμνά για τη διασφάλιση της υψηλής ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση. Ιδρύθηκε με τον νόμο 4653/2020 και αποτελεί τη συνέχεια της Αρχής Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ΑΔΙΠ), η οποία ιδρύθηκε και λειτουργεί από το 2006. Η ΕΘΑΑΕ διοικείται από έναν Πρόεδρο και το Ανώτατο Συμβούλιο. Έχει διοικητική αυτοτέλεια και εποπτεύεται από τον Υπουργό Παιδείας.

[161] Για περισσότερα βλ. European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice, United Kingdom – England, Higher Education: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-91_en, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 23/2/2021.

for Education) όσο και στο Τμήμα Επιχειρήσεων, Ενέργειας και Βιομηχανικής Στρατηγικής (Department for Business, Energy and Industrial Strategy).

Αν και δεν απαιτείται από τον νόμο, τα περισσότερα ιδρύματα σχεδιάζουν τα προγράμματά τους σύμφωνα με το πλαίσιο προσόντων απονομής πτυχίων Ανώτατης Εκπαίδευσης – Ηνωμένο Βασίλειο (Framework for Higher Education Qualifications of UK Degree-Awarding Bodies [FHEQ]). Αυτό το πλαίσιο αναπτύχθηκε από τον Οργανισμό Διασφάλισης Ποιότητας για την Ανώτατη Εκπαίδευση (QAA) και αποτελεί μέρος του Κώδικα Ποιότητας για την Ανώτατη Εκπαίδευση στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το FHEQ έχει στόχο να διασφαλίσει ότι τα προσόντα που φέρουν τον ίδιο τίτλο έχουν και ισάξιο ακαδημαϊκό επίπεδο. Τα πέντε επίπεδα του FHEQ αριθμούνται από το 4 έως το 8 (τα επίπεδα 1-3 καλύπτουν την εκπαίδευση που προηγείται της τριτοβάθμιας). Ο παρακάτω πίνακας απεικονίζει τους κύριους τύπους προσόντων.

Πίνακας 10

Πλαίσιο προσόντων απονομής πτυχίων Ανώτατης Εκπαίδευσης – Ηνωμένο Βασίλειο

FHEQ level	Corresponding FQ-EHEA cycle	Typical higher education qualifications within each level
8	Third cycle (end-of-cycle) qualifications	Doctoral degrees (e.g. PhD/DPhil, EdD, DBA, DClinPsy)
7	Second cycle (end-of-cycle) qualifications	Master's degrees (e.g. MPhil, MLitt, MRes, MA, MSc) Integrated master's degrees (e.g. MEng, MChem, MPhys, MPharm) Primary qualifications (or first degrees) in medicine, dentistry and veterinary science (e.g. MB, ChB, MB BS, BDS, BVSc, BVMS)
7		Postgraduate diplomas Postgraduate Certificate in Education (PGCE) / Postgraduate Diploma in Education (PGDE) Postgraduate certificates
6	First cycle (end-of-cycle) qualifications	Bachelor's degrees with honours (e.g. BA/BSc Hons) Bachelor's degrees
6		Professional Graduate Certificate in Education (PGCE) Graduate Diplomas Graduate Certificates
5	Short-cycle (within or linked to the first cycle) qualifications	Foundation Degrees (e.g. FdA, FdSc) Diplomas of Higher Education (DipHE) Higher National Diplomas (HND)

FHEQ level	Corresponding FQ-EHEA cycle	Typical higher education qualifications within each level
4		Higher National Certificates (HNC) Certificates of Higher Education (CertHE)

Πηγή: European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice, United Kingdom – England, Higher Education https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-91_en

3.4 University of Bristol

Το University College, Bristol ιδρύθηκε το 1876 και έως το 1909 ήταν ο πρόδρομος του Πανεπιστημίου του Μπρίστολ. Το Πανεπιστήμιο έχει διακριθεί για το ερευνητικό του έργο, με συμμετοχή σε αρκετές διεθνείς ερευνητικές ομάδες, καινοτομώντας σε πολλούς τομείς που ασχολούνται με παγκόσμια ζητήματα όπως η μόλυνση, το άσυλο, τα ανθρώπινα δικαιώματα, η κλιματική αλλαγή, η κρυπτογράφηση και η ασφάλεια των πληροφοριών. Διακρίνεται επίσης για την έρευνα[162] και τη διδασκαλία της κλασικής φιλολογίας, για την αρχαία ιστορία και την αρχαία ελληνική τέχνη.[163]

[162] Σχετικά με τις διεθνείς κατατάξεις για τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κτλ.) του ιδρύματος, σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings για το 2021, το Πανεπιστήμιο του Μπρίστολ καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 222η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.126 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 8η θέση (overall rank) σε σύνολο 121 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Για το 2022 το Πανεπιστήμιο του Μπρίστολ καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 206η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.364 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 9η θέση (overall rank) σε σύνολο 110 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Βλ. SCImago Institutions Rankings, https://www.scimagoir.com/rankings.php?sector=Higher%20educ, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 11/10/2022. Όσον αφορά την κατάταξη του UKuni (UK University Rankings 2020) ανάμεσα στα κορυφαία πανεπιστήμια του Ηνωμένου Βασιλείου για τις κλασικές σπουδές και την αρχαία ιστορία (Classics, Ancient History), το Πανεπιστήμιο του Μπρίστολ καταλαμβάνει την 13η θέση σε σύνολο 23 πανεπιστημίων. Βλ. UKini, TOP UK Universities for Classics and Ancient History 2020: https://www.ukuni.net/uk-ranking/subject/classics-and-ancient-history, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 4/3/2021.

[163] Βλ. https://www.bristol.ac.uk/, απ' όπου εντοπίσαμε μεγάλο μέρος των πληροφοριών που αφορούν την ιστορία του ιδρύματος καθώς και τη διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 4/3/2021).

Το Πανεπιστήμιο του Μπρίστολ αποτελείται από έξι Σχολές (Faculties):

- Arts
- Engineering
- Health Sciences
- Life Sciences
- Science
- Social Sciences and Law.

Θα παρουσιάσουμε στη συνέχεια τη διάρθρωση του Τμήματος Κλασικής Φιλολογίας και Αρχαίας Ιστορίας.

3.4.1 Department of Classics and Ancient History

Οι κλασικές σπουδές διδάσκονται στο Πανεπιστήμιο του Μπρίστολ από την ίδρυσή του, το 1909, και η έδρα των αρχαίων ελληνικών είναι από τις πρώτες που δημιουργήθηκαν σε αυτό (μαζί με τις έδρες των μαθηματικών και της φυσικής). Βασικές μέθοδοι που χρησιμοποιούν οι σημερινοί κλασικιστές εφαρμόστηκαν για πρώτη φορά στο Μπρίστολ και βοήθησαν στη μελέτη και τη διδασκαλία της ελληνικής και ρωμαϊκής αρχαιότητας. Από τη λογοτεχνία έως τη μυθολογία, την αρχαιολογία και την ιστορία οι ειδικεύσεις στα προγράμματα σπουδών είναι ποικίλες, με κεντρικό όραμα το υψηλό επίπεδο γνώσεων. Το Τμήμα χαρακτηρίζεται από εξωστρέφεια και διατηρεί πληθώρα συνεργασιών με ερευνητές από όλο τον κόσμο.

Σήμερα το Τμήμα Κλασικής Φιλολογίας και Αρχαίας Ιστορίας ανήκει στη Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών (School of Humanities) και αποτελείται από μια κοινότητα περίπου 250 προπτυχιακών φοιτητών και περισσότερων από 30 μεταπτυχιακών φοιτητών. Οι φοιτητές έχουν τη δυνατότητα επιλογής προγράμματος σπουδών ανάμεσα σε δύο κατευθύνσεις:

- Classics
- Classics, Classical Studies and Ancient History

Το Bristol Institute of Greece, Rome και the Classical Tradition διαδραματίζει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην έρευνα και την προώθηση των κλασικών σπουδών. Η χρηματοδότησή του προέρχεται εξ ολοκλήρου από δωρεές και ερευνητικές επιχορηγήσεις. Την τελευταία δεκαετία έχει υποστηρίξει πολλούς μεταδιδακτορικούς υποτρόφους (αρκετοί εξ αυτών έχουν πλέον μόνιμη ακαδημαϊκή θέση), ενώ οργανώνει και

εργαστήρια, συνέδρια και άλλες εκδηλώσεις με απώτερο στόχο την προώθηση της μελέτη του αρχαίου κόσμου.

Το Τμήμα Κλασικής Φιλολογίας και Αρχαίας Ιστορίας (Department of Classics and Ancient History) είναι ένα από τα πέντε Τμήματα της Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών (School of Humanities), η οποία αποτελεί μέρος της ευρύτερης Σχολής Τεχνών του Πανεπιστημίου (University's Faculty of Arts).

Οι προπτυχιακές σπουδές εστιάζουν σε βασικά θέματα, τα οποία καλύπτουν ευρύ φάσμα έρευνας και μελέτης της δυτικής κουλτούρας, από την ελληνική και τη ρωμαϊκή αρχαιότητα έως σήμερα. Αναλυτικά:

- Single honours
  - BA Ancient History
  - BA Classical Studies
  - BA Classics
- Joint honours
  - BA English and Classical Studies
- Liberal Arts
  - BA Liberal Arts
  - MLibArts Liberal Arts with Study Abroad

Ακολουθεί αναλυτική περιγραφή για το πρόγραμμα σπουδών BA Ancient History που ανήκει στην κατηγορία single honours και περιέχει μαθήματα που έχουν σχετίζονται με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία και με τις σχετικές με αυτήν επιστήμες, έτσι όπως παρουσιάζονται αυτά στον επίσημο διαδικτυακό ιστότοπο του ιδρύματος και τους σχετικούς οδηγούς σπουδών. Δεν αναλύονται τα υπόλοιπα προγράμματα σπουδών που εντάσσονται στην κατηγορία single honours, διότι έχουν σχεδόν τα ίδια μαθήματα, με μικρές εξαιρέσεις, με το πρόγραμμα που θα περιγραφεί εδώ. Ενδεχόμενες αλλαγές στο περιεχόμενο και το πρόγραμμα των μαθημάτων είναι στη διακριτή ευχέρεια του Τμήματος και του ιδρύματος, που έχει το δικαίωμα να επικαιροποιεί και να τροποποιεί το πρόγραμμα σπουδών. Η επιλογή των κατευθύνσεων γίνεται μέσα από ευρεία επιλογή υποχρεωτικών και προαιρετικών μαθημάτων.

BA Ancient History

Το πρόγραμμα σπουδών της αρχαίας ιστορίας είναι τριετές πρόγραμμα σπουδών και παρέχει την ευελιξία ενός συνδυασμού βασικών ενοτήτων του ελληνορωμαϊκού πολιτισμού με πιο εξειδικευμένα θέματα**.** Στα πρώτα δύο χρόνια οι φοιτητές επιλέγουν κάποιες βασικές ενότητες, για να εξερευνήσουν την ιστορία του αρχαίου ελληνικού και ρωμαϊκού κόσμου, τις πηγές πληροφοριών που είναι διαθέσιμες, και τις διαφορετικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν οι σύγχρονοι μελετητές. Επίσης, επιλέγουν και κάποιες προαιρετικές ενότητες, οι οποίες καλύπτουν ευρύ φάσμα θεμάτων που αφορούν τη ρωμαϊκή και ελληνική κοινωνία και τον πολιτισμό, συμπεριλαμβανομένης της λογοτεχνίας, της φιλοσοφίας και της τέχνης.

Οι φοιτητές έχουν επίσης τη δυνατότητα να επιλέξουν διδασκαλία της λατινικής ή της αρχαίας ελληνικής γλώσσας. Υπάρχει επίσης η δυνατότητα σπουδών στο εξωτερικό για ένα εξάμηνο στο δεύτερο έτος. Στο τρίτο έτος γίνεται επιλογή από μια σειρά σεμιναρίων ειδικών θεμάτων. Σε συνεργασία με τον επόπτη καθηγητή οι φοιτητές ολοκληρώνουν τη συγγραφή πτυχιακής εργασίας (dissertation) με θέμα της επιλογής τους. Επίσης, σχεδιάζουν και εκτελούν ένα έργο (project) το οποίο στοχεύει στην παρουσίαση του αρχαίου κόσμου στο ευρύτερο κοινό.

Πρώτο έτος

Περιγράφονται μόνο όσα μαθήματα – ενότητες (units) έχουν άμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία.

Historical Survey: Ancient Greece

Εντάσσεται στις υποχρεωτικές ενότητες. Περιεχόμενα ενότητας: Η αρχαία ελληνική ιστορία, από την Εποχή του Χαλκού (3000 π.Χ.) έως τη Ρωμαϊκή Ελλάδα (200 μ.Χ.). Ελληνικές πολιτικές και πολιτιστικές πρακτικές, από το Αιγαίο έως την Πελοπόννησο και από τη Μικρά Ασία έως τη Σικελία. Οι φοιτητές εξετάζουν επίσης διαφορετικούς τρόπους αλληλεπίδρασης μεταξύ πόλεων-κρατών, από το νησιωτικό εμπόριο έως τη ρωμαϊκή κατάκτηση.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Franco de Angelis, *Archaic and Classical Greek Sicily. A Social and Economic History*, Wiley-Blackwell, Malden 2016· Irad Malkin, *A Small Greek World. Networks in the Ancient Mediterranean*, Oxford University Press, Oxford 2011. Sarah B. Pomeroy et al. (eds), *Ancient Greece: A Political, Social, and Cultural History*, Oxford University Press, New York 2018· Esther Eidinow, Julia

Kindt (eds), *The Oxford Handbook of Ancient Greek Religion*, Oxford University Press, Oxford 2015.

Sculpture

Προαιρετική ενότητα. Περιεχόμενα: Η γλυπτική της Κλασικής εποχής θεωρείται ο ακρογωνιαίος λίθος της «δυτικής» τέχνης. Το άγαλμα δεν ήταν απλώς ένα όμορφο στολίδι. Σε μια εν πολλοίς αναλφάβητη κοινωνία, η επιτυχής συμμετοχή στη θρησκευτική, πολιτική και κοινωνική ζωή βασίστηκε στην ικανότητα ερμηνείας των οπτικών πληροφοριών. Μέσω του μαθήματος αναλύονται οι διάφορες μορφές και κατηγορίες των αρχαίων γλυπτών και ερμηνεύονται έννοιες και θέματα σχετικά με την κατηγορία στην οποία ανήκουν.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Mary Beard, John Henderson, *Classical Art. From Greece to Rome*, Oxford 2001· Richard T. Neer, *Art & Archaeology of the Greek World*, London 2012· Robin Osborne, *Archaic and Classical Greek Art*, Oxford 1998· Jerome Pollitt, *Art in the Hellenistic Age*, Cambridge 1990· Tyler Jo Smith, Dimitris Plantzos (eds), *A Companion to Greek Art*, Oxford 2012.

Greek Language Level A1

Προαιρετική ενότητα. Περιεχόμενα: Αυτή η ενότητα έχει σχεδιαστεί για όσους έχουν ελάχιστη ή μηδαμινή γνώση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας. Στόχος του μαθήματος είναι η διδασκαλία τεχνικών ανάγνωσης αρχαίων ελληνικών κειμένων από το πρωτότυπο, με τη βοήθεια λεξικού και γραμματικής.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: James Morwood, *Oxford Grammar of Classical Greek*, Oxford University Press· J Taylor, *Greek to GCSE*, μέρος 1 και 2, Bloomsbury.

Greek Language Level B1

Προαιρετική ενότητα. Προαπαιτούμενο για την παρακολούθηση είναι τουλάχιστον το επίπεδο AS στα αρχαία ελληνικά (AS level Greek). Περιεχόμενα ενότητας: Ο στόχος αυτής της ενότητας είναι να αναπτύξει και να ενισχύσει τις γνώσεις και τις δεξιότητες των μαθητών στην κριτική ανάγνωση αρχαίων ελληνικών λογοτεχνικών κειμένων. Η γραμματική και συντακτική γνώση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας εμπλουτίζεται και ενισχύεται, με στόχο τη λογοτεχνική ανάλυση αρχαίων ελληνικών κειμένων. Μεταξύ των συγγραφέων που μελετώνται περιλαμβάνονται οι: Λυσίας, Πλάτωνας, Ξενοφώντας ή Ευριπίδης.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: H. G. Liddell, R. Scott, *Intermediate Greek-English Lexicon*, Oxford 1963· J. Morwood, *Oxford Grammar of Classical Greek*, Oxford 2001· Sarah Ahbel-Rappe, *Socrates: a Guide for the Perplexed*, Bloomsbury, 2009· J. Morwood, S. Anderson, *A Little Greek Reader*, Oxford 2014.

Ancient Historical Writers

Υποχρεωτική ενότητα. Περιεχόμενα: (ενδεικτικά):

- Εισαγωγή στους κύριους ιστορικούς συγγραφείς του αρχαίου ελληνικού και ρωμαϊκού κόσμου, που έγραψαν όσα θεωρούνται σήμερα έργα ιστορίας.
- Η λέξη «history» προέρχεται από τον ελληνικό όρο «ιστορία», αλλά τι θεωρούσαν οι αρχαίοι ότι ήταν η συγγραφή της ιστορίας και πώς συγκρίνεται με αυτό που πιστεύουμε σήμερα ότι κάνουμε όταν γράφουμε για την ιστορία του αρχαίου κόσμου;
- Πόσο απέχουν για τους αρχαίους ιστορικούς συγγραφείς οι διάφορες κατηγορίες, όπως η αιτιώδης συνάφεια, η εξέλιξη και το παρελθόν, από τη σύγχρονη ιστορική θεωρία;

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Ronald Mellor, *The Roman Historians*, Taylor & Francis, London 1999· Christopher Pelling, *Literary Texts and the Greek Historian*, Routledge, London 2000· Luke Pitcher, *Writing Ancient History: An Introduction*, I. B. Taurus, London – New York 2009· Christine S. Kraus, David Levene, W. Li, *The Limits of Historiography: Genre and Narrative in Ancient Historical Texts*, Brill Academic Publishers, Netherlands 1999.

Historical Topic: The Hellenistic World

Υποχρεωτική ενότητα. Περιεχόμενα: (ενδεικτικά):

- Πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις στον μεσογειακό κόσμο στην Ελληνιστική εποχή
- Κατανόηση της διάδοσης του ελληνικού πολιτισμού στη Μεσόγειο
- Το βασίλειο της Μακεδονίας, η κατάκτηση της δυτικής Ασίας και οι διάδοχοι του Αλεξάνδρου
- Διαπολιτισμικές επαφές μεταξύ Ελλήνων και διαφορετικών εθνοτικών ομάδων της δυτικής Ασίας, αμοιβαίες επιρροές, συγκρούσεις κ.ά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): Albert B. Bosworth, *Conquest and Empire. The Reign of Alexander the Great*, 1988· Andrew Erskine (ed.), *A Companion to the Hellenistic World*, μέρος I, κεφ. 2-6, σ. 19-102, 2003· Susan Sherwin-White, Amalie Kuhrt, *From Samarkhand to Sardis: A New Approach to the Seleucid Empire*, 1993· Graham Shipley, *The Greek World after Alexander*, 2000.

Thought

Προαιρετική ενότητα. Περιεχόμενα: Εισαγωγή στην ελληνική και ρωμαϊκή φιλοσοφία. Οι φιλόσοφοι ή τα κινήματα μπορεί να περιλαμβάνουν τους προ-σωκρατικούς, τον Πλάτωνα, τον Αριστοτέλη, τον στωικισμό και την επικούρεια φιλοσοφία. Μεταξύ των θεμάτων που αναλύονται είναι η φύση της πραγματικότητας, ο σκοπός της ζωής, ο δρόμος προς την ευτυχία κ.ά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Tad. Brennan, *The Stoic Life*, Oxford University Press, Oxford 2005· P. Hadot, *What is Ancient Philosophy?* μτφρ. Michael Chase, Belknap, Harvard 2005. Miriam Leonard, *How to Read Ancient Philosophy*, Granta, London 2008· James Warren, *The Cambridge Companion to Epicureanism*, Cambridge University Press, Cambridge 2009.

Epic

Προαιρετική ενότητα. Περιεχόμενα: Οι συγγραφείς και τα κείμενα που μελετώνται μπορεί να περιλαμβάνουν τον Όμηρο, τον Ησίοδο, τον Απολλώνιο Ρόδιο, τον Βιργίλιο, τον Οβίδιο, τον Μάρκο Ανναίο Λουκανό και τον Πόπλιο Παπίνιο Στάτιο. Τα θέματα που μελετώνται περιλαμβάνουν ζητήματα που αφορούν το φύλο, τον μύθο, τους θεούς, το πεπρωμένο, τη θνησιμότητα, την αφηγηματική τεχνική, την προφορική και λογοτεχνική κουλτούρα και τους ήρωες. Έμφαση δίνεται στο πολιτιστικό και πολιτικό πλαίσιο των έργων, συμπεριλαμβανομένων των διαφορών μεταξύ ελληνικής και ρωμαϊκής επικής ποίησης.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: J.M. Foley, *A Companion to Ancient Epic*, Blackwell Companions to the Ancient World, Blackwell, Oxford 2011· K.C. King, *Ancient Epic*, Blackwell Introductions to the Classical World, Blackwell, Oxford 2012.

Greek Language Level A2

Προαιρετική ενότητα. Προαπαιτούμενη για την παρακολούθηση είναι η γνώση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας σε επίπεδο Α1 (Greek Language Level A1). Περιεχόμενα

ενότητας (ενδεικτικά): Διδασκαλία των τεχνικών ανάγνωσης ελληνικών κειμένων από το πρωτότυπο με τη βοήθεια λεξικού και γραμματικής.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: James Morwood, *Oxford Grammar of Classical Greek*, Oxford University Press· J Taylor, *Greek to GCSE*, μέρος 1 και 2, Bloomsbury· Henry Liddell, Robert Scott, *Intermediate Greek-English Lexicon*, Oxford University Press· Jacqueline de Romilly, *A Short History of Greek Literature*, μτφρ. Lillian Doherty, University of Chicago Press, Chicago 1985.

Greek Language Level B2

Προαιρετική ενότητα. Προαπαιτούμενη για την παρακολούθηση είναι η γνώση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας σε επίπεδο B1 (Greek Language Level B1). Περιεχόμενα ενότητας (ενδεικτικά): Έμφαση στην ανάλυση συγκεκριμένων κειμένων διερευνώντας τους διαφορετικούς δεσμούς μεταξύ γραμματικής κατανόησης της γλώσσας και λογοτεχνικής εκτίμησης του έργου. Μεταξύ των συγγραφέων που μελετώνται περιλαμβάνονται οι Λυσίας, Πλάτωνας, Ξενοφώντας ή Ευριπίδης.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Pierre Destré, Zina Giannopoulou (eds), *Plato's Symposium: A Critical Guide*, Cambridge 2017. Kenneth Dover (ed.), *Plato's Symposium*, Cambridge 1980· James Morwood, *Oxford Grammar of Classical Greek*, Oxford 2001. Louise Pratt, *Eros at the Banquet. Reviewing Greek with Plato's Symposium*, Norman 2011.

Δεύτερο έτος

Περιγράφονται μόνο όσα μαθήματα – ενότητες (units) έχουν άμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία.

Greek Language Level A1

Προαιρετική ενότητα. Περιεχόμενα: Αυτή η ενότητα έχει σχεδιαστεί για όσους έχουν ελάχιστη ή μηδαμινή γνώση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας. Το περιεχόμενο έχει περιγραφεί παραπάνω, στα μαθήματα του πρώτου έτους σπουδών.

Greek Language Level B1

Προαιρετική ενότητα. Προαπαιτούμενη για την παρακολούθησης της ενότητας είναι η γνώση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας σε επίπεδο A1 και A2 ή το λιγότερο σε επίπεδο

AS. Περιεχόμενα ενότητας: Ανάπτυξη βασικών γνώσεων και δεξιοτήτων για την ανάγνωση και τη λογοτεχνική ανάλυση των ελληνικών κειμένων (Λυσίας, Πλάτωνας, Ξενοφώντας ή Ευριπίδης).

Greek Language Level C1

Προαιρετική ενότητα. Προαπαιτούμενη για την παρακολούθηση της ενότητας είναι η γνώση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας σε επίπεδο Β2. Περιεχόμενα: Ανάπτυξη δεξιοτήτων ανάγνωσης και ερμηνείας κειμένων στα αρχαία ελληνικά. Τα κείμενα που θα μελετηθούν αποτελούν αντιπροσωπευτικό δείγμα κειμένων από 2-4 συγγραφείς και θα μελετηθούν από την οπτική των θεματικών ή ιστορικών σχέσεών τους (Απολλώνιος, Αριστοτέλης, Δημοσθένης, Όμηρος, Ηρόδοτος, Πλούταρχος, Σοφοκλής ή Θουκυδίδης).

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: J. Morwood, *Oxford Grammar of Classical Greek*, Oxford 2001· Henry George Liddell, Scott Robert, *An Intermediate Greek-English Lexicon*, Oxford 1889 (αντί του έντυπου λεξικού μπορεί να προτιμήσει κάποιος και την αγορά της εφαρμογής για smartphone).

Approaches to Greek History

Υποχρεωτική ενότητα. Περιεχόμενα: (ενδεικτικά): Μελέτη μιας συγκεκριμένης περιόδου της ελληνικής ιστορίας (Αρχαϊκή Ελλάδα ή Κλασική Αθήνα)· εισαγωγή στις κύριες θεωρητικές προσεγγίσεις για την κατανόηση αυτής της περιόδου.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Moses Finley, *Ancient History: evidence and models*, Chatto & Windus, London 1985· Sarah C. Humphreys, *Anthropology and the Greeks*, Routledge, London 1978.

Greek Language Level A2

Προαιρετική ενότητα. Προαπαιτούμενη για την παρακολούθηση της ενότητας είναι η γνώση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας σε επίπεδο Α1 (Greek Language Level A1). Το περιεχόμενο της ενότητας έχει περιγραφεί στο αντίστοιχο μάθημα του πρώτου έτους.

Greek Language Level B2

Προαιρετική ενότητα. Προαπαιτούμενη για την παρακολούθηση της ενότητας είναι η γνώση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας σε επίπεδο Β1. Περιεχόμενα ενότητας: Εισαγωγή σε δεξιότητες σχετικές με την ανάγνωση και την ανάλυση της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας (Λυσίας, Πλάτωνας, Ξενοφώντας, Ευριπίδης).

Greek Language Level C2

Προαιρετική ενότητα. Προαπαιτούμενη για την παρακολούθηση της ενότητας είναι η γνώση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας σε επίπεδο C1. Περιεχόμενα ενότητας: Ανάπτυξη δεξιοτήτων ανάγνωσης και ερμηνείας κειμένων στα αρχαία ελληνικά (Απολλώνιος, Αριστοτέλης, Αριστοφάνης, Ευριπίδης, Ηρόδοτος, Όμηρος, Πλούταρχος, Σοφοκλής και Θουκυδίδης).

Drama

Προαιρετική ενότητα. Περιεχόμενα: Ο ρόλος του δράματος στον αρχαίο κόσμο. Θα μελετηθούν μια σειρά από έργα (σε μετάφραση) από τον ελληνικό και ρωμαϊκό κόσμο, τραγωδίες και κωμωδίες, μέσα στο κοινωνικό, ιστορικό και πολιτικό τους πλαίσιο. Συγγραφείς που πιθανώς θα μελετηθούν: Αισχύλος, Σοφοκλής, Ευριπίδης, Αριστοφάνης, Μένανδρος, Σενέκας, Πλαύτος (Titus Maccius Plautus) και Τερέντιος (Publius Terentius Afer). Τα δραματικά έργα που θα μελετηθούν μπορεί να περιλαμβάνουν τον *Οιδίποδα Τύραννο*, τις *Βάκχες* κ.ά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Antony J. Boyle, *An Introduction to Roman Tragedy*, Routledge, London 2006· Patricia E. Easterling (ed.), *The Cambridge Companion to Greek Tragedy*, Cambridge University Press, Cambridge 1997· Simon Goldhill, *Reading Greek Tragedy*, Cambridge University Press Cambridge 1986· Alison Sharrock, *Reading Roman Comedy: Poetics and Playfulness in Plautus and Terence*, Cambridge University Press, Cambridge 2009.

Τρίτο έτος

Greek Language (A1, A2, B1, B2, C1, C2)

Προαιρετική ενότητα. Περιεχόμενα:

- Αρχαία ελληνική γλώσσα επίπεδο A1 (Greek Language Level A1)
- Αρχαία ελληνική γλώσσα επίπεδο A2 (Greek Language Level A2)
- Αρχαία ελληνική γλώσσα επίπεδο B1 (Greek Language Level B1)
- Αρχαία ελληνική γλώσσα επίπεδο B2 (Greek Language Level B2)
- Αρχαία ελληνική γλώσσα επίπεδο C1 (Greek Language Level C1)
- Αρχαία ελληνική γλώσσα επίπεδο C2 (Greek Language Level C2)

The Minoans

Προαιρετική ενότητα. Περιεχόμενα: Η ανακάλυψη και η ερμηνεία του «πολιτισμού» που άνθησε στην Κρήτη κατά την 3η-2η χιλιετία π.Χ. και αποτέλεσε τη βάση πολλών ελληνικών μύθων και θρύλων (όπως του Θησέα, του Μινώταυρο και του λαβύρινθου του βασιλιά Μίνωα). Επίσης, γίνεται αναφορά στο πολιτικό και πνευματικό περιβάλλον της Ευρώπης στα τέλη του 19ου – αρχές 20ού αιώνα, την περίοδο που ανακαλύφθηκε η μινωική Κρήτη και πώς αυτό επηρέασε τις σύγχρονες ερμηνείες και αναπαραστάσεις αυτού του πολιτισμού.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: A. Farnoux, *Knossos: unearthing a legend*, Thames & Hudson, London 1996· J.L. Fitton, *The Discovery of the Greek Bronze Age*, British Museum Press, London 1995· J.L. Fitton, *Minoans*, British Museum Press, London 2002· N. Momigliano, A. Farnoux (eds), *Cretomania: Modern Desires for the Minoan Past*, Routledge, London – New York 2017· N. Momigliano, *In Search of the Labyrinth: The Cultural Legacy of Minoan Crete*, Bloomsbury, London 2020.

The Passions

Προαιρετική ενότητα. Περιεχόμενα: Διερεύνηση διαφορετικών τρόπων κατανόησης της φύσης και των αιτιών των ανθρώπινων παθών και συσχέτισή τους με τις προσωπικότητές μας. Μεταξύ των λογοτεχνικών έργων που θα μελετηθούν είναι και ο *Ιππόλυτος* του Ευριπίδη.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Euripides, *Hippolytus* (προτιμώμενη μετάφραση αυτή του David Grene, στο *Euripides*, I, ed. by D. Grene, R. Lattimore, M. Griffith and G. W. Most, Chicago· N. Gaiman et al., *The Sandman*, 9, *The Kindly Ones*, Titan Books, London 1996· C.G. Jung, *Two Essays on Analytical Psychology*, μτφρ. R.F.C. Hull, Princeton ^{2}1966· Susan Rowland, *Jung: A Feminist Revision*, Routledge, London 2002.

The Persian Empire

Προαιρετική ενότητα. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Οι Ελληνοπερσικοί πόλεμοι αποτελούν την πηγή των προκαταλήψεων που περιγράφουν την Ανατολή ως θεμελιωδώς διαφορετική και πιο αδύναμη από τη Δύση. Στόχος αυτής της ενότητας είναι να εστιάσει στη μελέτη των βασικών γεγονότων της ιστορίας της Περσικής αυτοκρατορίας και στις βασικές πτυχές του πολιτισμού της. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στην κατανόηση της δημιουργίας της πρώτης πραγματικά πολυπολιτισμικής αυτοκρατορίας του αρχαίου κόσμου και της πολιτικής πίσω από αυτήν, όπως ο λεγόμενος πρώτος χάρτης των

ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μελετάται η διαπολιτισμική επικοινωνία και οι αμοιβαίες επιρροές μεταξύ Ανατολής και Δύσης καθώς και η πολιτιστική σύγκρουση μεταξύ Περσών και Ελλήνων. Επίσης, δίνεται έμφαση στην *Ιστορία* του Ηρόδοτου.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Pierre Briant, *From Cyrus to Alexander, A history of the Persian Empire*, Winona Lake 2002· Maria Brosius, *The Persian Empire from Cyrus II to Artaxerxes II*, London 2000· Amelie Kuhrt, *The Ancient Near East*, New York – London 1995· Marc Van de Mieroop, *A History of the Ancient Near East*, Oxford 2007· Daniel C. Snell, *A Companion to the Ancient Near East*, Oxford 2005· Josef Wiesehöfer, *Ancient Persia, From 550 BC to 650 AD*, London 2001.

Women and the Family in Ancient Greek Tragedy

Προαιρετική ενότητα. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Σύζυγοι, μητέρες, κόρες και αδελφές διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο σε πολλές κεντρικές ιστορίες της ελληνικής μυθολογίας. Αυτή η ενότητα εστιάζει στην αναπαράσταση των γυναικείων οικογενειακών σχέσεων, με έμφαση στην αρχαία ελληνική τραγωδία. Τίθενται ερωτήματα όπως «Γιατί η τραγωδία ασχολείται τόσο συχνά με τις γυναικείες σχέσεις και τη γυναικεία οικογενειακή δυναμική;». Μελέτη των έργων του Αισχύλου, του Σοφοκλή και του Ευριπίδη, οι οποίοι αντικατοπτρίζουν μέσα από τα έργα τους τις κοινωνικές και πνευματικές στάσεις και ανησυχίες της αρχαίας αθηναϊκής κοινωνίας κ.ά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία – κείμενα αναφοράς: Αισχύλος, *Ορέστεια*, Σοφοκλής, *Αντιγόνη*, *Ηλέκτρα*, Ευριπίδης, *Μήδεια*, *Εκάβη*, *Ηλέκτρα*. H. P. Foley, *Female Acts in Greek Tragedy*, Princeton 2001· N. Loraux, *Mothers in Mourning*, Ithaca 1998· G. Steiner, *Antigones*, Oxford 1984.

Πίνακας 11

Προπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών (Αρχαία Ιστορία) - University of Bristol

Πρώτο έτος	**Δεύτερο έτος**	**Τρίτο έτος**
1. Historical Survey: Ancient Greece	1.Greek Language Level A1	1. Greek Language (A1, A2, B1, B2, C1, C2)
2. Sculpture	2.Greek Language Level B1	2. The Minoans
3.Greek Language Level A1	3.Greek Language Level C1	3.The Passions

Πρώτο έτος	Δεύτερο έτος	Τρίτο έτος
4.Greek Language Level B1	4. Approaches to Greek History	4. The Persian Empire
5.Ancient Historical Writers	5. Greek Language Level A2	5. Women and the Family in Ancient Greek Tragedy
6. Historical Topic: The Hellenistic World	6. Greek Language Level B2	
7. Thought	7. Greek Language Level C2	
8. Epic	8. Drama	
9. Greek Language Level A2		
10. Greek Language Level B2		

Μεταπτυχιακές σπουδές – έρευνα

Το Τμήμα διαθέτει μεταπτυχιακά προγράμματα στον τομέα της κλασικής φιλολογίας και αρχαίας ιστορίας. Τα ερευνητικά προγράμματα (MPhil, PhD) έχουν ως στόχο την ενθάρρυνση της διεπιστημονικής έρευνας και καλύπτουν μεγάλο φάσμα των κλασικών σπουδών. Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές αποτελούν μέλη μιας ακμάζουσας και δυναμικής ερευνητικής κοινότητας. Τα μέλη του Τμήματος διεξάγουν έρευνα σε όλο το φάσμα των κλασικών μελετών: Ελληνική και λατινική λογοτεχνία, αρχαία ιστορία και ιστοριογραφία, φιλοσοφία κ.ά. Το έργο τους έχει ως βάση διεπιστημονικές προσεγγίσεις σχετικά με θεωρητικά ζητήματα. Μέσα από πληθώρα συνεδρίων, σεμιναρίων και άλλων ερευνητικών δραστηριοτήτων οι φοιτητές γίνονται κοινωνοί μιας υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης με ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την εξερεύνηση των δεσμών μεταξύ του αρχαίου και του σύγχρονου κόσμου.

Αξιοσημείωτη είναι και η ερευνητική δραστηριότητα που έχει αναπτύξει το ινστιτούτο Bristol Institute of Greece, Rome and the Classical Tradition (IGRCT),[164] το οποίο ιδρύθηκε το 2004 μέσω της συγχώνευσης του Bristol Institute of Hellenic and Roman Studies και του Bristol Centre for the Classical Tradition. Το Ινστιτούτο προωθεί την έρευνα σε όλες τις πτυχές του ελληνορωμαϊκού πολιτισμού, από την αρχαιότητα

[164] Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Institute of Greece, Rome, and the Classical Tradition, http://www.bristol.ac.uk/arts/research/collaborations/igrct/, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 6/4/2021.

έως σήμερα, στηρίζοντας την άποψη ότι ο κλασικός πολιτισμός αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο του οικοδομήματος, πάνω στον οποίο στηρίχθηκε και αναπτύχθηκε ο σύγχρονος κόσμος. Τα γνωστικά αντικείμενα με τα οποία ασχολείται, είναι η φιλολογία, η ιστορία η αρχαιολογία, οι λογοτεχνικές μελέτες, η ιστορία της τέχνης και η φιλοσοφία.

Συμπεράσματα

Τα μαθήματα που διδάσκονται και έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία αφορούν κυρίως τη μελέτη και διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, την αρχαία ελληνική λογοτεχνία, τη φιλοσοφία, την ιστορία και την τέχνη. Επίσης, τα διαθέσιμα προγράμματα προπτυχιακών σπουδών έχουν κοινά μαθήματα, τα οποία μπορεί να είναι υποχρεωτικά ή επιλογής, και καλύπτουν τα παραπάνω γνωστικά αντικείμενα. Η καταγραφή των μαθημάτων περιορίστηκε σε ένα πρόγραμμα σπουδών, διότι μετά από έλεγχο που πραγματοποιήσαμε στα υπόλοιπα προγράμματα σπουδών εντοπίσαμε μεγάλο ποσοστό κοινών μαθημάτων. Στην πραγματικότητα το Τμήμα διαθέτει μεγάλη ποικιλία ενοτήτων, μέσα από τις οποίες οι φοιτητές έχουν τη δυνατότητα να εξειδικευτούν περαιτέρω. Επίσης, το περιεχόμενο των ενοτήτων – μαθημάτων ενδέχεται να αναδιαμορφώνεται, σύμφωνα με την εκπαιδευτική πολιτική του ιδρύματος.

Το πρόγραμμα σπουδών Ancient History υποστηρίζει μια μέθοδο διδασκαλίας που βασίζεται στην ευελιξία και στον συνδυασμό βασικών ενοτήτων του ελληνορωμαϊκού πολιτισμού με πιο εξειδικευμένα θέματα. Οι ενότητες που αφορούν τη μελέτη της αρχαίας ελληνικής ιστορίας είναι υποχρεωτικής παρακολούθησης (Approaches to Greek History, Ancient Historical Writers). Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι ενότητες που αφορούν πιο ειδικά θέματα, όπως, για παράδειγμα, το «Women and the Family in Ancient Greek Tragedy», στο οποίο η λεπτομερής προσέγγιση του θέματος αποδεικνύει το υψηλό επίπεδο σπουδών του Τμήματος. Όλες οι πληροφορίες που αφορούν το περιεχόμενο και την περιγραφή των μαθημάτων καθώς και την προτεινόμενη βιβλιογραφία, εντοπίστηκαν στον επίσημο διαδικτυακό ιστότοπο του ιδρύματος.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι τα προγράμματα σπουδών του Τμήματος έχουν δώσει μεγάλη βαρύτητα, με μαθήματα επιλογής, στη μελέτη και διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, η οποία είναι διαβαθμισμένη σε επίπεδα ανάλογα με τις γνώσεις των φοιτητών. Σκοπός των ενοτήτων αυτών είναι η ανάπτυξη σειράς βασικών γνώσεων που θα βοηθήσουν την ανάγνωση και τη λογοτεχνική ανάλυση των αρχαίων ελληνικών κειμένων (Λυσία, Πλάτωνα, Ξενοφώντα, Ευριπίδη κ.ά.). Στο πρόγραμμα ως

μαθήματα επιλογής υπάρχουν και ενότητες για την εκμάθηση της λατινικής γλώσσας, οι οποίες δεν έχουν καταγραφεί εδώ αλλά είναι διαθέσιμες για τους φοιτητές.

Όσον αφορά την προτεινόμενη βιβλιογραφία, το μεγαλύτερο τμήμα της αφορά σύγχρονες εκδόσεις, από το 2000 έως το 2020· λιγότερες είναι οι εκδόσεις των ετών 1990-1999 ενώ υπάρχει και ένας ακόμη μικρότερος αριθμός εκδόσεων των ετών 1963-1985. Εντοπίσαμε ότι οι παλαιότερες εκδόσεις αφορούν προτεινόμενα εγχειρίδια και λεξικά. Οι συγγραφείς των έργων είναι κυρίως Βρετανοί και η βιβλιογραφία είναι κατά κύριο λόγο αγγλόγλωσση.

Τα μεταπτυχιακά προγράμματα του Τμήματος στον τομέα της κλασικής και αρχαίας ιστορίας στοχεύουν στη διεπιστημονική έρευνα και καλύπτουν ευρύ φάσμα των κλασικών σπουδών. Η έρευνα που διεξάγεται στο Τμήμα αφορά τις εξής ενότητες: ελληνική και λατινική λογοτεχνία, αρχαία ιστορία και ιστοριογραφία, φιλοσοφία κ.ά. Επίσης, διοργανώνεται πληθώρα συνεδρίων, σεμιναρίων και άλλων ερευνητικών δραστηριοτήτων, με σκοπό οι φοιτητές να γίνουν κοινωνοί μιας υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης η οποία εξερευνάει τους δεσμούς μεταξύ του αρχαίου και του σύγχρονου κόσμου. Επιπροσθέτως, η παρουσία του ινστιτούτου Bristol Institute of Greece, Rome and the Classical Tradition (IGRCT) φανερώνει την εντατική έρευνα σε όλες τις πτυχές του ελληνορωμαϊκού πολιτισμού από την αρχαιότητα έως σήμερα, καθώς βασίζεται στην κλασική κουλτούρα, η οποία θεωρείται ως η βάση οικοδόμησης του σύγχρονου κόσμου.

3.5 University of Cambridge

Το Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ είναι το δεύτερο παλαιότερο πανεπιστήμιο της Αγγλίας και το τέταρτο παλαιότερο στον κόσμο. Δημιουργήθηκε από λόγιους στην πόλη του Κέιμπριτζ πιθανότατα το 1209, ακαδημαϊκούς που εγκατέλειψαν την Οξφόρδη μετά από διαφωνία με τον πληθυσμό της περιοχής. Τα μουσεία και οι συλλογές του Πανεπιστημίου διαθέτουν πολλούς θησαυρούς που καθρεφτίζουν και ορισμένες από τις ακαδημαϊκές δραστηριότητες, τόσο του παρελθόντος όσο και του παρόντος, των ακαδημαϊκών και των φοιτητών του Πανεπιστημίου. Κατατάσσεται στα κορυφαία ακαδημαϊκά κέντρα του κόσμου.

Τον Σεπτέμβριο του 2018, το Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ είχε περισσότερους από 298.000 ενεργούς αποφοίτους, εκ των οποίων σημαντικός αριθμός βρίσκεται στο Ηνωμένο Βασίλειο, την Αυστραλία, τον Καναδά, τη Γαλλία, τη Γερμανία, τη Λαϊκή

Δημοκρατία της Κίνας, το Χονγκ Κονγκ, τη Σιγκαπούρη και τις ΗΠΑ. Μεταξύ των αποφοίτων του 110 έχουν λάβει βραβείο Νόμπελ, 47 έχουν διατελέσει αρχηγοί κρατών και 190 έχουν διακριθεί ως ολυμπιονίκες. Οι φοιτητές του προέρχονται από περισσότερες από 147 διαφορετικές χώρες. Το Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ διαθέτει μια από τις μεγαλύτερες ομάδες τεχνολογίας στον κόσμο και έχει δημιουργήσει εταιρείες υψηλής τεχνολογίας. Ως ίδρυμα προωθεί τη διασύνδεση μεταξύ πανεπιστημίων και επιχειρήσεων, και έχει παγκόσμια φήμη σε θέματα καινοτομίας.

Το Πανεπιστήμιο διαθέτει περισσότερους από 20.000 φοιτητές που προέρχονται από όλα τα κοινωνικά στρώματα και όλες τις περιοχές του κόσμου, περισσότερους από 11.000 υπαλλήλους, 31 Κολλέγια και 150 Τμήματα, Σχολές και άλλα ιδρύματα· αποτελεί στην ουσία μια «συνομοσπονδία» θεσμικών οντοτήτων. Τα 31 Κολλέγια έχουν δικό τους καταστατικό και κανονισμούς, αλλά είναι αναπόσπαστα μέλη του Πανεπιστημίου το οποίο είναι οργανωμένο σε 6 «Schools», έναν ευρύ διοικητικό όμιλο συναφών γνωστικών αντικειμένων (Arts and Humanities, Biological Sciences, Clinical Medicine, Humanities and Social Sciences, Physical Sciences, Technology). Οι Πανεπιστημιακές Σχολές (University Faculties) οργανώνουν τη διδασκαλία και την έρευνα σε μεμονωμένα θέματα ή ομάδες θεμάτων.[165] Ως απόρροια της παραπάνω δομής έχουμε τη λειτουργία των Τμημάτων (Departments). Το Cambridge University Press

[165] Σχετικά με τις διεθνείς κατατάξεις για τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κτλ.) του ιδρύματος, σύμφωνα με τα στοιχεία από την SCImago Institutions Rankings για το 2021, το Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 33η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.126 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 3η θέση (overall rank) σε σύνολο 121 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings για το 2022, το Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 17η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.364 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 3η θέση (overall rank) σε σύνολο 110 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Βλ. SCImago Institutions Rankings: https://www.scimagoir.com/rankings.php?sector=Higher%20educ, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 11/10/2022. Όσον αφορά την κατάταξη του UKuni (UK University Rankings 2020) ανάμεσα στα κορυφαία πανεπιστήμια του Ηνωμένου Βασιλείου για τις κλασικές σπουδές και την αρχαία ιστορία (Classics, Ancient History), το Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ καταλαμβάνει την 1η θέση σε σύνολο 23 πανεπιστημίων. Βλ. UKini, TOP UK Universities for Classics and Ancient History 2020, https://www.ukuni.net/uk-ranking/subject/classics-and-ancient-history, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 17/3/2021.

αποτελεί τον παλαιότερο εκδοτικό οίκο στον κόσμο. Επίσης οι βιβλιοθήκες του Κέιμπριτζ, που είναι περισσότερες από 100, έχουν πλούσιες συλλογές τεκμηρίων.

Η επιλογή της Σχολής που θα μελετηθεί εδώ έγινε με βάση το περιεχόμενο των σπουδών που αφορά τις κλασικές σπουδές.[166]

3.5.1 Faculty of Classics

Η Σχολή Κλασικής Φιλολογίας είναι μέρος του School of Arts and Humanities του Πανεπιστημίου του Κέιμπριτζ και αποτελεί ένα από τα κορυφαία κέντρα μελέτης των κλασικών σπουδών παγκοσμίως. Με στόχο την προώθηση της έρευνας και της διδασκαλίας σε όλες τις πτυχές της κλασικής παιδείας, έχει στο φοιτητικό δυναμικό της προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές. Το 2014 το Research Excellence Framework (REF) κατέταξε το Κέιμπριτζ στην υψηλότερη θέση, σε σχέση με τα υπόλοιπα Τμήματα Κλασικής Φιλολογίας του Ηνωμένου Βασιλείου, για το έργο της, το οποίο χαρακτηρίστηκε ως «εξαιρετικά καινοτόμο». Επίσης, η εφημ. *Guardian* έχει κατατάξει τη Σχολή αυτή στην κορυφή των βρετανικών ιδρυμάτων που από το 2011 έχουν ως αντικείμενο τις κλασικές σπουδές.

Τα γνωστικά αντικείμενα της Σχολής αφορούν την ιστορία, τον πολιτισμό, την αρχαιολογία, την τέχνη, τη φιλοσοφία, τη γλωσσολογία της κλασικής αρχαιότητας και τη μελέτη πρωτότυπων κειμένων και αντικειμένων.

Οι εγκαταστάσεις της Σχολής περιλαμβάνουν βιβλιοθήκη με πλούσια συλλογή και το Μουσείο Κλασικής Αρχαιολογίας. Επιπλέον, οι φοιτητές έχουν πρόσβαση στις εγκαταστάσεις του Μουσείου Fitzwilliam, όπου πραγματοποιούνται και κάποια μαθήματα.

Η Σχολή έχει ένα τριετές πρόγραμμα σπουδών και ένα τετραετές. Το τριετές πρόγραμμα αφορά φοιτητές που έχουν στα λατινικά το A Level / IB Higher Level Latin ή ισοδύναμο αυτού (ανεξάρτητα από το αν έχουν αντίστοιχο στα ελληνικά). Προσφέρεται δηλαδή εντατικό πρόγραμμα αρχαίας ελληνικής. Το τετραετές πρόγραμμα απευθύνεται σε άτομα με λίγες ή καθόλου γνώσεις λατινικών· προσφέρει ένα προκαταρκτικό έτος που εστιάζει στη λατινική γλώσσα και τον ρωμαϊκό πολιτισμό. Τα έτη 2, 3

[166] University of Cambridge, https://www.cam.ac.uk/, απ' όπου αντλήσαμε μεγάλο μέρος των πληροφοριών σχετικά με τη διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών αλλά και τα ιστορικά στοιχεία που αφορούν το ίδρυμα (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 27/2/2021).

και 4 είναι πανομοιότυπα με το τριετές πρόγραμμα. Εάν κάποιος φοιτητής/-τρια διαθέτει A Level / IB Higher ή ισοδύναμο στα αρχαία ελληνικά (classical Greek) αλλά όχι στα λατινικά, μπορεί παρακολουθήσει το πρόγραμμα BA (Hons) Classics (3 έτη) ή το BA (Hons) Classics (4 έτη).

Στην παρούσα έρευνα έχουν καταγραφεί ενδεικτικά γνωστικά αντικείμενα που έχουν άμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία· δεν αποτυπώνεται το πλήρες πρόγραμμα των μαθημάτων. Αναλυτικά:

Προαιρετικό έτος – Prelim to Part IA

Το Prelim to Part IA έτος είναι το πρώτο έτος ενός τετραετούς προγράμματος. Έχει σχεδιαστεί για να παρέχει λεπτομερή μελέτη του αρχαίου κόσμου σε μαθητές που δεν έχουν σπουδάσει λατινικά ή αρχαία ελληνικά σε επίπεδο Α και αποτελείται από:

- Paper 1: Latin translation και Paper 2: Latin questions (Λατινική μετάφραση και ερωτήσεις)
- Paper 3: Portfolio of two essays (Δύο δοκίμια σχετικά με τη ρωμαϊκή αρχαιότητα)
- Introduction to Greek Language (Εισαγωγή στην αρχαία Ελληνική Γλώσσα, (ενότητες 1-6 του μαθήματος *Reading Greek*, CUP ^{2}2007), κείμενο και λεξιλόγιο, αλλά και γραμματική και ασκήσεις.

Μέρος ΙΑ – Part IA

Το μέρος αυτό έχει ως στόχο τη βελτίωση των γνώσεων των αρχαίων ελληνικών και των λατινικών, καθώς και την εισαγωγή στην έρευνα πάνω σε αυτόν τον τομέα. Έχει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα διαλέξεων και μαθημάτων στη Σχολή, σχετικά με τους βασικούς αρχαίους Έλληνες και Λατινικούς συγγραφείς (Target Texts), που υποστηρίζεται από αντίστοιχα μαθήματα, και η εποπτεία του ανατίθεται στα κολλέγια. Τα μαθήματα εστιάζουν στη λογοτεχνία και τη γλώσσα, τη φιλοσοφία, την ιστορία, την τέχνη, την αρχαιολογία, τη φιλολογία και τη γλωσσολογία.

Greek and Latin Language and Texts

Περιεχόμενο: Η μάθηση και η διδασκαλία οργανώνονται γύρω από τα ακόλουθα χρονοδιαγράμματα κειμένων (Target Texts). Συνοπτικά:

Για τους υποψήφιους του Paper 1

- Χειμερινό εξάμηνο: Λυσίας 1· Ψευδο-Ξενοφώντας, *Αθηναίων Πολιτεία·* Πλάτωνας, *Κρίτων*. Εαρινό εξάμηνο: Ηρόδοτος 1.1-94· Ευριπίδης, *Μήδεια*

Για τους υποψήφιους του Paper 2A (εντατικά ελληνικά – επιλογή Α):

- Χειμερινό εξάμηνο: Λυσίας 1, Ψευδο-Ξενοφώντας, *Αθηναίων Πολιτεία* (θα μελετηθεί από αγγλική μετάφραση), Πλάτωνας, *Κρίτων* 50a5 έως το τέλος (το τμήμα 43a έως 50a5 θα μελετηθεί από αγγλική μετάφραση). Εαρινό εξάμηνο: Ηρόδοτος 1, 29-46 (τα 1-28 και 47-94 θα μελετηθούν από αγγλική μετάφραση), Ευριπίδης, *Μήδεια* (τα χορικά δεν αποτελούν μέρος του κειμένου κατάλληλο για εξέταση).

Για τους υποψήφιους του Paper 2B (εντατικά ελληνικά – επιλογή Β):

- Χειμερινό εξάμηνο: Λυσίας 1, Ψευδο-Ξενοφώντας, *Αθηναίων Πολιτεία* 1-2 (το 3 θα μελετηθεί από αγγλική μετάφραση), Πλάτωνας, *Κρίτων* 50a5 έως το τέλος (το τμήμα 43a έως 50a5 θα μελετηθεί από αγγλική μετάφραση). Εαρινό εξάμηνο: Ηρόδοτος 1, 29-46 (τα 1-28 και 47-94 θα μελετηθούν από αγγλική μετάφραση), Ευριπίδης, *Μήδεια* (τα χορικά δεν αποτελούν μέρος του κειμένου κατάλληλο για εξέταση).

Για τους υποψήφιους του Paper 3:

- Χειμερινό εξάμηνο: Οβίδιος, *Ars Amatoria* 1, Κικέρωνας, *Pro Caelio*, Αύγουστος, *Res Gestae* (θα μελετηθεί μαζί με την ελληνική μετάφραση). Εαρινό εξάμηνο: Σαλλούστιος, *Catiline·* Λουκρήτιος 3.830-1094, 4.1037-1287. Εάν επιλεγεί ένα απόσπασμα από τα *Res Gestae* του Αυγούστου, θα παρουσιαστεί μαζί με την ελληνική του μετάφραση.

Για τους υποψήφιους του 4 (εντατικά λατινικά):

- Χειμερινό εξάμηνο: Οβίδιος, *Ars Amatoria* 1, Κικέρωνας, *Pro Caelio* 1-6, 30-42, 56-67, Αύγουστος, *Res Gestae*. Εαρινό εξάμηνο: Σαλλούστιος, BC 1-25, 36-40, 50-61, Λουκρήτιος, 3.830-1094. Εάν επιλεγεί ένα απόσπασμα από τα *Res Gestae* του Αυγούστου, θα παρουσιαστεί μαζί με την ελληνική του μετάφραση.

Μαθήματα για όλους τους υποψηφίους

Ελληνικά κείμενα – Greek Texts

Το μάθημα έχει σχεδιαστεί για να υποστηρίζει τους προπτυχιακούς στην ανάγνωση κειμένων για το Μέρος 1Α.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία – κείμενα αναφοράς (για τα μαθήματα μόνο που έχουν άμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γραμματεία: Χειμερινό εξάμηνο: Κείμενα

που μελετήθηκαν: Λυσίας 1 (προτεινόμενη έκδοση: C. Carey [ed.], *Lysiae Orationes cum Fragmentis*, Oxford Classical Texts, Oxford 2007)· Ψευδο-Ξενοφώντας, *Αθηναίων Πολιτεία* (προτεινόμενη έκδοση: J.L. Marr, P.J. Rhodes, *The 'Old Oligarch'. The Constitution of the Athenians attributed to Xenophon*, Aris & Phillips Classical Texts, Oxford 2008)· Πλάτωνας, *Κρίτων* (προτεινόμενη έκδοση: E.A. Duke, W.F. Hicken, W.S.M. Nicoll, D.B. Robinson, J.C.G. Strachan [eds], *Platonis Opera*, I, Oxford Classical Texts, Oxford 1995). Εαρινό εξάμηνο: Κείμενα για μελέτη: Ηρόδοτος 1.1-94 (προτεινόμενη έκδοση: N.G. Wilson [ed.], *Herodoti Historiae*, βιβλία I-IV, Oxford Classical Texts, Oxford 2015)· Ευριπίδης, *Μήδεια* (προτεινόμενη έκδοση: D. Mastronarde, *Euripides, Medea*, Cambridge 2002).

Advanced Greek Syntax (Non-Ig):

Περιεχόμενο μαθήματος: Βασικά θέματα της ελληνικής σύνταξης, χρησιμοποιώντας κυρίως παραδείγματα που αντλούνται από τα κείμενα που έχουν επιλεγεί (Target Texts). Κατανόηση της λειτουργίας της ελληνικής γραμματικής στην πράξη. Ως γραμματική αναφοράς προτείνεται η έκδοση των Smyth και Messing, *Greek Grammar* (1956).

Greek Accents

Οι δύο πρώτες διαλέξεις εξηγούν τις γενικές αρχές του ελληνικού τονισμού, οι δύο τελευταίες λαμβάνουν τη μορφή πρακτικών μαθημάτων. Παρέχονται φυλλάδια.

Critical Discussion of Greek and Latin Literature

Περιεχόμενο μαθήματος: Συζήτηση αποσπασμάτων από αρχαία κείμενα. Τα παραδείγματα προέρχονται από κείμενα του μέρους ΙΑ. Παρέχονται φωτοτυπίες.

Paper 1 (Greek language and texts)

Κατηγορία ανάγνωσης: Λυσίας 1. Η ακόλουθη έκδοση του ελληνικού κειμένου θα χρησιμοποιηθεί στην τάξη και θα δοθεί ένα αντίγραφο: C. Carey (ed.), *Lysiae Orationes cum Fragmentis*, Oxford Classical Texts, Oxford 2007. Παρέχεται επίσης λεξιλόγιο και άλλο γλωσσικό υλικό. Προτεινόμενη έκδοση: S. C. Todd, *A Commentary on Lysias*, Speeches 1-11, Oxford University Press, Oxford 2007. Για μια συντομότερη εισαγωγή και υπόμνημα βλ. C. Carey, *Lysia: Selected Speeches*, Cambridge University Press, Cambridge 1989· Μεταξύ άλλων βλ. και M. Campbell, *Lysias: On the Murder of Eratosthenes. A Greek Prose Reading Course for Post-Beginners*, Bristol Classical Press, London 1998.

Κατηγορία ανάγνωσης: Ξενοφών, *Αθηναίων Πολιτεία*. J.L. Marrand, P.J. Rhodes, *The 'Old Oligarch'. The Constitution of the Athenians attributed to Xenophon*, Aris & Phillips Classical Texts, Oxford 2008· V.J. Gray, *Xenophon on Government*, Cambridge University Press, Cambridge 2007, 97-105, 187-210. Βασική βοήθεια για τη μορφολογία και τη σύνταξη δίνεται από έργο του M. Joyal, *Xenophon's Constitution of the Athenians*, Bryn Mawr Commentaries, 2001.

Κατηγορία ανάγνωσης: Πλάτων, *Κρίτων*: Για τη μετάφραση κειμένου, θα χρησιμοποιηθεί στην τάξη και θα παρασχεθεί ένα αντίτυπο από την ακόλουθη έκδοση του ελληνικού κειμένου: E.A. Duke, W.F. Hicken, W.S.M. Nicoll, D.B. Robinson, J.C.G. Strachan (eds), *Platonis Opera*, I, Oxford Classical Texts, Oxford 1995· C. Emlyn-Jones, *Plato: Crito*, Bristol Classical Press, London 1999 και J. Burnett, *Plato: Euthyphro. Apology of Socrates and Crito*, αναθεωρημένη έκδοση, Oxford University Press, Oxford 1977· Μεταξύ άλλων βλ. και M. Campbell, *Plato: Crito. A Greek Prose Reading Course for Post-Beginners*, Bristol Classical Press, London 1998.

Κατηγορία ανάγνωσης: Ηρόδοτος 1.1-94. N.G. Wilson (ed.), *Herodoti Historiae*: βιβλία I-IV, Oxford Classical Texts, Oxford 2015· David Asheri, Alan Lloyd, Aldo Corcella, *A Commentary on Herodotus*, βιβλία I-IV, Oxford University Press, Oxford 2007· A. Sheets, *Herodotus*, βιβλίο 1, Bryn Mawr Commentaries, 1993. Η έκδοση με σχόλια του J. H. Sleeman (Cambridge University Press, 1909 [ανατύπωση Bristol Classical Press, 2002]).

Κατηγορία ανάγνωσης: Ευριπίδης, *Μήδεια.* Η ακόλουθη έκδοση του ελληνικού κειμένου θα χρησιμοποιηθεί στην τάξη και θα παρασχεθεί ένα αντίτυπο: D. Mastronarde, *Euripides, Medea*, Cambridge University Press, Cambridge 2002. Παρέχονται επίσης λεξιλόγια. Βασική βοήθεια για τη μορφολογία και τη σύνταξη παρέχεται από την έκδοση του M. Kwintner, *Euripides Medea*, Bryn Mawr Commentaries, 1999. Τα χορικά μέρη δεν αποτελούν μέρος του κειμένου κατάλληλο για εξέταση.

Paper 2: Alternative Greek Language and Texts

Ο στόχος των μαθημάτων είναι διττός: Πρώτον, η παροχή διδασκαλίας στην ελληνική γλώσσα μέσω της μελέτης της γραμματικής και της ανάγνωσης ελληνικών κειμένων. Δεύτερον, να βοηθηθούν οι προπτυχιακοί φοιτητές στην ανάγνωση των κειμένων που έχουν επιλεγεί για όσους επιλέγουν το *Paper 2*. Οι προπτυχιακοί φοιτητές χωρίζονται

σε ομάδες (συνήθως των επτά ή οκτώ). Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι προπτυχιακοί μετακινούνται συχνά μεταξύ ομάδων, καθώς οι γνώσεις που αποκομίζουν βοηθούν το επίπεδο γνώσης της αρχαίας ελληνικής γλώσσας. Περιλαμβάνει:

- Προκαταρκτικά εντατικά μαθήματα ελληνικών (μόνο για τους επιπέδου Pre-Gcse φοιτητές)
- Εντατικά μαθήματα ανάγνωσης ελληνικών: Λυσίας 1
- Εντατικά μαθήματα ανάγνωσης ελληνικών: [Ψευδο]-Ξενοφώντας, *Αθηναίων Πολιτεία*, 1-2
- Εντατικά μαθήματα ανάγνωσης ελληνικών: Πλάτωνας, *Κρίτων*
- Εντατικά μαθήματα ανάγνωσης ελληνικών: Ηρόδοτος, 1.29-46
- Εντατικά μαθήματα ανάγνωσης ελληνικών: Ευριπίδης, *Μήδεια*
- Εντατικά ελληνικά: Μετάφραση άγνωστου κειμένου
- Εντατικά ελληνικά: Εμπέδωση στη Γραμματική και ασκήσεις.

Paper 5: Classical Questions

Χωρίζεται σε δύο ενότητες. Η ενότητα 1 περιέχει περίπου οκτώ ερωτήσεις που απαιτούν γνώση των «κειμένων στόχων»[167]. Πολλές από αυτές τις ερωτήσεις είναι «λογοτεχνικές», μερικές απαιτούν γνώση αρχαιολογικών, ιστορικών ή φιλοσοφικών-φιλολογικών θεμάτων που έχουν καλυφθεί από τις διαλέξεις και τα μαθήματα. Οι ερωτήσεις είναι συχνά γενικές και οι προπτυχιακοί φοιτητές ενθαρρύνονται να αναπτύξουν τις γνώσεις τους για περισσότερα από ένα θέματα στην απάντησή τους. Η ενότητα 2 περιέχει περίπου δώδεκα ερωτήσεις που απαιτούν γνώση θεμάτων που μελετήθηκαν στις εισαγωγικές διαλέξεις για την αρχαία ιστορία, την κλασική τέχνη, την αρχαιολογία, τη φιλολογία, τη γλωσσολογία και την αρχαία φιλοσοφία. Ακολουθεί περιγραφή των μαθημάτων:

Introduction to Greek Literature

Περιεχόμενα μαθήματος: Εισαγωγή στη μελέτη της (αρχαίας) ελληνικής λογοτεχνίας. Η δομή των διαλέξεων θα είναι χρονολογική, αλλά η εστίαση στα έργα θα γίνει μέσα στο πολιτιστικό και κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο δημιουργήθηκαν.

[167] Target texts: Κείμενα-στόχοι, αφορούν τα αρχαία ελληνικά κείμενα που διδάσκονται στα μαθήματα.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: O. Taplin (ed.), *Literature in the Greek & Roman Worlds*, Oxford 2000, ή T. Whitmarsh, *Ancient Greek Literature*, Cambridge 2004.

Greek and Roman Philosophy

Το σύνολο διαλέξεων παρέχει μια εισαγωγή στην αρχαία φιλοσοφία εστιάζοντας αρχικά στον Σωκράτη, ο οποίος είχε καθοριστική σημασία στις περισσότερες μεταγενέστερες εξελίξεις της ελληνικής σκέψης. Μέσα από τις διαλέξεις οι φοιτητές θα εξετάσουν πώς να διαβάζουν και να ερμηνεύουν τους «σωκρατικούς διαλόγους» του Πλάτωνα φιλοσοφικά και να δείξουν πώς μπορούν αυτοί οι διάλογοι να αποτελέσουν πρόκληση για περαιτέρω φιλοσοφική έρευνα. Τα κύρια κείμενα μελέτης του Πλάτωνα είναι: *Απολογία Σωκράτους*, *Ευθύφρων*, *Λάχης*, *Πρωταγόρας*, *Γοργίας*, κ.ά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: John Cooper (ed.), *Plato: the Complete Works*, Hackett, Indianapolis 1997.

Hellenistic and Roman Ethics

Περιεχόμενα μαθήματος: Πώς μπορούμε να είμαστε ευτυχισμένοι; Πρέπει ο στόχος μας στη ζωή να είναι η μεγιστοποίηση των απολαύσεων και η ελαχιστοποίηση των πόνων μας ή πρέπει να επικεντρωθούμε στην ψυχή και την αρετή, αγνοώντας οτιδήποτε έχει να κάνει με το σώμα; Διερευνώνται οι παραπάνω προβληματισμοί, οι πιθανές απαντήσεις που μπορούν να δοθούν, καθώς και οι επιπτώσεις τους στις κοινωνικές αξίες και τις διαπροσωπικές σχέσεις. Προτεινόμενη βιβλιογραφία: *The Hellenistic Philosophers*, 2 τ., Cambridge 1987 – ειδικά οι ενότητες Η «Ηθική» υπό τον «Επικουριανισμό» και «Στωικισμός». Βλ. επίσης ‘Cicero: Ethics and Politics’ στο Μέρος 1Β, Paper 6, και «Εισαγωγή στη Φιλοσοφική Μέθοδο» και «Πρώιμη Ελληνική Φιλοσοφία και Επιστήμη» στο Μέρος ΙΒ, Paper 8.

Ancient History – Greek History: Imperial Athens

Περιεχόμενα μαθήματος: Η Αθήνα του 5ου αιώνα φημίζεται για τη δημοκρατία, την αυτοκρατορία της και τα πολιτιστικά της επιτεύγματα στην τέχνη και τη λογοτεχνία. Παρουσιάζεται η ελληνική και η αθηναϊκή ιστορία από την περσική εισβολή στην Ελλάδα, στις αρχές του 5ου αιώνα π.Χ., έως την ήττα της Αθήνας στον πόλεμο με τη Σπάρτη. Η δημοκρατία οδήγησε τον ιμπεριαλισμό; Η δημοκρατία εξαρτήθηκε από τον πλούτο που προήλθε από την αυτοκρατορία; Θα μπορούσε η τραγωδία να ακμάσει χωρίς δημοκρατία; Θα μπορούσε να ανθίσει χωρίς την αυτοκρατορία; Θα εξερευνηθεί η

αθηναϊκή ταυτότητα, τα κτήρια και η τοπογραφία της πόλης, καθώς η κοινωνική δομή της. Αυτό θα πραγματοποιηθεί μέσα από τη μελέτη μιας σειράς αρχαίων μαρτυριών, από βιβλιογραφία διαφόρων ειδών, επιγραφές και αρχαιολογικά ευρήματα. Εισαγωγικά βλ. *Thucydides, History of the Peloponnesian War Book* 1-2.65, R. Osborne (ed.), *Short History of Europe*, I, *Classical Greece* (2000). Papers 6-7: Ελληνική και λατινική σύνθεση.

Living and dying in the ancient world

Το μάθημα στοχεύει να εισαγάγει φοιτητές σε βασικές πτυχές της ζωής στον αρχαίο κόσμο. Επικεντρώνεται σε τελετές, κανόνες και συμπεριφορές που σχετίζονται με τα στάδια του κύκλου ζωής, δηλαδή τη γέννηση και την παιδική ηλικία, τον γάμο και την οικογένεια, τον θάνατο και τον εορτασμό, τόσο στην Κλασική Ελλάδα όσο και στην εποχή της ύστερης Δημοκρατικής / πρώιμης Αυτοκρατορικής Ρώμης κ.ά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: J. Evans-Grubbs, T. Parkin (eds), *The Oxford Handbook of Childhood and Education in the Classical World*, Oxford 2013· R. Garland, *The Greek Way of Death*, London 1985· M. Harlow, R. Laurence (eds), *A Cultural History of Childhood and Family in Antiquity*, London 2013· M. Harlow, L. Larsson Lovén (eds), *Families in the Roman and Late Antique World*, London 2012· V. Hope, *Roman Death*, London 2009· R. Laurence, A. Strömberg (eds), *Families in the Greco-Roman World*, London 2012· B. Rawson (ed.), *A Companion to Families in the Greek and Roman Worlds*, Oxford 2011.

Classical Art and Archaeology – Art & Archaeology of the Greek and Roman Worlds

Περιεχόμενα μαθήματος (ενδεικτικά): Εισαγωγή στον χώρο και τις δυνατότητες της τέχνης και της αρχαιολογίας του ελληνικού και ρωμαϊκού κόσμου. Κλασική τέχνη και αρχαιολογία, μελέτη του ελληνικού και ρωμαϊκού κόσμου κ.ά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): Morris (ed.) *Classical Greece: Ancient Histories and Modern Archaeologies*, Cambridge 1994· R. Osborne, *Archaic and Classical Greek Art*, Oxford 1998· A.W. Lawrence, *Greek Architecture*, revised by R.A. Tomlinson, London 1983· M. Beard, J. Henderson, *Classical Art from Greece to Rome*, Oxford 2001· N.J. Spivey, M.J. Squire, *Panorama of the Classical World*, 2004· E.J. Owens, *The City in the Greek and Roman World*, London 1991· J. Elsner, *Imperial Rome and Christian triumph: The Art of the Roman Empire A.D. 100–450*, Oxford 1998.

Classical and Comparative Philology and Linguistics

Περιεχόμενα μαθήματος: Το μάθημα έχει σχεδιαστεί για όσους ενδιαφέρονται για τη συστηματική μελέτη της γλώσσας γενικά και των κλασικών γλωσσών ειδικότερα. Παρέχει εισαγωγή τόσο στις έννοιες όσο και στις τεχνικές της σύγχρονης περιγραφικής και θεωρητικής γλωσσολογίας και στους τρόπους με τους οποίους αυτές μπορούν να εφαρμοστούν εποικοδομητικά στην ανάλυση της ελληνικής και της λατινικής γλώσσας. Η γνώση της ελληνικής και της λατινικής σε προχωρημένο επίπεδο δεν αποτελεί προϋπόθεση.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Larry Trask, *Language: The Basics*, Routledge ^{2}1999· Ralph Fasold, Jeff Connor-Linton (eds), *An Introduction to Language and Linguistics*, Cambridge 2006· Victoria Fromkin (ed.), *An introduction to Linguistic Theory*, Blackwell, 2000· Egbert J. Bakker (ed.), *A Companion to the Ancient Greek Language*, Blackwell, 2010· James Clackson (ed.), *A Companion to the Latin Language*, Blackwell, 2011.

Introduction to Classical Philology and Linguistics: Speech and writing

Περιεχόμενα μαθήματος (ενδεικτικά): Τα αρχαία ελληνικά και τα λατινικά είναι «νεκρές» γλώσσες, που σημαίνει ότι υπάρχουν μόνο γραπτά τεκμήρια. Σε αυτό το μάθημα εξερευνάται το πώς ακούγονταν αυτές οι γλώσσες. Αναλύεται η έννοια του «ήχου» ως στοιχείου της γλώσσας καθώς και οι «ήχοι» της ελληνικής και της λατινικής γλώσσας. Στη συνέχεια διερευνάται η σχέση μεταξύ ομιλίας και γραφής: πώς ακριβώς λειτουργούν τα ελληνικά και λατινικά αλφάβητα και σε τι μοιάζουν μεταξύ τους; Πραγματοποιείται ανάγνωση από πρωτογενείς πηγές (επιγραφές) και λογοτεχνικά κείμενα.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): John Clark, Colin Yallop and Janet Fletcher, *An Introduction to Phonetics and Phonology*, Blackwell, 2006· Roger Lass, *Phonology*, Cambridge 1984· W. Sidney Allen, *Vox Graeca*, Cambridge 1987· Florian Coulmas, *Writing Systems*, Cambridge 2003· Andrew Robinson, *The Story of Writing*, London 1996· Alison E. Cooley, *The Cambridge Manual of Latin Epigraphy*, Cambridge 2012· Arthur Geoffrey Woodhead, *A Study of Greek Inscriptions*, Cambridge ^{2}1981· Lilian H. Jeffery, *The Locals Scripts of Archaic Greece*, Oxford ^{2}1990.

Introduction to Greek and Latin morphology and syntax

Περιεχόμενα μαθήματος: Σε αυτήν τη σειρά διαλέξεων διερευνάται η σχέση μεταξύ μορφολογίας και σύνταξης στα αρχαία ελληνικά και στα λατινικά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Peter Matthews, *Morphology*, Cambridge ^{2}1991· Barry Blake, *Case*, Cambridge ^{2}2001· Greville Corbett, *Number*, Cambridge 2000· Greville Corbett, *Gender*, Cambridge 1991· Bernard Comrie, *Tense*, Cambridge 1985· Frank R. Palmer, *Mood and Modality*, Cambridge ^{2}2001·Paul Hopper, Elizabeth Traugott, *Grammaticalisation*, Cambridge ^{2}2003.

Texts and Discourse

Περιεχόμενα μαθήματος: Σε αυτές τις διαλέξεις αναλύονται γλωσσικά διάφορα αποσπάσματα κειμένων. Λαμβάνονται παραδείγματα από επιλεγμένα αποσπάσματα κειμένων (IA Target texts).

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Egbert J. Bakker, «Pragmatics: Speech and Text», στο E.J. Bakker (ed.), *A Companion to the Ancient Greek Language*, Wiley-Blackwell, 2010, σ. 151-167.

Papers 6-7: Translation into Greek and Latin prose and verse

- Paper 6: Μετάφραση σε ελληνική πεζογραφία και στίχο
- Paper 7. Μετάφραση σε λατινική πεζογραφία και στίχο

Περιγραφή Μαθήματος: Το μεγαλύτερο μέρος της διδασκαλίας για παρέχεται μέσω των σχολών που έχουν και τη σχετική εποπτεία.

Writing Greek and Latin

Η πεζογραφική σύνθεση είναι ένα πολύτιμο εργαλείο για την εκμάθηση ελληνικών και λατινικών: ενισχύει τη γνώση της γλώσσας. Αυτό το μάθημα έχει σχεδιαστεί για αρχάριους αλλά και για όσους επιθυμούν να βελτιώσουν τις δεξιότητές τους. Οι διαλέξεις παρουσιάζονται με τη μορφή ενός άτυπου εργαστηρίου (αν και δεν απαιτείται προετοιμασία ή συμμετοχή) και συνήθως εναλλάσσονται μεταξύ Αρχαίων Ελληνικών και Λατινικών.

Μέρος ΙΑ, Μαθήματα θερινού εξαμήνου

Paper 1: Greek Language and Texts

Reading Classes: Homer, Iliad 1, 6 and 24

Κείμενα αναφοράς – προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): D.B. Munro, T.W Allen (eds), *Homeri Opera*, I. *Iliadis Libros I-XII continens*, Editio Tertia, Oxford University Press, Oxford 1920 – και ανατυπώσεις· S. Pulleyn, *Homer: Iliad* 1, Edited

with introduction, translation and commentary, Oxford University Press, Oxford 2001·. G.S. Kirk, *The Iliad: A Commentary*, I, books 1-4, Cambridge University Press, Cambridge 1985· G.S. Kirk, *The Iliad: A Commentary*, II, books 5-8, Cambridge University Press, Cambridge 1990· C.W. Macleod, *Homer: Iliad*, book XXIV, Cambridge University Press, Cambridge 1982· N. Richardson, *The Iliad: A Commentary*, VI, books 21-24, Cambridge University Press, Cambridge 1993· P.A Draper, *Homer. Iliad*, book 1, with notes and vocabulary, The University of Michigan Press, Ann Arbor 2002· J.A. Harrison, R.H Jordan, *Homer. Iliad*, I, with introduction, notes and vocabulary, Bristol Classical Press, London 2005· J.A. Harrison, R.H Jordan, *Homer, Iliad*, VI, with introduction, notes and vocabulary, Bristol Classical Press, London 1991.

Paper 2: Alternative Greek Language and Texts:
Intensive Greek Reading classes: Homer, Iliad 1, 6 And 24

Οι εκδόσεις του ελληνικού κειμένου που θα χρησιμοποιηθούν στην τάξη (θα δοθεί αντίτυπο) είναι: D.B. Munro, T.W Allen (eds), *Homeri Opera*, I, *Iliadis Libros I-XII continens*, Editio Tertia, Oxford University Press, Oxford 1920 –και ανατυπώσεις· D.B. Munro, T.W Allen (eds), *Homeri Opera*, II, *Iliadis Libros XIII-XXIV continens*, Editio Tertia, Oxford University Press, Oxford 1920 –και ανατυπώσεις.

Μέρος ΙΑ, μαθήματα (επιγραμματικά)

- *Intensive Greek: Unprepared translation practice*
- *Grammar Revision and Consolidation*
- *Introduction to Literary Theory*
- *Greek and Latin Metre*
- *Greek and Latin Literature: the epic and other modules*

Paper 5: Greek Literature (επιγραμματικά):

- *Greek* Epic (Compulsory Module)

Paper 7: Ancient History (επιγραμματικά):

- *TheEarly History of Rome and Greece*

Paper 8: Greek and Roman Philosophy (επιγραμματικά):

- *Introduction to Philosophical Method*
- *Early Greek Philosophy and Science*

Paper 10: Classical and Comparative Philology and Linguistics (επιγραμματικά):

- *The Language of Homer*

Μέρος ΙΒ

Το μέρος ΙΒ έχει σχεδιαστεί για να επιτρέπει ευρεία επιλογή από έργα εντός και εκτός του παραδοσιακού κανόνα, επιτρέποντας τη θεματική ή συγκριτική μελέτη. Εκτός από τη συνέχιση της εργασίας για τη γλώσσα και τη λογοτεχνία, οι φοιτητές συνεχίζουν με δύο κύριους κλασικούς συγγραφείς του Μέρους ΙΑ, από τους τέσσερις που προσφέρονται, για περαιτέρω διερεύνηση.

Papers 1-4: Greek and Latin Language and Texts

Papers 5-6: Greek and Latin Literature (επιγραμματικά):

- *Greek Accents*
- *Greek and Latin metre*

Paper 7: Ancient History (επιγραμματικά):

- *Sparta*
- *The early history of Rome and Greece*

Paper 8: Greek and Roman Philosophy (επιγραμματικά):

- *Parmenides to Democritus*
- *Hellenistic and Roman Philosophy: Knowledge and Fate*
- *Aristotle*
- *Plato, Phaedo*
- *Early Greek Philosophy and Science.*

Paper 9: Classical Art and Archaeology (επιγραμματικά):

- *From Palaces to the Polis*
- *Surveying Ancient Landscapes*

Paper 10: Classical and Comparative Philology and Linguistics

Περιγραφή μαθημάτων (αναλυτικά):

Topics in Greek and Latin Philology and Linguistics

Αναλύεται στις εξής θεματικές ενότητες: 1: Τα ελληνικά και τα λατινικά στην πάροδο του χρόνου. Εισαγωγή στις μεταβολές που συμβαίνουν στη γλώσσα, με ιδιαίτερη αναφορά στην προ-ιστορία και την ιστορία των λατινικών και των ελληνικών. 2: Ποικιλομορφία ελληνικών και λατινικών: Το μάθημα αφορά τις διαφορετικές διαλέκτους των παραπάνω γλωσσών. 3: Η γλώσσα της λατινικής λογοτεχνίας. 4: Η γλώσσα της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας. Αυτή η ενότητα ασχολείται με την περιγραφή και την ανάλυση των διάφορων λογοτεχνικών ειδών της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): Lyle Campbell, *Historical Linguistics: An Introduction*, Edinburgh University Press, [3]2013· Leonard R. Palmer, *The Greek Language*, Bristol Classical Press, 1995· James Clackson, *Language and Society in the Greek and Roman Worlds*, Cambridge 2015· Stephen Colvin, *A Brief History of Ancient Greek*, Malden – Oxford 2014· Geoffrey Horrocks, *Greek: A History of the Language and its Speakers*, [2]2010, σ. 44-72· Egbert Bakker (ed.) *A Companion to the Greek Language*, Blackwell, 2010, σ. 355-482· Anastasios-Foivos Christidis (ed.) *A History of Ancient Greek*, διορθωμένη έκδοση, Cambridge 2010, σ. 963-1053.

Papers 11-12: Translation into Greek and Latin prose and verse (επιγραμματικά)

- *Βιβλίο 11. Μετάφραση από αγγλικά σε ελληνική πεζογραφία και στίχο*
- *Βιβλίο 12. Μετάφραση από αγγλικά σε λατινική πεζογραφία και στίχο*

Μέρος ΙΙ

Η μελέτη και η έρευνα εξειδικεύεται. Αποτελείται από τις παρακάτω ομάδες-μέρη:

Group A: Greek and Latin Literature

Paper A1: Homer, Odyssey and Virgil, Aeneid

Ομήρου Οδύσσεια. Περιεχόμενο μαθημάτων: Ένα από τα σημαντικότερα κείμενα της παγκόσμιας λογοτεχνίας, ανυπολόγιστης πολιτιστικής σημασίας για την αρχαιότητα και όχι μόνο, και ένα εξαιρετικά ευχάριστο έργο, ιδιαίτερης λογοτεχνικής πολυπλοκότητας. Μετά από μια εισαγωγή σε ευρύτερα θέματα, οι διαλέξεις επικεντρώνονται στα παρακάτω ζητήματα: Φύλο, αφήγηση, προσομοιώσεις, γλώσσα, τραγούδι, παράσταση κ.ά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): F. Garvie, *Odyssey*, VI-VIII, Cambridge University Press, Cambridge 1994· M. Bowie, *Odyssey*, XIII, XIV, Cambridge University Press, Cambridge, 2013·D. Steiner, *Odyssey*, XVII, XVIII, Cambridge University Press, Cambridge 2010· R.B. Rutherford, *Odyssey*, XIX, XX, Cambridge University Press, Cambridge 1992.

Paper A2: Women and Greek Literature

Περιεχόμενο μαθήματος: Γυναίκες συγγραφείς στην ελληνική λογοτεχνία και κυρίαρχοι γυναικείοι χαρακτήρες. Καλύπτει μεγάλο εύρος κειμένων χρονολογικά, από την

αρχαϊκή ποίηση, το κλασικό δράμα, την ελληνιστική ποίηση μέχρι και την πεζογραφία της ρωμαϊκής Ελλάδας.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: E. Hauser, «In Her Own Words: The Semantics of Female Authorship», στο *Ancient Greece, from Sappho to Nossis, Ramus* 45 (2016), σ. 1-32· A. L. Klinck, *Woman's Songs in Ancient Greece*, Montreal 2008· L. McClure, *Spoken Like a Woman: Speech and Gender in Athenian Drama*, Princeton 1999· I. M. Plant (ed.), *Women Writers of Ancient Greece and Rome: An Anthology*, Norman 2004· J. M. Snyder, *The Woman and the Lyre: Women Writers in Classical Greece and Rome*, Bristol 1991.

Paper A4: Greek and Latin Textual Criticism and Transmission of Texts
Κριτική των κειμένων και παλαιογραφία: Ευριπίδης, *Κύκλωψ* 41-174, 283-518, 624-709· ελληνική και λατινική μετρική.

Group B: Greek and Roman Philosophy
Πλάτων, *Θεαίτητος*. Περιεχόμενα μαθήματος: Τι είναι η γνώση; Δεν μπορείτε να αγγίξετε αυτό που δεν υπάρχει, επομένως πώς μπορείτε να πιστεύετε σε κάτι που δεν είναι πραγματικό; Αυτό είναι ένα από τα ερωτήματα που αναλύονται στις διαλέξεις.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Το ελληνικό κείμενο του Πλάτωνα από τον τόμο 1 της σειράς Oxford Classical Text, επιμ. E.A. Duke κ.ά. (Oxford 1995)· M.F. Burnyeat, *The Theaetetus of Plato*, 1980 (μετάφραση και πλούσια Εισαγωγή)· J. McDowell, *Plato's Theaetetus*, The Clarendon Plato Series, Oxford 1973 (μετάφραση και πλήρη ερμηνευτικά σχόλια).

Πλάτωνας. Περιεχόμενα μαθήματος: *Παρμενίδης* (πρώτο μέρος), *Τιμαίος* ο σοφιστής κ.ά.

Paper B2: Aristotle's World from Turtles to Tragedies
Περιεχόμενο μαθήματος (ενδεικτικά): Ένα από τα εντυπωσιακότερα χαρακτηριστικά της σκέψης του Αριστοτέλη είναι το μεγάλο εύρος των ενδιαφερόντων του, από την πρακτική βιολογική έρευνα μέχρι την αισθητική και λογοτεχνική κριτική. Έχει διαπιστωθεί ότι ο Αριστοτέλης εξετάζει την τραγωδία μέσω του ίδιου «βιολογικού» φακού που εξετάζει τα ζώα και τα φυτά, ίσως εις βάρος της αισθητικής του σκέψης. Τα παραπάνω ζητήματα αναλύονται στα μαθήματα.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): Αριστοτέλης, τμήματα του *Περί ζώων γενέσεως*, βιβλίο 1.17 – βιβλίο 2.7· *Των περί τα ζώα ιστοριών*, βιβλίο 1.1-6· *Περί ποιητικής*· J. Barnes (ed.) *The Cambridge Companion to Aristotle*, Cambridge 1995 (κεφ. 1, 4, 5, 9)· C. Shields, *Aristotle*, Routledge 2007 (κεφ. 3.1-3.3)· S. Halliwell, *Aristotle's Poetics*. London ^{2}1998.

Paper B3: Philosophy, Politics, and the Polis

Περιεχόμενα μαθήματος: Διερευνώνται μερικά από τα σημαντικότερα έργα των αρχαίων φιλοσόφων για την πολιτική. Τι πίστευαν οι αρχαίοι για τη φύση της ιθαγένειας, της κοινότητας, της δικαιοσύνης και της ελευθερίας; Πώς αντιλαμβάνονταν οι διάφοροι στοχαστές τη φύση του κράτους; Ποια η σχέση μεταξύ ατόμου και κράτους; Έχουν οι αρχαίοι στοχαστές ισχυρή αίσθηση της ανθρώπινης ελευθερίας και αυτονομίας; Τι σημαίνει να είσαι πολίτης ή «πολίτης του κόσμου»; Τι είναι μια κοινότητα; Πώς σχετίζονται οι απόψεις τους με τις σύγχρονες πρακτικές; Αυτά είναι μερικά από τα ζητήματα που τίθενται στο εν λόγω μάθημα.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία – κείμενα αναφοράς: Πηγές: Πλάτωνας: *Γοργίας*, *Πολιτεία*, *Πολιτικός*, επιλεγμένα τμήματα από τους *Νόμους*· Αριστοτέλης, *Πολιτικά*· Κείμενα επικουρείων και στωικών από την έκδοση των Long και Sedley, *The Hellenistic Philosophers* (1987), ενότητες 22 και 67· Κικέρωνας, *De Re Publica* και *De Legibus*· C.J. Rowe, M. Schofield (eds), *The Cambridge History of Greek and Roman Political Thought*, 2000)· S. Salkever (ed.), *The Cambridge Companion to Ancient Greek Political Thought*, 2009· M. Schofield, *The Stoic Idea of the City*, 1999· G. Klosko (ed.) *The Oxford Handbook of the History of Political Philosophy*, 2011.

Group C: Ancient History

Paper C1: Thucydides

Περιεχόμενο μαθήματος (ενδεικτικά): Εμβάθυνση στην ιστορία του Θουκυδίδη. Εξετάζεται προσεκτικά η άποψη του Θουκυδίδη ως προς το τι είναι αυτό που φέρνει την επιτυχία ή την αποτυχία στον πόλεμο και ποια είναι τα αποτελέσματα του πολέμου. Εξετάζεται επίσης η επιρροή του Θουκυδίδη τόσο στην ιστοριογραφία όσο και στην κατανόηση των διεθνών σχέσεων.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Η ιστορία του Πελοποννησιακού πολέμου, από μετάφραση (η πιο χρήσιμη πιθανώς είναι η έκδοση-ορόσημο με τη μετάφραση του Crawley). Ενθαρρύνεται η εξοικείωση με τα ακόλουθα αρχαιοελληνικά αποσπάσματα: 1.1-

23, 79–88· 2.13-17, 34-54· 3.35-50, 70-85· 5.26, 84-116, 6.1-40, 53-60· 8.47-77· W.R. Connor, *Thucydides*, Princeton 1984.

Ελληνική και ρωμαϊκή επιγραφική. Περιεχόμενα μαθήματος: Οι επιγραφές παρέχουν πληθώρα πληροφοριών για όλες σχεδόν τις πτυχές του ελληνικού και ρωμαϊκού κόσμου: θεσμούς, διοίκηση, νόμους, θρησκεία, κοινωνία, γλώσσα, κ.λπ. Οι φοιτητές διαβάζουν και ερμηνεύουν κείμενα από διάφορες κατηγορίες επιγραφών.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: J. Bodel, *Epigraphic Evidence. Ancient History from Inscriptions*, London 2001· J. Davies, J. Wilkes, *Epigraphy and the Historical Sciences*, Oxford 2012.

Paper C3: Slavery in the Greek and Roman worlds

Περιεχόμενο μαθήματος: Η κατανόηση των επιπτώσεων της δουλείας είναι ζωτικής σημασίας για την κατανόηση όλων των πτυχών του ελληνικού και ρωμαϊκού κόσμου.

Group D: Classical Art and Archaeology

Paper D1: Aegean Prehistory

- *The Epigraphy and Interpretaton of Linear B*

Paper D2: Beyond Classical Art

Group E: Classical and Comparative Philology and Lingustics

Paper E1: Elements of Comparative Linguistics

- *Greek in the Bronze Age*
- *Mycenaean and the Greek Dialects*

Papers E2 and E3: Topics in the History of the Greek and Latin Languages

Optional (O) Papers

Πρόκειται για ενότητες που διδάσκονται και εξετάζονται πέραν αυτών της Σχολής Κλασικής Φιλολογίας, τις οποίες μπορούν να επιλέξουν οι υποψήφιοι για το Μέρος ΙΙ.

Postgraduate courses – MPhil in Classics

Πρόκειται για μονοετές αυτόνομο πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών που έχει σχεδιαστεί για να δώσει στους φοιτητές την ευκαιρία να εστιάσουν την έρευνά τους στις

κλασικές σπουδές. Προσφέρονται αρκετά μαθήματα κλασικής φιλολογίας αλλά και άλλων συναφών γνωστικών αντικειμένων («Religions in the Greek and Roman World», «The Contexts of Classical Archaeology», «The Literature of Intervention», «Literature of Cultural Transformation», «Satire»).

Πίνακας 12

University of Cambridge, Faculty of Classics

Preliminary Year (four-year course)
Introduction to Greek Language (ενότητες 1-6 του μαθήματος Reading Greek, CUP ^{2}2007)
Year 1 (Part IA)
Papers 1-4: – Greek and Latin Language and Texts Κατηγορίες ανάγνωσης: • Greek Texts • Greek Accents • Critical discussion of Greek and Latin Literature **Paper 1 (Greek Language and Texts)** • Λυσίας 1 • Ξενοφών • Πλάτων, Κρίτων • Ηρόδοτος • Ευριπίδης, Μήδεια **Paper 2: Alternative Greek Language and Texts** • Preterminal Intensive Greek Classes (For Pre-Gcse Candidates Only) • Intensive Greek Reading Classes: Λυσίας 1, Ξενοφών, Πλάτων, Ηρόδοτος, Ευριπίδης κ.ά. • Intensive Greek: Unprepared Translation Practice • Intensive Greek: Grammar Consolidation and Practice **Paper 5: Classical Questions** • Introduction to Greek Literature • Greek and Roman Philosophy • Socrates, Plato • Hellenistic and Roman Ethics • Ancient History

- Greek History: Imperial Athens
- Living and dying in the ancient world
- Classical Art and Archaeology
- Art & Archaeology of the Greek and Roman Worlds
- Classical and Comparative Philology and Linguistics
- Introduction to Classical Philology and Linguistics: Speech and writing
- Introduction to Greek and Latin morphology and syntax
- Texts and Discourse

Papers 6-7: Translation into Greek and Latin prose and verse

- Paper 6. Translation into Greek Prose and Verse
- Paper 7. Translation into Latin Prose and Verse – Writing Greek and Latin

Μαθήματα μέρος ΙΑ – Part IA courses in the Easter Term

Paper 1: Greek Language and Texts

Reading Classes: Homer, Iliad 1, 6 and 24

Paper 2: Alternative Greek Language and Texts:

Μαθήματα μέρος ΙΑ (επιγραμματικά)

- Intensive Greek: Unprepared translation practice
- Grammar Revision and Consolidation
- Introduction to Literary Theory
- Greek and Latin Metre
- Greek and Latin Literature: the epic and other modules

Paper 5: – Greek Literature

- Greek Epic (Compulsory Module)

Paper 7: Ancient History

- The Early History of Rome and Greece

Paper 8: Greek and Roman Philosophy

- Introduction to Philosophical Method
- Early Greek Philosophy and Science

Paper 10: Classical and Comparative Philology and Linguistics

- The Language of Homer

Year 2 (Part IB)

Papers 1-4: Greek and Latin Language and Texts

Papers 5-6: Greek and Latin Literature:

- Greek Accents
- Greek and Latin metre

Paper 7: Ancient History

- Sparta

- The early history of Rome and Greece

Paper 8: Greek and Roman Philosophy

- Parmenides to Democritus
- Hellenistic and Roman Philosophy: Knowledge and Fate
- Aristotle
- Plato, *Phaedo*
- Early Greek Philosophy and Science

Paper 9: Classical Art and Archaeology

- From Palaces to the Polis
- Surveying Ancient Landscapes

Paper 10: Classical and Comparative Philology and Linguistics

- Topics in Greek and Latin Philology and Linguistics: TOPIC 1: Greek and Latin Through Time), TOPIC 2: Varieties of Greek and Latin, TOPIC 3: The Language of Latin Literature TOPIC 4: The Language of Greek Literature. Papers 11-12: Translation into Greek and Latin prose and verse

Year 3 (Part II)

Group A: Greek and Latin Literature

Paper A1: Homer, *Odyssey* and Virgil, *Aeneid*

Paper A2: Women and Greek Literature

Paper A4: Greek and Latin Textual Criticism and Transmission of Texts

- Greek Textual Criticism and Palaeography: Euripides, *Cyclop*s
- Greek and Latin Metre

Group B: Greek and Roman Philosophy

Group B: Greek and Roman Philosophy

Plato, *Theaetetus*

Paper B2: Aristotle's World from Turtles to Tragedies

Paper B3: Philosophy, Politics, and the Polis

Group C: Ancient History

Paper C1: Thucydides

Greek and Roman Epigraphy

Paper C3: Slavery in the Greek and Roman worlds

Group D: Classical Art and Archaeology

Paper D1: Aegean Prehistory

- The Epigraphy and Interpretaton of Linear B

Paper D2: Beyond Classical Art

Group E: Classical and Comparative Philology and Lingustics

Paper E1: Elements of Comparative Linguistics

- Greek in the Bronze Age
- Mycenaean and the Greek Dialects

Papers E2 and E3: Topics in the History of the Greek and Latin Languages

Συμπεράσματα

Το Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ έχει αναπτύξει το δικό του σύστημα διδασκαλίας όσον αφορά τη μελέτη και τη διδασκαλία των κλασικών σπουδών, η οποία έχει αρκετά κοινά σημεία με αυτή του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, αλλά σε κάποια σημεία εμβαθύνει περισσότερο σε άγνωστες πτυχές των κλασικών έργων. Το τριετές και τετραετές πρόγραμμα σπουδών στις κλασικές σπουδές είναι άρτια δομημένο, προσφέρει πολλές επιλογές στους υποψήφιους φοιτητές και δικαίως έχει χαρακτηριστεί ως η κορωνίδα των κλασικών σπουδών στην Αγγλία. Τα παραπάνω δεδομένα τα ανακτήσαμε μέσα από τον επίσημο διαδικτυακό ιστότοπο του ιδρύματος και από τους οδηγούς σπουδών που επικαιροποιούνται ανά τακτικά χρονικά διαστήματα.

Η διάρθρωση των προγραμμάτων είναι αρκετά σύνθετη και διαιρείται σε μέρη, αρκετές κατηγορίες και υποκατηγορίες (χρονολογικές, ιστορικές κτλ.). Στον πίνακα 12 έγινε εκτενής παρουσίαση αυτής της διάρθρωσης (για όσα μαθήματα αφορούν την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία και τις σχετικές με αυτήν επιστήμες). Κάποια από τα μαθήματα επαναλαμβάνονται σε περισσότερα από ένα μέρη· επειδή το περιεχόμενό τους δεν αλλάζει έχουν καταγραφεί μόνο μία φορά. Επίσης, κάποια μαθήματα που είχαν μορφή διαλέξεων και το περιεχόμενό τους δεν αφορούσε σε μεγάλο βαθμό την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία δεν έχουν καταγραφεί.

Εντοπίσαμε έργα του Λυσία, του Ξενοφώντα, του Πλάτωνα, του Ηροδότου, του Ευριπίδη, του Ομήρου, του Αριστοτέλη, του Παρμενίδη, του Θουκυδίδη κ.ά. Η ιστορία, η φιλοσοφία, η αρχαία ελληνική λογοτεχνία, η κλασική φιλολογία και η αρχαιολογία είναι γνωστικά αντικείμενα που προσφέρονται στους φοιτητές, με πληθώρα μαθημάτων, διαλέξεων, κειμένων αναφοράς, εργασιών και βιβλιογραφικών αναφορών. Είναι τόσο εκτενής και συστηματική η διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γραμματείας στο Κέιμπριτζ, ώστε μπορούμε να πούμε ότι τα προγράμματα σπουδών του Πανεπιστήμιου αυτού είναι από τα καλύτερα σε περιεχόμενο, δομή και οργάνωση παγκοσμίως. Η προσέγγιση των γνωστικών αντικειμένων πραγματοποιείται με σεβασμό προς

την παράδοση συνδυάζοντας τις νέες τεχνολογίες προς όφελος της φοιτητικής κοινότητας η οποία μπορεί να χρησιμοποιήσει τις εγκαταστάσεις της Σχολής και ειδικά τη Βιβλιοθήκη και το Μουσείο Κλασικής Αρχαιολογίας.

Επιπλέον, οι φοιτητές έχουν πρόσβαση στις εγκαταστάσεις του Μουσείου Fitzwilliam, όπου πραγματοποιούνται και κάποια μαθήματα. Η προτεινόμενη βιβλιογραφία εκτείνεται θεματικά και χρονικά, περιλαμβάνει έργα που είναι δημοσιευμένα από το 1981 και μετά αλλά στο μεγαλύτερο μέρος της είναι ακόμα πιο σύγχρονη και αποτελείται από έργα Βρετανών συγγραφέων.

Επιπροσθέτως, στο πρόγραμμα σπουδών «Classics» υπάρχει ισορροπία μεταξύ των ενοτήτων που αφορούν την ελληνική και λατινική φιλολογία, που λειτουργούν με αλληλοσυμπληρωματικό τρόπο (Όμηρος, Βιργίλιος, ελληνική και λατινική κριτική των κειμένων, ελληνική και ρωμαϊκή επιγραφική, η δουλεία στον ελληνικό και ρωμαϊκό κόσμο, ελληνική και λατινική φιλολογία και γλωσσολογία κ.ά.). Για τις ώρες διδασκαλίας των μαθημάτων κλασικής φιλολογίας δεν κάνουμε αναφορά καθώς αυτές καταλαμβάνουν ολόκληρο το πρόγραμμα. Τα μαθήματα δεν σχεδιάζονται μεμονωμένα αλλά έχουν συνοχή και κατανέμονται σε ενότητες. Οι μεταπτυχιακές σπουδές του Τμήματος είναι επίσης άρτια δομημένες και στα σχετικά προγράμματα προσφέρονται αρκετά μαθήματα κλασικής φιλολογίας και άλλων συναφών γνωστικών αντικειμένων.

3.6 University College London (UCL)

Ιδρύθηκε το 1826 στο κέντρο του Λονδίνου και είναι το τρίτο χρονολογικά ίδρυμα που ιδρύθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο, μετά τα Πανεπιστήμια της Οξφόρδης και του Κέιμπριτζ. Διαθέτει 440 προπτυχιακά προγράμματα σπουδών, 675 μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών, περίπου 14.300 υπαλλήλους και 43.800 φοιτητές που προέρχονται από 150 διαφορετικές χώρες. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι από τους απόφοιτους του ιδρύματος 30 έχουν βραβευθεί με Νόμπελ. Το UCL ήταν το πρώτο πανεπιστήμιο στην Αγγλία που δέχθηκε γυναίκες στην πανεπιστημιακή του κοινότητα. Διαθέτει 11 Σχολές (Faculties)[168]:

[168] Όσον αφορά τις διεθνείς κατατάξεις για τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κτλ.) του ιδρύματος, σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings για το 2021, το UCL καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 22η

- Arts & Humanities
- Bartlett (Built Environment)
- Brain Sciences
- Engineering Sciences
- Institute of Education
- Laws
- Life Sciences
- Mathematical & Physical Sciences
- Medical Sciences
- Population Health Sciences
- Social & Historical Sciences

Το UCL είναι ιδρυτικό μέλος του «London Arts & Humanities Partnership», ενός συνεταιρισμού των κορυφαίων ερευνητικών πανεπιστημίων στο Λονδίνο, που επιτρέπει κοινή διδακτορική κατάρτιση και διδακτορική επίβλεψη.[169] Θα παρουσιάσουμε εδώ το Τμήμα Κλασικών Σπουδών.

θέση (overall rank) σε σύνολο 4.126 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 2η θέση (overall rank) σε σύνολο 121 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings για το 2022, το UCL καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 29η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.364 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 2η θέση (overall rank) σε σύνολο 110 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Βλ. SCImago Institutions Rankings, https://www.scimagoir.com/rankings.php?sector=Higher%20educ, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 6/10/2022. Σύμφωνα με την κατάταξη του UKuni (UK University Rankings 2020) ανάμεσα στα κορυφαία πανεπιστήμια του Ηνωμένου Βασιλείου για τις κλασικές σπουδές και την αρχαία ιστορία (Classics, Ancient History), το UCL καταλαμβάνει την 6η θέση σε σύνολο 23 πανεπιστημίων. Βλ. UKini, TOP UK Universities for Classics and Ancient History 2020, https://www.ukuni.net/uk-ranking/subject/classics-and-ancient-history, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 18/03/2021.

[169] University College London, https://www.ucl.ac.uk/, απ' όπου αντλήσαμε μεγάλο μέρος των πληροφοριών σχετικά με τη διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών αλλά και τα ιστορικά στοιχεία που αφορούν το ίδρυμα (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 18/03/2021).

3.6.1 Department of Greek & Latin

Το Τμήμα Κλασικών Σπουδών του UCL προσφέρει προγράμματα BA, MA και PhD, καθώς και ευκαιρίες διά βίου μάθησης μέσα από ευρύ φάσμα προπτυχιακών, μεταπτυχιακών και διεπιστημονικών προγραμμάτων στην κλασική φιλολογία, τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό και την ιστορία. Το Τμήμα έχει αναπτύξει πλούσια ερευνητική δραστηριότητα στους παραπάνω τομείς, με συμμετοχή σε μεγάλα διεθνή συνεργατικά προγράμματα, όπως το «Oxyrhynchus Papyri», το «Wellcome medical papyri project», και την έκδοση του παλίμψηστου του Αρχιμήδη. Τα ερευνητικά πεδία και οι κατευθύνσεις του Τμήματος αφορούν (ενδεικτικά) τους εξής τομείς:

- Greek literature
- Latin literature
- Historical linguistics
- Historiography
- Papyrology
- Philosophy

Η αρχαία ελληνική λογοτεχνία διδάσκεται και μελετάται στο UCL από την εποχή της ίδρυσης του ιδρύματος, τη δεκαετία του 1820. Μερικοί από τους πιο διακεκριμένους ελληνιστές του 20ού και του 21ου αιώνα έχουν διδάξει στο UCL, συμπεριλαμβανομένων των T. B. L. Webster, Eric Handley, Eric Turner, Patricia Easterling, Richard Janko και Chris Carey. Το Τμήμα με τη βοήθεια του προσωπικού και των μεταπτυχιακών φοιτητών διοργανώνει ένα ποικίλο πρόγραμμα συνεδρίων και διαλέξεων.

Σχετικά με τα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών (BA Programmes) του Τμήματος προσφέρονται τα εξής:

- BA Classics and BA Classics with Study Abroad
- BA Ancient World and BA Ancient World with a Year Abroad
- BA Greek and English / BA Latin and English
- BA Greek with Latin / BA Latin with Greek
- Other BA Joint Degrees involving Greek or Latin
- BA Ancient History in the History Department

Ακολουθεί η ανάλυση του προγράμματος σπουδών BA Classics and BA Classics with Study Abroad. Όσον αφορά τα υπόλοιπα προγράμματα σπουδών περιγράφονται μόνο τα μαθήματα που έχουν συνάφεια με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία και είναι διαβαθμισμένα σε ενότητες (modules), χωρίς να επισημαίνεται κάθε

φορά σε ποιο πρόγραμμα ανήκουν. Η περιγραφή των ενοτήτων πραγματοποιείται για να δοθεί περισσότερο έμφαση στο περιεχόμενο της διδασκαλίας τους.

BA Classics and BA Classics with Study Abroad

Πρόκειται για τριετές πρόγραμμα σπουδών. Απαραίτητη προϋπόθεση για την παρακολούθησή του είναι η γνώση αρχαίων ελληνικών και λατινικών σε επίπεδο Α. Το απαιτούμενο επίπεδο γνώσης της αγγλικής γλώσσας για αυτό το πρόγραμμα είναι το Advanced (πολύ καλή γνώση). Ακολουθεί περιγραφή των ενοτήτων για τα τρία χρόνια λειτουργίας του προγράμματος. Η λίστα των ενοτήτων είναι ενδεικτική, σχετικές πληροφορίες δημοσιεύονται πολύ πριν από την εγγραφή των φοιτητών και το περιεχόμενο τους ενδέχεται να υφίσταται αλλαγές.

Πρώτο έτος:

- Interpreting Greek Literature
- Interpreting Latin Literature
- Modern Foreign Language Requirement

Δεύτερο έτος:

- Classics and Literary Theory

Τρίτο έτος:

- Latin modules
- Greek modules

Η δομή του προγράμματος Classics with Year Abroad είναι πανομοιότυπη με την παραπάνω, με την εξαίρεση ότι στο πρώτο και το δεύτερο έτος οι φοιτητές σπουδάζουν επίσης τη σύγχρονη γλώσσα της χώρας που επιθυμούν να επισκεφθούν, διάγουν το τρίτο έτος των σπουδών στο εξωτερικό και την τελευταία, τέταρτη χρονιά στο UCL. Με τον τρόπο αυτό δημιουργείται η παρακάτω δομή:

Πίνακας 13

University College London (UCL), BA Classics

Year One	**Year Two**	**Final Year**
Latin-based modules (30 credits)	Latin-based modules (30 credits)	Latin-based modules (30 credits)
Greek-based modules (30 credits)	Greek-based modules (30 credits)	Greek-based modules (30 credits)
Interpreting Greek Literature	Classics and Literary Theory	(student choice)
Interpreting Latin Literature	(επιλογή φοιτητή)	(student choice)
(student choice)	(student choice)	(student choice)
(student choice)	(student choice)	(student choice)

Πηγή: Επίσημος δικτυακός τόπος του UCL,
https://www.ucl.ac.uk/classics/study/undergraduate/ba-classics-sample-options

Πίνακας 14

University College London (UCL) BA Classics

Δείγμα επιλογών μαθημάτων (1ο)

Year One	**Year Two**	**Year Three**
Advanced Latin	Latin Texts	Ovid
Advanced Greek	Greek Texts	History of the Latin Language
Interpreting Greek Literature	Classics and Literary Theory	Late and Medieval Latin I

Interpreting Latin Literature	Greek Translation	Homer: *Odyssey*
Ancient Ideas in the Modern World	Latin Prose Composition	Epic and Empire
Greek Myth: Its Use and Meaning	Latin Palaeography	Greek Comedy
		Greek Papyrology
		Roman Art and Architec-ture

Πηγή: Επίσημος δικτυακός τόπος του UCL,
https://www.ucl.ac.uk/classics/study/undergraduate/ba-classics-sample-options

Πίνακας 15
University College London (UCL) BA Classics
Δείγμα επιλογών μαθημάτων (2ο)

Year One	**Year Two**	**Year Three**
Advanced Latin	Latin Texts	Advanced Greek
Greek for Beginners A	Intermediate Greek A	Xenophon: *Politics, Identity and Text in Classical Greece*
Greek for Beginners B	Intermediate Greek B	Roman Satire and its Recep-tion
Interpreting Greek Litera-ture	Classics and Literary Theory	Essay on an approved subject (Latin)
Interpreting Latin Literature	Latin Translation	The Archaeology of Etruscan Italy
Introduction to Egyptian Archaeology	Sources for Greek History	The Dialogues of Plato
17th- and 18th-Century Art in London Collections I	Portraiture in Early Modern Europe	Roman Britain: History and Archaeology

Πηγή: Επίσημος δικτυακός τόπος του UCL,
https://www.ucl.ac.uk/classics/study/undergraduate/ba-classics-sample-options

Ακολουθεί η παρουσίαση των (διδακτικών) ενοτήτων όλων των προγραμμάτων σπουδών του Τμήματος που έχουν άμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία. Σημειώνεται ότι το περιεχόμενο των ενοτήτων μπορεί να διαφοροποιείται κατά τη διάρκεια των ετών.

Μαθήματα μόνο για φοιτητές του πρώτου έτους

1.1 Modules in Translation

Greek Myth: Its Use and Meaning

Περιεχόμενο μαθήματος: Εισαγωγή στη μελέτη της ελληνικής μυθολογίας στο λογοτεχνικό, κοινωνικό, ιστορικό και φιλοσοφικό της πλαίσιο. Στόχος αυτής της ενότητας είναι να φέρει σε επαφή τους φοιτητές με κορυφαίες έννοιες και πρόσωπα της ελληνικής μυθολογίας, τα οποία αποτελούν σημαντικό θεμέλιο της ελληνικής τέχνης και λογοτεχνίας.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: J. Bremmer, *Interpretations of Greek Mythology*, Routledge, 1987· W. Burkert, *Greek Religion*, Blackwell, 1985· R. Buxton, *Imaginary Greece*, CUP, 1994· E. Csapo, *Theories of Mythology*, Blackwell, 2004· P. Veyne, *Did the Greeks Believe in their Myths?*, UCP, 1988.

Approaches to the Ancient World

Η ενότητα είναι υποχρεωτική στο πρώτο έτος, στο πρόγραμμα σπουδών «Αρχαίος Κόσμος» Περιεχόμενο μαθήματος: Παρουσίαση διαφορετικών προσεγγίσεων που υιοθετούνται από τους κλάδους της αρχαιολογίας, της ιστορίας και της λογοτεχνίας. Τα μαθήματα εστιάζουν σε διάφορα ζητήματα που είναι σημαντικά για τη μελέτη και στους τρεις κλάδους, σε εισαγωγικό βέβαια επίπεδο, και διδάσκονται από διάφορα μέλη του διδακτικού προσωπικού των Τμημάτων που συμμετέχουν στη διδασκαλία (Department of Greek & Latin, Department of History and Archaeology).

Interpreting Greek Literature

Περιεχόμενο μαθήματος: Ευρεία αναφορά στους δέκα αιώνες της ελληνικής λογοτεχνίας, που ξεκινούν από τον Όμηρο και τον Ησίοδο τον όγδοο αιώνα π.Χ. έως την ποίηση της Ελληνιστικής εποχής και το ελληνικό μυθιστόρημα. Όλες οι αναγνώσεις γίνονται από μετάφραση. Οι συγγραφείς και τα είδη που καλύπτονται μπορεί να περιλαμβάνουν τα ακόλουθα: Όμηρος, λυρική ποίηση, Ηρόδοτος και Θουκυδίδης, Αισχύλος, Σοφοκλής, Ευριπίδης, Αριστοφάνης, Πλάτων και Αριστοτέλης, Ελληνιστική ποίηση, αρχαία πεζογραφία κ.ά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Simon Goldhill, *Love, Sex and Tragedy: Why Classics Matter*, 2005· Edith Hall, *Introducing the Ancient Greeks*, 2015.

Ancient Ideas in the Modern World

Περιεχόμενο μαθήματος: Η ενότητα πραγματοποιεί μια εξερεύνηση στην ιστορία των ελληνικών και ρωμαϊκών ιδεών που διαμόρφωσαν τον σύγχρονο κόσμο. Στο πρώτο μέρος των μαθημάτων οι συνεδρίες επικεντρώνονται σε ελληνικές αξίες (ηρωισμός, δημοκρατία, ολιγαρχία, φιλοξενία, δίκαιο παιχνίδι, αθλητισμός, τραγωδία, κωμωδία, έρωτας και αγάπη, φιλοσοφία) κ.ά. Στο δεύτερο μέρος των μαθημάτων γίνεται αναφορά στις ρωμαϊκές αξίες.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: C. Pelling, M. Wyke, *Twelve Voices from Greece and Rome, Ancient Ideas for Modern Times*, Oxford 2014· E. Hall, *The Ancient Greeks. Ten Ways They Shaped the Modern World*, London 2015.

Introduction to the Study of Language

Περιεχόμενο μαθήματος: Η ενότητα καλύπτει βασικά στοιχεία της φωνολογίας και της μορφολογίας, και την ιστορία της σκέψης για τη γλώσσα στη δυτική παράδοση, από τον αρχαίο κόσμο έως τον 20ό αιώνα· ιστορική γλωσσολογία και ινδοευρωπαϊκές γλώσσες, κοινωνιογλωσσολογία: πώς και γιατί αλλάζουν οι γλώσσες.

Μαθήματα σε φοιτητές του δεύτερου και του τελευταίου έτους

Classics and Literary Theory

Η έρευνα βασίζεται στις ενότητες «Interpreting Latin Literature» και «Interpreting Greek Literature» του πρώτου έτους και έχει σχεδιαστεί για να παρέχει ένα γενικό υπόβαθρο γνώσεων για τους συγγραφείς και τις θεματικές ενότητες που αφορούν τη λογοτεχνία. Αναλύονται τρόποι με τους οποίους μια σειρά από σύγχρονες κριτικές τεχνικές μπορούν να ενισχύσουν το διάβασμα των ελληνικών και λατινικών κειμένων. Δίνεται έμφαση στη σχέση που έχουν μεταξύ τους αυτές οι διαφορετικές προσεγγίσεις και υπάρχει επιλογή κειμένων από αρχαίους Έλληνες και Ρωμαίους συγγραφείς.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: A. Bennett, N. Royle, *Introduction to Literature, Criticism and Theory* (5η έκδοση).

Classical Poetry and its Reception in English Literature

Περιεχόμενο μαθημάτων (ενδεικτικά): Χαρακτηριστικά γνωρίσματα της κλασικής (ελληνικής και λατινικής) ποίησης και δημιουργική προσαρμογή της στην αγγλική λογοτεχνία. Η επιρροή της κλασικής ποίησης στην αγγλική ποίηση κ.ά. Δεν απαιτείται γνώση λατινικής και αρχαίας ελληνικής γλώσσας.

The Dialogues of Plato

Περιεχόμενο μαθημάτων: Η ενότητα προσφέρει μια εισαγωγή στους φιλοσοφικούς διαλόγους του Πλάτωνα και παρουσιάζει τις φιλοσοφικές και τις λογοτεχνικές πτυχές των διαλόγων. Τα μαθήματα πραγματεύονται θέματα ηθικής, μεταφυσικής κ.ά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: J. Annas, *Plato: A Very Short Introduction*, OUP, 2003· G. Grube (μτφρ.), *Plato: Five Dialogues*, Hackett, 2002· T. Irwin, *Plato's Ethics*, OUP 1995.

Xenophon: Politics, Identity and Text in Classical Greece

Περιεχόμενο μαθημάτων (ενδεικτικά): Χρησιμοποιείται αγγλική μετάφραση των έργων. Παρουσιάζεται το έργο του Ξενοφώντα τοποθετημένο στο πολιτιστικό, πολιτικό και λογοτεχνικό του πλαίσιο. Ένας Αθηναίος συγγραφέας, ο Ξενοφώντας, ταξίδεψε στον ελληνικό κόσμο και τη Μικρά Ασία και κατέγραψε τις εμπειρίες του από τους διαφορετικούς πολιτισμούς με τους οποίους ήρθε σε επαφή. Τα κείμενά του αφορούν αμφιλεγόμενα ζητήματα της εποχής του: τη σύγκρουση μεταξύ των Ελλήνων, τη σπαρτιατική κοινωνία και εξουσία, τον περσικό ιμπεριαλισμό, τη συμπεριφορά των πολιτών στην Αθήνα κ.ά. Σε αντίθεση με τους περισσότερους συγγραφείς της εποχής, τα έργα του Ξενοφώντα αφορούν ευρύ φάσμα λογοτεχνικών ειδών, (ιστορία, φιλοσοφικοί διάλογοι και ρητορική).

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: *The Expedition of Cyrus*, μτφρ. R. Waterfield, Oxford World Classics, 2009· *The Education of Cyrus*, μτφρ. W. Ambler, Cornell University Press, 2001· *Conversations of Socrates*, μτφρ. H. Tredennick, Penguin, 1990· *A History of my Times*, μτφρ. R. Warner, Penguin, 1966.

Greek Tragedy

Περιεχόμενο μαθημάτων (ενδεικτικά): Μελετώνται αντιπροσωπευτικά επιλεγμένα τμήματα από αρχαίες ελληνικές τραγωδίες (από μετάφραση), έργων του Αισχύλου, του

Σοφοκλή και του Ευριπίδη· επίσης δίνεται έμφαση στο έργο *Περί ποιητικής* του Αριστοτέλη. Το μάθημα «αρχαία ελληνική τραγωδία» πραγματοποιείται ανά διετία και εναλλάσσεται με το μάθημα «αρχαία ελληνική κωμωδία».

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: E. Hall, *Greek Tragedy: Suffering Under the Sun*, Oxford 2010· R. Scodel, *An Introduction to Greek Tragedy*, Cambridge 2010· S. Goldhill, *Reading Greek Tragedy*, Cambridge 1986. M. Heath, *The Poetics of Greek Tragedy*, London 1987.

Greek Authors: Homer

Περιεχόμενα μαθήματος: Αναλύεται η *Ιλιάδα* του Ομήρου (από μετάφραση). Τα θέματα που συζητούνται περιλαμβάνουν τη σύνθεση της προφορικής ποίησης, τη δομή, την πλοκή, τον χαρακτήρα, την αξία του ηρωισμού, το θέμα του πολέμου, το φύλο κ.ά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: J. Griffin, *Homer*, Oxford 1980· B. Graziosi, *Homer*, Oxford 2016· R. Rutherford, "Homer", στο *Greece and Rome New Surveys in the Classics*, Cambridge 1996. Προτεινόμενες μεταφράσεις είναι αυτές των εκδόσεων του Chicago University Press (από τον Lattimore).

Μαθήματα για φοιτητές του τελευταίου έτους

1. Modules in Ancient Greek

Greek for Beginners A

Περιεχόμενα μαθήματος: Εισαγωγή στην αρχαία ελληνική γλώσσα, συμπεριλαμβανομένης της μελέτης της γραμματικής και της ανάγνωσης επιλεγμένων κειμένων. Στόχος των μαθημάτων είναι η γνώση της ελληνικής της Κλασικής εποχής για μετάφραση απλών αποσπασμάτων στα αγγλικά και αντιστρόφως.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: M. Balme, G. Lawall, *Athenaze: An introduction to Ancient Greek*, βιβλίο 1, κεφ 1-12, Oxford ^{2}2003 (έκδοση για το Ηνωμένο Βασίλειο).

Greek for Beginners B

Περιεχόμενα μαθήματος: Εισαγωγή στην αρχαία ελληνική γλώσσα, συνέχεια από το μάθημα *Greek for Beginners A*, συμπεριλαμβανομένης της μελέτης της γραμματικής, και της ανάγνωσης επιλεγμένων κειμένων. Στόχος των μαθημάτων είναι η γνώση της ελληνικής της Κλασικής εποχής, για μετάφραση απλών αποσπασμάτων στα αγγλικά και αντιστρόφως.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: M. Balme, G. Lawall, *Athenaze: An introduction to Ancient Greek*, βιβλίο 1, κεφ. 13-16, και βιβλίο 2, κεφ. 17-20, Oxford ^{2}2003.

Intermediate Greek A

Περιεχόμενα μαθήματος: Αυτή η ενότητα προσφέρει περαιτέρω εξάσκηση στα αρχαία ελληνικά για όσους έχουν λάβει την Ενότητα για αρχάριους Α.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: M. Balme, G. Lawall, *Athenaze*, βιβλίο 2, Oxford 1990.

Intermediate Greek B

Περιεχόμενα μαθήματος: Η ενότητα προσφέρει περαιτέρω εξάσκηση στα αρχαία ελληνικά για όσους έχουν λάβει την Ενότητα για αρχάριους Β.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: M. Balme, G. Lawall, *Athenaze*, βιβλίο 2, κεφ. 28-31· Joint Association of Classical Teachers, *A Greek Anthology*, Cambridge 2002.

Advanced Greek A and Advanced Greek B

Περιεχόμενα μαθήματος: Μελέτη της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας· περιλαμβάνει ανάγνωση και μετάφραση στα αγγλικά στίχων και κειμένων, γραμματική ανάλυση, λογοτεχνική κριτική κ.ά.

Κείμενα ανάγνωσης: Ηρόδοτος, Βιβλίο 1, Ευριπίδης, *Μήδεια.* Κείμενα αναφοράς: J.B. Sleeman (ed.), *Herodotus*, Book 1, Bristol 2002 (α΄ εξάμηνο)· D.J. Mastronarde (ed.) *Euripides, Medea*, Cambridge 2002 (β΄ εξάμηνο)· M. A. North, A. E. Hillard, *Greek Prose Composition*, London 1997 (και για τα 2 εξάμηνα).

Essay on an Approved Subject (Greek)

Ένα δοκίμιο 6.000 λέξεων για ένα θέμα της επιλογής των φοιτητών που σχετίζεται με μία ή περισσότερες από τις ενότητες που έχουν επιλέξει τον τελευταίο χρόνο.

Mycenean Greek

Περιεχόμενο μαθήματος: Εισαγωγή στα μυκηναϊκά ελληνικά, συμπεριλαμβανομένης μιας βασικής επισκόπησης της αρχαίας ελληνικής ιστορικής φωνολογίας και μορφολογίας. Μελετάται μια επιλογή κειμένων της Γραμμικής Β, με σημείο αναφοράς στο κοινωνικό, ιστορικό και αρχαιολογικό πλαίσιο: τα βασικά θέματα περιλαμβάνουν τις διαλεκτικές συσχετίσεις της μυκηναϊκής και της ομηρικής γλώσσας, καθώς και άλλα δεδομένα για την ιστορία της ελληνικής γλώσσας.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): J.T. Hooker, *Linear B: an introduction*, Bristol 1980 (απλώς προτείνεται)· J. Chadwick, *The Decipherment of Linear B*, Cambridge 1958, ανατύπωση (προτείνεται ανεπιφύλακτα).

Euripides

Περιεχόμενα μαθήματος: Σε αυτήν την ενότητα διαβάζονται εκτεταμένα τμήματα από διάφορα έργα του Ευριπίδη, από το πρωτότυπο, και μεταφράζονται τμήματα αυτών των έργων στα αγγλικά. Κατά τη διάρκεια της ενότητας οι φοιτητές εστιάζουν σε αυτόν τον σημαντικό συγγραφέα της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας.

Κείμενο αναφοράς: E. R. Dodds, *Euripides, Bacchae*, Oxford, ^{2}1960.

Greek Translation

Περιεχόμενα μαθήματος: Ασκήσεις και συζητήσεις που αποσκοπούν στη βελτίωση της ευχέρειας της μετάφρασης από τα αρχαία ελληνικά στα αγγλικά.

Greek Papyrology

Περιεχόμενα μαθήματος (ενδεικτικά): Εισαγωγή στη μελέτη του ελληνικού παπύρου. Κάθε τάξη επικεντρώνεται σε έναν μικρό αριθμό κειμένων, ένα ή δύο από τα οποία μελετώνται λεπτομερώς από φωτογραφία. Τα κείμενα επιλέγονται για να δείξουν την εξέλιξη των ελληνικών βιβλίων και χειρόγραφων.

Odyssey (Homer)

Η *Οδύσσεια* διδάσκεται και ανά διετία εναλλάσσεται με την *Ιλιάδα*. Περιεχόμενα μαθήματος: Οι περιπέτειες του Οδυσσέα στην ξηρά και τη θάλασσα καθώς επιστρέφει στην Ιθάκη και ανακτά τον κόσμο του. Διαβάζεται και μελετάται το ελληνικό κείμενο (μερικά μέρη θα αφεθούν για ανεξάρτητη μελέτη).

Κείμενα: (από μετάφραση): R. Lattimore, *The Odyssey of Homer*, Chicago – London 2007· Ερμηνευτικά σχόλια: Stanford, *Odyssey I-XII*, Bristol Classical Press, και A. Heubeck, S. West, *A Commentary on Homer's Odyssey*, I, Oxford 1993· Εγχειρίδιο: R. Fowler, *The Cambridge Companion to Homer*, Cambridge 2005· P. B. Powell, I .Morris, *A New Companion to Homer*, Leiden 1997· Γραμματική: D. B. Monro, *Homeric Grammar*, Bristol Classical Press, 2013· Λεξικό: G. Autenrieth, *Homeric Dictionary*, Duckworth 1998. Προτεινόμενη δευτερεύουσα βιβλιογραφία: R. Rutherford, *Homer. Greece & Rome New Surveys in the Classics*, Cambridge 1996· A.B. Lord, *The Singer of Tales*, 1960 (επανεκδόθηκε)· J. Griffin, *Homer on Life and Death*, 1980· K. Reinhardt, «The Adventures in the Odyssey», στο S. Schein, *Reading the Odyssey: Selected Interpretive Essays*, Princeton 1996, 63-132· S. Goldhill, «The Poet Hero: Language and Representation in the Odyssey», στο The *Poet's Voice*, Cambridge 1991, σ. 1-68.

Πίνακας 16

Ενότητες (Modules) στα Προγράμματα Σπουδών, Department of Greek & Latin

ΕΝΟΤΗΤΕΣ (MODULES)	
Modules in Translation	**Modules in Ancient Greek**
1. Greek Myth: Its Use and Meaning 2. Approaches to the Ancient World 3. Interpreting Greek Literature 1. Ancient Ideas in the Modern World 2. Introduction to the Study of Language 3. Classics and Literary Theory 4. Classical Poetry and its Reception in English Literature 5. The Dialogues of Plato 6. Xenophon*: Politics, Identity and Text in Classical Greece* 7. Greek Tragedy 8. Greek Authors: *Homer*	1. Greek for Beginners A 2. Greek for Beginners B 3. Intermediate Greek A 4. Intermediate Greek B 5. Advanced Greek A and Advanced Greek B 6. Essay on an Approved Subject (Greek) 7. Mycenaean Greek 8. Euripides 9. Greek Translation Greek Papyrology 10. Homer: Odyssey

Μεταπτυχιακές Σπουδές

MA in Classics: Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών του Τμήματος σε συνεργασία με τα Τμήματα Classics, Greek and Latin, History (King's College London, KCL, Royal Holloway University of London, RHUL, University College London, UCL). Μαθήματα: Ελληνική παπυρολογία, ιστορία της αρχαίας Ελλάδας, σανσκριτικά, αρχαίο ελληνικό δράμα, προσεγγίσεις στην κατανόηση του κλασικού κόσμου κ.ά.

Ως προς τους διδακτορικούς φοιτητές, των οποίων η έρευνα έχει ολοκληρωθεί και αφορά την αρχαία ελληνική λογοτεχνία, ακολουθεί λίστα των ερευνητικών θεμάτων που ανέλαβαν ως υποψήφιοι διδάκτορες.[170] Ενδεικτικά:

- Religion and politics in Achaemenid-Greek relations
- Iphigeneia in Aulis

[170] Οι πληροφορίες έχουν αντληθεί από τον διαδικτυακό ιστότοπο του ιδρύματος, UCL, Department of Greek & Latin, https://www.ucl.ac.uk/classics/, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 22/3/2021.

- Studies in the language of Menander
- Literary (Homeric) and documentary texts from Oxyrhynchus (related to educational practice)
- Anger and Cognition in Aeschylus' *Oresteia*
- Pythagoreanism and early Greek Philosophy
- The oral origins of Greek Law
- An edition of selected literary and documentary papyri
- The Presoanrics and early Greek conceptions of the self
- Deleuze and Platonism
- Early Greek and Hittite legal language (co-supervision with SOAS)
- The influence of classical letter collections on fifteenth century letter collections.
- Dionysus and regeneration in ancient literature
- Euripides' narrative technique
- Food, divinity and mortality in early Greek literature

Συμπεράσματα

Σχετικά με τη δομή και την οργάνωση των προπτυχιακών σπουδών, έχουν εντοπιστεί κάποιες διαφορές που αφορούν τη διάρθρωση (δομή και οργάνωση της διδασκαλίας) των προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών σε σχέση με τα δύο ιδρύματα (Οξφόρδη και Κέιμπριτζ). Κάθε ίδρυμα έχει διαφορετικό σύστημα παρουσίασης της εκπαιδευτικής του διαδικασίας και οι πληροφορίες δίνονται μέσα από διαφορετική ιεράρχηση και διαβάθμιση. Βασική διαφορά σε σχέση με άλλα αντίστοιχα προγράμματα της Αγγλίας είναι η έμφαση στις σπουδές στο εξωτερικό για τα προγράμματα BA Classics και BA Classics with Study Abroad, BA Ancient World και BA Ancient World with a Year Abroad. Τα προγράμματα προσφέρουν στους φοιτητές δυνατότητα σπουδών ενός έτους στο εξωτερικό, σε συνεργαζόμενο πανεπιστήμιο στην Ευρώπη. Η λίστα με τα πανεπιστήμια επικαιροποιείται κάθε Νοέμβρη.

Τα μαθήματα που διδάσκονται και έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γραμματεία αφορούν κυρίως την αρχαία ελληνική λογοτεχνία, τη μελέτη και διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (ιστορική γλωσσολογία), τη φιλοσοφία, την ελληνική παπυρολογία και την ιστοριογραφία, και εντάσσονται στις ενότητες

Modules in Translation και Modules in Ancient Greek. Επίσης, κάποια μαθήματα δύναται να διδάσκονται και με τη συμβολή άλλων Τμημάτων και το περιεχόμενό τους μπορεί να επικαιροποιείται, δεδομένου ότι τα προγράμματα σπουδών μπορούν να αναδιαμορφώνονται, εφόσον κρίνεται αναγκαίο από τη διοίκηση του ιδρύματος και από τα αρμόδια όργανα ή το διδακτικό προσωπικό.

Στο μάθημα Greek Tragedy η μελέτη των αρχαίων ελληνικών τραγωδιών γίνεται από μεταφρασμένα έργα του Αισχύλου, του Σοφοκλή, του Αριστοτέλη και του Ευριπίδη. Επίσης, στο μάθημα Xenophon: Politics, Identity and Text in Classical Greece χρησιμοποιείται αγγλική μετάφραση των έργων. Παράλληλα, στο μάθημα με τίτλο Euripides πραγματοποιείται ανάγνωση εκτεταμένων τμημάτων των έργων του Ευριπίδη από το πρωτότυπο και γίνεται μετάφραση τμημάτων στα αγγλικά. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη μελέτη της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας, η οποία, περιλαμβάνει την ανάγνωση και τη μετάφραση στα αγγλικά στίχων και κειμένων.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το περιεχόμενο του μαθήματος Ancient Ideas in the Modern World, καθώς πραγματοποιείται εξερεύνηση στην ιστορία των ελληνικών και ρωμαϊκών αξιών που διαμόρφωσαν τον σύγχρονο κόσμο (ηρωισμός, δημοκρατία, ολιγαρχία, φιλοξενία, ευγενής άμιλλα, αθλητισμός, έρωτας και αγάπη, φιλοσοφία κ.ά.).

Σχετικά με την προτεινόμενη βιβλιογραφία, εντοπίσαμε ότι προτείνονται έργα Βρετανών συγγραφέων και αντίστοιχες βρετανικές εκδόσεις. Χρονολογικά η βιβλιογραφία αφορά εκδόσεις έργων κυρίως από το 2002 και μετά, αλλά υπάρχουν και εκδόσεις του 1958, 1960 και 1980. Η προτεινόμενη βιβλιογραφία σε αρκετά μαθήματα, όπως για παράδειγμα στο μάθημα Greek Authors: Homer, καλύπτει χρονολογικά ευρύ φάσμα εκδόσεων, παλαιότερες, νεότερες και σύγχρονες (1980, 1996, 2016).

Το Τμήμα Greek & Latin προσφέρει ευκαιρίες διά βίου μάθησης μέσα από ευρύ φάσμα προπτυχιακών, μεταπτυχιακών και διεπιστημονικών προγραμμάτων στην κλασική λογοτεχνία, τον πολιτισμό και την ιστορία. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η πλούσια ερευνητική δραστηριότητα του Τμήματος με υλοποίηση μεγάλων διεθνών συνεργατικών προγραμμάτων, όπως για παράδειγμα το «Oxyrhynchus Papyri» και το «Wellcome medical papyri project».

Όσον αφορά τις ώρες διδασκαλίας των μαθημάτων παρατηρήσαμε ότι υπάρχει ισόποση κατανομή των ωρών στο πρόγραμμα που αφορά τις κλασικές σπουδές ως προς τη διδασκαλία της λατινικής και της ελληνικής γλώσσας και φιλολογίας.

3.7 University of Leeds

Το Πανεπιστήμιο του Leeds ιδρύθηκε το 1904 και είναι ένα από τα μεγαλύτερα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ακολουθώντας λαμπρή ακαδημαϊκή πορεία μέσα στον χρόνο, σε συνδυασμό με το εύρος των επιστημονικών κλάδων που διαθέτει, είναι ένα από τα καλύτερα πανεπιστημιακά ιδρύματα της Αγγλίας.[171] Το Πανεπιστήμιο έχει επτά Σχολές (Faculties) και κάθε Σχολή περιλαμβάνει Τμήματα (Schools), Ινστιτούτα και Κέντρα:[172]

1. Faculty of Arts, Humanities and Cultures
2. Faculty of Biological Sciences
3. Faculty of Business
4. Faculty of Social Sciences
5. Faculty of Engineering and Physical Sciences
6. Faculty of Environment
7. Faculty of Medicine and Health

[171] Όσον αφορά τις διεθνείς κατατάξεις για τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κτλ.) του ιδρύματος, σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings για το 2021, το Πανεπιστήμιο του Leeds καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 258η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.126 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 16η θέση (overall rank) σε σύνολο 121 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Για το 2022 το Πανεπιστήμιο του Leeds καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 233η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.364 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 14η θέση (overall rank) σε σύνολο 110 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Βλ. https://www.scimagoir.com/rankings.php?sector=Higher%20educ, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 14/10/2022. Σχετικά με την κατάταξη του UKuni (UK University Rankings 2020) ανάμεσα στα κορυφαία πανεπιστήμια του Ηνωμένου Βασιλείου για τις κλασικές σπουδές και την αρχαία ιστορία (Classics, Ancient History), το Πανεπιστήμιο του Leeds καταλαμβάνει την 15η θέση σε σύνολο 23 πανεπιστημίων, βλ. https://www.ukuni.net/uk-ranking/subject/classics-and-ancient-history, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 14/10/2022.

[172] Βλ. University of Leeds, https://www.leeds.ac.uk/, απ' όπου ανακτήσαμε και επεξεργαστήκαμε τις πληροφορίες και τα δεδομένα που αφορούν την παρουσίαση και τη δομή του ιδρύματος, καθώς και τη διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 7/4/2021).

3.7.1 School of Languages, Cultures and Societies

Οι κλασικές σπουδές στο Πανεπιστήμιο του Leeds ξεκινούν το 1904, όταν ιδρύθηκαν και οι πρώτες έδρες αρχαίων ελληνικών και λατινικών σπουδών. Οι προπτυχιακές σπουδές περιλαμβάνουν πτυχία «single and joint honours degrees» στην κλασική φιλολογία, την αρχαία ιστορία, τον κλασικό πολιτισμό, τη φιλοσοφία και τις τέχνες. Οι προπτυχιακές σπουδές περιλαμβάνουν:

- BA Classical Civilisation
- BA Ancient History
- BA Ancient History and English
- BA Ancient History and History
- BA Ancient History and Philosophy
- BA Classical Civilisation and English
- BA Classical Civilisation and History
- BA Classical Civilisation and Philosophy
- BA Classical Literature and English
- BA Classical Literature and Philosophy
- BA Liberal Arts

Από τα προαναφερθέντα προγράμματα σπουδών επιλέξαμε να παρουσιάσουμε μόνο το BA (Hons) Classical Civilisation, διότι περιέχει αρκετά μαθήματα που έχουν άμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία· ένα μεγάλο ποσοστό από αυτά διδάσκονται και στα υπόλοιπα προγράμματα σπουδών. Το δείγμα που επιλέχθηκε ως αντικείμενο έρευνας και μελέτης αντιπροσωπεύει την τάση που επικρατεί όσον αφορά την επιλογή των μαθημάτων αρχαίας ελληνικής γραμματείας στα ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Αγγλίας.

BA (Hons) Classical Civilisation

Πρόκειται για τριετές προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών. Στο πρώτο έτος οι ενότητες των μαθημάτων αφορούν τη λογοτεχνία, την ιστορία των ελληνικών και ρωμαϊκών κοινωνιών, τις αρχαίες γλώσσες, την αρχαιολογία και τη φιλοσοφία. Στο δεύτερο έτος παρουσιάζονται βασικά κείμενα του δυτικού πολιτισμού (*Ιλιάδα*), αυτοκρατορίες του αρχαίου κόσμου κ.ά. Ο τελευταίος χρόνος περιλαμβάνει προαιρετικές ενότητες που καλύπτουν συγκεκριμένους τομείς όπως οι αρχαίες ελληνικές πολιτιστικές αξίες, ο ρό-

λος των κλασικών συγγραφέων στη σύγχρονη λογοτεχνία κ.ά. Τα κλασικά κείμενα διδάσκονται από μετάφραση, επομένως δεν χρειάζονται γνώσεις αρχαίας γλώσσας, ωστόσο προσφέρονται προαιρετικές ενότητες εκμάθησης αρχαίων ελληνικών και λατινικών σε κάθε έτος του προγράμματος.

Ακολουθεί περιγραφή μόνο των μαθημάτων / γνωστικών αντικειμένων που συμπεριλαμβάνονται στο πρόγραμμα και έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία. Στο σημείο αυτό τονίζεται ότι οι ενότητες – μαθήματα (modules) του προγράμματος σπουδών μπορεί να μην είναι όλες διαθέσιμες κάθε χρόνο και ίσως υπάρχει εναλλαγή μεταξύ τους, ανάλογα με τη συνολική δομή του προγράμματος. Παρ' όλα αυτά περιγράφονται οι σχετικές ενότητες έστω και αν διδαχθούν σε επόμενο διάστημα. Άλλωστε, οι τροποποιήσεις σε όλα τα προγράμματα σπουδών είναι συχνές και εξυπηρετούν τις διδακτικές ανάγκες κάθε Τμήματος ή Σχολής.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία για τα μαθήματα δεν διατίθεται στον διαδικτυακό ιστότοπο της Βιβλιοθήκης. Στην παρούσα μελέτη παρουσιάζεται συνοπτικά μια περιγραφή της λίστας ανάγνωσης για κάθε ενότητα / μάθημα, διότι είναι αδύνατη και ανούσια η αναλυτική καταγραφή των προτεινόμενων ανά κατηγορία συγγραμμάτων και ηλεκτρονικών πηγών. Το ακαδημαϊκό προσωπικό του ιδρύματος έχει συντάξει μια αναλυτική λίστα για κάθε ενότητα, η οποία περιλαμβάνει υποκατηγορίες (χρονολογικές, θεματικές), αναλόγως με τα θέματα που πραγματεύεται κάθε ενότητα. Επίσης σε πολλές περιπτώσεις οι καθηγητές σχολιάζουν το περιεχόμενο των συγγραμμάτων για παράδειγμα: D.L. Cairns (ed.) *Oxford Readings in Homer's Iliad*, Oxford 2001 («the introduction gives an excellent overview of themes in modern study of Homer»), E. Barker, J. Christensen, *Home: a beginner's guide*, Oneworld, London 2013 («highly recommended»). Σε κάποιες περιπτώσεις η πρόσβαση στις λίστες δεν είναι εφικτή από όλους τους χρήστες και απαιτεί κωδικούς του ιδρύματος.

Πρώτο έτος

The Greek World: an Introduction

Πρόκειται για μια ανασκόπηση / ιστορική έρευνα στον αρχαίο ελληνικό κόσμο από τον 8ο έως τον 4ο π.Χ. αιώνα και είναι ενότητα υποχρεωτική. Περιεχόμενα: Η λειτουργία της δημοκρατίας, γυναίκες, οικογένεια, δουλεία κ.ά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): P.V. Jones, *Homer's Odyssey: a companion to the English translation of Richmond Lattimore*, Bristol 1999· I.A. De Jong, *narratological commentary on the Odyssey*, Cambridge 2001· A.F. Garvie, *Odyssey*,

βιβλία 6-8, Cambridge 1994· A. Heubeck, A.S. West, J.B. Hainsworth, *A Commentary on Homer's Odyssey*, 1, βιβλία 1-8, Oxford 1988· A. Heubeck, A. Hoekstra, *A Commentary on Homer's Odyssey*, 2, βιβλία 9-16, Oxford 1989.

After Troy: Home coming in Greek Epic and Tragedy

Υποχρεωτική ενότητα. Περιεχόμενα: Εισαγωγή στην ελληνική επική ποίηση και στο αρχαίο δράμα μέσω λεπτομερούς μελέτης της *Οδύσσειας* του Ομήρου, ενός σημαντικού έργου της Δυτικής λογοτεχνίας, και της *Ορέστειας* του Αισχύλου. Τα κείμενα μελετώνται από αγγλική μετάφραση.

Βιβλιογραφία (μεταφράσεις): *Homer, The Odyssey*, μτφρ. M. Hammond, Duckworth, London 2000· *Aeschylus, The Oresteia*, μτφρ. Hugh Lloyd-Jones, Duckworth, London 1982.

Ancient Lives

Προαιρετική ενότητα. Περιεχόμενα: Παρουσίαση βιογραφιών συγγραφέων της κλασικής αρχαιότητας. Οι βιογραφίες αφορούν σημαντικές προσωπικότητες όπως ο Μέγας Αλέξανδρος, ο Ιούλιος Καίσαρας κ.ά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): R. Ash, J. Mossman, F. Titchener (eds), *Fame and Infamy: Essays for Christopher Pel ling on Characterization in Greek and Roman Biography and Historiography*, Oxford University Press, Oxford 2015· S. Averintsev, «From Biography to Hagiography: Some stable patterns in the Greek and Latin tradition of Lives, including Lives of the Saints», στο P. France, W. St. St. Clair (eds), *Mapping lives: the uses of biography*, Oxford University Press, Oxford 2002, σ. 19-36· R.A. Burridge, *What are the Gospels? A comparison with Graeco-Roman biography*, Grand Rapids, MI 2004· B. William F. Eerdmans Cairns, T. Luke (eds), *Ancient biography: identity through Lives*, Francis Cairns Publications 2018· D. Cohn, *The distinction of fiction*, Johns Hopkins University Press, Baltimore 1999.

Intermediate Ancient Greek (Level 1)

Προαιρετική ενότητα. Το μάθημα είναι κατάλληλο για φοιτητές που έχουν επίπεδο γνώσης ισοδύναμο με το CLAS1810 Beginners Ancient Greek (ή περίπου με αυτό του πρώτου έτους από τον διετή κύκλο μαθημάτων GCSE). Περιεχόμενα ενότητας: Μελέτη

πιο απαιτητικών ενοτήτων της αρχαίας ελληνικής γραμματικής. Η ενότητα έχει σχεδιαστεί για να παρέχει τα θεμέλια για την ανάγνωση αρχαίων ελληνικών κειμένων από το πρωτότυπο.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: H. Robert Scott, G. Liddell, *An Intermediate Greek-English lexicon: founded upon the seventh edition of Liddell and Scott's Greek-English lexicon*· S. C. Woodhouse, *English-Greek dictionary: a vocabulary of the Attic language*.

Introduction to Classical Archaeology

Ενότητα κατάλληλη για όλους τους φοιτητές, ανεξαρτήτως επιπέδου γνώσεων για τον αρχαίο κλασικό κόσμο. Εντάσσεται στις προαιρετικές ενότητες. Περιεχόμενα: Θεωρία και πρακτική της αρχαιολογίας (αρχαία Ελλάδα και Ρώμη).

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): Martin Carver, *Archaeological Investigation*, Routledge, 2009· James Whitley, *The Archaeology of Ancient Greece*, Cambridge University Press, 2001· Ian Morris, Barry Powell, *The Greeks: History, Culture, and Society*, Pearson Prentice Hall, 2006· J.M. Camp, *The Archaeology of Athens*, Yale University Press, 2004· Ian Morris, *Classical Greece: Ancient Histories and Modern Archaeologies*, Cambridge University Press, 1994· Judith M. Barringer, *The Art and Archaeology of Ancient Greece*, Cambridge University Press, 2014.

Beginners Ancient Greek (Level 1)

Προαιρετική ενότητα. Περιεχόμενα: Η αρχαία ελληνική γλώσσα (επίπεδο για αρχάριους, ξεκινώντας με το αλφάβητο) για όσους δεν έχουν προηγούμενη γνώση της αρχαίας ελληνικής αλλά και για όσους έχουν μικρή μεν εμπειρία αλλά χωρίς πιστοποίηση. Χρησιμοποιείται εισαγωγικό εγχειρίδιο που περιέχει γραμματική, συντακτικό, λεξιλόγιο και μετάφραση. Δεν υπάρχει λίστα βιβλίων για ανάγνωση για αυτήν την ενότητα.

Δεύτερο και τρίτο έτος

Homer's Iliad

Προαιρετική ενότητα. Περιεχόμενα: Εισαγωγή στη δομή του έργου και στα θέματα που αφορούν τη σύνθεση, τη διάδοσή του και την τεράστια πολιτιστική του σημασία. Το κείμενο μελετάται από αγγλική μετάφραση (μτφρ. M. Hammond, *Homer: Iliad*, Penguin 1987).

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): J.M. Foley (ed.), *A Companion to Ancient Epic*, Blackwell, Oxford 2005· R. Fowler (ed.), *The Cambridge Companion to Homer*, Cambridge 2004· C. Pache (ed.) *The Cambridge Guide to Homer*, Cambridge 2020· B.B. Powell, I. Morris (ed.) *A New Companion to Homer*, Leiden 1997· W.A. Camps, *An Introduction to Homer*, Oxford 1980· D.L. Cairns (ed.), *Oxford Readings in Homer's Iliad*, Oxford 2001 (η εισαγωγή προσφέρει μια εξαιρετική επισκόπηση των θεμάτων γύρω από τη σύγχρονη μελέτη του Ομήρου)· Emlyn-Jones (ed.), *Homer: Readings and Images*, London 1992· I. McAuslan, P. Walcot (ed.), *Homer*, Greece and Rome Studies 4, Oxford 1998· G.S. Kirk (ed.), *The Language and Background of Homer: Some Recent Studies and Controversies*, Cambridge 1964.

Ancient Empires: Power and Control

Προαιρετική ενότητα. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Επισκόπηση των ηγεμονικών και αυτοκρατορικών καθεστώτων του κλασικού κόσμου (αρχαία Ελλάδα, Ρώμη, Περσία). Αναλύεται η περίπτωση της αρχαίας Σπάρτης, της Αθήνας κ.ά. Προαπαιτούμενο προσόν να έχει προηγηθεί μελέτη της αρχαίας ιστορίας, μέσω του CLAS 1300 ή/και 1400.

Traversing Time: The Voyage of Argo

Προαιρετική ενότητα. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Η ιστορία του Ιάσονα και οι προσπάθειες των Αργοναυτών να εντοπίσουν το χρυσόμαλλο δέρας. Η ιστορία αυτή χρησιμοποιήθηκε αργότερα και από μια σειρά Ρωμαίων συγγραφέων, οι οποίοι θεώρησαν ότι η Αργώ ήταν το πρώτο πλοίο στην ιστορία (βλ. το επικό ποίημα *Aravonautica* του ποιητή Valerius Flaccus, και τη διάσημη τραγωδία του Σενέκα *Medea*). Αργότερα, διάφοροι συγγραφείς επιστημονικής φαντασίας είδαν την Αργώ ως ορόσημο υβριδικών τεχνολογικών εξελίξεων που επινοήθηκαν από τον άνθρωπο. Η ενότητα συνδυάζει στοιχεία μυθολογίας, λογοτεχνίας και σύγχρονης τεχνολογίας.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): G. B. Conte, *Latin literature: a history*, μτφρ. Joseph B. Solodow, αναθεώρηση από Don Fowler και Glenn W. Most, Johns Hopkins University Press, Baltimore 1994, σ. 403-425· E. Henry, «Seneca», στο T. James Luce (ed.), *Ancient writers: Greece and Rome*, Charles Scribners Sons, 1982, σ. 807-832· C.J. Herington, «The Younger Seneca», στο E.J. Kenney, W.V. Clausen (eds), *The Cambridge History of Classical Literature*, 2, Cambridge University Press, 1982, σ. 511-532.

Intermediate Ancient Greek (Level 2)

Προαιρετική ενότητα. Προαπαιτούμενο προσόν για την παρακολούθηση το επίπεδο CLAS1810 Beginners Ancient Greek ή ισοδύναμα (pre-GCSE). Οι φοιτητές που έχουν GCSE, AS-level, A-level ή ισοδύναμη πιστοποίηση στα αρχαία ελληνικά δεν μπορούν να πάρουν αυτήν την ενότητα. Περιεχόμενα: Η ενότητα έχει σχεδιαστεί για να παρέχει τα κατάλληλα εφόδια για ανάγνωση αρχαίων ελληνικών κειμένων από το πρωτότυπο. Δεν υπάρχει λίστα βιβλίων για ανάγνωση ούτε προτεινόμενη βιβλιογραφία.

The Athenian Empire

Προαιρετική ενότητα. Προαπαιτούμενο προσόν για την παρακολούθηση να έχει προηγηθεί μελέτη της αρχαίας ελληνικής ιστορίας. Περιεχόμενα ενότητας: Η αθηναϊκή αυτοκρατορία από τις αρχές του 5ου π.Χ. αιώνα έως την κατάρρευσή της στο τέλος του Πελοποννησιακού Πολέμου. Ιδιαίτερη προσοχή δίδεται στις πηγές (αν και δεν απαιτείται γνώση της ελληνικής γλώσσας). Δεν υπάρχει λίστα βιβλίων για ανάγνωση ή προτεινόμενη βιβλιογραφία.

Herodotus and the Beginning of History

Προαιρετική ενότητα. Περιεχόμενα: Η προέλευση της ιστορικής γραφής στην αρχαία Ελλάδα μέσω λεπτομερούς μελέτης του πρώτου ιστοριογράφου, του Ηρόδοτου. Μεταξύ των θεμάτων που μελετώνται είναι οι πηγές του Ηρόδοτου και ο χειρισμός τους, η λογοτεχνική του παρουσίαση, τα γεωγραφικά και εθνογραφικά του ενδιαφέροντα κ.ά. Δεν υπάρχει λίστα βιβλίων για ανάγνωσης ή προτεινόμενη βιβλιογραφία για αυτήν την ενότητα.

The Ancient Greek Novel

Προαιρετική ενότητα. Περιεχόμενα: Η κατανόηση της φύσης του ελληνικού μυθιστορήματος ως λογοτεχνικού είδους και η προέλευση του μυθιστορήματος στη Δυτική λογοτεχνία μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα (Chariton's Callirhoe, Λόγγος, Δάφνις και Χλόη, Αχιλλεύς Τάτιος, *Τα κατά Λευκίππην και Κλειτοφώντα*, και το επιστολικό μυθιστόρημα που αποδίδεται στον Χίωνα από την Ηράκλεια). Δεν υπάρχει λίστα βιβλίων για ανάγνωση ή προτεινόμενη βιβλιογραφία.

Heroines: Representations of Mythological Women from Antiquity to the Present

Προαιρετική ενότητα. Περιεχόμενα: Οι ηρωίδες του αρχαίου μύθου: Η Ελένη της Τροίας, η Μήδεια, η Φαίδρα, η Διδώ. Στο μάθημα αναλύονται οι διάφοροι τρόποι με

τους οποίους οι συγγραφείς προσέγγισαν τα θέματά τους στη λογοτεχνία, από την αρχαιότητα έως τη σύγχρονη εποχή. Δεν υπάρχει λίστα βιβλίων για ανάγνωση ή προτεινόμενη βιβλιογραφία.

The Image of Sparta

Δεν υπάρχουν απαραίτητες προϋποθέσεις παρακολούθησης γι' αυτό το μάθημα, αλλά ένα βασικό επίπεδο γνώσης του αρχαίου ελληνικού κόσμου είναι θεμιτό. Είναι προαιρετική η ενότητα. Περιεχόμενα: Εξετάζονται οι τρόποι με τους οποίους οι αρχαίοι συγγραφείς παρουσίασαν τη Σπάρτη (ισότιμο κράτος, σκληρό εκπαιδευτικό σύστημα, λιτή ζωή). Δεν υπάρχει λίστα βιβλίων για ανάγνωση η προτεινόμενη βιβλιογραφία.

The Art of Persuasion

Προαιρετική ενότητα. Περιεχόμενα: Πρακτική προσέγγιση στην κατανόηση της ρητορικής (η τέχνη της πειθούς). Οι φοιτητές θα γνωρίσουν επιλεγμένες πτυχές των αρχών της κλασικής ρητορικής θεωρίας, με έμφαση στις στρατηγικές για το επιχείρημα. Δεν υπάρχει λίστα βιβλίων για ανάγνωση η προτεινόμενη βιβλιογραφία.

Plato on Love

Προαιρετική ενότητα. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Η συμβολή του Πλάτωνα στην απόπειρα κατανόησης της έννοιας της αγάπης. Δύο πλατωνικοί διάλογοι που έχουν την αγάπη ως κεντρικό θέμα (*Συμπόσιο* και *Φαίδρος*). Εξετάζεται εν ολίγοις η έννοια της αγάπης στη φιλοσοφία του Πλάτωνα. Δεν υπάρχει λίστα βιβλίων για ανάγνωση η προτεινόμενη βιβλιογραφία.

Greek Tragedy

Προαιρετική ενότητα. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Αναλύονται τέσσερις ελληνικές τραγωδίες: Σοφοκλής (*Αίας* και *Φιλοκτήτης*) και Ευριπίδης (*Μήδεια* και *Ηρακλής μαινόμενος*). Τα έργα θα μελετηθούν από αγγλική μετάφραση.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): S. Barlow, *Heracles,* Aris & Phillips, Warminster 1996 (βασισμένο σε αγγλική μετάφραση)· G.W. Bond, *Heracles,* Oxford University Press, Oxford 1981· S. Barlow, «Structure and dramatic realism in Euripides' Heracles», *Greece and Rome* 29(1982), σ. 115-125· A.L. Brown , «Wretched tales of poets: Euripides, *Heracles* 1340-6», *Proceedings of the Cambridge Philological Society* 24 (1978), σ. 22-30· A.P. Burnett, *Catastrophe survived: Euripides' plays of*

mixed reversal, Clarendon Press,Oxford 1971, κεφ. 7· H. Chalk, « Arete and Bia in Euripides' *Heracles*», *The Journal of Hellenic Studies* 82 (1962), σ. 7-18· K. Galinsky, *The Herakles Theme*, Blackwell, Oxford 1972· E.P. Garrison, *Groaning tears: ethical and dramatic aspects of suicide in Greek tragedy*, Brill, Leiden 1995. E. Griffiths, *Euripides: Heracles*, Duckworth, London 2004· R. Hamilton, «Slings and arrows: the debate with Lycus in the *Heracles*», *Transactions of the American Philological Association* 115 (1985), σ. 19-25.

Beginners Ancient Greek (Level 2)

Προϋπόθεση για την παρακολούθηση του μαθήματος: οι φοιτητές επιπέδου GCSE, AS-level, A-level ή άλλων τίτλων ισοδύναμων στα αρχαία ελληνικά δεν μπορούν να επιλέξουν αυτήν την ενότητα. Εντάσσεται στις προαιρετικές. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Η ενότητα είναι κατάλληλη για όσους δεν έχουν προηγούμενη γνώση της αρχαίας ελληνικής, αλλά και για όσους έχουν μικρή εμπειρία. Αναλύονται έννοιες της γραμματικής και της σύνταξης, δίνεται λεξιλόγιο και μετάφραση. Δεν υπάρχει λίστα βιβλίων για ανάγνωση η προτεινόμενη βιβλιογραφία.

Advanced Ancient Language

Προαιρετική ενότητα. Προαπαιτούμενο για την παρακολούθηση του μαθήματος είναι ένα ενδιάμεσο επίπεδο γνώσης αρχαίων ελληνικών ή λατινικών. Περιεχόμενα ενότητας: Ένα από τα κύρια κίνητρα για την εκμάθηση της αρχαίας ελληνικής και της λατινικής είναι η μελέτη των κλασικών λογοτεχνικών κειμένων. Η αρχαία ελληνική και λατινική λογοτεχνική παράδοση είναι από τις σημαντικότερες στον κόσμο. Σε αυτήν την ενότητα οι φοιτητές εμβαθύνουν στη μελέτη της γραμματικής (ελληνικής ή λατινικής). Η ενότητα επιτρέπει τη μελέτη σε μία από τις δύο γλώσσες, όχι και στις δύο. Δεν υπάρχει λίστα βιβλίων για ανάγνωση η προτεινόμενη βιβλιογραφία.

Intermediate Ancient Greek (Level 3)

Προαιρετική ενότητα. Το περιεχόμενό της είναι κοινό με τα προηγούμενα επίπεδα εκμάθησης.

Understanding Aristotle's Poetics

Προαιρετική ενότητα. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Το έργο *Περί Ποιητικής* του Αριστοτέλη είναι ένα από τα πιο επιδραστικά κείμενα στην ιστορία της λογοτεχνικής κριτικής.

Η κατανόηση του Αριστοτέλη ως προς τη λειτουργία και την αξία της ποίησης στην ανθρώπινη ζωή αποτελεί επίσης θέμα πραγμάτευσης. Το έργο θα μελετηθεί από αγγλική μετάφραση (M. Heath, Penguin Classics 1996). Δεν υπάρχει λίστα βιβλίων για ανάγνωση η προτεινόμενη βιβλιογραφία.

Greek Religion

Δεν υπάρχει προαπαιτούμενο προσόν για την παρακολούθηση του μαθήματος, αλλά θα ήταν θεμιτό ένα βασικό επίπεδο γνώσεων για τον αρχαίο ελληνικό κόσμο. Εντάσσεται στις προαιρετικές ενότητες. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Η θρησκεία ως αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής στην αρχαία Ελλάδα. Η κατανόηση του αρχαίου κόσμου πραγματοποιείται με διεπιστημονική προσέγγιση, αξιοποιώντας ποικιλία μεθοδολογιών και πηγών (λογοτεχνικά κείμενα, επιγραφές, αρχαιολογία και αγγειογραφία) κ.ά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): J. Mikalson, *Ancient Greek Religion*, Blackwell, Oxford 2004· S. Price, *Religions of the Ancient Greeks*, Cambridge 1999· S.E Alcock, R. Osborne, *Placing the gods: sanctuaries and sacred space in ancient Greece*, Oxford University Press, Oxford 1994· S.G. Cole, *Landscapes, gender, and ritual space: the ancient Greek experience*, University of California Press, Berkeley 2004· M. Detienne, J.P. Vernant, *The Cuisine of Sacrifice Among the Greeks*, μτφρ. P. Wissing, Chicago University Press, Chicago 1989· B. Dignas, K. Trampedach (eds),. *Practitioners of the Divine: Greek priests and religious officials from Homer to Heliodorus*, Center for Hellenic Studies, Washington 2008· M. Emerson, *Greek sanctuaries: an introduction*, Duckworth, London 2007· M.A. Flower, (2008) «The Iamidae: a mantic family and its public image», στο B. Dignas, K. Trampedach (eds), *Practitioners of the divine: Greek priests and religious officials from Homer to Heliodorus*, Center for Hellenic Studies, Washington 2008, σ. 187-206· W.D. Furley, *Studies in the use of fire in ancient Greek religion*, Ayer, Salem 1981.

Beginners Ancient Greek (Level 3)

Προαιρετική ενότητα. Το περιεχόμενό της είναι κοινό με τα προηγούμενα επίπεδα εκμάθησης.

Making Athens Laugh: Aristophanes & Comedy

Προαιρετική ενότητα. Περιεχόμενα: Μελέτη τεσσάρων κωμωδιών του Αριστοφάνη (*Αχαρνείς*, *Σφήκες*, *Θερμοφοριάζουσες*, *Βάτραχοι*). Στόχος είναι η κατανόηση της φύσης της κωμωδίας ως δραματικού είδους και να εξοικειωθούν οι φοιτητές με τις πιο

σημαντικές σύγχρονες προσεγγίσεις στην ελληνική κωμωδία. Τα έργα μελετώνται από αγγλική μετάφραση (*Aristophanes, Wasps and Other Plays*, μτφρ. D. Barrett, αναθεώρηση S. Dutta (Penguin Classics, 2007)· *Aristophanes, Lysistrata and Other Plays*, μτφρ. A. Sommerstein, αναθεωρημένη έκδοση (Penguin Classics, 2003). Δεν υπάρχει λίστα βιβλίων για ανάγνωση ή προτεινόμενη βιβλιογραφία.

Πίνακας 17

BA (Hons) Classical Civilisation

Πρώτο έτος	**Δεύτερο και τρίτο έτος**
1. The Greek World: an Introduction	1. Homer's Iliad
2. After Troy: Homecoming in Greek Epic and Tragedy	2. Ancient Empires: Power and Control
3. Ancient Lives	3. Traversing Time: The Voyage of Argo
4. Intermediate Ancient Greek (Level 1)	4. Intermediate Ancient Greek (Level 2)
5. Introduction to Classical Archaeology	5. The Athenian Empire
6. Beginners Ancient Greek (Level 1)	6. Herodotus and the Beginning of History
	7. The Ancient Greek Novel
	8. Heroines: Representations of Mythological Women from Antiquity to the Present
	9. The Image of Sparta
	10. The Art of Persuasion
	11. Plato on Love
	12. Greek Tragedy
	13. Beginners Ancient Greek (Level 2)
	14. Advanced Ancient Language
	15. Intermediate Ancient Greek (Level 3)
	16. Understanding Aristotle's Poetics
	17. Greek Religion
	18. Beginners Ancient Greek (Level 3)
	19. Making Athens Laugh: Aristophanes & Comedy

Μεταπτυχιακές σπουδές – Κλασικές σπουδές (Classics)

Με κεντρικό άξονα τη μελέτη και διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής και λατινικής γλώσσας και λογοτεχνίας οι τομείς έρευνας (MA research opportunities[173]) περιλαμβάνουν τις παρακάτω θεματικές ενότητες:

- Ancient culrtures and values
- Ancient identities and lived experiences
- History and historiography
- Mythology
- Philosophy
- Religion
- Art and architecture
- Material culture
- The reception of the classical world in modern times.

Συμπεράσματα

Το Πανεπιστήμιο του Leeds έχει μακρά παράδοση στη διδασκαλία αρχαίων ελληνικών και λατινικών, καθώς από το 1904 υπήρχαν αντίστοιχες έδρες σχετικών σπουδών. Η καταγραφή των μαθημάτων περιορίστηκε σε ένα πρόγραμμα σπουδών, διότι μετά από έλεγχο που πραγματοποιήσαμε στα υπόλοιπα προγράμματα εντοπίσαμε ποσοστό κοινών μαθημάτων. Η Σχολή διαθέτει μεγάλη ποικιλία ενοτήτων, μέσα από τις οποίες οι φοιτητές έχουν τη δυνατότητα να εξειδικευτούν. Επίσης, το περιεχόμενο των ενοτήτων-μαθημάτων ενδέχεται να επικαιροποιείται, σύμφωνα με την εκπαιδευτική πολιτική του ιδρύματος.

Το πρόγραμμα σπουδών επικεντρώνεται στη μελέτη των έργων σημαντικών συγγραφέων της αρχαιότητας: Όμηρος, Πλάτωνας, Αριστοτέλης, Ηρόδοτος, Αριστοφάνης, Σοφοκλής, Αισχύλος κ.ά. Η παρουσίαση των θεματικών ενοτήτων πραγματοποιείται με σύγχρονη μεθοδολογία συνδυάζοντας την κλασική φιλολογία, τις αξίες του παρελθόντος και τις νέες τεχνολογίες. Ειδικότερα, εφαρμόζεται διεπιστημονική προσέγγιση μεταξύ των ενοτήτων, καθώς χρησιμοποιούν διαφορετικές μεθόδους και πηγές (λογοτεχνικά κείμενα, επιγραφές, αγγεία κ.ά.).

[173] Για περισσότερες πληροφορίες βλ. School of Languages, Cultures and Societies\ Masters\Classics, https://ahc.leeds.ac.uk/languages-masters/doc/classics-4, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 11/4/2021.

Επιπροσθέτως, εντοπίσαμε ότι τα κλασικά κείμενα διδάσκονται από μετάφραση, επομένως δεν χρειάζονται οπωσδήποτε γνώσεις αρχαίας γλώσσας, ωστόσο προσφέρονται προαιρετικές ενότητες μάθησης αρχαίων ελληνικών ή λατινικών σε κάθε έτος του προγράμματος. Τα έργα του Ομήρου (*Ιλιάδα*) καθώς και οι τραγωδίες και οι κωμωδίες της αρχαιότητας διδάσκονται από μετάφραση.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι είναι διαθέσιμη στους φοιτητές πλούσια προτεινόμενη βιβλιογραφία, η οποία είναι χωρισμένη σε θεματικές ενότητες και ανά τακτά χρονικά διαστήματα επικαιροποιείται. Η προτεινόμενη βιβλιογραφία περιέχει κυρίως βρετανικά έργα Βρετανών συγγραφέων, τα οποία έχουν εκδοθεί σε ευρύ χρονολογικό πλαίσιο (από το 1964 έως το 2020). Οι περισσότερες εκδόσεις είναι των ετών 1982-1999, ενώ εντοπίσαμε μικρότερο αριθμό σύγχρονων εκδόσεων από το 2015 και μετά.

Όσον αφορά τις μεταπτυχιακές σπουδές στα «Classics», αυτές έχουν ως βάση τη μελέτη και διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής και λατινικής γλώσσας και λογοτεχνίας. Οι τομείς έρευνας του προγράμματος εστιάζουν στις παρακάτω θεματικές κατηγορίες: Αρχαίοι πολιτισμοί, ιστορία, ιστοριογραφία, φιλοσοφία, μυθολογία, θρησκεία, τέχνη, αρχιτεκτονική κ.ά.

Οι ώρες διδασκαλίας των μαθημάτων που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γραμματεία στο πρόγραμμα σπουδών «Classical Civilisation» είναι 652. Δεν είναι εφικτό να υπολογιστούν οι ώρες συνολικά με ακρίβεια καθώς δεν είναι πάντα διαθέσιμη η σχετική πληροφορία στους επίσημους διαδικτυακούς ιστοτόπους των προγραμμάτων και στους αντίστοιχους οδηγούς των προγραμμάτων σπουδών. Επιπροσθέτως, παρατηρούμε ισόρροπη κατανομή των ωρών ανάμεσα στα μαθήματα που αφορούν την εκμάθηση της ελληνικής και της λατινικής γλώσσας. Στα συγκεκριμένα μαθήματα οι ώρες διδασκαλίας είναι 40 για κάθε επίπεδο εκμάθησης, που είναι και ο μεγαλύτερος αριθμός ωρών διδασκαλίας σε σχέση με τα υπόλοιπα μαθήματα, των οποίων οι ώρες διδασκαλίας κυμαίνονται από 20 έως 26.

3.8 University of Oxford

Το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης είναι το παλαιότερο Πανεπιστήμιο του αγγλόφωνου κόσμου. Η ακριβής ημερομηνία ίδρυσής του δεν είναι προσδιορισμένη, υπάρχουν στοιχεία όμως ότι η διδασκαλία εκεί είχε αρχίσει περίπου από το 1095. Από το 1167 και μετά γνώρισε μεγάλη άνθηση, όταν ο βασιλιάς Ερρίκος Β΄ απαγόρευσε στους Άγγλους

φοιτητές να εγγράφονται στο Πανεπιστήμιο του Παρισιού. Κατά τη διάρκεια του 20ού και στις αρχές του 21ου αιώνα η Οξφόρδη πρόσθεσε στον ανθρωπιστικό πυρήνα της νέα ερευνητικά πεδία.

Διαθέτει περισσότερους από 24.000 φοιτητές: 11.955 προπτυχιακούς (οι οποίοι ακολουθούν τριετή ή τετραετή προγράμματα σπουδών) και 12.010 μεταπτυχιακούς φοιτητές. Κάθε χρόνο δέχεται περίπου 3.300 νέους προπτυχιακούς φοιτητές. Ο συνολικός αριθμός αιτήσεων προς το Πανεπιστήμιο αυξάνεται ετησίως κατά 25,3% από το 2015[174].

Το Πανεπιστήμιο απαρτίζεται από Τμήματα, Σχολές ή άλλα Κέντρα, τα οποία είναι οργανωμένα σε τέσσερις επιμέρους κατηγορίες (Divisions):

- Humanities
- Mathematical, Physical and Life Sciences
- Medical Sciences
- Social Sciences.

Το Τμήμα Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης (Department for Continuing Education) σχηματίζει μια πέμπτη κατηγορία που, αν και δεν είναι οργανωμένη σε ξεχωριστές σχολές ή τμήματα, το διοικητικό της συμβούλιο και οι εκπαιδευτικοί έχουν τις ίδιες ευθύνες με τα Τμήματα των υπόλοιπων βασικών κατηγοριών. Στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης υπάρχουν για τις ανάγκες των φοιτητών, των ακαδημαϊκών και της διεθνούς ερευνητικής κοινότητας περισσότερες από 100 βιβλιοθήκες, το μεγαλύτερο σύστημα βιβλιοθηκών στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Το Πανεπιστήμιο απαρτίζεται από 36 κολλέγια, τα οποία είναι ακαδημαϊκές κοινότητες, αυτοδιοικούμενες μονάδες του Πανεπιστημίου, με δική τους εσωτερική δομή και δραστηριότητες. Δεν υπάρχει μία κύρια πανεπιστημιούπολη, τα κτήρια και οι εγκαταστάσεις του Πανεπιστημίου είναι διάσπαρτα σε όλο το κέντρο της πόλης. Επίσης, διαθέτει και το Μουσείο Ashmolean, το οποίο ιδρύθηκε το 1683 και αποτελεί το παλαιότερο μουσείο στο Ηνωμένο Βασίλειο και ένα από τα παλαιότερα στον κόσμο· στεγάζει συλλογές τέχνης και αρχαιοτήτων του Πανεπιστημίου.

[174] Βλ. University of Oxford, Undergraduate admissions statistics current Overall numbers, including Domicile: https://www.ox.ac.uk/about/facts-and-figures/admissions-statistics/undergraduate-students/current/overall-numbers, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 27/2/2021.

Η πλειονότητα των φοιτητών της Οξφόρδης στο Ηνωμένο Βασίλειο προέρχεται από κρατικά σχολεία. Το Πανεπιστήμιο προσφέρει περισσότερα από 250 μεταπτυχιακά προγράμματα. Οι διεθνείς φοιτητές αποτελούν το 45% σχεδόν του συνολικού φοιτητικού δυναμικού (περίπου 10.900) και έρχονται στην Οξφόρδη από περισσότερες από 160 χώρες και περιοχές. Σύμφωνα με το Research Excellence Framework του 2014, που διεξάγει την επίσημη αξιολόγηση όλων των πανεπιστημιακών ερευνών στη Μεγάλη Βρετανία, η Οξφόρδη παράγει τον μεγαλύτερο όγκο έρευνας στο Ηνωμένο Βασίλειο.[175] Θα παρουσιάσουμε παρακάτω τη Σχολή Κλασικών Σπουδών.[176]

3.8.1 Faculty of Classics

Ανήκει στη κατηγορία (Division) Humanities, η οποία αποτελείται από Τμήματα, Σχολές και Κέντρα:

1. Faculty of Classics
2. Faculty of English Language and Literature
3. Faculty of History
4. Faculty of Linguistics, Philology and Phonetics and Phonetics Laboratory

---

[175] Σχετικά με τις διεθνείς κατατάξεις για τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κτλ.) του ιδρύματος, σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings για το 2021, το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 15η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.121 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 1η θέση (overall rank) σε σύνολο 121 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings για το 2022, το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 21η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.364 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 1η θέση (overall rank) σε σύνολο 110 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Βλ. SCImago Institutions Rankings, https://www.scimagoir.com/rankings.php?sector=Higher%20educ, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 9/12/2022. Σύμφωνα με την κατάταξη του UKuni (UK University Rankings 2020) ανάμεσα στα κορυφαία πανεπιστήμια του Ηνωμένου Βασιλείου για τις κλασικές σπουδές και την αρχαία ιστορία (Classics, Ancient History), το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης καταλαμβάνει την 2η θέση σε σύνολο 23 πανεπιστημίων, βλ. UKini, TOP UK Universities for Classics and Ancient History 2020, https://www.ukuni.net/uk-ranking/subject/classics-and-ancient-history, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 14/3/2021.

[176] University of Oxford, https://www.ox.ac.uk/, απ' όπου αντλήσαμε μεγάλο μέρος των πληροφοριών σχετικά με τη διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών αλλά και τα ιστορικά στοιχεία που αφορούν το ίδρυμα (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 27/2/2021).

5. Faculty of Medieval and Modern Languages
6. Faculty of Music
7. Faculty of Oriental Studies
8. Faculty of Philosophy
9. The Oxford Research Centre in the Humanities
10. Rothermere American Institute
11. Ruskin School of Art
12. Faculty of Theology and Religion
13. Voltaire Foundation

Η Σχολή προσφέρει υψηλού επιπέδου διδασκαλία, πρόσβαση σε βιβλιοθήκες και μουσεία, και σειρά εξωσχολικών δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένων και παραστάσεων (με ελληνικά θεατρικά έργα). Επίσης, στη Σχολή υπάρχει το Κέντρο Έρευνας Κλασικών και Βυζαντινών Σπουδών «Στέλιος Ιωάννου» και το Μουσείο Ashmolean, σημαντικότατο μουσείο τέχνης και αρχαιολογίας. Μετά από μια σημαντική ανακαίνιση, διαθέτει σήμερα 39 νέες γκαλερί, ένα ειδικά εκπαιδευμένο Κέντρο Εκπαίδευσης, μια γκαλερί εκμάθησης και τρία νέα κέντρα μελέτης.

Επιπροσθέτως, οι φοιτητές έχουν πρόσβαση σε βιβλιοθήκες όπως η Bodleian, η οποία είναι μια από τις μεγαλύτερες βιβλιοθήκες στον κόσμο, περιέχει πλούσια συλλογή βιβλίων καθώς και εξαιρετική συλλογή χειρογράφων και σπάνιων εκδόσεων. Αρκετά κολλέγια έχουν και τις κοινότητες «Classics societies», ενώ το Κέντρο Μελέτης της Ελληνικής και Ρωμαϊκής Αρχαιότητας του Corpus Christi College αποτελεί διεθνή κόμβο των κλασικών σπουδών, ενώ πολύ συχνές είναι και οι παραγωγές αρχαίων θεατρικών έργων.

Η Σχολή έχει συνολική ευθύνη για δύο προπτυχιακά προγράμματα σπουδών:

- BA in Literae Humaniores
- BA in Classical Archaeology & Ancient History

Επίσης, συμμετέχει σε τέσσερα προπτυχιακά πτυχία που επιβλέπονται από άλλες Σχολές:

- BA in Ancient & Modern History
- BA in Classics & English
- BA in Classics & Modern Languages
- BA in Classics & Oriental Studies

Επιπλέον, διατίθενται και μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών στην αρχαία ιστορία και στις κλασικές γλώσσες και λογοτεχνία. Τα μέλη της Σχολής συμβάλλουν

με τη διδασκαλία τους σε σχετικά προγράμματα σπουδών (κλασική αρχαιολογία, βυζαντινές σπουδές, γλωσσολογία και φιλολογία, αρχαία φιλοσοφία κ.ά.). Η διδασκαλία για τα μαθήματα παρέχεται από κοινού από το κολλέγιο και τη Σχολή (ή από περισσότερες από μία Σχολές σε περιπτώσεις κοινών μαθημάτων). Η διδασκαλία των μεταπτυχιακών μαθημάτων παρέχεται κυρίως από τη Σχολή.

Classics (Literae humaniores)

Η κατεύθυνση προσφέρει μελέτη σε ευρύ φάσμα θεματικών τομέων που εστιάζει στον ελληνο-ρωμαϊκό κόσμο με μεγάλη ποικιλία διαφορετικών ενοτήτων (γραπτών κειμένων, κτηρίων, τοιχογραφιών και αγγείων), από τη Βρετανία έως την Αίγυπτο και από το Ιράν έως τη Γερμανία για την περίοδο από το 2000 π.Χ. έως το 2000 μ.Χ. Η δομή της κατεύθυνσης αναλύεται παρακάτω:

Η διάρκεια των μαθημάτων είναι 4 έτη. Απαιτήσεις μαθήματος: Λατινικά ή/και αρχαία ελληνικά σε Επίπεδο Α (ή ισοδύναμο) για το Course I, χωρίς απαιτήσεις αρχαίας γλώσσας για το Classics II. Όσοι έχουν σπουδάσει λατινικά ή/και ελληνικά, συνήθως έχουν δικαίωμα υποβολής αιτήσεων για το Classics I. Το Course IA έχει σχεδιαστεί για όσους έχουν σπουδάσει λατινικά και ελληνικά σε Επίπεδο Α (ή ισοδύναμο), το Course IB είναι για όσους έχουν σπουδάσει μόνο λατινικά και Course IC είναι για όσους έχουν σπουδάσει μόνο ελληνικά σε αυτό το επίπεδο. Όσοι παρακολουθούν το Course IIA μαθαίνουν λατινικά από την αρχή και όσοι παρακολουθούν το Course IIB μαθαίνουν ελληνικά από την αρχή. Επίσης, όσοι φοιτητές είναι αποδεκτοί σε ένα μάθημα για να μελετήσουν μία από τις γλώσσες ως αρχάριοι, θα τους ζητηθεί να παρακολουθήσουν και ένα Summer School πριν ξεκινήσουν τα μαθήματα για το πτυχίο τους.

Είτε κάποιος είναι φοιτητής του Course I είτε του Course II καταλήγει να συμμετέχει στις ίδιες τελικές εξετάσεις. Οι μαθητές του Course II μαθαίνουν μία ή και τις δύο αρχαίες γλώσσες, για να μπορέσουν να συμμετάσχουν στις τελικές εξετάσεις παράλληλα με εκείνες που έχουν ήδη λατινικά ή/και ελληνικά. Οι πρώτοι όροι αφορούν την προετοιμασία της πρώτης δημόσιας εξέτασης, γνωστής ως «Mods» (Honor Moderations in Classics). Οι φοιτητές του Classics I παίρνουν δέκα πιστοποιήσεις. Οι φοιτητές του Classics II παίρνουν επτά. Από το επίπεδο αυτό δεν υπάρχει διαφορά μεταξύ των Classics I και Classics II, όλοι οι μαθητές προετοιμάζονται για τις τελικές εξετάσεις που είναι γνωστές ως «Greats».

Classics I, II – BA

(Hons) Classics και BA (Hons) Classics II

Πρόκειται για πρόγραμμα τετραετούς φοίτησης και η δομή του προγράμματος ενδέχεται να αλλάζει σε ορισμένες περιπτώσεις. Τα δεδομένα που αφορούν τα μαθήματα, κυρίως το περιεχόμενό τους με σκοπό την καλύτερη κατανόησή τους, και κατά παρέκκλιση από τη μεθοδολογία που ακολουθείται, δεν θα περιγράφουν εδώ μεμονωμένα αλλά συγκεντρωμένα. Σκοπός της παραπάνω εξαίρεσης είναι η προβολή της σύνδεσης που έχουν οι δύο αρχαίοι πολιτισμοί (ελληνικός και ρωμαϊκός) ακόμη και στη μέθοδο διδασκαλίας. Αναλυτικά ακολουθεί στον Πίνακα 18 η αποτύπωση του προγράμματος σπουδών:

Πίνακας 18

Course structure

COURSE NAME (ΟΝΟΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ)	**TERMS 1-5 COURSES (ΚΥΚΛΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ)**	**TERMS 1-5 ASSESSMENTS (ΟΡΟΙ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ)**
1. Course IA (**λατινικά και αρχαία ελληνικά** για όσους έχουν σπουδάσει λατινικά και ελληνικά σε Επίπεδο Α ή ισοδύναμο) **2. Course IB** (**λατινικά και αρχαία ελληνικά**, για όσους έχουν σπουδάσει μόνο λατινικά έως Επίπεδο Α ή ισοδύναμο **3. Course IC** (**λατινικά και αρχαία ελληνικά,** για όσους έχουν σπουδάσει μόνο αρχαία ελληνικά έως Επίπεδο Α ή ισοδύναμο)	• Όμηρος, *Ιλιάδα* • Βιργίλιος, *Αινειάδα* • Κείμενα και πλαίσια: ενσωμάτωση λογοτεχνικού / αρχαιολογικού υλικού (Ευριπίδης, Αριστοφάνης) • Ένα ειδικό θέμα στη Φιλοσοφία (αρχαίο ή μοντέρνο) • Ένα κλασικό ειδικό θέμα: ιστορικό, αρχαιολογικό ή φιλολογικό • Έργο αρχαίας ελληνικής και λατινικής γλώσσας	**First University examinations IA:** Δέκα εργασίες, συμπεριλαμβανομένων τεσσάρων γλωσσικών (λατινικά και αρχαία ελληνικά) **First University examinations IB:** Δέκα εργασίες, συμπεριλαμβανομένων τεσσάρων γλωσσικών (η αρχαία ελληνική γλώσσα λειτουργεί σε λιγότερο προχωρημένο επίπεδο από το ΙΑ, τα λατινικά στο ίδιο επίπεδο με το ΙΑ) **First University examinations IC:** Δέκα εργασίες, συμπεριλαμβανομένων τεσσάρων γλωσσικών (η λατινική γλώσσα σε λιγότερο προχωρημένο επίπεδο από το ΙΑ, η αρχαία ελληνική στο ίδιο επίπεδο με ΙΑ)
4. Course IIA (μόνο λατινικά, για όσους δεν έχουν σπουδάσει αρχαία ελληνικά ή λατινικά έως το Επίπεδο Α ή ισοδύναμα)	• Βιργίλιος, *Αινειάδα* • Ειδικά θέ*ματα κα*ι κείμενα και πλαίσια (ως Course I) • Εργασία λατινικής γλώσσας	**First University examinations IIA:**επτά εργασίες, συμπεριλαμβανομένων δύο γλωσσικών
5. Course IIB (μόνο αρχαία ελληνικά, για όσους δεν έχουν σπουδάσει λατινικά ή αρχαία ελληνικά σε Επίπεδο Α ή ισοδύναμο)	• Όμηρος, *Ιλιάδα* • Ειδικά θέματα και κείμενα και πλαίσια (ως Course I) • Εργασία αρχαίας ελληνικής γλώσσας	**First University examinations IIB:** επτά εργασίες, συμπεριλαμβανομένων δύο γλωσσικών

COURSE NAME (ΟΝΟΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ)	TERMS 1-5 COURSES (ΚΥΚΛΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ)	TERMS 1-5 ASSESSMENTS (ΟΡΟΙ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ)
6. Course IA (λατινικά και αρχαία ελληνικά, για όσους έχουν σπουδάσει λατινικά και αρχαία ελληνικά σε Επίπεδο Α ή ισοδύναμο) **7. Course IB** (λατινικά και αρχαία ελληνικά, για όσους έχουν σπουδάσει μόνο λατινικά έως Επίπεδο Α ή ισοδύναμο) **8. Course IC** (λατινικά και αρχαία ελληνικά, για όσους έχουν σπουδάσει μόνο αρχαία ελληνικά έως Επίπεδο Α ή ισοδύναμο)	Επιλογή οκτώ θεμάτων, από περισσότερες από 80 επιλογές, στα ακόλουθα θέματα (κανένας τομέας δεν είναι υποχρεωτικός. Συνήθως είναι δυνατόν οι φοιτητές να προσφέρουν μια προπτυχιακή εργασία αντί ενός paper: • Αρχαία ελληνική και ρωμαϊκή ιστορία • Φιλοσοφία (πολλές αρχαίες και σύγχρονες επιλογές ή σύγχρονη φιλοσοφία) • Αρχαία ελληνική και λατινική φιλολογία) • Αρχαία ελληνική και ρωμαϊκή αρχαιολογία • Φιλολογία και γλωσσολογία • Δεύτερη κλασική γλώσσα	Παρατηρήσεις που σχετίζονται με τα μαθήματα: Στην επιλογή των οκτώ θεμάτων υπάρχει δυνατότητα προσφοράς του ενός ως διατριβής (Για ορισμένες λογοτεχνικές επιλογές: αντί για μια τρίωρη εργασία, η αξιολόγηση περιλαμβάνει τη σύνθεση ενός μεγάλου δοκιμίου σε διάστημα τριών εβδομάδων)* Οι επιλογές που αναφέρονται είναι επεξηγηματικές και ενδέχεται να αλλάξουν
9. Course IIA (Μόνο Λατινικά, για όσους δεν έχουν σπουδάσει Αρχαία Ελληνικά ή Λατινικά έως Α-επίπεδο ή ισοδύναμα)		**Final University examinations:** Ως Course I, αλλά μόνο στα λατινικά, εκτός αν πάρει κάποιος προαιρετική δεύτερη κλασική γλώσσα
10. Course IIB (Μόνο Αρχαία Ελληνικά για όσους δεν έχουν σπουδάσει Λατινικά ή Αρχαία Ελληνικά έως Α-επίπεδο ή ισοδύναμο)		**Final University examinations** Ως Course I, αλλά μόνο στα αρχαία ελληνικά, εκτός αν πάρει κάποιος προαιρετική δεύτερη κλασική γλώσσα

Πηγή: Επίσημος διαδικτυακός ιστότοπος του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης:
https://www.ox.ac.uk/admissions/undergraduate/courses-listing/classics

Classical Archaeology & Ancient History

Η κατεύθυνση αυτή συνδυάζει τη μελέτη της ιστορίας, της αρχαιολογίας και της τέχνης του κλασικού κόσμου. Εστιάζει στις κοινωνίες και τους πολιτισμούς του αρχαίου μεσογειακού κόσμου μέσω γραπτών κειμένων, εικαστικών τεχνών και αρχαιολογικών ευρημάτων. Στο κέντρο της μελέτης βρίσκονται οι δύο κλασικοί πολιτισμοί της Ελλάδας και της Ρώμης.

BA (Hons) Classical Archaeology and Ancient History

Η διάρκεια του προγράμματος είναι τρία έτη. Στο τέλος του πρώτου έτους πραγματοποιείται πρακτική άσκηση των φοιτητών που αφορά ένα έργο αρχαιολογικού πεδίου, στο δεύτερο και στο τρίτο έτος η πρακτική άσκηση περιλαμβάνει την προετοιμασία μιας γραπτής εξέτασης είτε για συγκεκριμένο αρχαίο χώρο είτε για αντικείμενο ή σύνολο αντικειμένων από ένα μουσείο της επιλογής των φοιτητών. Έργα πεδίου που παρακολούθησαν πρόσφατα φοιτητές: Sangro Valley Project, Abruzzo, Italy· Halaesa, Sicily, Italy· Sanisera Field School, Menorca, Spain και Thouria, Kalamata, Greece. Τα μαθήματα του προγράμματος γίνονται μέσα από: α) Ολοκληρωμένες Τάξεις (Intergrated Classes), οι οποίες συνδυάζουν ιστορικές και αρχαιολογικές προσεγγίσεις σε συγκεκριμένη περίοδο. β) Βασικά έγγραφα (Core Papers) που ασχολούνται με κεντρικά θέματα στις ελληνορωμαϊκές μελέτες. γ) Περαιτέρω έγγραφα (Further papers), των οποίων η θεματολογία επιτρέπει την απόκτηση εμπειρίας σε συγκεκριμένα θέματα. δ) Έγγραφα Κλασικών Γλωσσών (Classical languages), που επιτρέπουν τη μελέτη ελληνικών ή λατινικών. Η δομή του προγράμματος ενδέχεται να αλλάξει σε ορισμένες περιπτώσεις σύμφωνα με τις οδηγίες του ιδρύματος. Δεν θα γίνει αναλυτική περιγραφή του προγράμματος σπουδών αλλά θα αναφερθούν μόνο όσα μαθήματα έχουν άμεση σχέση με την κλασική φιλολογία και με τις σχετικές με αυτήν επιστήμες:

Aristocracy and democracy in the Greek world, 550-450 BC – Intergrated Classes

Διδάσκεται στο πρώτο έτος. Περιεχόμενο μαθήματος: Οι αλλαγές που οδήγησαν στη μεταβολή του αρχαίου ελληνικού κόσμου κατά τα τέλη της Αρχαϊκής περιόδου. Η εμφάνιση της Περσίας κατά το δεύτερο μισό του 6ου αιώνα π.Χ. και η σύγκρουσή της με τους αρχαίους Έλληνες του Αιγαίου. Αυτή η αλληλεπίδραση είχε βαθύ αντίκτυπο στην ελληνική πολιτική και την τέχνη, αλλά υπήρξαν και άλλες εσωτερικές δυναμικές και αλλαγές με εξίσου σημαντικά αποτελέσματα, ειδικά στην διάρθρωση και την επαναδιαπραγμάτευση της εξουσίας μεταξύ διαφορετικών ομάδων.

Archaeology

Διδάσκεται στο πρώτο έτος. Περιεχόμενο μαθήματος: 1. Homeric archaeology and early Greece from 1550 to 700 BC: Περιλαμβάνει την αρχαιολογική ιστορία των τελευταίων αιώνων του μινωικού και του μυκηναϊκού κόσμου, την πρώτη της ελληνικής Εποχής του Σιδήρου και το περιβάλλον στο οποίο σχηματίστηκαν τα ομηρικά ποιήματα. Το μάθημα

καλύπτει όλο το φάσμα των υλικών αποδεικτικών στοιχείων και αντικειμένων που σώζονται από αυτήν την περίοδο· υπάρχει μια εξαιρετική αντιπροσωπευτική σχετική συλλογή αντικειμένων στο Μουσείο Ashmolean. Απαιτείται συνολική γνώση των αρχαιολογικών στοιχείων για την΄Υστερη Εποχή του Χαλκού και την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου του Αιγαίου από το 1550 π.Χ. έως το 700 π.Χ. Τα θέματα που καλύπτονται κατά τη διάρκεια του μαθήματος περιλαμβάνουν τις εξής ενότητες (ενδεικτικά): Οι τύραννοι την Αρχαϊκή εποχή και η περίπτωση της Σάμου του Πολυκράτη· η Σπάρτη, δύναμη και θεϊκή διάσταση: Η ιερή δύναμη στους ανθρώπους· Κλεισθένης, δημοκρατία κ.ά. 2. Greek vase: Τα αγγεία παρέχουν πλήρη οπτική απεικόνιση της ζωής και της μυθολογίας στην αρχαία Ελλάδα δίνοντάς μας σημαντικά αρχαιολογικά δεδομένα για τις διάφορες πτυχές του αρχαίου πολιτισμού. Το μάθημα εξετάζει τις τεχνικές και τις λειτουργίες των βαμμένων κεραμικών, τα θέματα και την τεχνοτροπία τους, από τον 8ο έως τον 4ο αιώνα π.Χ. Το Μουσείο Ashmolean διαθέτει μια σημαντική συλλογή από αγγεία αυτής της περιόδου. 3. Greek sculpture c. 600-300 BC: Το μάθημα μελετά την εμφάνιση και τις χρήσεις μεγάλων μαρμάρινων αγαλμάτων κατά την Αρχαϊκή περίοδο και την ανάπτυξη του χαλκού ως υλικού ευρείας χρήσης. Η Cast Gallery, που βρίσκεται στο Ashmolean, διαθέτει εξαιρετική συλλογή από μεγάλα γλυπτά αυτής της περιόδου.

History – Intergrated Classes

Διδάσκεται στο πρώτο έτος. Περιεχόμενο μαθήματος: 1. Thucydides and the West, Aristophanes' political comedy: Η ιστορία των ελληνικών πόλεων της Σικελίας και της νότιας Ιταλίας, και οι σχέσεις τους με τα ηπειρωτικά ελληνικά κράτη τον 5ο π.Χ. αιώνα μέσω του διεισδυτικού απολογισμού του Θουκυδίδη για την αθηναϊκή αποστολή στη Σικελία το 415 π.Χ. Τα θέματα περιλαμβάνουν τη στρατιωτική συμμετοχή της Αθήνας στη Δύση, Νικία, Αλκιβιάδη κ.ά. 2. Aristophanes' political comedy: Το μάθημα μελετά την αθηναϊκή πολιτική και πολιτισμό κατά τον 5ο αιώνα π.Χ., όπως εμφανίζεται στις κωμωδίες του Αριστοφάνη. Το θέμα των μαθημάτων είναι η αρχαία κωμωδία ως παραμορφωτικός καθρέφτης των μεγάλων γεγονότων της εποχής, οι νέοι διανοούμενοι (οι «σοφιστές»), οι πιέσεις στην παραδοσιακή θρησκεία, ο ρόλος των γυναικών κ.ά. Τα εξεταζόμενα έργα είναι οι *Ιππείς*, οι *Σφήκες* και η *Λυσιστράτη*.

Ancient Languages – Intergrated Classes

Διδάσκεται στο πρώτο έτος. Περιεχόμενα: Η αρχαία ελληνική και λατινική γλώσσα είναι διαθέσιμη για μελέτη σε τρία επίπεδα (αρχάριοι, μέσοι και προχωρημένοι).

Rome, Italy, and the Hellenistic East, c. 300-100 BC – Core papers classical archeology
Διδάσκεται στο δεύτερο και τρίτο έτος. Περιεχόμενα μαθήματος (ενδεικτικά): Αναφέρονται πρωτίστως τα ελληνιστικά βασίλεια στο αποκορύφωμα της εξουσίας τους τον 3ο π.Χ. αιώνα, οι μακεδονικές δυναστείες που κυριαρχούσαν στην Αλεξάνδρεια, την Αντιόχεια και την Πέλλα και οι σχέσεις τους με τους τοπικούς λαούς που κυβέρνησαν. Ιδιαίτερη προσοχή δίδεται στη δυναστεία των Ατταλιδών της Περγάμου, την καλύτερα διατηρημένη βασιλική πρωτεύουσα, στην Αθήνα και την Πριήνη ως δύο πολύ διαφορετικά παραδείγματα παραδοσιακών πόλεων. Η έντονη ενεργή συμμετοχή των Ρωμαίων στην ελληνική Ανατολή τον 2ο αιώνα π.Χ. μελετάται τόσο μέσω της εξωτερικής πολιτικής και των πολέμων της εποχής όσο και μέσω της αρχαιολογίας της Δήλου, που είναι το καλύτερο παράδειγμα ενός ανατολικού λιμανιού, μέσω του οποίου τα ελληνικά εμπορεύματα διακινούνταν στην Ιταλία.

The Greeks and the Mediterranean world, c. 950-500 BC – Core papers classical archeology
Διδάσκεται στο δεύτερο και τρίτο έτος. Περιεχόμενα μαθήματος (συνοπτικά): Το μάθημα έχει δύο γενικούς στόχους: Πρώτον, τη μελέτη μιας περιόδου κατά την οποία η ελληνική κοινωνία επέκτεινε τους ορίζοντές της τόσο γεωγραφικά όσο και ως προς την πολυπλοκότητα της οργάνωσής της. Δεύτερον, την εις βάθος μελέτη της πολιτιστικής επαφής μεταξύ της Ελλάδας και των διαφόρων μερών του κόσμου της Μεσογείου (ανατολική, κεντρική και δυτική Μεσόγειος) και του Εύξεινου Πόντου.

Greek art and archaeology, c. 500-300 BC – Core papers classical archeology
Διδάσκεται στο δεύτερο και τρίτο έτος. Περιεχόμενα μαθήματος: Το γνωστικό αντικείμενο περιλαμβάνει τη μελέτη των κτηρίων και της αρχιτεκτονικής των κλασικών ελληνικών πόλεων και ιερών, καθώς και των εικόνων και των αντικειμένων που βρέθηκαν σε αυτές. Ένα από τα βασικά θέματα είναι η κλασική τέχνη. Στο μάθημα αναλύεται το πλήρες φάσμα των αρχαίων αντικειμένων, από τα χάλκινα αγάλματα και μαρμάρινους ναούς έως τα βαμμένα αγγεία και τα πήλινα ειδώλια. Το Μουσείο Ashmolean διαθέτει μια εξαιρετική συλλογή σχετικών αντικειμένων.

Alexander the Great and his early successor – Core papers ancient history
Διδάσκεται στο δεύτερο και τρίτο έτος. Περιεχόμενα μαθήματος: Διερευνάται η προσωπικότητα του Μεγάλου Αλεξάνδρου, ο αντίκτυπος των κατακτήσεών του στην Ασία, η φύση και η σημασία της μακεδονικής παράδοσης και η εικόνα και τα επιτεύγματα των πρώτων διαδόχων του.

The Greek city in the Roman world from Dio Chrysostom to John Chrysostom – Core papers ancient history
Διδάσκεται στο δεύτερο και τρίτο έτος. Περιεχόμενα μαθήματος (ενδεικτικά): Οι συνέπειες και οι αλλαγές στην ανάπτυξη της ελληνικής πόλης από τα μέσα του 1ου έως τον 4ο μ.Χ. αιώνα. Ερευνώνται θέματα σχετικά με την πολιτική, την κοινωνία, τον πολιτισμό και την οικονομία στις ελληνόφωνες επαρχίες της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (πλην Αιγύπτου). Οι φοιτητές αποκτούν εικόνα για τη ζωή πολλών σημαντικών αστικών κέντρων (π.χ. Αθήνα, Έφεσος, Σμύρνη, Πέργαμος, Νίκαια, Νικομήδεια, Αντιόχεια) μέσα από τη μελέτη πηγών. Σε αυτές περιλαμβάνονται ομιλίες του Δίωνα Χρυσοστόμου, επιστολές του Πλινίου του Νεότερου, βιογραφίες σοφιστών και φιλοσόφων, κηρύγματα του Ιωάννη Χρυσοστόμου και πρώιμων μαρτύρων, αυτοκρατορικές επιστολές και άλλες δημόσιες επιγραφές, επιλεγμένα κείμενα κ.ά.

Thucydides and the Greek world, 479-403 BC – Core papers ancient history
Διδάσκεται στο δεύτερο και τρίτο έτος. Περιεχόμενα μαθήματος: Η μετάβαση από την αρχαϊκή στην κλασική Ελλάδα, η εποχή του Περικλή, τα αριστουργήματα της τέχνης, της αρχιτεκτονικής και της λογοτεχνίας, ο τρόπος ζωής στη Σπάρτη και στη δημοκρατική Αθήνα, ο Αλκιβιάδης, ο Σωκράτης και οι σύγχρονοί τους μελετώνται μέσω επιγραφών και μέσω της *Ιστορίας* του Θουκυδίδη. Τα ζητήματα που προέκυψαν από το έργο του Θουκυδίδη έχουν μεγάλη σημασία για την κατανόηση των ηθικών, πνευματικών και πολιτικών αλλαγών του αρχαίου ελληνικού κόσμου.

The archaeology of Minoan Crete, 3200-1000 BC – Further papers Classical Archeology
Διδάσκεται στο δεύτερο και τρίτο έτος. Περιεχόμενα μαθήματος: Διερευνάται η αρχαιολογία της Εποχής του Χαλκού στην Κρήτη. Η Κρήτη είναι το πέμπτο μεγαλύτερο νησί στη Μεσόγειο, μετά τη Σικελία, τη Σαρδηνία, την Κύπρο και την Κορσική. Τα θέματα που διερευνώνται είναι (ενδεικτικά):

- Ο ρόλος της Κρήτης στην Εποχή του Χαλκού στο Αιγαίο και ο αποικισμός των νησιών του Αιγαίου
- Οι σχέσεις του νησιού με την ευρύτερη Ανατολική Μεσόγειο την πρώιμη Εποχή του Χαλκού
- Η κοινωνική οργάνωση στο παλάτι τη Μέση Εποχή του Χαλκού
- Τα πρώτα συστήματα γραφής στο Αιγαίο
- Η επέκταση της μινωικής αλληλεπίδρασης στο Αιγαίο
- Η χρονολογία έκρηξης της Θήρας και οι επιπτώσεις της έκρηξης
- Ο μετασχηματισμός του μινωικού ανακτορικού συστήματος

Further papers Classical Archeology

Διδάσκεται στο δεύτερο και τρίτο έτος. Περιεχόμενα μαθήματος: Η χρήση χρυσών, αργυρών και χάλκινων νομισμάτων αποτελεί ξεχωριστό χαρακτηριστικό του ελληνικού και ρωμαϊκού πολιτισμού. Η ενότητα περιλαμβάνει τις κύριες εξελίξεις του νομίσματος από τις αρχές της εμφάνισής του γύρω στο 600 π.Χ. μέχρι τη βασιλεία του Διοκλητιανού (284-305 μ.Χ.). Δίνεται έμφαση στους τρόπους με τους οποίους μπορούν να χρησιμοποιηθούν τα νομισματικά στοιχεία σε ζητήματα ιστορικού και αρχαιολογικού ενδιαφέροντος. Οι φοιτητές ενθαρρύνονται να χρησιμοποιήσουν την εξαιρετική συλλογή νομισμάτων του Μουσείου Ashmolean.

Athenian democracy in the Classical Age – Further papers – ancient history

Διδάσκεται στο δεύτερο και τρίτο έτος. Περιεχόμενα μαθήματος: Εξετάζονται οι θεσμοί της αθηναϊκής δημοκρατίας, η δημοκρατική ιδεολογία και οι αθηναϊκές θεωρίες για τη διακυβέρνηση. Αναλύεται η δομή της αθηναϊκής κοινωνίας και γίνεται αναφορά στη συμβολή των ομάδων χωρίς πολιτικά δικαιώματα (γυναικών, δούλων και μετοίκων) στην αθηναϊκή δημοκρατία. Πηγές και επιπτώσεις του αθηναϊκού πλούτου και δύναμης κ.ά.

Religions in the Greek and Roman world, c. 31 BC – AD 312 – Further papers – ancient history

Διδάσκεται στο δεύτερο και τρίτο έτος. Περιεχόμενα μαθήματος: Μελέτη των εννοιών και του τρόπου λειτουργίας των ελληνικών και ρωμαϊκών θρησκειών, συμπεριλαμβανομένων σχετικών πτυχών του ιουδαϊσμού και του χριστιανισμού καθώς και άλλων λατρειών, περίπου από το 30 π.Χ. έως το 312 μ.Χ.

Sexuality and gender in Greece and Rome – Further papers – ancient history

Διδάσκεται στο δεύτερο και τρίτο έτος. Περιεχόμενα μαθήματος: Τίθενται ερωτήματα σχετικά με τον *μισογυνισμό* στην αρχαϊκή ελληνική ποίηση και σχετικά με τις διαφορές στη ζωή των γυναικών από την άνοδο του χριστιανισμού. Επίσης γίνεται αναφορά στους άνδρες και συζητούνται διάφορα θέματα σχετικά με τον *ανδρισμό* ή την κοινωνική σημασία της ελληνικής ανδρικής ομοφυλοφιλίας. Πραγματοποιείται μελέτη σε αρχαία κείμενα αλλά και σε σχετική βιβλιογραφία.

Epigraphy of the Greek and/or Roman world, c. 700 BC-AD 300 – Further papers – ancient history

Διδάσκεται στο δεύτερο και τρίτο έτος. Περιεχόμενα μαθήματος: Οι επιγραφές αγγίζουν και αντανακλούν σχεδόν κάθε πτυχή της ζωής στον αρχαίο κόσμο. Το μάθημα επικεντρώνεται στο εγγεγραμμένο κείμενο, κυρίως σε πέτρα ή χαλκό, ως μνημείο, φυσικό αντικείμενο και μέσο πληροφόρησης, και διερευνά τα στοιχεία συγκεκριμένων επιγραφών ή ομάδων επιγραφών που αφορούν την πολιτική, κοινωνική και οικονομική ιστορία των κοινοτήτων στον αρχαίο κόσμο. Προβλέπεται παρουσίαση από τους φοιτητές των γνώσεών τους στα επιγραφικά κείμενα στα ελληνικά ή/και στα λατινικά (όλα τα κείμενα θα συνοδεύονται από μεταφράσεις).

Ancient Greek or Latin – Classical Languages

Διδάσκεται στο δεύτερο και τρίτο έτος. Περιεχόμενα μαθήματος: Η αρχαία ελληνική και η λατινική γλώσσα είναι διαθέσιμες για μελέτη σε ενδιάμεσο και προχωρημένο επίπεδο, ανάλογα με την προηγούμενη εμπειρία των υποψηφίων στη μελέτη των γλωσσών.

Πίνακας 19

Course structure

ΠΡΩΤΟ ΕΤΟΣ	
ΜΑΘΗΜΑΤΑ **Λαμβάνονται τέσσερα μαθήματα**. Βασικά στοιχεία των μαθημάτων: 1. Aristocracy and democracy in the Greek world, 550-450 BC – Intergrated Classes 2. Τρέχοντα προαιρετικά: 3. Archaeology (Αρχαιολογία: Ομηρική αρχαιολογία και πρώιμη Ελλάδα από το 1550 έως το 700 π.Χ. Ελληνικά αγγεία, ελληνικά γλυπτά, περ. 600 π.Χ.). 4. History – Intergrated Classes (Ιστορία: Θουκυδίδης και Δύση, Η πολιτική κωμωδία του Αριστοφάνη) 5. Ancient Languages) – Intergrated Classes (Αρχαίες γλώσσες: Αρχαία ελληνικά ή λατινικά, διαβάθμιση, επίπεδα)	**ASSESSMENT** Πρώτες πανεπιστημιακές εξετάσεις: Τέσσερις γραπτές εργασίες
ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΑΙ ΤΡΙΤΟ ΕΤΟΣ	
ΜΑΘΗΜΑΤΑ Έξι μαθήματα λαμβάνονται από ευρεία επιλογή μαθημάτων. Αυτά περιλαμβάνουν επί του παρόντος τα εξής (αναφέρονται μόνο τα σχετικά με τις κλασικές σπουδές): 6. Rome, Italy, and the Hellenistic East, c. 300-100 BC 7. The Greeks and the Mediterranean world, c. 950-500 BC 8. Greek art and archaeology, c. 500-300 BC 9. Alexander the Great and his early successor 10. The Greek city in the Roman world from Dio Chrysostom to John Chrysostom 11. Thucydides and the Greek world, 479-403 BC 12. The archaeology of Minoan Crete, 3200-1000 BC 13. Greek and Roman coins	**ASSESSMENT** Τελικές εξετάσεις Πανεπιστημίου: έξι γραπτές εργασίες, μια αναφορά ιστότοπου ή μουσείου

14. Athenian democracy in the Classical Age 15. Religions in the Greek and Roman world, c. 31 BC - AD 312 16. Sexuality and gender in Greece and Rome 17. Epigraphy of the Greek and/or Roman world, c. 700 BC – AD 300 18. Ancient Greek or Latin	

Πηγή: https://www.ox.ac.uk/admissions/undergraduate/courses-listing/classical-archaeology-and-ancient-history

Κείμενα αναφοράς (δειγματοληπτικά): Ηράκλειτος (Diels-Kranz 22), B 1, 2, 10, 12, 17, 18, 21, 26, 28-32, 40, 41, 45, 50-62, 64, 67,78-80, 88, 90, 93, 94, 101, 101a, 102, 103, 107, 108, 111, 113-15, 117-19, 123-6, και το πρώτο μέρος του A 22 (Αριστοτέλης, *Ηθικά Ευδήμεια* 1235a25-7)· Παρμενίδης (Diels – Kranz 28), B 1-9, 19· Εμπεδοκλής (Diels – Kranz 31), B 6, 8, 11-13, 17, 28-30, 35, 112, 115, 117, 134, 146· Αναξαγόρας (Diels – Kranz 59), B 1-17, 21, 21a 41· Πρώιμη ιωνική φιλοσοφία: Αναξίμανδρος (Diels – Kranz 12) A 9 and B 1. Αναξιμένης (Diels – Kranz 13) B 2· Αριστοτέλης, *Μεταφυσικά* A 3.983a24-984a18, *Φυσικά* III 4.203a16-18 and 203b3- 15· Ξενοφάνης (Diels – Kranz 21), B 1, 7, 10-12, 14-16, 18, 23-9, 32, 34-6, 38· Αριστοτέλης, *Μεταφυσικά* A 5.986b10-27· Ζήνων (Diels – Kranz 29) B 1-4· Πλάτων, *Παρμενίδης* 127a7-128e4· Αριστοτέλης, *Φυσικά* VI 2.233a21-31 και 9.239b5-240a18· Λεύκιππος (Diels – Kranz 67) B 2· Δημόκριτος (Diels – Kranz 68) B 4, 6-8, 9, 10,11, 117, 118, 125, 156, 164, 167· Αριστοτέλης, *Περί γενέσεως και φθοράς* I 8.324b35-325a36· Αριστοτέλης, *Μεταφυσικά* A 4.985b3-22· Αισχύλος, *Πέρσες*· Ηρόδοτος 1.1-32, 131-40· 3.61-88, 150-160· 7.1-239· 8.1-55· Η Bisitun Inscription του Δαρείου 1-15, 51-76· Diels, *Die Fragmente der Vorsokratiker, sixth or any later edition*, edited by Kranz (Berlin 1951 και μεταγενέστερα)· (ii) G.S. Kirk, J.E. Raven, M. Schofield, *The Presocratic Philosophers* (Cambridge ^{2}1981)· και (iii) ένα Faculty Supplement (διαθέσιμο στο WebLearn)· (a1) Ηράκλειτος, Diels – Kranz B 1, 2, 10, 12, 30-32, 40, 41, 45, 50-55, 60-62, 67, 90, 94, 101a, 107, 115, 118-119, 125· Παρμενίδης, Diels – Kranz B 2, 3, 6, 7, 8 (στίχοι 1-49)· Εμπεδοκλής, Diels – Kranz B 6, 8, 11-13, 17 (στίχοι 10-24), 117, 146· Αναξαγόρας, Diels – Kranz B 1-6, 10-12, 17· Campbell, *Greek Lyric Poetry* (Macmillan, ανατ. Bris-

tol Classical Press)· *Cupid and Psyche*: Kenney (Cambridge University Press)· Campbell, *Greek Lyric Poetry* (Macmillan, ανατ. Bristol Classical Press)· fragments από *Iambi et Elegi Graeci* (West)· *De Generatione et Corruptione*, Mugler (Budé)· *Μεταφυσικά*, Jaeger· *Φυσικά*, Ross· Αριστοτέλης, *Ηθικά Ευδήμεια*, Walzer – Mingay· Πλάτωνας, *Συμπόσιο*, Dover (Cambridge University Press)· *Ευθύφρων*, Duke κ.ά.

Μεταπτυχιακές σπουδές

Κάθε χρόνο στην Οξφόρδη περίπου 60 άτομα ξεκινούν μεταπτυχιακές σπουδές στην ελληνική και λατινική γλώσσα και λογοτεχνία ή στην αρχαία ιστορία και άλλα 20 στην κλασική αρχαιολογία. Το Πανεπιστήμιο έχει σύγχρονες εγκαταστάσεις. Η βιβλιοθήκη Sackler είναι ερευνητική βιβλιοθήκη για όσους ασχολούνται με τις κλασικές σπουδές και την επισκέπτονται ειδικοί από όλο τον κόσμο για να τη χρησιμοποιήσουν. Επίσης, η βιβλιοθήκη Bodleian διαθέτει κάθε βιβλίο που εκδίδεται στη Βρετανία και έχει επίσης και έναν τεράστιο αριθμό ξένων εκδόσεων. Το Ioannou Center προσφέρει ένα σύγχρονο περιβάλλον κλασικής εκπαίδευσης. Εντοπίσαμε δύο προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών στο Τμήμα Κλασικών Σπουδών:

- MSt/MPhil in Greek and/or Roman History
- MSt/MPhil in Greek and/or Latin Languages & Literature

Επίσης το Πανεπιστήμιο διαθέτει πληθώρα μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών· ενδεικτικά αναφέρουμε:

- MSt and MPhil in Classical Archaeology (administered by the School of Archaeology)
- MSt and MPhil in Late Antique and Byzantine Studies (administered by the History Faculty)
- MSt in Ancient Philosophy (administered by the Philosophy Faculty)

Συμπεράσματα

Στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης υπάρχουν πολλά προπτυχιακά προγράμματα σπουδών, από τα οποία επιλέχθηκαν εδώ για περαιτέρω ανάλυση δύο. Από τα προγράμματα σπουδών που έχουν ήδη περιγραφεί αποτυπώνεται η διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γραμματείας στο εν λόγω ίδρυμα, που μπορεί να θεωρηθεί αναλυτική και πλήρης σε κάθε επίπεδο (συνδυασμός γνωστικών αντικειμένων, απόκτηση εξειδίκευσης σε ειδικά θέματα, εμβάθυνση στη μελέτη κλασικών κειμένων, προβολή της σύνδεσης που έχουν

οι δύο αρχαίοι πολιτισμοί, ο ελληνικός και ο ρωμαϊκός, ακόμη και στη μέθοδο διδασκαλίας.).

Το πρώτο πρόγραμμα σπουδών που αφορά τις κλασικές σπουδές αντιμετωπίστηκε ως ενιαία οντότητα και δεν έγινε μόνο καταγραφή των μαθημάτων που έχουν άμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία αλλά όλων των μαθημάτων, σε ενιαίο πίνακα. Σκοπός της παραπάνω καταγραφής είναι η προβολή των δύο μεγάλων πολιτισμών ως αδιάσπαστου στοιχείου της μεθόδου διδασκαλίας.

Αντλήσαμε τις πληροφορίες διαδικτυακά μέσα από τον επίσημο ιστότοπο του Πανεπιστημίου και από τους διαθέσιμους οδηγούς σπουδών από την ιστοσελίδα του ιδρύματος, συνεπώς αναφερόμαστε σε ενεργά προγράμματα σπουδών, τα οποία, έως το πέρας της παρούσας έρευνας, μπορεί και να έχουν επικαιροποιηθεί. Το πρόγραμμα σπουδών της Σχολής έχει άμεση συνάφεια με την ακαδημαϊκή και ερευνητική πολιτική και τον στρατηγικό σχεδιασμό που ακολουθεί κάθε ίδρυμα.

Ιδιαίτερης βαρύτητας για την επιτυχή ολοκλήρωση των προγραμμάτων σπουδών αποτελεί η συγγραφή εργασιών. Το Πανεπιστήμιο διαθέτει ασύλληπτο μουσειακό πλούτο και πολλές συλλογές σπάνιων βιβλίων και πηγών που αφορούν τον αρχαίο ελληνικό κόσμο. Οι φοιτητές έχουν τη δυνατότητα να μελετήσουν, να επεξεργαστούν και να ολοκληρώσουν τις εργασίες τους μετά από περιηγήσεις στις συλλογές του ιδρύματος που βρίσκονται στις βιβλιοθήκες και τα μουσεία.

Τα κείμενα αναφοράς που αφορούν τα μαθήματα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας είναι αρκετά σε αριθμό και γι’ αυτό τον λόγο έγινε ενδεικτική αναφορά, σύμφωνα με τα εγχειρίδια που έχουν αναρτηθεί στον ιστότοπο της Σχολής, τα οποία επικαιροποιούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα. Σχετικά με τα προτεινόμενα κείμενα αναφοράς, εντοπίσαμε έργα του Αριστοτέλη, του Πλάτωνα, του Αισχύλου, του Ηροδότου, του Παρμενίδη κ.ά.

Εν κατακλείδι, τα προγράμματα σπουδών στα οποία εντοπίστηκαν μαθήματα σχετικά με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία είναι άρτια δομημένα, με σαφή περιγράμματα και θεματολογία. Οι επιστήμες της κλασικής φιλολογίας, της αρχαιολογίας, της ιστορίας, της φιλοσοφίας, της γλωσσολογίας και της επιγραφικής μελετώνται με ιδιαίτερη προσοχή. Η μελέτη του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού κατέχει δεσπόζουσα θέση. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το μάθημα «Aristophanes’ political comedy», στο οποίο αναλύεται η πολιτική κωμωδία του Αριστοφάνη, που παραμένει επίκαιρο θέμα στη σύγχρονη εποχή. Επίσης, οι φοιτητές μπορούν να διδαχθούν την αρχαία

ελληνική και λατινική γλώσσα σε κάθε επίπεδο καθώς και ελληνική και λατινική επιγραφική. Τέλος, οι μεταπτυχιακές σπουδές του Τμήματος Κλασικών Σπουδών είναι οργανωμένες με άρτιο τρόπο και παρέχουν σπουδές υψηλού επιπέδου.

3.9 Κατάλογος αγγλικών ιδρυμάτων με μαθήματα αρχαίας ελληνικής γραμματείας στα προγράμματα των προπτυχιακών σπουδών

Τα πανεπιστημιακά ιδρύματα στην Αγγλία, για τα οποία γίνεται συνοπτική παρουσίαση των προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών τους, περιέχουν μαθήματα που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με το γνωστικό αντικείμενο της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας. Στο Παράρτημα υπάρχει αναλυτικός πίνακας με την καταγραφή των γνωστικών αντικειμένων. Συνολικά εντοπίστηκαν δεκαπέντε πανεπιστημιακά ιδρύματα και τριάντα τρία προπτυχιακά προγράμματα σπουδών (Bachelor). Ακολουθεί ο κατάλογος με τα ιδρύματα αυτά· στο παράρτημα παρατίθεται συνοπτική καταγραφή των προγραμμάτων σπουδών τους.

1. Birkbeck, University of London
2. Durham University
3. King’s College London
4. Newcastle University
5. The Open University
6. University of Birmingham
7. University of Exeter
8. University of Kent
9. University of Lincoln
10. University of Liverpool
11. University of Manchester
12. University of Nottingham
13. University of Reading
14. University of Warwick
15. University of Winchester

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΣΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

4.1 Οι ελληνικές σπουδές στη Γερμανία σήμερα

Ο 20ός αιώνας θεωρείται ο αιώνας της επιστήμης και της τεχνολογίας. Συνέπεια αυτής της εξέλιξης υπήρξε ο περιορισμός του ενδιαφέροντος για τις ανθρωπιστικές σπουδές. Μετά τη λήξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου οι θετικές σπουδές θεωρήθηκαν ως η εστία όλων των σκληρών και αδίστακτων πράξεων που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκειά του. Εν ολίγοις, δημιουργήθηκε ένα ρεύμα υποστήριξης προς τις κλασικές σπουδές, το οποίο υπογράμμιζε τα οφέλη που μπορεί να έχει ο άνθρωπός από τη μελέτη και διδασκαλία τους.

Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και οι καταστροφικές του συνέπειες οδήγησαν στην ανάγκη ανασυγκρότησης της γερμανικής οικονομίας, με αρωγό τη βιομηχανική πρόοδο. Η διδασκαλία των θετικών σπουδών άνθησε στη χώρα αυτή, για να καλύψει τις ανάγκες της εποχής, επομένως οι ανθρωπιστικές επιστήμες έμειναν στο περιθώριο. Τις τελευταίες δεκαετίες έχει μειωθεί και ο αριθμός των σχολείων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που διδάσκουν αρχαία ελληνικά και λατινικά.

Οι ακαδημαϊκές σπουδές για τον ελληνικό πολιτισμό στις σύγχρονες γερμανόφωνες χώρες σχηματίζουν δύο κύριες κατηγορίες: την κλασική και τη βυζαντινή φιλολογία. Στην κλασική φιλολογία έχουμε τη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών και των λατινικών, ενώ η βυζαντινή φιλολογία είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη νεοελληνική φιλολογία διότι τα νέα ελληνικά δεν θεωρούνται ως ανεξάρτητη σύγχρονη γλώσσα στους ακαδημαϊκούς κύκλους αλλά ως εξέλιξη των βυζαντινών.[177]

[177] Βλ. Σαρίσχουλη, «Οι ελληνικές σπουδές», *ό.π.*, σ. 159.

Στη Γερμανία τα αρχαία ελληνικά δεν έχουν τη δυναμική που είχαν στο παρελθόν. Διδάσκονται ως υποχρεωτικό μάθημα σε 16 ομόσπονδα κρατίδια και σε 208 κλασικά λύκεια. Η εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας είναι υποχρεωτική σε όλη τη Γερμανία στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τα αγγλικά αποτελούν μια από τις δημοφιλέστερες επιλογές. Οι μαθητές πρέπει να διδαχθούν λατινικά ως πρώτη ξένη γλώσσα και μπορούν να επιλέξουν και μια δεύτερη ξένη γλώσσα. Ο κατάλογος των διαθέσιμων ξένων γλωσσών καθώς και οι ώρες των υποχρεωτικών μαθημάτων διαφέρουν μεταξύ των κρατιδίων αλλά οι πιο συνηθισμένες επιλογές, εκτός από τα λατινικά, είναι τα αγγλικά, τα γαλλικά, τα ισπανικά και τα αρχαία ελληνικά.

Οι δράσεις που αφορούν την ενίσχυση των αρχαίων ελληνικών στη Γερμανία είναι αρκετές· μια πρόσφατη ήταν ένας «διαγωνισμός αρχαίων ελληνικών». Ειδικότερα, στο πλαίσιο του επετειακού έτους 2021 και τη συμπλήρωση 200 ετών από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης, η Πρεσβεία της Ελλάδας στο Βερολίνο διοργάνωσε, με χορηγία του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού, τον 3ο Διαγωνισμό Αρχαίων Ελληνικών με θέμα «Η αρχαία Ελλάδα ως κινητήρια δύναμη νέων οραμάτων: Η Ελληνική Επανάσταση» που αφορούσε τους μαθητές των γυμνασίων και των λυκείων των ουμανιστικών σχολείων της Γερμανίας. Η εκπαιδευτική-επιμορφωτική δράση της Πρεσβείας τελούσε υπό την αιγίδα της Επιτροπής «Ελλάδα 2021».[178]

4.2 Το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας

Η Γερμανία αποτελείται από δεκαέξι ομόσπονδα κράτη, τα λεγόμενα Bundesländer. Κάθε ομόσπονδο κρατίδιο διαθέτει κυβέρνηση, κοινοβούλιο καθώς και τα δικά του σύμβολα (σημαία, θυρεό). Ο αρχηγός κάθε κρατιδίου κατέχει τον τίτλο του πρωθυπουργού (Ministerpräsident). Στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας οι ευθύνες για το εκπαιδευτικό σύστημα κατανέμονται μεταξύ του ομόσπονδου κράτους (Federation) και των χωρών-κρατιδίων (Länder). Το πεδίο των αρμοδιοτήτων της ομοσπονδιακής κυβέρνησης ορίζεται από το Σύνταγμα (Grundgesetz). Παρότι ο βασικός νόμος παρέχει νομοθετικές εξουσίες στην Ομοσπονδία, οι χώρες-κράτη (Länder) έχουν

[178] Βλ. τον επίσημο διαδικτυακό ιστότοπο της πρεσβείας: https://www.mfa.gr/germany/presveia/news/3o-diagonismos-arkhaion-ellenikon-arkhaia-ellada-os-kineteria-duname-neon-oramaton-ellenike-epanastase.html, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 18/4/2021.

το δικαίωμα να νομοθετούν και αυτές, κάτι που ισχύει και για τον τομέα της εκπαίδευσης. Η διαχείριση του εκπαιδευτικού συστήματος είναι σχεδόν αποκλειστικά θέμα των χωρών-κρατιδίων (Länder). Εκτός από τον καταμερισμό των καθηκόντων, ο βασικός νόμος προβλέπει επίσης τη συνεργασία μεταξύ ομοσπονδιακής κυβέρνησης και ομόσπονδων κρατών στο πλαίσιο των κοινών τους καθηκόντων.[179]

Η εκπαίδευση στην πρώιμη παιδική ηλικία (Die frühkindliche Bildung) δεν αποτελεί μέρος του κρατικού οργανωμένου σχολικού συστήματος στη Γερμανία αλλά σχεδόν αποκλειστικά ανατίθεται στον τομέα πρόνοιας των παιδιών και των νέων. Η ευθύνη σε ομοσπονδιακό επίπεδο, στο πλαίσιο της δημόσιας ευημερίας, ανήκει στο ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικογένειας, Ηλικιωμένων, Γυναικών και Νεολαίας (Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, BMFSFJ). Μετά το κοινό τετραετές δημοτικό σχολείο (εξαετές στο Βερολίνο και στο Βραδεμβούργο), υπάρχει επιλογή στην εκπαίδευση μεταξύ Hauptschule, Realschule και Gymnasium. Η επαγγελματική εκπαίδευση πραγματοποιείται από ένα διπλό σύστημα, που λέγεται έτσι γιατί η εκπαίδευση σε αυτό πραγματοποιείται σε δύο στάδια μάθησης: Betrieb und in der Berufsschule (επιχείρηση και επαγγελματική σχολή).[180]

4.2.1 Στάδια του εκπαιδευτικού συστήματος

Οι πληροφορίες που αφορούν τα στάδια του εκπαιδευτικού συστήματος της Γερμανίας, τα οποία περιγράφονται αναλυτικά παρακάτω, ανακτήθηκαν από τον επίσημο ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Ευρυδίκη»: European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice, European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice.[181]

Frühkindliche Bildung, Betreuung und Erziehung – Εκπαίδευση, φροντίδα και ανατροφή στην πρώιμη παιδική ηλικία

[179] Για περισσότερα βλ. European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice, Deutschland, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/germany_de, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 21/4/2021.

[180] Ό.π.

[181] Ό.π.

Η εκπαίδευση, φροντίδα και ανατροφή στην πρώιμη παιδική ηλικία περιλαμβάνουν εγκαταστάσεις για παιδιά έως την εισαγωγή στο σχολείο, στην ηλικία των 6 ετών. Για παιδιά που πρέπει να ενταχθούν στις δομές αλλά αντιμετωπίζουν αναπτυξιακά προβλήματα, υπάρχουν άλλα ιδρύματα / δομές.

Schulpflicht – Υποχρεωτική εκπαίδευση

Κατά κανόνα, η γενική υποχρεωτική εκπαίδευση ξεκινά για όλα τα παιδιά στη Γερμανία στην ηλικία των 6 ετών και περιλαμβάνει 9 χρόνια πλήρους φοίτησης. Οι νέοι που δεν παρακολουθούν σχολείο γενικής εκπαίδευσης πλήρους απασχόλησης ή επαγγελματική σχολή στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όταν έχουν ολοκληρώσει την περίοδο υποχρεωτικής γενικής εκπαίδευσης, πρέπει να συνεχίσουν να φοιτούν με μερική απασχόληση (υποχρεωτική παρακολούθηση του Berufsschule), που διαρκεί συνήθως τρία χρόνια.

Primärbereich – Πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Κατά κανόνα, όταν τα παιδιά φτάνουν στην ηλικία των 6 ετών, υποχρεούνται να φοιτήσουν στο δημοτικό σχολείο. Όλοι οι μαθητές στη Γερμανία εισέρχονται στο Grundschule, το οποίο σχεδόν σε όλα τα κρατίδια καλύπτει τους βαθμούς 1 έως 4[182] (στο Βερολίνο και στο Βραδεμβούργο οι βαθμοί είναι 1 έως 6).

Sekundärbereich – Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Μετά το στάδιο της πρωτοβάθμιας, η δευτεροβάθμια εκπαίδευση στα κρατίδια χωρίζεται σε διάφορα εκπαιδευτικά τμήματα, με αντίστοιχα πιστοποιητικά και προσόντα, ανάλογα με τον τύπο του σχολείου. Όταν οι μαθητές ολοκληρώσουν την υποχρεωτική εκπαίδευση, μεταβαίνουν στην ανώτερη, δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το φάσμα των προσφερόμενων μαθημάτων περιλαμβάνει γενική εκπαίδευση πλήρους απασχόλησης και επαγγελματικές σχολές, καθώς και επαγγελματική κατάρτιση εντός του διπλού συστήματος (duales System).

Για τις κατηγορίες σχολείων που προσφέρουν έναν συγκεκριμένο τύπο εκπαίδευσης, όλη η διδασκαλία αφορά το συγκεκριμένο προσόν. Αυτό ήταν παραδοσιακά

[182] Βλ. παρακάτω Διάγραμμα 5.

το Hauptschule, το Realschule και το Gymnasium. Τα σχολεία που προσφέρουν περισσότερους από έναν τύπους εκπαίδευσης έχουν δύο ή και τρία προγράμματα εκπαίδευσης υπό ενιαίο όμως πλαίσιο. Τα περισσότερα κρατίδια έχουν καταργήσει το Hauptschule και το Realschule.

Όταν οι μαθητές ολοκληρώσουν την υποχρεωτική εκπαίδευση στην ηλικία των 15 ετών, προχωρούν στην ανώτερη, δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ο τύπος του σχολείου που εισέρχονται, εξαρτάται από τα προσόντα και τα δικαιώματα που έχουν στο τέλος της εκπαίδευσης αυτής. Το φάσμα των προσφερόμενων μαθημάτων περιλαμβάνει γενική εκπαίδευση και επαγγελματικά σχολεία πλήρους απασχόλησης, καθώς και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, εντός του διπλού συστήματος.

Tertiärbereich – Τριτοβάθμια εκπαίδευση

Περιλαμβάνει ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: Πανεπιστήμια (Universitäten), πανεπιστήμια εφαρμοσμένων επιστημών (Fachhochschulen), ανώτατες σχολές τέχνης και μουσικής (Kunst- und Musikhochschulen) και άλλα ιδρύματα που προσφέρουν μαθήματα σπουδών σε φοιτητές που έχουν ολοκληρώσει το ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο και έχουν αποκτήσει δικαίωμα εισόδου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Επιπροσθέτως, υφίστανται και ορισμένα ειδικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που δέχονται μόνο συγκεκριμένες ομάδες, π.χ. τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των Ομοσπονδιακών Ένοπλων Δυνάμεων (Hochschulen der Bundeswehr) και διοικητικά κολλέγια (Verwaltungs Fachhochschulen), τα οποία δεν εξετάζονται εδώ.

Ως εναλλακτική λύση πανεπιστημιακών σπουδών μπορούν επίσης να επιλέξουν σε ορισμένα κρατίδια να εισέλθουν σε επαγγελματικές ακαδημίες (Berufsakademie). Επιστημονική και ταυτόχρονα επαγγελματική κατάρτιση προσανατολισμένη στην πρακτική παρέχεται σε κρατικές ή αναγνωρισμένες από το κράτος ακαδημίες σπουδών καθώς και σε εκπαιδευτικά κέντρα.

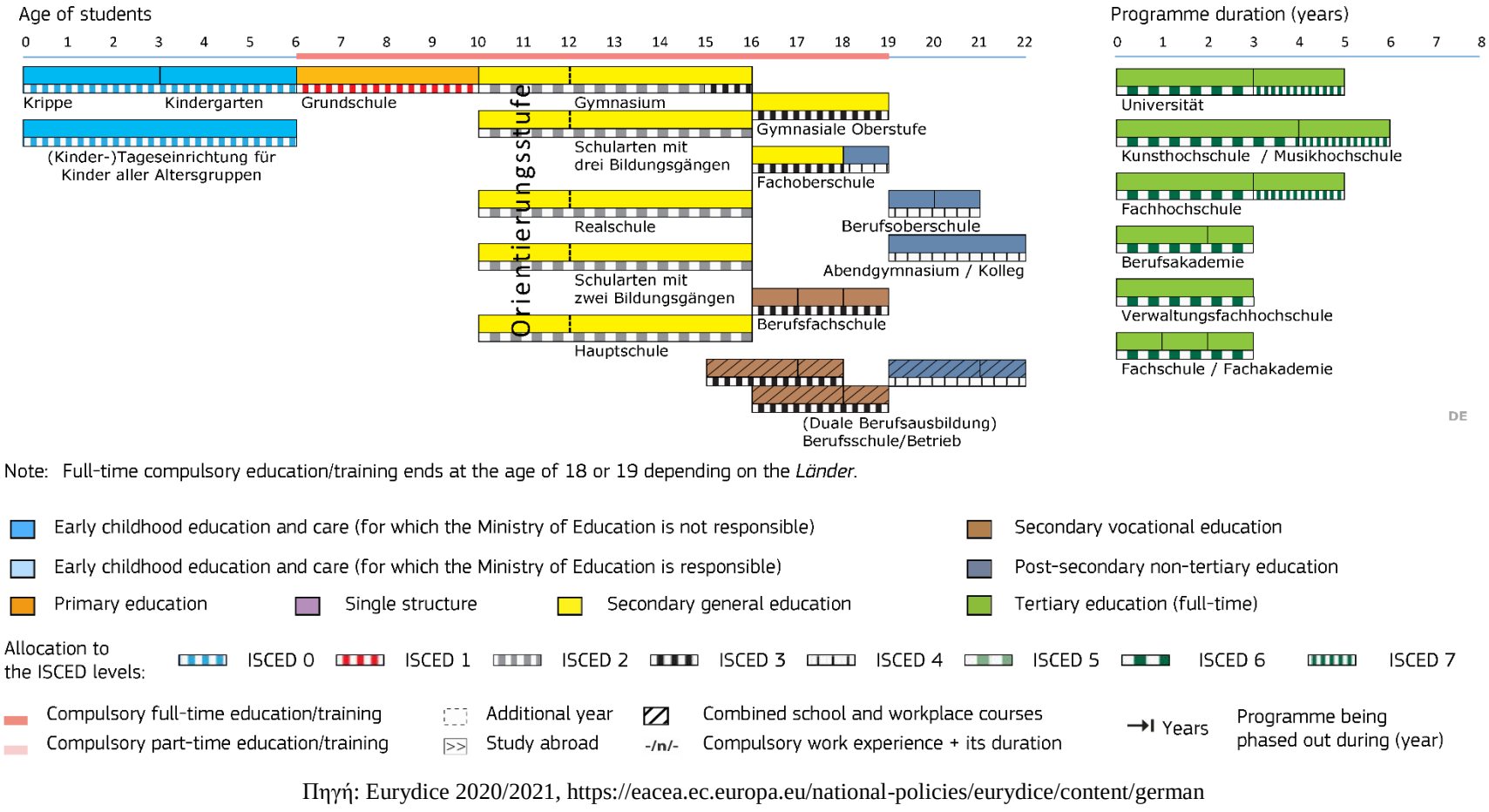
Οι Τεχνικές Σχολές (Fachschulen) και οι Τεχνικές Ακαδημίες (Fachakademien) στη Βαυαρία είναι ιδρύματα συνεχούς επαγγελματικής εκπαίδευσης. Το επίπεδο προσόντων που αποκτώνται εκεί είναι συγκρίσιμο με το πρώτο επίπεδο του τριτοβάθμιου τομέα, σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Ταξινόμησης της Εκπαίδευσης (International Standard Classification of Education ISCED).

Erwachsenenbildung und lebenslanges Lernen – Εκπαίδευση ενηλίκων και διά βίου μάθηση

Συνοπτικά: Οι δραστηριότητες του κράτους στον τομέα της συνεχούς εκπαίδευσης περιορίζονται, ως επί το πλείστον, στη θέσπιση αρχών και στην έκδοση κανονισμών σχετικά με την οργάνωση και τη χρηματοδότηση. Τα παραπάνω ορίζονται στους ομοσπονδιακούς και πολιτειακούς νόμους. Ο στόχος των κρατικών κανονισμών είναι ο καθορισμός του πλαισίου για τη βέλτιστη συμβολή της συνεχούς εκπαίδευσης στη διά βίου μάθηση.

Διάγραμμα 5

Δομή του εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος της Γερμανίας

Πηγή: Eurydice 2020/2021, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/german

4.3 Η κλασική φιλολογία στη Γερμανία σήμερα

Οι πληροφορίες για τη δομή και οργάνωση των προγραμμάτων σπουδών της Γερμανίας καθώς και για τους τύπους ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τα ανακτήθηκαν από τον επίσημο ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Ευρυδίκη»: European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice, European Commission, EACEA National Policies Platform, Germany Higher Education.[183]

Οι Τύποι ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στη Γερμανία (Arten von Hochschuleinrichtungen) συνοπτικά αφορούν:

1. Πανεπιστήμια και αντίστοιχες Ανώτατες Σχολές (Universitäten und gleichgestellte Hochschulen)
2. Σχολές τέχνης και μουσικής (Kunst- und Musikhochschulen)
3. Πανεπιστήμια εφαρμοσμένων επιστημών (Fachhochschulen / Hochschulen für angewandte Wissenschaften)
4. Ιδρύματα εκτός του τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης – επαγγελματικές ακαδημίες, τεχνικές σχολές (Einrichtungenaußerhalb des Hochschulbereichs – Berufsakademien, Fachschulen).

Σύμφωνα με τα δεδομένα του 2020, η Γερμανία είχε συνολικά 390 κρατικά και αναγνωρισμένα από το κράτος ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ακολουθεί συνοπτική παρουσίαση των ανωτέρω κατηγοριών:

Universitäten und gleichgestellte Hochschulen – Πανεπιστήμια και αντίστοιχες Ανώτατες Σχολές

Τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που προσφέρουν μεμονωμένα μαθήματα σπουδών, π.χ. τα θεολογικά κολλέγια, ή που εστιάζουν σε συγκεκριμένους τομείς, όπως η Pädagogische Hochschulen (μόνο στη Βάδη-Βυρτεμβέργη), είναι ισοδύναμα με τα

[183] Βλ. European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice, European Commission, EACEA National Policies Platform, Germany Higher Education: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-31_en, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 24/4/2021.

πανεπιστήμια. Το κοινό χαρακτηριστικό που έχουν αυτά τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, κατά κανόνα, είναι το δικαίωμα απονομής του Doktorgrad (διδακτορικό), καθώς και το δικαίωμα απονομής τίτλων διδασκαλίας (Habilitationsrecht).

Σχολές Τέχνης και Μουσικής – Kunst- und Musikhochschulen

Οι ανώτατες σχολές τέχνης και μουσικής προσφέρουν ποικιλία μαθημάτων (εικαστικές και παραστατικές τέχνες, μουσικά θέματα, ιστορία τέχνης, εκπαίδευση, μουσικολογία, μουσική, σχεδιασμός για τις τέχνες του θεάματος κ.ά.). Μερικές σχολές διδάσκουν ολόκληρη τη γκάμα των καλλιτεχνικών θεμάτων, ενώ άλλες μόνο ορισμένους κλάδους. Στα ακαδημαϊκά γνωστικά αντικείμενα των σχολές τέχνης και μουσικής μπορούν, κατά κανόνα, να απονέμονται διδακτορικά.

Fachhochschulen / Hochschulen für angewandte Wissenschaften – Πανεπιστήμια εφαρμοσμένων επιστημών

Τα πανεπιστήμια εφαρμοσμένων επιστημών ενσωματώθηκαν στο σύστημα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ως ένας νέος τύπος ιδρύματος μετά τη σχετική συμφωνία μεταξύ των ομόσπονδων κρατιδίων το 1968. Πολλά από αυτά τα ιδρύματα διαφέρουν μεταξύ τους σημαντικά ως προς το μέγεθος, τον αριθμό των μαθητών και τον αριθμό των προσφερόμενων μαθημάτων, κατά συνέπεια έχουν συγκεκριμένο τομέα εξειδίκευσης.

Einrichtungen außer halbdes Hochschulbereichs – Berufsakademien, Fachschulen – Ιδρύματα εκτός του τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης – επαγγελματικές ακαδημίες, τεχνικές σχολές

Οι επαγγελματικές ακαδημίες είναι ιδρύματα που παρέχουν επαγγελματική κατάρτιση, έχουν σχέση με την επιστήμη και ταυτόχρονα είναι προσανατολισμένα στην πρακτική, προσφέροντας κατάρτισης σε μια ακαδημία σπουδών και σε μια εταιρεία (διπλό σύστημα). Οι εταιρείες αναλαμβάνουν το κόστος της κατάρτισης εντός αυτής και παρέχουν στους φοιτητές επίδομα.

Οι επαγγελματικές ακαδημίες ιδρύθηκαν για το 1974 στη Βάδη-Βυρτεμβέργη ως πρότυπες πειραματικές ακαδημίες και σήμερα υπάρχουν σε ορισμένα κρατίδια. Τα Fachschulen είναι ιδρύματα συνεχούς επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και αφορούν τους ακόλουθους τομείς:

- Αγροτική οικονομία

- Σχέδιο
- Τεχνολογία
- Επιχείρηση
- Κοινωνική εργασία

Studiengänge im ersten Studienzyklus – Προγράμματα σπουδών πρώτου κύκλου

Κατά το χειμερινό εξάμηνο 2019-2020, πανεπιστήμια και αντίστοιχες ανώτατες σχολές, σχολές τέχνης και μουσικής, καθώς και τεχνικές σχολές προσέφεραν προπτυχιακά μαθήματα που οδήγησαν στην απόκτηση πτυχίου:

Πτυχία (Bachelor grade):

- Bachelor of Arts (B.A.)
- Bachelor of Science (B.Sc.)
- Bachelor of Engineering (B.Eng.)
- Bachelor of Laws (LL.B.)

Πτυχία (Bachelor grade) σε σχολές τέχνης και μουσικής:

- Bachelor of Fine Arts (B.F.A.)
- Bachelor of Arts (B.A.)
- Bachelor of Music (B.Mus.)

Ο ακόλουθος προσδιορισμός χρησιμοποιείται για πτυχία Bachelor που αποκτώνται με μαθήματα τα οποία παρέχουν τις εκπαιδευτικά προσόντα για μια θέση διδασκαλίας:

- Bachelor of Education (B.Ed.).[184]

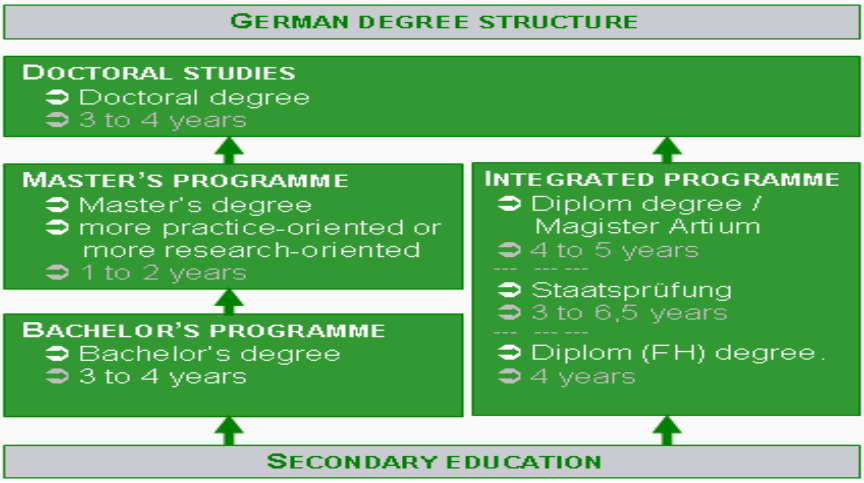
Studiengänge im zweiten Studienzyklus – Προγράμματα σπουδών δεύτερου κύκλου

Η τυπική περίοδος σπουδών για τα μαθήματα μεταπτυχιακών σπουδών Master μπορεί να διαρκεί δύο, τρία ή τέσσερα εξάμηνα.

[184] Ό.π.

Διάγραμμα 6

Δομή πτυχίων στη Γερμανία

Πηγή: European Consortium for Accreditation (ECA)[185]

4.4 Friedrich-Alexander Universität Erlangen – Nürnberg

Ιδρύθηκε στις 4 Νοεμβρίου 1743 από τον Margrave Friedrich von Brandenburg-Bayreuth και επεκτάθηκε το 1769 από τον Margrave Alexander von Brandenburg-Ansbach. Το Πανεπιστήμιο μεταφέρθηκε στην πολιτεία της Βαυαρίας το 1810. Το 1961 το κολλέγιο Nürnberger Hochschule für Wirtschafts- und Sozialwissenschaften ενσωματώθηκε στο FAU και ομοίως το 1972 το κολλέγιο Pädagogische Hochschule Nürnberg. Περίπου 40.000 φοιτητές σπουδάζουν σήμερα στο Πανεπιστήμιο αυτό, το οποίο αποτελείται από πέντε Σχολές (fakultäten):

- Philosophische Fakultät und Fachbereich Theologie
- Rechts- und Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät
- Medizinische Fakultät
- Naturwissenschaftliche Fakultät
- Technische Fakultät

[185] Η Ευρωπαϊκή Κοινοπραξία Διαπίστευσης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (The European Consortium for Accreditation in higher education, ECA) είναι μια ένωση αναγνωρισμένων οργανισμών διαπίστευσης και διασφάλισης ποιότητας στην Ευρώπη. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. http://ecahe.eu/home/about/, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 24/4/2021.

Το ίδρυμα διαθέτει έναν αριθμό κεντρικών επιστημονικών εγκαταστάσεων (Zentrale Wissenschaftliche Einrichtungen), που ενισχύουν τα πεδία της έρευνάς του ή παρέχουν υπηρεσίες που σχετίζονται με την επιστήμη. Έχει αναπτύξει ποικίλες ερευνητικές συνεργασίες με γνωστές διεθνείς εταιρείες, με άλλα πανεπιστήμια, ομοσπονδιακά γραφεία και μουσεία, με σκοπό την προαγωγή της έρευνας σε όλα τα επίπεδα.[186] Απόφοιτοί του έχουν λάβει τιμητικές διακρίσεις για το έργο τους (βραβείο Νόμπελ) και αρκετοί έχουν διαγράψει λαμπρή επαγγελματική πορεία.[187]

Η επιλογή του Τμήματος (Ινστιτούτου) που θα μελετηθεί εδώ έγινε με βάση το περιεχόμενο των σπουδών που αφορά την κλασική φιλολογία. Το Πανεπιστήμιο διαθέτει αρκετά προγράμματα που περιέχουν μαθήματα σχετικά με το γνωστικό αντικείμενο της αρχαίας ελληνικής γραμματείας αλλά η ποσόστωσή τους είναι αρκετά μικρότερη· για τον λόγο αυτό έγινε επιλογή των προγραμμάτων του Ινστιτούτου Αρχαίων γλωσσών.

[186] Όσον αφορά τις διεθνείς κατατάξεις για τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κτλ.) του ιδρύματος, το Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg (FAU) σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings για το 2021, καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 247η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.126 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 4η θέση (overall rank) σε σύνολο 91 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Για το 2022, το Πανεπιστήμιο της Νυρεμβέργης, σύμφωνα με τα στοιχεία από την SCImago Institutions Rankings για το 2022, καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 247η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.364 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 4η θέση (overall rank) σε σύνολο 90 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Βλ. SCImago Institutions Rankings, https://www.scimagoir.com/rankings.php?sector=Higher%20educ, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 10/10/2022.

[187] Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nurnberg, https://www.fau.de/, απ' όπου ανακτήσαμε και επεξεργαστήκαμε τις πληροφορίες και τα δεδομένα σχετικά με την παρουσίαση, τη δομή και τη διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών του ιδρύματος (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 8/6/2021).

4.4.1 Klassische Philologie Institut für Alte Sprachen

Το Ινστιτούτο εντάσσεται στο Τμήμα Alte Welt und Asiatische Kulturen (Παλαιός κόσμος και ασιατικοί πολιτισμοί) της Φιλοσοφικής Σχολής και του Θεολογικού Τμήματος. Στο Ινστιτούτο υπάρχει έδρα αρχαίων ελληνικών.[188] Συνολικά το Ινστιτούτο διαθέτει τα παρακάτω προγράμματα σπουδών:

- Lehramt Gymnasium Griechisch
- B.A. Griechische Philologie
- Lehramt Gymnasium Latein
- B.A. Lateinische Philologie
- M.A. Antike Sprachen und Kulturen
- Beachten Sie außerdem die allgeme

Στην παρούσα έρευνα αναλύεται το πρόγραμμα σπουδών B.A. Griechische Philologie και γίνεται σύντομη αναφορά στο πρόγραμμα Lehramt Gymnasium Griechisch (LA).

B.A. Griechische Philologie

Επίκεντρο του προγράμματος της αρχαίας ελληνικής φιλολογίας είναι η μελέτη της γλώσσας, της λογοτεχνίας και του πολιτισμού της αρχαίας Ελλάδας. Για τον σκοπό αυτό το μάθημα παρέχει γλωσσικά μαθήματα αρχαίων ελληνικών. Η μελέτη της γλώσσας συμβάλλει στην απόκτηση των απαιτούμενων γνώσεων για την ανάγνωση των κειμένων από το πρωτότυπο. Το προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών της αρχαίας ελληνικής φιλολογίας μπορεί να μελετηθεί στο διαμορφωμένο πτυχίο δύο θεμάτων ως πρωτεύον θέμα (90 ECTS, με πτυχίο Bachelor) ή ως δευτερεύον θέμα (70 ECTS), σε συνδυασμό με κάποιο άλλο θέμα που εντάσσεται στις ανθρωπιστικές σπουδές. Το πρόγραμμα διαρκεί έξι εξάμηνα. Ακολουθεί η ανάλυση των σχετικών με την αρχαία ελληνική γραμματεία μαθημάτων.

Wahlpflicht I – Graecum I

Το μάθημα διδάσκεται στο α΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα ενότητας: Η ενότητα χρησιμεύει για την απόκτηση της πρώτης στοιχειώδους γνώσης στο λεξιλόγιο και τη γραμματική

[188] Βλ. Lehrstuhl Griechisch, https://www.klassische-philologie.phil.fau.de/lehrstuhl-griechisch/, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 8/6/2022.

της αττικής γλώσσας. Οι ασκήσεις μετάφρασης βασίζονται αρχικά σε ευκολότερα κείμενα.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Ως εκπαιδευτικό εγχειρίδιο χρησιμοποιείται το έργο *Kairos neu* (2 τόμοι, Buchner Verlag, Bamberg). Αντί για το *Kairos 1 neu* μπορεί κάποιος επίσης να χρησιμοποιήσει το *Kairos 1*. Οποιαδήποτε ελληνική σχολική γραμματική, συμπεριλαμβανομένων και των αυτών της αρχαίας ελληνικής, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως γραμματική. Προτείνονται οι γραμματικές *Ars Graeca, Kaegi* και Langenscheidt (αλλά η τελευταία έχει μικρότερο Τμήμα συντακτικού).

Wahlpflicht II – Graecum II

Το μάθημα διδάσκεται στο β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Μετάφραση από σύντομα αποσπάσματα πρωτότυπων κειμένων. Με την ολοκλήρωση της ενότητας οι φοιτητές αποκτούν βασικές γνώσεις της αρχαίας ελληνικής γραμματικής. Προαπαιτούμενος όρος για την παρακολούθηση του μαθήματος είναι η επιτυχής ολοκλήρωση της ενότητας «Wahlpflicht I». Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Εγχειρίδια και λεξικά.

Wahlpflicht III – Griechische Philologie V – Griechisch Archäologie oder Alte Geschichte oder Antike Philosophie oder Neues Testament

Το μάθημα διδάσκεται στο α΄ και β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Μελέτη σε μια διάλεξη ενός πεζογράφου ή ενός ποιητή· κάποιου είδους πεζογραφικού έργου ή ποιητικού ή μιας εποχής. Επιστημονική επεξεργασία ενός κειμένου σε σεμινάριο κ.ά. Προαπαιτούμενος όρος για την παρακολούθηση της ενότητας είναι η γνώση αρχαίων ελληνικών.

Wahlpflicht IV – Einführende Sprachübungen I , II

Το μάθημα διδάσκεται στο α΄ και β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Μεταφραστικές ασκήσεις από αρχαία ελληνικά σε γερμανικά και από γερμανικά σε αρχαία ελληνικά, ασκήσεις γραμματικής και λεξιλογίου. Προαπαιτούμενος όρος για την παρακολούθηση της ενότητας είναι η γνώση αρχαίων ελληνικών.

Sprachübungen I – Sprache Ia – Sprache Ib

Το μάθημα διδάσκεται στο γ΄ και δ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Οι φοιτητές αναλύουν αρχαία ελληνικά κείμενα· γίνεται μετάφραση κειμένων με μεγαλύτερο βαθμό δυσκολίας. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη συμμετοχή είναι οι φοιτητές να έχουν παρακολουθήσει τα μαθήματα επιλογής I + II ή III + IV.

Poesie

Το μάθημα διδάσκεται στο γ΄ και δ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Φιλολογική επεξεργασία ενός ποιητικού κειμένου. Προχωρημένο σεμινάριο. Μελέτη ενός συγγραφέα, ενός λογοτεχνικού είδους ή μιας λογοτεχνικής περιόδου σε μια διάλεξη. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη συμμετοχή στην ενότητα είναι οι φοιτητές να έχουν παρακολουθήσει τα μαθήματα επιλογής I + II ή III + IV.

Prosa

Το μάθημα διδάσκεται στο γ΄ και δ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Φιλολογική επεξεργασία ενός κειμένου. Προχωρημένο σεμινάριο. Μελέτη ενός συγγραφέα, ενός λογοτεχνικού είδους ή μιας λογοτεχνικής περιόδου σε μια διάλεξη. Απαραίτητη προϋπόθεση για την συμμετοχή στην ενότητα είναι οι φοιτητές να έχουν παρακολουθήσει τα μαθήματα επιλογής I + II ή III + IV.

Lektüre – Lektüre Poesie, Prosa

Το μάθημα διδάσκεται στο ε΄ και στ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Ανάγνωση ποίησης και πεζογραφίας. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη συμμετοχή στην ενότητα είναι οι φοιτητές να έχουν παρακολουθήσει τα μαθήματα επιλογής I + II ή III + IV.

Sprachübungen II – Sprache IIa, IIb

Το μάθημα διδάσκεται στο ε΄ και στ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Μεταφραστικές ασκήσεις από τα αρχαία ελληνικά στα γερμανικά και το αντίστροφο. Απαραίτητη προϋπόθεση για την παρακολούθηση ενότητας είναι οι φοιτητές να έχουν ολοκληρώσει την παρακολούθηση της ενότητας Sprachübungen I.

Lehramt Gymnasium Griechisch (LA)

Επίκεντρο του προγράμματος είναι η μελέτη της γλώσσας, της λογοτεχνίας και του πολιτισμού της αρχαίας Ελλάδας. Τα αρχαία ελληνικά μπορούν να συνδυαστούν με τα λατινικά, με το Υπουργείο Παιδείας να προτείνει την προσθήκη ενός τρίτου, ελεύθερης επιλογής διδακτικού θέματος. Ωστόσο, τα αρχαία ελληνικά μπορούν επίσης να επιλεγούν ως πρόσθετο μάθημα για οποιονδήποτε συνδυασμό θεμάτων για διδασκαλία στο

σχολείο.[189] Δεν θα ακολουθήσει αναλυτική περιγραφή των μαθημάτων που διδάσκονται στο πρόγραμμα, διότι οι ενότητες σε μεγάλο ποσοστό είναι ίδιες με τις ενότητες του προγράμματος B.A. Griechische Philologie: Wahlpflicht I, Wahlpflicht II, Wahlpflicht III, Wahlpflicht IV, Sprachübungen I, Poesie, Prosa, Sprachübungen II Lektüre. Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται αναλυτικά τα μαθήματα του προγράμματος.

Πίνακας 20

Δομή του προγράμματος Lehramt Gymnasium Griechisch (LA)

2. Lehramt an Gymnasien

§ 4 Inhalt, Aufbau und Gliederung des Studiums

(1) Für das Lehramt an Gymnasien sind im Bereich Fachwissenschaft folgende Module erfolgreich abzulegen:

Fachsemester 1.-6.:

Modulbezeichnung	Lehrveranstaltung	SWS				Gesamt ECTS	Workload-Verteilung pro Semester in ECTS-Punkten[1]									Art und Umfang der Prüfung	Faktor Modulnote
		V	Ü	P	S		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.		
Wahlpflichtmodul I[2]	Graecum I		6			10	10									Klausur (120 Min.)	0
Wahlpflichtmodul II[2]	Graecum II		6			10		10								Klausur (120 Min.)	0
Wahlpflichtmodul III[2]	Griechisch	2				10	(2)	(2)								Mdl. Prüfung (20 Min.)	0
	Griechisch				2		(5)	(5)									
	Klassische Archäologie *oder* Alte Geschichte *oder* Antike Philosophie *oder* Neues Testament	2					(3)	(3)									
Wahlpflichtmodul IV[2]	Einführende Sprachübungen I		4			10	(6)	(6)								Klausur (120 Min.)	0
	Einführende Sprachübungen II		2				(4)	(4)									
Grundlagen	Vorlesung Lateinische Philologie *oder* Übung Indogermanistik	(2)	(2)			10			(2)	(2)						Klausur (120 Min.) im Seminar oder der Lektüreübung[3]	1
	Prosa				2				(6)	(6)							
	Lektüre		2						(2)	(2)							
Sprachübungen I	Sprache Ia		4			10			(6)	(6)						Klausur (120 Min.)	1
	Sprache Ib		2						(4)	(4)							
Poesie	Poesie	2				10			(4)	(4)						Klausur (120 Min.) oder Hausarbeit (8-12 S.)[4]	1
	Poesie				2				(6)	(6)							
Prosa	Prosa	2				10					(4)	(4)				Klausur (120 Min.) oder Hausarbeit (8-12 S.)[4]	1
	Prosa				2						(6)	(6)					
Sprachübungen II	Sprache IIa		4			10					(6)	(6)				Klausur (120 Min.)	1
	Sprache IIb		2								(4)	(4)					
Summe:		4-10	20-32		6-8	70	0-20	0-20	0-30	0-30	0-20	0-20					

[189] Για περισσότερες πληροφορίες βλ. τον επίσημο ιστότοπο του Ινστιτούτου: https://www.klassische-philologie.phil.fau.de/studium/studiengaenge-und-ordnungen/#collapse_0, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 28/7/2021.

Fachsemester 7.-9.:

Modulbezeichnung	Lehrveranstaltung	SWS				Gesamt ECTS	Workload-Verteilung pro Semester in ECTS-Punkten[1]									Art und Umfang der Prüfung	Faktor Modulnote
		V	Ü	P	S		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.		
Lektüre	Lektüre Poesie		2			5							(2,5)	(2,5)		Klausur in einer Veranstaltung (120 Min.)[2]	1
	Lektüre Prosa		2										(2,5)	(2,5)			
Literatur	Griechische Literatur				2	10							(5)	(5)		Referat (30-60 Min., 50%) und Hausarbeit (15 S., 50%)	1
	Griechische Literatur				2								(5)	(5)			
Altertumswissenschaften	Griechische Archäologie	2				5							(3)	(3)		Referat (15 Min.)	1
	Exkursion												(2)	(2)			
Sprachübungen	Sprache III		2			5								5		Klausur (120 Min.)	1
	Summe:	2	6		4	25							0-20	5-25			

1 Bei der angegebenen Verteilung handelt es sich um eine Empfehlung.
2 Abhängig von der Wahl der bzw. des Studierenden.

Πηγή: Εγχειρίδιο – Κανονισμοί μελέτης και εξέτασης (Fachstudien- und Prüfungsordnung), https://www.klassische-philologie.phil.fau.de/studium/studiengaenge-und ordnungen/#collapse

Πίνακας 21

Δομή του προγράμματος σπουδών B.A. Griechische Philologie

Αρχαία ελληνική φιλολογία- Griechisch Philologie (B.A.)
Ενότητες (Modules)
• Wahlpflicht I – Graecum I • Wahlpflicht II – Graecum II • Wahlpflicht IV – Einführende Sprachübungen I, II • Sprachübungen I – Sprache Ia – Sprache Ib • Poesie • Prosa • Lektüre – Lektüre Poesie, Prosa • Sprachübungen II – Sprache IIa, IIb

Μεταπτυχιακές σπουδές

Στο Institut für Alte Sprachen (Ινστιτούτο αρχαίων γλωσσών) διατίθεται το μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών M.A. Antike Sprachen und Kulturen (Αρχαίες γλώσσες και πολιτισμοί). Το μεταπτυχιακό πρόγραμμα διαρκεί τέσσερα εξάμηνα και δεν συνδυάζεται με κανένα άλλο μεταπτυχιακό. Προβλέπει μελέτη σε δύο από τα τέσσερα θέματα που προσφέρονται (Indogermanistik, Griechisch, Latein, Mittellatein / ινδοευρωπαϊκές

σπουδές, αρχαία ελληνικά, λατινικά, μεσαιωνικά λατινικά). Το κύριο θέμα του μεταπτυχιακού είναι η κατάρτιση στις δύο γλώσσες, αρχαία ελληνικά ή/και λατινικά και, εάν επιλεγούν, ινδοευρωπαϊκές σπουδές ως υποπεριοχή.

Συμπεράσματα

Το Ινστιτούτο Institut für Alte Sprachen εντάσσεται στο Τμήμα Alte Welt und Asiatische Kulturen (Αρχαίος κόσμος και ασιατικοί πολιτισμοί) της Φιλοσοφικής Σχολής και του Θεολογικού Τμήματος και διαθέτει έδρα αρχαίων ελληνικών.

Η δομή των προγραμμάτων σπουδών B.A. Griechische Philologie και Lehramt Gymnasium Griechisch (LA) ακολουθεί τη δομή των υπόλοιπων προγραμμάτων των γερμανικών πανεπιστημίων. Δεν εντοπίστηκαν ακριβείς πληροφορίες για τα έργα των συγγραφέων που διδάσκονται στις ενότητες, αφενός διότι κάθε διδάσκων ορίζει με διαφορετικό τρόπο την ύλη του και αφετέρου διότι οι πληροφορίες αυτές παρέχονται στους φοιτητές διά ζώσης. Εν προκειμένω όμως, στα προγράμματα δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη μετάφραση από το πρωτότυπο αρχαίο ελληνικό κείμενο στα γερμανικά και αντιστρόφως. Επίσης, τα μαθήματα ακολουθούν μια σειρά που εξασφαλίζει την επάρκεια γνώσεων στο συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο. Για παράδειγμα, σε αρκετά μαθήματα είναι προαπαιτούμενο για την παρακολούθησή τους η ολοκλήρωση συγκεκριμένων ενοτήτων. Αυτό συμβαίνει μεν σε όλα τα ευρωπαϊκά ιδρύματα αλλά στη συγκεκριμένη περίπτωση εντοπίζουμε τη βαρύτητα που δίνεται, έτσι ώστε οι φοιτητές να έχουν υψηλό επίπεδο σπουδών και όχι να απαιτούνται μόνο κάποιες εισαγωγικές ενότητες.

Στα προγράμματα σπουδών που περιγράφηκαν υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον για την αρχαία ελληνική γλώσσα, λογοτεχνία και πολιτισμό. Οι ώρες διδασκαλίας του προγράμματος LA Griechisch και του προγράμματος B.A. Griechische Philologie, οι οποίες αφορούν μαθήματα που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γραμματεία είναι περίπου 690 σε κάθε πρόγραμμα, σύμφωνα με τους διαθέσιμους οδηγούς σπουδών (Modulhandbuch, Stand: 28/07/2021). Επιπροσθέτως, η προτεινόμενη βιβλιογραφία για τα μαθήματα κοινοποιείται στους φοιτητές κατά το τρέχον εξάμηνο και ως εκ τούτου δεν είχαμε πρόσβαση.

Όσον αφορά τις μεταπτυχιακές σπουδές, εντοπίσαμε το πρόγραμμα M.A. Antike Sprachen und Kulturen, το οποίο διαρκεί 4 εξάμηνα και δεν μπορεί να συνδυαστεί με

άλλο πρόγραμμα. Βασικός άξονας του προγράμματος αποτελεί η κατάρτιση στις αρχαίες γλώσσες (αρχαία ελληνικά ή/και λατινικά) και στους αντίστοιχους αρχαίους πολιτισμούς.

4.5 Johannes Gutenberg Universität Mainz

Το Πανεπιστήμιο ιδρύθηκε το 1477, διέκοψε τη λειτουργία του την περίοδο της κατοχής της χώρας από τον Ναπολέοντα, το 1798, και λειτούργησε ξανά το 1946 ως Johannes Gutenberg Universität στο Mainz. Συγκαταλέγεται ανάμεσα στα μεγαλύτερα πανεπιστήμια της Γερμανίας, με μεγάλη ερευνητική και ακαδημαϊκή δράση. Η διδασκαλία στο ίδρυμα είναι προσανατολισμένη στην έρευνα, αφού και στα προγράμματα σπουδών έχει ενσωματωθεί η ερευνητική δραστηριότητα. Μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας έχουν λάβει το βραβείο Νόμπελ και άλλες σημαντικές διακρίσεις. Ως εξωστρεφές πανεπιστήμιο προσφέρει στην κοινότητα ένα μοναδικό θησαυρό γνώσεων που υπερβαίνει τα συνηθισμένα δημοφιλή επιστημονικά σχήματα. Το Πανεπιστήμιο χωρίζεται σε δέκα Κατευθύνσεις-Τμήματα (Fachbereich) και έχει και δύο καλλιτεχνικές σχολές:

1. Katholische und Evangelische Theologie
2. Sozialwissenschaften, Medien und Sport
3. Rechts- und Wirtschaftswissenschaften
4. Universitätsmedizin
5. Philosophie und Philologie
6. Translations- Sprach- und Kulturwissenschaft
7. Geschichts- und Kulturwissenschaften
8. Physik, Mathematik und Informatik
9. Chemie, Pharmazie, Geographie und Geowissenschaften
10. Biologie

- Hochschule für Musik
- Kunsthochschule Mainz

Με περίπου 244 προγράμματα σπουδών, το Πανεπιστήμιο προσφέρει πρόσβαση σε ένα ευρύ φάσμα γνωστικών αντικειμένων.[190] Τα πτυχία του ιδρύματος κατηγοριοποιούνται σε Abschlüsse Master, Diplom, Magister και Staatsexamen

- Ein-Fach-Bachelor (πτυχίο μιας θεματικής)
- Zwei-Fächer-Bachelor (πτυχίο δύο θεματικών)
- Bachelor of Education (πτυχίο στην εκπαίδευση)
- Staatsexamen (κρατικές εξετάσεις)
- Diplom (δίπλωμα)
- Magister (Μάστερ)
- Internationale Studienprogramme (Διεθνή προγράμματα σπουδών)

Αναλυτικά, σχετικά με τα τρία πρώτα προγράμματα σπουδών[191]:

1. Το πτυχίο μιας θεματικής αποτελείται από ένα πρόγραμμα σπουδών και παρέχει σε βάθος γνώσεις στον συγκεκριμένο τομέα. Προσφέρονται κυρίως προγράμματα από τον τομέα των φυσικών, οικονομικών και μουσικών επιστημών. Το Bachelor of Science Business Education αφορά την απόκτηση ειδικότητας.
2. Το πτυχίο δύο θεματικών έχει ως στόχο να προσδώσει επιστημονικές αρχές, μεθοδολογικές ικανότητες και επαγγελματικά προσόντα που σχετίζονται με τους συγκεκριμένους τομείς. Στο δίπλωμα Bachelor of Arts μπορούν να συνδυαστούν θέματα από τις ανθρωπιστικές επιστήμες, τις κοινωνικές επιστήμες ή τη γλωσσολογία. Το πρόγραμμα αποτελείται από ένα κύριο βασικό πρόγραμμα

[190] Σχετικά με τις διεθνείς κατατάξεις για τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κτλ.) του ιδρύματος, σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings για το 2021, το Πανεπιστήμιο Johannes Gutenberg Universität Mainz καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 378η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.126 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 16η θέση (overall rank) σε σύνολο 91 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Για το 2022 το Πανεπιστήμιο καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 364η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.364 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 14η θέση (overall rank) σε σύνολο 90 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Βλ. Scimago Institutions Rankings 2021, https://www.scimagoir.com/, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 17/10/2022.

[191] Johannes Gutenberg-Universität Mainz, http://www.uni-mainz.de/, απ' όπου ανακτήσαμε και επεξεργαστήκαμε τις πληροφορίες και τα δεδομένα που αφορούν την παρουσίαση, τη δομή του ιδρύματος και τη διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 26/5/2021)

και ένα δευτερεύον, με το βασικό θέμα να αντιπροσωπεύει περίπου τα δύο τρίτα του προγράμματος σπουδών. Το πτυχίο δύο θεματικών μπορεί να σχεδιαστεί ξεχωριστά, δεδομένου ότι υπάρχει ευρύ φάσμα πιθανών συνδυασμών.

3. Το πτυχίο στην εκπαίδευση καταρτίζει εκπαιδευτικούς και τα μαθήματα προέρχονται από το Bachelor of Education (B.Ed.) και το Master of Education (M.Ed.).

Παρουσιάζουμε στη συνέχεια το Τμήμα Fachbereich Geschichts- und Kulturwissenschaften.

4.5.1 Fachbereich Geschichts- und Kulturwissenschaften

Στο Τμήμα ιστορίας και πολιτιστικών σπουδών (Fachbereich Geschichts- und Kulturwissenschaften) η ποικιλία των θεμάτων που διδάσκονται αντιστοιχεί στην εξέλιξη του ανθρώπινου πολιτισμού, αρχής γενομένης από την Εποχή του λίθου έως σήμερα. Από την Ευρώπη έως τη Μεσόγειο, τη Μέση Ανατολή, την Αφρική και όλες τις άλλες κατευθύνσεις μελετώνται όλες οι εκφάνσεις της λογοτεχνίας, της τέχνης και της μουσικής, και ο αντίκτυπός τους στον πολιτισμό. Αρχαιολογικές, φιλολογικές, ιστορικές, καλλιτεχνικές, μουσικολογικές και εθνολογικές μέθοδοι και θεωρίες εξετάζονται για την καλύτερη κατανόηση των προγραμμάτων. Είναι επί του παρόντος δυνατή η απόκτηση των ακαδημαϊκών πτυχίων Bachelor of Arts / Education (BA / BEd), Master of Arts / Education (MA / MEd) και Doctor philosophiae (Dr. phil.). Βιβλιοθήκες, αρχεία και συλλογές καθώς και η κεντρική πανεπιστημιακή βιβλιοθήκη προσφέρουν στους φοιτητές πρόσβαση σε σημαντικές για την ιστορία και τον πολιτισμό πηγές πληροφόρησης. Διεθνούς φήμης ινστιτούτα και κέντρα συνεργάζονται με το Römisch-Germanischen Zentralmuseum, RGZM, το Leibniz-Institut für europäische Geschichte, IEG, την Akademie der Wissenschaften und der Literatur Mainz, AdW, κ.ά. Το Τμήμα διαθέτει μεγάλη ποικιλία προγραμμάτων σπουδών, από τα οποία επιλέχθηκαν τα δύο που θεωρήθηκαν αντιπροσωπευτικά στη μελέτη της κλασικής φιλολογίας. Τα προγράμματα προπτυχιακών σπουδών BA μπορούν να επιλεγούν ως κύρια ή ως δευτερεύοντα θέματα.

Griechisch (B.A.)

Το πρόγραμμα διαρκεί 3 έτη. Είναι απαραίτητη η γνώση αρχαίων ελληνικών. Στην ουσία πρόκειται για πρόγραμμα δύο θεματικών και το πρόγραμμα σπουδών Griechisch είναι η περιγραφή του δευτερεύοντος θέματος. Η κλασική φιλολογία περιλαμβάνει τη μελέτη

πολιτιστικών, κυρίως γραπτών, αρχαίων ελληνικών και λατινικών κειμένων, από τον 8ο π.Χ. έως τον 8ο μ.Χ. αιώνα. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η οποία είναι τόσο σημαντική για την ιστορία του δυτικού πολιτισμού, εμφανίζονται σχεδόν όλες οι λογοτεχνικές μορφές έκφρασης. Η μελέτη της κλασικής φιλολογίας συνεπώς περιλαμβάνει ευρύ φάσμα θεμάτων, που αφορά το έπος, το δράμα, τη φιλοσοφία, την ιστοριογραφία κ.ά. Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα η γλωσσολογία, η λογοτεχνία και η ιστορία συνεργάζονται ως εργαλεία έρευνας και κατανόησης, διότι η ανάλυση της γλώσσας και η ερμηνεία της μορφής και του περιεχομένου της αποτελούν μέρος της κατανόησης του θέματος. Ακολουθεί η δομή των μαθημάτων:

Modul 1, Griechische Sprache und Literatur I

Η ενότητα διαρκεί δύο εξάμηνα και διδάσκεται στο α΄ και β΄ εξάμηνο σπουδών. Περιεχόμενα ενότητας: Γλωσσική εξάσκηση, ανάγνωση για αρχάριους, ιστορικό και πολιτιστικό υπόβαθρο των κειμένων, η αρχαία ελληνική λογοτεχνία σε μια από τις τέσσερις εποχές της λογοτεχνικής ιστορίας της.

Modul 2, Griechische Sprache und Literatur II

Η ενότητα διαρκεί δύο εξάμηνα και διδάσκεται στο γ΄ και δ΄ εξάμηνο σπουδών. Περιεχόμενα ενότητας: Γλωσσική πρακτική (θεωρία προτάσεων), εισαγωγή στην αρχαία ελληνική γλωσσολογία, ετυμολογία, αρχαίες ελληνικές διάλεκτοι, με ιδιαίτερη προσοχή στη σχέση τους με τα λογοτεχνικά είδη, η σημασία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας για τη λατινική γλώσσα και λογοτεχνία κ.ά. Προαπαιτούμενο προσόν η γνώση της λατινικής γλώσσας.

Modul 3, Literaturwissenschaft und ihre Methodik

Η ενότητα διαρκεί δύο εξάμηνα και διδάσκεται στο β΄ και γ΄ εξάμηνο σπουδών. Περιεχόμενα ενότητας (ενδεικτικά): α) Οι αρχαίες ελληνικές σπουδές, κείμενα και πολιτιστικές μελέτες, β) Μέθοδοι, εργαλεία και τεχνικές εργασίας, γ) ανάγνωση και ερμηνεία επιλεγμένων κειμένων, δ) χρήση φιλολογικών και λογοτεχνικών μεθόδων κ.ά.

Modul 4, Literatur und Kultur

Η ενότητα διαρκεί ένα εξάμηνο και διδάσκεται στο ε΄ εξάμηνο σπουδών. Περιεχόμενα: Ανεξάρτητη εφαρμογή φιλολογικών και λογοτεχνικών μεθόδων, αρχαία ελληνική λογοτεχνία κ.ά. Με την ολοκλήρωση της ενότητας οι φοιτητές ενισχύουν την ικανότητα

μετάφρασης πιο πολύπλοκων και δύσκολων κειμένων με ευχέρεια, και αποκτούν γνώσεις για τα λογοτεχνικά είδη και τους συγγραφείς. Οι φοιτητές επιλέγουν τις διαλέξεις σύμφωνα με το πρόγραμμα διδασκαλίας. Στο τέλος του πτυχίου πρέπει να έχουν καλυφθεί και οι τέσσερις εποχές της λογοτεχνικής ιστορίας.

Modul 5 Abschluss

Η ενότητα διαρκεί ένα εξάμηνο και διδάσκεται στο στ΄ εξάμηνο σπουδών. Περιεχόμενα: Γλωσσική πρακτική: θεωρία προτάσεων (δευτερεύουσες κτλ.), αρχαία ελληνική λογοτεχνία (μία από τις τέσσερις σχετικές εποχές της λογοτεχνικής ιστορίας). Με την ολοκλήρωση της ενότητας οι φοιτητές αποκτούν πλήρη γνώση της αρχαίας ελληνικής γραμματικής, γνώσεις για τα λογοτεχνικά είδη, ικανότητα ταξινόμησης συγγραφέων και κειμένων ως προς τη λογοτεχνική τους εποχή, ικανότητα μετάφρασης πολύπλοκων κειμένων με ευχέρεια κ.ά.

Griechisch (B.Ed.)

Griechisch (B.A.)

Το πρόγραμμα διαρκεί 3 έτη. Είναι απαραίτητη η γνώση αρχαίων ελληνικών. Η περιγραφή του προγράμματος, όσον αφορά το γνωστικό αντικείμενο, είναι παραπλήσια αυτής του προγράμματος Griechisch (B.A.). Η κλασική φιλολογία περιλαμβάνει τη μελέτη πολιτιστικών, κυρίως γραπτών, αρχαίων ελληνικών και λατινικών κειμένων, από τον 8ο π.Χ. έως τον 8ο μ.Χ. αιώνα. Η μελέτη της κλασικής φιλολογίας συνεπώς περιλαμβάνει ευρύ φάσμα θεμάτων που αφορά το έπος, το δράμα, τη φιλοσοφία, την ιστοριογραφία κ.ά. Ακολουθεί η δομή του προγράμματος.

Modul 1, "E": Grundlagen des Studiums der Klassischen Philologie und der Didaktik der alten Sprachen

Η ενότητα διαρκεί δύο εξάμηνα και διδάσκεται στο α΄ και β΄ εξάμηνο σπουδών. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Οι αρχαίες ελληνικές σπουδές μέσα από κείμενα και πολιτιστικές μελέτες, η θεμελιώδης σημασία της λατινικής και της αρχαίας ελληνικής για διδακτικούς στόχους άλλων μαθημάτων. Έμφαση στους στόχους και το νόημα της αρχαίας ελληνικής διδασκαλίας, διδακτική-μεθοδολογική βασική βιβλιογραφία κ.ά. Απώτεροι στόχοι της ενότητας (επιγραμματικά) είναι:

- Η ικανότητα κατανόησης αρχαίων ελληνικών κειμένων από ιστορική άποψη

- Η συνειδητοποίηση ότι τα αρχαία ελληνικά κείμενα πρέπει να εντάσσονται σε ένα γενικότερο πλαίσιο γνώσεων
- Η ικανότητα του αποφοίτου να αναπτύσσει και να παρουσιάζει κατάλληλα τις απόψεις του σχετικά με την αρχαία ελληνική λογοτεχνία
- Ο εντοπισμός των ομοιοτήτων και των διαφορών στον πολιτισμό, την ταυτότητα, την πολιτική και την ιστορία

Modul 2, "SG1": Sprache und Grammatik 1

Η ενότητα διαρκεί δύο εξάμηνα και διδάσκεται στο α΄ και β΄ εξάμηνο σπουδών. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Γλωσσική πρακτική, θεωρία προτάσεων γλωσσικής πρακτικής, ανάγνωση για αρχάριους: ανάγνωση πλήρους κειμένου, χαμηλού έως μεσαίου επιπέδου δυσκολίας, ανάλυση ιστορικού και πολιτιστικού υπόβαθρου των κειμένων, διδακτικές εξειδικεύσεις (μεταφραστικές εργασίες, λεξιλόγιο, μαθησιακές τεχνικές).

Modul 3, "SG2" : Sprache und Grammatik 2

Η ενότητα διαρκεί δύο εξάμηνα και διδάσκεται στο γ΄ και δ΄ εξάμηνο σπουδών. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Εισαγωγή στην ελληνική γλωσσολογία, αρχαίες ελληνικές διάλεκτοι, διδακτικές εξειδικεύσεις, μαθησιακές τεχνικές κ.ά.

Modul 4, "LK 1": Literatur- und Kulturwissen 1: Archaik und griechisch-römische Antike

Η ενότητα διαρκεί δύο εξάμηνα και διδάσκεται στο α΄ και β΄ εξάμηνο σπουδών. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Αρχαϊκή ελληνική λογοτεχνία, πρόσληψη της ελληνορωμαϊκής αρχαιότητας: Ζώντας στην αρχαιότητα, η ιστορία της κλασικής φιλολογίας, η παραγωγική πρόσληψη της αρχαιότητας στον σύγχρονο πολιτισμό

Modul 5: "LK": Literatur- und Kulturwissen 2: 5. und 4. Jahrhundert

Η ενότητα διαρκεί δύο εξάμηνα και διδάσκεται στο γ΄ και δ΄ εξάμηνο σπουδών. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Αρχαία ελληνική λογοτεχνία του 5ου και 4ου αιώνα π.Χ., ελληνορωμαϊκές περιφερειακές μελέτες: Επαγγέλματα και κέντρα του αρχαίου πολιτισμού (Μυκήνες, Αθήνα, Αλεξάνδρεια, Ρώμη). Η διάλεξη / άσκηση «Ελληνορωμαϊκές πολιτιστικές μελέτες» αποτελεί εισαγωγή για την αρχαία ή την κλασική ιστορία, αλλά μπορεί επίσης να πραγματοποιηθεί και με τη μορφή εκδρομής.

Modul 6, "LK 3": Literatur- und Kulturwissen : Hellenismus und römische Kaiserzeit
Η ενότητα διαρκεί δύο εξάμηνα και διδάσκεται στο ε΄ και στ΄ εξάμηνο σπουδών. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Αρχαία ελληνική λογοτεχνία της Ελληνιστικής περιόδου, αρχαία ελληνική λογοτεχνία της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας.

Modul 7, "LM 1": Literaturwissenschaft und ihre Methodik 1: Prosa und Poesie
Η ενότητα διαρκεί δύο εξάμηνα και διδάσκεται στο δ΄ και ε΄ εξάμηνο σπουδών. Περιεχόμενα ενότητας (ενδεικτικά):

- Παραδειγματική ανάγνωση και ερμηνεία επιλεγμένων κειμένων
- Χρήση φιλολογικών και λογοτεχνικών μεθόδων
- Χρήση διαφορετικών τεχνικών ερμηνείας
- Ερωτήσεις και μέθοδοι σε λογοτεχνικές μελέτες

Modul 8, "LM 2": Literaturwissenschaft und ihre Methodik 2: Konzeption und Praxis des Griechischunterrichts
Η ενότητα διαρκεί δύο εξάμηνα και διδάσκεται στο ε΄ και στ΄ εξάμηνο σπουδών. Περιεχόμενα ενότητας (ενδεικτικά):

1. Παραδειγματική ερμηνεία της εργασίας
2. Ανεξάρτητη εφαρμογή φιλολογικών και λογοτεχνικών μεθόδων
3. Εκπαιδευτικά μαθήματα, τύπος σχολείου και ειδικές απαιτήσεις σε επίπεδο σχολείου
4. Μαθησιακές κατηγορίες στόχων / ικανοτήτων στα ελληνικά μαθήματα
5. Παιδαγωγικές και εκπαιδευτικές αρχές της γλώσσας και του κειμένου στον σχεδιασμό και στην εφαρμογή των μαθημάτων
6. Συστατικά στοιχεία ενός μαθήματος ανάγνωσης ή γραμματικής
7. Διδακτική μείωση / στοιχειοθέτηση
8. Συγκεκριμένος σχεδιασμός μεμονωμένων βημάτων και ωρών μαθήματος
9. Θέματα διδασκαλίας για «ειδικά» ζητήματα.

Πίνακας 22

Δομή των προγραμμάτων σπουδών Griechisch (B.A.) και Griechisch (B.Ed.)

Αρχαία ελληνικά – Griechisch (B.A.)
Ενότητες (Modules)
• Modul 1 – Griechische Sprache und Literatur I (α΄ και β΄ εξάμηνο) • Modul 2, Griechische Sprache und Literatur II (γ΄ και δ΄ εξάμηνο) • Modul 3, Literaturwissenschaft und ihre Methodik (β΄ και γ΄ εξάμηνο) • Modul 4, Literatur und Kultur (ε΄ εξάμηνο) • Modul 5 Abschluss (στ΄ εξάμηνο)
Griechisch (B.Ed.) – Αρχαία ελληνικά (Πτυχίο στην εκπαίδευση)
Ενότητες (Modules)
• Modul 1, “E”: Grundlagen des Studiums der Klassischen Philologie und der Didaktik der alten Sprachen (1ο και 2ο εξάμηνο) • Modul 2, “SG1”: Sprache und Grammatik 1 – Ενότητα 2: «SG1» (1ο και 2ο εξάμηνο) • Modul 3, “SG2”: Sprache und Grammatik 2 (3ο και 4ο εξάμηνο) • Modul 4, “LK 1”: Literatur- und Kulturwissen 1: Archaik und griechisch-römische Antike (1ο και 2ο εξάμηνο) • Modul 5: “LK”: Literatur- und Kulturwissen 2:5. und 4. Jahrhundert (3ο και 4ο εξάμηνο) • Modul 6, “LK 3”: Literatur- und Kulturwissen: Hellenismus und römische Kaiserzeit (5ο και 6ο εξάμηνο) • Modul 7, “LM 1”: Literaturwissenschaft und ihre Methodik 1: Prosa und Poesie – Ενότητα 7, “LM 1” (4ο και 5ο εξάμηνο) • Modul 8, “LM 2”: Literaturwissenschaft und ihre Methodik 2: Konzeption und Praxis des Griechischunterrichts – Ενότητα 8, “LM 2” (5ο και 6ο εξάμηνο)

Μεταπτυχιακές σπουδές

Προσφέρονται διαφορετικά μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών. Αυτά που έχουν άμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γραμματεία είναι τα εξής: 1) Klassische Philologie (Griechisch) M. A. (Κλασική φιλολογία), το οποίο διαρκεί τέσσερα εξάμηνα, και 2) Griechisch (M.Ed.) (Αρχαία ελληνικά στην εκπαίδευση), το οποίο διαρκεί τέσσερα ε-

ξάμηνα. Πρόκειται για προγράμματα εξειδίκευσης, τα οποία ολοκληρώνουν τις γνώσεις των φοιτητών που έχουν ολοκληρώσει τα αντίστοιχα προγράμματα προπτυχιακών σπουδών.

Συμπεράσματα

Στο Τμήμα Ιστορίας και Πολιτιστικών Σπουδών (Fachbereich Geschichts- und Kulturwissenschaften) η ποικιλία των θεμάτων που διδάσκονται αντιστοιχεί στην εξέλιξη του ανθρώπινου πολιτισμού, αρχής γενομένης από την Εποχή των λίθου έως σήμερα. Μελετώνται όλες οι εκφάνσεις της λογοτεχνίας, της τέχνης και της μουσικής και ο αντίκτυπος τους στον πολιτισμό. Αρχαιολογικές, φιλολογικές, ιστορικές, καλλιτεχνικές, μουσικολογικές και εθνολογικές μέθοδοι και θεωρίες εφαρμόζονται για την καλύτερη κατανόηση των προγραμμάτων.

Το γεγονός ότι τα προγράμματα σπουδών που αναλύθηκαν παραπάνω εστιάζουν στις κλασικές σπουδές με πολυδιάστατο τρόπο, ο οποίος συνδέει το παρελθόν με το παρόν με βάση τη σύγχρονη μεθοδολογία, καθιστά τα προγράμματα που περιεγράφησαν μοναδικά και ιδιαίτερα, καθώς αντιμετωπίζουν τα μαθήματα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας με ουσιαστικό τρόπο και με σεβασμό σε ό,τι μπορούν να προσφέρουν στη σύγχρονη κοινωνία. Ειδικότερα, γίνεται αναφορά στη θεμελιώδη σημασία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας στους διδακτικούς στόχους άλλων μαθημάτων. Επίσης η συνειδητοποίηση ότι τα αρχαία ελληνικά κείμενα πρέπει να εντάσσονται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο γνώσεων μας δείχνει τον ξεχωριστό τρόπο με το οποίο το Πανεπιστήμιο προσεγγίζει την αξία των αρχαίων ελληνικών είτε ως γλώσσας είτε ως μέσου δημιουργίας (λογοτεχνική παραγωγή).

Μείζων ζήτημα είναι και η ικανότητα των αποφοίτων να αναπτύσσουν και να παρουσιάζουν κατάλληλα τις απόψεις τους σχετικά με την αρχαία ελληνική λογοτεχνία. Ο εντοπισμός των ομοιοτήτων και των διαφορών στον πολιτισμό, την ταυτότητα, την πολιτική και την ιστορία οδηγεί στην ουσιαστική απόκτηση γνώσεων.

Στα προγράμματα δεν εντοπίστηκαν όλες οι λεπτομέρειες των διδασκόμενων έργων και της προτεινόμενης βιβλιογραφίας, αλλά αυτό που έχει μεγαλύτερη σημασία είναι ο τρόπος προσέγγισης των μαθημάτων από το Πανεπιστήμιο και τους ακαδημαϊκούς και στη συγκεκριμένη περίπτωση η σύγχρονη μέθοδος προσέγγισης των μαθημάτων που σχετίζονται με την αρχαία ελληνική γραμματεία. Το Τμήμα διαθέτει μεγάλη ποικιλία προγραμμάτων σπουδών, από τα οποία επιλέχθηκαν εδώ να παρουσιαστούν

δύο, τα οποία θεωρήθηκαν ως τα πιο αντιπροσωπευτικά για τη μελέτη της αρχαίας ελληνικής γραμματείας ως γνωστικού αντικειμένου και ερευνητικού εργαλείου, χωρίς αυτό να αποκλείει και την ύπαρξη σχετικών μαθημάτων σε άλλα προγράμματα, τα οποία δεν περιεγράφησαν. Επίσης, το Τμήμα μπορεί να επικαιροποιεί το περιεχόμενο των ενοτήτων, ακόμη και τα ίδια τα προγράμματα σπουδών, εφόσον το κρίνει απαραίτητο. Συνεπώς, σημειώνουμε ότι οποιαδήποτε αλλαγή αφορά τις πληροφορίες, οι οποίες δεν είναι στατικές αλλά μεταβαλλόμενες, οφείλεται στην ακαδημαϊκή πολιτική του ιδρύματος.

Όσον αφορά τις μεταπτυχιακές σπουδές ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα διετή προγράμματα Klassische Philologie (Griechisch) M. A. Και Griechisch (M.Ed.), τα οποία προσφέρουν στους φοιτητές περαιτέρω γνώσεις και εξειδίκευση στον τομέα της κλασικής φιλολογίας.

4.6 Ludwig-Maximilians Universität München

Το Πανεπιστήμιο του Μονάχου ιδρύθηκε το 1472· το 1826 επί βασιλείας Λουδοβίκου Α΄ μεταφέρθηκε από το Landshut στο Μόναχο. Αποτελεί ένα από τα κορυφαία πανεπιστήμια στην Ευρώπη, με περισσότερα από 500 χρόνια λειτουργίας. Διαθέτει διάφορες συλλογές, μία εκ των οποίων είναι η συλλογή του Museum für Abgüsse Klassischer Bildwerke, η οποία περιέχει εκμαγεία κλασικών γλυπτών. Το κύριο ενδιαφέρον της συλλογής είναι τα αριστουργήματα της ελληνιστικής γλυπτικής της εποχής του Μεγάλου Αλεξάνδρου και μεταγενέστερα της ρωμαϊκής περιόδου έως την ύστερη αρχαιότητα. Η συλλογή χρησιμοποιείται κυρίως για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς.

Το Πανεπιστήμιο προσφέρει υψηλού επιπέδου ακαδημαϊκή κατάρτιση σε διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα και πρωτοπορεί στους τομείς της έρευνας. Αποτελείται από τις εξής 18 Σχολές:

1. Katholisch-Theologische Fakultät
2. Evangelisch-Theologische Fakultät
3. Juristische Fakultät
4. Fakultät für Betriebswirtschaft
5. Volkswirtschaftliche Fakultät
6. Medizinische Fakultät
7. Tierärztliche Fakultät
8. Fakultät für Geschichts- und Kunstwissenschaften

9. Fakultät für Philosophie, Wissenschaftstheorie und Religionswissenschaft
10. Fakultät für Psychologie und Pädagogik
11. Fakultät für Kulturwissenschaften
12. Fakultät für Sprach- und Literaturwissenschaften
13. Sozialwissenschaftliche Fakultät
14. Fakultät für Mathematik, Informatik und Statistik
15. Fakultät für Physik
16. Fakultät für Chemie und Pharmazie
17. Fakultät für Biologie
18. Fakultät für Geowissenschaften

Τον Ιούλιο του 2019, το Πανεπιστήμιο του Μονάχου έλαβε χρηματοδότηση ως «πανεπιστήμιο αριστείας».[192] Αυτή η πρώτη χρηματοδότηση μακράς διάρκειας προσφέρει στο ίδρυμα την ευκαιρία να αναπτύξει περαιτέρω την επιτυχημένη στρατηγική του με το μακροπρόθεσμο πρόγραμμα «Exzellenzstrategie» («LMUexcellent: A New Perspective») και να εδραιώσει ακόμη περισσότερο τη θέση του ως κορυφαίο διεθνές πανεπιστήμιο.[193] Επίσης, 14 μέλη της ακαδημαϊκής του κοινότητας έχουν βραβευτεί με Νόμπελ.[194] Θα παρουσιάσουμε εδώ τη Σχολή Γλωσσολογίας και Λογοτεχνίας, στο πλαίσιο της οποίας λειτουργεί το Τμήμα Κλασικής Φιλολογίας.[195]

---

[192] Αφορά τη στρατηγική αριστείας των ομοσπονδιακών και κρατικών κυβερνήσεων.

[193] Ludwig-Maximilians-Universität München, https://www.lmu.de/de/index.html, απ' όπου εντοπίσαμε, ανακτήσαμε και επεξεργαστήκαμε τις πληροφορίες και τα δεδομένα σχετικά με την παρουσίαση, τη δομή και τη διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών του ιδρύματος (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 23/5/2021).

[194] Gerhard Ertl, Theodor W. Hänsch, Gerd Binnig, Ernst Otto Fischer, Karl Ritter von Frisch, Feodor Lynen, Adolf Butenandt, Werner Heisenberg, Heinrich Wieland, Richard Willstätter, Max von Laue, Wilhelm Wien, Adolf von Baeyer, Wilhelm Conrad Röntgen.

[195] Σχετικά με τις διεθνείς κατατάξεις για τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κτλ.) του ιδρύματος, σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings για το 2021, το Πανεπιστήμιο του Μονάχου καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 171η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.126 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 2η θέση (overall rank) σε σύνολο 91 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Για το 2022 το Πανεπιστήμιο του Μονάχου καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 179η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.364 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο:

4.6.1 Fakultät für Sprach- und Literaturwissenschaften

Η Σχολή Γλωσσολογίας και Λογοτεχνίας είναι η μεγαλύτερη σχολή στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου ως προς τον αριθμό των φοιτητών. Αποτελείται από 3 Τμήματα:

1. Department I – Germanistik, Komparatistik, Nordistik, Deutsch als Fremdsprache
2. Department II – Griechische und Lateinische, Romanische, Italienische und Slavische Philologie, Sprachen und Kommunikation
3. Department III – Anglistik und Amerikanistik

Με τα τρία αυτά Τμήματα παρέχει εκπαίδευση που αφορά τη γλώσσα, τη λογοτεχνία και τον πολιτισμό του χθες και του σήμερα, μέσω πρωτοποριακής έρευνας σε διεθνές επίπεδο. Οι φοιτητές μπορούν να επιλέξουν μαθήματα από ευρύ φάσμα θεμάτων. Η Σχολή στεγάζει επίσης ένα από τα μεγαλύτερα ινστιτούτα γερμανικών σπουδών στον κόσμο.

Department II – Griechische und Lateinische, Romanische, Italienische und Slavische Philologie, Sprachen und Kommunikation

Το Τμήμα Αρχαίας Ελληνικής και Λατινικής Φιλολογίας του LMU είναι η μεγαλύτερη ερευνητική και εκπαιδευτική μονάδα αυτού του είδους σε όλες τις γερμανόφωνες περιοχές. Σχετικά με τη μελέτη των αρχαίων ελληνικών, προϋπόθεση είναι ο συνδυασμός λογοτεχνικών γνώσεων με μια αρχαία γλώσσα. Το πρόγραμμα ουσιαστικά υλοποιείται με συμμετοχή σε διαλέξεις, σεμινάρια, ασκήσεις ανάγνωσης και ασκήσεις γραμματικής. Επιπλέον, ένα σημαντικό μέρος του μαθήματος είναι η αυτο-μελέτη μέσω ανεξάρτητης ανάγνωσης αρχαιοελληνικών κειμένων. Στο Πανεπιστήμιο υπάρχουν πολλές επιλογές για τη μελέτη των αρχαίων ελληνικών. Όλα τα μαθήματα επικεντρώνονται στον πολιτισμό, τη γλώσσα, τη λογοτεχνία και την παράδοση, αλλά και σε άλλα, ειδικότερα θέματα:

A. Lehramt Griechisch für Gymnasium (Διδασκαλία αρχαίων ελληνικών για το γυμνάσιο)
B. Bachelor-Studiengänge

2η θέση (overall rank) σε σύνολο 90 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Βλ. Scimago Institutions Rankings 2021, https://www.scimagoir.com/, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 17/10/2022.

- (Griechische Philologie
- Griechische Studien (Byzantinistik/Neogräzistik)

Γ. Master Griechische Philologie

Ακολουθεί περιγραφή δύο προγραμμάτων σπουδών, στα οποία κυριαρχούν τα μαθήματα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας: Πρόκειται για τα προγράμματα 1) Lehramt Griechisch für Gymnasium και 2) Griechische Philologie.

Lehramt Griechisch für Gymnasium

Το πρόγραμμα αρχαίας ελληνικής φιλολογίας για διδασκαλία σε σχολεία προσφέρει γενικές γνώσεις και δεξιότητες καθώς και εκπαίδευση στα αρχαία ελληνικά. Οι επιθυμητές γλωσσικές δεξιότητες περιλαμβάνουν τους τομείς της γραμματικής, της μετάφρασης και της κατανόησης κειμένου. Τα κείμενα που εξετάζονται είναι της περιόδου 700 π.Χ. έως 500 μ.Χ. Το πτυχίο διδασκαλίας αρχαίων ελληνικών προβλέπει συνδυασμό δύο θεμάτων και σύμφωνα με αυτό τα αρχαία ελληνικά μπορούν να μελετηθούν μόνο σε συνδυασμό με τα λατινικά ως δεύτερο μάθημα. Η εξειδικευμένη μελέτη της αρχαίας ελληνικής γλωσσολογίας και λογοτεχνίας συμπληρώνεται από διδακτικά αντικείμενα που σχετίζονται με το μάθημα, εκπαιδευτικές μελέτες και μια σειρά σχολικών πρακτικών ασκήσεων. Το πρόγραμμα διαρκεί 9 εξάμηνα. Στον Πίνακα 23 παρουσιάζεται η δομή των μαθημάτων του προγράμματος.

Πίνακας 23

Lehramt Griechisch für Gymnasium

Δομή μαθημάτων
α΄ εξάμηνο
Grundlagen der Griechischen Philologie I ➢ Griechische Literaturgeschichte Griechische Sprache I ➢ Einführung in die Griechische Sprache und Kultur Ia ➢ Einführung in die Griechische Sprache und Kultur Ib Autorenlektüre: Prosa Einführung in die Autorenlektüre Ia Einführung in die Autorenlektüre Ib

β΄ εξάμηνο
Grundlagen der Griechischen Philologie II ➢ Einführung in die Mythologie und Religion der Griechen ➢ Griechische Literaturgeschichte II ➢ Einführung in die Griechische Sprache und Kultur IIa ➢ Einführung in die Griechische Sprache und Kultur IIb Autorenlektüre: Poesie ➢ Einführung in die Autorenlektüre IIa ➢ Einführung in die Autorenlektüre IIb
γ΄ εξάμηνο
Narrative Formen I ➢ Das Griechische Epos ➢ Das Griechische Epos Griechische Grammatik ➢ Griechische Morphologie
δ΄ εξάμηνο
Griechische Grammatik ➢ Griechische Syntax Narrative Formen II ➢ Die Griechische Historiographie, Vorlesung ➢ Die Griechische Historiographie Proseminar Klassische Archäologie ➢ Sehschule für Klassische Archäologen
ε΄ εξάμηνο
Diskursive Formen I (Διδακτικές φόρμες I) ➢ Das Griechische Drama, Vorlesung ➢ Das Griechische Drama, Proseminar Griechische Stilübungen Griechische StilübungenI Fachdidaktik I ➢ Sprach- und Textarbeit im Griechischunterricht
στ΄ εξάμηνο
Griechische Stilübungen ➢ Griechische Stilübungen II Fachdidaktik I ➢ Theorie-Praxis-Seminar Griechisch

Diskursive Formen II ➢ Die Griechische Philosophie und Rhetorik, Vorlesung ➢ Die Griechische Philosophie und Rhetorik (Proseminar)
ζ΄ εξάμηνο
Griechische Literatur Vertiefung ➢ Narrative Formen Vertiefung ➢ Rezeption der Griechischen Literatur Alte Geschichte ➢ Einführungsvorlesung Alte Geschichte, Vorlesung
η΄ εξάμηνο
Griechische Literatur Vertiefung Methoden der Interpretation Repetitorium Sprach- und Stilübungen ➢ Übersetzung Griechisch-Deutsch Fachdidaktik II
θ΄ εξάμηνο
Methoden der Interpretation ➢ Interpretationsübung Griechische Literatur Repetitorium Sprach- und Stilübungen ➢ Übersetzung Deutsch-Griechisch (Fachdidaktik II ➢ Repetitionskurs Fachdidaktik der Alten Sprachen
Freier Bereich
Griechische Sprache I Autorenlektüre: Prosa Wahlpflichtmodul Alte Geschichte Wahlpflichtmodul Griechische Sprachwissenschaft

Griechische Philologie (Bachelor/Hauptfach)

Το πρόγραμμα σπουδών της αρχαίας ελληνικής φιλολογίας προσφέρει γενικές γνώσεις και γλωσσική κατάρτιση στα αρχαία ελληνικά. Οι επιθυμητές γλωσσικές δεξιότητες περιλαμβάνουν γραμματική, μετάφραση και κατανόηση κειμένου. Γενική απαίτηση για τη συμμετοχή στο πρόγραμμα είναι το ενδιαφέρον για την αρχαία ελληνική γλώσσα, λογοτεχνία και πολιτισμό. Οι φοιτητές θα ασχοληθούν επιστημονικά και μεθοδικά με την αρχαία ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία. Το πρόγραμμα διαρκεί 6 εξάμηνα και θεωρείται κύρια κατεύθυνση σπουδών (Hauptfach). Στον παρακάτω πίνακα

περιγράφεται η δομή του προγράμματος και ειδικότερα οι ενότητες που έχουν σχέση με την αρχαία ελληνική γραμματεία.

Πίνακας 24

Δομή μαθημάτων – Griechische Philologie

Υποχρεωτικές ενότητες	
1	Grundlagen der Klassischen Philologie I: Arbeitsmittel, Griechische Literaturgeschichte (Basis)
2	Grundlagender Klassischen Philologie II: Mythologie und Religion, Griechische Literaturgeschichte (Fortführung)
3	Klassischen Philologie III: Sprachwissenschaft, Archäologie
4	Griechische Grammatik
5	Narrative Formen I
6	Narrative Formen II
7	Discursive Forms I
8	Discursive Forms II
Προαιρετικές ενότητες	
1	Griechische Sprache I
2	Autorenlektüre: Prosa
3	Griechische Sprache II
4	Autorenlektüre: Poesie

Υπάρχουν και συντομότερα προγράμματα σπουδών, τα οποία μπορούν να συνδυαστούν με ποσόστωση, ώστε να συμπληρωθούν τα ECTS[196] για την απόκτηση πτυχίου, αλλά η παρούσα έρευνα δεν θα επικεντρωθεί σε αυτά, διότι σκοπός είναι η παρουσίαση της θέσης της αρχαίας ελληνικής γραμματείας στα προγράμματα σπουδών των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων και όχι η παρουσίαση κάθε προγράμματος στο σύνολό του.

[196] ECTS: European Credit Transfer System. Σχεδιάστηκε για να διευκολύνει τους φοιτητές να μετακινούνται από χώρα σε χώρα και να κατοχυρώνουν τα ακαδημαϊκά τους προσόντα και τις περιόδους σπουδών τους στο εξωτερικό.

Μεταπτυχιακές Σπουδές

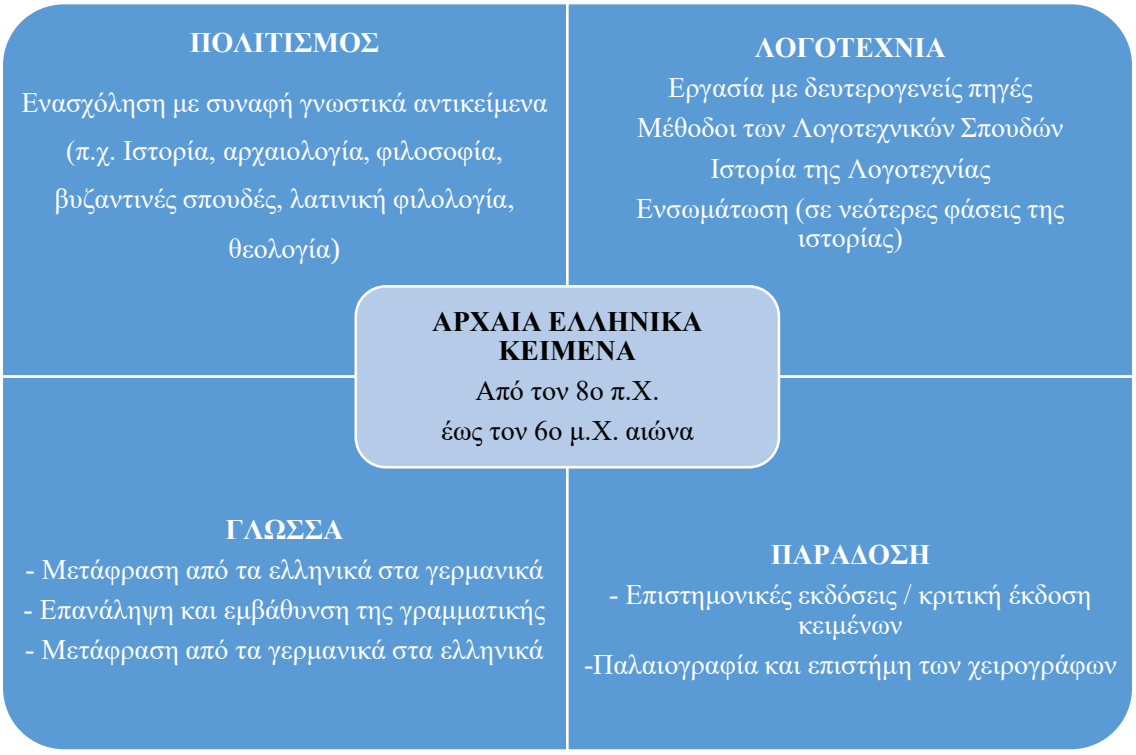
Ενδιαφέρον παρουσιάζει το σχεδιαζόμενο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών Griechische Philologie (Master/Hauptfach), το οποίο θα διαρκεί 4 εξάμηνα και τώρα βρίσκεται σε στάδιο έγκρισης· δεν διατίθενται ακόμα αρκετές πληροφορίες. Το κύριο θέμα του είναι η αρχαία ελληνική φιλολογία. Για την παρακολούθηση του προγράμματος απαιτούνται πολύ καλές γνώσεις αρχαίων ελληνικών.

Συμπεράσματα

Προϋπόθεση για την άρτια μελέτη των αρχαιοελληνικών σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου είναι ο ισορροπημένος συνδυασμός μεταξύ των τομέων που αφορούν τον πολιτισμό, τη λογοτεχνία, τη γλώσσα και την παράδοση των κειμένων. Τα προγράμματα αποτελούνται ουσιαστικά από διαλέξεις, σεμινάρια, ασκήσεις ανάγνωσης και ασκήσεις γραμματικής. Επιπλέον, σημαντικό ρόλο στις σπουδές διαδραματίζει η προσωπική μελέτη, η οποία μπορεί να επιτευχθεί μέσω ανάγνωσης αρχαίων κειμένων. Η κουλτούρα των προγραμμάτων σπουδών μπορεί να συνοψιστεί στο Σχήμα 1 που ακολουθεί.

Σχήμα 1

Οι αρχαιοελληνικές σπουδές στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου

Πηγή: Universität München, https://www.lmu.de/de/index.html

Επιπροσθέτως, τα προγράμματα είναι άρτια δομημένα, με σκοπό ο φοιτητής να αποκτήσει εις βάθος γνώσεις στην αρχαία ελληνική γραμματεία και αυτό επιτυγχάνεται είτε μέσω επαναλαμβανόμενων γραμματικών ασκήσεων είτε μέσω μεταφράσεων λογοτεχνικών κειμένων. Οι γνώσεις αποκτώνται μέσα από ένα σύγχρονο περιβάλλον προσέγγισης, το οποίο εστιάζει στην ουσιαστική μελέτη της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας.

4.7 Universität Hamburg

Το Πανεπιστήμιο ιδρύθηκε τον Μάιο του 1919. Προσφέρει περισσότερα από 170 προγράμματα σπουδών στις 8 Σχολές που διαθέτει. Αποτελεί το μεγαλύτερο εκπαιδευτικό ίδρυμα στη βόρεια Γερμανία, με αξιόλογη ερευνητική δραστηριότητα, και κατέχει τον τίτλο του «πανεπιστήμιου αριστείας» (Exzellenzuniversi) για τα σημαντικά ερευνητικά του επιτεύγματα. Στο ίδρυμα εργάζονται περισσότεροι από 4.400 ερευνητές.[197] Το Πανεπιστήμιο περιλαμβάνει τις παρακάτω Σχολές (Fakultät):[198]

1. Fakultät für Rechtswissenschaft
2. Fakultät für Wirtschafts- und Sozialwissenschaften
3. Medizinische Fakultät
4. Fakultät für Erziehungswissenschaft
5. Fakultät für Geisteswissenschaften
6. Fakultät für Mathematik, Informatik und Naturwissenschaften

---

[197] Σχετικά με τις διεθνείς κατατάξεις για τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κτλ.) του ιδρύματος, σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings για το 2021, το Πανεπιστήμιο του Αμβούργου καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 284η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.126 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 6η θέση (overall rank) σε σύνολο 91 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Για το 2022 το Πανεπιστήμιο του Αμβούργου καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 262η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.364 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 5η θέση (overall rank) σε σύνολο 90 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Βλ. SCImago Institutions Rankings, Βλ. Scimago Institutions Rankings 2021, https://www.scimagoir.com/, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 14/10/2022.

[198] Universität Hamburg, https://www.uni-hamburg.de/, απ' όπου εντοπίσαμε, ανακτήσαμε και επεξεργαστήκαμε τις πληροφορίες και τα δεδομένα σχετικά με την παρουσίαση, τη δομή και τη διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών του ιδρύματος (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 11/5/2021).

7. Fakultät für Psychologie und Bewegungswissenschaft
8. Fakultät für Betriebswirtschaft

Θα παρουσιάσουμε στη συνέχεια την κατεύθυνση Fachbereiche Sprache, Literatur und Medien I + II.

4.7.1 Fachbereiche Sprache, Literatur und Medien I + II

Οι κατευθύνσεις γλώσσας, λογοτεχνίας και μέσων ενημέρωσης I + II ανήκουν στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών και παρέχουν προγράμματα σπουδών προπτυχιακά (BA), μεταπτυχιακά (MA) αλλά και προγράμματα κατάρτισης εκπαιδευτικών (BA-Studiengänge, MA-Studiengänge, Lehramtsstudiengänge). Η κατεύθυνση Fachbereiche Sprache, Literatur und Medien II προσφέρει, εκτός των άλλων, ειδίκευση (τίτλο σπουδών) στην κλασική φιλολογία / Klassische Philologie (B.A.).

Τα προγράμματα σπουδών που οδηγούν στο πτυχίο Bachelor of Arts (εξαίρεση: BA Sign Language Interpreting) αποτελούνται από τέσσερις ανεξάρτητες ενότητες, οι οποίες αναφέρονται επίσης ως τομείς σπουδών:

1. Η κύρια ενότητα ή τομέας ή πρωτεύον θέμα, περιλαμβάνει το 50% του συνολικού όγκου των μαθημάτων B.A. Η ενότητα έχει ως στόχο να παρέχει σε φοιτητές τα εφόδια και το υπόβαθρο για να εξετάζουν κριτικά τις θεωρίες και τις μεθόδους των γνωστικών αντικειμένων, καθώς και να διαμορφώνουν και να εργάζονται ανεξάρτητα σε διαφορετικούς επιστημονικούς τομείς.
2. Η δευτερεύουσα ενότητα ή τομέας ή δευτερεύον θέμα περιλαμβάνει το 25% του συνολικού όγκου των μαθημάτων B.A.
3. Η προαιρετική περιοχή (ελεύθερη επιλογή) του προγράμματος σπουδών περιλαμβάνει το υπόλοιπο 25% του συνολικού όγκου των μαθημάτων BA.

Στην παρούσα έρευνα θα μελετηθεί το προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών της Κλασικής Φιλολογίας.

Klassische Philologie (B.A.)

Το πρόγραμμα προσφέρει γνώσεις στη λατινική και αρχαία ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία, που είναι ενταγμένες στο αντίστοιχο αρχαίο ιστορικό και κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο. Αυτό αφορά τόσο την ικανότητα σκέψης όσο και την καθοδηγούμενη από τη μέθοδο περιγραφή και ανάλυση λογοτεχνικών κειμένων και γλωσσικών φαινομένων, καθώς και την ασφαλή χρήση επιστημονικών βοηθημάτων.

Η κλασική φιλολογία μπορεί να μελετηθεί είτε ως κύριο προπτυχιακό πρόγραμμα είτε ως μέρος ενός άλλου προγράμματος/πτυχίου. Η περίοδος σπουδών για το κύριο πρόγραμμα είναι 7 εξάμηνα. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του προγράμματος είναι η δυνατότητα που έχει ο φοιτητής να επικεντρωθεί είτε στις αρχαιοελληνικές είτε στις λατινικές σπουδές. Η επιλογή αυτή αφορά και την περίπτωση που το πρόγραμμα της κλασικής φιλολογίας αποτελεί υποχρεωτικό μέρος άλλου πτυχίου.

Δομή μαθημάτων: Τα λατινικά αποτελούν προϋπόθεση για την παρακολούθηση του μαθήματος της κλασικής φιλολογίας, ενώ τα αρχαία ελληνικά μπορούν να διδαχθούν καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος, το οποίο ολοκληρώνεται σε 7 εξάμηνα. Το πρόγραμμα χωρίζεται σε τρία στάδια:

- Εισαγωγικό στάδιο (α΄ έως γ΄ εξάμηνο): Περιλαμβάνει πέντε ενότητες· η πρώτη αφορά την εισαγωγή και τις μεθόδους της κλασικής φιλολογίας, η δεύτερη τη λατινική λογοτεχνία (πεζογραφία) και ο τρεις τελευταίες ενότητες αφορούν γλώσσες και πρακτικές ανάγνωσης (αρχαία ελληνική I-II καθώς και μια εισαγωγή στην αρχαιοελληνική πεζογραφία).
- Προχωρημένο στάδιο (γ΄ έως ε΄ εξάμηνο): Περιλαμβάνει τρεις ενότητες, δύο εκ των οποίων εστιάζουν στην αρχαία ελληνική και λατινική λογοτεχνία, και εφαρμόζονται και στις δύο κατηγορίες, ενώ η τρίτη έχει ως επίκεντρο τη γλώσσα.
- Στάδιο ενοποίησης (ε΄ έως ζ΄ εξάμηνο) με δύο ενότητες: αρχαία ελληνική λογοτεχνία II, για όλες τις κατηγορίες γνωστικού αντικειμένου, και μια δεύτερη ενότητα ανάλογα με την επιλεγμένη κατηγορία (αρχαία ελληνική λογοτεχνία III, λατινική λογοτεχνία III).

Αναλυτικά, το πρόγραμμα Klassische Philologie B.A. διαρθρώνεται ως εξής:

- Πρωτεύον θέμα: Κατηγορία Αρχαίων Ελληνικών Σπουδών (Hauptfach: Profil Gräzistik)
- Πρωτεύον θέμα: Κατηγορία Λατινικών Σπουδών (Hauptfach: Profil Latinistik)
- Δευτερεύον θέμα: Αρχαίες Ελληνικές σπουδές (Nebenfach: Gräzistik)
- Δευτερεύον θέμα: Λατινικές σπουδές (Nebenfach: Latinistik)

Ακολουθεί περιγραφή των ενοτήτων που αφορούν την αρχαία ελληνική γραμματεία ως γνωστικό αντικείμενο και ερευνητικό εργαλείο.

Hauptfach: Profil Gräzistik

Πρόκειται για εισαγωγική υποχρεωτική ενότητα, η οποία διαρκεί δύο εξάμηνα. Περιγραφή: Βασικά εργαλεία και μέθοδοι κλασικής φιλολογίας. Περιεχόμενο ενότητας: Πρακτική και βιβλιογραφική εισαγωγή σε βασικούς τομείς της κλασικής φιλολογίας (λατινικές και αρχαιοελληνικές σπουδές): Ιστορία της κλασικής φιλολογίας, κλασική φιλολογία και σύγχρονες λογοτεχνικές σπουδές κ.ά.

Einführungsmodul: Sprachkompetenz Altgriechisch I

Πρόκειται για εισαγωγική υποχρεωτική ενότητα, η οποία διαρκεί ένα εξάμηνο. Προαπαιτούμενο για την παρακολούθησή της είναι η συμμετοχή σε αντίστοιχη προηγούμενη ενότητα, ή η γνώση της αρχαίας ελληνικής στο κατάλληλο επίπεδο. Περιγραφή ενότητας: Απόκτηση γλωσσικών δεξιοτήτων και δεξιοτήτων ανάγνωσης αρχαίων ελληνικών. Μετάφραση και γραμματική ανάλυση τμημάτων κειμένου από έργα του Ξενοφώντα και του Πλάτωνα. Γλώσσα διδασκαλίας: γερμανικά / ελληνικά.

Prose – Aufbaumodul: Griechische Literatur I: Prosa

Πρόκειται για υποχρεωτική ενότητα και διαρκεί 1 έως 2 εξάμηνα. Προαπαιτούμενη για την παρακολούθησή του είναι η συμμετοχή σε εισαγωγική ενότητα. Περιγραφή ενότητας (ενδεικτικά):

- ✓ Βασικές γνώσεις των πεζογραφικών ειδών και της ανάπτυξής τους στην αρχαία ελληνική λογοτεχνία και σύγκριση με τους ορισμούς των σύγχρονων ειδών. Ικανότητα ανάλυσης της γλώσσας και του ύφους των πεζών κειμένων. Ενίσχυση των δεξιοτήτων μετάφρασης, των γλωσσικών δεξιοτήτων κ.ά.
- ✓ Εισαγωγή σε βασικές κατηγορίες ανάλυσης και περιγραφής κειμένου, λογοτεχνικών και φιλολογικών μεθόδων και ορολογίας. Καθοδηγούμενη ανάγνωση, μετάφραση και ερμηνεία μεγάλων τμημάτων κειμένων πεζογραφικών έργων.

Aufbaumodul: Sprachkompetenz Altgriechisch II

Πρόκειται για υποχρεωτική ενότητα επιλογής, η οποία διαρκεί ένα έως δύο εξάμηνα. Προαπαιτούμενη για την παρακολούθησή της είναι η συμμετοχή σε αντίστοιχη προηγούμενη ενότητα. Περιγραφή ενότητας:

- ✓ Επέκταση των γλωσσικών δεξιοτήτων που αποκτήθηκαν και αφορούν τα αρχαία ελληνικά.

- ✓ Μετάφραση αρχαίων ελληνικών στα γερμανικά και εισαγωγή στην κλασική αρχαιοελληνική πεζογραφία (ασκήσεις – αρχαία ελληνικά – κατώτερο επίπεδο). Τεχνική χρήσης λεξικών και γραμματικών βοηθημάτων (ανάγνωση και ερμηνεία κειμένου). Αυτή η γνώση διασφαλίζεται μελετώντας από αντίστοιχα έργα (απαιτούμενη ανάγνωση έργων των: Λυσία ή Ξενοφώντα και Πλάτωνα).

Vertiefungsmodul: Griechische Literatur II: Dichtung

Πρόκειται για υποχρεωτική ενότητα, η οποία διαρκεί ένα έως δύο εξάμηνα. Προαπαιτούμενη για την παρακολούθησή της είναι η συμμετοχή σε αντίστοιχη προηγούμενη ενότητα. Περιγραφή ενότητας (ενδεικτικά):

- ✓ Απόκτηση βασικών γνώσεων για τα ποιητικά είδη και τα αντιπροσωπευτικά έργα της αρχαίας ελληνικής ποίησης.
- ✓ Εξοικείωση με την ανάλυση, ανάγνωση και μετάφραση αρχαίων ελληνικών στίχων.
- ✓ Εμβάθυνση στη δυνατότητα εφαρμογής των μεθόδων της κλασικής φιλολογίας.
- ✓ Γνώση των ποιητικών ειδών, των χαρακτηριστικών τους και της εξελεγκτικής τους πορείας.
- ✓ Αρχαία ελληνική μετρική, μετάφραση, ανάλυση και ερμηνεία αντιπροσωπευτικών έργων της αρχαιοελληνικής ποίησης.

Vertiefungsmodul: Griechische Literatur III

Πρόκειται για υποχρεωτική ενότητα επιλογής, η οποία διαρκεί από ένα έως δύο εξάμηνα. Προαπαιτούμενη για την παρακολούθησή της είναι η συμμετοχή σε αντίστοιχη προηγούμενη ενότητα: Περιγραφή ενότητας (ενδεικτικά):

- ✓ Κατανόηση απαιτητικών αρχαίων ελληνικών κειμένων
- ✓ Εις βάθος κατανόηση της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας και της λογοτεχνικής ιστορίας
- ✓ Ικανότητα επεξεργασίας, φιλολογική έρευνα.
- ✓ Ανάλυση λογοτεχνικών αρχαιοελληνικών κειμένων.
- ✓ Ανάλυση και ερμηνεία απαιτητικών λογοτεχνικών κειμένων στο ιστορικό και λογοτεχνικό τους πλαίσιο.
- ✓ Επέκταση των γνώσεων κατανόησης κειμένου και μετάφρασης μέσω ανεξάρτητης ανάγνωσης κ.ά.

Modulübersicht des Nebenfachs Gräzistik

Η μελέτη της αρχαίας ελληνικής ως δευτερεύον θέμα επιτρέπει την ανάγνωση ελληνικών κειμένων από το πρωτότυπο και την καλύτερη κατανόηση της σχετικής επιστημονικής βιβλιογραφίας. Οι φοιτητές αποκτούν βασικές γνώσεις για τα αρχαία λογοτεχνικά είδη μέσω αντιπροσωπευτικών κειμένων.[199] Τα μαθήματα είναι σε μεγάλο ποσοστό παρόμοια με αυτά που έχουν ήδη περιγραφεί στο πρωτεύον θέμα, με κάποιες διαφορές στο επίπεδο γνώσεων και εξειδίκευσης:

- ✓ Grundlagen und Methoden der Klassischen Philologie
- ✓ Sprachkompetenz Altgriechisch I
- ✓ Sprachkompetenz Altgriechisch II
- ✓ Einführung in die griech. ProsalektüreI, II
- ✓ Griechische Literatur I: Prosa
- ✓ Griechische Literatur II: Dichtung

Fachspezifischen Wahlbereich

Αποτελεί μέρος των προγραμμάτων σπουδών. Από τις επιλογές που έχουν οι φοιτητές της κλασικής φιλολογίας θα αναφερθούν εδώ ενδεικτικά μερικές:

- ✓ Συμμετοχή στα μαθήματα Einführungsmodul: Sprachkompetenz Altgriechisch I και Aufbaumodul: Sprachkompetenz Altgriechisch II.
- ✓ Συμμετοχή σε μαθήματα γλωσσών και ασκήσεις.
- ✓ Συμμετοχή σε συμπληρωματικά μαθήματα.
- ✓ Συμμετοχή σε φοιτητικά σεμινάρια που προσφέρονται ως μέρος του προγράμματος διδασκαλίας.
- ✓ Συμμετοχή ως ακροατής σε εξειδικευμένα συνέδρια, επιστημονικές σειρές διαλέξεων κ.λπ.
- ✓ Συμμετοχή σε επιστημονική εκδρομή σε ελληνορωμαϊκό πολιτιστικό χώρο, με προετοιμασία παρουσίασης και συμμετοχή στην προπαρασκευαστική εκδήλωση.
- ✓ Συμμετοχή σε σχετικό θερινό σχολείο ή θερινό πανεπιστήμιο στη Γερμανία ή στο εξωτερικό.

[199] Σημαντική σημείωση: Η δομή της ενότητας υπόκειται σε συνεχείς ενημερώσεις. Μπορεί επομένως να αλλάζει κατά τη διάρκεια των σπουδών.

- ✓ Μετά από συνεννόηση με καθηγητή, οι φοιτητές μπορούν να πραγματοποιήσουν ειδικό έργο.
- ✓ Πρακτική άσκηση.
- ✓ Περαιτέρω μαθήματα για την ελληνορωμαϊκή ιστορία, την κλασική αρχαιολογία και την εκκλησιαστική ιστορία, υπό την προϋπόθεση ότι έχουν εγκριθεί.
- ✓ Επιπλέον, υπάρχει η επιλογή ολοκλήρωσης ενός εξαμήνου στο εξωτερικό ή πρακτικής άσκησης τουλάχιστον τριών μηνών στη Γερμανία ή στο εξωτερικό.

Εν κατακλείδι, κάθε πρόγραμμα σπουδών έχει τη δική του δομή και οργάνωση και για κάθε περίπτωση οι παραπάνω πληροφορίες δύναται να επικαιροποιηθούν. Ο εντοπισμός και η καταγραφή των προαναφερθεισών ενοτήτων δεν αποτελεί πλήρη αποτύπωση της λειτουργίας του προγράμματος αλλά καταγραφή των ενοτήτων ή των μαθημάτων που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με το γνωστικό αντικείμενο της αρχαίας ελληνικής γραμματείας.

Πίνακας 25

Universität Hamburg - Klassische Philologie (B.A.)

Hauptfach: Profil Gräzistik
Ενότητες (modules)
1. Hauptfach: Profil Gräzistik 2. Einführungsmodul: Sprachkompetenz Altgriechisch I 3. Prose – Aufbaumodul: Griechische Literatur I: Prosa 4. Aufbaumodul: Sprachkompetenz Altgriechisch II 5. Vertiefungsmodul: Griechische Literatur II: 6. Dichtung Vertiefungsmodul: Griechische Literatur III
Nebenfach: Gräzistik
Ενότητες (modules)
1. Grundlagen und Methoden der Klassischen Philologie 2. Sprachkompetenz Altgriechisch I 3. Sprachkompetenz Altgriechisch II 4. Einführung in die griech. Prosalektüre I, II 5. Prose – Griechische Literatur I: Prosa 6. Griechische Literatur II: Dichtung

Μεταπτυχιακές σπουδές

Πέραν της μεγάλης ποικιλίας μεταπτυχιακών σπουδών που παρέχει το Πανεπιστήμιο, στην κατεύθυνση Fachbereiche Sprache, Literatur und Medien I + II υπάρχουν μεταπτυχιακές σπουδές στην αρχαία ελληνική και λατινική φιλολογία (Griechische und Lateinische Philologie). Πρόκειται για πρόγραμμα γλωσσικών και λογοτεχνικών σπουδών. Το μεταπτυχιακό πρόγραμμα αποτελείται από τις παρακάτω ενότητες:

- ✓ Αρχαίες Ελληνικές Σπουδές
- ✓ Λατινικές Σπουδές
- ✓ Βυζαντινή και Νεοελληνική Φιλολογία

Συμπεράσματα

Η ανάλυση του προγράμματος σπουδών περιορίστηκε στην περιγραφή των βασικών ενοτήτων, έτσι όπως αυτές παρουσιάζονται στον επίσημο ιστότοπο του ιδρύματος. Είναι εντυπωσιακός ο τρόπος δομής του προγράμματος σπουδών, διότι δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην απόκτηση γλωσσικών δεξιοτήτων από τους φοιτητές. Επίσης, ενθαρρύνεται και η υιοθέτηση κριτικής σκέψης. Ειδικότερα, αυτό επιτυγχάνεται με την απόκτηση γνώσεων για τα έργα της αρχαίας ελληνικής ποίησης, την εξοικείωση με την ανάλυση, ανάγνωση και μετάφραση αρχαίων ελληνικών κειμένων και με την εμβάθυνση, με εφαρμογή των μεθόδων της κλασικής φιλολογίας. Οι μεταφράσεις και η γραμματική ανάλυση κάποιων τμημάτων από τα έργα του Ξενοφώντα και του Πλάτωνα έχουν επιλεχθεί σε κύριες ενότητες.

Οι φοιτητές του προγράμματος έχουν τη δυνατότητα να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους συμμετέχοντας σε θερινά σχολεία. Επίσης, υπάρχει η δυνατότητα πρακτικής άσκησης τουλάχιστον τριών μηνών, στη Γερμανία ή στο εξωτερικό, σε συνεργαζόμενα ιδρύματα ή φορείς, και οι φοιτητές μπορούν επίσης να επιλέξουν να συμμετάσχουν σε επιστημονικές εκδρομές και σε άλλες ερευνητικές δραστηριότητες. Το πρόγραμμα σπουδών της κλασικής φιλολογίας μπορεί να επικαιροποιηθεί και αυτό μάλλον συμβαίνει ανά τακτά χρονικά διαστήματα, όπως επισημαίνεται στον επίσημο ιστότοπο της συγκεκριμένης κατεύθυνσης. Δεν εντοπίστηκαν πληροφορίες για την προτεινόμενη βιβλιογραφία και για κείμενα αναφοράς.

Όσον αφορά τις μεταπτυχιακές σπουδές της κατεύθυνσης αυτής, εντοπίσαμε ένα πρόγραμμα σπουδών στην αρχαία ελληνική και λατινική φιλολογία. Η δομή του προγράμματος αποτελεί ένα σύγχρονο συνδυασμό των γνωστικών αντικειμένων της κλα-

σικής φιλολογίας (αρχαίων ελληνικών και λατινικών σπουδών), των βυζαντινών σπουδών (ιστορία και πολιτισμός του Βυζαντίου) και της νεοελληνικής φιλολογίας (νεοελληνικές σπουδές).

4.8 Universität Heidelberg

Το Πανεπιστήμιο της Χαϊδελβέργης ιδρύθηκε το 1386 και είναι το παλαιότερο Πανεπιστήμιο της Γερμανίας. Βρίσκεται στο κρατίδιο της Βάδης-Βυρτεμβέργης και αποτελείται από σχολές, ινστιτούτα και τμήματα, παρέχοντας προπτυχιακούς, μεταπτυχιακούς και διδακτορικούς τίτλους σε περίπου 100 γνωστικά πεδία. Αριθμεί περίπου 28.649 φοιτητές και 27 Κέντρα Συνεργατικής Έρευνας (Sonderforschungsbereiche, SFB). Αποτελεί ιδρυτικό μέλος της Ομοσπονδίας Ευρωπαϊκών Ερευνητικών Πανεπιστημίων και μέλη του (απόφοιτοι, ερευνητικό και ακαδημαϊκό προσωπικό) έχουν βραβευτεί με Νόμπελ. Όσον αφορά το ερευνητικό του έργο, συγκαταλέγεται στα ιδρύματα με πλούσια ερευνητική δραστηριότητα διεθνούς εμβέλειας. Επίσης, το ίδρυμα διαθέτει μουσεία, συλλογές και βιβλιοθήκες, οι οποίες θεωρούνται θησαυροί γνώσης και ιστορίας. Οι συλλογές του Antikensammlung (Συλλογή Αρχαιοτήτων του Ινστιτούτου Κλασικής Αρχαιολογίας και Βυζαντινής Αρχαιολογίας) προσφέρουν στους επισκέπτες ευρεία επισκόπηση των αρχαίων πολιτισμών της Μεσογείου από την 3η χιλιετία π.Χ. μέχρι τη ρωμαϊκή αυτοκρατορία.

Οι 12 Σχολές του Πανεπιστημίου είναι οι εξής:

1. Fakultät für Biowissenschaften
2. Fakultät für Chemie und Geowissenschaften
3. Fakultät für Mathematik und Informatik
4. Fakultät für Physik und Astronomie
5. Fakultät für Verhaltens- und Empirische Kulturwissenschaften
6. Fakultät für Wirtschafts- und Sozialwissenschaften
7. Juristische Fakultät
8. Medizinische Fakultät Heidelberg
9. Medizinische Fakultät Mannheim
10. Neuphilologische Fakultät
11. Philosophische Fakultät
12. Theologische Fakultät

Τομείς Επιστήμης (Wissenschaftsbereiche):

1. Geisteswissenschaften und Theologie Jura
2. Wirtschafts- und Sozialwissenschaften
3. Medizin
4. Naturwissenschaften, Mathematik und Informatik.

Τα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών στο Πανεπιστήμιο της Χαϊδελβέργης απαιτούν συνήθως έξι εξάμηνα για να ολοκληρωθούν. Ορισμένα προγράμματα επιτρέπουν στους φοιτητές να αποκτήσουν πτυχίο Bachelor σε ένα μόνο αντικείμενο (100% ποσόστωση). Σε γενικές γραμμές τέτοια προγράμματα πτυχίου αφορούν έναν ορισμένο αριθμό ενοτήτων που λαμβάνονται από εναλλακτικές θεματικές περιοχές.

Ωστόσο, η πλειονότητα των θεματικών ενοτήτων (μαθημάτων) που διατίθενται σε επίπεδο Bachelor μπορεί να μελετηθεί σε συνδυασμό με μια άλλη θεματική ενότητα (δύο γνωστικά αντικείμενα, με ποσόστωση 50% ή ένα κύριο γνωστικό αντικείμενο με ποσόστωση 75% και ένα δευτερεύον γνωστικό αντικείμενο με ποσόστωση 25%). Οι φοιτητές είναι γενικά σε θέση να μελετήσουν οποιοδήποτε θέμα σε συνδυασμό με κάποιο άλλο. Όλοι οι φοιτητές που έχουν επιλέξει να μελετήσουν ένα πρόγραμμα (θεματική ενότητα) σε επίπεδο Bachelor που σχετίζεται με τη διδασκαλία (50% ποσόστωση) στο Πανεπιστήμιο της Χαϊδελβέργης, θα το μελετήσουν ως μέρος ενός πολυδιάστατου προγράμματος πτυχίου.

Τα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών αποτελούνται από διαλέξεις, σεμινάρια και μαθήματα, τα οποία διαρθρώνονται σε ενότητες. Μια ενότητα διδασκαλίας είναι αυτόνομη και αποτελείται από διαλέξεις και μαθήματα. Οι ενότητες μπορεί να περιλαμβάνουν μελέτη σε διάφορες μορφές (π.χ. διαλέξεις, σεμινάρια, πρακτική, εκδρομές, αυτο-μελέτη). Τα προγράμματα πτυχίων μπορεί να απαιτούν από τους φοιτητές να ολοκληρώσουν έναν συνδυασμό υποχρεωτικών ενοτήτων, υποχρεωτικών επιλογών και ελεύθερων επιλογών.

Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς Πιστωτικών Μονάδων (ECTS), ένα πρόγραμμα πτυχίου Bachelor που διαρκεί 6 εξάμηνα απαιτεί από τους φοιτητές να συγκεντρώσουν 180 μονάδες. Οι φοιτητές που ολοκληρώνουν τις σπουδές τους στις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες, θα λάβουν Bachelor of Arts (B.A.),

ενώ οι φοιτητές που ολοκληρώνουν πτυχίο στις επιστήμες θα λάβουν Bachelor of Science (B.Sc.).[200]

Η επιλογή της Σχολής που θα μελετηθεί παρακάτω έγινε με βάση το περιεχόμενο των σπουδών της.[201]

4.8.1 Philosophische Fakultät

Η Σχολή Φιλοσοφίας δημιουργήθηκε το 2002 με τη συγχώνευση Τμημάτων της Φιλοσοφικής-Ιστορικής Σχολής και της Σχολής Ανατολικών Σπουδών και Κλασικών Σπουδών. Η Φιλοσοφική Σχολή αποτελείται από Ινστιτούτα και Τμήματα, τα οποία αντιπροσωπεύουν ευρύ φάσμα επιστημονικών κλάδων και μελετούν την ιστορία του πολιτισμού, από τη γέννηση του ανθρώπου έως τις μέρες μας. Θεματικά, οι τομείς διδασκαλίας και έρευνας αφορούν τη φιλοσοφία, την ιστορία, τους πολιτισμούς και τις γλώσσες της Ευρώπης, της Μέσης Ανατολής, της Νότιας και Ανατολικής Ασίας και της Βόρειας Αμερικής. Κύριο χαρακτηριστικό της Σχολής είναι ο ερευνητικός της προσανατολισμός. Με αρωγό τη συμμετοχή της σε μεγάλα έργα (SFB 933 Material Text Cultures) και μέσω νέων θεσμικών δομών όπως το Κέντρο Διαπολιτισμικών Σπουδών της Χαϊδελβέργης (Heidelberger Centrum für Transkulturelle Studien, HCTS) και το Κέντρο Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Χαϊδελβέργης (Heidelberg Zentrum Kulturelles Erbe) κ.ά., το Πανεπιστήμιο έχει δημιουργήσει ένα ισχυρό ερευνητικό πυρήνα.

---

[200] Βλ. Universität Heidelberg, https://www.uni-heidelberg.de/en, απ' όπου αντλήσαμε μεγάλο μέρος των πληροφοριών που αφορούν τη διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών και την ιστορία του ιδρύματος (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 2/5/2021). Βλ. και https://www.scimagoir.com/, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 6/5/2021.

[201] Σχετικά με τις διεθνείς κατατάξεις για τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κτλ.) του ιδρύματος, σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings για το 2021, το Πανεπιστήμιο της Χαϊδελβέργης καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 201η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.126 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 3η θέση (overall rank) σε σύνολο 91 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Βλ. SCImago Institutions Rankings, https://www.scimagoir.com/rankings.php?sector=Higher%20educ, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 13/10/2022. Για το 2022 το Πανεπιστήμιο της Χαϊδελβέργης καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 207η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.364 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 3η θέση (overall rank) σε σύνολο 90 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab.

Κατά τη διάρκεια της Μεταρρύθμισης της Μπολόνια, τα προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών μετατράπηκαν σε διαδοχική δομή μαθημάτων B.A. / M.A.[202] Η διάρκεια των μαθημάτων B.A. είναι τρία χρόνια, των προγραμμάτων M.A., με εξαίρεση το μεταπτυχιακό πρόγραμμα, δύο χρόνια.

Η μελέτη και επεξεργασία του προγράμματος σπουδών που θα αναλυθεί αφορά το Πρόγραμμα Gräzistik/Klassische Philologie (Αρχαία Ελληνική / Κλασική φιλολογία) (50%) και το Πρόγραμμα Gräzistik/Klassische Philologie (Αρχαία Ελληνική / Κλασική φιλολογία) (25%). Πρόκειται για το ίδιο πρόγραμμα αλλά με διαφορετική ποσόστωση. Λόγω της ιδιαιτερότητας που έχουν τα προγράμματα σπουδών στο συγκεκριμένο ίδρυμα (συνδυαστικό σύστημα μεταξύ γνωστικών αντικειμένων), η ανάλυση των δεδομένων θα παραμείνει σε πρώτο επίπεδο ανάλυσης, ώστε να είναι κατανοητή η δομή των ενοτήτων. Οι πληροφορίες που αφορούν τα προγράμματα εντοπίστηκαν από το εγχειρίδιο (Modulhandbuch) που είναι διαθέσιμο στον επίσημο ιστότοπο της Σχολής.[203]

Gräzistik/Klassische Philologie – Bachelor 50%

Πρόκειται για προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών (ποσόστωση 50%), το οποίο διαρκεί 6 εξάμηνα. Οι φοιτητές του προγράμματος διδάσκονται αρχαία ελληνικά στο πλαίσιο των λογοτεχνικών σπουδών και της γλωσσολογίας. Η πολιτιστική ιστορία της αρχαίας Ελλάδας έχει επίσης μεγάλη σημασία για την κατανόηση των ιστορικών κειμένων. Οι φοιτητές στο πρόγραμμα Bachelor θα αποκτήσουν γνώσεις και θα εστιάσουν στους παρακάτω τομείς:

- Ελληνική γλωσσολογία: Οι φοιτητές μαθαίνουν την ιστορία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας με τη βοήθεια συγκριτικών γλωσσικών μεθόδων, το φωνητικό σύστημα και την εξέλιξη των φωνητικών κανόνων, τα βεβαιωμένα στάδια της αρχαίας ελληνικής: μυκηναϊκή γλώσσα, διάλεκτοι της ιστορικής περιόδου κ.ά. Επιπλέον, λαμβάνονται υπόψη κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας και σύγχρονες πτυχές της γλωσσολογίας.

[202] Bachelor of Arts (BA), Master of Arts (MA).

[203] Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Modulhandbuch, https://www.uni-heidelberg.de/de/studium/alle-studienfaecher/graezistikklassische-philologie/graezistikklassische-philologie-bachelor-50, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 9/5/2021.

- Αρχαίες ελληνικές λογοτεχνικές σπουδές: Η ανεξάρτητη ανάγνωση στην αρχαία ελληνική γλώσσα δίνει τη δυνατότητα στους φοιτητές να εξοικειωθούν με τα πιο σημαντικά έργα και δεν μπορεί να αντικατασταθεί με μαθήματα ή διαλέξεις. Το επίκεντρο του ακαδημαϊκού προγράμματος αφορά τα κύρια ή κλασικά έργα: Όμηρος, τραγικοί ποιητές, οι ιστορικοί Ηρόδοτος και Θουκυδίδης καθώς και ο Πλάτωνας. Το περιεχόμενο των μαθημάτων μπορεί να συμπληρωθεί με επιπλέον υπό-ενότητες (λογοτεχνική θεωρία, μορφολογία και μετρική, ρητορική και κριτική κειμένου).
- Ελληνικός πολιτισμός: Τα λογοτεχνικά κείμενα αποτελούν σημαντική πηγή πολιτιστικής ιστορίας. Οι φοιτητές μπορούν να αποκτήσουν περισσότερες γνώσεις είτε παρακολουθώντας μαθήματα από άλλα γνωστικά αντικείμενα, όπως η αρχαιολογία και η αρχαία ιστορία, είτε συμμετέχοντας σε εκπαιδευτικές εκδρομές (ανασκαφές, μουσεία). Επιπροσθέτως, μπορούν να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους συμμετέχοντας σε γνωστικά αντικείμενα / μαθήματα που αφορούν πολιτιστικά-ιστορικά θέματα, όπως οι ελληνικές θρησκείες.

Στα πρώτα στάδια του προγράμματος οι μεταφράσεις από και προς τα αρχαία ελληνικά θα δώσουν τη δυνατότητα στους φοιτητές να επανεξετάσουν τις βασικές δεξιότητές τους στη γλώσσα και στη γραμματική. Επιπλέον, τα εισαγωγικά μαθήματα παρέχουν μια επισκόπηση της κλασικής φιλολογίας (εισαγωγή στην κλασική φιλολογία), των κριτικών λογοτεχνικών μεθόδων και θεωριών (εισαγωγή στις λογοτεχνικές σπουδές) και των βασικών γλωσσικών γνώσεων (εισαγωγή στη γλωσσολογία). Όταν ολοκληρωθούν οι εισαγωγικές ενότητες, οι φοιτητές μπορούν επίσης να επιλέξουν μια εξειδίκευση στους τομείς της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας ή της ελληνικής γλωσσολογίας.[204]

[204] Οι πληροφορίες που αφορούν το πρόγραμμα σπουδών έχουν αντληθεί από τους διαθέσιμους οδηγούς σπουδών: *Modulhandbuch, Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg, Seminar für Klassische Philologie Bachelor: BA Klassische Philologie: Gräzistik* και από τον επίσημο ιστότοπο του ιδρύματος, https://www.uni-heidelberg.de/de/studium/alle-studienfaecher/graezistikklassische-philologie/graezistikklassische-philologie-bachelor-50, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 7/5/2021.

Basismodul Griechisch

Πρόκειται για υποχρεωτική ενότητα που διαρκεί δύο εξάμηνα. Προτεινόμενο εξάμηνο διδασκαλίας (Empf. Semester): α΄ και β΄. Για την παρακολούθησή της απαιτείται γνώση αρχαίων ελληνικών. Εκπαιδευτικό περιεχόμενο και μαθησιακοί στόχοι ενότητας: Ως μέρος της υποδειγματικής μελέτης ενός θέματος της ελληνικής λογοτεχνίας, οι φοιτητές μπορούν να αποκτήσουν μια εικόνα για τις βασικές αρχές της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνικής ιστορίας. Επιπλέον, με την ολοκλήρωση της ενότητας οι φοιτητές εφαρμόζουν τις μεθοδολογικές γνώσεις τους κατά την ανάγνωση ενός αρχαίου ελληνικού κειμένου και έτσι εντοπίζουν τις διάφορες πτυχές της αξίας του. Για να επιτευχθούν τα παραπάνω χρησιμοποιείται ένα παράδειγμα με έργο της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας.

Griechischer Stil I

Πρόκειται για υποχρεωτική ενότητα που διαρκεί ένα εξάμηνο. Προτεινόμενο εξάμηνο διδασκαλίας (Empf. Semester): α΄ και β΄. Για την παρακολούθησή της απαιτείται γνώση αρχαίων ελληνικών. Εκπαιδευτικό περιεχόμενο και μαθησιακοί στόχοι ενότητας: Οι φοιτητές μπορούν να χρησιμοποιήσουν και να συντάξουν αρχαία ελληνικά κείμενα έχοντας αποκτήσει γνώσεις που αφορούν τους τρόπους χρήσης τους. Επίσης, μαθαίνουν για τη χρήση των προθέσεων και τους κανόνες για τη σύνταξη μιας πρότασης. Η συστηματική γλωσσική μελέτη μπορεί να συμπληρωθεί με τη συνοδευτική ανάγνωση ενός αρχαίου ελληνικού πεζογραφικού κειμένου μεσαίας δυσκολίας.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: E. Bornemann, E. Risch, *Griechische Grammatik*, Frankfurt am Main 1978, § 1-142, 146-201, 203-230, 254-266.

Griechischer Stil II

Πρόκειται για υποχρεωτική ενότητα που διαρκεί ένα εξάμηνο. Προτεινόμενο εξάμηνο διδασκαλίας (Empf. Semester): α΄ και β΄. Προαπαιτούμενη η συμμετοχή στο Griechischer Stil I. Εκπαιδευτικό περιεχόμενο και μαθησιακοί στόχοι ενότητας: Με την ολοκλήρωση της ενότητας οι φοιτητές εξοικειώνονται με τις ονομαστικές μορφές του ρήματος και τη χρήση του στην πρόταση. Επίσης μπορούν να σχηματίζουν σωστά διάφορες μορφές περιόδων, να τις χρησιμοποιήσουν κατάλληλα κ.ά. Η συστηματική γλωσσική μελέτη συμπληρώνεται με τη συνοδευτική ανάγνωση ελληνικού πεζογραφικού κειμένου μεσαίας δυσκολίας.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: E. Bornemann, E. Risch, *Griechische Grammatik*, Frankfurt am Main 1978, § 231-253, 263-295.

Griechischer Stil III

Πρόκειται για υποχρεωτική ενότητα που διαρκεί ένα εξάμηνο. Προτεινόμενο εξάμηνο διδασκαλίας (Empf. Semester): ε΄, στ΄. Προαπαιτούμενη η συμμετοχή στο Griechischer Stil II. Εκπαιδευτικό περιεχόμενο και μαθησιακοί στόχοι ενότητας: Οι φοιτητές έρχονται σε επαφή με τη γραμματική των αρχαίων ελληνικών διαβάζοντας επιλεγμένα αποσπάσματα από αρχαία ελληνικά πεζογραφικά κείμενα (π.χ. από λόγους του Λυσία ή από έργα του Ξενοφώντα). Μελετώντας αυτά τα κείμενα, ενδυναμώνουν τις μεταφραστικές τους δεξιότητες και βελτιώνουν τις γνώσεις τους. Επίσης, μπορούν να μεταφράζουν κείμενα από τα γερμανικά στα αρχαία ελληνικά κ.ά. Επιπροσθέτως, οι σπουδαστές έχουν τη δυνατότητα να αναγνωρίζουν διαφορές στη γλωσσική χρήση σε διαφορετικά είδη κειμένων (ρητορική, ιστοριογραφία) καθώς και στην αττική διάλεκτο.

Griechische Literaturwissenschaft I

Πρόκειται για υποχρεωτική ενότητα που διαρκεί δύο εξάμηνα. Προτεινόμενο εξάμηνο διδασκαλίας (Empf. Semester): α΄, β΄. Προαπαιτούμενη γνώση: (αρχαία ελληνικά) Graecum GrBAS. Εκπαιδευτικό περιεχόμενο και μαθησιακοί στόχοι ενότητας: Οι φοιτητές έχουν αποκτήσει βασικές γνώσεις για τις μεθόδους και τους στόχους της κλασικής φιλολογίας και της λογοτεχνίας (klassisch-philologischer Literaturwissenschaft) μέσα από την κατανόηση των πιο σημαντικών μοντέλων ερμηνείας κειμένου και των βασικών εξελίξεων στη σύγχρονη λογοτεχνική θεωρία. Επίσης, έχουν εξοικειωθεί με την εργασία πάνω σε αρχαία κείμενα και σε λογοτεχνικές μελέτες. Ειδικότερα:

- Ως μέρος της υποδειγματικής μελέτης ενός έργου / συγγραφέα, ενός κεντρικού είδους, μιας εποχής ή ενός γενικού θέματος της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας, οι φοιτητές αποκτούν αρχικές γνώσεις σχετικά με τα βασικά ζητήματα της λογοτεχνικής έρευνας.
- Οι φοιτητές μπορούν να αναλύσουν και να ερμηνεύσουν ένα αρχαίο ελληνικό κείμενο με τις γνώσεις και δεξιότητες που έχουν αποκτήσει.

Griechische Sprachwissenschaft I

Πρόκειται για υποχρεωτική ενότητα που διαρκεί δύο εξάμηνα. Προτεινόμενο εξάμηνο διδασκαλίας (Empf. Semester): γ΄, δ΄. Προτεινόμενη προηγούμενη γνώση: Συμμετοχή στην ενότητα Basimodul Griechisch. Εκπαιδευτικό περιεχόμενο και μαθησιακοί στόχοι ενότητας (ενδεικτικά): Σε αυτήν την ενότητα οι σπουδαστές έχουν αποκτήσει τα απαραίτητα

γλωσσικά εφόδια για τις σπουδές τους στα αρχαία ελληνικά και μπορούν να αξιοποιήσουν αυτή τη γνώση. Γνώρισαν την ορολογία της συγκριτικής και ιστορικής γλωσσολογίας (εξωτερική και εσωτερική γλωσσική ιστορία) καθώς και τη σύγχρονη γλωσσολογία κ.ά.

Griechische Literaturwissenschaft II

Πρόκειται για υποχρεωτική ενότητα που διαρκεί δύο εξάμηνα. Προτεινόμενο εξάμηνο διδασκαλίας (Empf. Semester): δ΄. Προτεινόμενη προηγούμενη γνώση: Συμμετοχή στις βασικές ενότητες αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας. Εκπαιδευτικό περιεχόμενο και μαθησιακοί στόχοι ενότητας (ενδεικτικά):

- Εμβάθυνση στις τεχνικές λογοτεχνικής ανάλυσης και ερμηνείας ενός αρχαίου ελληνικού κειμένου κ.ά.
- Βελτίωση δεξιοτήτων ανάλυσης κειμένου ως μέρος μιας άσκησης, ενός μαθήματος ανάγνωσης, ενός συνεδρίου ή μιας διάλεξης σχετικά με τους βασικούς τομείς εργασίας και τις λογοτεχνικές μεθόδους της κλασικής φιλολογίας.

Übersetzung und Interpretation griechischer Texte I

Πρόκειται για υποχρεωτική ενότητα που διαρκεί ένα εξάμηνο. Προτεινόμενο εξάμηνο διδασκαλίας (Empf. Semester): δ΄, ε΄. Προτεινόμενη προηγούμενη γνώση: Συμμετοχή στις βασικές ενότητες αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας. Εκπαιδευτικό περιεχόμενο και μαθησιακοί στόχοι ενότητας (ενδεικτικά):

- Γνώσεις της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας.
- Κατανόηση γλώσσας και κειμένου, και μετάφραση κειμένων μεσαίας δυσκολίας από τα ελληνικά στα γερμανικά.
- Ερμηνεία κειμένων, γνώσεις σημαντικών λογοτεχνικών μεθόδων και θεωριών.

Griechische Literaturwissenschaft III

Πρόκειται για υποχρεωτική ενότητα που διαρκεί δύο εξάμηνα. Προτεινόμενο εξάμηνο διδασκαλίας (Empf. Semester): δ΄, ε΄. Προτεινόμενη προηγούμενη γνώση: Übersetzung und Interpretation griechischer Texte I, Basimodul Griechisch, Griechische Literaturwissenschaft II. Εκπαιδευτικό περιεχόμενο και μαθησιακοί στόχοι ενότητας (ενδεικτικά):

- Απόκτηση υψηλού επιπέδου γνώσεων στον τομέα των αρχαιοελληνικών λογοτεχνικών σπουδών και της σχετικής θεωρίας, χρησιμοποιώντας ένα σημαντικό κείμενο αναφοράς.

- Επισκόπηση της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας ή/και της επιρροής της στη λογοτεχνία των σύγχρονων φιλολογιών.
- Μετάφραση αρχαίων ελληνικών κειμένων κ.ά.

Einführung in die griechische Fachdidaktik

Πρόκειται για ενότητα ελεύθερης επιλογής και διαρκεί ένα εξάμηνο. Προτεινόμενο εξάμηνο διδασκαλίας (Empf. Semester): δ΄ έως στ΄. Προτεινόμενη προηγούμενη γνώση: αρχαία ελληνικά.

Gräzistik/Klassische Philologie Bachelor 25%

Πρόκειται για προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών (ποσόστωση 25%) που διαρκεί 6 εξάμηνα. Οι φοιτητές που παρακολουθούν αυτό το πρόγραμμα ασχολούνται με τα αρχαία ελληνικά από λογοτεχνική και γλωσσική άποψη. Η πολιτιστική ιστορία της αρχαίας Ελλάδας είναι επίσης σημαντική για την κατανόηση των κειμένων. Περιέχει 4 ενότητες, οι οποίες είναι παρόμοιες με αυτές που έχουν περιγραφεί στο πρόγραμμα σπουδών Gräzistik/Klassische Philologie – Bachelor 50%. Οι διαφορές αφορούν το εξάμηνο διδασκαλίας και το περιεχόμενο της ενότητας. Αναλυτικά:

1. Basismodul Griechisch
2. Griechische Literaturwissenschaft I 25%
3. Griechische Sprachwissenschaft 25%
4. Griechische Literaturwissenschaft II 25%

Πίνακας 26

Universität Heidelberg – Philosophische Fakultät (BA)

Gräzistik/Klassische Philologie – Bachelor 50%
Ενότητες (modules)
1. Basismodul Griechisch 2. Griechischer Stil I 3. Griechischer Stil II 4. Griechischer Stil III 5. Griechische Literaturwissenschaft I 6. Griechische Sprachwissenschaft I 7. Griechische Literaturwissenschaft II

Gräzistik/Klassische Philologie – Bachelor 50%
Ενότητες (modules)
8. Übersetzung und Interpretation griechischer Texte I 9. Griechische Literaturwissenschaft III 10. Einführung in die griechische Fachdidaktik
Gräzistik/Klassische Philologie– Bachelor 25%
Ενότητες (modules)
1. Basismodul Griechisch 2. Griechische Literaturwissenschaft I 25% 3. Griechische Sprachwissenschaft 25% 4. Griechische Literaturwissenschaft II 25%

Μεταπτυχιακές Σπουδές

Τα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών που διδάσκονται στη Σχολή και σχετίζονται με τα προπτυχιακά που έχουν αναλυθεί παραπάνω, είναι τα εξής:

1. Gräzistik/Klassische Philologie – Master (διάρκεια 4 εξάμηνα)
2. Griechisch – Teilstudiengang im Master of Education (διάρκεια 4 εξάμηνα)
3. Griechisch – Master of Education Erweiterungsfach (διάρκεια 4 εξάμηνα)

Συμπεράσματα

Η καταγραφή των ενοτήτων περιορίστηκε σε δύο προγράμματα σπουδών. Το Πανεπιστήμιο διαθέτει μεγάλη ποικιλία ενοτήτων, μέσα από τις οποίες οι φοιτητές έχουν τη δυνατότητα να εξειδικευτούν και να έρθουν σε επαφή με τον αρχαίο ελληνικό κόσμο και πολιτισμό. Εν προκειμένω, επιλέχθηκαν τα σχετικά με το θέμα της έρευνάς μας προγράμματα. Επίσης, το περιεχόμενο των ενοτήτων-μαθημάτων ενδέχεται να επικαιροποιείται, σύμφωνα με την εκπαιδευτική πολιτική του ιδρύματος. Συνεπώς, στην παρούσα έρευνα όλα τα δεδομένα που έχουν συλλεχθεί αφορούν την τελευταία έκδοση των διαθέσιμων οδηγών σπουδών. Ειδικότερες πληροφορίες που αφορούν το εξάμηνο διδασκαλίας ή τη διάρκεια του μαθήματος έχουν σημειωθεί μόνο στις περιπτώσεις που η πληροφορία είναι διαθέσιμη.

Τα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών (Bachelor’s degree) που αναλύθηκαν χρειάζονται συνήθως έξι εξάμηνα για να ολοκληρωθούν. Είναι δομημένες με ένα σύστημα ποσόστωσης και αφορούν ορισμένο αριθμό ενοτήτων που λαμβάνονται από διάφορες θεματικές περιοχές. Μια θεματική ενότητα μελετάται σε συνδυασμό με μια άλλη

ενότητα (δύο γνωστικά αντικείμενα με ποσόστωση 50% ή ένα κύριο γνωστικό αντικείμενο με ποσόστωση 75% και ένα δευτερεύον με ποσόστωση 25%). Οι φοιτητές είναι γενικά σε θέση να μελετήσουν οποιοδήποτε θέμα επιθυμούν σε συνδυασμό με ένα άλλο. Λόγω αυτής της ιδιαιτερότητας του προγράμματος οι πληροφορίες που εντοπίστηκαν αφορούν κυρίως το θέμα της ενότητας σε πρώτο επίπεδο και δεν παρέχονται αναλυτικές πληροφορίες του δευτέρου επιπέδου, όπως για παράδειγμα τα έργα και οι συγγραφείς που θα μελετηθούν αναλυτικότερα. Επιπροσθέτως, τα δύο προγράμματα που μελετήθηκαν είναι κατά μεγάλο ποσοστό όμοια και στην ουσία το πρώτο αφορά ποσόστωση 50% για την απόκτηση πτυχίου και το δεύτερο 25%.

Σχετικά με την απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην απόκτηση με την ολοκλήρωση των προγραμμάτων σπουδών υψηλού επιπέδου γνώσεων στον τομέα των αρχαίων ελληνικών λογοτεχνικών σπουδών. Επίσης, η μελέτη της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας και της επιρροής της στη λογοτεχνία των σύγχρονων φιλολογιών υποδηλώνει τη διαχρονικότητα των κλασικών σπουδών και την αξία της αρχαίας ελληνικής γραμματείας στον σύγχρονο κόσμο.

Εκτός από τις γενικές απαιτήσεις του προγράμματος, ένας άλλος βασικός στόχος, ο οποίος εν γένει υλοποιείται, είναι οι φοιτητές να έχουν άμεση επαφή με τη γραμματική και το συντακτικό των αρχαίων ελληνικών διαβάζοντας επιλεγμένα αποσπάσματα από αρχαία ελληνικά πεζογραφικά κείμενα (π.χ. λόγους του Λυσία ή έργα του Ξενοφώντα). Οι μεταπτυχιακές σπουδές της Σχολής είναι άρτια δομημένες· εντοπίσαμε και μεταπτυχιακά προγράμματα που αφορούν την κλασική φιλολογία, διάρκειας τεσσάρων εξαμήνων. Σχετικά με την προτεινόμενη βιβλιογραφία των μαθημάτων, δεν υπήρχαν διαθέσιμες πληροφορίες στον ιστότοπο του ιδρύματος. Εντοπίσαμε προτεινόμενη βιβλιογραφία μόνο για δύο μαθήματα και πρόκειται για γερμανικές εκδόσεις του 1978.

4.9 Κατάλογος γερμανικών ιδρυμάτων με μαθήματα αρχαίας ελληνικής γραμματείας στα προγράμματα προπτυχιακών σπουδών

Αναλύθηκαν από τα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων της Γερμανίας τα μαθήματα που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με το γνωστικό αντικείμενο της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας. Στο Παράρτημα υπάρχει αναλυτικός πίνακας με την καταγραφή αυτών των μαθημάτων. Συνολικά εντοπίστηκαν 15 πανεπιστήμια και 22 προπτυχιακά προγράμματα σπουδών (Bachelor, Lehramt). Ακολουθεί ο

κατάλογος των 15 ιδρυμάτων που ξεχωρίζουν για το πλούσιο πρόγραμμα μαθημάτων κλασικής φιλολογίας:

1. Albert-Ludwigs-Universität Freiburg
2. Freie Universität Berlin
3. Friedrich-Schiller-Universität Jena
4. Georg-August-Universität Gottingen
5. Gottfried Wilhelm Leibniz Universität Hannover
6. Martin-Luther Universität Halle-Wittenberg
7. Otto-Friedrich-Universität Bamberg
8. Philipps-Universität Marburg
9. Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn
10. Universität des Saarlandes
11. Universität Konstanz
12. Universität Potsdam
13. Universität Rostock
14. Universität Trier
15. Universität zu Koln

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΣΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

5.1 Οι αρχαιοελληνικές σπουδές στη Γαλλία σήμερα

Οι αρχαιοελληνικές σπουδές στη Γαλλία έχουν διανύσει μεγάλη πορεία, και το ίδιο συμβαίνει και με τις βυζαντινές και τις νεοελληνικές. Η Γαλλία βέβαια δημιούργησε ισχυρό στίγμα από την εποχή της ανάπτυξης του ουμανισμού. Η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών συχνά συνδυάζεται και με άλλες επιστήμες, όπως η αρχαία ιστορία, η αρχαιολογία και η ανθρωπολογία της αρχαίας Ελλάδας.

Στη Γαλλία η κλασική φιλολογία καλλιεργήθηκε από την εποχή του Καρλομάγνου και εντατικοποιήθηκε την εποχή της Αναγέννησης στην Ευρώπη, όταν οι κλασικές σπουδές επηρεάστηκαν από όσα συνέβαιναν στην Ιταλία. Η παραμονή γαλλικών στρατιωτικών δυνάμεων στην Ιταλία είχε ως αποτέλεσμα την επιρροή των Γάλλων από το ιταλικό πνεύμα. Επίσης, Έλληνες λόγιοι με την παρουσία τους προώθησαν την ανάπτυξη της κλασικής φιλολογίας στη Γαλλία, όπως για παράδειγμα ο Ιανός Λάσκαρις που προσκλήθηκε από τον ελληνιστή Guillaume Budé για να διδάξει ελληνική φιλολογία στο Πανεπιστήμιο του Παρισιού.[205]

Ο Guillaume Budé (1467-1540), λόγιος και ουμανιστής, ήταν σημαντικότατη προσωπικότητα των γραμμάτων στη Γαλλία του 16ου αιώνα. Μελέτησε την αρχαία ελληνική λογοτεχνία και υπήρξε μαθητής του Γεώργιου Ιερώνυμου και του Ιανού Λάσκαρι, με τον οποίο συνέβαλαν στην ίδρυση της Γαλλικής Εθνικής Βιβλιοθήκης. Πρωτεργάτης της αναγέννησης των ελληνικών γραμμάτων στη Γαλλία, ο Budé στάλθηκε στη Ρώμη ως πρεσβευτής του Λουδοβίκου ΙΒ΄ στον πάπα Λέοντα Ι΄ και έχαιρε της εκτίμησης και της εύνοιας της βασιλικής αυλής και επί βασιλείας Φραγκίσκου Α΄. Ο Budé ασκούσε επιρροή στον αυτοκράτορα και ήταν συνοδός του σε αρκετά ταξίδια,

[205] Μανδηλαράς, *Κλασική φιλολογία*, ό.π., σ. 37.

χάρη στα οποία διασώθηκαν αρκετά έργα της κλασικής αρχαιότητας. Αν και κατηγορήθηκε από αρκετούς ως αιρετικός, υπήρξε υπέρμαχος της εκμάθησης των αρχαίων ελληνικών υποστηρίζοντας ότι με τον τρόπο αυτό θα μπορούσε να κατανοηθεί με μεγαλύτερη ευκολία η εξέλιξη του χριστιανισμού.

Επίσης, ο Budé είχε αλληλογραφία με τον Έρασμο και με τον Άγγλο φιλόσοφο Sir Thomas More. Μερικά από τα σημαντικά έργα του είναι τα *De Asse et Partibus Eius* (1514), *Commentarii linguae Graecae* (1529), *De philologia* (1530) και *De transitu Hellenismi ad Christianismum libri tres* (1534). Είναι ευρέως γνωστό ότι ο Budé καθόρισε τη θέση των κλασικών σπουδών στη σύγχρονη κοινωνία με το έργο του *De philologia.*

Βασικό έργο του Budé ήταν η ερμηνεία και η διόρθωση των κειμένων (κριτική κειμένου) και η συμπλήρωση με την παραβολή των χειρογράφων. Επιπροσθέτως, ολοκλήρωσε μια σημαντική έρευνα γύρω από το ρωμαϊκό δίκαιο, τη ρωμαϊκή νομισματική και γενικά άλλα οικονομικά θέματα του αρχαίου κόσμου.[206]

Η Γαλλία υπήρξε ασφαλώς κοιτίδα του ουμανισμού και εστία διάδοσης των ελληνικών σπουδών. Με εντολή του Φραγκίσκου Α΄, ενός βαθύτατα μορφωμένου βασιλιά, γνωστού και ως «πατέρα των γραμμάτων και των τεχνών», το 1530 ιδρύθηκε στο Παρίσι ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα γνωστό ως «Κολλέγιο των Βασιλικών Δασκάλων». Στο ίδρυμα αυτό ορίστηκαν ως βασιλικοί καθηγητές αρκετοί ουμανιστές, ανάμεσά τους και ο Budé, και εκεί για πρώτη φορά θα πραγματοποιηθεί διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών. «Απόγονος» του κολλεγίου αυτού είναι το Collège de France (1852), το οποίο κατατάσσεται στα «τρίγλωσσα» κολλέγια, τα οποία, όσον αφορά την προσέγγισή τους στην αρχαιογνωσία, έχουν ως βάση τη γνώση τριών θεμελιωδών γλωσσών: ελληνικών, λατινικών και εβραϊκών.[207]

Μετά το «Κολλέγιο των Βασιλικών Δασκάλων» ιδρύθηκαν διάφορα κολλέγια στα οποία δίδασκαν κληρικοί, κυρίως ιησουίτες μοναχοί, έως τα τέλη του 18ου αιώνα. Τα κολλέγια αυτά λειτούργησαν με βάση τις ουμανιστικές αρχές και η διδασκαλία σε αυτά είχε χαρακτήρα δευτεροβάθμιας και σε ένα μέρος και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στο ουμανιστικό μοντέλο διδασκαλίας η γνώση των αρχαίων συγγραφέων ήταν φυσικά απαραίτητη.

---

[206] *Στο ίδιο*, σ. 38.

[207] Μπόμπας, «Οι ελληνικές σπουδές», *ό.π.*, σ. 73.

Η πορεία της διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών τον 16ο αιώνα –σε αντίθεση με τα λατινικά– ακολούθησε καθοδική πορεία στα καθολικά κολλέγια των Ιησουιτών. Οι κλασικές σπουδές εισήλθαν σε μια εποχή κρίσιμη και τον 18ο αιώνα κατέληξαν περισσότερο να προβληματίζουν λόγω των αναχρονιστικών μεθόδων διδασκαλίας. Στη συνέχεια, με τις μεταρρυθμίσεις που έγιναν στο γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα, λόγω της Γαλλικής Επανάστασης, δημιουργήθηκε το Αυτοκρατορικό Ναπολεόντειο Πανεπιστήμιο το 1806. Μετά από αλλεπάλληλες εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις μέχρι και την εποχή πριν τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο προέκυψε η σύγχρονη μορφή του πανεπιστημίου, όπως το γνωρίζουμε και σήμερα.[208]

Καταλυτικό ρόλο στην ανάπτυξη των αρχαίων ελληνικών σπουδών στη Γαλλία είχε η άφιξη Γερμανών φιλολόγων στην École normale supérieure. Το 1930 υπήρξε περίοδος με έντονη εκδοτική δραστηριότητα, με θεματολογία που αφορούσε την ελληνική αρχαιότητα. Επίσης, πολλά έργα που είχαν άμεση σχέση με τα αρχαία ελληνικά μεταφράστηκαν από τα γερμανικά στα γαλλικά. Συνεπώς, είναι φανερό ότι το γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα επηρεάστηκε από το αντίστοιχο σύστημα της Γερμανίας ως προς την ιστορική προσέγγιση των ελληνικών σπουδών.

Τη δεκαετία του 1870-1880 εισήχθησαν στο εκπαιδευτικό σύστημα ως ξεχωριστά γνωστικά αντικείμενα η αρχαιολογία, η επιγραφική και η συγκριτική γραμματική. Στην École normale supérieure παρουσιάστηκαν τα πρώτα δείγματα ειδίκευσης στις επιστήμες της αρχαιότητας και παράλληλα μαζί με τη Σορβόννη καθιερώθηκε μια πρωτιά στην εξειδίκευση στους τομείς της αρχαιογνωσίας.

Μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου το εκπαιδευτικό τοπίο άλλαξε και η υποχρεωτική πλέον εκπαίδευση, όπως και ο εκδημοκρατισμός των πανεπιστημίων, οδήγησαν τη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών σε ένα ευρύτερο πλαίσιο. Νέα Τμήματα δημιουργήθηκαν καθώς και έδρες αρχαίων ελληνικών. Ο 20ός αιώνας είχε θετικό πρόσημο όσον αφορά τις αρχαιοελληνικές σπουδές και η έρευνα αναπτύχθηκε περισσότερο.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της παραπάνω διεργασίας ήταν η ίδρυση στις αρχές της δεκαετίας του 1960 από τον Jean-Pierre Vernant, Γάλλο φιλόσοφο, ιστορικό και ανθρωπολόγο, του Κέντρου Συγκριτικών Ερευνών για τις Αρχαίες Κοινωνίες (Centre de Recherches Comparées sur les Sociétés Anciennes), που είναι το σημερινό

[208] *Στο ίδιο*, σ. 74-76.

«Centre Louis Gernet», στο οποίο μελετήθηκαν μεθοδικά οι ελληνικοί μύθοι. Χάρη στην ύπαρξη του κέντρου αναπτύχθηκε μια νέα προσέγγιση της ελληνικής αρχαιότητας, η οποία οδήγησε στον σχηματισμό συγκεκριμένων απόψεων που είναι γνωστές στις ημέρες μας με τον όρο «γαλλική σχολή» και είχαν απήχηση σε αρκετές χώρες, ανάμεσά τους και στην Αμερική. [209]

Θα αναφερθούμε παρακάτω και στις άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης, και ειδικά στη δευτεροβάθμια, στη Γαλλία, και το τι συμβαίνει σε αυτές ως προς τη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών, Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι κλασικές σπουδές τον 19ο αιώνα αποτελούσαν τη βάση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Πριν την εισαγωγή τους στο πανεπιστήμιο. οι φοιτητές των διαφόρων επιστημών (θεολογίας, νομικής, ιατρικής κ.ά.) αποκτούσαν κλασική πεδία. Έως το 1880 υπήρχε μόνο μία κατεύθυνση, η οποία αφορούσε τη μελέτη των κλασικών συγγραφέων, αρχαίων Ελλήνων, Λατίνων και Γάλλων. Στα τέλη του 19ου αιώνα το εκπαιδευτικό τοπίο άλλαξε και προσαρμόστηκε στις ανάγκες της εποχής. Νέες μαθήματα δημιουργήθηκαν στα προγράμματα σπουδών, π.χ. ιστορία, γεωγραφία, αριθμητική κ.ά., που σταδιακά διαμόρφωσαν τα προγράμματα σπουδών έτσι όπως τα γνωρίζουμε σήμερα. Σταδιακά οι αρχαίες γλώσσες αποτέλεσαν μάθημα επιλογής και οι μαθητές που παρακολουθούσαν αρχαία ελληνικά ήταν πολύ λιγότεροι, σε σχέση με το παρελθόν. Το μάθημα των αρχαίων ελληνικών προσφέρεται ως επιλεγόμενο από τη γ΄ γυμνασίου έως τη γ΄ λυκείου και επιλέγεται για τις εξετάσεις του Εθνικού Απολυτηρίου (Baccaleureat).

Επιπροσθέτως, στη Γαλλία τον 20ό αιώνα –ειδικά μετά το δεύτερο μισό– οι μεταπτυχιακές έρευνες που αφορούσαν τις ελληνικές σπουδές άφησαν το δικό τους στίγμα. Παρουσιάζεται αύξηση του αριθμού των διδακτορικών σπουδών σε γνωστικά αντικείμενα αρχαιογνωσίας και σύγχρονου ελληνικού πολιτισμού.[210]

Για τις ελληνικές σπουδές στη Γαλλία σήμερα, ανά κατηγορία (αρχαιοελληνικές, βυζαντινές και νεοελληνικές σπουδές) παρατηρούμε τα παρακάτω:

Αρχαία ελληνικά

- Ο αριθμός των μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση που παρακολουθούν μαθήματα αρχαίων ελληνικών έχει μειωθεί.

[209] *Στο ίδιο*.

[210] *Στο ίδιο*, σ. 72.

- Οι κλασικές σπουδές δεν διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στο εκπαιδευτικό σύστημα, διότι έχουν ενσωματωθεί μαθήματα με πρακτικό προσανατολισμό.
- Οι αρχαίες γλώσσες (στο εκπαιδευτικό σύστημα) αποτελούν μαθήματα επιλογής.
- Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών αποκτά μια πιο γενική εικόνα.
- Υπάρχουν αρκετά ερευνητικά κέντρα που προωθούν το γνωστικό αντικείμενο των αρχαίων ελληνικών, με διεπιστημονικό χαρακτήρα και ύφος.
- Τα αρχαία ελληνικά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση έχουν δεχθεί αρκετές αλλαγές ως προς την έκταση, το περιεχόμενο και τον σκοπό της διδασκαλίας. Σύμφωνα με τις τελευταίες αναδιατάξεις του εκπαιδευτικού χάρτη, περιορίζονται στη 1 ή 2 ώρες την εβδομάδα –στα μαθήματα επιλογής– ανάλογα με την τάξη του γυμνασίου· συνεπώς διδάσκονται ως μάθημα επιλογής.
- Την εγγραφή των αρχαίων γλωσσών (αρχαία ελληνικά και λατινικά) στον κατάλογο της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO αιτήθηκε η γαλλική ένωση «Human-Hist»[211] (ιστορικοί, αρχαιολόγοι και φιλόλογοι) στη διάρκεια ενός συνεδρίου της το 2019. Με πρόταση που προέκυψε στη λήξη του συνεδρίου, αιτήθηκαν την προστασία των αρχαίων γλωσσών έτσι ώστε να καταστεί εφικτή η συνέχιση της διδασκαλίας τους. Στη συνάντηση αυτή συμμετείχαν ερευνητές και πανεπιστημιακοί από τη Γαλλία και άλλες χώρες, ενώ οι συζητήσεις σε κάποια από τα στρογγυλά τραπέζια πραγματοποιήθηκαν στα λατινικά και στα αρχαία ελληνικά! Ο ρόλος της ένωσης στη διατήρηση και προαγωγή των αρχαίων γλωσσών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο είναι πολύ σημαντικός. Λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών της πανδημίας Covid-19 το επόμενο συνέδριο, που επρόκειτο να πραγματοποιηθεί τον Μάρτιο του 2020, ακυρώθηκε.

Βυζαντινές σπουδές

- Έχουν αναπτυχθεί σε μικρότερο βαθμό, σε σχέση με τις αρχαιοελληνικές.
- Το 1971 ιδρύθηκε η Γαλλική Επιτροπή Βυζαντινών Σπουδών (Comité Français des Études Byzantines). Σήμερα αριθμεί περίπου 100 μέλη.

---

[211] Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την Ένωση βλ. τον επίσημο ιστότοπο του Human-Hist, https://humanhist.com/culture/autun-capitale-des-langues-anciennes/, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 13/6/2022.

- Στη Γαλλία υπάρχουν αρκετά κέντρα, ινστιτούτα, βιβλιοθήκες, επιστημονικά περιοδικά και σειρές εκδόσεων, τα οποία προάγουν τις βυζαντινές σπουδές.

Νέα ελληνικά

- Η διδασκαλία τους αναπτύχθηκε τον 19ο αιώνα υπό την επήρεια του ρομαντισμού και του φιλελληνισμού της εποχής
- Μια από τις μεγαλύτερες προσωπικότητες των νεοελληνικών σπουδών στη Γαλλία υπήρξε ο Émile Legrand (1841-1903)
- Από τη δεκαετία του 1960 ιδρύθηκαν πολλά τμήματα καθώς και θέσεις διδασκαλίας νέων ελληνικών στα γαλλικά πανεπιστήμια.
- Οι νεοελληνιστές των γαλλόφωνων πανεπιστημίων κάθε δύο έτη, από το 1977, διοργανώνουν διεθνές συνέδριο σε διαφορετική κάθε φορά πόλη. Από τα συνέδρια αυτά διαπιστώνουμε ότι οι νεοελληνικές σπουδές στον γαλλόφωνο χώρο αφορούν τα εξής θέματα: Διδασκαλία των ελληνικών ως ξένης γλώσσας, πολιτισμός, τέχνη και νεοελληνική λογοτεχνία.
- Τα νέα ελληνικά διδάσκονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Υπάρχουν δύο θεσμικές βαθμίδες με διδασκαλία νέων ελληνικών: η πρώτη αφορά τη διδασκαλία της γλώσσας ως μητρικής, σε σχολεία με καθηγητές αποσπασμένους από την Ελλάδα· στο ίδιο πλαίσιο λειτουργούν και τάξεις πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τέτοιου τύπου διδασκαλία προσφέρεται στο Παρίσι και σε άλλες μεγάλες πόλεις της Γαλλίας, όπου υφίστανται οργανωμένες ελληνικές κοινότητες. Η δεύτερη περίπτωση αφορά το πλαίσιο της γαλλικής εκπαίδευσης. Η διδασκαλία των νέων ελληνικών θεσμοθετήθηκε το 1897 με υπουργική απόφαση που περιλαμβάνει τα νέα ελληνικά στη διδακτέα ύλη των τριών τελευταίων τάξεων του λυκείου. Επίσης, τα τμήματα των νέων ελληνικών λειτουργούν ανάλογα και με τη ζήτηση από τους μαθητές στις διάφορες πόλεις της Γαλλίας.[212]
- Μεγάλη είναι η προσφορά στις νεοελληνικές σπουδές στον γαλλόφωνο χώρο του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών και της εκδοτικής του δραστηριότητας.
- Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση διδάσκονται τα ελληνικά σε ιδρύματα που έχουν πλήρη κύκλο νεοελληνικών σπουδών, προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο.

[212] Μπόμπας, «Οι ελληνικές σπουδές», *ό.π.*, σ. 83.

Ανάμεσα στις προσωπικότητες που διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στον 20ό αιώνα στη μελέτη της αρχαίας ελληνικής γραμματείας ήταν και η Jacqueline de Romilly (1913-2010). Ήταν η πρώτη γυναίκα καθηγήτρια στο Collège de France και επίσης μέλος της Γαλλικής Ακαδημίας (Académie Française). Οι μελέτες της έγιναν αντικείμενο θαυμασμού στην ακαδημαϊκή και ερευνητική κοινότητα παγκοσμίως. Χαρακτηριστικό της μεγάλης προσφοράς της ήταν το έργο της για τον Θουκυδίδη, καθώς και όλα τα έργα της που αφορούσαν την ιστορία, τη γλώσσα και τον πολιτισμό της Αρχαίας Ελλάδας.

Η J. de Romilly μετέφρασε έργα κλασικών Ελλήνων συγγραφέων στα γαλλικά και δημοσίευσε αρκετές μελέτες για την αρχαία ελληνική γραμματεία και ιστορία. Το συγγραφικό της έργο αφορά ζητήματα του αθηναϊκού πολιτισμού του 5ου π.Χ. αιώνα (ιστορία, φιλοσοφία, θέατρο, σοφιστές). Η ίδια ήταν και θερμή υποστηρίκτρια των κλασικών σπουδών και της μελέτης των αρχαίων ελληνικών και λατινικών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το 1992 ίδρυσε την SEL (Sauvegarde des Enseignements Littéraires) της οποίας κύρια μέριμνα είναι η διατήρηση των κλασικών σπουδών. Η SEL έχει πραγματοποιήσει για το θέμα αυτό παρεμβάσεις σε κυβερνητικό επίπεδο. Η J. de Romilly υπηρέτησε τη SEL και με την ιδιότητα της Επίτιμης Πρόεδρου.

Ως γνήσια Γαλλίδα κλασική φιλόλογος και ελληνίστρια, η J. de Romilly αποτύπωνε στο έργο της το μεγαλείο της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού διατηρώντας μια ουμανιστική ερμηνεία της έννοια του πολιτισμού. Θεωρούσε ότι η κατανόηση της ελευθερίας του ατόμου καθώς επίσης και η δημοκρατία είναι άκρως συνδεδεμένα με τα παραπάνω. Στο βιβλίο της *Pourquoi la Grèce?* η συγγραφέας εξηγεί με τον δικό της μοναδικό τρόπο την προσφορά της Ελλάδας στον παγκόσμιο πολιτισμό.[213]

Οι αξίες και τα ιδανικά των αρχαίων Ελλήνων, που πρόβαλε στα έργα της, είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με το αρχαίο ελληνικό πνεύμα και προβάλλει ότι αυτό έχει περάσει από το παρελθόν στο παρόν αλώβητο μεταφέροντας όλες εκείνες τις αξίες και τα ιδανικά των αρχαίων Ελλήνων. Οι διαχρονικοί προβληματισμοί και σκέψεις στα μεταφρασμένα και όχι μόνο έργα της την καθιστούν οπωσδήποτε μια πρέσβειρα του ελληνικού πολιτισμού, γιατί αυτό που επιτυγχάνει η J. de Romilly είναι να διαδίδεται το αρχαίο ελληνικό πνεύμα στη σύγχρονη κοινωνία.

---

[213] Βλ. J. de Romilly, *Pourquoi la Grèce?*, France Loisirs, Paris 1993.

5.2 Το εκπαιδευτικό σύστημα στη Γαλλία

Το γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα χαρακτηρίζεται από ισχυρή κεντρική κρατική παρουσία στην οργάνωση και χρηματοδότηση της εκπαίδευσης. Το γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα ελέγχεται σε εθνικό επίπεδο από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας, Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας (Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enseignement supérieur et de la Recherche). Επίσης, λειτουργεί εντός του ευρύτερου πλαισίου που ορίζει το Κοινοβούλιο, το οποίο αναφέρει τις θεμελιώδεις αρχές της εκπαίδευσης. Το κράτος διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διακυβέρνηση, καθώς το γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα, που έχει μακρά παράδοση, είναι συγκεντρωτικό. Το κράτος καθορίζει τις λεπτομέρειες των προγραμμάτων σπουδών σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης, οργανώνει τη διαδικασία εισδοχής των εκπαιδευτικών, καθορίζει το περιεχόμενο, προσλαμβάνει εκπαιδευτικούς ως δημόσιους υπαλλήλους και τους παρέχει ενδοϋπηρεσιακή εκπαίδευση. Επίσης, προσλαμβάνει και εκπαιδεύει επιθεωρητές, υπεύθυνους για τον έλεγχο της ποιότητας του εκπαιδευτικού συστήματος, και είναι παράλληλα ο κύριος φορέας χρηματοδότησης του εκπαιδευτικού συστήματος. Επιπλέον, επιδοτεί «ιδιωτικά σχολεία με σύμβαση – privés sous contrat» (αυτά λαμβάνουν περίπου το 20% από το σύνολο των μαθητών).[214]

Εντούτοις, σε τοπικό επίπεδο, σε μια διαδικασία αποκέντρωσης στη διαχείριση του εκπαιδευτικού συστήματος που ξεκίνησε τη δεκαετία του 1980, οι τοπικές αρχές διαδραματίζουν ολοένα και σημαντικότερο ρόλο διασφαλίζοντας την υλική λειτουργία του συστήματος (κατασκευή και συντήρηση σχολικών κτηρίων, σχολικές μεταφορές, προμήθεια εκπαιδευτικού υλικού κ.λπ.).[215]

Η επίσημη γλώσσα στην εκπαίδευση είναι η γαλλική. Η δημόσια εκπαίδευση είναι κοσμική και παρέχεται δωρεάν. Στη Γαλλία υπάρχει μακρά παράδοση προσχολικής εκπαίδευσης: τα τελευταία 20 χρόνια, σχεδόν όλα τα παιδιά έχουν παρακολουθήσει νηπιαγωγείο από την ηλικία των 3 έως τα 6, παρόλο που αυτό είναι προαιρετικό. Ως εκ

[214] Για περισσότερες πληροφορίες βλ. European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice, France: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/france_fr, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 23/6/2021.

[215] Ό.π.

τούτου, το νηπιαγωγείο αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του γαλλικού εκπαιδευτικού συστήματος και υπάγεται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας, Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας, το οποίο καθορίζει και όλα τα προγράμματα σπουδών.

Οι Γάλλοι μαθητές διδάσκονται όλοι τα ίδια μαθήματα μέχρι την ηλικία των 15 ετών στο Collège unique (ISCED 2). Το πρώτο στάδιο εξειδίκευσης πραγματοποιείται στο τέλος του κολλεγίου (κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση): οι μαθητές παρακολουθούν γενικά, τεχνολογικά ή επαγγελματικά λύκεια (lycée d'enseignement général et technologique, lycée professionnel). Τα παραπάνω προετοιμάζουν τους μαθητές να λάβουν απολυτήριο σε τρία χρόνια, σηματοδοτώντας έτσι το τέλος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι μαθητές αποκτούν το κρατικό απολυτήριο (γενικό, τεχνολογικό ή επαγγελματικό / général, technologique ou professionnel) το οποίο ανοίγει τον δρόμο για πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και επιτρέπει την εγγραφή στο πανεπιστήμιο. Η μετα-δευτεροβάθμια, μη τριτοβάθμια εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από μειωμένη συμμετοχή στη Γαλλία.[216]

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από τη συνύπαρξη δύο συστημάτων:

1. Universités (Πανεπιστήμια), τα οποία είναι δημόσια ιδρύματα που έχουν ανοιχτή πολιτική εισδοχής, εκτός από τα Instituts Universitaires de Technologie (IUT) (Πανεπιστημιακά Τεχνολογικά Ινστιτούτα) ή ορισμένες τάξεις préparatoir esintégrées (πλήρεις προπαρασκευαστικές τάξεις).
2. Grandes Écoles (Ειδικευμένες Σχολές), που τηρούν ιδιαίτερα επιλεκτική πολιτική εισδοχής, ανοιχτή μόνο στους κατόχους baccalauréat που έχουν παρακολουθήσει δύο χρόνια προπαρασκευαστικών τάξεων. Αποτελούν ιδιαιτερότητα της γαλλικής εκπαίδευσης, διότι πρόκειται για πρωτότυπα εκπαιδευτικά ιδρύματα μεγάλου κύρους και παρέχουν κατάρτιση υψηλού επιπέδου.

5.2.1 Στάδια του εκπαιδευτικού συστήματος

Οι πληροφορίες που αφορούν τα στάδια του εκπαιδευτικού συστήματος της Γαλλίας, που περιγράφονται αναλυτικά παρακάτω, εντοπίστηκαν στον ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Ευρυδίκη» (European Commission, EACEA National Policies Platform,

[216] Ό.π.

Eurydice, European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice).[217] Η εκπαίδευση είναι υποχρεωτική για τις ηλικίες 6 ετών (αντιστοιχεί στην έναρξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης) έως 16 ετών (δεν αντιπροσωπεύει το τέλος ενός κύκλου· βλ. παρακάτω Διάγραμμα 7).

Enseignement pré-primaire (CITE 02), dispensé dans les écoles maternelles (προσχολική εκπαίδευση που παρέχεται σε νηπιαγωγεία)
Προσχολική εκπαίδευση που αφορά τα παιδιά ηλικίας από 2-3 έως 6 ετών. Σχεδόν όλα τα παιδιά φοιτούν στο νηπιαγωγείο από την ηλικία των τριών, παρόλο που είναι προαιρετικό. Επομένως, η προσχολική εκπαίδευση[218] μαζί με τα δημοτικά σχολεία αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της γαλλικής «πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης» που βρίσκεται υπό την εποπτεία του Τμήματος Εθνικής Παιδείας, Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας.

Enseignement élémentaire, obligatoire (CITE 1), dispensé dansles écoles élémentaires (στοιχειώδης εκπαίδευση, υποχρεωτική που παρέχεται στα δημοτικά σχολεία)
Αφορά περίοδο 5 ετών (μαθητές από 6 έως 11 ετών). Στο τέλος αυτού του στοιχειώδους κύκλου μαθημάτων οι μαθητές προχωρούν αυτόματα στο επόμενο επίπεδο χωρίς διαδικασίες επιλογής (εξετάσεις) ή προσανατολισμού.

Enseignement secondaire inférieur (CITE 2) dispensé dans les collèges (κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση που παρέχεται σε σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης)
Διαρκεί 4 χρόνια (μαθητές από 11 έως 15 ετών). Η εκπαίδευση στο κολλέγιο είναι υποχρεωτική και κοινή σε όλους τους μαθητές. Στην ηλικία των 15 ετών ο μαθητής πρέπει να επιλέξει προσανατολισμό, ένα χρόνο πριν το τέλος της υποχρεωτικής εκπαί-

[217] Για περισσότερα σχετικά με τα στάδια του εκπαιδευτικού συστήματος της Γαλλίας βλ. EACEA National Policies Platform, Eurydice, European Commission, EACEA National Policies Platform https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/france_fr, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 23/06/2021.

[218] Ο όρος «προσχολική εκπαίδευση» δεν είναι δόκιμος στη Γαλλία. Τα νηπιαγωγεία μαζί με τα δημοτικά θεωρούνται πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

δευσης: το σχολείο κατευθύνει κάθε μαθητή προς έναν από τους τρεις κλάδους κατάρτισης που υπάρχουν στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (γενική, τεχνολογική ή επαγγελματική).

Enseignement secondaire supérieur (CITE 3) dispensé dans les lycées (lycées d'enseignement général et technologique et lycées professionnels) – ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση που παρέχεται σε λύκεια (γενικά, τεχνολογικά και επαγγελματικά)
Η ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση διαρκεί περίπου 3 χρόνια (μαθητές ηλικίας 15 έως 18 ετών) και διαθέτει τρεις κατευθύνσεις: γενική, τεχνολογική και επαγγελματική κατεύθυνση (όπου μπορούν μετά είτε να συνεχίσουν τις σπουδές τους είτε να ενταχθούν στην κοινωνία ως επαγγελματίες). Μετά την ολοκλήρωση του κύκλου μάθησης απονέμεται στους μαθητές εθνικό δίπλωμα (απολυτήριο), το οποίο πιστοποιεί την ολοκλήρωση των δευτεροβάθμιων σπουδών. Το απολυτήριο είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

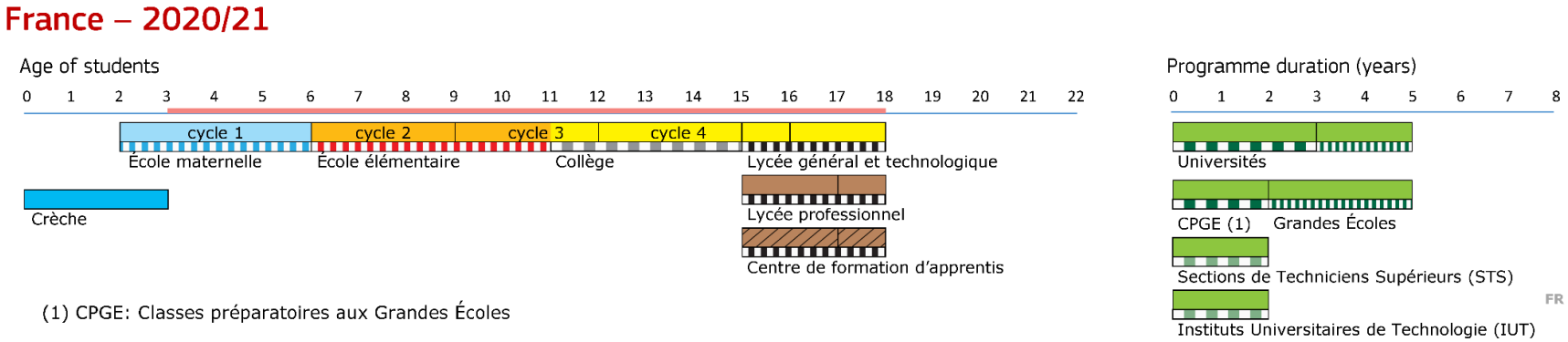
Enseignement supérieur (CITE 5 à CITE 8) – Τριτοβάθμια εκπαίδευση
Η τριτοβάθμια εκπαίδευση πραγματοποιείται σε ιδρύματα που λειτουργούν κατόπιν έγκρισής τους από διάφορα νομικά καθεστώτα, τα οποία παρατίθενται στον Γαλλικό Κώδικα Εκπαίδευσης. Υπάρχουν δύο τύποι μελετών μικρών κύκλων (Sections de Techniciens Supérieurs and Diplôme Universitaire Technologique). Τα μαθήματα κατάρτισης, που παρέχονται από τα γαλλικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, έχουν διαφορετικούς σκοπούς και προϋποθέσεις εισδοχής. Τα περισσότερα είναι δομημένα σε τρεις κύκλους σπουδών (Bachelor, Master και Doctorate).

Στο διάγραμμα που ακολουθεί αναλύονται όλοι οι κύκλοι σπουδών του εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος της Γαλλίας, σύμφωνα με τις πληροφορίες που ανακτήσαμε από τον επίσημο ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Ευρυδίκη».[219]

[219] Πλατφόρμα Εθνικής Πολιτικής https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/france_fr, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 24/6/2021.

Διάγραμμα 7

Δομή του εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος της Γαλλίας

Πηγή: Eurydice 2020/2021, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/france_en

5.3 Η κλασική φιλολογία στη Γαλλία σήμερα

Οι πληροφορίες για τη δομή και την οργάνωση των προγραμμάτων σπουδών της Γαλλίας καθώς και για τους τύπους ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανακτήθηκαν από τον ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Ευρυδίκη»: European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice, European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice.

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση περιλαμβάνει όλη τη μετα-δευτεροβάθμια εκπαίδευση και, σύμφωνα με τον κώδικα εκπαίδευσης, η αποστολή της συνοψίζεται (ενδεικτικά) στην

- αρχική και συνεχιζόμενη διά βίου εκπαίδευση
- επιστημονική και τεχνολογική έρευνα, και διάδοση και προώθηση των αποτελεσμάτων της
- καθοδήγηση και επαγγελματική ένταξη
- διάδοση του ανθρωπιστικού πολιτισμού μέσω της ανάπτυξης ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών, επιστημονικής, τεχνικής και βιομηχανικής κουλτούρας
- συμμετοχή στην κατασκευή του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας
- διεθνή συνεργασία.

Το γαλλικό σύστημα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εμπεριέχει πλήθος διαφορετικών ιδρυμάτων με διαφορετικό νομοθετικό πλαίσιο. Συνοπτικά τα ιδρύματα αυτά είναι:

- δημόσια πανεπιστήμια
- σχολεία (écoles) και ιδρύματα, εκτός των πανεπιστημίων, ιδιωτικά ή δημόσια
- Ανώτερα σχολεία (écoles normales supérieures), γαλλικά σχολεία στο εξωτερικό (les écoles françaises à l’étranger) και μεγάλα ιδρύματα (grands établissements).

Τα παραπάνω προσφέρουν εκπαίδευση με διαφορετικούς στόχους και έχουν διαφορετικές απαιτήσεις εισδοχής. Παρόλο που το Baccalauréat (ή ισοδυναμία) είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την πρόσβαση σε όλα τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, δεν αποτελεί επαρκή προϋπόθεση για ορισμένους εκπαιδευτικούς φορείς. Συνεπώς υφίστανται οι παρακάτω διαφοροποιήσεις:

- Εκπαίδευση προσβάσιμη χωρίς επιλογή κατά την είσοδο: είναι πανεπιστημιακά μαθήματα με εγγραφή σε επίπεδο bachelor.
- Εκπαίδευση στην οποία η πρόσβαση γίνεται με επιλογή βάσει ενός ιδιαίτερου τρόπου εισαγωγής: μαθήματα προετοιμασίας για τις grand écoles (préparatoires aux grandes écoles, CPGE), τμήματα ανώτερων τεχνικών (sections de techniciens supérieurs, STS), μαθήματα που παρέχονται σε πανεπιστημιακά τεχνολογικά ινστιτούτα (instituts universitaires de technologie, IUT), σε επαγγελματικά πανεπιστημιακά ιδρύματα (instituts universitaires professionnalisés, IUP), σε ανώτερα ινστιτούτα διδασκαλίας και εκπαίδευσης (instituts supérieurs du professorat et de l'éducation, INSPE) και σε εξειδικευμένα σχολεία (écoles spécialisées).
- Εκπαίδευση που απαιτεί πρόσβαση μέσω ανταγωνιστικών εξετάσεων εισόδου, που προσφέρονται στα grandes écoles.

Όλα τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα περισσότερα από τα μαθήματά τους είναι δομημένα σε τρεις κύκλους σπουδών, Licence, Master et Doctorat (Bachelor, Master και Doctorate) και σε μονάδες ECTS.

Προπτυχιακά προγράμματα σπουδών

Ο πρώτος κύκλος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στη Γαλλία περιλαμβάνει δύο κύριους τύπους προγραμμάτων: πτυχία Bachelor (τρία έτη σπουδών) και σύντομα μαθήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (δύο έτη σπουδών) που αφορούν κυρίως τον βιομηχανικό, τριτοβάθμιο και παραϊατρικό τομέα. Στη Γαλλία τα προγράμματα πτυχίου Bachelor είναι γνωστά ως προγράμματα «Licence».

Υπάρχουν διάφοροι τύποι μαθημάτων που πιστοποιούν το επίπεδο που έχει επιτευχθεί στο προπτυχιακό σύστημα εκπαίδευσης της Γαλλίας. Σε αυτά περιλαμβάνονται τα παρακάτω πτυχία-διπλώματα: licence, licence professionnelle, le bachelor universitaire de technologie (BUT, εισήχθη από τον Σεπτέμβριο του 2021) και ορισμένα κρατικά διπλώματα (νοσοκόμοι, μουσικοί, καθηγητές χορού ή δράματος κ.λπ.).

Υπάρχουν επίσης οι Classes préparatoires aux grandes écoles, που είναι αναγνωρισμένες στο ISCED 6[220] και ολοκληρώνονται σε δύο χρόνια, αλλά δεν έχουν τελικές εξετάσεις ή παροχή διπλώματος. Επομένως, αυτή η εκπαίδευση δεν επικυρώνει κάποιο επίπεδο εκπαίδευσης (ISCED 6) που έχει ολοκληρωθεί.

Enseignement supérieur de type court (Ανώτατη εκπαίδευση μικρού τύπου)
Αυτά τα διετή προγράμματα αφορούν κυρίως τον βιομηχανικό τομέα, τον τομέα των υπηρεσιών και τον παραϊατρικό τομέα.

Programmes de deuxième cycle (Προγράμματα δευτέρου κύκλου)
Η εκπαίδευση που παρέχεται με σκοπό την απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου περιλαμβάνει θεωρητικά, μεθοδολογικά και εφαρμοσμένα μαθήματα και, όταν απαιτείται, ένα ή περισσότερα πρακτικά. Περιλαμβάνει επίσης ερευνητική δραστηριότητα και συγκεκριμένα τη συγγραφή μιας διατριβής ή άλλης μελέτης.

Troisième cycle (Programmes de doctorat) – Τρίτος κύκλος (Διδακτορικά προγράμματα)
Το διδακτορικό δίπλωμα ολοκληρώνεται σε 6 εξάμηνα (αντιστοιχεί σε δίπλωμα απολυτηρίου + 8 έτη σπουδών). Το τρίτο επίπεδο σπουδών είναι ένα επίπεδο υψηλής εξειδίκευσης και ερευνητικής κατάρτισης. Στο τέλος του μεταπτυχιακού ή αναγνωρισμένου ισοδύναμου επιπέδου, οι φοιτητές που έχουν επιδείξει ερευνητικές δεξιότητες, μπορούν να συνεχίσουν σε διδακτορικές σπουδές.

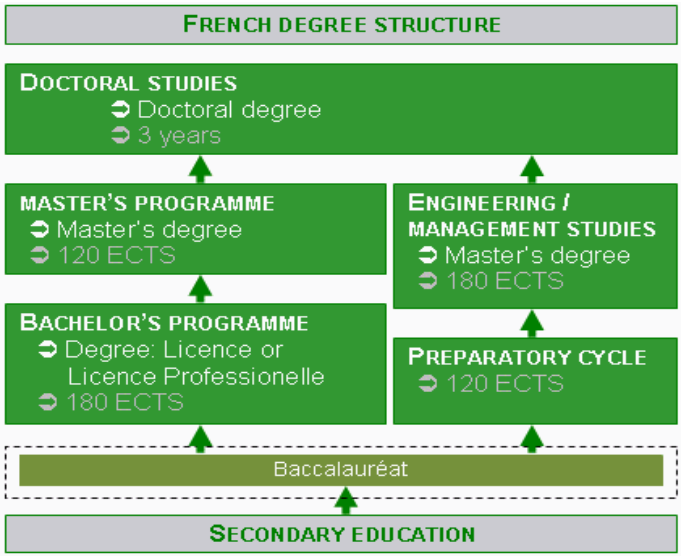
Éducation et formation des adultes (Εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων)
Από το 1971, η εκπαίδευση ενηλίκων αναγνωρίζεται από το γαλλικό δίκαιο (νόμος αριθ. 71-575 της 16ης Ιουλίου 1971). Στόχος της είναι να προωθήσει την επαγγελματική ένταξη ή την επανένταξη των ενηλίκων στην απασχόληση, να ενθαρρύνει την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους, να επιτρέψει στους εργαζόμενους να προσαρμοστούν στις τεχνικές αλλαγές και τις συνθήκες εργασίας κ.ά. Σύμφωνα με τη Eurostat (στοιχεία

[220] Για τη δομή του εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος της Γαλλίας βλ. Eurydice 2020/2021, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/france_en, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 24/6/2021.

έρευνας για το εργατικό δυναμικό, έρευνα συνεχούς απασχόλησης στη Γαλλία), το ποσοστό συμμετοχής των ενηλίκων ηλικίας 25-64 ετών στη συνεχιζόμενη εκπαίδευση στη Γαλλία το 2019 ήταν 19,5%.[221]

Διάγραμμα 8

Δομή πτυχίων στη Γαλλία

Πηγή: European Consortium for Accreditation (ECA)

Θα παρουσιάσουμε στη συνέχεια ορισμένα γαλλικά πανεπιστήμια στα οποία η διδασκαλία και η έρευνα της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας κατέχουν σημαντική θέση.

5.4 Sorbonne Université

Το Πανεπιστήμιο της Σορβόννης δημιουργήθηκε από τη συγχώνευση των Πανεπιστημίων Paris-Sorbonne Université και Université Pierre-et-Marie-Curie το 2018, όμως η

[221] Για περισσότερα βλ. τον επίσημο δικτυακό τόπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice, European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/france/adult-education-and-training_fr, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 29/6/2021.

ιστορική διαδρομή του ιδρύματος αρχίζει το 1257, όταν ιδρύθηκε το Κολλέγιο της Σορβόννης από τον Robert de Sorbon[222] ως τμήμα του μεσαιωνικού Πανεπιστημίου του Παρισιού. Η ιστορία του Πανεπιστημίου της Σορβόννης είναι αδιάσπαστα συνδεδεμένη με εκείνη του Πανεπιστημίου του Παρισιού, που ιδρύθηκε τον 13ο αιώνα, και με τον τόπο που έγινε το κύριο κέντρο του Πανεπιστημίου, τη Σορβόννη.

Η ίδρυση του Πανεπιστήμιου του Παρισιού συνδέεται με την εμφάνιση της συντεχνίας των Παριζιάνων δασκάλων και φοιτητών («universitas magistrorum και scholarium Parisiensis»), η οποία είχε ανταγωνιστικές τάσεις με τα σχολεία του μοναστηριού Notre-Dame de Paris. Αυτό το αρχικό «πανεπιστήμιο» είχε δημιουργήσει δικούς του κανονισμούς και καταστατικά, και απαρτίζονταν από τέσσερις σχολές (φιλελεύθερες τέχνες, νομική, ιατρική και θεολογία). Για να μπορέσουν να εισέλθουν φοιτητές που προέρχονταν από όλη την Ευρώπη δημιουργήθηκαν αρκετά κολλέγια, μεταξύ των οποίων και το Κολλέγιο της Σορβόννης, το οποίο απέκτησε σημαντική φήμη συμβάλλοντας στην ευρωπαϊκή αναγνώριση του Πανεπιστημίου του Παρισιού.[223]

Το Πανεπιστήμιο της Σορβόννης σήμερα θεωρείται ένα πολυεπιστημονικό, υψηλού επιπέδου έρευνας ίδρυμα, τοποθετημένο στο κέντρο του Παρισιού, που προωθεί τη διαφορετικότητα, τη δημιουργικότητα, την καινοτομία και την εξωστρέφεια. Αποτελείται από τρεις Σχολές:

- Faculté des Lettres
- Faculté de Médecine
- Faculté des Sciences et Ingénierie.

Οι γνωστές ως «πανεπιστημιουπόλεις» (campuses), τα κέντρα και τα κτήρια του Πανεπιστημίου της Σορβόννης είναι μια αρχιτεκτονική κληρονομιά με ιστορική αξία, αρχής γενομένης από τη Sorbonne de Nénot, όπου στεγάζεται ένα μέρος της Σχολής

[222] Robert de Sorbon (1201-1274): Θεολόγος και ιδρυτής του Πανεπιστημίου της Σορβόννης. Γεννήθηκε και μεγάλωσε σε μια φτωχή οικογένεια στη Σορβόννη, εισήλθε στους κόλπους της Εκκλησίας και εκπαιδεύτηκε στο Ρεμς και το Παρίσι. Άρχισε να διδάσκει το 1253 και ίδρυσε το 1257 το κολλέγιο Maison de Sorbonne στο Παρίσι με αντικείμενο τη θεολογία. Το κολλέγιο έλαβε χορηγία από τον βασιλιά Λουδοβίκο και απέκτησε το 1259 την έγκριση του πάπα Αλεξάνδρου Δ΄.

[223] Sorbonne Université, https://www.sorbonne-universite.fr/, απ' όπου εντοπίσαμε, ανακτήσαμε και επεξεργαστήκαμε πληροφορίες και δεδομένα που αφορούν την ιστορική διαδρομή του ιδρύματος καθώς επίσης τη δομή και τη διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης ημερομηνία τελευταία πρόσβασης: 30/7/2021).

Τεχνών, μέχρι την πανεπιστημιούπολη Pierre et Marie Curie. Η αρχιτεκτονική ιστορία του Πανεπιστημίου είναι άκρως ενδιαφέρουσα και συνεχώς εξελισσόμενη. Η πλούσια ερευνητική δραστηριότητα του ιδρύματος και η εργασία των μελών της, που προωθούν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στη διδασκαλία και την έρευνα, δημιουργούν ένα ισότιμο πλαίσιο πρόσβασης στη γνώση για όλους αναπτύσσοντας πολυάριθμα κοινά προγράμματα διά βίου μάθησης σε όλους τους τομείς.[224]

Η επιλογή του Τμήματος που θα μελετηθεί, έγινε με βάση τα γνωστικά αντικείμενα της σχολής Faculté des Lettres,τα οποία σχετίζονται άμεσα με την αρχαία ελληνική γραμματεία.

5.4.1 Faculté des Lettres (Σχολή Φιλολογίας)

Η Σχολή ιδρύθηκε την 1η Ιανουαρίου 2018 με τη συγχώνευση των Πανεπιστημίων Paris-Sorbonne Université και Pierre et Marie Curie Université. Το Paris-Sorbonne Université αποτέλεσε τη Σχολή φιλολογίας (Faculté des Lettres), όντας «κληρονόμος» του Κολλεγίου που ιδρύθηκε το 1257 από τον Robert de Sorbon. Η Σχολή θεωρείται μία από τις καλύτερες στον τομέα των τεχνών, των γλωσσών, των γραμμάτων και των ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών. Σήμερα διαθέτει περίπου 22.000 φοιτητές, μονάδες κατάρτισης και έρευνας (UFR) και κολλέγια (18 UFR,[225] 7 écoles doctorales και τις écoles Celsa και Espé). Η διεθνής φήμη και η αναγνώριση που έχει αποκτήσει η Σορβόννη την τοποθετούν στην κορυφή των ιδρυμάτων όσον αφορά την αριστεία στην εκπαίδευση και την έρευνα.

---

[224] Όσον αφορά τον τομέα των διεθνών κατατάξεων για τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κτλ.) του ιδρύματος, σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings για το 2021, το Πανεπιστήμιο της Σορβόννης καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 44η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.126 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 1η θέση (overall rank) σε σύνολο 135 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Για το 2022 το Πανεπιστήμιο της Σορβόννης καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 45η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.364 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 1η θέση (overall rank) σε σύνολο 137 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Βλ. https://www.scimagoir.com/rankings.php?sector=Higher%20educ, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 3/9/2022.

[225] Unités de formation et de recherche (UFR).

Grec

Η Μονάδα Κατάρτισης και Έρευνας (UFR) Grec (Αρχαία ελληνικά) καλύπτει μέσω της παπυρολογίας, της επιγραφικής και της αρχαίας και της νέας ελληνικής γραμματείας την ελληνική ιστορία από τη μυκηναϊκή περίοδο έως τη σύγχρονη εποχή, με όλες τις λογοτεχνικές, γλωσσικές και πολιτιστικές πτυχές της. Οι φοιτητές μπορούν να διδαχθούν αρχαία ελληνική λογοτεχνία και να εμβαθύνουν στους τομείς της γλωσσολογίας, της φιλολογίας, της βυζαντινής και νεοελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας, της παπυρολογίας, της επιγραφικής, της νομισματικής και άλλων κλάδων.

Τα μαθήματα που διδάσκονται προετοιμάζουν τους φοιτητές για τους τομείς της εκπαίδευσης, της έρευνας, της μετάφρασης και άλλων διεθνών επαγγελμάτων. Οι αρχαιοελληνικές σπουδές δεν είναι αυτόνομη κατεύθυνση. Η συμπερίληψή τους σε όλες τις κλασικές σπουδές, από το προπτυχιακό έως το επίπεδο του διδακτορικού, τις τοποθετούν σε ένα πλαίσιο διεπιστημονικότητας: Η έννοια των κλασικών σπουδών συνεπάγεται μια μόνιμη συνεργασία μεταξύ των τομέων της γαλλικής και συγκριτικής λογοτεχνίας, της γαλλικής γλώσσας, των λατινικών και των (αρχαίων) ελληνικών. Επίσης, φοιτητές από άλλους κλάδους (φιλοσοφία, ιστορία, σύγχρονη λογοτεχνία) μπορούν να έχουν πρόσβαση στην κατεύθυνση αυτή.

Επίσης, το UFR Grec διαθέτει το δικό του Ινστιτούτο παπυρολογίας, το οποίο περιλαμβάνει μια διάσημη συλλογή πάπυρων και πλούσια και εξειδικευμένη βιβλιοθήκη. Ακολουθεί η περιγραφή των δύο προπτυχιακών σπουδών που επιλέχθηκαν, τα οποία περιέχουν μαθήματα που σχετίζονται με την αρχαία ελληνική γραμματεία. Σημειώνεται ότι υπάρχουν και άλλα προγράμματα σπουδών (προπτυχιακού και μεταπτυχιακού επιπέδου) που περιέχουν σχετικά μαθήματα, αλλά διαπιστώθηκε ότι τα περισσότερα είναι κοινά με αυτά που περιγράφονται στη συνέχεια. Συνεπώς επιλέχθηκαν για παρουσίαση τα πιο αντιπροσωπευτικά προγράμματα με τον μεγαλύτερο αριθμό σχετικών μαθημάτων.

Licence Culture antique et monde contemporain

Το πρόγραμμα διαρκεί τρία έτη, στη διάρκεια των οποίων αναλύονται ζητήματα που αφορούν σύγχρονους προβληματισμούς για πολιτικά και κοινωνικά θέματα, για θέματα ηθικής, θρησκείας ή σχέσεις μεταξύ των λαών, έννοιες που κληρονομήθηκαν από την κλασική αρχαιότητα κ.ά. Μέσω των μαθημάτων οι φοιτητές αντιλαμβάνονται ότι ο σύγχρονος πολίτης, συχνά χωρίς να το γνωρίζει, οφείλει εν μέρει στην αρχαιότητα τον

τρόπο που αντιλαμβάνεται τον κόσμο σήμερα και το πώς αυτός δρα σήμερα στην κοινωνία. Στην ουσία το πρόγραμμα προσφέρει εκπαίδευση που είναι διπλά προσανατολισμένη: στον προβληματισμό και τη δράση.

Η διδασκαλία βασίζεται στις κλασικές ανθρωπιστικές επιστήμες· οι φοιτητές εκπαιδεύονται, εάν το επιθυμούν, στα λατινικά και τα αρχαία ελληνικά, ακόμη και αν δεν έχουν σχετικές γνώσεις από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Συμπληρωματικοί τομείς ανάλυσης: Ρητορική και επικοινωνία, ηθική και πολιτική, οικονομία και σύγχρονη ιστορία. Ακολουθεί η περιγραφή όσων μαθημάτων εμπεριέχονται στο πρόγραμμα και έχουν άμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γραμματεία. Σημειώνουμε και πάλι ότι δεν γίνεται παρουσίαση όλων των μαθημάτων αλλά εντοπισμός, ανάλυση και επεξεργασία μόνο των σχετικών με την αρχαία ελληνική γραμματεία και τις σχετικές με αυτήν επιστήμες.

Histoire (domaine grec)

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Ανάλυση της αρχαίας ελληνικής ιστορίας, από την αρχαιότητα έως τις κατακτήσεις του Μ. Αλεξάνδρου, με έμφαση στην πολιτική και πολιτιστική ιστορία. Επίσης, αναλύονται και σχολιάζονται αποσπάσματα σχετικών αρχαίων εγγράφων – κειμένων.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Οι φοιτητές μπορούν να βοηθηθούν από τα παρακάτω βοηθήματα: M.-C. Amouretti, Fr. Ruzé, *Le monde grec antique*, Vanves ^{6}2017· Fr. Lefèvre, *Histoire du monde grec antique*, 2007.

Grec débutant

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ και β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Αρχαία ελληνική γλώσσα για αρχάριους. Απόκτηση γνώσεων στοιχειώδους γραμματικής και λεξιλογίου, ασκήσεις από μετάφραση.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: J.-V. Vernhes, *ἕρμαιον. Initiation au grec ancien*, Paris 2004 (τελευταία έκδοση).

Littérature et civilisation grecques I

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Μύθοι και θρύλοι του έναστρου ουρανού, των αστερισμών και των πλανητών, από τον Όμηρο έως το τέλος της αρχαιότητας και του Βυζαντίου. Η μελέτη επικεντρώνεται ιδίως στους θεϊκούς κύκλους του Δία, της Άρτεμης και της Αθηνάς, και των ηρώων (Ηρακλής, Περσέας και Ωρίωνας).

Αυτή η μυθολογία σχετίζεται με την αστρονομική επιστήμη και τις αστρολογικές αναφορές των αρχαίων. Μύθοι και γνώσεις μεταξύ του αρχαίου ελληνικού κόσμου και των γειτονικών εθνών (Βαβυλώνα, Αίγυπτος, Ινδία και Κίνα) κ.ά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Σχεδόν κάθε αρχαίο κείμενο είναι πλούσιο σε αναφορές σε ουράνια φαινόμενα και μύθους: Επιλεγμένη βιβλιογραφία (σχεδόν κάθε αρχαίο κείμενο είναι πλούσιο σε αναφορές σε ουράνια φαινόμενα και τους σχετικούς μύθους): P. Charvet, A. Zucker, *Le Ciel. Mythes et histoires des constellations. Les «Catastérismes» d'Ératosthène*, Nil Éditions, 1998· P. Grimal, *Dictionnaire de la Mythologie grecque et romaine,* Presses universitaires de France, 1951 (πολυάριθμες επανεκδόσεις)· M.-P. Lerner, *Le Monde des Sphères*, 1, *Genèse et triomphe d'une représentation 14 Document non contractuel. Mis à jour le 22 juillet 2021 cosmique*, Les Belles Lettres, 2008· J. Martin, *Aratos. Phénomènes*, Les Belles Lettres, 1998· A. Zucker (dir.), *L'Encyclopédie du Ciel, Mythologie, Astronomie, Astrologie,* Bouquins, Laffont, 2016.

Religion et histoire des idées

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Θεματική επισκόπηση των βασικών θεμελιωδών θεμάτων της αρχαίας ελληνικής σκέψης, από την Αρχαϊκή στην Ελληνιστική περίοδο (επική ποίηση, ιστορία, φιλοσοφία, πολιτική σκέψη, θέατρο κ.λπ.). Εξέταση θεμάτων με τη μέθοδο μύθος / λόγος, μέσω της οποίας διερευνώνται διαφορετικές παραλλαγές των ζητημάτων που αναλύονται.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: M. Détienne, *Les maîtres de vérité dans la Grèce archaïque*, Paris 1990· J. Brunschwig, G. Lloyd, *Le savoir grec, dictionnaire critique*, Paris 1996· P. Hadot, *Qu'est-ce que la philosophie antique?*, Paris 1995· J. de Romilly, *Les grands sophistes dans l'Athènes de Périclès*, Paris 1988· J.-P. Vernant, *Les origines de la pensée grecque,* Paris 1969.

Littérature et civilisation grecques

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Εισαγωγή στα λογοτεχνικά είδη της αρχαίας Ελλάδας. Μελέτη της γένεσης και της ανάπτυξης των νέων ειδών: Ιστορία του είδους, των συγγραφέων και των μεγάλων έργων. Μελέτη αφηγηματικών διαδικασιών, χαρακτήρες και τυπικές σκηνές αγάπης και περιπέτειας, ρομαντικής μυθοπλασίας κ.ά. Γνώση της αρχαίας ελληνικής δεν είναι απαραίτητη.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: R. Brethes, J.-P. Guez, *Romans Grecs et Latins. Nouvelles Traductions* Les Belles Lettres,, Paris 2016· A. Billault, *La création romanesque dans la littérature grecque à l'époque impériale*, PUF, Paris 1991· M. Fusillo, *Naissance du roman*, Seuil, Paris 1989.

Littérature et civilisation grecques

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Ο θάνατος στην αρχαία Ελλάδα, μέσα από κείμενα και εικόνες της εποχής (περ. 530-320 π.Χ.). Ειδικότερα: Κάθε άτομο γνωρίζει ότι θα αντιμετωπίσει τον θάνατο, ο οποίος θεωρείται ως μια «εκδήλωση» για τους επιζώντες, την οικογένεια ή την κοινωνία, η οποία απαιτεί τελετουργικές πράξεις θρήνου, σκέψεις, ομιλίες κ.τ.λ. Η τεκμηρίωση του παραπάνω ζητήματος είναι ιδιαιτέρως πλούσια ως προς την αρχαία Ελλάδα μέσω των αρχαιολογικών ανασκαφών (τάφοι, γλυπτά, ταφικά μνημεία, ολόκληρες νεκροπόλεις) και των λογοτεχνικών και επιγραφικών μνημείων. Η γνώση της αρχαίας ελληνικής αποτελεί πλεονέκτημα για την παρακολούθηση του μαθήματος αλλά δεν είναι απαραίτητη, καθώς οι γραπτές πηγές θα δοθούν σε μετάφραση.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: N. Richer, *Atlas de la Grèce classique*, Autrement 2017· M.-Chr. Villanueva-Puig, *Images de la vie quotidienne en Grèce dans l'Antiquité*, Paris 1992· J. -P. Vernant, «Mort grecque, mort à deux faces», στο J.-P. Vernant, *L'individu, la mort, l'amour*, Paris 1996, σ. 81-89· R. Etienne, Chr. Muller, Fr. Prost, *Archéologie historique de la Grèce antique*, Paris ^{2}2006, κεφ. XI, «Organisation des espaces funéraires».

Grèce antique et modernité

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, γ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Πρόκειται για νεοσύστατο μάθημα και ο οδηγός σπουδών για το ακαδημαϊκό έτος 2021-2022 δεν διαθέτει περιγραφή. Τα κείμενα δίνονται σε μετάφραση και δεν απαιτείται γνώση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας.

Grec débutant (niveau II)

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, γ΄ και δ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Πρακτική μελέτη της γλώσσας. Απόκτηση γνώσεων στοιχειώδους γραμματικής και λεξιλογίου, ασκήσεις.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: J.-V. Vernhes, *ἕρμαιον. Initiation au grec ancien*, Paris 2004.

Littérature et civilisation grecques III (Civilisation grecque)

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, γ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Ξαναδιαβάζοντας και ξαναγράφοντας για την πτώση της Τροίας κατά την αυτοκρατορική εποχή. Το μάθημα επικεντρώνεται στον μύθο που αφορά την πτώση της Τροίας (προφητεία της Κασσάνδρας, καταστροφή της πόλης) κ.ά. Η γνώση της ελληνικής γλώσσας δεν είναι απαραίτητη. Τα κείμενα που θα μελετηθούν θα διανεμηθούν σε μετάφραση.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): M. Fantuzzi, Chr. Tsagalis (éd.), *The Greek Epic Cycle and its Ancient Reception. A Companion*, Cambridge University Press, Cambridge 2015· D. Petrain, *Homer in Stone. The Tabulae Iliacae in their Roman context*, Cambridge University Press, Cambridge 2014· R. Simms (éd.), *Brill's Companion to Prequels, Sequels, and Retellings of Classical Epic*, Brill, Leiden 2018.

Textes contemporains

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, γ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Με το μάθημα αυτό επιδιώκεται η μελέτη γνωστών και σημαντικά κείμενων της αρχαίας Ελλάδας παράλληλα με τα σχόλια ή τις χρήσεις που μπορεί να έκαναν σύγχρονοι διανοούμενοι.

Βιβλιογραφία: Καθορίζεται στην αρχή του φοιτητικού έτους.

Mythologie

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, δ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Καθορίζονται στην αρχή κάθε ακαδημαϊκού έτους. Το μάθημα εντάσσεται στην κατηγορία «grec» που σημαίνει ότι αφορά την αρχαία ελληνική μυθολογία.

Littérature et civilisation grecques (L'héritage du vocabulaire grec)

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, δ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Στόχος του μαθήματος είναι η ανάδειξη της θέσης που έχουν τα αρχαία ελληνικά στη σύγχρονη πνευματική και επιστημονική γλώσσα, μελετώντας ιστορικές και πρακτικές προοπτικές. Προσφέρεται μια επισκόπηση των αρχών του σχηματισμού του (αρχαίου) ελληνικού λεξιλογίου (παράγωγη και σύνθεση) και οι επεκτάσεις του στις σύγχρονες γλώσσες. Η μελέτη της σημασίας των λέξεων συμπληρώνεται από προβληματισμούς γύρω από την ιστορία των λέξεων, την ιστορία των ιδεών κ.ά. Δεν απαιτείται προηγούμενη γνώση αρχαίων ελληνικών.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: É. Benveniste, *Problèmes de linguistique générale*, 1-2, Paris 1974, ιδιαίτερα το κεφ. VI (τ. 1) et τα κεφ. XII και XVII (τ. 2)· F. Biville,

«Les éléments grecs du vocabulaire français», *L'Information Grammaticale*, 24 (1985), σ. 3-8· H. Cottez, *Dictionnaire des structures du vocabulaire savant. Éléments et modèles de formation*, Paris [4]1988· N. Rousseau, «Emprunt et/ou recréation? À propos de fr. sémantique», *Cahiers du CLSL* 60 (2020), σ. 163-208.

Littérature, religion et philosophie de l'Antiquité tardive

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, ε΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα*:* Μελέτη κειμένων σχετικά με τη θρησκεία, τη λογοτεχνία και τη φιλοσοφία της ύστερης αρχαιότητας.

Grec débutant (niveau III)

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, ε΄ και ζ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Έκδοση και ανάγνωση κειμένων. Πρακτική μελέτη της γλώσσας. Πρόκειται για μάθημα με κοινό περιεχόμενο με αυτά που διδάσκονται στα προηγούμενα εξάμηνα του προγράμματος.

Littérature et civilisation grecques: doctrines littéraires, morales et politiques

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, ε΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Amphi Guizot: «Στο τραπέζι! Τρώγοντας και πίνοντας στον (αρχαίο) ελληνικό κόσμο, από τους αρχαϊκούς έως τους κλασικούς χρόνους: κείμενα, πρακτικές και αναπαραστάσεις» («À table ! Manger et boire dans le monde grec de l'époque archaïque à l'époque classique : textes, pratiques et représentations»). Το μάθημα κατά κύριο λόγο είναι αφιερωμένο στον αρχαίο ελληνικό κόσμο (δεξιώσεις, ιδιωτικά συμπόσια, δίαιτες και διαιτητικοί περιορισμοί) καθώς και στις πολιτικές χρήσεις αυτών των συνεστιάσεων-συμποσίων, από τον Όμηρο στον Αριστοτέλη, διαβάζοντας ποιήματα ή αφηγηματικά κείμενα (ποιητικά στίχο πεζά) που περιέχουν περιγραφές συμποσίων, τα συμπόσια του Πλάτωνα και του Ξενοφώντα κ.ά. Η γνώση της αρχαίας ελληνικής δεν είναι απαραίτητη, τα κείμενα δίνονται σε μετάφραση. Ένα αρχείο κειμένου παρέχεται στους φοιτητές στην αρχή του μαθήματος.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: J. N. Davidson, *Courtesans and Fishcakes: The Consuming Passions of Classical Athens*, University of Chicago Press, 2011· R. Nadeau, *Les manières de table dans le monde gréco-romain*, Collection Tables des hommes, Presses Universitaires de Rennes & Presses Universitaires François-Rabelais de Tours, 2010· L. Romeri, *Philosophes entre mots et mets. Plutarque, Lucien et Athénée autour de la table de Platon*, Collection Horos, Éditions Jérôme Millon, Grenoble 2002· P. Schmidt Pantel, *La cité au banquet. Histoire des repas publics dans les cites*

grecques, Collection Les classiques de la Sorbonne, Paris [2]2011 (1992). Η γνώση αρχαίων ελληνικών δεν είναι απαραίτητη, τα κείμενα δίνονται σε μετάφραση. Ένα σώμα κειμένων παρέχεται στην αρχή αυτού του μαθήματος.

Civilisation grecque

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, ζ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: «Δίπλα στον σκύλο!» Ο χαρακτήρας του Σωκράτη, οι θεοί του και ο «δαίμονάς» του («Par le Chien!» : le personnage de Socrate, ses dieux et son «démon»). Πραγματοποιείται μια προσέγγιση στον χαρακτήρα του Σωκράτη σχετικά με τη σχέση που διατηρεί ως προς τη θρησκεία (ο Σωκράτης και οι όρκοι του, ο Σωκράτης και ο Απόλλωνας, κ.λπ.). Μαρτυρίες λογοτεχνικές (Αριστοφάνης, Πλάτωνας, Ξενοφώντας και Πλούταρχος).

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: L.-A. Dorion, *Socrate, «Que Sais-je?»*, Paris 2004· L.-A. Dorion, *L'Autre Socrate*, Les Belles Lettres, Paris, 2013· P. Ismard, *L'événement Socrate*, Champs/Histoire, Paris 2017· M. Narcy, *«Socrate d'Athènes», Dictionnaire des Philosophes Antiques*, VI, σ. 399-453· Chr. Cusset, M.-P. Noël (éd.), *Meteôrosophistai. Contribution à l'étude des Nuées d'Aristophane, Les Cahiers du Théâtre antique* (Cahiers du GITA n° 19) n° 2, 2015.

Littérature et civilisation grecques VI (Littérature grecque contemporaine)

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, ζ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Μελέτη της σύγχρονης ελληνικής λογοτεχνίας.

Πίνακας 27

Licence Culture antique et monde contemporain

Περιγραφή μαθημάτων- (Descriptifs des enseignements)
1. Histoire (domaine grec) – 1ο έτος, α΄ εξάμηνο
2. Grec débutant, 1ο έτος,
3. Littérature et civilisation grecques I – 1ο έτος, α΄ εξάμηνο
4. Religion et histoire des idées – 1ο έτος, β΄ εξάμηνο
5. Littérature et civilisation grecques : doctrines littéraires, morales et politiques, 3ο έτος, ε΄ εξάμηνο
6. Littérature et civilisation grecques – 1ο έτος, β΄ εξάμηνο

Περιγραφή μαθημάτων- (Descriptifs des enseignements)
7. Grec débutant, niveau III, 3ο έτος,
8. Grèce antique et modernité, 2ο έτος, γ΄ εξάμηνο
9. Grec débutant (niveau II), 2ο έτος
10. Littérature et civilisation grecques III (Civilisation grecque),2ο έτος, γ΄ εξάμηνο
11. Textes contemporains, 2ο έτος, γ΄ εξάμηνο
12. Mythologie, 2ο έτος, δ΄ εξάμηνο
13. Civilisation grecque, 3ο έτος, ζ΄ εξάμηνο
14. Littérature et civilisation grecques (L'héritage du vocabulaire grec), 2ο έτος, δ΄ εξάμηνο
15. - Littérature, religion et philosophie de l'Antiquité tardive, 3ο έτος, ε΄ εξάμηνο

Licence de Lettres classiques

Το πρόγραμμα διαρκεί τρία έτη. Το πτυχίο στην κλασική φιλολογία διακρίνεται για την πολυεπιστημονικότητα που χαρακτηρίζει το πρόγραμμα σπουδών καθώς και την ισότιμη μελέτη στους παρακάτω τομείς:

- Γαλλική γλώσσα και λογοτεχνία
- Αρχαία ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία
- Λατινική γλώσσα και λογοτεχνία

Για κάθε έναν από τους παραπάνω τομείς της λογοτεχνίας αναλύεται η ιστορία και τα διαφορετικά είδη που αναπτύχθηκαν στην αρχαιότητα και στη σύγχρονη εποχή .Η μελέτη της λατινικής και της αρχαίας ελληνικής γλώσσας προσαρμόζεται ανάλογα με το επίπεδο του φοιτητικού δυναμικού. Επίσης, πραγματοποιείται τεστ εξέτασης επιπέδου για τα αρχαία ελληνικά. Φοιτητές που δεν έχουν σπουδάσει ποτέ αρχαία ελληνικά εγγράφονται στο επίπεδο 1, χωρίς τεστ, και αντιστοίχως στα επόμενα επίπεδα, ανάλογα με τον βαθμό γνώσης της γλώσσας. Επιπροσθέτως, όσον αφορά τον τομέα της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (καθώς και της λατινικής) υπάρχουν τα «ελληνικά φροντιστήρια» (Tutorat de grec), τα οποία προσφέρονται για προπτυχιακούς φοιτητές με μαθήματα δύο ώρες εβδομαδιαίως, και τα «φροντιστήρια εξ αποστάσεως, για ελληνικά και λατινικά» (Tutorat à distance, grec et latin), τα οποία αφορούν το πρόγραμμα της κλασικής φιλολογίας Lettres classiques (licence, Majeure et mineure). Αναζητήθη-

καν εδώ και καταγράφηκαν μόνο τα μαθήματα που σχετίζονται με το γνωστικό αντικείμενο της αρχαίας ελληνικής γραμματείας και διδάσκονται στο πρόγραμμα σπουδών. Επίσης καταγράφονται και τα μαθήματα που αφορούν την εκμάθηση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας.

Langue grecque niveau 1

Διδάσκεται στο πρώτος έτος, α΄ και β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Πρακτική μελέτη της γλώσσας.

Εγχειρίδιο: A. Lebeau, J. Métayer, *Manuel de grec ancien à l'usage des grands commençants,* Sedes, Paris.

Langue grecque niveau 2

Διδάσκεται στο πρώτος έτος, α΄ και β΄ εξάμηνο, καθώς και στο δεύτερο έτος, γ΄ και δ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Πρακτική μελέτη της γλώσσας.

Εγχειρίδιο: A. Lebeau, J. Métayer, *Manuel de grec ancien à l'usage des grands commençants,* Sedes, Paris.

Langue grecque niveau 3

Διδάσκεται στο πρώτος έτος, α΄ και β΄ εξάμηνο, στο δεύτερο έτος, γ΄ και δ΄ εξάμηνο, και στο τρίτο έτος, ε΄ και στ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Μεταφραστική πρακτική (αναθεωρήσεις γραμματικής, εκδόσεις, αυτοσχέδια μετάφραση). Ένα ελληνικό / γαλλικό λεξικό είναι απαραίτητο.

Littérature grecque: auteur

Διδάσκεται στο πρώτος έτος, α΄ εξάμηνο, καθώς και στο δεύτερο έτος, γ΄ και δ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα για το πρώτο έτος: Η Αλεξάνδρεια μεταξύ επαίνου και κατηγορίας (Alexandrie entre éloge et blâme). Τα κείμενα και η βιβλιογραφία διανέμονται κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Τα περιεχόμενα του μαθήματος για το δεύτερο έτος, α΄ εξάμηνο, ανακοινώνονται στην αρχή του ακαδημαϊκού έτους. Περιεχόμενα μαθήματος δευτέρου έτους, δ΄ εξάμηνο: Ευριπίδης, *Μήδεια.* Μετάφραση επιλεγμένων αποσπασμάτων. Περιεχόμενα μαθήματος τρίτου έτους, στ΄ εξάμηνο: Όμηρος, *Οδύσσεια* VI. Περιγραφή ενοτήτων: 1. Γενική εισαγωγή στο ομηρικό έπος και την *Οδύσσεια.* 2. Μετάφραση και λογοτεχνικός σχολιασμός αποσπασμάτων.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Rachel Aélion, *Quelques grands mythes héroïques dans l'oeuvre d'Euripide*, Belles Lettres, Paris 1986· Alain Moreau, *Le mythe de Jason et Médée. Le va-nu-pied et la sorcière*, Les Belles Lettres, Paris 1994· V. Bérard, *Texte grec et traduction : Homère, Odyssée*, 1, *chants I-VII*, Les Belles Lettres, Paris 1924 (ελληνικό κείμενο από Collection des Universités de France [CUF], με κριτικό υπόμνημα)· V. Bérard, *Homère. L'Odyssée*, εισαγωγή d'Eva Cantarella, σχόλια Silvia Milanezi, 1-3, Les Belles Lettres, Paris 2001 (ελληνικό κείμενο από CUF, χωρίς κριτικό υπόμνημα, και με τη «σειρά» διαδοχής των ραψωδιών, σε αντίθεση με την έκδοση CUF). Εκδόσεις με σχόλια: I. J. F. De Jong, *A Narratological Commentary on the Odyssey*, Cambridge University Press, Cambridge 2001· A. F. Garvie, *Homer, Odyssey*, βιβλία VI-VIII, Cambridge University Press, Cambridge 1994· J. B. Hainsworth, A. Heubeck, A. Hoekstra, M. Fernandez Galiano, J. Russo, S. West, *A Commentary on Homer's Odyssey*, I, Εισαγωγή και βιβλία I-VIII, Clarendon Press, Oxford, 1988· Περί Ομήρου και *Οδύσσειας*: S. Saïd, *Homère et l'Odyssée*, Belin, Paris 2010· R. Fowler (ed)., *The Cambridge Companion to Homer*, Cambridge University Press, Cambridge 2004· I. Morris, B.B. Powell (eds), *A New Companion to Homer*, Mnemosyne Supplementum 163, Brill, Leiden 1997.

Histoire de la literature grecque

Διδάσκεται στο πρώτος έτος, α΄ εξάμηνο, καθώς και στο δεύτερο έτος, γ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Η συγγραφή της ιστορίας στην Ελλάδα.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: M. Casevitz, Fr. Hartog, *L'histoire d'Homère à Augustin*, Seuil, Paris 1999· Chr. Darbo-Peschanski, *L'Historia. Commencements grecs*, Gallimard, Paris 2007· M.I. Finley, *Sur l'histoire ancienne*, La Découverte, Paris 2001· S. Goldhill, *The invention of prose, Greece & Rome*, OUP, Oxford 2002· J. Marincola, *A Companion to Greek and Roman historiography*, Blackwell, Malden – Oxford 2007.

Épigraphie grecque

Διδάσκεται στο πρώτος έτος, α΄ εξάμηνο, στο δεύτερο έτος, γ΄ εξάμηνο, καθώς και στο τρίτο έτος, ε΄ και στ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Ελληνική επιγραφική Ι: Κύριες αρχές της επιγραφικής, ελληνική επιγραφική, μελέτη επιγραφών, κυρίως σε πέτρα ή χαλκό (διεθνείς συνθήκες, θρησκευτικοί νόμοι, διατάγματα, συμβάσεις και οικονομικά έγγραφα, επιστολές επίσημες ή ιδιωτικές, «δηλώσεις» ελευθερίας για σκλάβους, απογραφές, α-

φιερώσεις αντικειμένων κ.λπ.). Το μάθημα απευθύνεται σε φοιτητές που έχουν διδαχθεί για ένα χρόνο ελληνικά. Πραγματοποιείται γλωσσική εξάσκηση: κατανόηση, προφορική και γραπτή έκφραση.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): L. Robert, «Les épigraphies et l'épigraphie grecque et romaine», στο Ch. Samaran (dir.), *L'histoire et ses méthodes,* Paris 1961, σ. 453-497 (= L. Robert, *Choix d'écrits*, 2007, σ. 87-114)· D. Merritt, *Inscriptions from the Athenian Agora* (Excavations of the Athenian Agora, Picture Book no. 10), Princeton 1966· J. Pouilloux, *Choix d'inscriptions grecques,* Les Belles Lettres, Paris 1960 (επανέκδοση το 2003 με βιβλιογραφικό συμπλήρωμα από τους G. Rougemont και D. Rousset).

Littératures anciennes sur textes traduits

Διδάσκεται στο πρώτος έτος, α΄ εξάμηνο, καθώς και στο δεύτερο έτος, γ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Το μάθημα έχει κοινό περιεχόμενο με την ενότητα Littérature et civilisation grecques I, που διδάσκεται στο αντίστοιχο έτος και εξάμηνο στο πρόγραμμα σπουδών Licence Culture antique et monde contemporain.

Littérature et archéologie

Διδάσκεται στο πρώτος έτος, α΄ εξάμηνο, στο δεύτερο έτος, γ΄ εξάμηνο, καθώς και στο τρίτο έτος, ε΄ και στ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Πόλεμος και μαχητές στον αρχαίο ελληνικό κόσμο, μέσα από κείμενα και εικόνες της Αρχαϊκής και Κλασικής περιόδου (περ. 530- 320 π.Χ.). Ο πόλεμος είναι σχεδόν μόνιμος μεταξύ των αρχαίων ελληνικών πόλεων. Το μάθημα στοχεύει στην ανάλυση αυτού του φαινομένου σε όλες του τις διαστάσεις και τις πολλαπλές επιπτώσεις του στην κοινωνία, την οικονομία κ.ά. Αναλύονται θέματα που αφορούν τους μαχητές, μεθόδους μάχης και νόμους του πολέμου (κήρυξη, εκεχειρία, λάφυρα, κρατούμενοι κ.λπ.) καθώς και εμπειρίες στρατιωτών και πολιτών. Εξετάζονται επίσης οι επιπτώσεις του πολέμου (θετικές και αρνητικές) και οι επικλήσεις θεούς κατά τη διάρκεια συγκρούσεων. Τα παραδείγματα που θα εξεταστούν αφορούν ολόκληρο τον ελληνικό κόσμο, μέσα από δύο τύπους πηγών, α) τις λογοτεχνικές πηγές (ιστορικές και φιλοσοφικές πραγματείες) και β) ζωγραφισμένα αγγεία και ανάγλυφες στήλες. Η γνώση των αρχαίων ελληνικών είναι ένα πλεονέκτημα αλλά δεν είναι απαραίτητη (οι γραπτές πηγές θα δοθούν σε μετάφραση). Λέξεις κλειδιά: Ελλάδα, Αθήνα, Σπάρτη, πόλεμος, οπλίτες (Grèce, Athènes, Sparte, guerre, hoplites).

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: N. Richer, *Atlas de la Grèce classique*, Paris 2017· M.-Chr. Villanueva-Puig, *Images de la vie quotidienne en Grèce dans l'Antiquité*, Paris 1992, σ. 40-55· Y. Garlan, *La guerre dans l'antiquité*, Paris 1972· P. Ducrey, *Guerre et guerriers dans la Grèce antique*, Paris 1985· V. D. Hanson, *Les guerres grecques. 1400-146 av. J.-C.*, Paris 1999· M.-Cl. Amouretti, Fr. Ruzé, *Les sociétés grecques et la guerre à l'époque classique*, Paris 1999.

Littérature et archéologie (ίδιο μάθημα με το παραπάνω, με διαφορετικό περιεχόμενο)
Διδάσκεται στο πρώτος έτος, β΄ εξάμηνο, και στο δεύτερο έτος, δ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Ο θάνατος στην αρχαία Ελλάδα, μέσα από κείμενα και εικόνες της Αρχαϊκής και Κλασικής περιόδου (περ. 530-320 π.Χ.). Τελετουργικές πράξεις, τύψεις, σκέψεις, ομιλίες κ.τ.λ. Η γνώση των αρχαίων ελληνικών είναι πλεονέκτημα αλλά δεν είναι απαραίτητη (οι γραπτές πηγές θα δοθούν σε μετάφραση). Το ίδιο μάθημα με διαφορετική θεματολογία διδάσκεται και στο α΄ εξάμηνο.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία ό.π. και J.-P. Vernant, «Mort grecque, mort à deux faces», στο J.-P. Vernant, *L'individu, la mort, l'amour*, Paris 1996, σ. 81-89· R. Etienne, Chr. Muller, Fr. Prost, *Archéologie historique de la Grèce antique*, Paris ^{2}2006, κεφ. XI, «Organisation des espaces funéraires».

Civilisation grecque
Διδάσκεται στο πρώτος έτος, α΄ και β΄ εξάμηνο, στο δεύτερο έτος, γ΄ και δ΄ εξάμηνο, και στο τρίτο έτος, ε΄ και στ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Ξαναδιαβάζοντας και ξαναγράφοντας την πτώση της Τροίας κατά την αυτοκρατορική εποχή. Το μάθημα επικεντρώνεται στον μύθο της πτώσης της Τροίας. Τα περιεχόμενα του μαθήματος καθώς και η προτεινόμενη βιβλιογραφία είναι κοινά σε μεγάλο ποσοστό με το μάθημα Littérature et civilisation grecques III (Civilisation grecque) του γ΄ εξαμήνου του προγράμματος Licence Culture antique et monde contemporain.

Doctrines littéraires, morales et politiques de l'Antiquité classique (domaine grec)
Διδάσκεται στο πρώτος έτος, α΄ εξάμηνο, στο δεύτερο έτος, γ΄ εξάμηνο και στο τρίτο έτος. Περιεχόμενα: «Στο τραπέζι! Τρώγοντας και πίνοντας στον (αρχαίο) ελληνικό κόσμο, από την Αρχαϊκή έως την Κλασική εποχή: κείμενα, πρακτικές και αναπαραστάσεις» (À table ! Manger et boire dans le monde grec de l'époque archaïque à l'époque classique: textes, pratiques et représentations). Τα περιεχόμενα του μαθήματος καθώς

και η προτεινόμενη βιβλιογραφία είναι κοινά με το μάθημα Littérature et civilisation grecques : doctrines littéraires, morales et politiques του ε΄ εξαμήνου του προγράμματος Licence Culture antique et monde contemporain.

Littérature grecque: auteur

Διδάσκεται στο πρώτος έτος, β΄ εξάμηνο, και στο τρίτο έτος, ε΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα για το πρώτο έτος: *Όρνιθες* του Αριστοφάνη. Περιεχόμενα για το τρίτο έτος: Πλάτων, *Πολιτεία* (VIII-X) από την έκδοση *Platon*, τ. VII, β΄ μέρος, Belles Lettres.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (πρώτο έτος): V. Coulon, J. Irigoin, H. Vandaele, *Aristophane. Comédies*, III, *Les Oiseaux, Lysistrata*, Les Belles Lettres, Paris 1977 [1928]· V.-H. Debidour, *Aristophane. Théâtre complet*, II, Gallimard, Paris 1987 [1966].

Histoire de la littérature grecque

Διδάσκεται στο πρώτος έτος, β΄ εξάμηνο, και στο δεύτερο έτος, γ΄ και δ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Η δραματική ποίηση της Κλασικής εποχής (5ος-4ος αιώνας π.Χ.). Μελέτη του δραματικού είδους και της εξέλιξής του, υποστηριζόμενη από αποσπάσματα τραγωδιών και κωμωδιών.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (γ΄ εξάμηνο): M. Casevitz, Fr. Hartog, *L'histoire d'Homère à Augustin*, Seuil, Paris 1999· Chr. Darbo-Peschanski, *L'Historia. Commencements grecs*, Gallimard, Paris 2007· M.I. Finley, *Sur l'histoire ancienne*, La Découverte, Paris 2001· S. Goldhill, *The invention of prose, Greece & Rome*, OUP, Oxford 2002· J. Marincola, *A Companion to Greek and Roman historiography*, Blackwell, Malden – Oxford 2007.

Épigraphie grecque

Διδάσκεται στο πρώτος έτος, β΄ εξάμηνο καθώς και στο δεύτερο έτος, γ΄ και δ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Ελληνική επιγραφική ΙΙ: Πρόκειται στην ουσία για συνέχεια του αντίστοιχου μαθήματος του α΄ εξαμήνου· γίνεται αναφορά σε δύο θέματα που αφορούν τους αθλητικούς αγώνες και τον κόσμο του γυμνασίου. Πραγματοποιείται ανάλυση διάφορων κειμένων. Το μάθημα απευθύνεται σε φοιτητές που έχουν ήδη διδαχθεί ένα χρόνο ελληνικά με την προϋπόθεση της παρακολούθησης του αντίστοιχου μαθήματος του α΄ εξαμήνου.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (αντίστοιχη με του προηγούμενου εξαμήνου με τις εξής προσθήκες: L. Robert, «Les épigraphies et l'épigraphie grecque et romaine», στο Ch. Samaran (dir.), *L'histoire et ses méthodes*, Paris 1961, σ. 453-497 (= L. Robert, *Choix d'écrits*, 2007, σ. 87-114)· B.D. Merritt, *Inscriptions from the Athenian Agora* (Excavations of the Athenian Agora, Picture Book no. 10), Princeton 1966· J. Pouilloux, *Choix d'inscriptions grecques*, Les Belles Lettres, Paris 1960 (επανέκδοση με βιβλιογραφικό συμπλήρωμα από τους G. Rougemont και D. Rousset, 2003)· St. G. Miller, *Ancient Greek Athletics*, New Haven – London 2004.

Introduction aux genres littéraires en Grèce ancienne

Διδάσκεται στο πρώτος έτος, β΄ εξάμηνο, στο δεύτερο έτος, δ΄ εξάμηνο καθώς και στο τρίτο έτος, στ΄ εξάμηνο (Genres littéraires en Grèce antique) Περιεχόμενα (ενδεικτικά) για το πρώτο έτος: Η γέννηση του μυθιστορήματος στην (αρχαία) ελληνική λογοτεχνία. Ειδικότερα: Γένεση και ανάπτυξη του νέου είδους: Παρουσίαση της ιστορίας του, συγγραφείς και μεγάλα έργα. Ανάλυση χαρακτήρων και χαρακτηριστικών σκηνών αγάπης και περιπέτειας, που έχουν διαμορφώσει τη φαντασία της ρομαντικής μυθοπλασίας. Ανάλυση χαρακτήρων. Η γνώση της αρχαίας ελληνικής δεν είναι απαραίτητη.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): A. Billault, *La création romanesque dans la littérature grecque à l'époque impériale*, PUF, Paris 1991· R. Brethes, J.-P. Guez, *Romans Grecs et Latins. Nouvelles Traductions*, Les Belles Lettres, Paris 2016· K. de Temmerman, *Crafting Characters: Heroes and Heroines in the Ancient Greek Novel*, Oxford University Press, Oxford 2014· T. Whitmarsh, *Narrative and Identity in the Ancient Greek Novel. Returning Romance*, Cambridge University Press, Cambridge 2011.

Méthodologie (grec)

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, δ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Μελέτη της προέλευσης και της δομής του ελληνικού λεξιλογίου, ανάλυση και κατανόησή του. Σημείωση: Το μάθημα δεν εντάσσεται στην κατηγορία των μαθημάτων της αρχαίας ελληνικής γραμματείας αλλά η γνώση των νέων ελληνικών έχει άμεση σχέση με την κατανόηση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας.

Transmission des textes grecs: papyrologie et paléographie

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, δ΄ εξάμηνο, και στο τρίτο έτος, στ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα για το δεύτερο έτος: Στην εργασία χρησιμοποιούνται πρωτότυπα κείμενα, οπότε

απαιτείται καλή γνώση της ελληνικής γλώσσας. Περιεχόμενα για το τρίτο έτος: Παπυρολογία (B. Laudenbach), Εισαγωγή στην παπυρολογία, ανάγνωση εγγράφων, σημασία της παπυρολογίας κ.τ.λ.

Paléographie et codicologie

Το μάθημα ακολουθεί διπλό προσανατολισμό, θεωρητικό και πρακτικό. Ιστορία του ελληνικού βιβλίου, από τα πρώτα χειρόγραφα και την περγαμηνή έως τις αναγεννησιακές εκδόσεις και μελέτη των διαφορετικών μορφών που πήρε η γραφή από το τέλος της αρχαιότητας μέχρι την εποχή του ιταλικού ουμανισμού. Ασκήσεις ανάγνωσης κ.ά.

Langue grecque niveau 4

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, ε΄ και στ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Μεταφραστική πρακτική (αναθεωρήσεις γραμματικής, εκδόσεις, αυτοσχέδια μετάφραση). Ένα ελληνογαλλικό λεξικό είναι απαραίτητο.

Langue grecque niveau 5

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, ε΄ και στ΄ εξάμηνο. Το πρόγραμμα των μαθημάτων ανακοινώνεται στην αρχή κάθε ακαδημαϊκού έτους.

Dialectes littéraires

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, ε΄ και στ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Μέσω του μαθήματος προσφέρεται στους φοιτητές μια πρώτη προσέγγιση στη διαλεκτική ποικιλομορφία της αρχαίας ελληνικής όπως εμφανίζεται στα αρχαία ελληνικά λογοτεχνικά κείμενα από την Αρχαϊκή περίοδο έως τους Ελληνιστικούς και Ρωμαϊκούς χρόνους. Οι λογοτεχνικές διάλεκτοι προσεγγίζονται, συγκεκριμένα, μέσω της ανάγνωσης αντιπροσωπευτικών κειμένων των κύριων λογοτεχνικών ειδών.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): D. Buck, *The Greek Dialects,* The University of Chicago Press, Chicago 1955· A.C. Cassio (dir.), *Storia delle lingue letterarie greche,* Le Monnier università, Firenze ^{2}2016· S. Colvin, *A Historical Greek Reader. Mycenaean to the Koiné,* Oxford University Press, Oxford 2007.

Disciplines auxiliaires

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, ε΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Το μάθημα αποτελεί εισαγωγή στις «βοηθητικές επιστήμες», οι οποίες είναι απαραίτητες για την πρόσβαση των ερευνητών στις πηγές. Αποτελείται από τρία τετράωρα μαθήματα επιγραφικής, παπυρολογίας και παλαιογραφίας.

Littérature gréco-romaine sur textes traduits

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, ε΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Δεν εντοπίστηκε αναλυτική περιγραφή της ενότητας.

Littérature, religion et philosophie de l'antiquité tardive (domaine grec)

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, ε΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Κείμενα και δόγματα από το τέλος της αρχαιότητας (ιουδαϊσμός, χριστιανισμός, ειδωλολατρία). Το μάθημα είναι μια επισκόπηση κειμένων και δογμάτων στο τέλος της αρχαιότητας, σε μια ευρύτερη περίοδο (από την Ελληνιστική εποχή έως την Ύστερη αρχαιότητα): η ελληνική Βίβλος, οι ελληνόφωνοι εβραίοι συγγραφείς (Φίλων, Ιώσηπος Φλάβιος), χριστιανική λογοτεχνία (από τον 2ο έως τον 4ο αιώνα), μέση και νεοπλατωνική φιλοσοφία (Πλωτίνος, Πορφύριος, Ιάμβλιχος, Πρόκλος). Η γνώση της ελληνικής δεν απαιτείται, καθώς τα κείμενα δίνονται στους φοιτητές και μεταφρασμένα.

Questions de littérature

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, στ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Σοφοκλής, *Αίας*. Λογοτεχνικά σχόλια για όλο το έργο. Μετάφραση επιλεγμένων αποσπασμάτων (μια δίγλωσση έκδοση είναι απαραίτητη).

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: έκδοση: *Sophocle Ajax*, texte établi par A. Dainet, traduit par P. Mazon, introduction et notes de J. Alaux, Les Belles Lettres, Paris 2002 από τη σειρά «Classiques en Poche».

Linguistique

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, στ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Γλωσσική μελέτη των δομών της (αρχαίας) ελληνικής γλώσσας και της δυναμικής της. Απαραίτητη προϋπόθεση η γνώση ελληνικών και λατινικών.

Πίνακας 28

Licence de Lettres classiques

Περιγραφή μαθημάτων- (Descriptifs des enseignements)
1. Langue grecque niveau 1 – 1ο έτος
2. Langue grecque niveau 2 – 1ο και 2ο έτος
3. Langue grecque niveau 3 – 1ο, 2ο και 3ο έτος
4. Littérature grecque: auteur – 1ο και 2ο έτος (α΄, γ΄ και δ΄ εξάμηνο)
5. Histoire de la littérature grecque – 1ο και 2ο έτος (α΄ και γ΄ εξάμηνο)
6. Épigraphie grecque – 1ο, 2ο και 3ο έτος (α΄, γ΄, ε΄ και στ΄ εξάμηνο)
7. Littératures anciennes sur textes traduits – 1ο και 2ο έτος (α΄ και γ΄ εξάμηνο)
8. Littérature et archéologie – 1ο, 2ο και 3ο έτος
9. Civilisation grecque – 1ο, 2ο και 3ο έτος
10. Doctrines littéraires, morales et politiques de l'Antiquité classique (domaine grec) – 1ο, 2ο και 3ο έτος (α΄, γ΄, ε΄ και στ΄ εξάμηνο)
11. Transmission des textes grecs: papyrologie et paléographie – 2ο και 3ο έτος, (δ΄ και στ΄ εξάμηνο)
12. Littérature grecque: auteur – 1ο και 3ο έτος (β΄ και ε΄ εξάμηνο)
13. Histoire de la littérature grecque – 1ο και 2ο έτος (β΄, γ΄ και δ΄ εξάμηνο)
14. Épigraphie grecque, 1ο και 2ο έτος (β΄, γ΄ και δ΄ εξάμηνο)
15. Linguistique (Γλωσσολογία), 3ο έτος, στ΄ εξάμηνο
16. Introduction aux genres littéraires en Grèce ancienne – 1ο, 2ο και 3ο έτος (β΄, γ΄ και στ΄ εξάμηνο)
17. Méthodologie (grec) - 2ο έτος, δ΄ εξάμηνο
18. Questions de littérature - 3ο έτος, στ΄ εξάμηνο
19. Langue grecque niveau 4 – 3ο έτος, ε΄ και στ΄ εξάμηνο
20. Langue grecque niveau 5 – 3ο έτος, ε΄ και στ΄ εξάμηνο
21. Dialectes littéraires – 3ο έτος, ε΄ και στ΄ εξάμηνο
22. Disciplines auxiliaires – 3ο έτος, ε΄ εξάμηνο
23. Littérature gréco-romaine sur textes traduits – 3ο έτος, ε΄ εξάμηνο
24. Littérature, religion et philosophie de l'antiquité tardive (domaine grec) – 3ο έτος, ε΄ εξάμηνο

Μεταπτυχιακές Σπουδές

Ακολουθεί η σύντομη περιγραφή 2 διαθέσιμων προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών, τα οποία εμπεριέχουν ενότητες σχετικές με το γνωστικό αντικείμενο της αρχαίας ελληνικής γραμματείας:

- Master Lettres / Lettres classiques: Διαρκεί δύο έτη. Καλύπτει πολλούς κλάδους που σχετίζονται με τη μελέτη της γλώσσας και της λογοτεχνίας (διδασκαλία, έρευνα, εκδόσεις, βιβλιοθήκες, πολιτιστική διαχείριση κ.ά.).
- Master Métiers de l'enseignement, de l'éducation et de la formation (MEEF) 2nd degré: Lettres: Πρόκειται για εξειδικευμένο μεταπτυχιακό πρόγραμμα που απευθύνεται σε φοιτητές που προορίζονται για διδασκαλία στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η διάρκειά του είναι 2 έτη.

Τα προγράμματα, η διάρκεια τους, ο τίτλος τους και το περιεχόμενο τους ανανεώνεται συνεχώς.

Συμπεράσματα

Το Τμήμα Κλασικών Σπουδών του Πανεπιστημίου της Σορβόννης προσφέρει μέσω των μαθημάτων της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, της παπυρολογίας, της επιγραφικής και της νεοελληνικής γραμματείας ευρύ φάσμα γνώσεων του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού, από τη Μυκηναϊκή περίοδο έως τη σύγχρονη εποχή, σε όλες τις λογοτεχνικές, γλωσσικές και πολιτιστικές πτυχές του. Οι φοιτητές μπορούν να διδαχθούν αρχαία ελληνική λογοτεχνία και να εμβαθύνουν σε διαφορετικούς τομείς. Οι αρχαιοελληνικές σπουδές δεν είναι αυτόνομη κατεύθυνση. Η συμπερίληψή τους στις κλασικές σπουδές, από το προπτυχιακό έως το διδακτορικό επίπεδο, τις τοποθετούν σε ένα πλαίσιο διεπιστημονικότητας.

Ειδικότερα για το πρόγραμμα Licence Culture antique et monde contemporain, αναλύονται ζητήματα που αφορούν σύγχρονες προσεγγίσεις σε πολιτικά και κοινωνικά θέματα, θέματα ηθικής, θρησκείες ή σχέσεις μεταξύ των λαών, έννοιες που κληρονομήθηκαν από την κλασική αρχαιότητα κ.ά. Ως απόρροια των παραπάνω οι φοιτητές-ερευνητές αντιλαμβάνονται ότι ο σύγχρονος πολίτης, συχνά χωρίς να το γνωρίζει, οφείλει εν μέρει στην αρχαιότητα τον τρόπο σκέψης του και κατ' επέκταση τη θέση του στην κοινωνία.

Το πρόγραμμα σπουδών Licence de Lettres χαρακτηρίζεται από πολυεπιστημονικότητα και ισότιμη μελέτη στους τομείς της γαλλικής γλώσσας και λογοτεχνίας, της

αρχαίας ελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας καθώς και της λατινικής γλώσσας και λογοτεχνίας. Για κάθε έναν από τους παραπάνω τομείς αναλύεται η ιστορία του και τα διαφορετικά (λογοτεχνικά) είδη που αναπτύχθηκαν από την αρχαιότητα έως και τη σύγχρονη εποχή.

Τα προγράμματα σπουδών πλαισιώνονται από άρτια δομημένα μαθήματα, τα οποία αναλύουν εις βάθος τα θέματα που πραγματεύονται και ποικίλλουν σε θεματολογία και περιεχόμενο. Ειδικότερα, γίνεται ολοκληρωμένη προσπάθεια να καλυφθούν αρκετά γνωστικά αντικείμενα που σχετίζονται με την αρχαία ελληνική γραμματεία, άμεσα ή έμμεσα (επιγραφική, αρχαιολογία, γλωσσολογία, θρησκεία, παπυρολογία, παλαιογραφία κ.ά.)· επίσης συμπεριλαμβάνονται στα προγράμματα και μαθήματα βυζαντινής ιστορίας και νέων ελληνικών, προάγοντας με τον τρόπο αυτό τη διεπιστημονικότητα.

Επιπροσθέτως, συμπληρωματικοί τομείς ανάλυσης όπως ρητορική και επικοινωνία, ηθική και πολιτική, οικονομία και σύγχρονη ιστορία υποστηρίζουν τα προγράμματα σπουδών προσδίδοντας με τον τρόπο αυτό σε όλους τους φοιτητές-ερευνητές περαιτέρω γνώσεις. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην εκμάθηση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας με αντίστοιχα διαβαθμισμένα μαθήματα για κάθε επίπεδο γνώσεων.

Σχετικά με την προτεινόμενη βιβλιογραφία των προγραμμάτων που μελετήσαμε, εντοπίσαμε έργα Γάλλων, Βρετανών και Ιταλών συγγραφέων. Οι εκδόσεις των έργων καλύπτουν ευρεία χρονολογική περίοδο, από το 1924 έως το 2021, και οι περισσότερες είναι αρκετά σύγχρονες, και συγκεκριμένα της περιόδου 1990-2010.

5.5 Université Bordeaux Montaigne

Το Πανεπιστήμιο του Μπορντώ ιδρύθηκε το 1441 από τον πάπα Ευγένιο Δ΄ περιλαμβάνοντας αρχικά τέσσερις Σχολές: Τέχνες, Ιατρική, Νομική και Θεολογία. Το 1793 ανεστάλη η λειτουργία του πανεπιστημίου από τους επαναστάτες και στη συνέχεια αναδιοργανώθηκε από τον Ναπολέοντα Βοναπάρτη. Η Σχολή Τεχνών αντικαταστάθηκε από τη Σχολή Φιλολογίας και τη Σχολή Επιστημών (Faculté des Lettres et la faculté des Sciences). Το 1970 το Πανεπιστημίου του Μπορντώ διαιρέθηκε σε τρία πανεπιστήμια (Μπορντώ I, II, II) και το 1990 το Bordeaux III έλαβε το όνομα του Michel de Montaigne. Αργότερα, το 2014, πραγματοποιήθηκε συγχώνευση των Bordeaux I,

Bordeaux II και Bordeaux IV. Το Πανεπιστήμιο Michel de Montaigne Bordeaux III μετονομάστηκε Université Bordeaux Montaigne.[226]

Το Université Bordeaux Montaigne είναι ένα γαλλικό δημόσιο πανεπιστήμιο που βρίσκεται στο Pessac (Gironde), στην πανεπιστημιακή περιοχή της Talence-Pessac – Gradignan και παρέχει 138 διαφορετικά εθνικά διπλώματα στους τομείς των γλωσσών, της φιλολογίας, των τεχνών και των ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών (langues, lettres, arts, sciences humaines et sociales). Η προσφορά του Πανεπιστημίου στη γλωσσική κατάρτιση είναι η μεγαλύτερη στο Μπορντώ, καθώς εκεί διδάσκονται 22 γλώσσες, ιδιαίτερα σε απογευματινά μαθήματα.[227] Το Πανεπιστήμιο χωρίζεται σε εκπαιδευτικές μονάδες Κατάρτισης και Έρευνας (UFR), Ινστιτούτα, Ερευνητικά Τμήματα καθώς μία διδακτορική Σχολή.[228] Αναλυτικότερα, υπάρχουν οι παρακάτω δομές:

- UFR Humanités (5 Τμήματα: Arts, Histoire, Histoire de l'art et Archéologie, Lettres, Philosophie

[226] Ο Michel de Montaigne ήταν σημαντικός ουμανιστής, του οποίου οι προβληματισμοί και τα γραπτά έχουν καθολική αναγνώριση. Θεωρείται θεμελιωτής ενός ιδιόμορφου τρόπο σκέψης που επηρεάστηκε από τον ακαδημαϊκό σκεπτικισμό του Πλάτωνα και του Πύρρωνα. Στο έργο του υπάρχουν αναφορές στην κλασική γραμματεία, καθώς χρησιμοποίησε έργα και θεωρίες των Σωκράτη, Αντισθένη, Πλάτωνα, Κικέρωνα και άλλων με σκοπό να τεκμηριώσει τις θέσεις του. Παρ' όλα αυτά δεν συμβαδίζει με τον κλασικισμό αλλά επικρίνει το συγκεκριμένο ρεύμα. Αφιέρωσε τη ζωή του στην αναζήτηση της αλήθειας, εμπνεόμενος από τον ουμανισμό και μίλησε για την ατέλεια του ανθρώπινου νου.

[227] Σχετικά με τον τομέα των διεθνών κατατάξεων για τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κτλ.) του ιδρύματος, σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings για το 2021, το Πανεπιστήμιο του Μπορντώ καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 406η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.126 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 11η θέση (overall rank) σε σύνολο 135 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Για το 2022 το Πανεπιστήμιο του Μπορντώ καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 379η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.364 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 11η θέση (overall rank) σε σύνολο 137 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Βλ. SCImago Institutions Rankings, https://www.scimagoir.com/rankings.php?sector=Higher+educ.&country=all, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 12/10/2022.

[228] Βλ. Université Bordeaux Montaigne, https://www.u-bordeaux-montaigne.fr/fr/index.html, απ' όπου εντοπίσαμε μεγάλο μέρος των πληροφοριών που αφορούν την ιστορία του ιδρύματος καθώς και τη διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 12/9/2021).

- UFR Langues et civilisations
- UFR Sciences des territoires et de la communication – STC
- IUT Bordeaux Montaigne
- Institut de Journalisme Bordeaux Aquitaine – IJBA
- CFA Bordeaux Montaigne
- Centre de langues Bordeaux Montaigne
- Formation tout au long de la vie – FTLV
- Département de français langue étrangère – DEFLE
- École Doctorale Montaigne Humanités
- Département des activités physiques et sportives –DAPS
- Antenne d'Agen
- Antenne du Centre de Californie.

Η μοναδική διδακτορική Σχολή, Montaigne-Humanities, παράγει γνώση καλλιεργώντας παράλληλα ένα ευρύ και όχι αυστηρά επιτηδευμένο επίπεδο γνώσης, που είναι ανοιχτό διεθνώς. Το Πανεπιστήμιο διαθέτει επίσης εκδοτικό οίκο, το Bordeaux University Press. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το διεπιστημονικό ανθρωπιστικό περιοδικό της διδακτορικής σχολής Montaigne-Humanités *Les Essais*, τα τεύχη του οποίου, από το 2018, είναι διαθέσιμα διαδικτυακά στην πλατφόρμα Open Edition Journals.[229] Οι βιβλιοθήκες του Πανεπιστημίου διαθέτουν πλούσιο υλικό και είναι δομημένες σε ένα άρτιο δίκτυο γνώσης και πληροφορίας. Αναλύσαμε τα προγράμματα σπουδών δύο Τμημάτων, του Département Lettres και του Département Histoire de l'art et Archéologie.

5.5.1 Département Lettres

Το Τμήμα Κλασικής Φιλολογίας προσφέρει στους φοιτητές γενική και επαγγελματική τριτοβάθμια εκπαίδευση στους ακόλουθους κλάδους:

- Σύγχρονη λογοτεχνία (γαλλική γλώσσα και λογοτεχνία, συγκριτική λογοτεχνία, λατινικά, σύγχρονες γλώσσες).

[229] Open Edition Journals: https://journals.openedition.org/#, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 12/9/2021.

- Κλασική φιλολογία (γλώσσα και λογοτεχνία, γαλλική, λατινική, αρχαία ελληνική).
- Οξιτανική γλώσσα: Ανήκει στην οικογένεια των οξιτανορομανικών γλωσσών της Ευρώπης. Εντοπίζεται στην ιστορική περιοχή της Οξιτανίας, στη σημερινή νότια Γαλλία, και είναι επίσημη γλώσσα σε τοπικό επίπεδο μόνο στην Καταλονία και συνεπίσημη, σε περιφερειακό επίπεδο, μαζί με την καταλανική και την ισπανική.

Τα πτυχία Bachelor και Master's στην κλασική φιλολογία προσφέρουν στους φοιτητές την ευκαιρία να ειδικευτούν στους τομείς της πληροφόρησης, των εκδόσεων, της πολιτιστικής κληρονομιάς κ.ά. Επίσης, προετοιμάζουν με τα κατάλληλα εφόδια τους υποψήφιους για τους διαγωνισμούς δευτεροβάθμιας ή πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αντιστοίχως και οι σπουδές διδακτορικού επιπέδου προσφέρουν κατάρτιση στις προαναφερθείσες γνωστικές κατηγορίες. Στο ανθρώπινο δυναμικό του Τμήματος περιλαμβάνονται περίπου 142 καθηγητές-ερευνητές και 1014 σπουδαστές.[230]

Στην παρούσα έρευνα θα μελετηθούν συγκεκριμένα τα δύο προγράμματα σπουδών των Τμημάτων Κλασικής Φιλολογίας και Αρχαιολογικών Επιστημών, στα οποία εντοπίστηκαν σε μεγάλο ποσοστό μαθήματα αρχαίας ελληνικής γραμματείας. Το γεγονός ότι θα αναλυθούν μόνο τα παραπάνω προγράμματα δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν μαθήματα αρχαίας ελληνικής γραμματείας και σε άλλα προπτυχιακά ή μεταπτυχιακά προγράμματα.

Les lettres classiques (langue et littérature françaises, latin, grec)

Το πρόγραμμα κλασικών σπουδών καταρτίζει φοιτητές όχι μόνο στα γαλλική γλώσσα αλλά και στη λατινική και την αρχαία ελληνική. Είναι ο μόνος τομέας που προσφέρει αυτήν την τριπλή κατεύθυνση. Ειδικά σχεδιασμένο για τους φοιτητές που ενδιαφέρονται για τις αρχαίες γλώσσες και τη λογοτεχνία καθώς και για τις επιστήμες της αρχαιότητας γενικότερα, λαμβάνεται υπόψη το υφιστάμενο επίπεδο γνώσης λατινικών και αρχαίων ελληνικών από τη διδασκαλία που έχει προηγηθεί στα γυμνάσια, προσφέροντας τον πρώτο χρόνο (L1) ένα πρόγραμμα σπουδών μύησης στα αρχαία ελληνικά και στα λατινικά αντιστοίχως. Με τον τρόπο αυτόν είναι δυνατή η εισαγωγή φοιτητών που είναι σε επίπεδο αρχαρίου στα αρχαία ελληνικά ή/και στα λατινικά.

[230] Σύμφωνα με τις πληροφορίες που αφορούν το ακαδημαϊκό έτος 2020-2021.

Licence Lettres classiques

Το πρόγραμμα διαρκεί τρία χρόνια και στόχος του είναι να παράσχει στους φοιτητές τα κατάλληλα εφόδια και γνώσεις στον τομέα της κλασικής λογοτεχνίας. Για να ανταποκριθεί καλύτερα στις απαιτήσεις των διαφόρων πιθανών επαγγελματικών ευκαιριών και να επιτρέψει μια ποικιλία στην αναζήτηση σπουδών, το Bachelor of Letters προσφέρει δύο ξεχωριστές ενότητες:

- Lettres classiques
- Lettres (πρώην Lettres modernes)

Η ενότητα Lettres στοχεύει στην εκμάθηση από τους φοιτητές φιλολογίας όχι μόνο της γαλλικής γλώσσας αλλά και της λατινικής και αρχαίας ελληνικής. Έχει σχεδιαστεί, όπως προειπώθηκε, ειδικά για φοιτητές που ενδιαφέρονται για τις αρχαίες γλώσσες και τη λογοτεχνία καθώς και για τις επιστήμες της αρχαιότητας γενικότερα. Οι φοιτητές εκπαιδεύονται επίσης στη γαλλική γλώσσα και λογοτεχνία που είναι κοινή στα μαθήματα κλασικής φιλολογίας και λογοτεχνίας. Το πρόγραμμα διαθέτει σειρά μαθημάτων αρχαίας ελληνικής και λατινικής γλώσσας, λατινικής λογοτεχνίας και μετάφρασης κ.ά., αλλά η παρούσα έρευνα επικεντρώνεται στον εντοπισμό και τον σχολιασμό των μαθημάτων που έχουν άμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γραμματεία καθώς και με τις σχετικές με αυτήν επιστήμες. Πρόκειται, αναλυτικότερα, για τα ακόλουθα μαθήματα:

Langue grecque 1

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Μελέτη της αρχαίας ελληνικής γλώσσας: αλφάβητο, ανάγνωση και γραφή, παρουσίαση του συστήματος των πρώτων αρχών της μορφολογίας και της σύνταξης. Το μάθημα προσφέρεται σε φοιτητές με επίπεδο γνώσεων αρχαρίου καθώς και σε φοιτητές κλασικών σπουδών, οι οποίοι εμβαθύνουν παράλληλα στην εκμάθηση της γλώσσας. Η απόκτηση γνώσεων ελέγχεται τακτικά μέσω ασκήσεων. Η εκμάθηση της γραμματικής συμβαδίζει με την αφομοίωση ενός βασικού λεξιλογίου.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Παρέχεται από τον καθηγητή έντυπο υλικό, τόσο για την εκμάθηση της γλώσσας όσο και για ασκήσεις, και δεν απαιτείται η αγορά εγχειριδίου: E. Ragonet, A. Dain, *Grammaire grecque*, Paris (με πολυάριθμες επανεκδόσεις), ή J. Allârdet, E. Feuillâtre, *Cours de langue grecque. Grammaire grecque*, Hachette, Paris, η ακόμα J. Bertrand, *Nouvelle grammaire grecque*, Paris, 3η έκδοση.

Philosophie 1

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο. Πρόκειται για μάθημα επιλογής. Περιεχόμενα: Φιλοσοφικές έννοιες και προβλήματα 1, Διαβάζοντας και γράφοντας φιλοσοφία 1. Περιεχόμενα: Ανάγνωση και γραφή στη φιλοσοφία 1: Η φιλοσοφία αρχής γενομένης από τη γέννησή της στην αρχαία Ελλάδα και η κριτική σκέψη που αποτελεί βασικό συστατικό της φιλοσοφίας και του πολιτισμού μας. Η κριτική χρήση της λογικής, την οποία βρίσκουμε στη σωκρατική εξέταση· η ικανότητα να κρίνουμε και να διακρίνουμε καθιστά δυνατή την ιχνηλάτηση των μεγάλων σταδίων της ευρωπαϊκής φιλοσοφίας κ.ά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): (Θα δίνεται παραπομπή και ένα φύλλο αναφοράς σε κάθε μάθημα): Πλάτωνας, *Απολογία Σωκράτους.* Αριστοφάνης, *Νεφέλες.* Λουκιανός, *Περί παρασίτου*. Έρασμος, *Μωρίας εγκώμιον.* Χομπς, *Λεβιάθαν*. Ρουσσώ, *Λόγος περί επιστημών και τεχνών / Διατριβή για την προέλευση και τις βάσεις της ανισότητας μεταξύ των ανθρώπων*. Καντ, *Τι είναι Διαφωτισμός;*. Μαρξ, *Η αγία οικογένεια.* Hegel, *Πρόλογος στη φαινομενολογία του πνεύματος*.

Littérature grecque et traduction

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Εισαγωγή στα διάφορα είδη της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας. Αναφορά στην *Ιλιάδα* και την *Οδύσσεια*. Οι φοιτητές διαβάζουν από μετάφραση τα έπη που θα αποτελέσουν αντικείμενο γενικής παρουσίασης και θα μελετηθούν λεπτομερώς μέσα από διάφορα αποσπάσματα.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: *Homère, Iliade*, κείμενο και μτφρ. P. Mazon, 1-3, Les Belles Lettres, Paris 2002 (σειρά «Classiques en poche»)· ή *Iliade*, trad. E. Lasserre, παρουσίαση J. Métayer, J.-C. Riedinger, Flammarion, Paris 2017 (©2000) (σειρά «GF-dossier»). *Homère, Odyssée*, μτφρ. Ph. Jaccottet, La Découverte, Paris 2017 (©1955)· ή *Odyssée*, μτφρ. M. Dufour, J. Raison, Flammarion, Paris 2017 (©1965)· Δευτερογενής βιβλιογραφία J. de Romilly, *Homère*, PUF, Paris ^{6}2014 (σειρά «Que sais-je?»)· S. Saïd, *Homère et l'Odyssée*, Belin, Paris 2014 (©1998)· P. Vidal-Naquet, *Le Monde d'Homère*, Perrin, Paris 2002 (σειρά «Tempus»).

Consolidation en littérature et traduction grecques

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Δεν εντοπίστηκε αναλυτική περιγραφή της ενότητας.

Langue grecque 2

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Συνέχεια της εκμάθησης των βασικών δομών της γλώσσας. Το β΄ εξάμηνο διδασκαλίας της αρχαίας ελληνικής γλώσσας καθιστά δυνατή την τελειοποίηση της εκμάθησης των αρχαίων ελληνικών και τη μελέτη της σύνταξης: δευτερεύουσες προτάσεις, χρόνοι, σύνταξη κ.τ.λ. Η εκμάθηση των γραμματικών κανόνων γίνεται μέσω ασκήσεων. Οι φοιτητές έρχονται σταδιακά αντιμέτωποι με αρχαία ελληνικά κείμενα από το πρωτότυπο, ποικίλου περιεχομένου αλλά κυρίως από τους πιο αντιπροσωπευτικούς συγγραφείς της αρχαίας ελληνικής γραμματείας.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): E. Ragon, Al. Dain, *Grammaire grecque,* Paris (με πολυάριθμες επανεκδόσεις)· J. Allârd, E. Feuillâtre, *Cours de langue grecque. Grammaire grecque*, Hachette, Paris· J. Bertrand, *Nouvelle grammaire grecque,* Paris, 3η έκδοση.

Sciences archéologiques 2

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Ενότητα Ελληνική αρχαιολογία και Ρωμαϊκή αρχαιολογία. Στην ενότητα Ελληνική αρχαιολογία σκοπός του μαθήματος είναι να μυήσει τους φοιτητές στην αρχαιολογία του αρχαίου ελληνικού κόσμου από την Εποχή του χαλκού μέχρι την Αυτοκρατορική εποχή.

Littérature grecque et traduction

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Μελέτη στα διάφορα είδη της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας. Ηρόδοτος και Θουκυδίδης (γενική εισαγωγή), με στόχο την τοποθέτηση αυτών των έργων στο ιστορικό και πνευματικό πλαίσιο της παραγωγής τους. Ανθολόγιο αποσπασμάτων που επιλέχθηκαν για το λογοτεχνικό, ρητορικό, ή ιστορικό τους ενδιαφέρον. Οι φοιτητές θα κληθούν να διαβάσουν ολόκληρα τα δύο έργα από γαλλική μετάφραση.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: *Hérodote, L'Enquête*, μτφρ. A. Barguet, 1-2, Gallimard, Paris 1985 (σειρά «Folio Classiques»)· Thucydide, *La guerre du Péloponnèse*, μτφρ. D. Roussel, Gallimard, Paris 2000 (σειρά « Folio Classiques»).

Langue grecque 3

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, γ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Συνέχεια των μαθημάτων για την κατανόηση των θεμελιωδών αρχών της γλώσσας. Η προσπάθεια αυτό το εξάμηνο

επικεντρώνεται περισσότερο στη μετάφραση: τα κείμενα είναι μεγαλύτερα και με ποικίλη θεματολογία. Οι φοιτητές υποχρεούνται επίσης να εργάζονται πάνω στα κείμενα και να συγκρίνουν μεταφράσεις για να προβληματίζονται σχετικά με τα διαφορετικά προβλήματα που θέτει αυτό το είδος άσκησης. Επίσης, οι φοιτητές της κατεύθυνσης παρακολουθούν μια ώρα Εισαγωγής στη γλωσσολογία.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Εγχειρίδιο για αγορά: A. Lebeau, J. Metayer, *Cours de grec ancien à l'usage des grands commençants,* Armand Colin, Paris ^{8}2016· E. Ragon, Al. Dain, *Grammaire grecque,* Paris (με πολυάριθμες επανεκδόσεις)· J. Allârd, E. Feuillâtre, *Cours de langue grecque. Grammaire grecque,* Hachette, Paris· J. Bertrand, *Nouvelle grammaire grecque,* Paris, 3η έκδοση· Anatole Bailly, *Dictionnaire grec-français,* Hachette, Paris, την πλήρη έκδοση ή την επιτομή.

Notions et problèmes philosophiques 3

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, γ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα (συνοπτικά): Οι θεμελιώδεις έννοιες που μας επιτρέπουν να σκεφτόμαστε και να μιλάμε για τα διάφορα πράγματα. Το πρώτο ερώτημα που τίθεται είναι η ανάλυση των κατηγοριών (πράγματα, σκέψη ή γλώσσα) κ.ά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Αριστοτέλης, *Κατηγορίαι. Περί ερμηνείας*. É. Benveniste, «Catégories de pensée et catégories de langue», στο *Problèmes de linguistique générale*, PUF, Paris 1958, σ. 63-74· Kant, *Κριτική του καθαρού λόγου*: «Υπερβατική αισθητική» και «Αναλυτικές έννοιες»· É. Durkheim, *Les Formes élémentaires de la vie religieuse.* Le système totémique en Australie, PUF, Paris 2008, «Introduction».

Littérature et culture 3

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, γ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα (συνοπτικά): Η ενότητα προσφέρει στους φοιτητές μεγάλη ποικιλία λογοτεχνικών προγραμμάτων, τα οποία αναπτύσσονται από κάθε καθηγητή σύμφωνα με την ειδικότητα και την έρευνά του, εξ ου και η μεγάλη ποικιλία θεμάτων και προσεγγίσεων. Εκτός από το ακαδημαϊκό πρόγραμμα σπουδών, υπάρχουν και «ανοιχτά» μαθήματα. Κάθε εξάμηνο ένα μάθημα επιλογής πρέπει να επιλέγεται από αυτά που προτείνονται. Στο γ΄ εξάμηνο, σχετικά με την αρχαία ελληνική γραμματεία είναι διαθέσιμο το μάθημα: Mythes et littérature*:* Ο μύθος των σειρήνων από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Οι σειρήνες στην *Οδύσσεια* αντιπροσωπεύουν την αποπλάνηση. Η αρχαία τέχνη μάς έχει προσφέρει αρκετές παραστάσεις αυτών των χιμαιρικών όντων, που έχουν κεφάλι γυναίκας και σώμα πουλιού κ.ά. Το

μάθημα αυτό προσφέρεται μέσα από τη μελέτη ενός συνόλου κειμένων και αναπαραστάσεων –εικονογραφικό υλικό για να παρακολουθήσουμε την εξέλιξη αυτού του τόσο μεταβαλλόμενου όσο και επίμονου μύθου της αρχαιότητας στην εποχή μας.

Langue grecque

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, δ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα (συνοπτικά): Πρόκειται για τη συνέχεια του μαθήματος Littérature et culture 3, το οποίο διδάσκεται στο γ΄ εξάμηνο και έχει αντίστοιχη ονομασία. Στην ουσία γίνεται εμβάθυνση στη γλώσσα μέσω της διδασκαλίας της γλώσσας του Ηροδότου και του Ομήρου. Η προτεινόμενη βιβλιογραφία παραμένει ίδια.

Littératures et civilisations 4

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, δ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα (συνοπτικά): α) Γλώσσα και πολιτισμός του αρχαίου ελληνικού κόσμου 2 και β) Γλώσσα και πολιτισμός του ρωμαϊκού κόσμου 2.

Langue et culture du monde grec ancien 4

Περιεχόμενο μαθήματος: Ενίσχυση της γλώσσας και διερεύνηση της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας: θέατρο (τραγωδία, κωμωδία).

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: *Les Tragiques grecs (Eschyle, Sophocle, Euripide), Théâtre complet*, μτφρ. V.-H. Debidour, Εισαγωγή και σχόλια A. Lebeau, P. Demont, Librairie générale française, Paris 1999 (σειρά «La Pochothèque)· Aristophane, *Théâtre complet* I, μτφρ. V.-H. Debidour, Gallimard, Paris 1987 (σειρά «Folio classique»). Οι φοιτητές καλούνται επίσης να διαβάσουν τα παρακάτω βιβλία: A. Lebeau, P. Demont, *Introduction au théâtre grec antique*, Le Livre de poche, Paris 1996· J.-Ch. Moretti, *Théâtre et société en Grèce antique*, Le Livre de poche, Paris 2001· P. Thiercy, *Les tragédies grecques*, PUF, Paris: 2001 (σειρά «Que sais-je?»)· P. Thiercy, *Aristophane et l'ancienne comédie*, PUF Paris: 1999 (σειρά «Que sais-je?»).

Langue grecque 5

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, ε΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Μετάφραση από τα αρχαία ελληνικά στα γαλλικά (κείμενα ποιητικά και πεζογραφικά από το πρωτότυπο) και από τα γαλλικά στα αρχαία ελληνικά (εισαγωγή στο θέμα, φράσεις) κ.τ.λ.

Langue, histoire et civilisation des mondes grecs et romains

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, ε΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): α) Γλώσσα, ιστορία και πολιτισμός του αρχαίου ελληνικού κόσμου, β) Γλώσσα, ιστορία και πολιτισμός του ρωμαϊκού κόσμου. Ανακάλυψη του θεάτρου και άλλες μορφές διαλόγου. Στη γλωσσολογία προσεγγίζονται οι θεμελιώδεις έννοιες της μορφολογίας, μελετώντας τη δομή της λέξης, την προέλευση, τη σύνθεση, την ινδοευρωπαϊκή της ρίζα κ.ά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Πλάτωνας, *Πρωταγόρας*, Les Belles Lettres, Paris 1997 (©1923) (σειρά «Classiques en poche»)· Πλάτωνας, *Χαρμίδης* και *Λύσις* από το *Œuvres complètes*, II: *Hippias majeur – Charmide – Lachès – Lysis*, Les Belles Lettres, Paris 1921 (πολυάριθμες επανεκδόσεις) (σειρά «CUF»). Πλάτωνας, *Ίων*, από το *Œuvres complètes*, V, μέρος 1, *Ion – Ménexène – Euthydème*, Les Belles Lettres Paris 1931 (πολυάριθμες επανεκδόσεις) (σειρά «CUF»).

Langue grecque 6

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, στ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Εις βάθος μελέτη της γλώσσας, χρήση σύγχρονων παραδειγμάτων κ.ά.

Langue histoire et civilisation des mondes grecs et romains

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, στ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): 1) Γλώσσα, ιστορία και πολιτισμός του αρχαίου ελληνικού κόσμου, 2) Γλώσσα, ιστορία και πολιτισμός του ρωμαϊκού κόσμου. Σχετικά με την ενότητα 1 (Γλώσσα, ιστορία και πολιτισμός του αρχαίου ελληνικού κόσμου): Ενίσχυση γνώσεων που αφορούν τη γλώσσα και εμβάθυνση σε επιλεγμένα λογοτεχνικά έργα.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: *Plutarque, Vie d'Antoine*, Les Belles Lettres Paris 2015 (σειρά «Classiques en poche»)· *Plutarque, Vie d'Alcibiade*, στο: *Les Vies parallèles*. *Alcibiade – Coriolan*, Les Belles Lettres Paris 1999 (σειρά «Classiques en poche»)· Δευτερογενής βιβλιογραφία: F. Hartog, «Plutarque entre les Anciens et les Modernes», (Πρόλογος) και «Dictionnaire Plutarque», λήμμα P. Payen, στο: *Plutarque, Vies parallèles*, εκδ. F. Hartog, μτφρ. A.-M. Ozanam, Gallimard, Paris 2001 (σειρά «Quarto»)· S. Saïd, M. Trédé, A. Le Boulluec, *Histoire de la littérature grecque*, PUF Paris ^{3}2013 (σειρά «Quadrige manuels»), σ. 279-291 και 421-466· J. Sirinelli, *Les enfants d'Alexandre. La littérature et la pensée grecques, 334 av. J.-C. –529 ap. J.-C.*, Fayard, Paris 1993.

Transferts culturels

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, στ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Προσλήψεις της αρχαίας Ελλάδας γύρω στο 1900: «Ποιος θα μας ελευθερώσει από τους Έλληνες και τους Ρωμαίους; Όταν η επανάσταση του ρομαντισμού αμφισβητεί τα πρότυπα της κλασικής αισθητικής και ζητά τη νεωτερικότητα, το μέλλον και η χρήση της αρχαιότητας φαίνονται να είναι προβληματικά. Ωστόσο, η αρχαιότητα όχι μόνο δεν «υποβιβάστηκε» απλώς στην θέση των απαρχαιωμένων θεωριών, αλλά υπήρξε το αντικείμενο, καθ' όλη τη διάρκεια του 19ου αιώνα, μιας σειράς επαναξιολογήσεων που άλλαξαν το νόημά της. Θα δούμε λοιπόν ότι η ελληνική αρχαιότητα δεν είναι αντικειμενική πραγματικότητα, αλλά μια λογοτεχνική και πολιτιστική κατασκευή η οποία υφίσταται αξιόλογες παραλλαγές ανάλογα με το πλαίσιο πρόσληψής της. Θα αμφισβητήσουμε τη χρήση και τη λειτουργία στην Ευρώπη της αναφοράς στην αρχαία Ελλάδα (Γερμανία, Αυστρία, Γαλλία, Αγγλία) μεταξύ της εποχής του ρομαντισμού και των αρχών του 20ού αιώνα, με έμφαση στην περίοδο του 1900 κ.ά.

Βιβλιογραφία (υποχρεωτική ανάγνωση): E. T. A. von Hofmannsthal, «Instants de Grèce», μτφρ. Jean-Claude Schneider, στο *Lettre de Lord Chandos et autres textes*, Poésie/Gallimard, Paris 1992· Thomas Mann, *La Mort à Venise* (μτφρ. Philippe Bertaux, Charles Sigwalt) στο *La Mort à Venise Suivi de Tristan et de le Chemin du cimetière*, βιβλίο τσέπης· Stéphane Mallarmé, «L'après-midi d'un faune» (το κείμενο παρέχεται από τον διδάσκοντα). Φωτοτυπημένα κείμενα και προβολές διαφανειών (διαδικτυακά στο e-campus) ολοκληρώσουν το σώμα των κειμένων. Επιλογή βιβλιογραφίας για περαιτέρω ανάγνωση: (ενδεικτικά): Charles Baudelaire, «L'école païenne», στο *L'art romantique* (πολυάριθμες εκδόσεις)· Friedrich Nietzsche, *La Naissance de la tragédie*, μτφρ. από τα γερμανικά Michel Haar, Philippe Lacoue-Labarthe και Jean-Luc Nancy, Gallimard, Paris (coll. Folio Essais n° 32)· John Addington Symonds, «The Genius of Greek Art», *Studies of the Greek poets*, 1873, διευρυμένες επανεκδόσεις το 1879 και 1893: διαθέσιμο στο διαδίκτυο στο archiv.org (προσοχή, στην αναθεωρημένη έκδοση του 1893 το κεφάλαιο αυτό μεταφέρεται στον 2ο τόμο και είναι το κεφάλαιο 24).

Πίνακας 29

Licence Lettres classiques

Μαθήματα σχετικά με την αρχαία ελληνική γραμματεία
1. Langue grecque 1 (1ο έτος, α΄ εξάμηνο)
2. Philosophie 1 (1ο έτος, α΄ εξάμηνο)
3. Littérature grecque et traduction (1ο έτος, α΄ εξάμηνο)
4. Parcours adapté: Consolidation en littérature et traduction grecques (1ο έτος, α΄ εξάμηνο)
5. Langue grecque 2 (1ο έτος, β΄ εξάμηνο)
6. Sciences archéologiques 2 (1ο έτος, β΄ εξάμηνο)
7. Littérature grecque et traduction (1ο έτος, β΄ εξάμηνο)
8. Langue grecque 3 (2ο έτος, γ΄ εξάμηνο)
9. Notions et problèmes philosophiques 3 (2ο έτος, γ΄ εξάμηνο)
10. Littérature et culture 3 (2ο έτος, γ΄ εξάμηνο)
11. Langue grecque (2ο έτος, δ΄ εξάμηνο)
12. Littératures et civilisations 4 (2ο έτος, δ΄ εξάμηνο)
13. Langue et culture du monde grec ancien 4 (-)
14. Langue grecque 5 (3ο έτος, ε΄ εξάμηνο)
15. Langue, histoire et civilisation des mondes grecs et romains (3ο έτος, ε΄ εξάμηνο)
16. Langue grecque 6 (3ο έτος, στ΄ εξάμηνο)
17. Langue histoire et civilisation des mondes grecs et romains (3ο έτος, στ΄ εξάμηνο)
18. Transferts culturels (3ο έτος, στ΄ εξάμηνο)

5.5.2 Département Histoire de l’art et Archéologie

Το Τμήμα Ιστορίας της Τέχνης και Αρχαιολογίας έχει ως βασικό άξονα την απόκτηση θεμελιωδών γνώσεων για τους αρχαίους πολιτισμούς (αρχαία Ανατολή, ευρωπαϊκή πρωτοϊστορία, αρχαία Ελλάδα, Ρώμη) και για την Ιστορία της Τέχνης της Δυτικής Ευρώπης (από τον Μεσαίωνα έως τον 21ο αιώνα). Στόχος του Τμήματος είναι η επιστημονική προσέγγιση σε ζητήματα που αφορούν τη διατήρηση και τη χρονολόγηση υλικών στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς. Στο ανθρώπινο δυναμικό συγκαταλέγονται περίπου 86 διδάσκοντες-ερευνητές και 833 σπουδαστές.

Licence Sciences archéologiques

Το πρόγραμμα διαρκεί τρία έτη. Εκπαιδευτικός στόχος του προγράμματος είναι να παράσχει στους σπουδαστές θεωρητικές γνώσεις και την τεχνική τεχνογνωσία στον τομέα

της ιστορίας της τέχνης και της αρχαιολογίας, και επίσης να τους προσφέρει εφόδια και σε άλλο έναν τουλάχιστον κλάδο, προκειμένου να τους προετοιμάσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο για διάφορους επαγγελματικούς τομείς. Το πρόγραμμα αφορά το γνωστικό αντικείμενο της αρχαιολογίας: Μελέτη των κοινωνιών του παρελθόντος μέσω των υλικών στοιχείων που εντοπίζουμε σε αυτές.

Histoire de l'art antique

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Το μάθημα στοχεύει σε μια γενική επισκόπηση του πολιτισμού της αρχαίας Ελλάδας. Έμφαση δίδεται στην αρχιτεκτονική, τη γλυπτική και τη ζωγραφική, προκειμένου να γίνουν γνωστά τα έργα της ελληνικής τέχνης που επηρέασαν τις επόμενες εποχές. Οι σπουδαστές θα ανακαλύψουν τη μέθοδο περιγραφής και σχολιασμού των αρχαίων έργων τέχνης.

Βιβλιογραφία: Marie-Christine Hellmann, *L'architecture grecque*, Librairie générale française, Paris 2007 (σειρά «Le livre de poche-Références»)· Bernard Holtzmann, *La sculpture grecque. Une introduction*, Librairie générale française, Paris 2010 (σειρά «Le livre de poche-Références»)· Roland Martin, *L'art grec*, Librairie générale française, Paris 1994 (σειρά «La Pochothèque»).

Lettres classiques

Πρόκειται για ενότητα επιλεγόμενη, η οποία διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ και β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Αρχαία ελληνική γλώσσα: Μελέτη της αρχαίας ελληνικής: αλφάβητο, ανάγνωση και γραφή ελληνικών γραμμάτων, αρχές μορφολογίας και σύνταξης κ.ά. Η κατανόηση των βασικών εννοιών ελέγχεται τακτικά μέσω ασκήσεων. Η εκμάθηση της γραμματικής συμβαδίζει με την αφομοίωση ενός βασικού λεξιλογίου που δρα υποστηρικτικά στις προσφερόμενες μεταφραστικές ασκήσεις. Οι όροι που πρέπει να κατανοηθούν δανείζονται από μια λίστα κείμενων της κλασικής περιόδου.

Βιβλιογραφία: E. Ragon, A. Dain, *Grammaire grecque*, Paris (πολυάριθμες επανεκδόσεις)· J. Allârd, E. Feuillâtre, *Cours de langue grecque. Grammaire grecque*, Paris, Hachette· J. Bertrand, *Nouvelle grammaire grecque*, Paris, 3η έκδοση.

Archéologie antique

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, β΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: 1) Ελληνική αρχαιολογία (εισαγωγή στην ελληνική αρχαιολογία: θρησκευτικές και ταφικές τελετουργίες, εξειδικευμένο λεξιλόγιο, οι φοιτητές μαθαίνουν πώς να διαβάζουν σχέδια πόλεων, ιερά και συγκεκριμένα κτήρια, κύρια είδη κεραμικής) και 2) Ρωμαϊκή αρχαιολογία.

Βιβλιογραφία (ενδεικτικά): R. Etienne, F. Etienne, *La Grèce antique: archéologie d'une découverte*, 1990· A. Farnoux, *Cnossos: l'archéologie d'un rêve*, 1993· J. Boardman, *Aux origines de la peinture sur vase en Grèce XI-VIe siècle av. J.-C.*, 1999· J. Boardman, *Les vases athéniens à figures rouges: La période archaïque*, 1997· R. Martin, *L'Urbanisme dans la Grèce Antique*, 1956· L. Bruit Zaidman, *La religion grecque*, 1989· R. Ginouvès κ.ά., *La Macédoine de Philippe II à la conquête romaine*, 1993.

Langue grecque 1

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, γ΄ εξάμηνο. Το περιεχόμενο της ενότητας είναι το ίδιο με αυτό που έχει περιγραφεί στο προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών Licence Lettres classiques.

Langue grecque 3

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, γ΄ εξάμηνο. Το περιεχόμενο της ενότητας είναι το ίδιο με αυτό που έχει περιγραφεί στο προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών Licence Lettres classiques.

Langue grecque 2

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, δ΄ εξάμηνο.

(Archéologie antique 2

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, στ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Ρωμαϊκή αρχαιολογία 2 και Ελληνική Αρχαιολογία 2: Κατανόηση της εξέλιξης της πόλης (αποικίες, αγορά της Αθήνας) και των ιερών (Ακρόπολη, Δελφοί, Ολυμπία, Σαμοθράκη), Ελληνιστική περίοδος (ανάκτορα, βασιλικοί τάφοι, αφιερώματα).

Πίνακας 30

Licence Sciences archéologiques

Μαθήματα σχετικά με την αρχαία ελληνική γραμματεία
1. Histoire de l'art antique (1ο έτος, α΄ εξάμηνο)
2. Lettres classiques (1ο έτος, α΄ και β΄ εξάμηνο)
3. Archéologie antique (1ο έτος, β΄ εξάμηνο)
4. Langue grecque 1, (2ο έτος, γ΄ εξάμηνο)
5. Langue grecque 3 (2ο έτος, γ΄ εξάμηνο)
6. Langue grecque 2 (2ο έτος, δ΄ εξάμηνο)
7. Archéologie antique 2 (3ο έτος, στ΄ εξάμηνο)

Μεταπτυχιακές σπουδές

Μετά τη λήψη του πτυχίου τους, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να εστιάσουν περαιτέρω στον τομέα της έρευνας στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού διπλώματος Archéologie, sciences de l'Antiquité et du Moyen-Âge, το οποίο τους επιτρέπει να παρακολουθήσουν μαθήματα αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής λογοτεχνίας και πολιτισμού, αλλά και να εντρυφήσουν σε σχετικούς κλάδους, όπως η αρχαία ιστορία, η μεσαιωνική ιστορία, η αρχαιολογία και η ιστορία της τέχνης. Επίσης, έχουν την ευκαιρία να εγγραφούν στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα Textes, langues et cultures, το οποίο περιλαμβάνει μερική διδασκαλία αρχαίων ελληνικών και λατινικών. Υπάρχουν και άλλα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών, τα οποία εμπεριέχουν μαθήματα αρχαίας ελληνικής γραμματείας (Master Études culturelles: langues, lettres, arts, Master Histoire Ancienne κ.ά.)

Συμπεράσματα

Τα πτυχία προπτυχιακού και μεταπτυχιακού επιπέδου στην κλασική φιλολογία προσφέρουν στους υποψήφιους την ευκαιρία να ειδικευτούν στους τομείς της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας, των εκδόσεων, της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και σε άλλους τομείς. Το πρόγραμμα κλασικών σπουδών προορίζεται να εκπαιδεύσει φοιτητές όχι μόνο στα γαλλικά, αλλά και στα λατινικά και τα αρχαία ελληνικά. Είναι ο μόνος τομέας που προσφέρει αυτήν την τριπλή εκπαίδευση· είναι ειδικά σχεδιασμένο για τους φοιτητές που ενδιαφέρονται για τις αρχαίες γλώσσες και τη λογοτεχνία, καθώς και για τις επιστήμες της αρχαιότητας.

Η διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας έχει ξεχωριστό ρόλο και είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη δομή του προγράμματος, όπως είναι άλλωστε συνδεδεμένη και η λατινική γλώσσα με αντίστοιχα μαθήματα. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η μελέτη στα διάφορα είδη της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας με στόχο την τοποθέτηση των έργων στο ιστορικό και πνευματικό πλαίσιο της εποχής της παραγωγής τους. Μαθήματα λογοτεχνίας, φιλοσοφίας, ιστορίας και αρχαιολογίας προσφέρουν στους φοιτητές γνώσεις για τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό.

Η μελέτη του προγράμματος Licence Sciences archéologiques, όσον αφορά τα σχετικά με την αρχαία ελληνική γραμματεία μαθήματα, ανέδειξε την αναγκαιότητά τους για την κατανόηση της επιστήμης της αρχαιολογίας. Η ιστορία της αρχαίας τέχνης και η γνώση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας μαζί με τα λοιπά μαθήματα συνδυάζονται αρμονικά για την κατανόηση του προγράμματος.

Η προσφορά του Université Bordeaux Montaigne είναι σημαντική. Το Πανεπιστήμιο διαιρείται σε εκπαιδευτικές μονάδες Κατάρτισης και Έρευνας (UFR), κάθε μία από τις οποίες αντιπροσωπεύει και ένα πεδίο εκπαίδευσης, Ινστιτούτα, Ερευνητικά Τμήματα καθώς μία διδακτορική Σχολή. Πρόκειται για ένα άρτια δομημένο και οργανωμένο ίδρυμα. Διδάσκονται επίσης και τα νέα ελληνικά ως γλώσσα επιλογής στα προγράμματα σπουδών που αναλύθηκαν παραπάνω.

Η προτεινόμενη βιβλιογραφία μαζί με τα εγχειρίδια (γραμματική, συντακτικό και λεξικό) και τις σημειώσεις είναι πλούσια, ενώ προτείνονται προς μελέτη έργα που του Ομήρου, του Αριστοτέλη, του Ηροδότου, του Θουκυδίδη, του Αριστοφάνη, του Αισχύλου, του Σοφοκλή, του Ευριπίδη κ.ά. Επιπροσθέτως, τα προτεινόμενα συγγράμματα καλύπτουν ευρύ χρονολογικό φάσμα εκδόσεων, από το 1921 έως το 2017, με έργα κυρίως Γάλλων συγγραφέων. Οι περισσότερες εκδόσεις είναι σύγχρονες και αφορούν την περίοδο 2000-2017.

Ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός στο γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα μελετάται σε συνδυασμό με τη λατινική γλώσσα και πολιτισμό, και θεωρείται ως αναπόσπαστο κομμάτι της γαλλικής ιστορίας και κουλτούρας. Αυτό είναι προφανές στα περισσότερα προγράμματα που αφορούν τις κλασικές σπουδές. Οι μεταπτυχιακές σπουδές του Πανεπιστημίου του Μπορντώ δίνουν την ευκαιρία στους φοιτητές να παρακολουθήσουν μαθήματα αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής λογοτεχνίας και πολιτισμού, αλλά και να εντρυφήσουν σε σχετικούς κλάδους, όπως η αρχαία ιστορία, η μεσαιωνική ιστορία, η αρχαιολογία και η ιστορία της τέχνης.

5.6 Université de Strasbourg

Πρόκειται για δημόσιο Πανεπιστήμιο που βρίσκεται στο Στρασβούργο της Αλσατίας. Η ιστορία του μετράει σχεδόν πέντε αιώνες. Ο Jean Sturm δημιούργησε, το 1538, το Προτεσταντικό Γυμνάσιο (Gymnase protestant), το οποίο εξελίχθηκε σε Ακαδημία (Académie) το 1556, πριν μετατραπεί σε Πανεπιστήμιο (Université) το 1621 και στη συνέχεια σε Βασιλικό Πανεπιστήμιο (Université royale) το 1631. Μετά από έναν και πλέον αιώνα, το 1800, οι ιστορικές, κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις οδήγησαν το ίδρυμα σε δύσκολες καταστάσεις και στη μεταφορά του στη Clermont-Ferrand, αλλά παρ' όλα αυτά επιβίωσε μέσα από όλες τις αντίξοες συνθήκες και μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο χωρίστηκε, το 1971, σε τρία πανεπιστήμια:

- Strasbourg I (Université Louis Pasteur), με διάφορους επιστημονικούς κλάδους
- Strasbourg II (Université Marc Bloch το 1998), για τις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες
- Strasbourg III (Université Robert Schuman το 1987), με κλάδους νομικής, πολιτικών, κοινωνικών και τεχνολογικών επιστημών.

Οι παραπάνω δομές λειτούργησαν μέχρι το 2009, όταν, για λόγους διεθνούς προβολής και διεπιστημονικότητας στην κατάρτιση και την έρευνα, τα τρία Πανεπιστήμια συγχωνεύτηκαν και αποτέλεσαν εκ νέου το ενιαίο Université de Strasbourg .

Σήμερα η πόλη του Στρασβούργου είναι η πιο διεθνής γαλλική πανεπιστημιακή πόλη μετά το Παρίσι. Στο Πανεπιστήμιο φοιτούν περίπου 51.000 φοιτητές, εκ των οποίων το 20% είναι ξένοι. Το ίδρυμα έχει συνεχή εκπαιδευτική προσφορά που καλύπτει όλους τους βασικούς τομείς της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με πλούσια ερευνητική δραστηριότητα. Διαθέτει πολλά πανεπιστημιακά μουσεία και επιστημονικές συλλογές. Ειδικότερα, το Πανεπιστήμιο αποτελείται από 35 σχολές, σχολεία και ινστιτούτα (facultés, écoles et instituts), οι οποίες αφορούν 5 δομές κατάρτισης:[231]

- Arts, lettres, langues
- Droit, économie, gestion et sciences politiques et sociales
- Sciences humaines et sociales

[231] Βλ. Université de Strasbourg, https://www.unistra.fr/, απ' όπου εντοπίσαμε μεγάλο μέρος των πληροφοριών που αφορούν την ιστορία του ιδρύματος καθώς και τη διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 11/11/2021).

- Sciences, technologies
- Santé.

Επίσης, περιλαμβάνει κολλέγια και ερευνητικές μονάδες.[232] Από το Πανεπιστήμιο πέρασαν ως φοιτητές ή διδάσκοντες-ερευνητές προσωπικότητες που έχουν αφήσει το στίγμα τους στην ιστορία της επιστήμης, του δικαίου, των τεχνών και της λογοτεχνίας, ενώ σε κάποιους έχει απονεμηθεί και βραβείο Νόμπελ. Μερικές από τις σπουδαιότερες προσωπικότητες που συνδέονται με το Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου είναι οι Jean-Pierre Sauvage (Βραβείο Νόμπελ Χημείας το 2016), Martin Karplus (Βραβείο Νόμπελ Χημείας το 2013) και Johann Wolfgang von Goethe (ποιητής, μυθιστοριογράφος και θεατρικός συγγραφέας).

Η επιλογή των προγραμμάτων που θα παρουσιαστούν έγινε με βάση τα γνωστικά αντικείμενα της Σχολής Φιλολογίας (Faculté des Lettres), που έχουν άμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία. Επίσης, θα πραγματοποιήσουμε και εκτενή παρουσίαση του Institut de grec ancien.

5.6.1 Faculté des Lettres

Η Σχολή Φιλολογίας εντάσσεται στον τομέα τεχνών, γραμμάτων και γλωσσών. Έχει περίπου 820 φοιτητές, 53 εκπαιδευτικούς-ερευνητές, 3 ερευνητικές μονάδες και 7 ινστιτούτα:

1. Littérature française
2. Littérature générale et comparée
3. Linguistique française

---

[232] Σχετικά με τις διεθνείς κατατάξεις για τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κτλ.) του ιδρύματος, σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings για το 2021, το Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 350η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.126 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 10η θέση (overall rank) σε σύνολο 135 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Για το 2022 το Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 345η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.364 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 10η θέση (overall rank) σε σύνολο 135 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Βλ. SCImago Institutions Rankings, https://www.scimagoir.com/rankings.php?sector=Higher+educ.&country=all, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 14/10/2022.

4. Phonétique générale et expérimentale
5. Langue et littérature grecques anciennes
6. Langue et littérature latines
7. Papyrologie.

Ακολουθεί ανάλυση του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών (Licence Lettres) που περιέχει και στις δύο κατευθύνσεις του μαθήματα σχετικά με το γνωστικό αντικείμενο της αρχαίας ελληνικής γραμματείας και τις σχετικές με αυτήν επιστήμες, καθώς και του Institut de grec ancien. Κρίθηκε σκόπιμη η συνολική παρουσίαση του ινστιτούτου και όχι η μεμονωμένη καταγραφή συγκεκριμένων προγραμμάτων σπουδών, διότι μας ενδιαφέρει η καταγραφή του ευρύτερου αποτυπώματος της αρχαίας ελληνικής γραμματείας στο ερευνητικό και εκπαιδευτικό πλαίσιο του γαλλικού εκπαιδευτικού συστήματος. Το Ινστιτούτο διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διατήρηση και διάδοση των θεμελιωδών αξιών της αρχαίας ελληνικής φιλολογίας και λειτουργεί ως φάρος του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού.

Lettres

Το πρόγραμμα διαρκεί 6 εξάμηνα και αφορά τον τομέα της γαλλικής συγκριτικής λογοτεχνίας καθώς και των αρχαίων γλωσσών, της λογοτεχνίας, της γλωσσολογίας και της φωνητικής. Χωρίζεται σε 2 ενότητες:

- Lettres classiques (Κλασική φιλολογία)
- Lettres modernes (Σύγχρονη φιλολογία)

Οι επιστημονικές γνώσεις που αποκομίζει ο φοιτητής αφορούν τους παρακάτω τομείς: Γαλλική λογοτεχνία, γενική και συγκριτική γλωσσολογία, αρχαίες γλώσσες και λογοτεχνία (λατινικά, αρχαία ελληνικά), φωνητική. Σημειώνεται ότι η εμβάθυνση στη γνώση αυτών των κλάδων ποικίλλει ανάλογα με τα μαθήματα. Ακολουθεί η καταγραφή των μαθημάτων που ανήκουν στην ενότητα κλασικής φιλολογίας, αλλά και όσα μαθήματα ανήκουν στην ενότητα της Σύγχρονης φιλολογίας και έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γραμματεία.

Langue grecque niveau 1

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ και β΄ εξάμηνο και είναι υποχρεωτικό μάθημα. Γλώσσα διδασκαλίας είναι η γαλλική και η αρχαία ελληνική. Περιεχόμενα μαθήματος: Θεωρη-

τικές και γραμματικές ασκήσεις, αναγνώσεις και μεταφράσεις πρώτου επιπέδου. Επιπροσθέτως, το μάθημα διδάσκεται και στην κατεύθυνση της Σύγχρονης φιλολογίας ως υποχρεωτικό μάθημα, στο δεύτερο έτος, γ΄ και δ΄ εξάμηνο (ως επιλεγόμενο, με γλώσσα διδασκαλίας τη γαλλική και την αρχαία ελληνική). Περιεχόμενο μαθήματος: Μαθαίνοντας την ελληνική γλώσσα και γραμματική.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (για την κατεύθυνση Κλασικής φιλολογίας): J.V. Vernhes, *ἕρμαιον. Initiation au grec ancien*, Ophrys, Paris 2003. Εκτός από το εγχειρίδιο αναφοράς διανέμονται στους φοιτητές κατά τη διάρκεια του μαθήματος και σημειώσεις.

Histoire littéraire grecque

Διδάσκεται στο πρώτο έτος, α΄ και β΄ εξάμηνο ως υποχρεωτικό μάθημα. Γλώσσα διδασκαλίας είναι η γαλλική και η αρχαία ελληνική. Περιεχόμενα: Μαθήματα αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας, από την Αρχαϊκή έως την Κλασική περίοδο. Ελληνική ποίηση.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: S. Saïd, M. Trédé, A. Le Boulluec, *Histoire de la littérature grecque ancienne*, Paris 2004, σ. 63-102, 111-175, 279-318.

Langue grecque niveau 2

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, γ΄ εξάμηνο, και στο τρίτο έτος, δ΄ εξάμηνο, ως υποχρεωτικό μάθημα. Περιεχόμενα: Πρόκειται για τη συνέχεια του μαθήματος της Langue grecque niveau 1 και βασίζεται, όπως και στο πρώτο έτος, στο εγχειρίδιο της J. V. Vernhes, *ἕρμαιον. Initiation au grec ancien*, Ophrys, Paris 2003. Το μάθημα είναι υποχρεωτικό και γλώσσα διδασκαλίας είναι η γαλλική και η αρχαία ελληνική. Επίσης το μάθημα διδάσκεται και στην κατεύθυνση της Σύγχρονης φιλολογίας ως μάθημα επιλογής στο τρίτο έτος, ε΄ και στ΄ εξάμηνο. Το μάθημα είναι αποτελεί συνέχεια του μαθήματος Langue grecque niveau 1 και βασίζεται, όπως και στο πρώτο έτος, στο εγχειρίδιο του J.V. Vernhes, *ἕρμαιον. Initiation au grec ancien* .

Littérature grecque sur textes traduits

Διδάσκεται στο δεύτερο έτος, γ΄ εξάμηνο, ως μάθημα επιλογής. Περιεχόμενα: Ελληνική μυθολογία, «Ο μύθος της Ελένης». Ένα ταξίδι στην ελληνική μυθολογία μέσα από μεταφρασμένα κείμενα. Ανάλυση της μορφής, της ιστορίας και του χαρακτήρα της Ελένης.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: (προς μελέτη για την κατεύθυνση Κλασική φιλολογία): P. Schmitt Pantel, *Une histoire personnelle des mythes grecs*, PUF, Paris 2016· Arnaud Zucker, Jacqueline Fabre-Serris, Jean-Yves Tilliette, Gisèle Besson (éds), *Lire les mythes. Formes, usages et visées des pratiques mythographiques de l'Antiquité à la Renaissance*, Presses Universitaires du Septentrion, Villeneuve d'Ascq 2016· Σημειώσεις διάλεξης: E. Hamilton, *La mythologie*, Éditions Marabout, 1997· Eissen, *Les mythes grecs*, Éditions Belin, 1993.

Histoire littéraire grecque

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, δ΄ και ε΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Η λογοτεχνία για το ελληνικό συμπόσιο, από τον Όμηρο έως τον Πλούταρχο. Μύηση στο κοινωνικό και θρησκευτικό τελετουργικό του συμποσίου. Επίσης διδάσκεται στο τρίτο έτος, στ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Εμβάθυνση και συνέχεια των προηγούμενων ενοτήτων. Δεν είναι διαθέσιμη αναλυτική περιγραφή.

Thématique de la pensée grecque

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, δ΄ και ε΄ εξάμηνο ως μάθημα επιλογής. Περιεχόμενα: Εισαγωγή στην αρχαία ελληνική τραγωδία: Ο μύθος των Ατρειδών (κείμενα από μετάφραση: το μάθημα είναι προσβάσιμο σε φοιτητές και δεν απαιτείται γνώση της αρχαίας ελληνικής). Επίσης, διδάσκεται στο τρίτο έτος, στ΄ εξάμηνο. Περιεχόμενα: Δεν είναι διαθέσιμη αναλυτική περιγραφή. Το μάθημα είναι διαθέσιμο επίσης και στην κατεύθυνση της Σύγχρονης φιλολογίας στο δεύτερο έτος, δ΄ εξάμηνο, και στο τρίτο έτος, στ΄ εξάμηνο.

Langue grecque niveau 3

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, ε΄ εξάμηνο ως υποχρεωτικό μάθημα. Γλώσσα διδασκαλίας είναι η γαλλική και η αρχαία ελληνική. Περιεχόμενα: Ανάγνωση έργου: *Ελένης εγκώμιον* (Ισοκράτης). Απαιτείται προκαταρκτική μελέτη στο σύνολο του εγχειριδίου *ἕρμαιον.* Επιπλέον το μάθημα διδάσκεται στο τρίτο έτος, στ΄ εξάμηνο.

Littérature grecque sur textes traduits

Διδάσκεται στο τρίτο έτος, ε΄ εξάμηνο ως υποχρεωτικό μάθημα. Γλώσσα διδασκαλίας είναι η γαλλική. Περιεχόμενα: Η Μούσα και η γλώσσα της έμπνευσης στην ελληνική ποίηση.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: S. Saïd, M. Trédé, A. Le Boulluec, *Histoire de la littérature grecque,* Paris 1997, σ. 63-102· N. Loraux, C. Miralles, *Figures de l'intellectuel en Grèce ancienne*, Éditions Belin, Paris 1998, σ. 15-63.

Πίνακας 31

Licence Lettres

Μαθήματα σχετικά με την αρχαία ελληνική γραμματεία
1. Langue grecque niveau 1 – κατεύθυνση Lettres classiques: 1ο έτος, α΄ και β΄ εξάμηνο / Κατεύθυνση Lettres modernes, 2ο έτος, γ΄ εξάμηνο
2. Langue grecque niveau 2 – κατεύθυνση Lettres classiques: 2ο έτος, γ΄ εξάμηνο και στο 3ο έτος, δ΄ εξάμηνο / κατεύθυνση Lettres modernes, 3ο έτος, ε΄ και στ΄ εξάμηνο
3. Littérature grecque sur textes traduits – 2ο έτος, γ΄ εξάμηνο,
4. Histoire littéraire grecque – 1ο έτος, α΄ και β΄ εξάμηνο, 3ο έτος, δ΄ και ε΄ εξάμηνο
5. Histoire littéraire grecque – 3ο έτος, δ΄ και ε΄ εξάμηνο
6. Thématique de la pensée grecque, κατεύθυνση Lettres classiques – 3ο έτος, δ΄ και ε΄ εξάμηνο / κατεύθυνση Lettres modernes, 2ο έτος, δ΄ εξάμηνο και 3ο έτος, στ΄ εξάμηνο
7. Langue grecque niveau 3 – 3ο έτος, ε΄ και στ΄ εξάμηνο
8. Littérature grecque sur textes traduits – 3ο έτος, ε΄ εξάμηνο

Institut de grec ancien

Το Ινστιτούτο αρχαίων ελληνικών, το οποίο ανήκει στη Σχολή Φιλολογίας (Faculté des Lettres), αφορά την εκπαίδευση και την έρευνα στον τομέα της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας. Καλύπτει ολόκληρη τη γεωγραφική περιοχή του ελληνικού κόσμου (Ελλάδα, Ασία και όλη την ελληνόφωνη Ανατολή, νότια Ιταλία, Αίγυπτο κ.ά.) και όλες τις περιόδους του αρχαίου ελληνισμού (από τον 8ο π.Χ. αιώνα έως τον 6ο μ.Χ. αιώνα), καθώς επίσης και την εξέταση της κληρονομιάς που κληροδότησε ο αρχαίος ελληνισμός στον νεότερο και σύγχρονο κόσμο.[233]

[233] Institut de grec ancien, http://lettres.unistra.fr/presentation/instituts/grec-ancien/, απ' όπου συλλέχθηκαν πληροφορίες που αφορούν τη δομή, την οργάνωση και τη λειτουργία του (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 3/1/2022).

Τα μαθήματα που διδάσκονται στο Ινστιτούτο αντιστοιχούν σε όλα τα επίπεδα πανεπιστημιακής εκπαίδευσης (προπτυχιακό, μεταπτυχιακό και διδακτορικό: Licence de lettres classiques, Master de philologie classique, CAPES de lettres classiques, Agrégation de lettres classiques, Agrégation de grammaire, doctorat de sciences de l'Antiquité, post-doctorat de sciences de l'Antiquité.

Σε συνεργασία με τους Τομείς (Ινστιτούτα) Γαλλικής και Λατινικής Φιλολογίας, ο Τομέας Ελληνικής Φιλολογίας είναι υπεύθυνος για τους προπτυχιακούς κύκλους σπουδών Κλασικής Φιλολογίας (Licence de lettres classiques) και Ανθρωπιστικών Επιστημών (Licence humanités), για τους μεταπτυχιακούς κύκλους σπουδών Κλασικής Φιλολογίας (Master de philologie classique / Master métiers de l'enseignement option lettres classiques), για τα Διδακτορικά Διπλώματα στην Κλασική Φιλολογία (Doctorat en sciences de l'Antiquité) και για την προετοιμασία των υποψηφίων για διαγωνισμούς και πρόσληψη στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (agrégation de lettres classiques και agrégation de grammaire). Προσφέρει επίσης επιλεγόμενα μαθήματα στα Τμήματα Νεότερης Φιλολογίας, Ιστορικών Επιστημών και Θεατρικών Σπουδών.

Το Ινστιτούτο διατηρεί επικοινωνία με ξένους εταίρους μέσα από διεθνή συμπόσια, ανταλλαγές φοιτητών και εκπαιδευτικών, και ειδικότερα με το Πανεπιστήμιο Federico II της Νάπολης, με το οποίο υπάρχει συμφωνία συνεργασίας, και με τη Διεθνή Εταιρεία για την Ιστορία της Ρητορικής (International Society for the History of Rhetoric).

Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός και πρέπει να αναφερθεί ότι μαθήματα στα αρχαία ελληνικά προσφέρονται επίσης και σε φοιτητές από άλλους τομείς: ιατρική, ιστορικές επιστήμες, φιλοσοφία, σύγχρονη λογοτεχνία. Τα μαθήματα αφορούν τις παρακάτω ενότητες-τομείς της κλασικής φιλολογίας:

- Ασκήσεις (αρχαίας) ελληνικής γλώσσας
- Ιστορία της ελληνικής γλώσσας και διάλεκτοι
- Ανάλυση κειμένου και επεξηγήσεις
- Ιστορία της ελληνικής λογοτεχνίας από τον Όμηρο ώς το Βυζάντιο
- Ο ελληνικός πολιτισμός και οι πολλαπλές πτυχές του
- Ιστορία λογοτεχνικών ειδών και ιδεών
- Εκμάθηση της (αρχαίας) ελληνικής γλώσσας (μαθήματα γραμματικής, συντακτικό, ανάγνωση κειμένων, μεταφραστικές ασκήσεις)
- Λογοτεχνία (από έργα στο πρωτότυπο και από μεταφρασμένα κείμενα)

- Γλωσσολογία (μελέτη του λεξιλογίου της αρχαίας ελληνικής γλώσσας σε σχέση με άλλες ινδοευρωπαϊκές γλώσσες)
- Μυθολογία
- Πολιτισμός

Υπάρχουν ομάδες διαφορετικών επιπέδων που μπορούν να καλύψουν τόσο τους φοιτητές που έχουν ήδη λάβει μαθήματα ελληνικής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση όσο και εκείνους που επιθυμούν να τα ξεκινήσουν εξ αρχής στο Πανεπιστήμιο.

Ερευνητικές μονάδες ινστιτούτου:

Équipe d'accueil Configurations littéraires

Οι εκπαιδευτικοί της γαλλικής λογοτεχνίας και της συγκριτικής λογοτεχνίας συνεργάζονται με την ερευνητική ομάδα και χωρίζονται, ανάλογα με τις ειδικότητές τους, σε τρεις ομάδες ερευνητών:

- CERIEL (Centre d'étude sur les représentations: idées, esthétique, littérature aux 19e, 20e et 21e siècles) – Κέντρο μελέτης αναπαραστάσεων: ιδέες, αισθητική, λογοτεχνία τον 19ο, 20ό και 21ο αιώνα
- CELAR (Centre d'étude des littératures d'Ancien Régime) – Κέντρο για τη μελέτη της λογοτεχνίας της Παλαιού Καθεστώτος
- L'Europe des Lettres, centre de recherché de l'Institut de literature générale et compare – Η Ευρώπη των Γραμμάτων, ερευνητικό κέντρο του Ινστιτούτου Γενικής και Συγκριτικής Λογοτεχνίας

Η έρευνα λαμβάνει τη μορφή συμποσίων και ημερών μελέτης, συνεδρίων και πολυάριθμων δημοσιεύσεων γύρω από θέματα έρευνας που ορίζονται από κοινού.

Équipe d'accueil CARRA (Centre d'analyse des rhétoriques religieuses de l'Antiquité)

Η ομάδα έρευνας «Κέντρο ανάλυσης των μορφών θρησκευτικής ρητορικής της Αρχαιότητας» (CARRA) συγκεντρώνει καθηγητές-ερευνητές των αρχαίων γλωσσών (λατινικά και ελληνικά). Η ομάδα υλοποιεί πέντε ερευνητικά προγράμματα:

- La Bibliographie analytique de la prière grecque et romaine
- L'Édition de textes rhétoriques et grammaticaux
- L'Encyclopédisme médical antique, la fabrique
- L'Humanism erhénan (des Figures exemplaires et l'Humanism erhénan)

L'équipe d'accueil Linguistique, Langues, Parole (LiLPa)

Η ομάδα έρευνας γλωσσολογίας, γλωσσών και ομιλίας συγκεντρώνει καθηγητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης – ερευνητές στις γλωσσικές επιστήμες (γλωσσολογία, φωνητική, διδακτική, μεταφραστικές σπουδές), για τα γαλλικά ή άλλη ξένη γλώσσα. Η μονάδα αποτελείται από πέντε συνιστώσες: DDL (Γλωσσική Διδακτική), FDT (Διαλογιστική Λειτουργία και Μετάφραση), GEPE (Ομάδα Μελέτης για την Ευρωπαϊκή Πολυγλωσσία), P&C (Ομιλία και Γνώση) και Scolia.

Μεταπτυχιακές σπουδές

Το Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου προσφέρει μεγάλη ποικιλία μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών (doctorat en sciences de l'Antiquité). Ειδικότερα, σχετικά με τον τομέα της κλασικής φιλολογίας μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει το μεταπτυχιακό πρόγραμμα στην κλασική φιλολογία, που παρέχεται μέσω του Ινστιτούτου Αρχαίων Ελληνικών:

- Masters Recherche de Philologie classique: Βασίζεται στην ερευνητική Μονάδα Κλασικής Φιλολογίας της Σχολής Κλασικής Φιλολογίας και στο ερευνητικό Κέντρο Ανάλυσης Θρησκευτικής Ρητορικής της Αρχαιότητας (CARRA, Centre d'analyse des rhétoriques religieuses de l'Antiquité). Το μεταπτυχιακό πρόγραμμα εστιάζει στην ελληνορωμαϊκή αρχαιότητα: αρχαίες γλώσσες (ελληνικά, λατινικά), λογοτεχνία, πολιτισμοί. Το πρόγραμμα εμπεριέχει, με ισορροπημένο τρόπο, τη μελέτη των λατινικών και των αρχαίων ελληνικών.
- Με μικρότερη συμμετοχή μαθημάτων ακολουθεί το μεταπτυχιακό πρόγραμμα Métiers de l'enseignement, de l'éducation et de la formation (MEEF), 2e degré (Διδασκαλία, Εκπαίδευση και Κατάρτιση, MEEF., 2ο πτυχίο): Εμπεριέχει σχετική ενότητα κλασικής φιλολογίας.

Συμπεράσματα

Το Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου αποτελεί ένα υψηλού επιπέδου ίδρυμα με πλούσια ερευνητική και ακαδημαϊκή δραστηριότητα. Ο τομέας της κλασικής φιλολογίας μέσα από το αντίστοιχο προπτυχιακό πρόγραμμα Lettres Classiques προσφέρει μαθήματα που σχετίζονται με την αρχαία ελληνική γραμματεία: αρχαία ελληνική γλώσσα, αρχαία ελληνική λογοτεχνία, παπυρολογία, μυθολογία κ.ά.

Η προσφορά του Ινστιτούτου Αρχαίων Ελληνικών, το οποίο ανήκει στη Σχολή Φιλολογίας (Faculté des Lettres) και αφορά την εκπαίδευση και την έρευνα στον τομέα της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας, είναι πολύ σημαντική για τη μελέτη

της αρχαίας ελληνικής γραμματείας. Η προσφορά του Ινστιτούτου συνδέεται με διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα και η ερευνητική του δραστηριότητα είναι έντονη παρέχοντας υψηλού επιπέδου εκπαίδευση. Οι βασικές κατευθύνσεις διδασκαλίας και οι έρευνες του ινστιτούτου αποτυπώνονται στα προγράμματα σπουδών μέσα από τις παρακάτω ενότητες διδασκαλίας:

- Ασκήσεις σε ζητήματα που αφορούν την αρχαία ελληνική γλώσσα
- Εμβάθυνση σε ζητήματα ιστορίας της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και των διαλέκτων της
- Ανάλυση κειμένου και σχολιασμός
- Εκμάθηση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (μαθήματα γραμματικής, συντακτικού, ανάγνωση κειμένων, μεταφραστικές ασκήσεις)
- Εμβάθυνση σε ζητήματα λογοτεχνίας (μελέτη έργων από το πρωτότυπο και από μετάφραση)
- Γλωσσολογία (μελέτη του λεξιλογίου της αρχαίας ελληνικής γλώσσας σε σχέση με άλλες ινδοευρωπαϊκές γλώσσες)
- Μυθολογία (αναφορά σε συγκεκριμένες ενότητες)
- Πολιτισμός (αναφορά σε συγκεκριμένες ενότητες).

Τα μαθήματα που διδάσκονται στο Ινστιτούτο Αρχαίων Ελληνικών εντάσσονται, όπως ήδη έχει αναφερθεί παραπάνω, σε όλα τα επίπεδα της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, προπτυχιακό, μεταπτυχιακό και διδακτορικό, γεγονός που υποδηλώνει την αξία της αρχαίας ελληνικής γραμματείας σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Η προτεινόμενη βιβλιογραφία είναι αρκετά σύγχρονη (εκδόσεις των ετών 1993-2016) και αφορά κυρίως Γάλλους συγγραφείς και γαλλικές εκδόσεις.

Επιπροσθέτως, το μεταπτυχιακό πρόγραμμα Masters Recherche de Philologie classique εστιάζει στην ελληνορωμαϊκή αρχαιότητα: αρχαίες γλώσσες (ελληνικά, λατινικά), λογοτεχνία, πολιτισμοί. Το πρόγραμμα ενσωματώνει με ισορροπημένο τρόπο τη διδασκαλία των λατινικών και τα αρχαίων ελληνικών, κάτι που ισχύει και στο πρόγραμμα σπουδών Lettres.

5.7 Université Paul-Valéry Montpellier 3

Το Πανεπιστήμιο του Μονπελιέ ιδρύθηκε το 1289 με διάταγμα του πάπα Νικολάου Δ΄, το οποίο πρακτικά συγκέντρωνε όλες τις υφιστάμενες σχολές σε ένα πανεπιστήμιο.

Είναι ένα από τα αρχαιότερα γαλλικά πανεπιστήμια. Στη μεγάλη ιστορική του διαδρομή γνώρισε αρκετές αλλαγές και αντιμετώπισε διάφορες προκλήσεις. Το Πανεπιστήμιο έπαψε να λειτουργεί μετά τη Γαλλική Επανάσταση, το 1793. Αναδιοργανώθηκε το 1969 και επανιδρύθηκε ως τρία ξεχωριστά Πανεπιστήμια, το Montpellier 1, Montpellier 2 και το Πανεπιστήμιο Paul-Valéry – Montpellier 3.Τον Ιανουάριο του 2015 πραγματοποιήθηκε συγχώνευση των Πανεπιστημίων Montpellier 1 και Montpellier 2 από την οποία προέκυψε το νέο Πανεπιστήμιο του Montpellier. Το Πανεπιστήμιο Paul Valéry – Montpellier 3 παρέμεινε ως αυτόνομο ίδρυμα.[234]

Το Πανεπιστήμιο Paul-Valéry Montpellier 3 είναι ένα ίδρυμα που προσανατολίζεται κυρίως στις ανθρωπιστικές επιστήμες (γράμματα, γλώσσες, τέχνες, ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες). Με περίπου 20.878 φοιτητές παρέχει μεγάλη ποικιλία τίτλων σπουδών, ενώ διαθέτει και 19 ερευνητικές μονάδες (unités de recherche) και 2 Σχολές διδακτορικών σπουδών (écoles doctorales).[235] Συνολικά διαθέτει τις εξής Σχολές:

Τοπανεπιστήμιο αποτελείται από 6 μονάδες κατάρτισης και έρευνας και 1 ίδρυμα:

- UFR 1 Faculté des Lettres, arts, philosophie, psychanalyse
- UFR 2 Faculté des Langues et cultures étrangères et régionales
- UFR 3 Faculté des Sciences humaines et des sciences de l’environnement
- UFR 4 Faculté des Sciences sociales, des organisations et des institutions
- UFR 5 Faculté des Sciences du sujet et de la société

[234] Στον τομέα των διεθνών κατατάξεων για τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κτλ.) του ιδρύματος, σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings για το 2021, το Πανεπιστήμιο καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 681η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.126 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 66η θέση (overall rank) σε σύνολο 135 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Για το 2022 το Πανεπιστήμιο καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 606η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.364 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 52η θέση (overall rank) σε σύνολο 137 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Βλ. SCImago Institutions Rankings, https://www.scimagoir.com/rankings.php?sector=Higher+educ.&year=2016, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 20/10/2022.

[235] Βλ. Rapport d’activité 2018-19, τεκμήριο διαθέσιμο στο https://www.univ-montp3.fr/sites/default/files/rapport-activite-2019.pdf, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 12/07/2021/

- UFR 6 Faculté de l'Éducation et des Sciences pour les LLASHS
- Institut des Technosciences de l'information et de la communication (ITIC) Information-Communication / Information et documentation / Sciences du langage.

Το Πανεπιστήμιο διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον τομέα του πολιτισμού με επαγγελματικό προφίλ και επιδόσεις αριστείας. Το Πανεπιστημιακό Πολιτιστικό Κέντρο (Centre culturel universitaire, CCU) διαθέτει τρεις κύριες εγκαταστάσεις, το Θέατρο «La Vignette», το Μουσείο (Musée des Moulages) και τη Συμφωνική Ορχήστρα του Πανεπιστημίου. Το Πανεπιστήμιο επίσης συνεργάζεται με πολλά άλλα σημαντικά πολιτιστικά ιδρύματα και οργανισμούς.[236] Η επιλογή του Τμήματος που θα μελετηθεί παρακάτω, έγινε με βάση το περιεχόμενο των σπουδών του.

5.7.1 Département de Langues et Littératures Anciennes (LLA)

Το Τμήμα Αρχαίων Γλωσσών και Λογοτεχνιών εντάσσεται στη Faculté des Lettres, arts, philosophie, psychanalyse. Το Τμήμα προσφέρει, σε όλα τα επίπεδα του προγράμματος σπουδών, διδασκαλία αρχαίων ελληνικών και λατινικών (γλώσσα και λογοτεχνία) για όσους φοιτητές έχουν επίπεδο αρχαρίου ή προχωρημένου στους λογοτεχνικούς τομείς (Κλασική φιλολογία, σύγχρονη φιλολογία, γλωσσολογία, ισπανικά, πορτογαλικά, ιταλικά). Παρέχει πτυχία ανθρωπιστικών σπουδών (Bachelor's degrees) στους εξής κλάδους:

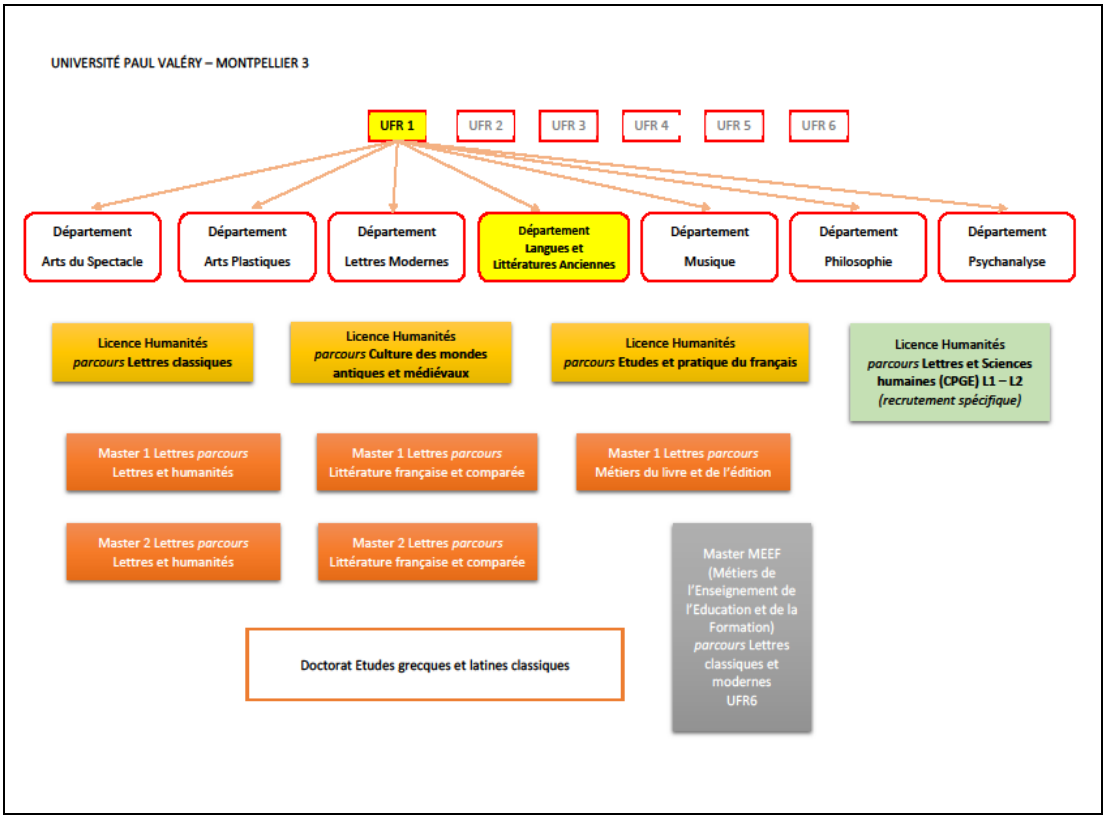
- Cultures des mondes antiques et médiévaux (Πολιτισμοί αρχαίου και μεσαιωνικού κόσμου)
- Lettres Classiques (Κλασική φιλολογία)
- Étude et Pratique du Français – préparation concours orthophonie (Μελέτη και πρακτική γαλλικών – προετοιμασία διαγωνισμού ορθοφωνίας)
- Lettres et sciences humaines AL (L1/L2) => réservé CPGE (Φιλολογία και ανθρωπιστικές επιστήμες)
- Lettres et siences sociales BL (L1/L2) BEZIERS => réservé CPGE (Φιλολογία και κοινωνικές επιστήμες).

[236] Université Paul Valéry – Montpellier 3, https://www.univ-modip3.fr/, απ' όπου ανακτήσαμε και επεξεργαστήκαμε τις πληροφορίες και τα δεδομένα που αφορούν την παρουσίαση και τη δομή του ιδρύματος (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 13/7/2021).

Στο παρακάτω Διάγραμμα παρουσιάζεται αναλυτικά η δομή του Τμήματος. Επί του παρόντος θα αναλυθούν μόνο δύο προγράμματα σπουδών, το Lettres Classiques (BA) και το Cultures des mondes antiques et Médiévaux (BA). Η επιλογή αυτών των δύο προγραμμάτων έγινε με βάση το γνωστικό αντικείμενο και το πλήθος των μαθημάτων που έχουν σχέση με την αρχαία ελληνική γραμματεία. Επισημαίνεται ότι υπάρχουν και άλλα προγράμματα που περιέχουν τέτοια μαθήματα αλλά δεν κρίθηκε σκόπιμο να αποτυπωθούν εδώ μεμονωμένα.

Διάγραμμα 9

Προγράμματα σπουδών – Τμήμα Αρχαίων Γλωσσών και Λογοτεχνιών

Πηγή: Langues & Littératures Anciennes Offre deformation, https://ufr1.www.univ-montp3.fr/fr/langues-litt%C3%A9ratures-anciennes/offre-de-formation, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 13/07/2021

Lettres Classiques (BA)

Το προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών Lettres Classiques (Bachelor of Arts in Humanities) περιλαμβάνει μαθήματα σχετικά με τη γαλλική λογοτεχνία, τα λατινικά και τα αρχαία ελληνικά. Το πρόγραμμα αφορά φοιτητές που θέλουν να εστιάσουν στην

κλασική λογοτεχνία και τον αρχαίο πολιτισμό και βασίζεται τόσο στην ανάλυση των κειμένων όσο και στη μελέτη της αρχαίας ελληνικής και της λατινικής γλώσσας. Η διάρκεια του προγράμματος είναι έξι εξάμηνα και απώτερος στόχος του (ενδεικτικά) είναι οι φοιτητές να αποκτήσουν επαρκείς γνώσεις λατινικών και αρχαίων ελληνικών καθώς και γνώσεις για τους αρχαίους πολιτισμούς και τη λογοτεχνική παραγωγή τους. Επίσης, ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην απόκτηση γενικής παιδείας μέσω της λογοτεχνικής και γλωσσικής ικανότητας που θα αποκτηθεί με την ολοκλήρωση του προγράμματος.

Στο πρώτο έτος του προγράμματος πολλοί τομείς ακολουθούν ένα βασικό πρόγραμμα σπουδών: Λογοτεχνία, θέατρο και κινηματογράφο, πλαστικές τέχνες, μουσική και φιλοσοφία. Προσφέρεται επίσης εξειδικευμένη εκπαίδευση (αρχαία γλώσσα και πολιτισμός), αναλύονται τα μεθοδολογικά εργαλεία (ανακάλυψη του κόσμου της εργασίας, αναβάθμιση στην επιστήμη των υπολογιστών) και διδάσκονται σύγχρονες γλώσσες. Από το δεύτερο έτος η ειδικότητα αποκτά σταδιακά κυρίαρχη θέση. Οι φοιτητές λαμβάνουν εξειδικευμένη εκπαίδευση στις αρχαίες γλώσσες και λογοτεχνίες και στη γαλλική λογοτεχνία. Στο τρίτο έτος το πρόγραμμα προσφέρει περαιτέρω ανάλυση των θεματικών ενοτήτων. Ακολουθεί παρουσίαση μόνο των μαθημάτων που έχουν άμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γραμματεία και με τις σχετικές με αυτήν επιστήμες:

Aux racines de la culture classique

Το μάθημα διδάσκεται στο α΄ εξάμηνο. Ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων βασικού κορμού. Περιεχόμενα ενότητας: α) Πανόραμα της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας: η αρχαία ελληνική ποίηση ανά εποχή (Αρχαϊκή, Κλασική, Ελληνιστική, Ρωμαϊκή) και ανά είδος (έπος, τραγωδία, κωμωδία, επιγραφές). β) Σεμινάριο λατινικής γλώσσας, που είναι υποχρεωτικό για όλους τους φοιτητές.

Langue, litterature et culture grecques

Το μάθημα διδάσκεται στο α΄ εξάμηνο. Ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων ειδίκευσης. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Μελέτη του ελληνικού πολιτισμού· μέσα από την ενότητα παρουσιάζονται οι κύριες κατευθύνσεις του ελληνικού κόσμου και η εξέλιξή του ανά τους αιώνες (ιστορία, γεωγραφία, πολιτισμός, θεσμοί, ιστορία τέχνης και αρ-

χαιολογία). Επίσης πραγματοποιούνται σεμινάρια αρχαίας ελληνικής γλώσσας για αρχάριους και μη. Το μάθημα απευθύνεται σε φοιτητές που έχουν και που δεν έχουν παρακολουθήσει μαθήματα ελληνικών στο γυμνάσιο.

Langue grecque renforcement

Το μάθημα διδάσκεται στο α΄ εξάμηνο. Ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων ειδίκευσης. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Σεμινάρια αρχαίων ελληνικών για αρχάριους και μη. Το μάθημα απευθύνεται σε φοιτητές που έχουν και που δεν έχουν παρακολουθήσει μαθήματα αρχαίων ελληνικών στο γυμνάσιο, ώστε να τους δώσει τη δυνατότητα να αποκτήσουν μια σταθερή βάση μέσω της μεθοδικής εκμάθησης της γλώσσας.

Langue, litterature et culture grecques

Το μάθημα διδάσκεται στο β΄ εξάμηνο. Ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων ειδίκευσης. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Σεμινάρια για τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό· το μάθημα αποτελεί συνέχεια της σχετικής ενότητας του α΄ εξαμήνου και παρέχει εις βάθος μελέτη των θεματικών ενοτήτων που αφορούν τα κείμενα, τη γραμματική και τη λογοτεχνική ανάλυση των κειμένων.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: *Grammaire grecque* των Ragon, Dain κ.ά. (Nathan). *Nouvelle grammaire grecque* του J. Bertrand (Ellipses).

Langue grecque renforcement

Το μάθημα διδάσκεται στο β΄ εξάμηνο και ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων ειδίκευσης. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Σεμινάρια αρχαίων ελληνικών για αρχάριους και μη. Το μάθημα απευθύνεται σε φοιτητές που έχουν και που δεν έχουν παρακολουθήσει μαθήματα αρχαίων ελληνικών στο γυμνάσιο, ώστε να τους δώσει τη δυνατότητα να αποκτήσουν μια σταθερή βάση μέσω της μεθοδικής εκμάθησης της γλώσσας. Πρόκειται για συνέχεια του αντίστοιχου μαθήματος που διδάσκεται στο α΄ εξάμηνο.

Langue et litterature grecques

Το μάθημα διδάσκεται στο γ΄ εξάμηνο. Ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων ειδίκευσης. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): 1) Πεζογραφία από μεταφρασμένα κείμενα: Από την ιστορία έως την εθνογραφία, οι χρήσεις του επιχειρηματολογικού λόγου στα αρχαία χρόνια, η σχέση των Ελλήνων με άλλους πολιτισμούς, αντιθέσεις μεταξύ λαών,

Ευρωπαίοι και Ασιάτες, μέσω ενός σώματος κειμένων που περιλαμβάνουν αποσπάσματα από τον Ηρόδοτο, τον Ιπποκράτη, τον Ισοκράτη και τον Δίωνα Χρυσόστομο. Εικονογραφική τεκμηρίωση (αγγεία, τοιχογραφίες) κ.ά. 2) Λογοτεχνία, Αριστοφάνης, *Λυσιστράτη*: Ανάγνωση αποσπασμάτων από κωμωδίες του Αριστοφάνη.

Μεθοδολογία μαθήματος (ενδεικτικά): Για ανάγνωση: Διανέμονται φυλλάδια που περιέχουν αρχαίο ελληνικό κείμενο, μετάφραση στα γαλλικά και λεξιλόγιο. Για μαθήματα λογοτεχνίας: Διανέμεται ένα φυλλάδιο που περιλαμβάνει τα κείμενα που θα μελετηθούν κατά τη διάρκεια του εξαμήνου και το ατομικό πρόγραμμα εργασίας.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία – κείμενα αναφοράς: Ηρόδοτος, *Ιστορίες*, βιβλία I-IV· Ιπποκράτης, *Περί αέρων, υδάτων και τόπων*· Ισοκράτης, *Βούσυρις*· Δίων Χρυσόστομος, *Προς Αλεξανδρείς* (Λόγος 32)· Chr. Froidefond, *Le mirage égyptien dans la littérature grecque d'Homère à Aristote*, Aix en Provence, 1971· F. Hartog, *Le miroir d'Hérodote. Essai sur la représentation de l'autre*, Paris ^{3}2001· *La revue Ktèma* 6 (1981), με συγκεντρωμένα 6 άρθρα για το θέμα «Έλληνες και βάρβαροι» (σ. 3-87)· V. Coulon, H. Van Daele, S. Milanezi (éd.), *Aristophane, Lysistrata*, Les Belles Lettres, Paris 1996 (σειρά «Classiques en poche»)· J.-C. Moretti, *Théâtre et société dans la Grèce antique. Une archéologie des pratiques théâtrales*, Le Livre de Poche, Paris 2001 (σειρά «Références»)· J.-C. Carrière, *Le carnaval et la politique. Une introduction à la comédie grecque, suivie d'un choix de fragments*, Les Belles Lettres, Paris ^{2}1983, «Annales littéraires de l'Université de Besançon»· N. Loraux, «L'Acropole comique», στο *Idées athéniennes sur la citoyenneté et la division des sexes*, Maspero, Paris ^{2}1984 (σειρά «Textes à l'appui»), σ. 157-196 (επίσης διαθέσιμο στο JSTOR).

Langue grecque

Το μάθημα διδάσκεται στο γ΄ εξάμηνο και ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων ειδίκευσης. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Γραμματικά παραδείγματα και συστηματική ανασκόπηση των γραμματικών φαινομένων της αρχαίας ελληνικής γλώσσας.

Langue et litterature grecques

Το μάθημα διδάσκεται στο δ΄ εξάμηνο και ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων ειδίκευσης. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): α) Ανάγνωση κειμένων, γλωσσολογία, μελέτη ρημάτων. β) Λογοτεχνική ποίηση από μεταφρασμένα κείμενα: *Πολυξένη*, ανάλυση του χαρακτήρα της Πολυξένης, της κόρης του Πριάμου που θυσιάστηκε στον τάφο του

Αχιλλέα. γ) Πεζογραφία: Ασθένειες στους κλασικούς χρόνους, με ανάλυση σημαντικών αποσπασμάτων (Θουκυδίδης, Ιπποκράτης, κ.λπ.). Θεραπείες, αντιμετώπιση κ.ά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: N. Loraux, Fr. Rey, *Euripide, Hécube*, Les Belles Lettres, Paris 1999 (σειρά «Classiques en poche»)· P. Bonnechere, *Le Sacrifice humain en Grèce ancienne*, Kernos supplément, Presses Universitaires de Liège, Liège 1994· J. Jouanna, *Hippocrate*, Fayard, Paris 1992, σ. 202-253.

Langue grecque

Το μάθημα διδάσκεται στο δ΄ εξάμηνο και ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων ειδίκευσης. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Συστηματική ανασκόπηση της μορφολογίας των λέξεων (αναγνώριση, ανάλυση και την περιγραφή της δομής των λέξεων).

Langue grecque

Το μάθημα διδάσκεται στο ε΄ εξάμηνο. Ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων ειδίκευσης. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Το μάθημα στοχεύει στην ανάγνωση και την ανάλυση των λογοτεχνικών κειμένων (Ηροδότου, *Ιστορία*, I, 29-45) κ.ά.

Langue et litterature grecques

Το μάθημα διδάσκεται στο ε΄ εξάμηνο και ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων ειδίκευσης. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Λογοτεχνία: Επιδημίες στην αρχαιότητα, αναλύοντας μερικά αποσπάσματα που περιγράφουν περιπτώσεις επιδημιών (Θουκυδίδης, Ιπποκράτης, Γαληνός). Κύριος σκοπός του μαθήματος είναι η ανάλυση του τρόπου με τον οποίο οι αρχαίοι αντιμετώπιζαν τις περιπτώσεις των επιδημιών. Πραγματοποιείται ανάλυση του λεξιλογίου των ασθενειών και της ανατομίας, και διεξάγεται συζήτηση για το ζήτημα της σχέσης μεταξύ γιατρών και ασθενών. Τα αποσπάσματα των έργων που θα αναλυθούν μελετώνται στη γλώσσα του πρωτοτύπου. Η γνώση της αρχαίας ελληνικής είναι, ως εκ τούτου, απαραίτητη για την παρακολούθηση του μαθήματος.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: *Thucydide, La Guerre du Péloponnèse* (βιβλία I και II), Les Belles Lettres, Paris. J. Jouanna, «La naissance de l'art médical occidental», στο M. Grmek (éd.), *Histoire de la pensée médicale en Occident*, 1, *Antiquité et Moyen Age*, Seuil, Paris 1995, σ. 25-66. Πρόσθετη βιβλιογραφία παρέχεται στη διάρκεια των μαθημάτων.

Civilisation medievale

Το μάθημα διδάσκεται στο ε΄ εξάμηνο και ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων ειδίκευσης. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Λατινικός και αρχαίος ελληνικός πολιτισμός. Οι κλασικές σπουδές χρησιμοποιούνται πολύ συχνά απομονώνοντας την αρχαιότητα και την Αναγέννηση ως δύο χρυσές εποχές που χωρίζονται από τους Σκοτεινούς αιώνες (Μεσαίωνα). Η Αναγέννηση, ωστόσο, δεν θα μπορούσε να υπάρξει χωρίς τη διατήρηση και τον εμπλουτισμό του κλασικού πολιτισμού από τον βυζαντινό κόσμο και τον λατινικό Μεσαίωνα, απ' όπου έχουν διαδοθεί σχεδόν όλα τα σωζόμενα έργα της αρχαιότητας. Ως εκ τούτου, η ενότητα στοχεύει στο να καταδείξει τη σημασία του βυζαντινού κόσμου και του λατινικού Μεσαίωνα στη διάδοση και την προστασία του ελληνορωμαϊκού πολιτισμού.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία (ενδεικτικά): W. Buchwald, A. Hohlweg, O. Prinz, *Dictionnaire des auteurs grecs et latins de l'antiquité et du moyen âge*, μτφρ. και αναθεώρηση J.D. Bergeret J. Billen, 1991· L. D. Reynolds, N. G. Wilson, *D'Homère à Érasme. La transmission des classiques grecs et latins*, μτφρ. στα γαλλικά C. Bertrand, αναθεώρηση P. Petitmengin, CNRS, Paris 1984.

Langue et litterature grecques

Το μάθημα διδάσκεται στο στ΄ εξάμηνο και ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων ειδίκευσης. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Ποίηση – λογοτεχνία: α) Αισχύλος, *Πέρσες*, μελέτη ολόκληρου του έργου, με έμφαση σε θέματα αρχαίας δραματουργίας. Τα υπό ανάλυση χωρία θα μελετηθούν στα αρχαία ελληνικά, η μετάφραση και ο σχολιασμός προετοιμάζονται πριν από κάθε μάθημα από τους μαθητές. β) Ανάγνωση της *Ιλιάδας* κ.ά.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Εκδόσεις των έργων: *Eschyle, Les Perses*, Les Belles Lettres (υπάρχει έκδοση της σειράς «Les Belles» τσέπης, πιο προσιτή οικονομικά)· P. Demont, A. Lebeau, *Introduction au théâtre grec antique*, Paris 1996. Chr. Meier, *De la tragédie grecque comme art politique*, Paris 1991· J.-Ch. Moretti, *Théâtre et société dans la Grèce antique: une archéologie des pratiques théâtrales*, Paris 2011 ([1]2001).

Langue grecque

Το μάθημα διδάσκεται στο στ΄ εξάμηνο και ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων ειδίκευσης. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Το μάθημα βασίζεται στην ανάγνωση και ανάλυση των λογοτεχνικών κειμένων (Ηρόδοτος, *Ιστορία*, Ι, 84-94) κ.ά. Στην ουσία πρόκειται για το μάθημα που διδάσκεται και σε προηγούμενα εξάμηνα.

Στον παρακάτω πίνακα καταγράφονται συγκεντρωτικά όλα τα μαθήματα (και όσα δεν καταγράφηκαν παραπάνω) που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γραμματεία. Τα περισσότερα είναι μαθήματα ειδίκευσης (Spécialité disciplinaire) ή μαθήματα γενικά / κορμού (Tronc commun Humanites) και διδάσκονται στο προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών Κλασικής φιλολογίας (Lettres Classiques, BA).

Πίνακας 32

Μαθήματα σχετικά με την αρχαία ελληνική γραμματεία

Lettres Classiques (BA)
Μαθήματα (Enseignements – Parcours)
1. Aux racines de la culture classique (α΄ εξάμηνο) – Tronc commun humanites
2. Langue, litterature et culture grecques (α΄, β΄ εξάμηνο) – Spécialité disciplinaire
3. Langue grecque renforcement (α΄, β΄ εξάμηνο) – Spécialité disciplinaire
4. Langue et litterature grecques, (γ΄, δ΄, ε΄, στ΄ εξάμηνο) – Spécialité disciplinaire
5. Langue γrecque (γ΄, δ΄, ε΄, στ΄ εξάμηνο) – Spécialité disciplinaire
6. Civilisation medievale (ε΄ εξάμηνο) – Spécialité disciplinaire

Cultures des mondes antiques et Médiévaux (BA)

Το πρόγραμμα σπουδών Πολιτισμοί του Αρχαίου και Μεσαιωνικού Κόσμου επικεντρώνεται στη μελέτη του πολιτισμού του αρχαίου και μεσαιωνικού κόσμου, στις διαφορετικές μορφές του, γλωσσική, λογοτεχνική, ιστορική και πολιτιστική. Το πρόγραμμα απευθύνεται κυρίως σε φοιτητές που ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για τη συγκεκριμένη χρονική και ιστορική περίοδο ανεξαρτήτως γνώσεων στις αρχαίες γλώσσες.

Τεχνογνωσία και δεξιότητες που αποκτούνται με την ολοκλήρωση του προγράμματος: α) Γνώση αρχαίων γλωσσών (λατινικά ή αρχαία ελληνικά), β) γνώση μεθόδων και βασικών εργαλείων ανάλυσης στην αρχαιολογία, στην ιστορία της τέχνης και στη λογοτεχνία (αρχαία και σύγχρονη), γ) γνώση αρχαίων και μεσαιωνικών πολιτισμών.

Εκπαίδευση και περιεχόμενο προγράμματος: Το πρώτο έτος είναι διεπιστημονικό με ένα βασικό πρόγραμμα σπουδών που είναι κοινό με άλλα προγράμματα

(commun aux licences de lettres), ενσωματώνοντας μαθήματα αρχαιολογίας και ιστορίας της τέχνης. Προσφέρει εξειδικευμένη εκπαίδευση (λατινική ή αρχαία ελληνική γλώσσα και αρχαίο πολιτισμό), μεθοδολογικά εργαλεία (χρήση υπολογιστών κ.τ.λ.) και διδασκαλία γλωσσών. Από το δεύτερο έτος η ειδίκευση αποκτά σταδιακά κυρίαρχη θέση. Στο τρίτο έτος επιχειρείται εμβάθυνση στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκονται στο πρόγραμμα. Αναλυτικά ακολουθεί παρουσίαση μόνο των μαθημάτων που έχουν άμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γραμματεία και με τις σχετικές με αυτήν επιστήμες:

Aux racines de la culture classique

Το μάθημα διδάσκεται στο α΄ εξάμηνο και ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων βασικού κορμού. Η ενότητα έχει το ίδιο περιεχόμενο με το αντίστοιχο μάθημα που διδάσκεται στο πρόγραμμα σπουδών Lettres Classiques (BA).

Littérature antique et langue grecque

Το μάθημα διδάσκεται στο α΄ εξάμηνο και ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων βασικού κορμού. Η ενότητα έχει το ίδιο περιεχόμενο με το αντίστοιχο μάθημα που διδάσκεται στο πρόγραμμα σπουδών Lettres Classiques (BA). Σημείωση: Οι φοιτητές που επιλέγουν αυτό το μάθημα πρέπει να εγγραφούν επιπλέον στο μάθημα Langue, littérature et culture grecque.

Civilisations des mondes anciens

Το μάθημα διδάσκεται στο α΄ εξάμηνο και ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων ειδίκευσης. Περιεχόμενα ενότητας: α) Ελληνικός πολιτισμός: Στο μάθημα παρουσιάζεται η πορεία του (αρχαίου) ελληνικού κόσμου και η εξέλιξή του ανά τους αιώνες (ιστορία, γεωγραφία, πολιτισμός, θεσμοί, ιστορία τέχνης και αρχαιολογία). β) Λατινικός πολιτισμός: Εισαγωγή στη ρωμαϊκή ιστορία και τον λατινικό πολιτισμό.

Langue, littérature et culture grecques

Το μάθημα διδάσκεται στο α΄ και β΄ εξάμηνο και ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων ειδίκευσης. Το περιεχόμενο της ενότητας είναι κατά μεγάλο ποσοστό κοινή με το μάθημα που διδάσκεται στο πρόγραμμα Lettres Classiques (BA) στο αντίστοιχο εξάμηνο και έχει περιγραφεί παραπάνω.

Introduction à l'archéologie

Το μάθημα διδάσκεται στο α΄ εξάμηνο και ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων ειδίκευσης. Περιεχόμενα ενότητας: Παρουσιάζονται οι κυριότερες περίοδοι της αρχαιολογίας (προϊστορία, αιγυπτολογία, αρχαιότητα).

Littérature antique et langue grecque

Το μάθημα διδάσκεται στο β΄ εξάμηνο και ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων βασικού κορμού. Περιεχόμενα: Πανόραμα λατινικής λογοτεχνίας (υποχρεωτικό), σεμινάρια αρχαίας ελληνικής γλώσσας κ.ά. Σημείωση: Οι φοιτητές που επιλέγουν αυτό το μάθημα πρέπει να εγγραφούν επιπλέον και στο μάθημα Langue, littérature et culture grecque.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: *Grammaire grecque* των Ragon, Dain κ.ά. (Nathan). *Nouvelle grammaire grecque* του J. Bertrand (Ellipses).

Civilisations des mondes anciens

Το μάθημα διδάσκεται στο β΄ εξάμηνο και ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων ειδίκευσης. Περιεχόμενα τις εξής ενότητες: α) Ελληνικός πολιτισμός, β) λατινικός πολιτισμός. Στην ουσία πρόκειται για το ίδιο μάθημα (με κάποιες προσθήκες, εμβάθυνση γνώσεων) που διδάσκεται στο α΄ εξάμηνο του προγράμματος.

Spécialisation en archéologie

Το μάθημα διδάσκεται στο β΄ εξάμηνο και ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων ειδίκευσης. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): α) Παρουσίαση της προϊστορικής εποχής, β) εισαγωγή στην αιγυπτιακή εικονογραφία, γ) κλασική ρωμαϊκή αρχαιότητα. Το μάθημα εκ πρώτης όψεως δεν έχει άμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γραμματεία αλλά επειδή ανήκει σε ένα κύκλο μαθημάτων γενικής ύλης αρχαιολογικών θεμάτων καταγράφηκε.

Les genres littéraires dans l'Antiquité

Το μάθημα διδάσκεται στο γ΄ εξάμηνο και ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων ειδίκευσης. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Αρχαία ελληνική λογοτεχνία: Από την ιστορία στην εθνογραφία, χρήσεις του επιχειρηματολογικού λόγου στην αρχαιότητα, αντιθέσεις λαών μέσα από τη μελέτη αποσπασμάτων (Ηρόδοτος, Ιπποκράτης, Ισοκράτης, Δίων Χρυσόστομος κ.ά.).

Προτεινόμενη βιβλιογραφία – κείμενα αναφοράς: Ηρόδοτος, *Ιστορίες*, βιβλία I-IV. Ιπποκράτης, *Περί αέρων, υδάτων και τόπων·* Ισοκράτης, *Βούσυρις·* Δίων Χρυσόστομος, *Προς Αλεξανδρείς* (Λόγος 32). Chr. Froidefond, *Le mirage égyptien dans la littérature grecque d'Homère à Aristote*, Aix en Provence, 1971· F. Hartog, *Le miroir d'Hérodote. Essai sur la représentation de l'autre*, Paris ^{3}2001. *La revue Ktèma* 6 (1981), με συγκεντρωμένα 6 άρθρα για το θέμα «Έλληνες και βάρβαροι» (σ. 3-87).

Langue et littérature grecques

Το μάθημα διδάσκεται στο γ΄ και δ΄ εξάμηνο. Ανήκει στην κατηγορία Langue et littérature anciennes. Το περιεχόμενο της ενότητας είναι κοινό (με κάποιες διαφοροποιήσεις) με το μάθημα που διδάσκεται στο πρόγραμμα Lettres Classiques (BA), στο αντίστοιχο εξάμηνο και έχει περιγραφεί παραπάνω.

Archéologie et histoire de l'art des mondes grecs et romains

Το μάθημα διδάσκεται στο γ΄ και δ΄ εξάμηνο. Ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων ειδίκευσης. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Τα μεγάλα ιερά του ελληνικού κόσμου. Δημόσια αρχιτεκτονική των ελληνικών πόλεων (Αρχαϊκή, Κλασική και Ελληνιστική εποχή). Ελληνιστικά παλάτια κ.ά.

Les genres littéraires dans l'Antiquité

Το μάθημα διδάσκεται στο δ΄ εξάμηνο και ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων ειδίκευσης. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Πολυξένη (τραγικός χαρακτήρας): Η ενότητα επικεντρώνεται στον χαρακτήρα της Πολυξένης, της κόρης της Εκάβης και του Πρίαμου, η οποία θυσιάστηκε στον τάφο του Αχιλλέα. Επίσης μελετάται η αντιμετώπιση του χαρακτήρα της σε άλλα έργα.

Langue grecque

Το μάθημα διδάσκεται στο ε΄ εξάμηνο και ανήκει στην κατηγορία Lanque anciennes. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Ανάγνωση και ανάλυση λογοτεχνικών κειμένων (Ηρόδοτος, *Ιστορίες*, I, 29-45), Επιδημίες στην αρχαιότητα κ.ά. Τα περιεχόμενα του μαθήματος είναι σε μεγάλο ποσοστό κοινά με άλλα μαθήματα που αφορούν τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: *Thucydide, La Guerre du Péloponnèse* (βιβλία I και II), Les Belles Lettres. J. Jouanna, «La naissance de l'art médical occidental», στο M. Grmek (éd.), *Histoire de la pensée médicale en Occident,* 1995

Méthodes et outils en art antique

Το μάθημα διδάσκεται στο ε΄ εξάμηνο και ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων ειδίκευσης. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Αρχαία ελληνική τέχνη (αρχιτεκτονική, γλυπτά, κεραμικά και αναθηματικά αντικείμενα για ιερά· τρόποι ταφής κατά την Αρχαϊκή, Κλασική και Ελληνιστική περίοδο.

Archéologie des mondes grecs et romains

Το μάθημα διδάσκεται στο ε΄ εξάμηνο και ανήκει στην κατηγορία των μαθημάτων ειδίκευσης. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Η πόλη του μεσογειακού ελληνικού κόσμου.

Langue grecque

Το μάθημα διδάσκεται στο στ΄ εξάμηνο και ανήκει στην κατηγορία Langues anciennes. Περιεχόμενα (ενδεικτικά): Το μάθημα βασίζεται στην ανάγνωση και την ανάλυση λογοτεχνικών κειμένων. Αισχύλος, *Πέρσες*: Μελέτη του έργου, με έμφαση σε θέματα αρχαίας δραματουργίας. Τα χωρία που αναλύονται είναι στο πρωτότυπο, η μετάφραση και ο σχολιασμός προετοιμάζονται πριν από κάθε μάθημα από τους φοιτητές.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Εκδόσεις των έργων: *Eschyle, Les Perses*, Les Belles Lettres (υπάρχει και μια έκδοση «Les Belles» τσέπης)· P. Demont, A. Lebeau, *Introduction au théâtre grec antique*, Paris 1996· Chr. Meier, *De la tragédie grecque comme art politique*, Paris 1991· J.-Ch. Moretti, *Théâtre et société dans la Grèce antique: une archéologie des pratiques théâtrales*, Paris 2011 ([1]2001).

Πίνακας 33

Cultures des mondes antiques et Médiévaux (BA)

Μαθήματα (Enseignements – Parcours)
1. Aux racines de la culture classique (α΄ εξάμηνο) – Tronc commun humanites
2. Littérature antique et langue grecque (α΄ εξάμηνο) – Tronc commun humanites
3. Civilisations des mondes anciens (α΄, β΄ εξάμηνο) – Spécialité disciplinaire

Μαθήματα (Enseignements – Parcours)
4. Langue, littérature et culture grecques (α΄, β΄ εξάμηνο) – Spécialité disciplinaire
5. Introduction à l'archéologie (α΄ εξάμηνο) – Spécialité disciplinaire
6. Littérature antique et langue grecque (β΄ εξάμηνο) – Tronc commun humanites
7. Spécialisation en archéologie (β΄ εξάμηνο) – Spécialité disciplinaire
8. Les genres littéraires dans l'antiquité (γ΄, δ΄ εξάμηνο) – Spécialité disciplinaire
9. Langue et littérature grecques (γ΄, δ΄ εξάμηνο) – Langue et Littérature Anciennes
10. Archéologie et histoire de l'art des mondes grecs et romains (γ΄, δ΄ εξάμηνο) – Spécialité disciplinaire
11. Langue grecque (ε΄, στ΄ εξάμηνο) – Langues anciennes
12. Méthodes et outils en art antique (ε΄ εξάμηνο) – Spécialité disciplinaire
13. Archéologie des mondes grecs et romains (ε΄ εξάμηνο) – Spécialité disciplinaire

Μεταπτυχιακές Σπουδές

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών της κατεύθυνσης Φιλολογίας (Lettres) των ανθρωπιστικών σπουδών (Lettres et Humanites). Το μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών Langues et Littératures grecques et latines με τίτλο Éditer, Interpréter, Traduire προσφέρει εκπαίδευση που αφορά τη γνώση των αρχαίων κοινωνιών προσεγγίζοντας την ιστορία, τη λογοτεχνία και τη γλώσσα με συγκεκριμένη μεθοδολογία. Απευθύνεται σε άτομα που σκοπεύουν να ερευνήσουν, να διδάξουν ή να ασκήσουν επαγγέλματα που σχετίζονται με την πολιτιστική ζωή. Το πρόγραμμα περιέχει μαθήματα που αφορούν την αρχαία ελληνική γραμματεία (Sources de l'Histoire grecque, éminaires de recherche en langues anciennes κ.ά.).[237]

[237] Για περισσότερες πληροφορίες βλ. ACCUEIL, Masters Lettres, Lettres et humanités: https://ufr1.www.univ-montp3.fr/fr/lettres-0/lettres-et-humanit%C3%A9s, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 17/7/2021.

Συμπεράσματα

Το Πανεπιστήμιο Université Paul Valéry – Montpellier 3 έχει διαγράψει αναμφίβολα λαμπρή πορεία και παραδίδει σημαντική παρακαταθήκη στον τομέα των κλασικών σπουδών. Τα προγράμματα σπουδών που μελετήθηκαν επικεντρώνονται κυρίως στη μελέτη της κουλτούρας των αρχαίων κόσμων και στοχεύουν στη διαφύλαξη και τη μετάδοση της γνώσης που έχουμε αποκτήσει μέσα από τη μελέτη των αρχαίων γλωσσών (αρχαία ελληνικά και λατινικά). Τα διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα (αρχαιολογία, ιστορία, λογοτεχνία κ.ά.) συνδυάζονται με βασικά εργαλεία ανάλυσης με σκοπό τη διαφύλαξη της γνώσης για τις επόμενες γενιές. Ζώντας στην κοινωνία της πληροφορίας και αξιοποιώντας όλα τα διαθέσιμα εργαλεία της τεχνολογίας, το Πανεπιστήμιο επιτυγχάνει να έχει άρτια δομημένα προγράμματα κλασικών σπουδών.

Εξίσου σημαντικός είναι ο τρόπος διδασκαλίας της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, ο οποίος συνδυάζεται επιτυχώς με την ιστορία, τη λογοτεχνία και τον πολιτισμό, σε ένα κύκλο μαθημάτων που έχουν στόχο να καλύψουν χρονικά και ιστορικά το γνωστικό αντικείμενο που πραγματεύονται. Επίσης, η ύπαρξη μαθημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας της αρχαίας ελληνικής γλώσσας υπογραμμίζει το γεγονός ότι ακόμη και αν δεν υπάρχει επάρκεια στη γνώση των αρχαίων γλωσσών, αυτό επιτυγχάνεται μέσω της ενισχυτικής διδασκαλίας. Οι πληροφορίες που αφορούν την κλασική λογοτεχνία και παρέχονται μέσα από τα προγράμματα που αναλύθηκαν και εν μέρει αξιολογήθηκαν, βασίζονται τόσο στην ανάλυση των κειμένων όσο και στη μελέτη της αρχαίας ελληνικής και της λατινικής γλώσσας.

Μέσα από την μελέτη οι φοιτητές μπορούν να κατανοήσουν την αξία του αρχαίου ελληνικού και ρωμαϊκού πολιτισμού, οι οποίοι επέζησαν και συντηρήθηκαν εμπλουτίζοντας τον κλασικό πολιτισμό κατά τους σκοτεινούς χρόνους του Μεσαίωνα και στον βυζαντινό κόσμο.

Σχετικά με την προτεινόμενη βιβλιογραφία, οι εκδόσεις είναι κατά μεγάλο ποσοστό γαλλικές, των ετών 1971-2017. Οι περισσότερες εκδόσεις αφορούν τα έτη 1990-1999. Σημειώνουμε ότι δεν εντοπίστηκε προτεινόμενη βιβλιογραφία σε όλα τα μαθήματα που καταγράφηκαν. Προτείνονται κυρίως έργα Γάλλων συγγραφέων και σε μικρότερο ποσοστό έργα άλλων σημαντικών Ευρωπαίων συγγραφέων. Οι μεταπτυχιακές σπουδές προσφέρουν εις βάθος γνώσεις των αρχαίων κοινωνιών με στόχο την κατάρτιση και την ειδίκευση των φοιτητών.

5.8 École normale supérieure

Η École normale supérieure (ENS) είναι ο καρπός μιας μακράς διαδικασίας στην εκπαίδευση, που ξεκίνησε το 1794 με στόχο να παρέχει ομοιογενή εκπαίδευση καθηγητών γυμνασίου στη Γαλλία, αλλά σύντομα ανεστάλη η λειτουργία της. Στη συνέχεια επανιδρύθηκε από τον Ναπολέοντα Α΄ ως Pensionnat normal, από το 1808 έως το 1822, αναδημιουργήθηκε το 1826 και πήρε το όνομα École normale το 1830. Όταν δημιουργήθηκαν ινστιτούτα για την εκπαίδευση δασκάλων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (που ονομάστηκαν écoles normales), προστέθηκε η λέξη supérieure στον τίτλο του ιδρύματος το 1845 και έτσι προέκυψε το σύγχρονο όνομα. Η ENS είναι grande école[238] και ως εκ τούτου δεν αποτελεί μέρος του κλασικού πανεπιστημιακού συστήματος.[239] Ωστόσο, η συντριπτική πλειονότητα του ακαδημαϊκού προσωπικού που φιλοξενείται στην ENS ανήκει σε εξωτερικά ιδρύματα, π.χ. σε κάποιο από τα Πανεπιστήμια του Παρισιού (CNRS και EHESS). Η École normale supérieure αποτελείται από 15 τμήματα και τα 29 ερευνητικά εργαστήρια, ενώ διαθέτει και ένα δίκτυο δέκα βιβλιοθηκών, γνωστό ως Rubens, που αποτελεί ως σύνολο την τρίτη μεγαλύτερη βιβλιοθήκη στη Γαλλία.

Η πνευματική ελευθερία, η πολυεπιστημονικότητα στη λογοτεχνία και την επιστήμη και η εξατομικευμένη παρακολούθηση βρίσκονται στο επίκεντρο των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της École normale supérieure, η οποία για περισσότερο από δύο αιώνες προετοιμάζει κατάλληλα τους σπουδαστές της επενδύοντας πλήρως στις επιστημονικές και πολιτιστικές απαιτήσεις της εποχής.[240]

---

[238] Η Grande école είναι ένα γαλλικό ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ξεχωριστό αλλά παράλληλο και συχνά συνδεδεμένο με το γαλλικό δημόσιο πανεπιστημιακό σύστημα. Τα Grandes écoles είναι κορυφαία ακαδημαϊκά ιδρύματα που δέχονται φοιτητές μέσω μιας εξαιρετικά ανταγωνιστικής διαδικασίας.

[239] P. Bourdieu, *The State Nobility: Elite Schools in the Field of Power*, Stanford University Press, California 1996.

[240] Βλ. École normale supérieure, https://www.ens.psl.eu/, απ' όπου, εντοπίσαμε, ανακτήσαμε και επεξεργαστήκαμε τις πληροφορίες και δεδομένα που αφορούν την ιστορική διαδρομή του ιδρύματος καθώς και τη δομή και διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 4/1/2022).

Το ανώτερο αυτό «σχολείο» είναι μέλος του Πανεπιστημίου Paris Sciences et Lettres University (PSL),[241] το οποίο συγκεντρώνει όλους τους τομείς της γνώσης, της καινοτομίας και της δημιουργίας στις τέχνες, τη μηχανική, τις επιστήμες και τις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες. Το PSL είναι δημόσιο ερευνητικό Πανεπιστήμιο του Παρισιού. Ιδρύθηκε το 2010 και αποτελεί επίσημα πανεπιστήμιο από το 2019. Δημιουργήθηκε από τη συγχώνευση 25 αναγνωρισμένων ιδρυμάτων του Παρισιού, τα οποία είχαν μια κοινή πρακτική κατάρτισης, μέσω της έρευνας, και μια κοινή συνιστώσα, ώστε να ενισχύσουν την καινοτομία και τη δημιουργικότητα, να προσελκύσουν και να εκπαιδεύσουν τα καλύτερα ταλέντα και να καταστήσουν την έρευνα πραγματική κινητήρια δύναμη.[242] Τα Τμήματα της ENS είναι τα εξής:

1. Département Arts
2. Département d'Économie
3. Département d'Histoire
4. Département de Philosophie
5. Département de Sciences sociales
6. Département des Sciences de l'Antiquité
7. Département Géographie et Territoires
8. Département Littératures et Langage
9. Espace des cultures et langues d'ailleurs, ECLA

---

[241] Το PSL είναι ένα Πανεπιστήμιο που συγκαταλέγεται μεταξύ των κορυφαίων στον κόσμο, σύμφωνα με τις κατατάξεις Times Higher Education 2018 και (QS) World University Rankings 2019, και μεταξύ των δέκα καλύτερων (4ο στη σειρά) σε εθνικό επίπεδο, σύμφωνα με τη SCImago Institutions Rankings (2021).

[242] Όσον αφορά τις διεθνείς κατατάξεις για τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κτλ.) του ιδρύματος, η ENS–PSL, σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings για το 2021, καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 520η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.126 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 21η θέση (overall rank) σε σύνολο 135 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Για το 2022 η École normale supérieure καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 483η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.364 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 19η θέση (overall rank) σε σύνολο 137 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Βλ. SCImago Institutions Rankings, https://www.scimagoir.com/rankings.php?sector=Higher+educ.&country=all, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 5/1/2022.

10. Département d'Études cognitives
11. Département d'Informatique
12. Département de Biologie
13. Département de Chimie
14. Département de Géosciences
15. Département de Mathématiques et Applications
16. Département de Physique
17. Environnement et Société, CERES

Η επιλογή του Τμήματος που θα μελετηθεί έγινε με βάση τα γνωστικά αντικείμενα που έχουν άμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γραμματεία. Στην παρούσα ενότητα που αφορά τη λειτουργία και τη δομή της ENS, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην παρουσίαση της αρχαίας ελληνικής γραμματείας κυρίως ως ερευνητικού εργαλείου για τη μετέπειτα εξέλιξη των σπουδαστών.

5.8.1 Département des Sciences de l'Antiquité (DSA)

Οι Επιστήμες της Αρχαιότητας αποτελούν μια από τις παλαιότερες ειδικότητες της ENS, που ομαδοποιήθηκαν σε ένα τμήμα το οποίο συγκέντρωσε τα παλαιότερα τμήματα της ελληνικής και λατινικής γλώσσας, της γλωσσολογίας και της συγκριτικής γραμματικής, καθώς και το εργαστήριο αρχαιολογίας.

Το DSA έχει εκπαιδεύσει ένα μεγάλο μέρος Γάλλων φιλολόγων αλλά και γλωσσολόγων, ιστορικών και αρχαιολόγων. Επιπροσθέτως, χάρη στη δραστηριότητα των μελών του (καθηγητών, ερευνητών, φοιτητών) αποτελεί σημαντικό χώρο έρευνας στον τομέα της Αρχαιότητας, τόσο σε εθνικό επίπεδο, ειδικά εντός του PSL, όπου το Τμήμα διασυνδέεται πλέον και με άλλα μεγάλα ιδρύματα.

Το Τμήμα Επιστημών της Αρχαιότητας προσφέρει διεπιστημονική εκπαίδευση που καλύπτει ευρύ φάσμα τομέων, από τη λογοτεχνία έως την αρχαιολογία με τη συνδρομή της ιστορίας και της γλωσσολογίας. Εκτός από τα λατινικά και τα αρχαία ελληνικά, διδάσκονται επίσης εβραϊκά και συριακά. Το Τμήμα συνεργάζεται με τα εξής εργαστήρια:

- Archéologie et Philologie d'Orient et d'Occident (AOROC): Στο εργαστήριο αυτό διεξάγονται μεγάλα επιστημονικά προγράμματα για την αρχαία ιστορία, την αρχαιολογία, τη νομισματική, τις αρχαίες γλώσσες, τη φιλολογία, την επιγραφική και τη γλωσσολογία. Ειδικότερα, καλύπτονται περίοδοι της Αρχαϊκής

εποχής έως και την Ύστερη αρχαιότητα και τον Μεσαίωνα (ιστορία και αρχαιολογία της αρχαίας Αιγύπτου, ελληνικός και ρωμαϊκός κόσμος, κεντρική Ασία, ελληνική και λατινική λογοτεχνία και γλώσσα, επιγραφική, παλαιογραφία, κωδικολογία κ.ά.

- Jean Pépin Center (UMR): Το Κέντρο αυτό ιδρύθηκε το 1969 και προσαρτήθηκε την 1η Ιανουαρίου 2015 στην École normale supérieure. Μελετά τα δόγματα της αρχαιότητας, τη μετάδοσή τους και την πρόσληψή τους μέσα από την ιστορία της σκέψης.

Τα μαθήματα του DSA προσφέρουν σε φοιτητές βασική εκπαίδευση μέσω ασκήσεων στα αρχαία ελληνικά και τα λατινικά με ανοιχτή διδασκαλία και εισαγωγικά ερευνητικά σεμινάρια, τα οποία τους βοηθούν να καθορίσουν το πεδίο εφαρμογής της δικής τους εργασίας. Το DSA παρέχει ή φιλοξενεί, σε συνεργασία με άλλα ιδρύματα του Παρισιού, πολυάριθμα ερευνητικά σεμινάρια, ημέρες μελέτης και συμπόσια.

Η φοίτηση στην École normale supérieure προϋποθέτει την επιτυχή συμμετοχή σε ειδικές εξετάσεις / διαγωνισμό. Στο τέλος κάθε διαγωνισμού δημοσιεύεται ένας κύριος και ένας συμπληρωματικός κατάλογος. Οι διαγωνισμοί αποδοχής φοιτητών για το DSA πραγματοποιούνται με τους παρακάτω τρόπους:

- Le concours A/L: Ο αποκαλούμενος διαγωνισμός «A/L» ή «lettres» είναι λογοτεχνική εισαγωγική εξέταση για το ENS. Οι υποψήφιοι προέρχονται κυρίως από τις προπαρασκευαστικές τάξεις première supérieure ή khâgne. Στον διαγωνισμό A/L, ένα τεστ αρχαίας γλώσσας (λατινικά ή ελληνικά) είναι υποχρεωτικό, γραπτά και προφορικά.
- Le concours B/L: Ο αποκαλούμενος διαγωνισμός «B/L» ή «lettres sciences sociales» είναι λογοτεχνική εισαγωγική εξέταση για το ENS. Οι υποψήφιοι προέρχονται κυρίως από τις προπαρασκευαστικές τάξεις première supérieure ή khâgne.

Ακολουθεί μια επιλεκτική παράθεση (από συγκεκριμένα έτη) των ενοτήτων που αφορούν τα θέματα των γραπτών εξετάσεων που τέθηκαν στους υποψήφιους στις εξετάσεις από το 2004 έως το 2021. Κρίθηκε ιδιαιτέρως ενδιαφέρουσα η προοπτική της αρχαίας ελληνικής γραμματείας σε αυτό το τόσο ξεχωριστό και ανώτερο ίδρυμα και τον ρόλο που διαδραματίζει στους διαγωνισμούς εισαγωγής.

2021 – Αρχαία ελληνικά

- Le concours A/L: Γραπτή εξέταση: Πολύβιος, *Ιστορίες* (πρωτότυπο κείμενο)

2019 – Αρχαία ελληνικά

- Le concours A/L: Γραπτή εξέταση: Ευριπίδης, *Βάκχες* (πρωτότυπο κείμενο)
- Le concours B/L: Γραπτή εξέταση: Αριστοφάνης – Λυσίας (πρωτότυπο κείμενο)

2018 – Αρχαία ελληνικά

- Le concours A/L: Γραπτή εξέταση: Λουκιανός, *Νιγρίνος* (πρωτότυπο κείμενο)
- Le concours B/L: Γραπτή εξέταση: Ισοκράτης, *Ελένης εγκώμιον* (πρωτότυπο κείμενο)

2015 – Αρχαία ελληνικά

- Le concours A/L: Γραπτή εξέταση: Αριστοφάνης, *Όρνιθες* (πρωτότυπο κείμενο)
- Le concours B/L: Γραπτή εξέταση: Ευριπίδης, *Τρωάδες* (πρωτότυπο κείμενο)

2010 – Αρχαία ελληνικά

- Le concours A/L: Γραπτή εξέταση: Ευριπίδης, *Ανδρομάχη* (πρωτότυπο κείμενο)
- Le concours B/L: Γραπτή εξέταση: Δημοσθένης, *Κατά Διονυσοδώρου βλάβης*, (πρωτότυπο κείμενο)

2008 – Αρχαία ελληνικά

- Le concours A/L: Γραπτή εξέταση: Ισοκράτης, *Ελένης εγκώμιον* (πρωτότυπο κείμενο)
- Le concours B/L: Γραπτή εξέταση: Αριστοφάνης, *Πλούτος* (πρωτότυπο κείμενο)

2007 – Αρχαία ελληνικά

- Le concours A/L: Γραπτή εξέταση: Πλάτωνας, *Συμπόσιο* (πρωτότυπο κείμενο)
- Le concours B/L: Γραπτή εξέταση: Σοφοκλής, *Φιλοκτήτης* (πρωτότυπο κείμενο)

2006 – Αρχαία ελληνικά

- Le concours A/L: Γραπτή εξέταση: Ευριπίδης, *Ιφιγένεια εν Αυλίδι* (πρωτότυπο κείμενο)
- Le concours B/L: Γραπτή εξέταση: Ξενοφώντας, *Πόροι ή περί προσόδων* (πρωτότυπο κείμενο)

2005 – Αρχαία ελληνικά

- Le concours A/L: Γραπτή εξέταση: Λυσίας, *Κατά Ανδοκίδου ασεβείας* (πρωτότυπο κείμενο)
- Le concours B/L: Γραπτή εξέταση: Ευριπίδης, *Ηλέκτρα* (πρωτότυπο κείμενο)

Le DENS en lettres

Το δίπλωμα DENS ή ENS-PSL αποτελεί μέρος του ευρωπαϊκού πλαισίου της συμφωνίας της Μπολόνια «processus de Bologne, Licence – Master – Doctorat et a reçu le grade de master par arrêté du 27 juillet 2015 du Ministère de l'Éducation Nationale, de l'Enseignement Supérieur et de la Recherche. Βρίσκεται στο επίκεντρο του έργου της ENS. Πρόκειται για εκπαίδευση μέσω έρευνας, εξατομικευμένη και καθοδηγούμενη, που καθορίζεται κάθε χρόνο από ένα πρόγραμμα σπουδών. Αυτό το πρόγραμμα καθορίζει σε όλη τη διάρκεια της εκπαίδευσης το μάθημα και το επαγγελματικό έργο του «normalien».[243] Το σημαντικό πλεονέκτημα του ιδρύματος έγκειται στην πραγματική διεπιστημονική προσέγγιση, που διατηρεί σημαντική θέση στην απόκτηση του διπλώματος.

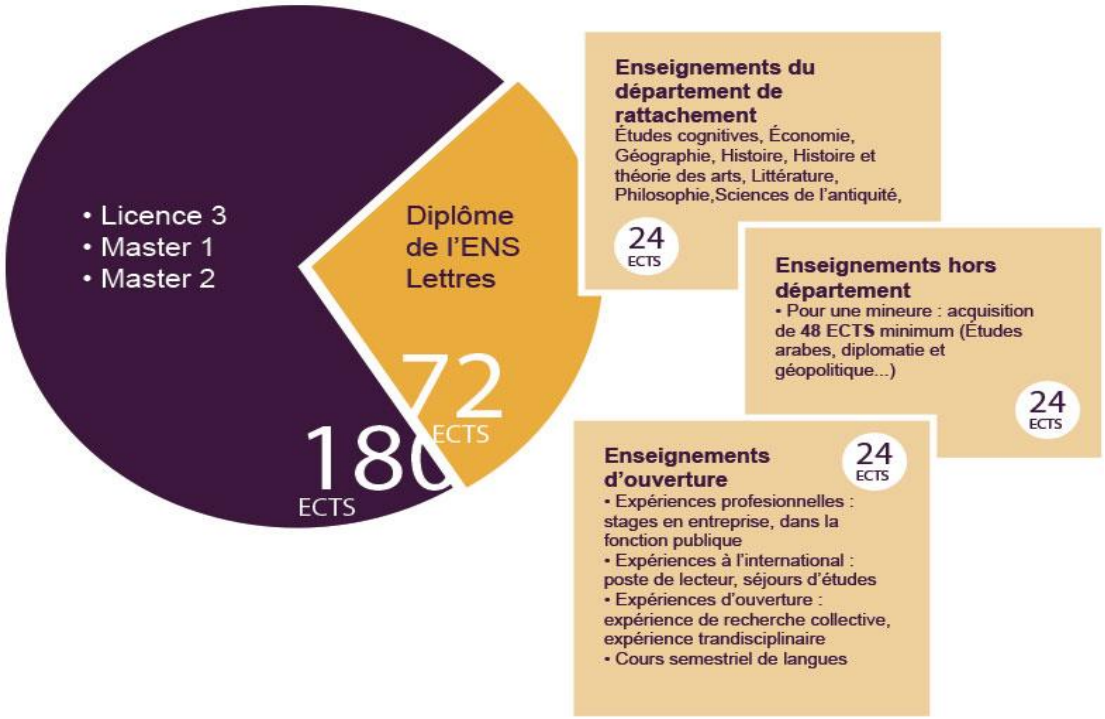
Οι καθηγητές και οι ερευνητές της ENS προσφέρουν μαθήματα που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της έρευνας, σε κάθε τομέα ή κλάδο, σε όλα τα επίπεδα. Τα τμήματα προσφέρουν μαθήματα που συγκεντρώνουν καθηγητές από διάφορους κλάδους. Οι φοιτητές που παρακολουθούν τα μαθήματα της ENS δεν ειδικεύονται όλοι στον τομέα που έχουν επιλέξει, αλλά μπορούν να διαμορφώσουν το δικό τους ερευνητικό πεδίο, σταδιακά, μέσα από συγκερασμό διαφορετικών πεδίων. Η διδασκαλία ενθαρρύνει τους φοιτητές να καταρτιστούν πλήρως στα επαγγέλματα της διδασκαλίας και επίσης να διαπρέψουν στους τομείς της έρευνας. Στο παρακάτω Διάγραμμα παρουσιάζεται η δομή και η ποσοστοποίηση του πτυχίου DENS σε σχέση με ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα σπουδών.

---

[243] Η ENS προσλαμβάνει με διαγωνιστικές εξετάσεις δημόσιους υπαλλήλους ασκούμενους στην πράξη, μετά από δύο χρόνια τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, πιο συχνά στην προπαρασκευαστική τάξη για τις grandes écoles. Υπάρχει αμοιβή κατά τη χρονική διάρκεια των σπουδών τους έναντι δέσμευσης ότι δέχονται να εργαστούν στη δημόσια υπηρεσία για 10 χρόνια. Σημειωτέον ότι αυτά τα έτη φοίτησης δεν υπολογίζονται ως έτη εμπειρίας για διοικητικούς διαγωνισμούς. Επίσης, σε καθεμία από αυτές τις ανώτερες σχολές προσλαμβάνονται από τα τμήματα normaliens φοιτητές που ακολουθούν την ίδια διαδρομή αλλά δεν έχουν την ιδιότητα του δημοσίου υπαλλήλου-εκπαιδευόμενου. Η επιλογή αυτών των δεύτερων γίνεται με εξέταση φακέλου και μετά από ολοκλήρωση γραπτής και προφορικής δοκιμασίας. Τους χορηγείται το ίδιο δίπλωμα με τους normaliens, οι οποίοι προσλαμβάνονται ως υποψήφιοι δημόσιοι υπάλληλοι-εκπαιδευόμενοι. Αυτοί οι normaliens (που προσλαμβάνονται από το πανεπιστήμιο ή διεθνώς) δεν αμείβονται. Οι εισαγωγικές εξετάσεις στην ENS καθιερώθηκαν το 1815 από τον φιλελεύθερο φιλόσοφο Royer-Collard.

Διάγραμμα 10

Le DENS en lettres

Πηγή: Επίσημος δικτυακός τόπος της ENS, Le DENS en lettres, https://www.ens.psl.eu/une-formation-d-exception/formations/le-dens-ou-diplome-de-l-ecole-normale-superieure/le-dens-en, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 01/12/2021

Μεταπτυχιακές σπουδές

Με ιδιαίτερο ενδιαφέρον και εμφανώς σχετικό με το γνωστικό αντικείμενο της αρχαίας ελληνικής γραμματείας είναι το μεταπτυχιακό δίπλωμα Humanités του Πανεπιστημίου PSL, το οποίο προσφέρει υψηλού επιπέδου ερευνητική κατάρτιση στο τομέα των ανθρωπιστικών επιστημών. Πρόκειται για αποτέλεσμα της στενής συνεργασίας εργαστηρίων και τμημάτων ανθρωπιστικών και άλλων επιστημών (École normale supérieure – PSL [ENS – PSL] – École nationale des chartes – PSL [ENC – PSL]). Το πρόγραμμα συνδέεται με τα μεταπτυχιακά προγράμματα του PSL gradués Arts, Sciences historiques και Translitterae de PSL, και προσφέρει εις βάθος εκπαίδευση σε διάφορους κλάδους των ανθρωπιστικών επιστημών: Λογοτεχνία (littérature), τέχνες (arts), ιστορία (histoire) και γεωπολιτική (géopolitique).

Στο πρόγραμμα[244] περιλαμβάνονται μαθήματα που αφορούν την αρχαία ελληνική γραμματεία (αναφέρονται εδώ κάποια ενδεικτικά): Παρουσίαση των αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων από την Αρχαϊκή περίοδο έως την Ύστερη αρχαιότητα, εισαγωγή στην ιστορία της αρχαιότητας: αρχαία ελληνική ιστορία, αρχαιολογία και αρχαία ελληνική γλυπτική, σεμινάριο ελληνικής γλυπτικής, εισαγωγικό μάθημα στα αρχαία ελληνικά κ.ά. Τα παραπάνω μαθήματα εντάσσονται στις εξής ενότητες:

- Mondes Anciens: archéologie, histoire
- Mondes Anciens: langues, textes, images

Συμπεράσματα

Η προσφορά της École normale supérieure στη μελέτη, διάδοση, διατήρηση και διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γραμματείας υπήρξε σημαντική και πολύτιμη στην Ευρώπη. Ο πυρήνας του Diploma in Letters, που αποτελεί στην ουσία εκπαίδευση μέσω έρευνας, υποδηλώνει τη θέση που έχει η έρευνα στην ENS, η οποία ξεπερνά τα σύνορα της Γαλλίας προσφέροντας ένα πολυσύνθετο μωσαϊκό γνώσης και πληροφορίας. Επιπροσθέτως, προσφέρεται υψηλού επιπέδου ερευνητική κατάρτιση στον τομέα των ανθρωπιστικών επιστημών σε μεταπτυχιακό επίπεδο.

Η καταγραφή των θεμάτων των γραπτών διαγωνισμών, στην ενότητα των αρχαίων ελληνικών (grec) φανερώνει την προτίμηση της Σχολής στα έργα του Αριστοφάνη, του Ευριπίδη, του Λυσία, του Πολυβίου, του Λουκιανού, του Ισοκράτη, του Δημοσθένη, του Σοφοκλή, του Πλάτωνα κ.ά. Οι εξετάσεις αφορούν ασκήσεις σε πρωτότυπα αρχαία ελληνικά κείμενα. Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι ο σύγχρονος πολίτης, συχνά χωρίς να το γνωρίζει, οφείλει εν μέρει στην αρχαιότητα τον τρόπο σκέψης του στον σημερινό κόσμο και τη δράση του στην κοινωνία. Τα ερευνητικά κέντρα της ENS και τα εργαστήρια πραγματοποιούν εξειδικευμένα προγράμματα· το πρόσημο στον τομέα των κλασικών σπουδών δεν μπορεί παρά να είναι θετικό.

Ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός στο γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα μελετάται σε συνδυασμό με τη λατινική γλώσσα και πολιτισμό, και θεωρείται αναπόσπαστο κομμάτι της γαλλικής ιστορίας και κουλτούρας. Αυτό είναι προφανές στα περισσότερα προγράμματα που αφορούν τις κλασικές σπουδές, καθώς επίσης και στις εισαγωγικές

[244] Όλα τα προγράμματα επικαιροποιούνται συχνά, ενδεχομένως μπορεί να υπάρξουν αλλαγές στο περιεχόμενό τους.

εξετάσεις για την ENS, όπου εκτός των άλλων ενοτήτων (γαλλικά, αγγλικά, φιλοσοφία, γεωγραφία, ιστορία της μουσικής κ.ά.) υπάρχει και αντίστοιχη ενότητα λατινικών και αρχαίων ελληνικών.

Ο τομέας των μεταπτυχιακών σπουδών είναι δομημένος για να προσφέρει υψηλού επιπέδου ερευνητική κατάρτιση στον τομέα των ανθρωπιστικών επιστημών. Εργαστήρια, Τμήματα και Σχολές συνεργάζονται και προσφέρουν εξειδικευμένες γνώσεις στους διάφορους κλάδους των ανθρωπιστικών επιστημών:

5.9 Κατάλογος γαλλικών ιδρυμάτων με μαθήματα αρχαίας ελληνικής γραμματείας στα προγράμματα των προπτυχιακών σπουδών

Ακολουθεί ο κατάλογος των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων της Γαλλίας, των οποίων τα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών περιέχουν μαθήματα που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με το γνωστικό αντικείμενο της αρχαίας ελληνικής γραμματείας. Στο Παράρτημα υπάρχει αναλυτικός πίνακας με την καταγραφή όλων των μαθημάτων. Συνολικά εντοπίστηκαν 15 ιδρύματα και 27 προπτυχιακά προγράμματα σπουδών (Licence):

1. Aix-Marseille Université
2. Université Clermont-Auvergne
3. Université Cote d'Azur
4. Université de Bourgogne
5. Université de Bretagne Occidentale
6. Université de Lille
7. Université de Limoges
8. Université de Lorraine
9. Université de Nantes
10. Université de Pau et des Pays de l'Adour
11. Université de Perpignan Via Domitia
12. Université de Picardie Jules Verne
13. Université de Reims Champagne-Ardenne
14. Université Grenoble-Alpes
15. Université Rennes 2.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑ ΣΗΜΕΡΑ

6.1 Ισπανία

Η σύνδεση της Ισπανίας με τον ελληνικό κόσμο πραγματοποιήθηκε μέσω του ελληνικού αποικισμού και του εμπορίου. Όπως έχει αναφερθεί και σε προηγούμενο κεφάλαιο,[245] τα κράτη της Ιβηρικής χερσονήσου είχαν επικοινωνία με τις χώρες της Δύσης, με τη συγκατάθεση του πάπα, και με την Ανατολή μέσω των Σταυροφοριών. Λόγω της κατάστασης αυτής και της σχέσης που είχε αναπτυχθεί μεταξύ των χωρών καλλιεργήθηκε και ευνοήθηκε η διάδοση των ελληνικών γραμμάτων.

Η άνθηση των ελληνικών σπουδών στη Ισπανία οφείλεται κυρίως στον λόγιο ουμανιστή Ιωάννη Δούκα, ο οποίος προσκλήθηκε από τον καρδινάλιο Francisco Jiménez de Cisneros (Ximenes) για να επιμεληθεί το κείμενο της Καινής Διαθήκης (πιθανότατα και της Παλαιάς). Ο Ιωάννης Δούκας συνέβαλλε στην αναγέννηση των ελληνικών σπουδών και έχοντας τυπογραφική εμπειρία προχώρησε σε εκδόσεις κειμένων κλασικών ελλήνων συγγραφέων αλλά και Πατέρων της Εκκλησίας.[246] Σε πανεπιστημιακό επίπεδο στην Ισπανία τα ελληνικά διδάσκονταν στη Salamanca από το 1495, στο Alcala από το 1508 και στη Valencia από το 1524, ενώ η μελέτη τους εξυπηρετούσε κυρίως θρησκευτικούς λόγους.

Στην Ισπανία στις αρχές του 16ου αιώνα οι ελληνικές σπουδές ακολουθούσαν φθίνουσα πορεία. Ειδικότερα, η γνώση της ελληνικής ήταν προνόμιο μόνο των λογίων, των κληρικών και των ευγενών, που είχαν σπουδάσει στην Ιταλία τον προηγούμενο, 15ο αιώνα: Ο Ayres Barbosa, καθηγητής του Πανεπιστημίου της Σαλαμάνκα, υπήρξε

[245] Βλ. παραπάνω, Κεφάλαιο 1.

[246] Μανδηλαράς, *Κλασική φιλολογία*, ό.π., σ. 58-59.

μαθητής του Angelo Poliziano στη Φλωρεντία, όπως και ο Antonio de Nebrija, καθηγητής ρητορικής στο Πανεπιστήμιο της Σαλαμάνκα και ο καρδινάλιος Francisco Jiménez de Cisneros (Ximenes).[247]

Το έντονο θρησκευτικό στοιχείο στη διδασκαλία των ελληνικών λειτούργησε ως ανασταλτικός παράγοντας για την ανάπτυξη της κλασικής φιλολογίας, καθώς τα έργα των κλασικών θεωρούνταν πως συνδέονταν με τους «ειδωλολάτρες Έλληνες». Η σύνδεση των κλασικών έργων με την ειδωλολατρία οδήγησε στην παρακμή των ελληνικών σπουδών από το δεύτερο μισό του 16ου αιώνα. Η θέση των ελληνικών σπουδών δεν βελτιώθηκε στην Ισπανία ούτε τον 17ο ούτε τον 18ο αιώνα. Στη συνέχεια ο 19ος και 20ός αιώνας χαρακτηρίζονται από τις ολέθριες συνέπειες των Ναπολεόντειων πολέμων (1808-1814) και τις πολιτικές ανακατατάξεις για προσπάθεια δημιουργίας ενός συνταγματικού καθεστώτος. Τα παραπάνω γεγονότα συντέλεσαν στο να καλλιεργηθεί ένα κλίμα καχυποψίας προς την υπόλοιπη Ευρώπη. Παρ' όλα αυτά, ένα μεγάλο ποσοστό διανοούμενων, οι οποίοι είχαν γερμανική μόρφωση, υποστήριζαν τις κλασικές σπουδές στη μέση εκπαίδευση. Κατά γενική ομολογία η ενασχόληση με τα αρχαία ελληνικά εκδηλώθηκε μέσα από μεμονωμένες προσπάθειες και δεν αποτέλεσαν γενική τάση.

Έργα κλασικών συγγραφέων εμφανίζονται στον χώρο των εκδόσεων τον 20ό αιώνα στη Βαρκελώνη (Συλλογή Bernard Metgie, 1923) με κείμενα Ελλήνων και Λατίνων συγγραφέων και μετάφραση στα καταλανικά. Λίγο αργότερα, το 1930, παρουσιάζεται στα ισπανικά, υπό τη διεύθυνση του Louis Segala, δίγλωσση έκδοση της σειράς Κλασική Ελληνική και Λατινική Βιβλιοθήκη. Η ύπαρξη αυτής της συλλογής υποδηλώνει το ενδιαφέρον που υπήρχε για τις ελληνικές σπουδές. Έπειτα από την ανακήρυξη της Β΄ Ισπανικής Δημοκρατίας (1931-1936), οι ελληνικές σπουδές άρχισαν να έχουν μεγαλύτερη βαρύτητα και τα ελληνικά αρχίζουν να διδάσκονται σε λύκεια και πανεπιστήμια και σταθεροποιούν τη θέση τους στον τομέα της έρευνας. Παράλληλα, την ίδια εποχή ιδρύθηκαν τμήματα κλασικής φιλολογίας στις σχολές φιλοσοφίας και γραμμάτων στα Πανεπιστήμια της Βαρκελώνης, της Μαδρίτης και της Σαλαμάνκα.[248]

Η εξέλιξη των κλασικών σπουδών δεν συνάντησε κάποιο εμπόδιο την περίοδο 1938–1975, με τη διδακτορία του Φράνκο. Μια δεύτερη γενιά ελληνιστών στα τμήματα

---

[247] *Στο ίδιο*.

[248] Galvez, «Οι ελληνικές σπουδές», *ό.π.*, σ. 63.

κλασικών σπουδών (Fernández-Galiano, Rodriguez Adrados, Luis Jill, Sánchez Ruipérez, Lasso de la Vega) βοήθησαν να ανεβεί το επίπεδο δίνοντας προτεραιότητα στην έρευνα και εισάγοντας νέες τεχνικές διδασκαλίας στη μέση και ανώτερη εκπαίδευση. Η προσπάθεια εξίσωσης του επιπέδου των κλασικών σπουδών στην Ισπανία με το αντίστοιχο της Ευρώπης ήταν εμφανής. Η συμβολή των παραπάνω ελληνιστών στις κλασικές σπουδές έστρεψε με μεγαλύτερη ευκολία τους Ιησουίτες μοναχούς στον αγγλόφωνο επιστημονικό λόγο. Η μελέτη των κλασικών σπουδών και των μαθηματικών εισήχθη στο Λύκειο το 1938.[249]

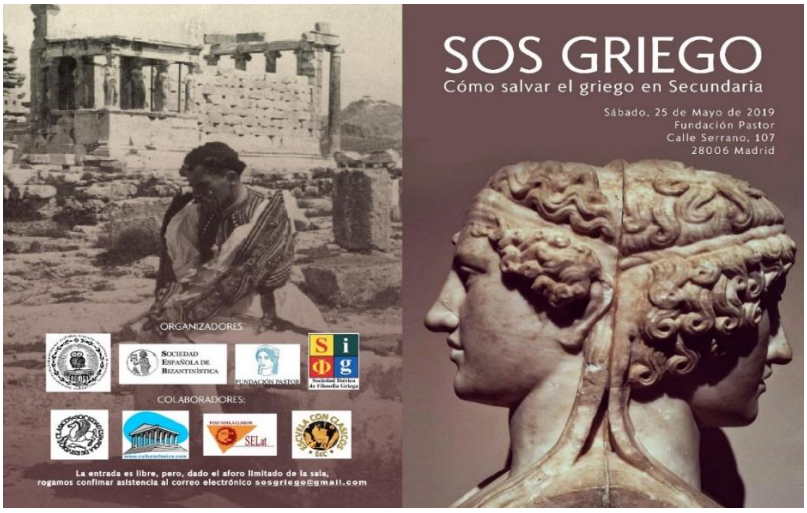
Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στα τέλη του 20ού αιώνα οι κλασικές σπουδές είχαν πλέον εδραιωθεί και υπήρχε ενδιαφέρον και για βυζαντινές και νεοελληνικές σπουδές. Η εικόνα όμως στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση δεν ήταν τόσο αισιόδοξη· με τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις των ετών 1953, 1970 και 1982 συρρικνώθηκαν οι ώρες διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών και πλέον διδάσκονταν ως μάθημα επιλογής σε συγκεκριμένες περιφέρειες και κέντρα. Στην Ισπανία σήμερα οι ελληνικές σπουδές περνούν περίοδο κρίσης, κατάσταση που συμβαδίζει με το ευρύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι κλασικές σπουδές στην Ευρώπη.

Πριν λίγα χρόνια (2019) Ισπανοί ελληνιστές και ιδρύματα κλασικών σπουδών δημιούργησαν το κίνημα «SOS Griego» απευθυνόμενοι στην κυβέρνηση και τα κατά τόπους όργανα της εκπαιδευτικής πολιτικής στις αυτόνομες περιφέρειες της χώρας. Η πρωτοβουλία αυτή έχει ως στόχο να σταματήσει η συρρίκνωση των κλασικών σπουδών στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας.

[249] *Στο ίδιο*.

Εικόνα 1

Πρόγραμμα του Συνεδρίου «SOS Griego: Cómo salvar el Griego en Secundaria» («Ελληνικά SOS. Πώς να σώσετε τα ελληνικά στο Λύκειο») (Μαδρίτη 2019)

Πηγή: Επίσημος ιστότοπος του ιδρύματος: Fundación Pastor de Estudios Clásicos: https://fundacionpastor.es/, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 01/12/2021.

Για την Ισπανία επιλέξαμε 2 πανεπιστημιακά ιδρύματα με προγράμματα κλασικών σπουδών και μαθήματα αρχαίας ελληνικής γραμματείας, ώστε να έχουμε μια συνοπτική αναφορά που αφορά τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γραμματείας και σε αυτήν τη χώρα. Οι κλασικές σπουδές στα εν λόγω τμήματα συναρτώνται με τη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών και των λατινικών. Επιλέξαμε κάποια προγράμματα σπουδών από τα 2 Πανεπιστήμια, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν και άλλα προγράμματα (προπτυχιακά ή μεταπτυχιακά) ή τομείς έρευνας, με μαθήματα σχετικά με την αρχαία ελληνική γραμματεία στο πρόγραμμά τους. Η επιλογή μας είχε ως κριτήριο την εύρεση των πιο αντιπροσωπευτικών δειγμάτων.

6.2 Universitat de Barcelona

Αποτελεί το αρχαιότερο πανεπιστήμιο της Καταλονίας (1450, Estudio General) και είναι ένα από τα μεγαλύτερα και σημαντικότερα ιδρύματα στην Ισπανία. Περιλαμβάνει 16 σχολές (facultades), 10 συνεργαζόμενα κέντρα (centros adscritos), και μια διδακτορική σχολή. Επιπλέον, περιλαμβάνει το Επιστημονικό Πάρκο (Parque Científico), την υπηρεσία του Κέντρου Επιστήμης και Τεχνολογίας (servicio de Centros Científicos y

Tecnológicos), 17 ερευνητικά ινστιτούτα, περισσότερες από 500 ερευνητικές ομάδες και περίπου 6.000 ερευνητές.[250] Το Πανεπιστήμιο της Βαρκελώνης είναι το μόνο ισπανικό πανεπιστήμιο που είναι μέλος της Ένωσης Ευρωπαϊκών Ερευνητικών Πανεπιστημίων (League of European Research Universities, LERU).[251]

Grado de Filología Clásica

Σε προπτυχιακό επίπεδο, στην κατεύθυνση Τέχνη και ανθρωπιστικές επιστήμες (Rama de conocimiento: Artes y Humanidades) της Σχολής φιλολογίας και επικοινωνίας (Centro: Facultad de Filología y Comunicación) υπάρχει το προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών: Grado de Filología Clásica (Πτυχίο κλασικής φιλολογίας) με τα εξής μαθήματα: Literatura grega (αρχαία ελληνική λογοτεχνία), Textos grecs (αρχαία ελληνικά κείμενα), Introducción al Griego I (Εισαγωγή στην αρχαία ελληνική γλώσσα Ι), Textos Griegos III: Épica y Lírica (Αρχαία ελληνικά κείμενα: Επική και λυρική ποίηση) κ.ά.

Máster de Culturas y Lenguas de la Antigüedad

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και το μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών της Σχολής με τίτλο Culturas y Lenguas de la Antigüedad (Πολιτισμοί και γλώσσες της αρχαιότητας). Πρόκειται για μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών που είναι μοναδικό στην Ευρώπη, λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα και της δομής του. Παρέχει διδασκαλία τριών

---

[250] Universitat de Barcelona, https://www.ub.edu/web/portal/ca/, απ' όπου εντοπίσαμε μεγάλο μέρος των πληροφοριών που αφορούν την ιστορία του ιδρύματος καθώς και τη διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 6/12/2021).

[251] Στον τομέα των διεθνών κατατάξεων για τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κτλ.) του ιδρύματος (all subject areas – overall rank), σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings για το 2021, το Πανεπιστήμιο της Βαρκελώνης καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 186η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.126 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 1η θέση (overall rank) σε σύνολο 69 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Για το 2022 το Πανεπιστήμιο καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 154η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.364 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 1η θέση (overall rank) σε σύνολο 74 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Βλ. SCImago Institutions Rankings, https://www.scimagoir.com/rankings.php?sector=Higher+educ.&year=2016, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 20/10/2022.

αρχαίων γλωσσών (ελληνικά, λατινικά και εβραϊκά) και προσφέρει την ευκαιρία ειδίκευσης για όσους το παρακολουθήσουν στους πολιτισμούς δύο γεωγραφικών περιοχών του αρχαίου κόσμου: Μεσόγειο και Μέση Ανατολή. Τα παραπάνω προγράμματα σπουδών έχουν ως επίσημη γλώσσα διδασκαλίας τα καταλανικά κατά 80% και τα ισπανικά κατά 20%.

6.3 Universidad Complutense de Madrid

Πρόκειται για ένα από τα παλαιότερα πανεπιστήμια στον κόσμο και από τα σημαντικότερα της Ισπανίας με έτος ίδρυσης το 1293 (Estudio de Escuelas de Generales). Ο καρδινάλιος Θισνέρος (Cisneros) εξασφάλισε το 1499 από τον πάπα Αλέξανδρο ΣΤ΄ παπική βούλα για την επέκταση του ιδρύματος σε πλήρες πανεπιστήμιο. Αυτό το διάταγμα παρείχε επίσημη αναγνώριση για όλες τις χριστιανικές χώρες όλων των πτυχίων που θα απένεμε στο εξής το ίδρυμα, το οποίο μετονομάστηκε Complutensis, από τη λατινική ονομασία της πόλης Alcalá de Henares, όπου βρίσκονταν αρχικώς οι εγκαταστάσεις του.[252] Το σημερινό Τμήμα Κλασικής Φιλολογίας είναι αποτέλεσμα της πρόσφατης συγχώνευσης των προηγούμενων Τμημάτων Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας, Ινδοευρωπαϊκής Γλωσσολογίας και Λατινικής Φιλολογίας (Filología Griega y Lingüística Indoeuropea y de Filología Latina).[253] Το Τμήμα διαθέτει προπτυχιακά προγράμματα σπουδών σχετικά με την αρχαία ελληνική γραμματεία:

---

[252] Universidad Complutense Madrid, https://www.ucm.es/, απ' όπου εντοπίσαμε μεγάλο μέρος των πληροφοριών που αφορούν την ιστορία του ιδρύματος καθώς και τη διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 8/12/2021).

[253] Στον τομέα των διεθνών κατατάξεων για τις επιστημονικές επιδόσεις (έρευνα, καινοτομία κτλ.) του ιδρύματος (all subject areas – overall rank), σύμφωνα με τα στοιχεία από τη SCImago Institutions Rankings για το 2021, το Πανεπιστήμιο καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 268η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.126 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 3η θέση (overall rank) σε σύνολο 69 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Για το 2022 το Πανεπιστήμιο καταλαμβάνει τις παρακάτω θέσεις: α) Κατάταξη σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ πανεπιστημίων: 175η θέση (overall rank) σε σύνολο 4.364 ιδρυμάτων που αξιολογούνται και β) Κατάταξη μεταξύ πανεπιστημίων σε εθνικό επίπεδο: 2η θέση (overall rank) σε σύνολο 74 ιδρυμάτων που αξιολογούνται από τη SCImago Lab. Βλ. SCImago Institutions Rankings,

Grado en Filología Clásica

Διδάσκονται μαθήματα σχετικά με τις εξής ενότητες: ιστορία της αρχαίας Ελλάδας και της Ρώμης, αρχαία ελληνική γραμματική, αρχαία ελληνικά κείμενα, αρχαία ελληνική μυθολογία, αρχαίο ελληνικό θέατρο, κλασική παράδοση στη λογοτεχνία, αρχαία ελληνική διαλεκτολογία, αρχαία ελληνική σύνταξη, αρχαία ελληνική εικονογραφία (Historia de Grecia y Roma, Gramática Griega, Textos Griegos, Mitología Griega, Teatro Griego, Tradición Clásica en la Literatura, Dialectología Griega, Sintaxis Griega, Iconografía Griega).

Doble Grado en Historia y Filología Clásica

Διδάσκονται μαθήματα σχετικά με τις εξής ενότητες: Αρχαία ελληνικά, αρχαία ελληνική γραμματική, αρχαία ελληνική αρχαϊκή και κλασική λογοτεχνία, αρχαία ελληνικά κείμενα, αρχαιολογία του μεσογειακού κόσμου, αρχαία ιστορία ΙΙ: Ελλάδα και Ρώμη, πολιτισμός και κοινωνία της αρχαίας Ελλάδας, αρχαία ελληνική σύνταξη, ελληνιστική και αυτοκρατορική λογοτεχνία, αρχαίο ελληνικό θέατρο, αρχαίοι ελληνικοί θεσμοί (Griego, Gramática griega, Literatura griega arcaica y clásica, Textos griegos, Arqueología del mundo mediterráneo, Historia Antigua II: Grecia y Roma, Cultura y sociedad de la Grecia Antigua, Sintaxis griega, Literatura helenística e imperial, Teatro griego, Instituciones griegas).

Επιπροσθέτως, στο Τμήμα ενδιαφέρον παρουσιάζει και το μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών στην κλασική φιλολογία (Máster en Filología Clásica) με αντικείμενο τη μελέτη των γλωσσών και της λογοτεχνίας του αρχαίου κόσμου: Λατινική φιλολογία, αρχαία ελληνική φιλολογία και ινδοευρωπαϊκή γλωσσολογία (la Filología Latina, la Filología Griega y la Lingüística Indoeuropea). Το πρόγραμμα συνδιοργανώνεται από το Αυτόνομο Πανεπιστήμιο της Μαδρίτης, το Πανεπιστήμιο Κομπλουτένσε της Μαδρίτης και το Πανεπιστήμιο Αλκαλά (Universidad Autónoma de Madrid, Universidad Complutense de Madrid και Universidad de Alcalá). Η απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου στην κλασική φιλολογία επιτρέπει την πρόσβαση σε διδακτορικά προγράμματα που σχετίζονται με τον αρχαίο κόσμο.

---

https://www.scimagoir.com/rankings.php?sector=Higher+educ.&year=2016, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 20/10/2022.

Οι καθηγητές που ασχολούνται με τον Τομέα Γνώσης της Ελληνικής Φιλολογίας (Filología Griega) είναι υπεύθυνοι για τη διδασκαλία των μαθημάτων που σχετίζονται με το πτυχίο κλασικής φιλολογίας, το (διπλό) πτυχίο ιστορίας και κλασικής φιλολογίας και το μεταπτυχιακό στην κλασική φιλολογία και συνεργάζονται με άλλα εκπαιδευτικά προγράμματα. Οι ειδικότητες των καθηγητών σχετίζεται με τη γλώσσα, τη λογοτεχνία, την ιστορία των κειμένων καθώς και όλους τους βοηθητικούς κλάδους, σε ένα χρονικό εύρος που εκτείνεται από τη Μυκηναϊκή ελληνική (δεύτερη χιλιετία π.Χ.) μέχρι τα σύγχρονα νέα ελληνικά, με εμβάθυνση στη σημασία της ελληνικής γλώσσας για τη μελέτη άλλων κλάδων, όπως η ιστορία, η λογοτεχνία ή η φιλοσοφία. Οι τομείς έρευνας του προσωπικού αφορούν τις εξής ενότητες: Μυκηναϊκός πολιτισμός (γλώσσα και τέχνη), διαλεκτολογία, φωνητική, μορφολογία και σύνταξη, κριτική και ιστορία κειμένων, παπυρολογία, επιγραφική, λογοτεχνία, ιατρικά κείμενα, αγιογραφία, μυθολογία, θρησκεία, φιλοσοφία, σύγχρονη ελληνική και κλασική παράδοση κ.ά.[254]

Σχετικά με τον τομέα της έρευνας, στο Πανεπιστήμιο παρουσιάζουν ενδιαφέρον τα παρακάτω ερευνητικά προγράμματα (ενδεικτικά επιλέχθηκαν μερικά από το σύνολο των ενεργών ερευνητικών έργων):

1. La medicina hipocrática y sus continuadores: estudios filológicos
2. Helenizacióne nel Oriente grecorromano: procesos de asimilación y percepción en las culturas locales
3. Modos de contacto interdialectal en los textos epigráficos del griego antiguo II
4. Contactos interdialectales en griego antiguo III
5. Las paremias grecolatinas y su continuidad en las lenguas europeas
6. Manuscritos griegos en España y su contexto europeo (III): Estudios históricos, filológicos y crítico-textuales
7. El culto de Dioniso en las islas del Egeo y Asia Menor
8. La escuela neoplatónica de Atenas (s. IV-VI) en su contexto histórico y filosófico: un estudio sobre el “hombre divino” del paganismo tardío y la teoría del alma neoplatónica.
9.

[254] Βλ. τον επίσημο ιστότοπο του ιδρύματος: Departamento de Filología Clásica / Área de Filología Griega / Descripción, https://www.ucm.es/departamento-filologia-clasica/descripcion-fil-griega, ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 8/12/2021.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

7.1 Η κλασική παιδεία και ο πολιτισμός της Ευρώπης σε περίοδο ύφεσης

Έως τα τέλη περίπου του 19ου αιώνα, η ανώτερη τάξη του δυτικού κόσμου φοιτούσε σε σχολεία μέσης εκπαίδευσης τα οποία ήταν δομημένα σε ένα αυστηρό εκπαιδευτικό πλαίσιο με σκοπό την απόκτηση γνώσης υψηλού επιπέδου, έτσι ώστε να επιτευχθεί η εισαγωγή τους στο πανεπιστήμιο. Οι κλασικές σπουδές σε αυτό το σύστημα, όπως έχει αναφέρθηκε στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας Διατριβής, είχαν περίοπτη θέση και λειτουργούσαν ως εφαλτήριο μάθησης και γνώσης. Η μελέτη του κλασικού κόσμου άρχισε να διαγράφει καθοδική πορεία το πρώτο μισό του 20ού αιώνα και έως τα μέσα του αιώνα συρρικνώθηκε ακόμα περισσότερο στα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα με σημαντική εξαίρεση τα κλασικά λύκεια στην Ιταλία.

Η σταδιακή απομάκρυνση της δυτικής κουλτούρας από την κλασική παιδεία και την αρχαιότητα είναι συνδεδεμένη με μια σειρά από οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές μεταβολές που έχουν σημειωθεί στην Ευρώπη και συνοψίζονται επιγραμματικά στα εξής:

1. Μετακίνηση του αγροτικού πληθυσμού από τον πρωτογενή στον δευτερογενή και τον τριτογενή τομέα της οικονομίας.
2. Αστικοποίηση καθώς ο πληθυσμός μετακινείται προς τις πόλεις για εύρεση εργασίας.
3. Ανάπτυξη νέων πολιτικών κινημάτων-ιδεών, τα οποία θεώρησαν την κλασική παιδεία προνόμιο των ανώτερων κοινωνικά ομάδων και όχι ιδιαίτερα απαραίτητη για τα λαϊκά στρώματα.
4. Πρόσβαση στην εκπαίδευση μεγαλύτερης μερίδας του πληθυσμού που διαμόρφωσε μια νέα πραγματικότητα μεταφέροντας το υψηλότερο επίπεδο μόρφωσης στο Πανεπιστήμιο και στις διδακτορικές σπουδές.
5. Διαφοροποίηση του σχολικού συστήματος και σχηματισμός σχολείων δύο κατηγοριών: η πρώτη κατηγορία αφορά σχολεία με σπουδές που διατηρούν τον κλασικό τους προσανατολισμό (π.χ. το Gymnasium στη Γερμανία, τα grammar schools στην Αγγλία, τα κλασικά λύκεια στην Ιταλία κ.ο.κ.), ενώ η δεύτερη

κατηγορία αφορά την πλειονότητα των *κοινών* σχολείων τα οποία έχουν τεχνική και επαγγελματική κατεύθυνση. Κατά το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα λήφθηκε η απόφαση όλα τα σχολεία μέσης εκπαίδευσης να διαθέτουν συγκεκριμένο σπουδαστικό κύκλο και οι κατευθύνσεις γενικής, πολυδύναμης παιδείας περιθωριοποιήθηκαν.[255]

6. Το ανώτερο επίπεδο μόρφωσης παύει να αποτελεί προαπαιτούμενο προσόν για όλους τους εργαζομένους· οι αλλαγές του οικονομικού συστήματος διαφοροποιούν στον εργασιακό χάρτη τα κριτήρια και υποβαθμίζουν τα προσόντα των εργαζομένων.
7. Η ραγδαία ανάπτυξη της βιομηχανίας του θεάματος οδήγησε στη μαζική παραγωγή πολιτιστικών αγαθών ευρείας κατανάλωσης, έτσι ώστε να καλύπτεται με τον τρόπο αυτόν ο ελεύθερος χρόνος του ανθρώπου. Η τάση αυτή ξεκίνησε από την Αμερική το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα και διαδόθηκε στην Ευρώπη καθώς και στον υπόλοιπο κόσμο τον 20ό αιώνα. Η βιομηχανικά παραγόμενη κουλτούρα που «καταναλώνεται» από όλα τα κοινωνικά στρώματα είναι γνωστή και ως *μαζική κουλτούρα.*

Η μελέτη του κλασικού πολιτισμού έχει περιοριστεί στα σχολικά προγράμματα σπουδών αρχικά στις αγγλόφωνες χώρες και μετέπειτα στην υπόλοιπη Δύση. Οι ανθρωπιστικές και οι θετικές επιστήμες εισήλθαν σε μια νέα εποχή που δεν αποτελούν την κοινή βάση αλλά παρατηρούνται τάσεις αποσύνδεσης από αυτές. Κάποιες προσπάθειες για «ενοποίηση» του πολιτισμού και αντικατάσταση των παραδοσιακών κλασικών σπουδών, οι οποίες αποτελούσαν το θεμέλιο διάφορων γνωστικών αντικειμένων, άρχισαν να εφαρμόζονται τον 20ό αιώνα, κυρίως μετά το δεύτερο μισό, αλλά τα αποτελέσματα ήταν μέτρια. Για παράδειγμα, η θεωρία του στρουκτουραλισμού ή δομισμού[256] προσπάθησε να ενοποιήσει πολλά πεδία όπως η γλωσσολογία, η ανθρωπολογία, η αρχιτεκτονική, η λογοτεχνική κριτική και η ανάλυση, και είχε μεγάλη αποδοχή έως τα τέλη της δεκαετίας του ’70. Παρόλο που ο δομισμός είχε αρκετά σημαντικά

[255] L. Russo, *Προς τι η κλασική παιδεία. Συνηγορία ενός μη κλασικιστή*, μτφρ. Κούλα Καφετζή, Δίαυλος, Αθήνα 2019, σ. 132-133.

[256] Στρουκτουραλισμός ή δομισμός είναι θεωρία και κατεύθυνση στις ανθρωπιστικές σπουδές, που συνδέεται με τη μέθοδο της μοντελοποιήσεως των στοιχείων της σημειωτικής, της τυποποίησης και της μαθηματικοποιήσεως στη γνωσιολογία, την εθνογραφία, την ιστορία και άλλες επιστήμες.

αποτελέσματα, ειδικά στη γλωσσολογία και στην ανθρωπολογία, η εφαρμογή του αποδείχθηκε εν μέρει αδύναμη να παράσχει μια ενοποιητική βάση στις σπουδές διαφορετικών κλάδων.[257]

Οι υπόλοιπες ενοποιητικές προσπάθειες, που απέτυχαν να αποδώσουν τον προσδοκώμενο ρόλο στον πολιτισμό, χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: σε αυτές που είναι γνωστές ως θεωρίες της *φυσικής*, όπου δύναται σε ένα θεωρητικό πλαίσιο να εφαρμοστούν σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα, και στις προσπάθειες των φιλοσόφων και άλλων μεταμοντέρνων θεωρητικών οι οποίοι επεδίωξαν να προωθήσουν τη διάδραση των δικών τους γνωστικών αντικειμένων.

Εν κατακλείδι η συρρίκνωση, σχεδόν εξαφάνιση, των σχολείων μέσης εκπαίδευσης, τα οποία παρείχαν γνώσεις υψηλού επιπέδου και κλασική παιδεία, σε συνδυασμό με τις αποτυχημένες προσπάθειες των θεωριών που προσπάθησαν να ενοποιήσουν τον πολιτισμό, οδήγησε στην αποδοχή της ιδέας ότι δεν είναι εφικτή η ύπαρξη ενός γενικού πολιτιστικού πλαισίου που θα έχει μία κοινή βάση. Παρ' όλα αυτά η ανασυγκρότηση της ποιοτικής γενικής παιδείας παραμένει ακόμη ζήτημα υπό συζήτηση.

Η σπουδαιότητα της επιστήμης και των γνωστικών αντικειμένων είναι αδιαμφισβήτητη, αλλά ο επιστημονικός αναλφαβητισμός είναι ανησυχητικός, ιδιαίτερα όταν διαπιστώνεται σε καλά καταρτισμένους κατά τα άλλα ανθρώπους. Οι επιστημονικές θεωρίες δεν μπορεί να διδάσκονται μόνο ως στεγνά γεγονότα αλλά πρέπει να γίνεται αναφορά και στην ιστορική τους διαδρομή, για να μπορούν να προκύψουν και νέες θεωρίες στο μέλλον. Η ιστορία της επιστήμης έχει άμεση σχέση με τον κλασικό πολιτισμό.[258]

Είναι γενικά αποδεκτό ότι όλοι οι τομείς του ευρωπαϊκού πολιτισμού έχουν τις ρίζες τους στην ελληνική αρχαιότητα τότε που ο πολιτισμός ήταν ουσιαστικά ενοποιημένος, καθώς οι διάφοροι τομείς αλληλοσυνδέονταν με πολλούς διαφορετικούς τρόπους. Για τον λόγο αυτό οι κλασικές σπουδές αποτέλεσαν τη βάση της ανώτερης εκπαίδευσης για μεγάλο χρονικό διάστημα, προσφέροντάς μας ως παρακαταθήκη μια απύθμενη δεξαμενή γνώσης και μόρφωσης. Η απουσία των κλασικών σπουδών από την εκπαίδευση δημιουργεί ένα κενό που δεν μπορεί να αντικατασταθεί με νέες μεθόδους

[257] Russo, *Προς τι η κλασική παιδεία*, ό.π., σ. 138-139.

[258] *Στο ίδιο*, σ. 155-163.

ή εκσυγχρονισμένες γνώσεις. Η γενική παιδεία χωρίς την ενοποιητική της βάση υποβαθμίζει το μορφωτικό επίπεδο των χαμηλών κοινωνικών στρωμάτων αλλά και της άρχουσας τάξης. Πολλοί πολίτες που κατέχουν σημαντικές θέσεις στην πολιτική, κοινωνική και οικονομική ζωή του τόπου δεν διαθέτουν πολλές φορές το αντίστοιχο μορφωτικό επίπεδο, το οποίο μπορεί να λειτουργήσει ενοποιητικά προς το κοινό συμφέρον.

Η πολιτική και οικονομική παρακμή της Δύσης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την πολιτιστική της κρίση. Δύο σημαντικά στοιχεία του κλασικού πολιτισμού, η επιστημονική μέθοδος και η δημοκρατία, έχουν αβέβαιο μέλλον. Για να ανατραπεί η τάση κατάρρευσης του πολιτισμού και να ξαναχτιστεί μια ενιαία σταθερή βάση δεν πρέπει να αγνοηθεί ο κλασικός πολιτισμός, ο οποίος όμως αφορά το έργο των Ελλήνων και των Ρωμαίων.[259] Ο ελληνικός πολιτισμός μπορεί να μελετηθεί παράλληλα με τον ρωμαϊκό, καθώς η λογοτεχνική, ιστοριογραφική και νομική σκέψη των Ρωμαίων αδιαμφισβήτητα δημιούργησε έργα ανεκτίμητης αξίας τα οποία έχουν ενσωματώσει και την ελληνική φιλοσοφία και επιστήμη. Εξάλλου, η απώλεια του μεγαλύτερου τμήματος των πρωτότυπων ελληνικών έργων μάς αναγκάζει να ανασυνθέσουμε τον ελληνικό πολιτισμό μέσα από το φίλτρο των Λατίνων.[260]

7.2 Η αρχαία ελληνική παιδεία στην Ευρώπη σήμερα

Η αρχαία ελληνική γραμματεία ως γνωστικό αντικείμενο και ερευνητικό εργαλείο ακολουθεί φθίνουσα πορεία στα προγράμματα σπουδών των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων τον 21ο αιώνα, μολονότι υπάρχουν ενδείξεις σταθεροποίησης και ενδεχομένως και κάποιας ανάκαμψης. Πανεπιστήμια με ιστορική διαδρομή ή και νεοσύστατα συνεχίζουν την παράδοση της διδασκαλίας της αρχαίας ελληνικής γραμματείας, σε μεγαλύτερη ή μικρότερη έκταση, ανάλογα με το γενικότερο περιεχόμενο των προγραμμάτων σπουδών τους. Η διαχρονικότητα των μαθημάτων της αρχαίας ελληνικής γραμματείας είναι ορατή στα εκπαιδευτικά συστήματα της Ευρώπης και τα έργα των κλασικών συγγραφέων διδάσκονται στους φοιτητές όχι μόνο στην Ευρώπη αλλά και

[259] Δεν αναφερθήκαμε αναλυτικά στα επιτεύγματά των δεύτερων καθώς ήταν άλλο το θέμα της Διατριβής μας.

[260] *Στο ίδιο*, σ. 239-243.

σε όλο τον κόσμο. Τα μαθήματα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας έχουν διατηρήσει την οικουμενική τους διάσταση παρόλο που αντιμετωπίζουν αρκετές ακαδημαϊκές αντιξοότητες.

Διανύουμε την εποχή της Επιστήμης της Πληροφορίας, όπου ο εντοπισμός δυσεύρετων άλλοτε πληροφοριών είναι πολύ πιο προσιτός. Η πρόσβαση των ερευνητών στις πηγές είναι πολύ πιο εύκολη, όπως για παράδειγμα σε μια συλλογή με σπάνια βιβλία ή αρχεία, που αποτελούν λογοτεχνικούς θησαυρούς, μέσω της ψηφιοποίησης και της διαδικτυακής περιήγησης. Η αρχαία ελληνική γραμματεία κατάφερε να προσαρμοστεί και να αντεπεξέλθει στις προκλήσεις που έθεσαν οι νέες τεχνολογίες στον ακαδημαϊκό χώρο. Η αναζήτηση, ανάκτηση και επεξεργασία πληροφοριών γίνεται με πιο σύγχρονους μεθόδους (βάσεις δεδομένων, εκπαιδευτικές πύλες, ψηφιοποιημένες συλλογές, διαδραστικά βιβλία, ψηφιακές μουσειακές συλλογές, τρισδιάστατες αναπαραστάσεις και ανασυστάσεις του αρχαίου τοπίου στο πλαίσιο της διαδραστικής αλληλεπίδρασης κοινού και εκθέματος). Η διάθεση των εργαλείων που μας προσφέρει ο παγκόσμιος ιστός έχει συμβάλει στον τομέα της έρευνας και στη διάχυση της πληροφορίας σε κάθε γωνιά της Ευρώπης και κατ' επέκταση σε κάθε γωνιά του πλανήτη.

Επιπλέον, τα ερευνητικά προγράμματα που οργανώνονται από τον ακαδημαϊκό χώρο ενθαρρύνουν τη διεπιστημονική έρευνα. Πληθώρα εξειδικευμένων ινστιτούτων, ερευνητικών κέντρων και σύγχρονων εργαστηρίων (παλαιογραφίας, παπυρολογίας, επιγραφικής, αρχαίου ελληνικού θεάτρου, αρχαίας ελληνικής θρησκείας και μυθολογίας κ.ά.) ανεβάζουν το επίπεδο της ποιοτικής έρευνας στα γνωστικά αντικείμενα που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γραμματεία, η οποία κατάφερε να προσαρμοστεί πλήρως στις νέες συνθήκες αποδεικνύοντας ότι η διαχρονικότητά της και η βαρύτητα του περιεχομένου της οδηγεί στην προσαρμογή της στις απαιτήσεις των νέων τεχνολογιών της εποχής μας.

Τα ερευνητικά προγράμματα των πανεπιστημίων έχουν στόχο την ενθάρρυνση της διεπιστημονικής έρευνας και καλύπτουν ευρύ φάσμα των κλασικών σπουδών. Οι φοιτητές αποτελούν μέλη μιας ακμάζουσας και δυναμικής ερευνητικής κοινότητας. Μεγάλο ποσοστό των μελών των ιδρυμάτων που εξετάσαμε διεξάγουν έρευνα σε όλο το φάσμα των κλασικών κλάδων: ελληνική και λατινική λογοτεχνία, αρχαία ιστορία και ιστοριογραφία, θέατρο, φιλοσοφία κ.ά. Με κεντρικό άξονα τις διεπιστημονικές προσεγγίσεις, σχετικά με τα θεωρητικά ζητήματα, μέσα από πληθώρα συνεδρίων, σεμιναρίων και άλλων ερευνητικών δραστηριοτήτων οι φοιτητές γίνονται κοινωνοί μιας

υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης με ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την εξερεύνηση των δεσμών μεταξύ αρχαίου και σύγχρονου κόσμου. Τα ιδρύματα πλέον έχουν αναπτύξει ερευνητικές συνεργασίες και με γνωστές διεθνείς εταιρείες, με πανεπιστήμια, ομοσπονδιακά γραφεία και μουσεία, με σκοπό την προαγωγή της έρευνας σε όλα τα επίπεδα.

Συνολικά μελετήσαμε και επεξεργαστήκαμε πληροφορίες για ογδόντα τρία (83) ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα στην Ευρώπη τα οποία κατανέμονται στις εξής χώρες: Ιταλία, Αγγλία, Γερμανία, Γαλλία, Ισπανία. Στον Χάρτη 1 είναι διακριτή η επιλογή του δείγματος των ιδρυμάτων από την Ευρώπη. Από τα ογδόντα τρία ιδρύματα (83) στα είκοσι ένα (21) πραγματοποιήσαμε αναλυτική επεξεργασία των προγραμμάτων σπουδών, ενώ στα εξήντα δύο (62) έγινε επιλεκτική και συνοπτική αναφορά. Τα ιδρύματα έχουν γεωγραφική διασπορά εντός των χωρών (Ιταλία, Αγγλία, Γερμανία, Γαλλία). Η περίπτωση της Ισπανίας αφορά μόνο την ανάλυση δύο ιδρυμάτων, διότι δεν ήταν εφικτή χρονικά η αποτύπωση μεγαλύτερου δείγματος. Τα ιδρύματα που επιλέχθηκαν κατανέμονται ομοιόμορφα ως προς τη γεωγραφική τους θέση. Συνολικά επεξεργαστήκαμε εκατόν εννέα (109) προγράμματα προπτυχιακών σπουδών συνοπτικά για τις χώρες Ιταλία, Αγγλία, Γερμανία, Γαλλία, Ισπανία και σαράντα πέντε (45) αναλυτικά για τις χώρες Ιταλία, Αγγλία, Γερμανία, Γαλλία. Ο χάρτης 1 που ακολουθεί απεικονίζει το σύνολο των ανώτερων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που επελέγησαν και μελετήθηκαν, βάσει των οποίων προκύπτουν τα παραπάνω συμπεράσματα της παρούσας έρευνας.

Χάρτης 1

Η διασπορά των ιδρυμάτων στην Ευρώπη

Ακολουθεί ο συγκεντρωτικός Πίνακας 34 με τα ιδρύματα στα οποία πραγματοποιήσαμε συνοπτική παρουσίαση των προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών τους και κατόπιν ο Πίνακας 35 περιλαμβάνει τα ιδρύματα στα οποία πραγματοποιήσαμε αναλυτική καταγραφή των προγραμμάτων σπουδών.

Πίνακας 34

Συνοπτική παραουσίαση προγραμμάτων σπουδών

α/α	**Πανεπιστήμιο**	**Χώρα**
1	Università degli Studi di Roma La Sapienza	**Ιταλία**
2	L'Alma Mater Studiorum – Università di Bologna	
3	Università degli Studi di Genova	
4	Università degli Studi di Torino	
5	Università degli Studi di Milano	
6	Università degli Studi di Palermo	
7	Università degli Studi di Siena	
8	Università degli Studi di Perugia	
9	Università degli Studi di Salerno	
10	Università degli Studi di Cagliari	
11	Università degli Studi di Macerata	
12	Università degli Studi di Pavia	
13	Università degli Studi di Verona	
14	Università degli Studi del Piemonte Orientale Amedeo Avogadro	
15	Università degli Studi di Pisa	
16	Birkbeck, University of London	**Αγγλία**
17	University of Birmingham	
18	Durham University	
19	University of Exeter	
20	University of Kent	
21	King's College London	
22	University of Lincoln	
23	University of Liverpool	
24	University of Manchester	
25	Newcastle University	
26	University of Nottingham	
27	The Open University	

α/α	Πανεπιστήμιο	Χώρα
28	University of Reading	
29	University of Winchester	
30	University of Warwick	
31	Universität zu Koln	
32	Universität Konstanz	
33	Georg-August-Universität Gottingen	
34	Otto-Friedrich-Universität Bamberg	
35	Universität Trier	
36	Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn	
37	Friedrich-Schiller-Universität Jena	
38	Freie Universität Berlin	**Γερμανία**
39	Universität des Saarlandes	
40	Universität Rostock	
41	Philipps-Universität Marburg	
42	Gottfried Wilhelm Leibniz Universität Hannover	
43	Universität Potsdam	
44	Albert-Ludwigs-Universität Freiburg	
45	Martin-Luther Universität Halle-Wittenberg	
46	Aix-Marseille Université	
47	Université Grenoble-Alpes	
48	Université de Limoges	
49	Université de Reims Champagne-Ardenne	
50	Université Clermont-Auvergne	
51	Université de Lorraine	
52	Université de Nantes	
53	Université de Pau et des Pays de l’Adour	**Γαλλία**
54	Université de Lille	
55	Université Rennes 2	
56	Université de Bourgogne	
57	Université de Perpignan Via Domitia	
58	Université de Bretagne Occidentale	
59	Université Cote d’Azur	
60	Université de Picardie Jules Verne	
61	Universitat de Barcelona	**Ισπανία**
62	Complutense University of Madrid	

Διευκρινίζεται ότι στην αναλυτική καταγραφή των ιδρυμάτων συμπεριλαμβάνεται και η École normale supérieure, η οποία έχει μεν διαφορετική δομή από τα πανεπιστήμια, αλλά δεν μπορεί να αγνοηθεί η συμβολή της στη διάδοση της αρχαίας ελληνικής παιδείας ως γνωστικού αντικειμένου στην Ευρώπη σήμερα.

Πίνακας 35

Αναλυτική καταγραφή προγραμμάτων σπουδών

α/α	**Πανεπιστήμιο**	**Χώρα**
1	Università degli Studi di Bari Aldo Moro	**Ιταλία**
2	Università degli Studi di Catania	
3	Università degli Studi di Firenze	
4	Università degli Studi di Napoli “Federico II”	
5	Università degli Studi di Padova	
6	Università del Salento	
7	University College London	**Αγγλία**
8	University of Bristol	
9	University of Cambridge	
10	University of Leeds	
11	University of Oxford	
12	Friedrich-Alexander – Universität Erlangen – Nürnberg	**Γερμανία**
13	Johannes Gutenberg – Universität Mainz	
14	Ludwig-Maximilians – Universität München	
15	Universität Hamburg	
16	Universität Heidelberg	
17	Sorbonne Université	**Γαλλία**
18	Université Bordeaux Montaigne	
19	Université de Strasbourg	
20	Université Paul Valery – Montpellier III	
21	École Normale Supérieure – PSL	

Ο Πίνακας 36 παρουσιάζει τα ποσοτικά δεδομένα ανά χώρα για όλα τα ιδρύματα και για τα προγράμματα σπουδών, των οποίων έγινε καταγραφή στην παρούσα Διατριβή.

Πίνακας 36

Ποσοτική ανάλυση δεδομένων για ιδρύματα και ΠΠΣ ανά χώρα

Χώρα	**Ιδρύματα (αναλυτικά)**	**ΠΠΣ (αναλυτικά)**	**Ιδρύματα (συνοπτικά)**	**ΠΠΣ (συνοπτικά)**
Ιταλία	6	21	15	24
Αγγλία	5	8	15	32
Γερμανία	5	9	15	23
Γαλλία	5*	7**	15	27
Ισπανία	-	-	2	3
Σύνολο	21	45	62	109
Σύνολο Ιδρυμάτων	**83**			
Σύνολο ΠΠΣ	**154**			

* Περιλαμβάνει 4 πανεπιστήμια και την École normale supérieure

** Εκτός από τα 7 ΠΠΣ έγινε πλήρης περιγραφή και της École normale supérieure και του Institut de grec ancien

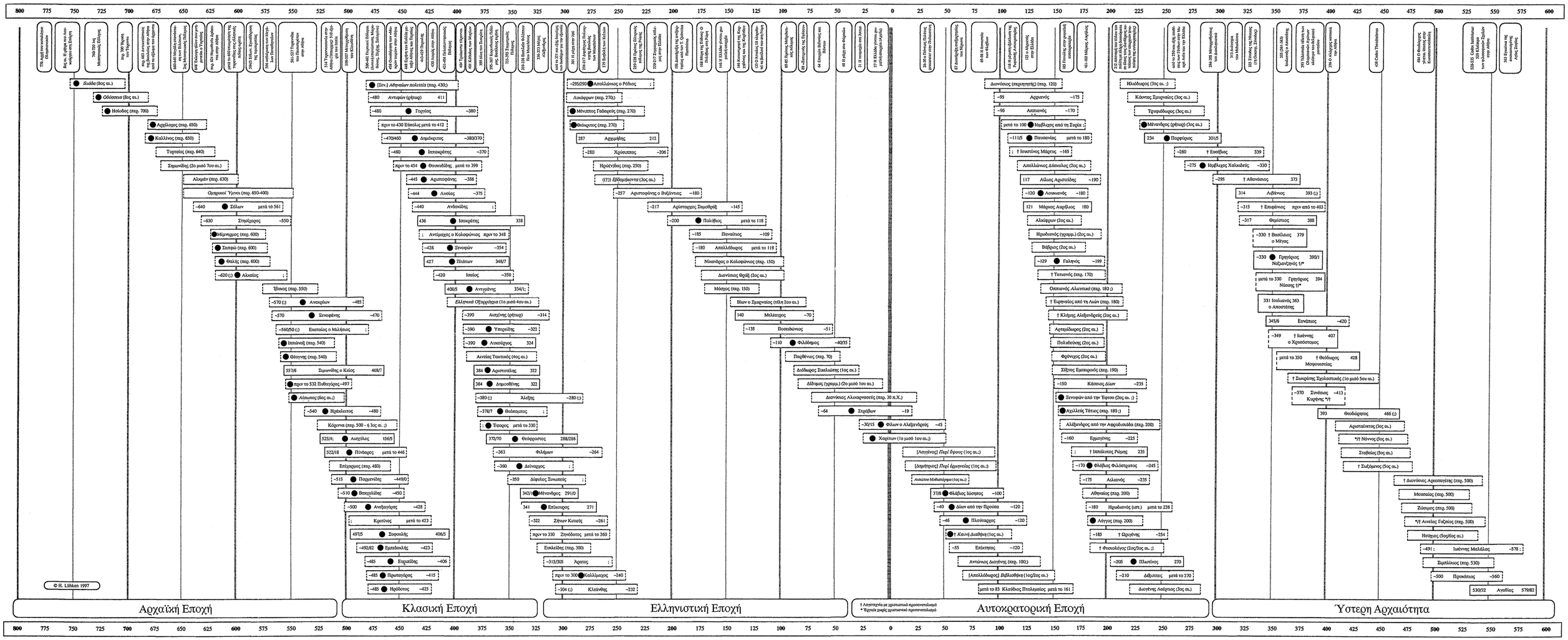
Σύνοψη έργων της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας

Στον Πίνακα 37 του Henning Lühken (Göttingen) που ακολουθεί, με τα έργα της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας, σημειώσαμε με κουκίδα όσους δημιουργούς και έργα εντοπίσαμε στα προγράμματα σπουδών που μελετήσαμε. Τα περισσότερα έργα αφορούν την Αρχαϊκή, Κλασική και Ελληνιστική εποχή. Λιγότερες αναφορές εντοπίσαμε για την Αυτοκρατορική εποχή και την Ύστερη αρχαιότητα.

Πίνακας 37

Σύνοψη της Αρχαίας Ελληνικής Λογοτεχνίας

από τον Henning Lühken (Göttingen)

Πηγή: Henning Lühken (Göttingen), 1997.

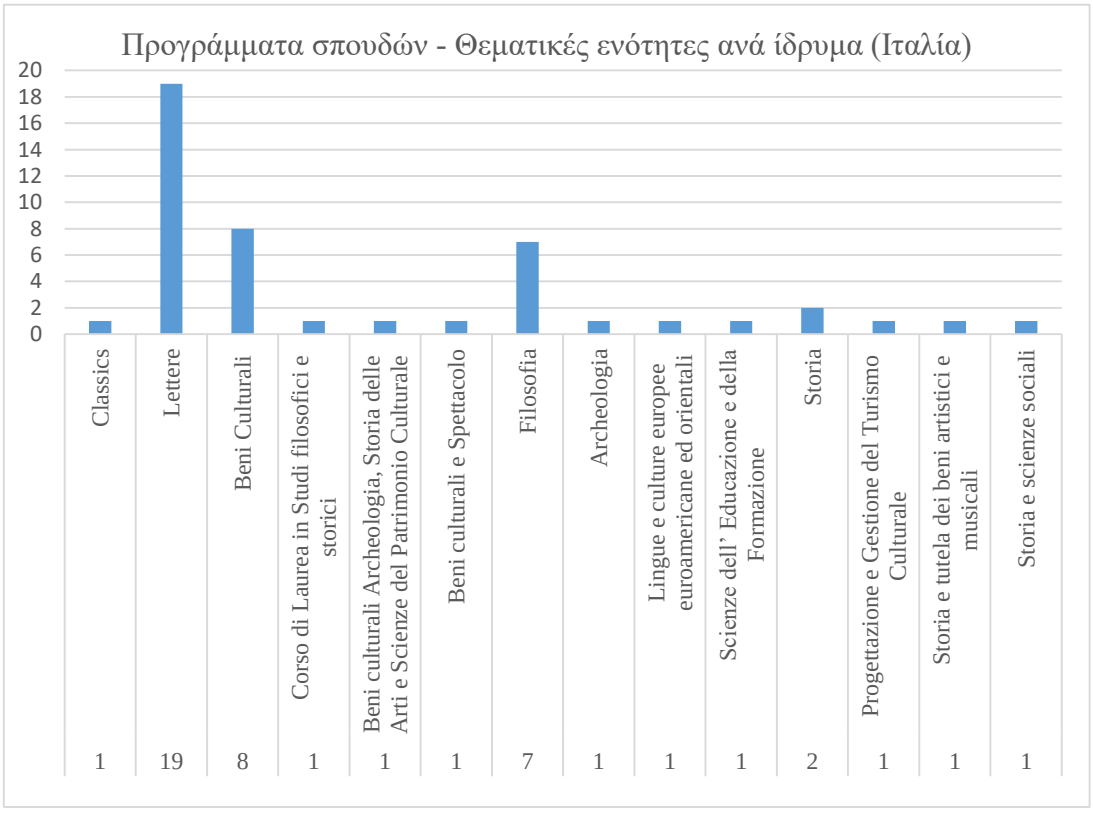
Προγράμματα σπουδών με μαθήματα αρχαίας ελληνικής γραμματείας

Σχετικά με την αναλυτική επεξεργασία των σαράντα πέντε (45) προγραμμάτων σπουδών εντοπίστηκαν οι παρακάτω θεματικές ενότητες για κάθε χώρα ξεχωριστά.

Ιταλία

Το Γράφημα 1 εικονίζει τις κύριες θεματικές ενότητες των ιταλικών προγραμμάτων σπουδών που επεξεργαστήκαμε, στις οποίες εντοπίστηκαν μαθήματα σχετικά με την αρχαία ελληνική γραμματεία. Ειδικότερα, εντοπίστηκαν με τον τίτλο «Lettere» προγράμματα σε δεκαεννιά (19) ιδρύματα· είναι ο τίτλος με το υψηλότερο ποσοστό συγκέντρωσης σχετικών με την αρχαία ελληνική γραμματεία μαθημάτων. Ακολουθούν τα προγράμματα με τίτλο «Beni Culturali», σε οκτώ (8) ιδρύματα, καθώς και τα προγράμματα με τίτλο «Filosofia» και «Storia», σε επτά (7) και δύο (2) ιδρύματα αντίστοιχα. Σχετικά με τα υπόλοιπα προγράμματα, εντοπίστηκαν και κάποια μεμονωμένα στα ιδρύματα που επιλέχθηκαν. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση των σχετικών με την αρχαία ελληνική γραμματεία μαθημάτων καταγράφεται στα προγράμματα της κλασικής φιλολογίας, στα προγράμματα πολιτιστικής κληρονομιάς και στα προγράμματα φιλοσοφίας και ιστορίας.

Γράφημα 1

Ειδικότερα, οι θεματικές ενότητες που επεξεργαστήκαμε χωρίζονται σε υποκατηγορίες ή μαθήματα και ανήκουν στο ευρύτερο πλαίσιο ενός προγράμματος σπουδών. Αναφέρουμε επιγραμματικά τα γνωστικά αντικείμενα που είναι σχετικά με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία, τα οποία εντοπίστηκαν με τη μεγαλύτερη συχνότητα στα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών:

1. Archeologia
2. Civiltà classica
3. Cultura letteraria della Grecia antica
4. Didattica del greco
5. Drammaturgia classica
6. Epigrafia greca
7. Filologia classica
8. Filosofia antica
9. Grammatica greca
10. Lingua e letteratura greca
11. Letterature classiche
12. Numismatica antica
13. Paleografia e diplomatica
14. Papirologia
15. Religioni del mondo classico
16. Retorica
17. Storia del teatro e dello spettacolo
18. Storia del teatro greco e romano
19. Storia della filosofia
20. Storia della lingua greca
21. Storia greca
22. Teatro greco
23. Teoria e storia della retorica
24. Teatro e drammaturgia dell’antichità
25. Cultura greca e tradizione classica

Όσον αφορά την προτεινόμενη βιβλιογραφία, σε όσα προγράμματα που μελετήσαμε αναλυτικά, διαπιστώσαμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό της (περίπου το 90%) αφορά Ιταλούς συγγραφείς και αντίστοιχες ιταλικές εκδόσεις έργων. Εντοπίσαμε και ένα μικρό ποσοστό με έργα άλλων Ευρωπαίων συγγραφέων, κυρίως Βρετανών. Το

χρονικό εύρος της προτεινόμενης βιβλιογραφίας εκτείνεται από το 1952 (μεμονωμένα υπάρχουν και κάποιες παλαιότερες εκδόσεις) έως το 2017. Το μεγαλύτερο ποσοστό συγκέντρωσης έργων αφορά εκδόσεις από το 2000 και μετά και για τα περισσότερα μαθήματα προτείνονται σύγχρονες εκδόσεις έργων.

Σχετικά με τις ώρες διδασκαλίας, στα προγράμματα προπτυχιακών σπουδών «Lettere classiche» οι ώρες των μαθημάτων της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας και της λατινικής γλώσσας και λογοτεχνίας είναι κατανεμημένες σχεδόν ισόποσα (ανάλογα και με τα μαθήματα επιλογής που θα επιλέξει ο φοιτητής). Στο πρόγραμμα σπουδών «Lettere» του Πανεπιστημίου της Φλωρεντίας, και ειδικότερα στην κατεύθυνσή «Curriculum Lettere Antiche», υπολογίσαμε ότι για τα μαθήματα που αφορούν την κλασική φιλολογία απαιτούνται, κατά γενική προσέγγιση, 516 ώρες διδασκαλίας. Στο προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών «Lettere» του Πανεπιστημίου της Πάδοβας, όπου εντοπίστηκαν μαθήματα που αφορούν την κλασική φιλολογία, οι ώρες που καλύπτουν στο σύνολό τους αυτά τα μαθήματα στα τρία έτη σπουδών ανέρχονται περίπου στις 672.

Η μελέτη των κλασικών κειμένων από το πρωτότυπο στα πανεπιστήμια της Ιταλίας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στα προγράμματα σπουδών, ενώ η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας γίνεται με τρόπο συστηματικό και αναλυτικό. Ειδικότερα, στα πανεπιστήμια δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα από τους καθηγητές στην ιστορία της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας στο ιταλικό σχολείο. Επίσης, υπάρχουν αρκετά μαθήματα που εμβαθύνουν στη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, στα οποία χρησιμοποιούνται νέες τεχνολογίες (υπολογιστές, πολυμέσα) στη διδακτική μέθοδο. Επίσης ενδιαφέρον παρουσιάζουν στο Πανεπιστήμιο της Φλωρεντίας τα σχετικά με την αρχαία ελληνική γλώσσα εργαστήρια Laboratorio di lingua greca 1 και Laboratorio di lingua greca 2.

Σχετικά με τη μελέτη κειμένων από το πρωτότυπο, εντοπίστηκαν έργα των Σοφοκλή (*Αντιγόνη*), του Ηροδότου, του Ευριπίδη (*Βάκχες*, *Κύκλωψ*) του Ησιόδου (*Θεογονία*), του Ομήρου (*Οδύσσεια*) αλλά και έργα της Σαπφούς, του Αρχιλόχου, του Αριστοτέλη, του Πινδάρου, του Πλάτωνα (*Συμπόσιο*), των στωικών φιλοσόφων κ.ά. Επισημαίνουμε ότι η διδασκαλία της γραμματικής των αρχαίων ελληνικών είναι σημαντική για την κατανόηση των αρχαίων κειμένων από το πρωτότυπο. Επίσης, οι φοιτητές χρησιμοποιούν ως βοηθήματα ελληνικά λεξικά και εγχειρίδια.

Επιπροσθέτως, σε αρκετά πανεπιστήμια, όπως για παράδειγμα στο Πανεπιστήμιο της Κατάνια ο συνδυασμός διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων αποτελεί βασική αρχή

των προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών. Επίσης, εντοπίσαμε ότι τα μαθήματα της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας καλύπτουν ευρύ φάσμα γνώσεων και έχουν συνοχή όσον αφορά τη διδασκαλία τους (χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του Πανεπιστημίου της Νάπολης), καθώς αρκετά μαθήματα έχουν παραπάνω από έναν αυτοτελή κύκλο διδασκαλίας (αρχαία ελληνική ιστορία I, II, αρχαία ελληνική λογοτεχνία I, II).

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα μαθήματα παπυρολογίας παλαιογραφίας, νομισματικής (στα Πανεπιστήμια της Πάδοβας, του Σαλέντο, της Φλωρεντίας και της Νάπολης) και ειδικότερα τα εργαστήρια παπυρολογίας (Laboratorio di Papirologia) και νομισματικής (Labarotario di Numismatica). Συμπεραίνουμε ότι οι βοηθητικές επιστήμες της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας αξιοποιούνται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τόσο στα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών όσο και στα μεταπτυχιακά.

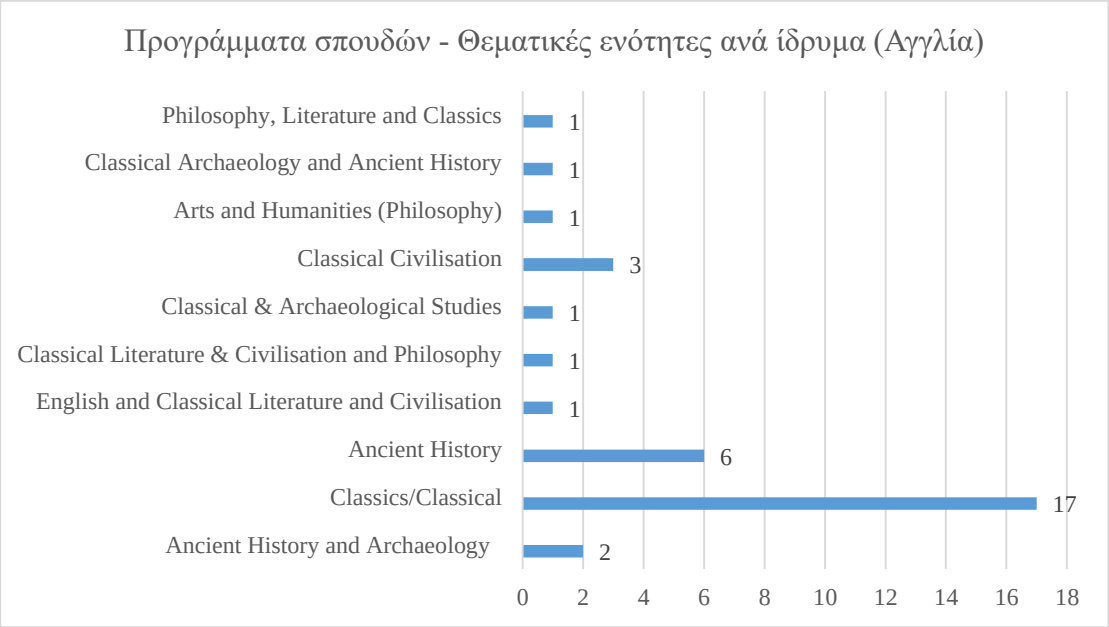
Η ύπαρξη ειδικών εργαστηρίων στο Πανεπιστήμιο του Σαλέντο, όπως το «Laboratorio di iconografia e letteratura classica» και το «Laboratorio di lingua Greca» υποδηλώνουν την πρακτική χρήση των κλασικών γλωσσών (ελληνικά, λατινικά) και τον συνδυασμό διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων (εικονογραφία και κλασική λογοτεχνία). Τα εργαστήρια απαιτούν συνδυαστικά γνώσεις αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής ιστορίας και λογοτεχνίας, καθώς και βασικές γνώσεις αρχαιολογίας και ιστορίας της αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής τέχνης.

Εν κατακλείδι, κατά τη μελέτη των προγραμμάτων σπουδών των πανεπιστημίων της Ιταλίας εντοπίσαμε τη βαρύτητα που δίνουν τα εν λόγω ιδρύματα στα εργαλεία και τις μεθόδους (νέες τεχνολογίες) που εφαρμόζει η κλασική φιλολογία στη διδασκαλία των μαθημάτων, χωρίς όμως να απομακρύνονται από τις κλασικές μεθόδους διδασκαλίας, παρέχοντας με αυτόν τον τρόπο στους φοιτητές υψηλού επιπέδου γνώσεις. Επίσης, εστιάσαμε την προσοχή μας στη σχέση της κλασικής φιλολογίας με άλλους κλάδους που μελετούν τον αρχαίο κόσμο και συμπεράναμε ότι πρόκειται για μια σχέση συνδυαστική και συνεργατική, η οποία επιτρέπει την ουσιαστική και μεθοδική μελέτη του αρχαίου κόσμου. Επίσης, οι μεταπτυχιακές σπουδές περαιτέρω εξειδίκευσης προσφέρουν ειδικές γνώσεις και εκτός από τα γνωστικά αντικείμενα της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας προσφέρουν εξειδικευμένες γνώσεις και στους βοηθητικούς κλάδους (επιγραφική, παπυρολογία, νομισματική κ.ά.) μέσω μαθημάτων και εργαστηρίων.

Αγγλία

Το Γράφημα 2 εικονίζει τις κύριες θεματικές ενότητες των αγγλικών προγραμμάτων σπουδών που επεξεργαστήκαμε, στις οποίες εντοπίστηκαν μαθήματα σχετικά με την αρχαία ελληνική γραμματεία. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση των σχετικών μαθημάτων εντοπίζεται στα προγράμματα με τον τίτλο «Classics»/«Classical», με δεκαεπτά (17) πανεπιστήμια να διαθέτουν αντίστοιχο πρόγραμμα. Ακολουθούν τα προγράμματα που έχουν τίτλο «Ancient History», σε έξι (6) ιδρύματα, στη συνέχεια έχουμε τα προγράμματα με τίτλο «Classical Civilisation», σε τρία ιδρύματα, και τα υπόλοιπα προγράμματα περιλαμβάνουν θεματικές ενότητες που πολλές φορές λειτουργούν συνδυαστικά μεταξύ τους. Οι κλασικές σπουδές, η αρχαία ιστορία, ο κλασικός πολιτισμός και η αρχαία ιστορία με έμφαση στην αρχαιολογία είναι οι κύριες θεματικές ενότητες με μεγαλύτερη συγκέντρωση μαθημάτων σχετικά με την αρχαία ελληνική γραμματεία.

Γράφημα 2

Ειδικότερα, οι θεματικές ενότητες που επεξεργαστήκαμε, χωρίζονται σε υποκατηγορίες ή μαθήματα και ανήκουν στο ευρύτερο πλαίσιο ενός προγράμματος σπουδών. Αναφέρουμε επιγραμματικά τα γνωστικά αντικείμενα που είναι σχετικά με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία και εντοπίστηκαν με μεγαλύτερη συχνότητα στα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών.

1. Archaeology
2. Archaic and Classical Greece
3. Aristophanes & Comedy

4. Art & Archaeology of Greece
5. Classical Epic
6. Classical Literature and Culture
7. Classical Theatre
8. Classics and Literary Theory
9. Epigraphy
10. Greek and Roman coins
11. Greek and Roman Epigraphy
12. Greek and Roman Religions
13. Greek Comedy and Tragedy
14. Greek Culture and Society
15. Greek Epigram
16. Greek History (αρχαία ελληνική ιστορία: Ηρόδοτος, Θουκυδίδης, Πλούταρχος, Ξενοφώντας, Μέγας Αλέξανδρος, Πελοποννησιακοί πόλεμοι κ.ά.)
17. Greek Language (αρχαία ελληνική γλώσσα σε όλα τα επίπεδα, πολλές φορές σε συνδυασμό με εκμάθηση της λατινικής)
18. Greek Literature
19. Greek Papyrology
20. Greek Sculpture
21. Greek Texts: Prose, Drama, Poetry / Classical Language and Texts
22. Greek Tragedy
23. Hellenistic Poetry
24. Interpreting Greek Literature
25. Lyric Poetry
26. Mythology and Mythography
27. Philosophy (Φιλοσοφία: Πλάτωνας, Σωκράτης, Αριστοτέλης κ.ά.)
28. Rhetoric

Στα προγράμματα που μελετήσαμε, εντοπίσαμε ότι υπάρχει διακύμανση σχετικά με τον τρόπο διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών κειμένων (από το πρωτότυπο ή από μετάφραση) και αυτό σχετίζεται με τη μέθοδο διδασκαλίας κάθε ιδρύματος.

Ειδικότερα, το Πανεπιστήμιο του Μπρίστολ έχει δώσει μεγάλη βαρύτητα, στη μελέτη και τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (εμφανίζεται συχνά ως μάθημα επιλογής), η οποία έχει διαβαθμίσεις ανάλογα με τις γνώσεις των φοιτητών με

σκοπό την ανάπτυξη μιας σειράς βασικών γνώσεων για την ανάγνωση και τη λογοτεχνική ανάλυση των αρχαίων ελληνικών κειμένων. Στο UCL στο μάθημα με τίτλο «Greek Tragedy» η μελέτη των αρχαίων ελληνικών τραγωδιών του Αισχύλου, του Σοφοκλή και του Ευριπίδη γίνεται από μεταφρασμένα έργα, όμως σε κάποια άλλα μαθήματα του προγράμματος πραγματοποιείται ανάγνωση εκτεταμένων τμημάτων των έργων του Ευριπίδη από το πρωτότυπο, και μεταφράζονται τμήματα των έργων στα αγγλικά. Επίσης, στο UCL παρατηρήσαμε ότι όσον αφορά τις ώρες διδασκαλίας των μαθημάτων της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας και της λατινικής γλώσσας και γραμματείας υπάρχει ισόποση κατανομή ωρών στο πρόγραμμα των κλασικών σπουδών.

Στο Πανεπιστήμιο του Leeds παρατηρήσαμε ότι τα κλασικά κείμενα διδάσκονται από μετάφραση, επομένως δεν χρειάζονται γνώσεις αρχαίων ελληνικών, ωστόσο προσφέρονται προαιρετικά κάποιες ενότητες μάθησης αρχαίων ελληνικών ή λατινικών σε κάθε έτος. Επιπροσθέτως, στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης οι φοιτητές μπορούν να διδαχθούν την αρχαία ελληνική και λατινική γλώσσα σε κάθε επίπεδο καθώς και ελληνική και λατινική επιγραφική.

Σχετικά με τα κείμενα αναφοράς που χρησιμοποιούνται στα πανεπιστήμια, αυτά αφορούν κυρίως έργα του Ομήρου, του Αριστοτέλη, του Αριστοφάνη, του Αισχύλου, του Λυσία, του Πλάτωνα, του Ξενοφώντα, του Ευριπίδη, του Ηροδότου, του Παρμενίδη, του Θουκυδίδη, του Σοφοκλή κ.ά.

Όσον αφορά την προτεινόμενη βιβλιογραφία, στα προγράμματα σπουδών που μελετήσαμε αναλυτικά, το μεγαλύτερο τμήμα αφορά εκδόσεις από το 2000 έως το 2020, λιγότερες εκδόσεις αφορούν την περίοδο 1990 έως 1999 και υφίσταται και ένας μικρότερος αριθμός εκδόσεων των ετών 1958, 1960 1963, 1980 έως και το 1985. Εντοπίσαμε ότι οι παλαιότερες εκδόσεις αφορούν εγχειρίδια και λεξικά. Οι συγγραφείς των έργων είναι κυρίως Βρετανοί και η βιβλιογραφία αφορά κατά κύριο λόγο βρετανικές εκδόσεις. Συμπεραίνουμε ότι η προτεινόμενη βιβλιογραφία σε αρκετά μαθήματα καλύπτει χρονολογικά ευρύ φάσμα εκδόσεων, με σημεία αναφοράς τα έτη 1980, 1996, 2016. Ενδιαφέρον παρουσιάζει στο Πανεπιστήμιο του Leeds το γεγονός η πλούσια προτεινόμενη βιβλιογραφία είναι χωρισμένη σε θεματικές ενότητες και ανά τακτά χρονικά διαστήματα επικαιροποιείται.

Τα μεταπτυχιακά προγράμματα στην Αγγλία στον τομέα της κλασικής και αρχαίας ιστορίας στοχεύουν στη διεπιστημονική έρευνα και καλύπτουν ευρύ φάσμα των

κλασικών σπουδών. Επίσης, στα αγγλικά πανεπιστήμια διοργανώνεται πληθώρα συνεδρίων, σεμιναρίων και άλλων ερευνητικών δραστηριοτήτων.

Μας απασχόλησε ιδιαιτέρως η διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας στα Πανεπιστήμια του Κέιμπριτζ και της Οξφόρδης, διότι εκεί η διδασκαλία είναι δομημένη με άρτιο τρόπο. Το Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ έχει ένα ιδιαίτερο σύστημα διδασκαλίας όσον αφορά τη μελέτη και διδασκαλία των κλασικών σπουδών, που έχει αρκετές ομοιότητες με το αντίστοιχο του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, με τη διαφορά ότι εμβαθύνει περισσότερο σε άγνωστες πτυχές των κλασικών έργων. Η διάρθρωση των προγραμμάτων είναι αρκετά σύνθετη και αποτελείται από μέρη, κατηγορίες και υποκατηγορίες (χρονολογικές, ιστορικές κτλ.). Δεν θα μπορούσαμε να μην αναφέρουμε και τη μέθοδο διδασκαλίας της αρχαίας ελληνικής γραμματείας στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης καθώς αυτή είναι επίσης αναλυτική και πλήρης σε κάθε επίπεδο (συνδυασμός γνωστικών αντικειμένων, απόκτηση εξειδίκευσης σε ειδικά θέματα, εμβάθυνση στη μελέτη κλασικών κειμένων, προβολή της σύνδεσης που έχουν οι δύο αρχαίοι πολιτισμοί, ο ελληνικός και ο ρωμαϊκός). Μπορούμε να συμπεράνουμε ότι και στα δύο Πανεπιστήμια η μελέτη των δύο πολιτισμών λειτουργεί ως αδιάσπαστο ενιαίο στοιχείο της μεθόδου διδασκαλίας των κλασικών σπουδών.

Στο Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ ο ελληνορωμαϊκός πολιτισμός αντιμετωπίζεται με αλληλοσυμπληρωματικό τρόπο (Όμηρος, Βιργίλιος, ελληνική και λατινική κριτική κειμένων, ελληνική και ρωμαϊκή επιγραφική, η δουλεία στον ελληνικό και ρωμαϊκό κόσμο, ελληνική και λατινική φιλολογία και γλωσσολογία κ.ά.).

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν στο UCL τα προγράμματα σπουδών BA Classics και BA Classics with Study Abroad, BA Ancient World και BA Ancient World with a Year Abroad, τα οποία προσφέρουν στους φοιτητές τη δυνατότητα σπουδών ενός έτους στο εξωτερικό, σε συνεργαζόμενο πανεπιστήμιο στην Ευρώπη. Επίσης στο Τμήμα Greek & Latin του UCL προσφέρονται ευκαιρίες διά βίου μάθησης μέσα από ευρύ φάσμα προπτυχιακών, μεταπτυχιακών και διεπιστημονικών προγραμμάτων στην κλασική λογοτεχνία, τον πολιτισμό και την ιστορία. Η πλούσια ερευνητική δραστηριότητα του Τμήματος με την υλοποίηση μεγάλων διεθνών συνεργατικών προγραμμάτων, όπως για παράδειγμα το Oxyrhynchus Papyri και το Wellcome medical papyri project συνηγορεί στην οικουμενική διάσταση που μπορεί να έχει η μελέτη των κλασικών σπουδών στην Ευρώπη.

Συμπεραίνουμε ότι στα πανεπιστήμια της Αγγλίας η μελέτη της κλασικής φιλολογίας γίνεται με σύγχρονη μεθοδολογία συνδυάζοντας τις αξίες του παρελθόντος με

τις νέες τεχνολογίες. Ειδικότερα, εφαρμόζεται διεπιστημονική προσέγγιση μεταξύ των διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων καθώς χρησιμοποιούνται διαφορετικές μέθοδοι και πηγές (λογοτεχνικά κείμενα, επιγραφές, αγγεία κ.ά.).

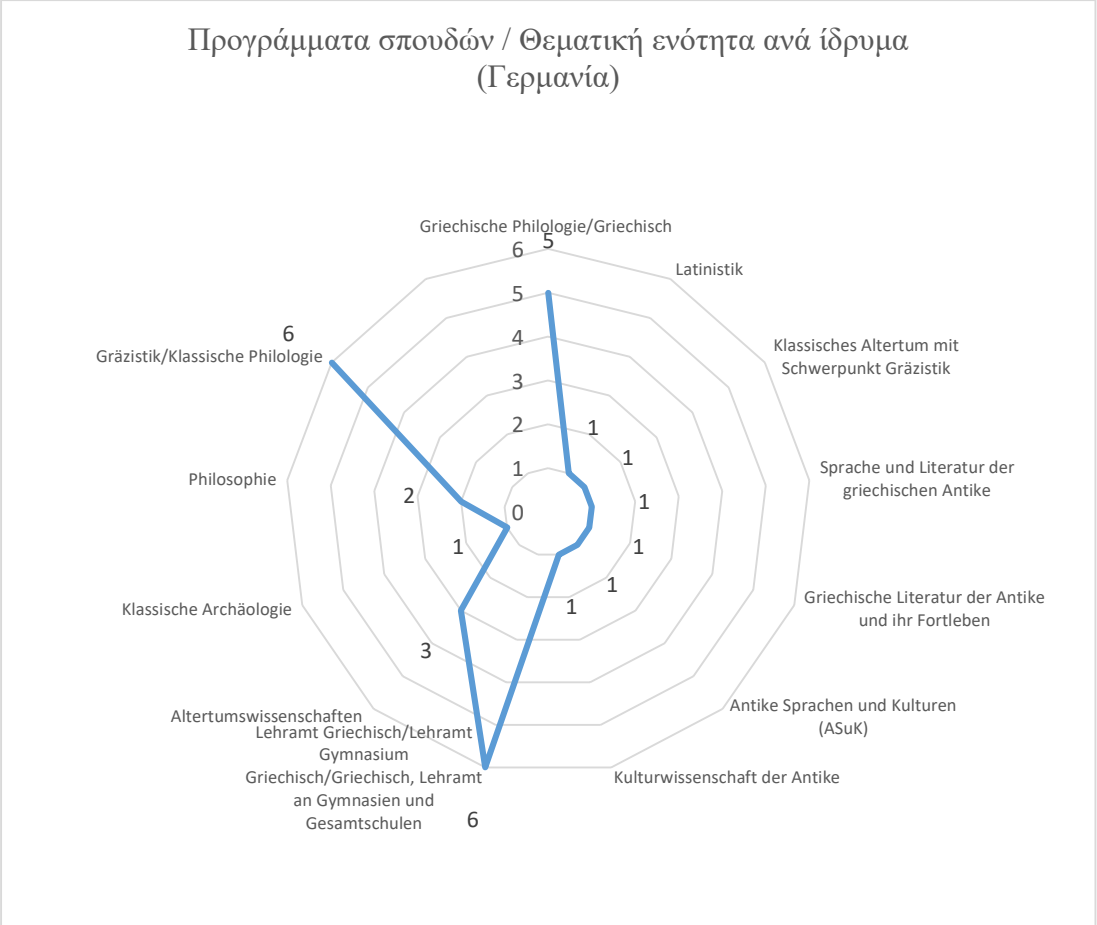
Σχετικά με τις ώρες διδασκαλίας των μαθημάτων που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία, στο πρόγραμμα σπουδών «Classical Civilisation» του Πανεπιστημίου του Leeds οι ώρες είναι κατά προσέγγιση 652. Αναφέρουμε ότι ο υπολογισμός των ωρών διδασκαλίας δεν είναι εφικτό να υπολογιστεί με ακρίβεια, καθώς δεν είναι πάντα διαθέσιμη αυτή η πληροφορία στους επίσημους ιστοτόπους των πανεπιστημίων. Παρατηρήσαμε σε όλα τα ιδρύματα μια ισόρροπη κατανομή των ωρών ανάμεσα στα μαθήματα που αφορούν την εκμάθηση της ελληνικής και λατινικής γλώσσας και σε αρκετές περιπτώσεις οι ώρες διδασκαλίας για την εκμάθηση των αρχαίων γλωσσών υπερτερούν έναντι των υπολοίπων ενοτήτων που αφορούν άλλα μαθήματα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας.

Συνοψίζοντας, η μελέτη της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας στα ιδρύματα που μελετήσαμε είναι άρτια δομημένα, με σαφή περιγράμματα και θεματολογία. Οι επιστήμες της κλασικής φιλολογίας, της αρχαιολογίας, της ιστορίας, της φιλοσοφίας, της γλωσσολογίας και της επιγραφικής μελετώνται με ιδιαίτερη προσοχή.

Γερμανία

Στο Γράφημα 3 παρουσιάζουμε τις κύριες θεματικές ενότητες των γερμανικών προγραμμάτων σπουδών που επεξεργαστήκαμε, στις οποίες εντοπίστηκαν μαθήματα σχετικά με την αρχαία ελληνική γραμματεία. Ειδικότερα, με τον τίτλο «Lehramt Griechisch / Lehramt Gymnasium Griechisch / Griechisch, Lehramt an Gymnasien und Gesamtschulen» εντοπίστηκαν προγράμματα σε έξι (6) ιδρύματα, όπως και στη θεματική ενότητα «Gräzistik / Klassische Philologie», όπου εντοπίζεται το υψηλότερο ποσοστό συγκέντρωσης σχετικών μαθημάτων. Ακολουθούν τα προγράμματα με τον τίτλο «Griechische Philologie / Griechisch» με πέντε (5) ιδρύματα, και τα προγράμματα με τον τίτλο «Altertumswissenschaften» και «Philosophie», σε τρία (3) και δύο (2) ιδρύματα αντιστοίχως. Σχετικά με τα υπόλοιπα προγράμματα, εντοπίστηκαν κάποια μεμονωμένα μαθήματα. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση μαθημάτων που σχετίζονται με την αρχαία ελληνική γραμματεία εντοπίστηκε στα προγράμματα «Lehramt», τα οποία απονέμουν πτυχίο διδασκαλίας, στα προγράμματα των ελληνικών σπουδών και της κλασικής φιλολογίας – κλασικών σπουδών και στα προγράμματα φιλοσοφίας.

Γράφημα 3

Οι θεματικές ενότητες που επεξεργαστήκαμε, χωρίζονται σε υποκατηγορίες ή μαθήματα και εντάσσονται στο ευρύτερο πλαίσιο κάθε προγράμματος σπουδών. Αναφέρουμε επιγραμματικά τα γνωστικά αντικείμενα που είναι σχετικά με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία και εντοπίστηκαν με μεγαλύτερη συχνότητα στα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών.

1. Antike Literatur: Dichtung, Prosa
2. Antike Philosophie
3. Archäologie
4. Einführung in das Studium der griechischen Philologie
5. Einführung in die Alte Geschichte
6. Einführung in die Altertumswissenschaften
7. Einführung in die griechische Literatur / Einführung in die lateinische Literatur
8. Einführung in die griechische Sprache und Kultur
9. Einführung in die Klassische Philologie

10. Epochen und Gattungen der griechischen Literatur
11. Gräzistik
12. Griechische Geschichte
13. Griechische Grammatik und Lektüre
14. Griechische Literatur
15. Griechische Literatur in Interpretation
16. Griechische Literaturin Übersetzung
17. Griechische Philologie
18. Griechische Sprache
19. Griechische Sprachpraxis und ihre Didaktik
20. Griechische Sprachwissenschaft
21. Griechische und lateinische Geschichte, Kultur und Literatur
22. Klassische Texte der Philosophie
23. Kulturwissenschaft Gräzistik
24. Kunst, Kultur
25. Latein / Griechisch
26. Literaturwissenschaft Gräzistik
27. Literaturwissenschaft und ihre Methodik 1: Prosa und Poesie
28. Spracherwerb Graecum
29. Sprachkompetenz Griechisch
30. Texte und Autoren der antiken Literatur

Στα προγράμματα σπουδών που μελετήσαμε υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον για την αρχαία ελληνική γλώσσα, την αρχαία ελληνική λογοτεχνία και τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό. Επίσης, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη μετάφραση από το πρωτότυπο αρχαίο ελληνικό κείμενο στα γερμανικά και αντιστρόφως. Θετικό πρόσημο στην εκπαιδευτική διαδικασία εκμάθησης αρχαίων ελληνικών προσδίδει η ύπαρξη κύκλων μαθημάτων, που εξασφαλίζει την επάρκεια γνώσεων στο συγκεκριμένο κάθε φορά γνωστικό αντικείμενο. Η μέθοδος αυτή προϋποθέτει την παρακολούθηση όλων των μαθημάτων του κύκλου για την ολοκλήρωση μιας συγκεκριμένης ενότητας. Η παραπάνω επιλογή είναι περισσότερο εμφανής στο Πανεπιστήμιο Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg.

Επιπροσθέτως, στο Πανεπιστήμιο του Mainz εντοπίσαμε ότι τα αρχαία ελληνικά κείμενα οφείλουν να συμβαδίζουν με ένα γενικότερο πλαίσιο γνώσεων. Το Πανεπιστήμιο προσεγγίζει την αξία των αρχαίων ελληνικών είτε ως γλώσσας είτε ως μέσου δη-

μιουργίας (λογοτεχνική παραγωγή) με ξεχωριστό τρόπο. Στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου υπάρχει ισορροπημένος συνδυασμός μεταξύ των τομέων που αφορούν τον πολιτισμό, τη λογοτεχνία, τη γλώσσα και την παράδοση των κειμένων. Τα προγράμματα αποτελούνται από διαλέξεις, σεμινάρια, ασκήσεις ανάγνωσης και ασκήσεις γραμματικής. Επιπλέον, σημαντικό μέρος των σπουδών είναι η προσωπική μελέτη, η οποία μπορεί να επιτευχθεί μέσω της ανεξάρτητης ανάγνωσης αρχαίων κειμένων. Είναι πολύ σημαντικός ο τρόπος με τον οποίο το Πανεπιστήμιο επιμένει στην προσωπική μελέτη των φοιτητών, υποδεικνύοντας ότι η διαδικασία μάθησης δεν πρέπει να περιορίζεται μόνο στις αίθουσες των πανεπιστημίων. Οι λογοτεχνικές γνώσεις αποκτώνται μέσα από ένα σύγχρονο περιβάλλον έρευνας και μελέτης.

Στα Πανεπιστήμια του Αμβούργου και της Χαϊδελβέργης δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην απόκτηση γλωσσικών δεξιοτήτων. Επίσης, ενθαρρύνεται η υιοθέτηση κριτικής σκέψης απέναντι στα έργα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας και η άμεση επαφή με τη γραμματική και το συντακτικό των αρχαίων ελληνικών, διαβάζοντας επιλεγμένα αποσπάσματα από αρχαία ελληνικά πεζογραφικά κείμενα.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα προγράμματα σπουδών που λειτουργούν με ποσόστωση, όπως για παράδειγμα τα προγράμματα του Πανεπιστημίου της Χαϊδελβέργης. Κάθε ενότητα μελετάται σε συνδυασμό με μια άλλη θεματική (δύο γνωστικά αντικείμενα με ποσόστωση 50% το καθένα, ή ένα κύριο γνωστικό αντικείμενο με ποσόστωση 75% και ένα δευτερεύον γνωστικό αντικείμενο με ποσόστωση 25%). Οι φοιτητές είναι γενικά σε θέση να μελετήσουν οποιοδήποτε θέμα σε συνδυασμό με κάποιο άλλο.

Σχετικά με την προτεινόμενη βιβλιογραφία των μαθημάτων, δεν ήταν διαθέσιμες οι πληροφορίες στον επίσημο ιστότοπο των ιδρυμάτων. Η προτεινόμενη βιβλιογραφία για τα μαθήματα κοινοποιείται στους φοιτητές κατά το τρέχον εξάμηνο, ως εκ τούτου δεν είχαμε πρόσβαση σε αυτήν την πληροφορία. Εντοπίσαμε κάποια βιβλιογραφία μόνο για συγκεκριμένα μαθήματα και αυτή αφορά γερμανικές εκδόσεις του από το 1978 και μετά.

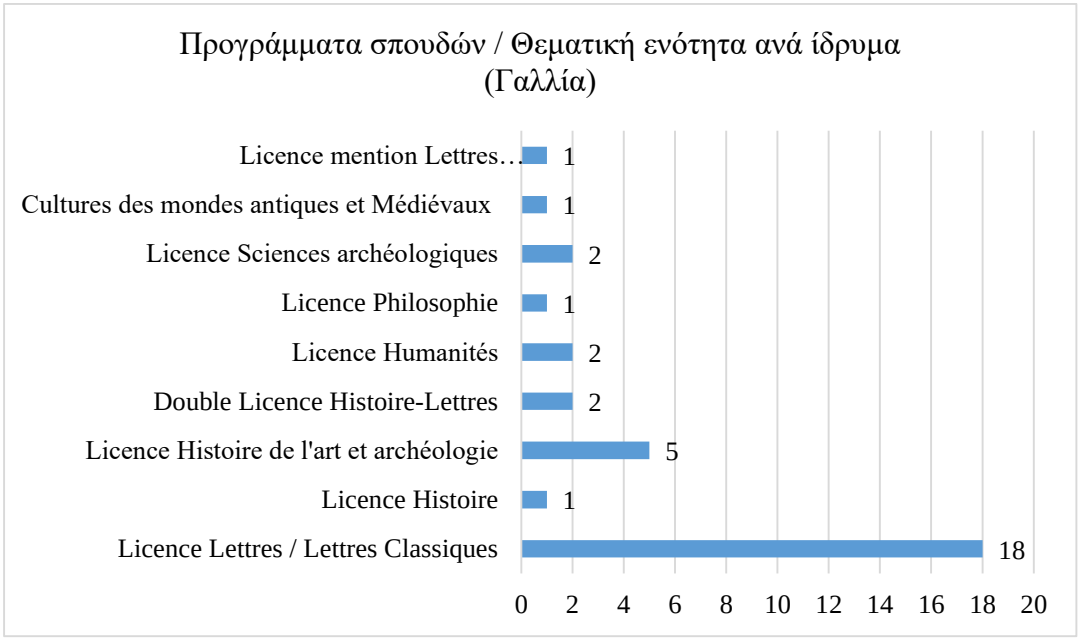
Όσον αφορά τις ώρες διδασκαλίας των προγραμμάτων, εντοπίσαμε ενδεικτικά τις ώρες του προγράμματος LA Griechisch και BA Griechische Philologie (Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg), οι οποίες αφορούν μαθήματα που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την αρχαία ελληνική γραμματεία, υπολογίζονται στις 690 περίπου σε κάθε πρόγραμμα, σύμφωνα με τους διαθέσιμους οδηγούς σπουδών. Οι μεταπτυχιακές σπουδές στην κλασική φιλολογία στα πανεπιστήμια της Γερμανίας κινούνται σε σύγχρονο πλαίσιο και συνδυάζουν πολύ συχνά διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα μεταξύ τους.

Συνοψίζοντας, η διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας στα πανεπιστήμια της Γερμανίας χαρακτηρίζεται από εργασία σε δευτερογενείς πηγές, μετάφραση κειμένων από τα ελληνικά στα γερμανικά και το αντίστροφο, εμβάθυνση στη γραμματική και το συντακτικό, ενασχόληση με συναφή γνωστικά αντικείμενα, κριτική σκέψη και περαιτέρω μελέτη και έρευνα.

Γαλλία

Στο Γράφημα 4 παρουσιάζουμε τις κύριες θεματικές ενότητες των γαλλικών προγραμμάτων σπουδών που επεξεργαστήκαμε, στις οποίες εντοπίστηκαν μαθήματα σχετικά με την αρχαία ελληνική γραμματεία. Ειδικότερα, με τον τίτλο «Licence Lettres / Lettres Classiques» εντοπίστηκαν προγράμματα σε δεκαοκτώ (18) ιδρύματα και εκεί υπάρχουν τα υψηλότερα ποσοστά συγκέντρωσης των σχετικών μαθημάτων. Στη θεματική ενότητα «Licence Histoire de l'art et Archéologie» εντοπίστηκαν προγράμματα σε πέντε (5) ιδρύματα, ακολουθούν τα προγράμματα με τίτλο «Licence Histoire de l'art et Archéologie», «Double Licence Histoire-Lettres», «Licence Humanités» και «Licence Sciences archéologiques», που εντοπίστηκαν σε δύο ιδρύματα. Σχετικά με τα υπόλοιπα προγράμματα, εντοπίστηκαν και κάποια άλλα μεμονωμένα μαθήματα στα ιδρύματα που επιλέχθηκαν. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση μαθημάτων που σχετίζονται με την αρχαία ελληνική γραμματεία εντοπίστηκε στα προγράμματα κλασικών σπουδών και στα προγράμματα ιστορίας, τέχνης και αρχαιολογίας.

Γράφημα 4

Οι θεματικές ενότητες που επεξεργαστήκαμε, χωρίζονται σε υποκατηγορίες ή μαθήματα και εντάσσονται στο ευρύτερο πλαίσιο κάθε προγράμματος σπουδών. Αναφέρουμε επιγραμματικά τα γνωστικά αντικείμενα που είναι σχετικά με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία και εντοπίστηκαν με μεγαλύτερη συχνότητα στα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών:

1. Grec ancien
2. Art et archeologie antique / Art et Archéologie du monde grec
3. Civilisation grecque
4. Civilisations des mondes anciens
5. Culture et textes grecs
6. Didactique des langues anciennes
7. Epigraphie des mondes anciens
8. Histoire ancienne
9. Histoire de la langue et philologie classique
10. Histoire de la philosophie ancienne
11. Histoire des idées et des institutions de l'Antiquité
12. Histoires littéraires
13. Langue et littérature grecques
14. Langue grecque
15. Langue latine et langue grecque
16. Langue, littérature et culture grecques
17. Langues et littératures anciennes
18. Langues, littératures et cultures de l'Antiquité
19. Littérature et archéologie
20. Littérature et civilisation anciennes
21. Littérature grecque
22. Littérature grecque et latine
23. Littératures de l'Antiquité
24. Litterature grecque et traduction
25. Philosophie
26. Transmission des textes grecs : papyrologie et paléographie

Τα προγράμματα σπουδών των ιδρυμάτων που μελετήσαμε αναλυτικά, προσφέρουν ευρύ φάσμα γνώσεων. Οι φοιτητές μπορούν να διδαχθούν την αρχαία ελληνική

γλώσσα και γραμματεία και να εμβαθύνουν σε διαφορετικούς τομείς. Ειδικότερα, γίνεται συνολική προσπάθεια να καλυφθούν αρκετά γνωστικά αντικείμενα που σχετίζονται με την αρχαία ελληνική γραμματεία άμεσα ή έμμεσα (επιγραφική, αρχαιολογία, γλωσσολογία, θρησκεία, παπυρολογία, παλαιογραφία κ.ά.). Το Πανεπιστήμιο της Σορβόννης μέσω των μαθημάτων της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, της παπυρολογίας, της επιγραφικής, της νεοελληνικής γραμματείας κ.ά. παρέχει πληθώρα πληροφοριών που αφορούν την αρχαία ελληνική γλώσσα, από τη μυκηναϊκή περίοδο έως τη σύγχρονη εποχή, για όλες τις λογοτεχνικές, γλωσσικές και πολιτιστικές πτυχές. Επίσης, στα προγράμματα σπουδών του Πανεπιστημίου συμπεριλαμβάνονται μαθήματα βυζαντινής ιστορίας και νέων ελληνικών, προάγοντας με τον τρόπο αυτό την αξία της διεπιστημονικότητας. Τα νέα ελληνικά ως γλώσσα επιλογής στα προγράμματα σπουδών προσφέρονται και στο Πανεπιστήμιο του Bordeaux Montaigne.

Ιδιαίτερη συνεισφορά στον τομέα των κλασικών σπουδών στην Ευρώπη έχει και το Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου με το Ινστιτούτο αρχαίων ελληνικών (Institut de grec ancien), το οποίο ανήκει στη Σχολή φιλολογίας (Faculté des Lettres), και ασχολείται με την εκπαίδευση και την έρευνα στον τομέα της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας. Η μεγάλη συνεισφορά του ινστιτούτου έγκειται στο γεγονός ότι εμβαθύνει σε ζητήματα που αφορούν την ιστορία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και των διαλέκτων της, την ανάλυση και τον σχολιασμό των κειμένων, τη μεθοδολογία εκμάθησης της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (μαθήματα γραμματικής, συντακτικό, ανάγνωση κειμένων, μεταφραστικές ασκήσεις) και ζητήματα λογοτεχνίας (από πρωτότυπα και μεταφρασμένα κείμενα). Επίσης, το Ινστιτούτο δίνει ιδιαίτερη έμφαση στον τομέα της γλωσσολογίας (μελέτη του λεξιλογίου της αρχαίας ελληνικής γλώσσας σε σχέση με άλλες ινδοευρωπαϊκές γλώσσες) και στους τομείς του πολιτισμού και της μυθολογίας.

Η αρχή της διεπιστημονικότητας είναι εμφανής σε αρκετά ιδρύματα της Γαλλίας. Ένα από αυτά είναι και το Πανεπιστήμιο Paul Valéry – Montpellier 3, στο οποίο διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα (αρχαιολογία, ιστορία, λογοτεχνία κ.ά.) συνδυάζονται με τα βασικά εργαλεία ανάλυσης κάθε επιστήμης. Στα προγράμματα σπουδών, αξιοποιώντας όλα τα διαθέσιμα εργαλεία της τεχνολογίας, το πανεπιστήμιο επιτυγχάνει να έχει άρτια δομημένα προγράμματα σπουδών. Επίσης, η ύπαρξη μαθημάτων ενισχυτικής διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας μάς δείχνει πόσο σημαντική θεωρείται η εκμάθησή της. Οι κλασικές σπουδές βασίζονται τόσο στην ανάλυση των κειμένων όσο και στη μελέτη της αρχαίας ελληνικής και λατινικής γλώσσας.

Η προσφορά της École normale supérieure στη μελέτη, διάδοση, διατήρηση και διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γραμματείας είναι σημαντική και πολύτιμη στην Ευρώπη. Η καταγραφή των θεμάτων των γραπτών διαγωνισμών στην ενότητα των αρχαίων ελληνικών (grec), δείχνει την προτίμηση της Σχολή στα έργα των Αριστοφάνη, Ευριπίδη, Λυσία, Πολύβιου, Λουκιανού, Ισοκράτη, Δημοσθένη, Σοφοκλή, Πλάτωνα κ.ά. Το εκπαιδευτικό σύστημα είναι δομημένο με εξετάσεις, που περιλαμβάνουν ασκήσεις σε αρχαία ελληνικά κείμενα στο πρωτότυπο.

Ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός στο γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα μελετάται σε συνδυασμό με τη λατινική γλώσσα και τον πολιτισμό, και θεωρείται αναπόσπαστο κομμάτι της γαλλικής ιστορίας και κουλτούρας. Αυτό είναι προφανές στα περισσότερα προγράμματα κλασικών σπουδών, καθώς επίσης και στις εισαγωγικές εξετάσεις για την École normale supérieure, όπου εκτός των άλλων ενοτήτων (γαλλικά, αγγλικά, φιλοσοφία, γεωγραφία, ιστορία της μουσικής κ.ά.) υπάρχει και αντίστοιχη ενότητα λατινικών και αρχαίων ελληνικών.

Σχετικά με την προτεινόμενη βιβλιογραφία, οι εκδόσεις των έργων αφορούν κυρίως Γάλλους συγγραφείς αλλά εντοπίσαμε και έργα Βρετανών, Ιταλών και άλλων συγγραφέων. Η βιβλιογραφία καλύπτει ευρύ χρονολογικό φάσμα, από το 1921 έως το 2017. Το μεγαλύτερο μέρος της βιβλιογραφίας αφορά έργα που εκδόθηκαν από το 2000 έως το 2017. Η προτεινόμενη βιβλιογραφία, μαζί με τα εγχειρίδια (γραμματική, συντακτικό και λεξικό) και τις σημειώσεις, είναι αρκετά πλούσια ενώ προτείνονται προς μελέτη έργα των Ομήρου, Αριστοτέλη, Ηροδότου, Θουκυδίδη, Αριστοφάνη, Αισχύλου, Σοφοκλή, Ευριπίδη κ.ά.

Όσον αφορά τις ώρες διδασκαλίας, δεν είναι εφικτό να υπολογιστούν αυτές με ακρίβεια, καθώς δεν είναι πάντα διαθέσιμη η σχετική πληροφορία στους επίσημους ιστοτόπους των ιδρυμάτων, αλλά παρατηρήσαμε ότι σε όλα τα ιδρύματα υπάρχει ισόρροπη κατανομή ανάμεσα στα μαθήματα που αφορούν την εκμάθηση της ελληνικής και της λατινικής γλώσσας και γραμματείας.

Οι μεταπτυχιακές σπουδές στον τομέα της κλασικής φιλολογίας δίνουν την ευκαιρία στους φοιτητές να παρακολουθούν μαθήματα αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής λογοτεχνίας και πολιτισμού και να εντρυφήσουν σε σχετικούς κλάδους, όπως η αρχαία ιστορία, η μεσαιωνική ιστορία, η αρχαιολογία, η ιστορία της τέχνης κ.ά.

Ισπανία

Για την Ισπανία επεξεργαστήκαμε μόνο τρία προπτυχιακά προγράμματα σπουδών, από το Universitat de Barcelona και το Universidad Complutense de Madrid: τα δύο αφορούν την κλασική φιλολογία και το τρίτο αφορά το (διπλό) πτυχίο ιστορίας και κλασικής φιλολογίας (Grado de Filología Clásica και Doble Grado en Historia y Filología Clásica).

Οι θεματικές ενότητες που επεξεργαστήκαμε, χωρίζονται σε υποκατηγορίες ή μαθήματα και εντάσσονται στο ευρύτερο πλαίσιο του προγράμματος σπουδών. Αναφέρουμε επιγραμματικά τα γνωστικά αντικείμενα που είναι σχετικά με την αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία και εντοπίστηκαν στα συγκεκριμένα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών:

1. Literatura Grega
2. Textos Grecs
3. Introducción al Griego I
4. Épica y Lírica
5. Historia de Grecia y Roma
6. Gramática Griega
7. Mitología Griega
8. Teatro Griego
9. Sintaxis Griega
10. Literatura griega arcaica y clásica
11. Cultura y sociedad de la Grecia antigua

Στα προγράμματα διδάσκονται μαθήματα σχετικά με τη γραμματική και τις λεξιλογικές δομές της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, γίνεται ανάγνωση, κατανόηση και μετάφραση αρχαίων ελληνικών κειμένων, μελετάται η ιστορία της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας, η αρχαία ελληνική μυθολογία, η αρχαία ελληνική γραμματική, το αρχαίο ελληνικό θέατρο κ.ά. Σχετικά με τον τομέα της έρευνας, στο Πανεπιστήμιο παρουσιάζουν ενδιαφέρον τα ερευνητικά προγράμματα για το γνωστικό αντικείμενο της αρχαίας ελληνικής γραμματείας.

Συμπερασματικά μπορούμε να ισχυριστούμε ότι τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια αναγνωρίζοντας την προσφορά του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού στη σύγχρονη δυτική σκέψη έχουν εντάξει στα προγράμματα σπουδών τη μελέτη των αρχαίων ελληνικών κειμένων και της αρχαίας ελληνικής παιδείας. Αναγνωρίζουν με τον τρόπο αυτόν ότι η

συνεισφορά του κλασικού πολιτισμού δεν περιορίζεται μόνο στις ανθρωπιστικές επιστήμες αλλά επηρεάζει όλες τις μορφές του πολιτισμού. Η επιστήμη της Ευρώπης γεννήθηκε μέσα από τη μελέτη των αρχαίων ελληνικών κειμένων που έχουν διασωθεί. Η ευρωπαϊκή επιστήμη οφείλει στις αρχαίες πηγές τις μεθοδολογικές της βάσεις (εμπειρική – αποδεικτική) και μια σειρά επιστημονικών θεωριών οι οποίες έχουν ελληνική προέλευση. Οι σύγχρονοι Ευρωπαίοι χρησιμοποίησαν τον κλασικό πολιτισμό όχι μόνο ως βάση για να οικοδομήσουν τον δικό τους αλλά και ως κοιτίδα ιδεών των αρχαίων πηγών, έως τις αρχές του 20ού αιώνα.

Στην Ευρώπη η αναγέννηση του αρχαίου πολιτισμού ξεκίνησε τον 12ο αιώνα με τις πρώτες μεταφράσεις ελληνικών κειμένων στα λατινικά. Ο δυτικός πολιτισμός επηρεάστηκε με ποικίλους τρόπους έως τα τέλη του 19ου αιώνα. Ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός έχει προσφέρει στην Ευρώπη μεγάλο πολιτιστικό και πολιτικό προβάδισμα. Είναι προφανές ότι χωρίς τη μελέτη των κλασικών κειμένων δεν μπορούμε να κατανοήσουμε την ιστορία του σύγχρονου δυτικού πολιτισμού.

7.3 Το μέλλον των κλασικών σπουδών

Ένα εμπόδιο στην ενιαία μελέτη του κλασικού κόσμου τίθεται και εντός των κόλπων των κλασικιστών, οι οποίοι, ενστερνιζόμενοι τη θεωρία της εξειδίκευσης των γνωστικών αντικειμένων, χωρίζονται σε αυτούς που μελετούν λατινικά και σε αυτούς που μελετούν αρχαία ελληνικά. Οι ελληνιστές και οι λατινιστές πολλές φορές εκφράζονται δυσμενώς απέναντι σε όσους προσπαθούν να μελετήσουν κείμενα και των δύο γλωσσών. Μπορεί η φιλοσοφία, η αρχαία ελληνική γραμματεία, η πολιτική σκέψη, οι εικαστικές τέχνες να αποτελούν ξεχωριστούς τομείς αλλά είναι εφικτό και να μελετηθούν ταυτόχρονα. Στη σύγχρονη εποχή είναι σπάνιο να έχει κάποιος εις βάθος γνώσεις σε όλους τους τομείς, καθώς η εξειδίκευση είναι προτιμητέα. Το κοινό στοιχείο ανάμεσα στους λατινιστές και τους ελληνιστές είναι η γνώση που αφορά τις γλώσσες (λατινικά, ελληνικά), η οποία είναι απαραίτητη για τη μελέτη κάθε τομέα.

Για να πλησιάσουμε τον αρχαίο κόσμο πρέπει πρωτίστως να έχουμε επίγνωση ότι το μορφωτικό ιδανικό δεν κερδίζεται άπαξ αλλά επιτυγχάνεται συνεχώς κάθε συνειδητή στιγμή, όπως χαρακτηριστικά ανέφερε ο Ιωάννης Θ. Κακριδής σε ομιλία του το 1936 στη Μακεδονική Εκπαιδευτική Εταιρεία της Θεσσαλονίκης «Τα μάτια της ψυχής πάντα ξυπνά και πάντα άγρυπνα. Μόρφωση είτε σ’ έναν λαό είτε σ’ ένα άτομο θα

πει πάλη ανειρήνευτη και πόνος βαθύς. Το μορφωτικό ιδανικό, που ήρθε μια στιγμή και πίστεψε το ξυπνημένο άτομο είτε το έθνος, δεν είναι το τέλος ενός αγώνα, είναι η αρχή του».[261] Τόνισε επίσης ότι «Ο αρχαίος ελληνικός λαός αγάπησε και πίστεψε στον άνθρωπό όσο κανένας άλλος λαός. Πίστεψε στον άνθρωπο που δεν είναι μόνο σώμα ή μόνο ψυχή. Η ξεχωριστή μορφωτική δύναμη του ελληνικού κόσμου βρίσκεται σ' αυτή την ανθρωπολατρεία, σ' αυτήν την απέραντη αισιοδοξία, ότι ο άνθρωπος αξίζει όχι τόσο γι' αυτό που είναι, όσο και γι' αυτό που πρέπει και μπορεί να γίνει».[262]

Μπορεί τα σημερινά προγράμματα σπουδών των πανεπιστημίων να χαρακτηρίζονται από κουλτούρα πολυπολιτισμικότητας, όμως η θέση των ελληνικών σπουδών, ακόμη και εάν προσωρινά είναι περιθωριοποιημένη, δεν κινδυνεύει να εξαφανιστεί. Είναι προφανές ότι τα ελληνικά γράμματα θα κερδίσουν και πάλι τη θέση τους, διότι έχουν κερδίσει τη δοκιμασία του χρόνου καθώς υπάρχουν για περισσότερα από δύο χιλιάδες χρόνια και αποτελούν πλέον βασικό στοιχείο του χαρακτήρα μας και του πολιτισμού μας.[263]

Η αρχαία ελληνική γραμματεία διδάσκεται στα πανεπιστήμια προσαρμοζόμενη στις ανάγκες της εποχής μας με τη χρήση νέων τεχνολογιών για ευκολότερη πρόσβαση. Τα πανεπιστήμια στην Ιταλία, Αγγλία, Γερμανία, Γαλλία και Ισπανία έχουν δημιουργήσει κυψέλες γνώσης, οι οποίες επικοινωνούν μεταξύ τους μέσω ερευνητικών κέντρων, ινστιτούτων, εργαστηρίων, διεθνών οργανισμών, μεγάλων ερευνητικών προγραμμάτων και άλλων μέσων. Οι αρχαίοι Έλληνες προσέφεραν στην Ευρώπη τη μεθοδολογία της σκέψης, της αέναης παρατήρησης και της μελέτης των έμβιων και μη έμβιων όντων γύρω μας. Ο σπόρος της ερευνητικής δραστηριότητας υπάρχει στην Ευρώπη και είναι αυτός που θα αναδομήσει την ανάγκη για μελέτη της αρχαίας ελληνικής γραμματείας η οποία πλέον οφείλει να αντιμετωπιστεί ως διαχρονικό ερευνητικό εργαλείο και ως γνωστικό αντικείμενο για την κατανόηση και την ευημερία του κόσμου.

---

[261] Ι.Θ. Κακριδής, *Ανθρωπιστικά: Ι. Ελληνική Κλασική Παιδεία ΙΙ*, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα [4]2002, σ. 9, 15.

[262] *Στο ίδιο*, σ. 22.

[263] Knox, *Οι αρχαιότεροι νεκροί λευκοί Ευρωπαίοι*, ό.π., σ. 24. Βλ. και E. Vogt, «Η αρχαία ελληνική φιλολογία στους νεότερους χρόνους», στο: H.-G. Nesselrath (επιμ.), *Εισαγωγή στην Αρχαιογνωσία*, τ. Α΄, *Αρχαία Ελλάδα*, επιμ. Δ. Ιακώβ – Α. Ρεγκάκος, Εκδόσεις Παπαδήμα, Αθήνα 2008, σ. 120-135.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Betini Maurizio, «Η Αινειάδα, οι Τρώες και οι Λατίνοι: Μυθολογικά παραδείγματα της πολιτισμικής ταυτότητας», στο Νίκος Γ. Μοσχονάς, Alberto Camerotto, Pontani Filippomaria (επιμ.), *Κλασικοί κατά*, μτφρ. Ηλίας Γιαρένης, Δώρα Κομίνη, Νίκος Μοσχονάς, Σέργιος Μοσχονάς, Ιωάννης Νίκου, εκδ. Γκόνη, Αθήνα 2017, σ. 57-63.

Carpinato Caterina C., «Πού, πώς και γιατί μαθαίνουν οι Ιταλοί Ελληνικά (και Νέα Ελληνικά)», στο *Πρακτικά 1ου Παγκοσμίου Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών*, Δήμος Αθηναίων, Αθήνα 2008, σ. 236-237.

Eklund Bo-Lennart, «Οι νεοελληνικές σπουδές στις σκανδιναβικές χώρες», στο Ιωάννης Καζάζης, Sanya Velcova (επιμ.), *Οι ελληνικές σπουδές στην Ευρώπη: Ιστορική ανασκόπηση από την αναγέννηση ως το τέλος του 20ού αιώνα*, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 137-148.

Galvez Isabel Garcia, «Οι ελληνικές σπουδές στην Ισπανία και την Πορτογαλία», στο Ιωάννης Καζάζης, Sanya Velcova (επιμ.), *Οι ελληνικές σπουδές στην Ευρώπη: Ιστορική ανασκόπηση από την αναγέννηση ως το τέλος του 20ού αιώνα*, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 53-70.

Grafton Antony, «Η αναγέννηση των ελληνικών γραμμάτων», στο Αντώνης Ρεγκάκος (επιμ.), *Νεκρά Γράμματα; Οι κλασικές σπουδές στον 21ο αιώνα,* Πατάκη, Αθήνα 2002, σ. 64-65.

Griffin Jasper, «Ο Όμηρος στην Αγγλία», στο Αντώνης Ρεγκάκος (επιμ.), *Νεκρά Γράμματα; Οι κλασικές σπουδές στον 21ο αιώνα*, Πατάκη, Αθήνα 2002, σ. 71-79.

Καζάζης Ιωάννης Ν., «Μετά την άλωση: Η συμβολή των Βυζαντινών λογίων στη δυτική αναγέννηση», στο Ιωάννης Καζάζης, Sanya Velcova (επιμ.), *Οι ελληνικές σπουδές στην Ευρώπη: Ιστορική ανασκόπηση από την αναγέννηση ως το τέλος του 20ού αιώνα*, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 15-39.

Καζάζης Ιωάννης, Φράγκος Στέφανος, «Οι ελληνικές σπουδές στο Ηνωμένο Βασίλειο», στο: Ιωάννης Καζάζης, Sanya Velcova (επιμ.), *Οι ελληνικές σπουδές*

στην Ευρώπη: Ιστορική ανασκόπηση από την αναγέννηση ως το τέλος του 20ού αιώνα, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 111-112.

Κακριδής Ιωάννης Θ., *Ανθρωπιστικά: Ι. Ελληνική Κλασική Παιδεία ΙΙ*, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα [4]2002 ([1]1942).

Κωνσταντινίδης Κώστας Ν., *Η συμβολή του Βυζαντίου στη διάδοση της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας. Πανηγυρικός λόγος στην εορτή των τριών Ιεραρχών 30 Ιανουαρίου 1995*, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα 1995.

Latacz J., «Σπουδές χωρίς αρχαία ελληνικά και λατινικά; Αδύνατον!», στο Α. Ρεγκάκος (επιμ.), *Νεκρά Γράμματα; Οι κλασικές σπουδές στον 21ο αιώνα*, Πατάκη, Αθήνα 2002, σ. 103-114.

Lloyd-Jones Sir Hugh, «Η κλασική φιλολογία στην Αγγλία του 20ού αιώνα», στο Αντώνης Ρεγκάκος (επιμ.), *Νεκρά Γράμματα; Οι κλασικές σπουδές στον 21ο αιώνα*, Πατάκη, Αθήνα 2002, σ. 87-89.

Μανδηλαράς Βασίλειος Γ., *Κλασική φιλολογία: Ιστοριογράφημα, μελέτη – κριτική. Δυτική Ευρώπη και Νεότερη Ελλάδα,* Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας, Μουσειολογίας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Κέρκυρα 2013.

Marcheselli-Loukas Lucia, «Οι ελληνικές σπουδές στην Ιταλία», στο Ιωάννης Καζάζης, Sanya Velcova (επιμ.), *Οι ελληνικές σπουδές στην Ευρώπη: Ιστορική ανασκόπηση από την αναγέννηση ως το τέλος του 20ού αιώνα*, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 43-52.

Μοσχονάς Νίκος Γ., «Πρόλογος στην ελληνική έκδοση», στο Νίκος Γ. Μοσχονάς, Alberto Camerotto, Pontani Filippomaria (επιμ.), *Κλασικοί κατά*, μτφρ. Ηλίας Γιαρένης, Δώρα Κομίνη, Νίκος Μοσχονάς, Σέργιος Μοσχονάς, Ιωάννης Νίκου, εκδ. Γκόνη, Αθήνα 2017, σ. 9 -12.

Μπόμπας Κωνσταντίνος, «Οι ελληνικές σπουδές από την αναγέννηση ως τις μέρες μας στις γαλλόφωνες ευρωπαϊκές χώρες», στο Ιωάννης Καζάζης, Sanya Velcova (επιμ.), *Οι ελληνικές σπουδές στην Ευρώπη: Ιστορική ανασκόπηση από την αναγέννηση ως το τέλος του 20ού αιώνα*, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 71-93.

Παπαδούρης Παναγιώτης, «Το πανεπιστήμιο στην Ευρώπη τον ύστερο μεσαίωνα: η περίπτωση της ίδρυσης και ανάπτυξης του καθολικού πανεπιστημίου της Leuven», στο *Ιστορία Εκπαίδευσης, 4ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο. Πρακτικά*, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Εργαστήριο Ιστορικού Αρχείου Νεοελληνικής και Διεθνούς Εκπαίδευσης, Πάτρα 2006, σ. [565-570]

(διαθέσιμο διαδικτυακά στη διεύθυνση https://eleie.gr/images/synedria/4---_compressed.pdf (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης 5.2.2023).

Παππάς Θεόδωρος, *Η μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας στις ανθρωπιστικές επιστήμες*, Καρδαμίτσα, Αθήνα ^{2}2016.

—, «Η παράδοση του κειμένου του Αριστοφάνη», στο Θ. Γ. Παππάς, Α. Γ. Μαρκαντωνάτος (επιμ.). *Αττική Κωμωδία: πρόσωπα και προσεγγίσεις*, εισαγωγή Δανιήλ Ι. Ιακώβ, Gutenberg, Αθήνα 2011, σ. 197-262.

—, «Κερκυραίοι λόγιοι κατά τον 16ο αιώνα», στο Δημήτριος Ράιος, Ελένη Χουλιαρά (επιμ.), *Στόμα πάντων δεξιόν. Συγκομιδή αφιερωμένη στη μνήμη του Φάνη Ι. Κακριδή*, Carpe Diem, Ιωάννινα 2021, σ. 144-185.

—, *Προσεγγίσεις στην αρχαία ελληνική παιδεία. Από τον Όμηρο ως τον Ισοκράτη*, Καρδαμίτσα, Αθήνα 2007.

Πράσινες πολιτιστικές διαδρομές στα μνημεία της UNESCO, Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Αθήνα 2020.

Πριόβολου Στέλλα, «Quo vadis Europa? Είναι ουτοπία η Ευρωπαϊκή Ένωση;», στο Νίκος Γ. Μοσχονάς, Alberto Camerotto, Pontani Filippomaria (επιμ.), *Ουτοπία (Ευρώπη) ή πως να γίνουμε Ευρωπαίοι πολίτες*, μτφρ. Ηλίας Γιαρένης, Δώρα Κομίνη, Νίκος Μοσχονάς, Σέργιος Μοσχονάς, Ιωάννης Νίκου, εκδ. Γκόνη, Αθήνα 2020, σ. 301-311.

Ράσης Σπύρος Π., *Τα πανεπιστήμια χθες και σήμερα. Συμβολή στην Ιστορία της Εκπαίδευσης: Η αγγλοσαξονική εμπειρία*, Παπαζήση, Αθήνα 2004.

Ρεγκάκος Αντώνης, «Η κλασική φιλολογία τον 21ο αιώνα», στο Αντώνης Ρεγκάκος (επιμ.), *Νεκρά Γράμματα; Οι κλασικές σπουδές στον 21ο αιώνα*, Πατάκη, Αθήνα 2002, σ. 13-23.

Rodighiero A., «Βάρβαροι υπερπόντιοι», στο N. Μοσχονάς, C Alberto, P. Filippomaria (επιμ.), *Κλασικοί κατά*, μτφρ. Ηλίας Γιαρένης, Δώρα Κομίνη, Νίκος Μοσχονάς, Σέργιος Μοσχονάς, Ιωάννης Νίκου, εκδ. Γκόνη, Αθήνα 2017, σ. 21-41.

Σαρίσχουλη Παναγιώτα, «Οι ελληνικές σπουδές στα ακαδημαϊκά ιδρύματα των γερμανόφωνων χωρών», στο Ιωάννης Καζάζης, Sanya Velcova (επιμ.), *Οι ελληνικές σπουδές στην Ευρώπη: Ιστορική ανασκόπηση από την αναγέννηση ως το τέλος του 20ού αιώνα*, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 149-170.

Schwinge Ernst-Richard, «Η Κλασική Φιλολογία στην εποχή του Goethe», στο Αντώνης Ρεγκάκος (επιμ.), *Νεκρά Γράμματα; Οι κλασικές σπουδές στον 21ο αιώνα*, Πατάκη, Αθήνα 2002, σ. 91-101.

Σμαρνάκης Γιάννης, *Βυζαντινή αναγέννηση και ουτοπία: Ο Πλήθων και το Δεσποτάτο του Μοριά*, Ευρασία, Αθήνα 2017.

Στεργέλλης Αριστείδης Α., *Τα δημοσιεύματα των Ελλήνων σπουδαστών του Πανεπιστημίου της Πάδοβας τον 17ο και 18ο αι*, Επιστημονική Διατριβή, Φιλολογικός Σύλλογος Παρνασσός, Αθήνα 1970.

Συρόπουλος Σπύρος, «Τα μαθήματα της ελληνικής αρχαιογνωσίας στα αναλυτικά προγράμματα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Αγγλία και στις Η.Π.Α», στο Γιώργος Κόκκινος, Ειρήνη Νάκου (επιμ.), *Προσεγγίζοντας την ιστορική εκπαίδευση στις αρχές του 21ου αιώνα*, Μεταίχμιο, Αθήνα 2006, σ. 237-264.

Ελληνόγλωσσες μεταφράσεις ξένων έργων

Barbier Frederic, *Ιστορία του βιβλίου*, μτφρ. Μαρία Παπαηλιάδη, Μεταίχμιο, Αθήνα 2001.

Creswell John W., Creswell David J., *Σχεδιασμός έρευνας. Προσεγγίσεις ποιοτικών, ποσοτικών και μεικτών μεθόδων*, μτφρ. Φωτεινή Βενετσάνου, Προπομπός, Αθήνα 2019.

De Romilly Jacqueline, *Παιχνίδι φωτός στην Ελλάδα*, μτφρ. Κατερίνα Μηλιαρέση, Μπάμπης Αθανασίου, Το Άστυ, Αθήνα 1996.

Dover Kenneth, «Ο γραπτός και προφορικός λόγος», στο Brian A. Sparkes (επιμ.), *Ελληνικός πολιτισμός*, μτφρ. Μαρία Λεβεντοπούλου, Ινστιτούτο του Βιβλίου – Α. Καρδαμίτσα, Αθήνα 2002, σ. 183-184.

Glesne Corrine, *Η ποιοτική έρευνα. Οδηγός για νέους επιστήμονες*, μτφρ. Γιώργος Κουλαουζίδης, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα 2017.

Goldhill Simon, *Ποιος χρειάζεται τους Έλληνες; Ποιος χρειάζεται τα ελληνικά; Έριδες στην πολιτιστική ιστορία του Ελληνισμού*, μτφρ. Γιώργος Κουσουνέλος, Ενάλιος, Αθήνα 2003.

Hanson Victor Davis, Heath John, *Ποιος σκότωσε τον Όμηρο; Ο θάνατος της κλασικής παιδείας και η αποκατάσταση της ελληνικής σοφίας*., μτφρ. Ρένα Καρακατσάνη, Κάκτος, Αθήνα 1999.

Hunger H., *Ο κόσμος του βυζαντινού βιβλίου. Γραφή και ανάγνωση στο Βυζάντιο*, μτφρ. Γ. Βασίλαρος, Ινστιτούτο του Βιβλίου – Μ. Καρδαμίτσα, Αθήνα 1995.

Knox Benrnard, *Οι αρχαιότεροι νεκροί λευκοί Ευρωπαίοι άνδρες και άλλες σκέψεις για την κλασική παιδεία*, μτφρ. Νίκος Νταγιαντάς, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2005.

Lefkowitz Mary, *Η μαύρη Αθηνά. Μύθοι και πραγματικότητα ή οι παραποιήσεις του «αφροκεντρισμού»*, μτφρ. Νάσος Κυριαζόπουλος, Κάκτος, Αθήνα 1997.

Mioni Elpidio, *Εισαγωγή στην ελληνική παλαιογραφία*, μτφρ. Νικόλαος Μ. Παναγιωτάκης, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1998.

Ordine Nuccio, *Η χρησιμότητα του άχρηστου. Μανιφέστο με ένα δοκίμιο του Abraham Flexner*, μτφρ. Ανταίος Χρυσοστομίδης, Άγρα, Αθήνα 2014.

Reynolds Leighton Durham, Wilson Nigel Guy, *Αντιγραφείς και φιλόλογοι. Το ιστορικό της παράδοσης των κλασικών κειμένων*, μτφρ. Νικόλαος Μ. Παναγιωτάκης, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1989.

Russo Lucio, *Προς τι η κλασική παιδεία. Συνηγορία ενός μη κλασικιστή*, μτφρ. Κούλα Καφετζή, Δίαυλος, Αθήνα 2019.

Szlezák, Thomas Alexander, *Τι οφείλει η Ευρώπη στους Έλληνες. Η θεμελίωση του πολιτισμού της Ευρώπης στην ελληνική αρχαιότητα*, επιμ. Λ. Μπενάκης – Κ. Γαρίτσης, Ακαδημία Αθηνών, Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Φιλοσοφίας, Αθήνα 2012.

Snell Bruno, *Η ανακάλυψη του πνεύματος. Ελληνικές ρίζες της ευρωπαϊκής σκέψης*, μτφρ. Δανιήλ Ι. Ιακώβ, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1989.

—, *Οι αρχαίοι Έλληνες και εμείς*, μτφρ. Αλεξάνδρα Μελίστα, Ίνδικτος, Αθήνα 1997.

Thomas Rosalind, *Γραπτός και προφορικός λόγος στην Αρχαία Ελλάδα*, μτφρ. Δημήτρης Κυρτάτας, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2001.

Wilson, Nigel G., *Από το Βυζάντιο στην Αναγέννηση. Ελληνικές σπουδές κατά την ιταλική Αναγέννηση*, μτφρ. Φ. Πρεβεδούρου- Γεωργίνη, Λιβάνης, Αθήνα 1994.

Vogt, Ernst, «Η αρχαία ελληνική φιλολογία στους νεότερους χρόνους», στο: H.-G. Nesselrath (επιμ.), *Εισαγωγή στην Αρχαιογνωσία*, τ. Α΄, *Αρχαία Ελλάδα*, επιμ. Δ. Ιακώβ – Α. Ρεγκάκος, Εκδόσεις Παπαδήμα, Αθήνα 2008, σ. 120-135.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Armytage Walter Harry Green, *Four Hundred Years of English Education*, Cambridge University Press, Cambridge 1970.

Bourdieu Pierre, *The State Nobility: Elite Schools in the Field of Power*, Stanford University Press, California 1996.

Ciccolella Federica, Silvano Luigi, *Teachers, Students, and Schools of Greek in the Renaissance*, Series: Brill's studies in intellectual history, τ. 264, Brill, Leiden – Boston 2017.

De Romilly, Jacqueline, *Pourquoi la Grèce?*, France Loisirs, Paris 1993.

Gesner Conrad, *Bibliotheca Universalis, sive Catalogus omnium scriptorum, in tribus linguis, Latina, Graeca, & Hebraica: extantium & non extantium, veterum & recentiorum, doctorum & indoctorum, publicatorum & in Bibliothecis latentium* […], Christoph Froschauer, Zurich September 1545.

Parker Irene, *Dissenting academies in England: Their Rise and Progress and their Place among the Educational Systems of the Country*, Cambridge University Press, Cambridge 1914.

Sanz Nuria, Bergan Sjur (eds), *The Heritage of European Universities*, Higher Education Series No. 7, Council of Europe, Strasbourg ^{2}2006.

Διαδικτυακές πηγές

European Commission, European Education Area, Quality Education and Training for All: https://ec.europa.eu/education/policies/higher-education/about-higher-education-policy_el

European Commission, Eurydice, National Education Systems, Italy: https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/italy

European Commission, EACEA National Policies Platform, Eurydice, United Kingdom – England, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/united-kingdom-england_en

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, https://ec.europa.eu/info/index_el

L'association Human-Hist, https://humanhist.com/culture/autun-capitale-des-langues-anciennes/The European Consorti-um for Accreditation in Higher Education (ECA), http://ecahe.eu/home/about/

Quatro dei Titoli Italiani, Ministero dell'Istruzione, dell'Università, e della Ricerca, Centro di Informazione sulla Mobilità e le Equivalenze Accademiche, QTI, http://www.quadrodeititoli.it/index.aspx?IDL=1

SCImago Institutions Rankings, https://www.scimagoir.com/rankings.php?sector=Higher%20educ

The International Association of Universities, https://iau-aiu.net/

The National Archives on behalf of HM Government, https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/40/contents

The World Higher Education Database, WHED, https://www.whed.net/home.php

Tuttitalia, Italia, Scuole, Liceo Classico, https://www.tuttitalia.it/scuole/liceo-classico/

UKuni (UK University Rankings), https://www.ukuni.net/uk-ranking/subject/classics-and-ancient-history

UNESCO Institute for Lifelong Learning, https://uil.unesco.org/unesco-institute

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Πράσινες Πολιτιστικές Διαδρομές στα ελληνικά μνημεία της UNESCO.pdf, https://www.culture.gov.gr/

Ιταλικά πανεπιστήμια:

Università degli Studi del Piemonte Orientale “Amedeo Avogadro”, https://www.uniupo.it/it,

Università degli Studi di Bari “Aldo Moro”, https://www.uniba.it/

Università degli Studi di Cagliari, https://www.unica.it/unica/

Università degli Studi di Catania, https://www.unict.it/

Università degli Studi di Firenze, https://www.unifi.it/

Università degli Studi di Genova, https://unige.it/it/

Università degli Studi di Macerata, https://www.unimc.it/it

Università degli Studi di Milano, https://www.unimi.it/it

Università degli Studi di Napoli “Federico II”, http://www.unina.it

Università degli Studi di Padova, https://www.unipd.it/

Università degli Studi di Palermo, https://www.unipa.it/

Università degli Studi di Pavia, https://web.unipv.it/,

Università degli Studi di Perugia, https://www.unipg.it/

Università degli Studi di Pisa, https://www.unipi.it/

Università degli Studi di Roma “La Sapienza”, https://www.uniroma1.it/it

Università degli Studi di Salerno, https://www.unisa.it/

Università degli Studi di Siena, https://www.unisi.it/

Università degli Studi di Torino, https://www.unito.it/
Università degli Studi di Verona, https://www.univr.it/it/
Università del Salento, https://www.unisalento.it/
Università di Bologna – L'Alma Mater Studiorum, https://www.unibo.it/it

Αγγλικά πανεπιστήμια:

Birkbeck, University of London, https://www.bbk.ac.uk/
Durham University, https://www.durham.ac.uk/
King's College London, https://www.kcl.ac.uk/
Newcastle University, https://www.ncl.ac.uk/
The Open University, https://www.open.ac.uk/
University College London (UCL), https://www.ucl.ac.uk/
University of Birmingham, https://www.birmingham.ac.uk/
University of Bristol, https://www.bristol.ac.uk/
University of Cambridge, https://www.cam.ac.uk/
University of Exeter, https://www.exeter.ac.uk/
University of Kent, https://www.kent.ac.uk/
University of Leeds, https://www.leeds.ac.uk/
University of Lincoln, https://www.lincoln.ac.uk/
University of Liverpool, https://www.liverpool.ac.uk/
University of Manchester, https://www.manchester.ac.uk/
University of Nottingham, https://www.nottingham.ac.uk/
University of Oxford, https://www.ox.ac.uk/
University of Reading, http://www.reading.ac.uk/
University of Warwick, https://warwick.ac.uk/
University of Winchester, https://www.winchester.ac.uk/

Γερμανικά πανεπιστήμια:

Freie Universität Berlin, https://www.fu-berlin.de/
Friedrich-Alexander Universität – Erlangen – Nurnberg, https://www.fau.de/
Universität Bamberg – Otto-Friedrich, https://www.uni-bamberg.de/

Universität Bonn – Rheinische Friedrich-Wilhelms, https://www.uni-bonn.de/en
Universität des Saarlandes, https://www.uni-saarland.de/start.html
Universität Freiburg – Albert-Ludwigs, https://uni-freiburg.de/
Universität Göttingen – Georg-August, https://www.uni-goettingen.de/
Universität Halle-Wittenberg – Martin-Luther, https://www.uni-halle.de/
Universität Hamburg, https://www.uni-hamburg.de/
Universität Hannover – Gottfried Wilhelm Leibniz, https://www.uni-hannover.de/de/
Universität Heidelberg, https://www.uni-heidelberg.de/de
Universität Jena, Friedrich-Schiller, https://www.uni-jena.de/
Universität Konstanz, https://www.uni-konstanz.de/
Universität Mainz – Johannes Gutenberg, https://www.uni-mainz.de/
Universität Marburg – Philipps, https://www.uni-marburg.de/de
Universität München – Ludwig-Maximilians, https://www.lmu.de/de/index.html
Universität Potsdam, https://www.uni-potsdam.de/de/
Universität Rostock, https://www.uni-rostock.de/
Universität Trier, https://www.uni-trier.de/
Universität zu Köln, https://www.uni-koeln.de/

Γαλλικά πανεπιστήμια:

Aix-Marseille Université, https://www.univ-amu.fr/
École normale supérieure – PSL, https://www.ens.psl.eu/
Sorbonne Université, https://www.sorbonne-universite.fr/
Université Bordeaux Montaigne, https://www.u-bordeaux-montaigne.fr/fr/index.html
Université Clermont-Auvergne, https://www.uca.fr/
Université Cote d'Azur, https://univ-cotedazur.fr/
Université de Bourgogne, https://www.u-bourgogne.fr/
Université de Bretagne Occidentale, https://nouveau.univ-brest.fr/
Université de Lille, https://www.univ-lille.fr/
Université de Limoges, https://www.unilim.fr/
Université de Lorraine, https://www.univ-lorraine.fr/
Université de Nantes, https://www.univ-nantes.fr/
Université de Pau et des Pays de l'Adour, https://www.univ-pau.fr/fr/index.html
Université de Perpignan Via Domitia, https://www.univ-perp.fr/

Université de Picardie Jules Verne, https://www.u-picardie.fr/
Université de Reims Champagne-Ardenne, https://www.univ-reims.fr/
Université de Strasbourg, https://www.unistra.fr/
Université Grenoble-Alpes, https://www.univ-grenoble-alpes.fr/
Université Paul Valéry – Montpellier 3, https://www.univ-montp3.fr/fr
Université Rennes 2, https://www.univ-rennes2.fr/

Ισπανικά πανεπιστήμια:

Universidad Complutense de Madrid, https://www.ucm.es/english
Universitat de Barcelona, https://www.ub.edu/web/portal/ca/

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ

1. Ιταλία 463
2. Αγγλία 475
3. Γερμανία 497
4. Γαλλία 509

1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ – ΙΤΑΛΙΑ

A/A	**Institution (Ίδρυμα)**	**URL (δικτυακός τόπος)**	**Location (Περιοχή)**	**Department / faculty (Τμήμα / Σχολή)**	**Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)**	**Length (έτη)**	**Title / Modules (Τίτλος / Ενότητα)**	**Credit value (πιστωτικές μονάδες) CFU/ECTS**	**Year (Έτος)**	**Information (Πληροφορίες)**	**Year of establishment (Έτος ίδρυσης)**
1	Università degli Studi di Roma "La Sapienza"	Study plan | Catalogo dei Corsi di studio (uniroma1.it)	Piazzale Aldo Moro, Roma	Faculty: Lettere e Filosofia	Classics	3	1. Lingua Greca antica (6 CFU) 2. Storia Greca (6 CFU) 3. Cultura e letteratura greca (6 CFU)	6	1	Orientamento unico	1303
							4. Storia Greca (6 CFU) 5. Filologia Classica (12 CFU) 6. Archeologia Classica (6 CFU)	6,12	2		
							7 . Filologia Classica (12 CFU) 8. Storia della Filosofia Antica (6 CFU) 9. Papirologia (6 CFU)	12	3	Orientamento unico / Optional Groups	
2	L'Alma Mater Studiorum - Università di Bologna	https://corsi.unibo.it/1cycle/Humanities/course-structure-diagram/piano/2022/8850/906/000/2022	Bologna	Dipartimento Filologia Classica e Italianistica - FICLIT	Lettere	3	1. Lingua Greca (6 CFU)	6	1	Curriculum Classico / Compulsory courses	1088
							2. Archeologia e Storia dell'Arte Greca 1 (6 CFU) 3.Storia Greca (12 CFU) 4. Letteratura Greca (12 CFU)	6,12	2		
							5. Archeologia e Storia dell'Arte Greca 1 (6 CFU) 6. Epigrafia e Istituzioni Greche 1 (6 CFU) 7. Numismatica 1 (6 CFU) 8. Storia della Lingua Greca (12 CFU) 9. Paleografia Greca (6 CFU) 10. Storia della Filosofia (6 CFU)		3	_	
	L'Alma Mater Studiorum - Università di Bologna	https://corsi.unibo.it/1cycle/CulturalHeritage/course-structure-diagram/piano/2022/9076/000/000/2022	Ravenna	Beni Culturali - DBC	Beni Culturali		1. Archeologia e Storia dell'Arte Greca (6 CFU) 2. Storia Greca (12 CFU) 3. Lingua e Letteratura Greca (6 CFU) 4. Letteratura Teatrale Classica (12 CFU)		1	Μαθήματα επιλογής σε δύο διαφορετικά πεδία	
							5. Numismatica Greca e Romana (6 CFU)	6	3	Δύο μαθήματα που επιλέ-γονται μεταξύ 12 CFU	
3	Università degli Studi di Genova	https://servizionline.unige.it/unige/stampa_manifesto/PD/2021/8457.html	Genova	DIRAAS (Dipartimento di Italianistica, Romanistica, Antichistica, Arti e Spettacolo)	Lettere*	3	1. Storia Greca (9 CFU) 2. Archeologia e Storia dell'arte Greca e Romana (6 CFU) 3. Letteratura Greca (9 CFU) 4. Teatro e drammaturgia dell'antichita' (6 CFU)	6,9	1	* Προγράμματα σπουδών τα οποία έχουν μαθήματα με αντίστοιχο ή παρόμοιο αντικείμενο ή συναφείς θε-ματικές ενότητες: 1. Classe delle lauree in Filosofia 2. Classe delle lauree in Storia Piano di Studi: Classico	1481
							5. Storia Greca (6 CFU) 6. Letteratura Greca (6 CFU)	6	1	Piano di Studi: Moderno - GE	
							7. Teatro e drammaturgia dell'antichita' (6 CFU)			Musica e Spettacolo -GE	
							8. Storia della Lingua Greca (9 CFU) 9. Storia della filosofia antica (6 CFU)	6,9	2	Piano di Studi: Moderno - GE	
							10. Archeologia delle scritture egee (6 CFU) 11. Tradizione dei Testi Classici (6 CFU)	6	3	Piano di Studi: Classico - GE	

A/A	Institution (Ιδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα / Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules (Τίτλος / Ενότητα)	Credit value (πιστωτικές μονάδες) CFU/ECTS	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							12. Storia della Filosofia Antica (6 CFU)				
		Programmazione Didattica: CONSERVAZIONE DEI BENI CULTURALI | Università di Genova (unige.it)			Beni Culturali		1. Archeologia e antichita' egee (6 CFU) 2. Storia Greca (9 CFU)	6,9	1	Piano di Studi: Beni Archeologici -GE	
							3. Archeologia e Storia dell'Arte Greca e Romana (12 CFU)	12	1	Piano di Studi:Beni Storico - Artistici -GE	
							4. Lingua e Letteratura Greca (6 CFU) 5. Archeologia e Storia dell'Arte Greca e Romana (12 CFU) 6. Papirologia (6 CFU)	6, 12	2	Piano di Studi: Beni Archeologici -GE	
						3	7. Archeologia e storia dell'Arte Greca e Romana (9 CFU)	9		Piano di studi: Beni Archivistici e Library - GE	
4	Università degli Studi di Torino	https://cdslettere.campusnet.unito.it/do/corsi.pl/Search?title=Corsi%20e%20moduli;first=0	Torino	Dipartimento di Studi Umanistici	Lettere*	3	1. Antichità egee (6 CFU)	6	Periodo da definire	Προγράμματα σπουδών τα οποία έχουν μαθήματα με συναφείς θεματικές ενότητες: 1. Culture e Letterature del mondo moderno 2. Discipline delle Arti, della Musica e dello Spettacolo (interdipartimentale con Informatica) 3. Lingue e culture dell'Asia e dell'Africa 4. Scienze della comunicazione (interdipartimentale con Culture, politica e società)	1404
							2. Antropologia del Mondo Antico (6 CFU) 3. Archeologia Classica C (6 CFU) 4. Archeologia Storia dell'Arte Greca (6 CFU) 5. Cultura Letteraria della Grecia Antica Mod. 1 (6 CFU) 6. Cultura Letteraria della Grecia Antica Mod. 2 (6 CFU)		3	Frequenza: Facoltativa (Συχνότητα: Προαιρετική)	
							7. Civiltà Greca Mod. 1 (6 CFU)		2,3		
							8. Civiltà Greca Mod. (6 CFU)				
							9. Elementi di metrica Greca e Latina (6 CFU)			–	
							10. Filologia Classica (6 CFU)				
							11. Filosofia Antica (6 CFU)				
							12. Fondamenti di Lingua Greca (6 CFU)	6	1,2,3		
							13. Letteratura Greca a Mod. 2 (12 CFU)	12	1		
							14. Letteratura Greca a Mod. 1 (6 CFU)	6			
							15. Letteratura Greca B (12 CFU)	12			
							16. Letteratura Greca C (12 CFU)				
							17. Letteratura Greca frammentaria (6 CFU)	6	2,3		

A/A	Institution (Ιδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα / Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules (Τίτλος / Ενότητα)	Credit value (πιστωτικές μονάδες) CFU/ECTS	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							18. Lingua Greca - Laboratorio 1 (6 CFU)		–		
							19. Lingua Greca - Laboratorio 2 (6 CFU)				
							20. Medicina Greca (6 CFU)		–		
							21. Mitologia Classica (6 CFU)		1		
							22. Paesaggio epigrafico del mondo Greco (6 CFU)				
							23. Papirologia (6 CFU)				
							24. Propedeutica alla Filologia Greca (6 CFU)		2,3		
							25. Storia della Civiltà Greca (6 CFU)		1		
							26. Storia della Filosofia Antica (6 CFU)		3		
							27. Storia della Lingua Greca (6 CFU)		1,2,3		
							28. Storia della Lingua Greca B (6 CFU)				
							29. Storia Greca A (6 CFU)		1		
							30. Storia Greca B (Corso Aggregato) 6 CFU		1,2		
							31. Storia Greca e Romana A - corso integrato (12 CFU)	12			
							32. Storia Greca e Romana B - corso integrato (12 CFU)				
							33. Storia Greca: esegesi delle fonti (6 CFU)	6	–		
							34. Storia Greca: Seminario (6 CFU)		3		
							35. Teatro Greco (6 CFU)		1		
5	Università degli Studi di Milano	https://lettere.cdl.unimi.it/it/studiare/presentazione-piano-di-studio	Milano	Dipartimento di Studi Letterari, Filologici e Linguistici	Lettere** /Curriculum: Scienze dell' Antichita*	3	Έξι πιστωτικές μονάδες για τα ακόλουθα μαθήματα: 1. Letteratura Greca (12 CFU) 2. Papirologia 3. Letteratura Greca – Corso Avanzato 4. Grammatica Greca 5. Storiadella Culturaedella Filologia Classica 6. Filologia Umanistica Έξι πιστωτικές μονάδες σε ένα από τα ακόλουθα μαθήματα που σχετίζονται με τον Κλασικό κόσμο, εφόσον δεν έχουν ήδη επιλεχθεί (6 CFU): 7. Storia Greca 8. Antichità E Istituzioni Greche 9. Epigrafia Greca 10. Numismatica Antica 11. Papirologia 12. Archeologia e Storia dell'arte Greca 13. Storia dell'Archeologia Classica 14. Letteratura Greca corso avanzato 15. Grammatica Greca 16. Storia della cultura e della Filologia Classica Εννέα ή έξι πιστωτικές μονάδες σε έναν από τους παρακάτω ιστορικούς κλάδους (9 ή 6 CFU): 17. Storia Greca	6,12	1	* Μαθήματα με παρόμοιες θεματικές ενότητες και για το: Curriculum Mode. ** Προγράμματα σπουδών τα οποία έχουν μαθήματα με αντίστοιχο ή παρόμοιο αντικείμενο ή συναφείς θεματικές ενότητες: 1. Filosofia 2. Scienze dei beni culturali 3. Storia	1924

A/A	Institution (Ιδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα / Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules (Τίτλος / Ενότητα)	Credit value (πιστωτικές μονάδες) CFU/ECTS	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							18. Storia Romana 19. Storia Medievale 20. Storia Moderna 21. Storia Contemporanea 22. Storia dell'Italia Medievale 23. Storia del Risorgimento Έξι πιστωτικές μονάδες σε δύο από τα ακόλουθα μαθήματα εφόσον δεν έχουν ήδη επιλεχθεί (6 CFU) 24. Diritto Greco 25. Storia Greca 26. Antichità e istituzioni Greche 27. Epigrafia Greca 28. Numismatica Antica 29. Papirologia 30. Archeologia e storia dell'Arte Greca 31. Religioni del mondo Classico 32. Antropologia del mondo Classico 33. Letteratura Greca 34. Letteratura Greca corso avanzato				
							35. Grammatica Greca 36. Filologia Classica 37. Storia Greca 38. Storia della Filosofia Antica 39. Archeologia e Storia dell'Arte Greca 40. Diritto Greco 41. Storia Greca	6	2	_	
							42. Antichità e istituzioni Greche 43. Epigrafia Greca) 44. Papirologia 45. Archeologia e storia dell'Arte Greca 46. Letteratura Greca 47. Letteratura Greca corso avanzato 48. Grammatica Greca 49. Filologia Classica 50. Storia della Cultura e della Filologia Classica Έξι πιστωτικές μονάδες σε έναν από τους ακόλουθους Κλάδους: 51. Storia Greca				

A/A	Institution (Ιδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα / Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules (Τίτλος / Ενότητα)	Credit value (πιστωτικές μονάδες) CFU/ECTS	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							52. Antichità e istituzioni Greche 53. Epigrafia Greca 54. Numismatica Antica 55. Papirologia 56. Archeologia e storia dell'Arte Greca 57. Storia dell'Archeologia Classica 58. Religioni del mondo Classico 59. Antropologia del mondo Classico 60. Linguistica Generale 61. Letteratura Greca corso avanzato 62. Grammatica Greca 63. Storia della cultura e della Filologia Classica		3		
6	Università degli Studi di Palermo	2099 - LETTERE | Università degli Studi di Palermo (unipa.it)	Palermo	Dipartimento:Scienze Umanistiche	Lettere	3	1. Retorica e teoria dell' Argomentazione (6 CFU) 2. Storia Greca (12 CFU) 3. Lingua e Letteratura Greca I (12 CFU)	6,12	1	Curriculum: Classico / Modalita di frequenza: Facoltativa	1806
							4. Lingua e Letteratura Greca Ii (12 CFU) 5. Tradizione dei Testi Classici (12 CFU)	12	2		
							6. Archeologia Classica (9 CFU) 7. Cultura Greca Insegnamento Non Attivato * 12 CFU 8. Istituzioni di Filologia Classica (6 CFU)	6,12	3		
		https://www.unipa.it/dipartimenti/scienzeumanistiche/cds/studifilosoficiestorici2184			Corso di Laurea in Studi filosofici e storici		1. Storia della Filosofia (12 CFU)	12	1	Curriculum: Studi Filosofici	
							2. Storia della Filosofia Antica (6 CFU) 3. Storia Greca (6 CFU)	6	2		
							4. Retorica e teoria dell'argomentazione (6 CFU)		3		
7	Università degli Studi di Siena	Studi letterari e filosofici | OrientarSI (unisi.it)	Sienna	Dipartimento Scienze storiche e dei beni culturali	Lettere*		1. Lingua e Letteratura Greca Arcaica e Classica (12 Crediti) 2. Storia Greca (6 Crediti) 3. Storia economica e sociale del mondo Greco (6 Crediti)	6,12	1	Lettere Classiche / Η ενότητα Studi letterari e filosofici διαθέτει 3 κατευθύνσεις με συναφείς θεματικές ενότητες: 1. Lettere Moderne 2. Filosofia 3. Lettere Classiche	1240
							4. Lingua e Letteratura Greca - età Ellenistica ed Imperiale (12 Crediti) 5. Archeologia Classica - (9 Crediti)	9,12	2	Lettere Classiche / Η ενότητα Scienze storiche e del patrimonio culturale διαθέτει 4 προγράμματα σπουδών τα οποία έχουν μαθήματα με συναφείς θεματικές ενότητες: 1. Archeologia 2. Storia e Documentazione 3. Storia dell' Arte 4. Spettacolo	
							6. Storia della Filosofia Antica - (6 Crediti)	6	3	Lettere Classiche	
					Beni culturali		1. Civiltà Classica (12 Crediti)	12	1	Curricula: Archeologia	
							2. Archeologia Greca (6 Crediti)	6	2		

A/A	Institution (Ιδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα / Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules (Τίτλος / Ενότητα)	Credit value (πιστωτικές μονάδες) CFU/ECTS	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
		https://orientarsi.unisi.it/studio/offerta-didattica/triennali					3. Paleografia (6 Crediti)				
							4. Codicologia A (6 Crediti) 5. Storia Greca Iii - (9 Crediti) 6. Civiltà Classica (12 Crediti)	6,9,12	1	Curricula: Storia e Documentazione	
							7. Paleografia (9 Crediti) 8. Storia Greca Iii - (9 Crediti)	9	2		
							9. Storia Greca -corso avanzato - (6 Crediti)	6	3		
8	Università degli Studi di Perugia	https://www.unipg.it/didattica/corsi-di-laurea-e-laurea-magistrale/archivio/offerta-formativa-2021-22?idcorso=205&annoregolamento=2021&tab=INS	Perugia	Dipartimento di lettere - lingue, letterature e civilta' antiche e moderne	Lettere */ Curriculum : Classico, Moderno		1. Storia Greca (12 CFU) – Obbligatorio 2. Archeologia Greca (6 CFU) - Obbligatorio	6,12	1	Curriculum :Classico / Area umanistica - Corsi di Laurea: 1. Beni culturali 2. Filosofia e scienze e tecniche psicologiche 3. Lettere 4. Lingue e culture straniere 5. Scienze dell'educazione 6. Scienze per l'investigazione e la sicurezza (Sede di Narni)	1308
							3. Filologia Classica (6 CFU) - Opzionale	6	2	Curriculum :Classico	
8	Università degli Studi di Perugia	https://www.unipg.it/didattica/corsi-di-laurea-e-laurea-magistrale/archivio/offerta-formativa-2021-22?idcorso=205&annoregolamento=2021&tab=INS	Perugia	Dipartimento di lettere - lingue, letterature e civilta' antiche e moderne	Lettere / Curriculum : Classico, Moderno	3	4. Storia del Teatro e dello Spettacolo (12 CFU) Opzionale	12	2	Curriculum : Moderno	1308
							5. Storia del Teatro e dello Spettacolo (6 CFU) Opzionale	6			
							6. Epigrafia Greca (6 CFU) - Opzionale 7. Letteratura Greca (6 CFU) - Obbligatorio			Curriculum: Classico	
							8. Drammaturgia Classica (6 CFU) – Opzionale 9. Letteratura Greca (6 CFU) - Opzionale 10. Storia della Filosofia I - (6 CFU) - Opzionale		3		
							Ομάδες μαθημάτων επιλογής για το 1ο, 2ο, 3ο έτος, ενδεικτικά: 11. Epigrafia Greca (6 CFU) - Classico 12. Filologia Classica (6 CFU) - Classico 13. Storia del Teatro e dello Spettacolo 12 CFU 14. Archeologia Greca (6 CFU) - Moderno 15. Lingua Greca (6 CFU) - Moderno	6,12	1,2,3	Curriculum: Classico, Moderno	
		https://www.unipg.it/didattica/corsi-di-laurea-e-laurea-magistrale/archivio/offerta-formativa-2021-22?idcorso=288&annoregolamento=2021&tab=INS			Beni culturali		1. Cultura e Letteratura Greca (6 CFU) - Opzionale 2. Storia Greca (9 CFU) - Opzionale 3. Archeologia e Storia dell'Arte Greca e Romana (12 CFU) - Obbligatorio	6,9,12	1	Comune a tutti i curricula	
							Ομάδες μαθημάτων επιλογής για το 1ο, 2ο, 3ο.έτος. Ενδεικτικά: 4. Cultura e Letteratura Greca (6 CFU) 5. Storia Greca (9 CFU)	6,9	_	Curriculum :Antropologia	
							6. Cultura e Letteratura Greca (6 CFU)	6	_	Curriculum :Archeologia	

A/A	Institution (Ιδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα / Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules (Τίτλος / Ενότητα)	Credit value (πιστωτικές μονάδες) CFU/ECTS	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
9	Università degli Studi di Salerno	https://corsi.unisa.it/lettere	Salerno (Fisciano)	Dipartimento di Studi Umanistici	Lettere / Curriculum: Classico, Moderno		1. Lingua e Letteratura Greca I (12 CFU) - Obbligatorio	12	1	Curriculum Lettere Classiche	1968
							2. Storia Greca (12 CFU) - Obbligatorio 3. Filologia Classica (12 CFU) - Obbligatorio 4. Grammatica Greca e Latina (9 CFU)	9,12	2		
							5. Laboratorio di Greco (3 CFU) 6. Storia del Teatro e della drammaturgia antica (6 CFU)	3	3	Curriculum Lettere Moderne	
							7. Letteratura Greca e sua Ricezione Moderna (6 CFU) 8. Lingua e Letteratura Greca Ii - Obbligatorio (6 CFU) 9. Paleografia Greca (6 CFU) 10. Papirologia (6 CFU) 11. Storia della Filosofia Antica (6 CFU)	6		Curriculum Lettere Classiche	
		https://corsi.unisa.it/scienze-dei-beni-culturali/didattica/insegnamenti		Dipartimento di Scienze del Patrimonio Culturale	Beni culturali		1. Archeologia e storia dell'Arte Greca e Romana (6 CFU)		1	Curriculum Archeologico	
							2. Archeologia della Magna Grecia e dell' Italia Antica - Obbligatorio (6 CFU) 3. Archeologia e civiltà del mondo Classico - Obbligatorio (12 CFU) 4. Il Mondo delle immagini in età Classica (6 CFU) 5. Lingua e Letteratura Greca (9 CFU) 6. Storia Antica - Obbligatorio (12 CFU) 7. Storia del Teatro Greco Antico		2		
							8. La Moneta in Grecia e Roma - Obbligatorio (9 CFU) 9. Laboratorio di Archeologia Classica (3 CFU	3, 9	3	_	
							10. Laboratorio di Archivistica Bibliologia e Paleografia - Obbligatorio (3 CFU)	3		Curriculum Archivistico Bibliotecario	
							11. Laboratorio di Numismatica (3 CFU)			Curriculum Archeologico	
							12. Paleografia Greca (6 CFU)	6		Curriculum Archivistico Bibliotecario	
							13. Storia del teatro Greco Antico (9 CFU)	9	2	Curriculum Storia dell' Arte	
10	Università degli Studi di Cagliari	Home - Lettere - Università di Cagliari (unica.it)	Cagliari	Facoltà di Studi Umanistici	Lettere*	3	1. Storia Greca 1 (6 CFU)	6	1	Curriculum Classico / *Curriculum: 1. Lettere Classiche 2. Lettere Moderne 3. Percorso Comune 4. Storia	1620
							2. Letteratura Greca 1 (12 CFU)	12	2	Curriculum Classico	
							3. Archeologia e Storia dell'Arte Greca e Romana 1 (12 CFU)		3		
							4. Paleografia e Diplomatica 1 (12 CFU)		2	Curriculum storico	
							Έξι πιστωτικές μονάδες επιλεγμένες από μία λίστα από προτεινόμενα μαθήματα: 5. Storia Greca (6 CFU)	6,12	3		

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα / Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules (Τίτλος / Ενότητα)	Credit value (πιστωτικές μονάδες) CFU/ECTS	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							6. Paleografia e Diplomatica 1 (12 CFU) 7. Archeologia e Storia dell'Arte Greca e Romana (12 CFU)				
		Home - Beni culturali e Spettacolo - Università di Cagliari (unica.it)			Beni culturali e Spettacolo*		1. Storia Greca (6 CFU)		1	Piano di studi: Archeologico	
							2. Letteratura Greca (6 CFU)	6	2		
							3. Paleografia e Diplomatica (6 CFU)		3		
							4. Paleografia e Diplomatica		1	Piano di studi: Archivistico –Documentario	
							5. Paleografia e Diplomatica - Mod. A - (6 CFU)		2	Piano di studi: Storico – Artistico	
							6. Storia Greca (6 CFU) 7. Storia del Teatro Greco e Romano (6 CFU) 8. Letteratura Greca (6 CFU) 9. Paleografia e Diplomatica 1 (6 CFU)		1	Piano di studi: Spettacolo	
							10. Archeologia e Storia dell'Arte Greca e Romana (6 CFU) 11. Letteratura Greca I (6 CFU)		3		
11	Università degli Studi di Macerata	https://www.unimc.it/it/didattica/offerta-formativa/2022-2023/lettere	Macerata	Dipartimento di Studi umanistici - lingue, mediazione, storia, lettere, filosofia	Lettere		1. Storia della Letteratura Greca - Obblig. (9 CFU) 2. Storia Greca - A Scelta (12 CFU)	9,12	1	Curriculum Classico	1290
							3. Filologia Classica - Obblig. (9 CFU) 4. Lingua Greca - A Scelta Ii Anno (9 CFU)	9	2		
							5. Lingua Greca - Attività a scelta dello Studente (9 CFU) 6. Storia Greca (12 CFU) 7. Storia della Filosofia (9 CFU)	9,12	3		
							8. Storia Greca - Obblig. (12 CFU)	12	1	Curriculum storico	
							9. Archeologia e Storia dell' Arte Greca e Romana - Attività a scelta dello studente (9 CFU) 10. Lingua Greca (9 CFU) 11. Storia Greca (12 CFU) 12. Storia della Filosofia (9 CFU)	9,12	3		
							13. Storia Greca - a scelta 1 Anno (12 CFU)	12	1	Curriculum moderno e contemporaneo	
							14. Storia della Filosofia - a scelta Iii Anno (9 CFU) 15. Archeologia e Storia dell'Arte Greca e Romana - Attività a scelta dello studente (9 CFU)	9	3		
12	Università degli Studi di Pavia	http://www-4.unipv.it/offertaformativa/portale/ricerca_cds.php?lingua=1	Pavia	Dipartimento di Studi Umanistici	Lettere		1. Complementi di Lingua e Letteratura Greca (CFU 2) 2. Complementi di Lingua Greca (CFU 2) 3. Complementi di Storia Greca (CFU 2)	2	1	Curriculum:Percorso Comune Curriculum: 1. Arte, Media, Spettacolo 2. Lettere antiche 3. Lettere moderne	1361
							4. Laboratorio di Greco (3 CFU) 5. Lingua e Letteratura Greca (6 CFU) 6. Storia Greca (12 CFU): Storia Greca - A (6 CFU) 7. Storia Greca - B (6 CFU)	3, 6, 12		Curriculum:Lettere antiche	

A/A	Institution (Ιδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα / Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules (Τίτλος / Ενότητα)	Credit value (πιστωτικές μονάδες) CFU/ECTS	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							8. Filologia Classica (12 CFU): Filologia Classica - A (6 CFU) 9. Filologia Classica - B, (6 CFU) 10. Letteratura Greca 1 (6 CFU)	6	2		
							11. Archeologia Classica (12 CFU) 12. Dialettologia Greca (12 CFU) 13. Letteratura Greca 2 (6 CFU) 14. Paleografia Greca (6 CFU)	6, 12	3		
		http://www-4.unipv.it/offertaformativa/portale/ricerca_cds.php?lingua=1			Filosofia		1. Storia della Filosofia Antica (12 CFU)	12	1	Curriculum: Percorso Comune Curriculum: Filosofia e scienze Umane. Curriculum:Filosofico	
							2. Storia Greca (12 CFU): Storia Greca - A (6 CFU), Storia Greca - B (6 CFU)	6, 12	1	Curriculum:Filosofico	
						3	3. Storia della Filosofia Antica (12 CFU)	12	2		
							4. Storia della Filosofia Antica (12 CFU) 5. Storia Greca (12 CFU): Storia Greca - A (6 CFU), Storia Greca - B (6 CFU)	6, 12	3		
13	Università degli Studi di Verona	https://www.univr.it/it/corsi-di-studio/2022-2023/lettere-arti-e-comunicazione	Verona	Dipartimento di Culture e Civiltà	Beni culturali	3	1. Letteratura Greca (6 Crediti)	6	1	Curriculum: Archeologico Curricula: 1. Archeologico, 2. Storico artistico	1982
							2. Numismatica (I+P) (12 Crediti) 3. Storia Greca (I) (6 Crediti)		2	Curriculum: Archeologico	
							4. Numismatica (I+P) (12 Crediti) 5. Storia Greca (I) (6 Crediti)		3		
							6. Letteratura Greca (I) (6 Crediti)		1	Curriculum: Storico artistico	
							7. Numismatica (I+P) (12 Crediti) 8. Storia Greca (I) (6 Crediti)	6, 12	2		
							9. Numismatica (I+P) (12Crediti) 10. Storia Greca (I) (6 Crediti)		3		
		https://www.corsi.univr.it/?ent=cs&id=338&lang=it			Lettere		1. Filologia Classica (I) (6 Crediti) 2. Letteratura Greca (I) (6 Crediti) Un Insegnamento a scelta (ένα μάθημα επιλογής): 3. Lingua Greca (I) (6 Crediti) 4. Storia Greca (I+P) (12 Crediti)		1	Curriculum: Letterario Curricula: 1. Letterario 2. Storico	
							5. Filologia Classica (I) (6 Crediti) 6. Letteratura Greca (I) (6 Crediti) Un Insegnamento a Scelta (ένα μάθημα επιλογής): 7. Lingua Greca (I) (6 Crediti) 8. Storia Greca (I+P) (12 Crediti)		2	Curriculum: Letterario	
							Due Insegnamenti a Scelta (δύο μαθήματα επιλογής): 9. Lingua Greca (P) (6 Crediti) Un Insegnamento a Scelta (ένα μάθημα επιλογής): 10. Letteratura Greca (P) (6 Crediti) 11. Storia Greca (I) (6 Crediti)	6	3		
13	Università degli Studi di Verona		Verona	Dipartimento di Culture e Civiltà	Lettere	3	Un Insegnamento a scelta (ένα μάθημα επιλογής):	12	1	Curriculum: Storico	1982

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα / Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules (Τίτλος / Ενότητα)	Credit value (πιστωτικές μονάδες) CFU/ECTS	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
		https://www.corsi.univr.it/?ent=cs&id=338&lang=it					12. Archeologia e storia dell' Arte Greca e Romana (I+P) (12 Crediti)				
							Insegnamenti a scelta (Μαθήματα επιλογής): 13. Filologia Classica (I) (6 Crediti) 14. Letteratura Greca (I) (6 Crediti) 15. Lingua Greca (I) (6 Crediti) 16. Storia Greca (I+P) (12 Crediti)	6, 12	2		
							Insegnamenti e scelta (Μαθήματα επιλογής): 17. Lingua Greca (P) (6 Crediti) 18. Storia del Teatro Greco e Romano (I) (6 Crediti) 19. Letteratura Greca (P) (6 Crediti) 20. Storia Greca (I) (6 Crediti)	6	3		
14	Università degli Studi del Piemonte Orientale Amedeo Avogadro	https://of.uniupo.it/syllabus/didattica.php/it/2021/1722	Alessandria	Dipartimento di Studi Umanistici	Lettere	3	1. Introduzione alla civiltà Letteraria Greca 1 (6 CFU) 2. Introduzione alle civiltà Letterarie Classiche 1 -(12 CFU) 3. letteratura Greca 3 (6 CFU) 4. Letteratura Latina e introduzione alla civiltà Letteraria Greca 1 (12 CFU) 5. Letterature Classiche 1 -(12 CFU) 6. Storia del mondo Antico Greco e Romano 1 - (12 CFU)	6, 12	1	Πρόγραμμα σπουδών το οποίο έχει μαθήματα με αντίστοιχο ή παρόμοιο αντικείμενο ή συναφείς θεματικές ενότητες και ανήκει στο ίδιο Τμήμα: Laurea in Filosofia e Comunicazione	1998
							7. Archeologia e storia dell'Arte Greca e Romana 1 (6 CFU) 8. Letteratura Greca 2 (6 CFU)	6	2	_	
							9. Letterature Classiche 3 (12 CFU)	12	3	_	
							10. Introduzione alle Civiltà Letterarie Classiche (12 CFU) 11. Letteratura Latina e introduzione alla civiltà Letteraria Greca (12 CFU) 12. Letterature Classiche A (12 CFU) 13. Storia del mondo Antico Greco e Romano (12 CFU)		1	_	
							14. Introduzione alla civilta' Letteraria Greca (6 CFU) 15. Paleografia (6 CFU) 16. Storia della Filosofia Antica (6 CFU) 17. Storia Greca (6 CFU)	6	2	_	
14	Università degli Studi del Piemonte Orientale Amedeo Avogadro	https://of.uniupo.it/syllabus/didattica.php/it/2021/1724	Alessandria	Dipartimento di Studi Umanistici	Lettere	3	18. Archeologia e storia dell'Arte Greca e Romana B (12 CFU) 19. Storia della Filosofia Antica (6 CFU) 20. Storia Greca (12 CFU)	6, 12	3	_	1998
15	Università degli Studi di Pisa	https://www.unipi.it/index.php/lauree/corso/10454	Pisa	Dipartimento:Filologia, Letteratura e Linguistica	Lettere		1. Lingua e Letteratura Greca I (12 CFU)	12	1	Curriculum: Antico / Η ενότητα Discipline umanistiche διαθέτει προγράμματα σπουδών με αντίστοιχο ή παρόμοιο αντικείμενο ή συναφείς ενότητες. Ενδεικτικά:	1343

A/A	Institution (Ιδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα / Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules (Τίτλος / Ενότητα)	Credit value (πιστωτικές μονάδες) CFU/ECTS	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
										1. Filosofia 2. Scienze dei Beni Culturali 3. Storia	
							2. Filologia Classica (12 CFU 3. Lingua e Letteratura Greca Ii (12 CFU)		2	Curriculum: Antico	
							A scelta (Επιλογής): 4. stituzioni di Archeologia e Storia dell'Arte Romana (6 CFU) 5. Istituzioni di Archeologia e storia dell'Arte Greca (6 CFU) 6. Istituzioni di Storia della Filosofia Antica (6 CFU) 7. Storia della Filosofia (6 CFU) 8. Testi Classici della Filosofia Antica (6 CFU) 9. Istituzioni di Storia Greca (6 CFU) 10. Storia Greca (12 CFU) 11. Lingua e Letteratura Greca Iii (6 CFU)Testi Classici della Filosofia Antica (6 CFU	6, 12	3		
							A scelta (Επιλογής): 12. Laboratorio di Papirologia (6 CFU) 13. Laboratorio di Lingua Greca (6 CFU)	6	1	Curriculum: Moderno	
							A Scelta (Επιλογής): 14. Istituzioni di storia della Filosofia Antica (6 CFU) 15. Testi classici della Filosofia Antica (6 CFU)		2		
							A Scelta (Επιλογής): 16. Istituzioni di storia della Filosofia Antica (6 CFU) 17. Testi classici della Filosofia Antica (6 CFU) 18. Istituzioni di storia Greca (6 CFU) 19. Storia Greca (12 CFU)	6, 12	3		

2. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ – ΑΓΓΛΙΑ

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
1	Birkbeck, University of London	https://www.bbk.ac.uk/study/2022/undergraduate/programmes/UUBAANHA_C/0/ancient-history-and-archaeology-ba	Birkbeck College - Bloomsbury Campus	Department of History, Classics and Archaeology	Ancient History and Archaeology (BA)	3 years full - time or 4 Years part-time	1. The ancient world (basic knowledge of the history of the Greek and Roman worlds)	30 / level	1	Available Study mode: Part time, full time / Compulsory modules	1823
							2. Discovering Archaeology: From Field to Finds Room			Compulsory modules	
							3. Global connections in Greek and Roman archaeology			Option modules	
							4. Journeys to the Underworld in Classical Literature and Culture(Greco-Roman conceptions of the underworld)		2	Option modules	
							5. The Athenian Empire		3	Option modules	
		https://www.bbk.ac.uk/study/2022/undergraduate/programmes/UUB-FCLSD_C/0/classical-studies-with-foundation-year-ba			BA (Hons) Classical Studies with Foundation Year	4 years full - time	1. Contemporary Global Issues: Approaches in Social Science, History and Philosophy		foundation year core modules	_	
		https://www.bbk.ac.uk/study/2022/undergraduate/programmes/UUBACLSD_C/0/classical-studies-ba			Classical Studies / Classics * (BA)	3 years full - time	1. Journeys to the Underworld in Classical Literature and Culture (Greco-Roman conceptions of the underworld)		Year 2, 3 / Compulsory modules	* Related courses: Προγράμματα με αντίστοιχα μαθήματα: BA (Hons) Classics	
							2. Advanced Greek Language		Indicative Greek and Latin modules	_	
							3. Greek set book (A) - Each year the department offers a Level 6 module focusing on the study (both linguistic and literary) of a Greek set text (or texts), eg Homer Odyssey, Herodotus Histories, or Euripides' tragedies)				
							4. Intermediate Greek (read standard Attic Greek texts)				
							5. Introduction to Ancient Greek				
							6. The ancient world (basic knowledge of the history of the Greek and Roman worlds)		Indicative level 4 option modules		
							7. The Archaeology of Greece and Rome				
							8. Greek and Roman Political Thought in Context		Indicative level 5 option modules		
							9. The Archaeology of a Greek Sanctuary (Level 5)				
2	University of Birmingham	https://www.birmingham.ac.uk/undergraduate/courses/caha/classics.aspx	Edgbaston campus	Department of Classics, Ancient History and Archaeology	BA (Hons) Classics	3	1. The Greek World	20 credits	1	Compulsory modules	1900
							2. CAHA Study Tour A and B (The Study Tour gives students the opportunity to plan and undertake travel to various parts of the world (usually Italy, Greece, or Turkey) to visit sites, monuments and museums of particular interest to their degree programmes)	10 + 10 credits	2	120 credits of modules in each year of study compulsory modules	

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							Greek and Latin modules Choose 40 or 60 credits from: 3. Beginners' Greek/Latin 1 and 2 (20+20 credits) 4. Intermediate Greek/Latin A and B (10+10 credits) 5. Advanced Greek/Latin A and B (10+10 credits) Example optional modules may include: 6. Athenian Drama (20 credits) 7. Classical Epic (20 credits) 8. Greece and Rome in Film and TV (20 credits) 9.Thinking Athenian (20 credits)	40 or 60 credits	2	Optional modules	
							Special Subject A and B (20 + 20 credits) The below is an exemplary list of options that may be available each year: 10. Greeks and Barbarians 11. Christianity in the Graeco-Roman World archē 12. Democracy and Empire: The World of the Athenian 13. Greek Epigram 14. The Spartan Kosmos 545-371 BCE 15. From Stonehenge to Mycenae: the Bronze Age in Europe 16. Greek and Latin modules 17. Intermediate Greek/Latin A and B (10+10 credits) 18. Advanced Greek/Latin A and B (10+10 credits) Example optional modules may include (If taking the Extended Essay), choose additional 20 credits from: 19. Greek Mythology (20 credits) 20. Hellenistic Literature (20 credits) 21. Mythology in Greek and Roman Visual Arts (20 credits) 22. Love in Greek Literature (20 credits) 23. Palace Societies (20 credits) 24. Death, Burial and Society (20 credits) 25. Sparta (20 credits)	20 + 20 credits	3	Compulsory modules	
		https://www.birmingham.ac.uk/study/postgraduate/subjects			BA (Hons) English and Classical Literature and Civilisation		Project A (10 credits) Students taking this project meet weekly in small groups with their Personal Tutor to cover a topic of their tutor's choice Students choose 20 credits in each semester from Project B (10 credits) 1. The Greek World (20 credits) 2. Beginners' Greek 1 and 2 (20 credits) 3. Beginners' Latin 1 and 2 (20 credits)	20 credits	1	Compulsory modules	
2	University of Birmingham		Edgbaston campus		BA (Hons) English and Classical	3	Classical Literature and Civilisation compulsory modules 40,60,80credits - optional modules,	40, 60, 80 credits	2-	120 credits of modules in each year of study.	1900

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
		https://www.birmingham.ac.uk/study/postgraduate/subjects		Department of Classics, Ancient History and Archaeology	Literature and Civilisation		including the appropriate level of language, (beginners or intermediate or advanced Latin, Greek, Egyptian or Akkadian) from the Department of Classics, Ancient History and Archaeology)Example optional modules may include: 4. Beginners Greek A and B /N Beginners Latin A and B 5. Advanced Greek A and B / Advanced Latin A and B 6. Euripides 7. Homer and the World of Odysseus 8. Meet the Greeks 9. Swearing and Cursing in Ancient Greece			Optional modules	
							Classical Literature and Civilisation compulsory modules Example optional modules may include: 10. Democracy and Empire: The World of the Athenian Arche 11. Greek Epigram 12. The Spartan Kosmos 545-371 BCE		3	Compulsory modules/optional modules	
		https://www.birmingham.ac.uk/undergraduate/courses/joint honours/classical-literature-and-civilisation-and-philosophy.aspx			BA Classical Literature & Civilisation and Philosophy		1. The Greek World	20	1	You will take 120 credits of modules in each year of study. Compulsory modules	
							2. Beginners' Greek 1 and 2				
							3. Moral and Political Philosophy (studying some of the major philosophers who have tried to provide a justification for state power, such as Plato, Hobbes, Locke and Rousseau)		1	Compulsory modules	
							Classical Literature and Civilisation 80 credits - including the appropriate level of language (beginners or intermediate or advanced Latin, Greek, Egyptian or Akkadian), 60 credits - optional modules, including the Example optional modules may include: 4. Beginners Greek A and B 5. Beginners Latin A and B 6. Advanced Greek A and B 7. Advanced Latin A and B 8. Euripides 9. Homer and the World of Odysseus 10. Meet the Greeks 11.Swearing and Cursing in Ancient Greece	40, 60, 80	2	Optional modules	
							Extended Essay) Example optional modules may include: 12. Democracy and Empire: The World of the Athenian Arche 13. Greek Epigram 14. The Spartan kosmos 545-371 BCE	20	3	Compulsory modules	
2	University of Birmingham	https://www.birmingham.ac.uk/undergraduate/c	Edgbaston campus	Department of Classics, Ancient History	BA Ancient History		Students choose 20 credits in each semester from (First Year) 1. The Greek World (20 credits)	20	1	_	

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
		ourses/caha/ancient-history.aspx		and Archaeology			2. The Roman World (20 credits) 3. Beginners' Greek 1 and 2 (20 credits) 4. Beginners' Latin 1 and 2 (20 credits)Second Year				
							Example optional modules may include: 5. Beginners Greek, Latin A and B 6. Advanced Greek, Latin A and B 7. Euripides 8. Homer and the World of Odysseus 9. Meet the Greeks 10. Swearing and Cursing in Ancient Greece	_	2		
							Example optional modules may include: 11. Love in Greek Literature (20 credits) 12. Greek, Latin, Akkadian or Egyptian Language at appropriate level (20 or 40 credits) 13. Greek Mythology (20 credits) 14. Hellenistic Literature (20 credits) 15. Myths and Mortals: Mythology in Greek and 6. Sparta (20 credits)	(20 or 40 credits)	3		
3	Durham University	https://www.durham.ac.uk/study/courses/v110/	Durham Campus	Department of Classics & Ancient History	BA Ancient History*	3	In the first year, you take an introductory module on ancient historiography: The Craft of the Ancient Historian. (20 credits) You will also take two interdisciplinary modules that serve to give you grounding in the central periods of Greek and Roman culture: Introduction to the Greek World (20 credits) Examples of optional modules: 60 credits from list A : 1. Beginners' Latin or Greek (40 credits) 2. Intermediate Latin or Greek (if you have an A level or equivalent) (20 credits) 3. Early Greek Philosophy (20 credits) 4. Language, Translation, Interpretation. (20 credits)	60+60 credits	1	_	1832
							1. The Hellenistic World (20 credits) 2. Emperors and Dynasties (20 credits) 3. Ancient Political Thought and Action (20 credits) 4. Traditions of Epic(20 credits) 5. Interpreting Greek Tragedy Today(20 credits) 6. Classical Receptions and Contemporary Cultures(20 credits)	60 credits	2	* Προγράμματα με αντίστοιχα μαθήματα: 1. BA Ancient History (with year abroad) 2. BA Ancient History (with placement year)	1832
							7. Greeks and Persians(20 credits) 8. Writing Alexander(20 credits) 9. Comedy and Tragedy, Laughter and Sorrow(20 credits) 10. Hellenistic Poetry: Theory and Practice 11. Knowledge and Doubt in Hellenistic Philosophy.	_	Year 3 (Year 4 if taking a Year Abroad)	_	

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
		https://www.durham.ac.uk/study/courses/vf14/ /		Department of Archaeology	BA (Hons) Ancient History and Archaeology*		1. language module Greek (20 credits) 2. Introduction to the Greek World (20 credits)	20	1	_	
							3. language module Greek (20 credits) 4. Interpreting Greek tragedy today (20 credits)		2	* Προγράμματα με αντίστοιχα μαθήματα: BA (Hons) Ancient History and Archaeology with year abroad	
							5. Greeks and Persians (20 credits) 6. Writing Alexander(20 credits) Higher Greek (20 credits)		3	_	
		https://www.durham.ac.uk/study/courses/q801/		Department of Classics & Ancient History	BA (Hons) Classics*		1. Introduction to the Greek World (20 credits) 2. Early Greek Philosophy (20 credits) 3. Language, Translation and Interpretation (20 credits) 4. Greek and/or Latin language (40 credits) 5. Lives of Objects -Greek and Roman Antiquity (20 credits)	20,4	1		
							6. Traditions of Epic(20 credits) 7. Interpreting Greek Tragedy Today(20 credits) 8. Classical Receptions and Contemporary Cultures (20 credits) 9. Greek and/or Latin language (40 credits) 10. Greek Literature and The Near East 11. Interpreting Greek Tragedy Today (20 credits) 12. Ancient Political Thought and Action (20 credits) 13. Greeks and Persians (20 credits) 14. Writing Alexander (20 credits) 15. Comedy and Tragedy, Laughter and Sorrow (20 credits) 16. Greek (beginner's, intermediate, higher) (20, 40 credits)	20, 40	2, 3	Προγράμματα με αντίστοιχα μαθήματα: 1. BA Classics with year abroad 2. BA Classics with placement year 3. BA Classical Civilisation 4. BA Classical Civilisation with year abroad, 5. BA Classical Civilisation (with placement year) 6. BA Ancient, Medieval and Modern History 7. BA Ancient, Medieval and Modern History (with year abroad) 8. BA Ancient, Medieval and Modern History (with placement year)	
4.	University of Exeter	https://www.exeter.ac.uk/study/undergraduate/	Streatham Campus	College of Humanities	BA (Hons) Classics*	3 year course full time	Compulsory modules: 1. Classical Language and Texts: Greek I (30credits) 2. Classical Language and Texts: Greek II (30credits) 3. Classical Language and Texts: Greek III (30credits) 4. Classical Language and Texts: Greek I and II (60credits) - Optional modules: 5. Greek History: Problems and Sources (30credits) 6. Greek and Roman Drama (30credits) 7. Ancient Sources (Written Evidence): Greek 4. Historiography to the End of the Fifth Century BC (15 credits)	60-90 credits of compulsory modules, 30-60 credits of optional modules	1	*Related courses: Επίσης υπάρχουν και τα προγράμματα με παρόμοια μαθήματα: 1. Classics BA 2. Classical Studies BA 3. Ancient History and Archaeology BA 4. History and Ancient History BA 5. Classical Studies and English BA 6. Classical Studies and Philosophy BA 7. Liberal Arts BA	1955

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							8. Text and Context: Writing Women in Ancient 6. Literature (15 credits) 9. Ancient World: Greek Philosophy (15 credits) 10. Ancient Sources (Material Evidence): Images of the Trojan War: from Pot to Film (15 c) 11. Ancient Sources (Written Evidence) (15 credits).				
							Compulsory modules: 12. Classical Language and Texts: Greek II (30 credits) 13. Classical Language and Texts: Greek IV (30 credits) 14. Classical Language and Texts: Greek III (30credits) Optional modules: 15. Greek History: Problems and Sources (30 credits 16. Greek and Roman Drama (30 credits) 17. Ancient Sources (Written Evidence): Greek 18. Historiography to the End of the Fifth Century BC (15 credits) 19. Ancient Sources 20. Text and Context: Writing Women in Ancient Literature (15 credits) 21. Ancient World: Greek Philosophy (15 credits)	15, 30	2	_	
							Compulsory modules: 22. Classical Language and Texts: Greek III (30 credits) 23. Classical Language and Texts: Greek IV (30 credits) 24. The Crisis of the Athenian Polis (30 credits) 4. Thucydides and the Idea of History (30 credits) 25. Art in Greek Society (30 credits) 26. Greek Political Thought 15 (15 credits) 27. Dialogues with the Past: (15 credits) 28. Lost Works and Fragments (15 credits) 29. Applied Classics (15 credits) 30. Receptions of the Classical Body (30 credits)		3		
4.	University of Exeter	https://www.exe-ter.ac.uk/study/undergraduate/	Streatham Campus	College of Humanities	BA Classical Studies*	3	Compulsory modules: 1. Greek and Roman Narrative (30 credits) 2. Greek and Roman Drama (30 credits) 3. Classical Language and Texts: Greek I (30 credits) 4. Classical Language and Texts: Greek II (30 credits) 5. Classical Language and Texts: Greek III (30 credits) Οι παραπάνω ενότητες ισχύουν και για τα Λατινικά (I,II,III) 6. Ancient Sources (Written Evidence): Greek 7. Historiography to the End of the Fifth Century BC (15 credits)	15, 30	1	_	1955

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							8. Ancient Sources (Written Evidence) (15 credits) 9 Ancient World: Greek Philosophy (15 credits) Optional modules: 10. Greek History: Problems and Sources (30 credits)				
							Compulsory modules: 11. Greek and Roman Narrative (30 credits) 12. Classical Language and Texts: Greek II (30 credits) 13. Classical Language and Texts: Greek IV (30 credits) 14. Classical Language and Texts: Greek III (30 credits) Οι παραπάνω ενότητες ισχύουν και για τα Λατινικά (II, IV, III) 15. Text and Context: Writing Women in Ancient Literature (15 credits) 16. Images of Trojan War: from Pot to Film (Material Evidence) 15 credits 17. Ancient World: Greek Philosophy (15 credits) Optional modules: 18. Greek History: Problems and Sources (30 credits) 19. Ancient Sources (Written Evidence): Greek Historiography to the End of the Fifth Century BC (15 credits) 20. Ancient Sources (Written Evidence) Ancient Medicine (15 credits) 21. Humanities in the Workplace (30 credits)		2		
							Optional modules: 22. The Crisis of the Athenian Polis (30 credits) 23. Magic, Witchcraft and Ghosts in the Greek and Roman Worlds (30 credits) 24. Thucydides and the Idea of History (30 credits) 25. Art in Greek Society (15 credits) 26. The World(s) of Didactic Poetry (30 credits) 27. Classical Language and Texts: Greek II (30 credits) 28. Classical Language and Texts: Greek III (30 credits) 29. Classical Language and Texts: Greek IV (30 credits) 30. Greek Political Thought (15 credits) 31. Polybios and the Challenge of Change (15 credits) 32. Courage in the Ancient World (15 credits) 33. Lost Works and Fragments (15 credits) 34. Applied Classics (15 credits) 35. Receptions of the Classical Body (30 credits)		3	* Προγράμματα με παρόμοια μαθήματα: 1. Classics BA 2. Ancient History BA 3. Classical Studies and Theology BA 4. Classical Studies and Modern Languages BA 5. Classical Studies and English BA 6. Classical Studies and Philosophy BA 7. Liberal Arts BA 8. Flexible Combined Honours BA/BSc	

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
5	The University of Kent	Classical and Archaeological Studies - BA (Hons) - Undergraduate courses - University of Kent	Canterbury campus	Department of Classical & Archaeological Studies	BA (Hons) Classical & Archaeological Studies	3	Compulsory modules currently include: 1. Introduction to Archaeology (15 credits) 2. Classical Archaeology: Great Sites, Key Issues (15 credits) 3. Introduction to Greek Civilisation (15 credits). Optional modules may include: 1. Greek for Beginners 1 (15 credits) 2. Greek for Beginners 2 (15 credits) 3. Classical Mythology: Themes and Approaches to Ancient Greek (15 credits) 4. Mediterranean Empires from Carthage and Rome to the Indus (15 credits) 5. Classical Literature (15 credits)	15	1	3 years full-time (4 with a year abroad/placement year), 6 years part-time (7 with a year abroad/placement year)	1965
							Optional modules may include: 6. Modern Uses of Classical Mythology (15 credits) 7. Ancient Philosophy (30 credits) 8. Athenian Power Plays (30 credits) 9. Intermediate Greek 1 (15 credits) - διαθέσιμες ενότητες και για τα λατινικά 10. Intermediate Greek 2 (15 credits) - διαθέσιμες ενότητες και για τα λατινικά 11. The Rise and Fall of Athens (15 credits) 7. Homeric Epic (15 credits)	15, 30	2		
							Optional modules may include: 12. Modern Uses of Classical Mythology (15 credits) 13. Ancient Philosophy (30 credits) 14. Athenian Power Plays (30 credits) 15. Classical Studies and Ancient History in the Classroom (30 credits) 16. Advanced Topics in Classical Studies (30 credits) 17. Advanced Greek Prose (15 credits) 18. Intermediate Greek 1 (15 credits) 19. Intermediate Greek 2 (15 credits) 20. The Rise and Fall of Athens (15 credits) 21. Homeric Epic (15 credits) 22. Early Greece and the Formation of the Classical World (15 credits) 23. Advanced Topics in Ancient History (30 credits)		3		
		https://www.kent.ac.uk/courses/undergraduate/896/classical-studies			Classical Studies* - BA (Hons)		Compulsory modules currently include: 1. Introduction to Archaeology (15 credits) 2. Classical Archaeology: Great Sites, Key Issues (15 credits) 3. Introduction to Greek Civilisation (15 credits) Optional modules may include: 4. Greek for Beginners 1 (15 credits) 5. Greek for Beginners 2 (15 credits) 6. Classical Mythology: Themes and Approaches to Ancient Greek (15 credits)	15	1	*Προγράμματα με παρόμοια μαθήματα: 1. Ancient History - BA (Hons) 2. Ancient, Medieval and Modern History - BA (Hons)	

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							7. Mediterranean Empires from Carthage and Rome to the Indus (15 credits) 8. Classical Literature (15 credits)				
5	The University of Kent	https://www.kent.ac.uk/courses/undergraduate/896/classical-studies	Canterbury campus	Department of Classical & Archaeological Studies	Classical Studies - BA (Hons)	3	Optional modules may include: 9. Modern Uses of Classical Mythology (15 credits) 10. Ancient Philosophy (30 credits) 11. Athenian Power Plays (30 credits) 12. Intermediate Greek 1 (15 credits) διαθέσιμες αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά 13. Intermediate Greek 2 (15 credits) - διαθέσιμες αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά 14. The Rise and Fall of Athens (15 credits) 15. Homeric Epic (15 credits) 16. Egypt and the Classical World (15 credits)	15, 30	2	3 years full-time (4 with a year abroad/placement year), 6 years part-time (7with a year abroad / placement year)	1965
							Optional modules may include 17. Modern Uses of Classical Mythology (15 credits) 18. Ancient Philosophy (30 credits) 19. Athenian Power Plays (30 credits) 20. Classical Studies and Ancient History in the Classroom (30 credits) 21. Advanced Topics in Classical Studies (30 credits) 22. Advanced Greek Prose (15 credits) – διαθέσιμες αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά 23. Intermediate Greek 1 (15 credits) - διαθέσιμες αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά 24. Intermediate Greek 2 (15 credits) - διαθέσιμες αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά 25. The Rise and Fall of Athens (15 credits) 26. Homeric Epic (15 credits) 27. Early Greece and the Formation of the Classical World (15 credits) 28. Advanced Topics in Ancient History (30 credits)	15, 30	3		
6	King’s College London	https://www.kcl.ac.uk/study/undergraduate	Strand Campus	Department of Classics	BA (Hons) Classics (Greek & Latin)*		Required modules: 1. Greek Language 1, 2 or 3, depending on language experience (30 credits) – αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά 2. Greek & Latin Literature and Thought: An Introduction Optional modules: 3. Art & Archaeology of Greece & Rome (30 credits) 4. Introduction to Ancient History (c 1200 BC–AD 600) (30 credits) 5. Introduction to Ancient Philosophy (30 credits) 6. Receptions of the Past: The Hellenic World From Antiquity to Today 7. Introduction to the Byzantine World	30	1	* Προγράμματα με παρόμοια μαθήματα: 1. Ancient History BA 2. Classical Studies BA 3. Classical Studies & 4. Comparative Literature BA 5. Classical Studies with English BA	1829

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							Optional modules: 1. Greek Language 3A (30 credits) - αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά 2. Introductory Greek Texts: Prose (15 credits) - αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά 3. Introductory Greek Texts: Verse (15 credits) - αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά 4. Homer's Odyssey 5. Sex & the Symposium: The Evidence of 6. Athenian Painted Pottery (15 credits) 7. The Trial and Death Of Socrates 8. Female Voices in Greek and Latin Literature	15, 30	2	You are required to select modules totalling at least 60 credits from a range of options in Latin and Greek languages (each module is worth 30 or 15 credits)	
6	King's College London	https://www.kcl.ac.uk/study/undergraduate	Strand Campus	Department of Classics	BA (Hons) Classics (Greek & Latin)	3	Optional modules: 60 credits from modules in Latin and Greek language: 9. Greek Texts: Prose (15 credits) 10. Greek Texts: Drama (15 credits) 11. Greek Texts: Poetry (15 credits) 12. Streetwise: Narrating the City in Classical Literature (30 credits) 13. Plato's Myths: The Soul, Desire And The Beyond Alexander The Great 14. The Classical Art of the Body: Greek Sculpture & its Legacy (30 credits) 15. The Art of Making in Antiquity: Producing Pottery, Painting, Sculpture and Mosaic	15, 30	3	_	1829
		Ancient History - King's College London (kcl.ac.uk)			BA (Hons) Ancient *History		Required modules: 1. Introduction to Ancient History (c 1200 BC–AD 600) (30 credits) Optional modules: 2. Art & Archaeology of Greece & Rome (30 credits) 3. Greek & Latin Literature: An Introduction (30 credits) 4. Receptions of the Past: The Hellenic World from Antiquity to Today (15 credits)		1	* Προγράμματα με παρόμοια μαθήματα: 1.Classical Studies with English BA 2. Comparative Literature with Film Studies BA 3. Classics (Greek & Latin) BA 4. Ancient History BA	
							Optional modules: 5. Early Greece from Troy to Marathon (15 credits) 6. Democracy, Empire & War: Greece 446–338 BC (15 credits) 7. Myth & Literature: Ancient Stories, Modern Meanings (15 credits) 8. Art And Power In The Age Of Alexander (Hellenistic Art I)		2		
							Optional modules: 9. Alexander The Great 10. The Classical Art of the Body: Greek Sculpture (30 credits)	30	3		
7	University of Lincoln	Classical Studies | BA (Hons) |	Lincoln Campus	School of History and Heritage	BA (Hons) Classical Studies*	3	1. Ancient Mythology (Core) 2. Archaic and Classical Greece (Core) 3. Archaic and Republican Rome (Core)	Some courses may	1	Full-time - 3 years Part-time - 6 years	1996

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
		University of Lincoln					4. Classical Art and Archaeology: from Knossos to Constantinople (Core) 5. Classical Literature: from Homer to Tacitus (Core) 6. Critical Thinking and Writing: Classical Studies (Core)	offer optional modules. The availability of optional modules may vary from year to year		* Προγράμματα με παρόμοια μαθήματα: 1. Art History and History 2. History 3. Philosophy The availability of specific optional modules cannot be guaranteed. Optional module selection may also be affected by staff availability.	
							7. Alexander the Great and his Legacy: the Hellenistic World (Core) 8. Classical Reception: from Medieval to Modern (Core) 9. Classics in Context (Core) 10. Classics in Practice (Core) 11. Elementary Greek I (Option) – διαθέσιμες ενότητες και για τα λατινικά 12. Elementary Greek II (Option) - διαθέσιμες ενότητες και για τα λατινικά 13. Reading the Classical World I (Option) 14. Reading the Classical World II (Option) 15. Restoration Literature (Option) 16. The World of Late Antiquity, 150-750 (Option)		2		
							17. Classics in Context II (Core) 18. Independent Study: Classical Studies (Semester B) (Core) 19. Alexander the Great and his Legacy: the Hellenistic 20. Ancient Philosophy (Option) 21. Classical Experiences (Option) 22. Clio's Children: Walking along the Path of Greek Historiography (Option) 23. Elementary Greek I (Third Year) (Option) - διαθέσιμες ενότητες και για τα λατινικά 24. Elementary Greek II (Third Year) (Option) - διαθέσιμες ενότητες και για τα λατινικά 25. Imperial Cities of the Early Modern World (Option) 26. Intermediate Greek I: History and Philosophy (Option) –διαθέσιμες ενότητες και για τα λατινικά 27. Intermediate Greek II: Drama and Poetry (Option) – διαθέσιμες ενότητες και για τα λατινικά 28. The World of Late Antiquity, 150-750 (Third Year) (Option)		3		
8.	University of Liverpool	Classical Studies BA (Hons) - Modules - Undergraduate Courses - University of Liverpool	Main Campus	Department of Archaeology, Classics and Egyptology	BA (Hons) Classical Studies	3	1. The Worlds of Odysseus (15 credits) 2. Greek Myth and Society (15 credits) Optional Modules: 3. Warfare, Politics, and Society in the Greek World, 510-323 B.c.] (15 credits) 4. Ancient Greek Ia (15 credits)- διαθέσιμες αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά	15	1	Compulsory Modules	1881

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							5. Ancient Greek Ib (15 credits)- διαθέσιμες αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά				
							6. Love and Friendship in Antiquity (15 credits) 7. Herodotus' Histories (15 credits) 3. Rebuilding Troy (15 credits) 8. Nature and Virtue: Ancient Ethics (15 credits) Optional Modules: 9. Politics of the Past in the Ancient World (15 credits) 10. Politics & the Architecture of Power in 5th Century Bc Athens (15 credits)		2		
							11. Screening Antiquity (15 credits) 12. Syria: From Alexander the Great to Constantine and His Successors (15 credits) 13. Luxuries and Consumption in Greek and Roman Antiquity (15 credits)		3	Optional Modules:	
		https://www.liverpool.ac.uk/study/undergraduate/courses/classics-ba-hons/module-details/			BA (Hons) Classics		1. Ancient Greek Ia (15 credits)- διαθέσιμες αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά 2. Ancient Greek Ib (15 credits)- διαθέσιμες αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά 3. The Worlds of Odysseus (15 credits) 4. Using Visual Culture (15 credits) 5. Warfare, Politics, and Society in the Greek World, 510-323 B.c. (15 credits)		1		
							6. Ancient Greek IIa (15 credits)- διαθέσιμες αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά 7. Ancient Greek IIb (15 credits)- διαθέσιμες αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά 8. Ancient Greek IVa(15 credits)- διαθέσιμες αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά 9. Ancient Greek IVb (15 credits)- διαθέσιμες αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά		2		
							10. Herodotus' Histories (15 credits) 11. Love and Friendship in Antiquity (15 credits) 12. Old Worlds and Work Futures: Placements in Ace Politics & the Architecture of Power in 5th Century Bc Athens (15 credits) 13. Politics of the Past in the Ancient World (15 credits) 14. Rebuilding Troy (15 credits) 15. Ancient Greek IIIa (15 credits)- διαθέσιμες αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά 16. Ancient Greek IIIb (15 credits)- διαθέσιμες αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά 17. Ancient Greek Colonisation and British Imperial Thought (15 credits) 18. Screening Antiquity (15 credits) 19. Syria: From Alexander the Great to Constantine and His Successors (15 credits)		3		

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
8	University of Liverpool	https://www.liverpool.ac.uk/undergraduate/	Main Campus	Department of Archaeology, Classics and Egyptology	Ancient History BA (Hons)	3	Compulsory Modules: 1. Greek Myth and Society (15 credits) 2. History (15 credits) 3. Warfare, Politics, and Society in the Greek World, 510-323 B.c. (15 credits) Optional Modules: 4. Ancient Greek Ia - διαθέσιμες αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά 5. Ancient Greek Ib- διαθέσιμες αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά 6. The Worlds of Odysseus (15 credits)	15	1	_	1881
							7. Ancient Greek IIa (15 credits)- διαθέσιμες αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά 8. Ancient Greek IIb (15 credits)- διαθέσιμες αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά 9. Herodotus' Histories (15 credits) 10. Nature and Virtue: Ancient Ethics (15 credits) 11. Politics & the Architecture of Power in 5th Century Bc Athens (15 credits) 12. Politics of the Past in the Ancient World(15 credits) 13. Rebuilding Troy (15 credits)		2	Optional Modules	
							14. Screening Antiquity (15 credits) 15. Syria: From Alexander the Great to Constantine and His Successors (15 credits)		3		
9	University of Manchester	BA Classics - course details (2022 entry) | The University of Manchester	Manchester	School of Arts, Languages and Cultures	BA (Hons) Classics*	3	Optional Modules: 1. Constructing Archaic Greek History (20 credits) 2. The Odyssey (20 credits) 3. The Making of the Mediterranean Cities and Citizens (20 credits) 4. Intensive Greek 1 - διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά (20 credits) 5. Advanced Greek Language διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά (20 credits) 6. Intensive Greek 2 διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά (20 credits) 7. New Testament Greek (20 credits) 8. Standing on The Shoulders of Giants: Foundations for Study in The Arts (20 credits) 9. Living and Dying in the Ancient World (20 credits)	20	1	* Προγράμματα με παρόμοια μαθήματα - θεματικούς τομείς: 1. Ancient History BA (3 years) 2. Classical Studies BA (3 years) Courses in related subject areas: 1. Classics and Ancient History	2004
9	University of Manchester	BA Classics - course details (2022 entry) | The University of Manchester	Manchester	School of Arts, Languages and Cultures	BA (Hons) Classics	3	10. The Conquering Hero: The Life, Times and Legacy of Alexander The Great (20 credits) 11. Politics and Society in Classical Greece (20 credits) 12. Intensive Greek 1 (20 credits) - διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά 13. Ancient Medicine (20 credits)	20	2 3	Optional Modules	2004

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							14. Families in the Greek and Roman Worlds (6th c. BCE - 3 c. CE) (20 credits) 15. Doing Archaeology (20 credits) 16. Dealing with the Dead: The Archaeology of Death and Burial (20 credits) 17. Greek Epic Poetry (20 credits) 18. Finding Happiness in the Ancient World (20 credits) 19. Slavery in the Ancient Greek World (20 credits) 20. Aetiology and Euhemerism: Analysing Greek 21. Mythology and Mythography (20 credits) 22.Advanced Greek Language (20 credits) 23. Intensive Greek (20 credits) διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά 24. Advanced Greek (20 credits) διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά 25. Intensive Greek 1 - διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά (20 credits) 26. Advanced Greek Language 1- διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά (20 credits) 27. Intensive Greek 2- διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά (20 credits) 28. Advanced Greek Language 2 - διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά (20 credits) 29. Advanced Greek Language 3 - διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά (20 credits) 30. Ancient Medicine (20 credits) 31. Families in the Greek and Roman Worlds (6th c. BCE - 3 c. CE) (20 credits) 32. Dealing with the Dead: The Archaeology of Death and Burial (20 credits) 33. The Archaeology of Ritual (20 credits) 34. Greek Epic Poetry (20 credits) 35. Finding Happiness in the Ancient World (20 credits) 36. Slavery in the Ancient Greek World (20 credits) 37. Aetiology and Euhemerism: Analysing Greek 38. Mythology and Mythography (20 credits)				
10.	Newcastle University	Classics BA Honours Q800 - Undergraduate - Newcastle University (ncl.ac.uk)	Newcastle Campus	School of History, Classics and Archaeology	BA (Hons) Classics*	3	1. Greek and Roman Art and Archaeology (20 credits) 2. Tragedy, Comedy, History: The World of Greek Literature (20 credits) 3. How Should I Live? An Introduction to Ancient Philosophy (20 credits) 4. Beginners' Greek in Action 1 – διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά (20 credits)	20	1	* Προγράμματα με παρόμοια μαθήματα - Θεματικούς τομείς: 1. Classical studies 2. Ancient History Επίσης αντίστοιχα μαθήματα είναι διαθέσιμα και	1963

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							5. Beginners' Greek in Action 2 - διαθέσιμη ενότητα και για τα λατινικά (20 credits) 6. Intermediate Greek Language and Literature 1 - διαθέσιμη ενότητα και για τα λατινικά (20 credits) 7. Intermediate Greek Language and Literature (20 credits) 8. West meets East: Greek History and Society (20 credits) 9. Global Ancient Histories (20 credits)			στο πρόγραμμα Archaeology BA Honours Optional Modules:	
							10. Aegean Prehistory (20 credits) 11. Researching the Classics (20 credits) 12. The Classical Inheritance in Western Culture (20 credits) 13. Human Dissection in Antiquity (stage 2) (20 credits) 14. Approaches to Greek Mythology (20 credits) 15. Beginners' Greek in Action 1, 2 - διαθέσιμες αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά (20+20 credits) 16. Intermediate Greek Language and Literature 1, 2 – διαθέσιμες αντίστοιχες ενότητες και για τα λατινικά (20+20 credits) 17. Level 2 Greek: Interpretation of Texts (20 credits) 18. Level 2 Greek: Special Study - (20 credits) 19. Hellenistic Empires from Alexander to Cleopatra (20 credits) 20. Greek and Roman Religions (20 credits) 21. Slavery in Greco-Roman antiquity (20 credits) 22. Greece from ancient times to the 21st century: Interdisciplinary approaches to the study of the past (20 credits) 23. Diversities of Sexuality and Gender in History (20 credits)		2		
							24. Sex, bodies and identities in Classical Greece (20 credits) 25. The Classical Inheritance in Western Culture (20 credits) 26. Human Dissection in Antiquity (20 credits) 27. Approaches to Greek Mythology (20 credits) 28. Poetry and Literary Culture in Late Antiquity (20 credits) 29. Beginners' Greek in Action 1,2 (20+20 credits) 30. Intermediate Greek Language and Literature 1,2 (20+20 credits) 31. Greek: Interpretation of Texts (20 credits) 32. Greek: Special Study (20 credits) 33. Greek: Interpretation of Texts (20 credits) 34. Greek: Special Study - (20 credits)		3		

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							35. City of Athens: Power, Society and Culture (20 credits) 36. 'Like ants or frogs around the pond': Mobility and Identity in the Greek Mediterranean (20 credits)				
11.	University of Nottingham	https://www.nottingham.ac.uk/ugstudy/course/Classics-BA#years-modules	Nottingham	Department of Classics and Archaeology	BA (Hons) Classics	3	Βασικές Ενότητες (Core Modules): 1. Studying the Greek World - διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά (10 credits) 2. Beginners' Latin or Greek: 1 - διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά (20 credits) 3. Beginners' Latin or Greek: 2 – διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά (20 credits) Optional modules: 4. Interpreting Ancient Art and Archaeology (20 credits) 5. Interpreting Ancient History (20 credits) 6. Interpreting Ancient Literature (20 credits) 7. Greek and Roman Mythology (20 credits)	10, 20	1	Core Modules	1881
							Βασικές Ενότητες (Core Modules): 8. Intermediate Latin or Greek: 1 and 2 (20 credits) 9. Beginners' Latin or Greek: 1 (20 credits) 10. Beginners' Latin or Greek: 2 (20 credits) 11. Intermediate Latin or Greek: 1 and 2 (20 credits) 12. Latin or Greek Texts (20 credits) Optional modules: 13. Oedipus Through the Ages (20 credits) 14. The Peloponnesian War (20 credits)	20	2		
							Βασικές Ενότητες (Core Modules): 15. Advanced Latin or Greek: 1 and 2 (20 credits) 16. Latin or Greek Texts: 1-6 (20 credits) 17. Intermediate Latin or Greek: 1 and 2 (20 credits) 18. Advanced Latin or Greek: 1 and 2 (20 credits) Optional modules: 19. Greek Work, Class and the Economy: Good and Bad Strife (20 credits) 20. Jason and the Golden Fleece (40 credits) 21. Oedipus Through the Ages (20 credits) 22. The Peloponnesian War (20 credits)		3		
11.	University of Nottingham	https://www.nottingham.ac.uk/ugstudy/course/Cla	The University of Nottingham	Department of Classics and Archaeology	BA (Hons) Classical Civilisation*	3 years full-time (available part-time)	Core modules: 1. Interpreting Ancient Art and Archaeology (20 credits) 2. Interpreting Ancient History (20 credits) 3. Interpreting Ancient Literature (20 credits)	20	1	* Προγράμματα με παρόμοια, αντίστοιχα ή κοινά μαθήματα: 1. Ancient History (BA)	1881

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
		ssical-Civilisation-BA					4. Studying the Greek World (10 credits) - διαθέσιμη και αντίστοιχη ενότητα για τα Λατινικά Optional modules: 5. Beginners' Latin or Greek: 1 -διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά (20 credits) 6. Beginners' Latin or Greek: 2 (20 credits) 7. Greek and Roman Mythology (20 credits) 8. Understanding the Past I – Introduction to 9. Archaeology (20 credits) 10. Understanding the Past II – Landscapes and Surveying (20 credits) Optional modules from other department: 11. History of Philosophy (20 credits)			2. Historical Archaeology (BA) 3. Classics and English (BA) 4. Classical Civilisation and Philosophy (BA) (This course is a collaboration between two departments - Department of Classics and Archaeology Department of Philosophy) 5. Archaeology and Classical Civilisation (BA)	
							Optional modules: 12. Beginners' Latin or Greek for second and third years: 1 and 2 (20 credits) 13. Intermediate Latin or Greek: 1 and 2 (20 credits) 14. Oedipus Through the Ages (-) 15. The Origins and Rise of Aegean Civilisation (20 credits) 16. The Peloponnesian War (20 credits)		2		
							Special Subject / Dissertation module:Choose 80-120 credits from a range, which may include: 17. Dissertation in Ancient History (-) 18. Greek Work, Class and the Economy: Good and Bad Strife (-) 19. Jason and the Golden Fleece (40 credits) Classical Civilisation module: (Choose 0-40 credits, not already taken in year two) 20. Advanced Latin or Greek: 1 and 2 (20 credits) 21. Beginners' Latin or Greek for second and third years: 1 and 2 (20 credits) 22. Intermediate Latin or Greek: 1 and 2 (-) 23. Oedipus Through the Ages (-) 24. The Origins and Rise of Aegean Civilisation (20 credits) 25. The Peloponnesian War (20 credits)	20,40	3		
12.	The Open University	https://www.open.ac.uk/courses	Distance learning	Arts and Humanities courses*	BA (Hons) Classical Studies	Full time: 3 years Part time: 6 years Time limit: 16 years	1. Discovering the arts and humanities (60 credits) 2. Cultures (60 credits)	60	1	Related courses in this study area / προγράμματα με, αντίστοιχα ή κοινά μαθήματα - Θεματικούς τομείς: BA (Honours) Arts and Humanities (Classical Studies)	1969
							3. Exploring the classical world (60 credits) You'll also choose one from the list above or one from: 4. Exploring art and visual culture (60 credits) 5. Exploring philosophy (60 credits)		2		
							You'll study both of the following: 6. Greek and Roman myth: stories and histories (60 credits)		3		

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							7. The Roman empire (60 credits)				
		R14 | BA (Hons) Arts and Humanities (Philosophy) (open.ac.uk)			BA (Honours) Arts and Humanities (Philosophy)		1. Discovering the arts and humanities (60 credits) 2. Cultures (60 credits)		1		
							3. Exploring philosophy (60 credits) option modules: 4. Exploring philosophy (60 credits) 5. Exploring the classical world (60 credits) 6. Reading and studying literature OU level 2 (60 credits)		2		
							7. Key questions in philosophy (60 credits)		3		
13.	University of Reading	BA Classics (reading.ac.uk)	Reading	Department of Classics	BA (Hons) Classics*	3	Core modules: 1. Ancient Latin at an appropriate level, from beginner to expert (20 credits) 2. Ancient Greek at an appropriate level, from beginner to expert (20 credits) Optional modules include: 3. Greek History: War Society and Change in the 4. Archaic Age (modules are subject to change) 5. Texts, Readers, and Writers (modules are subject to change)	120 credits	1	* Προγράμματα με παρόμοια, αντίστοιχα ή κοινά μαθήματα: 1. Classics and Classical Studies, 2. BA Classics with Foundation	1892
13	University of Reading	BA Classics (reading.ac.uk)	Reading	Department of Classics	BA (Hons) Classics BA (Hons) Ancient History*	3	6. Ancient Latin at an appropriate level, from beginner to expert (20 credits) 7. Ancient Greek at an appropriate level, from beginner to expert (20 credits) Optional modules include 8. Ancient Epic 9. Ancient Drama 10. Greek History: Persian Wars to Alexander 11. Egypt and the Greco-Roman World 12. Early Macedon 13. Greek Religions 14. Greek Sculpture 15. Introduction to Late Antiquity 16. Work Placement for Classicists and Ancient Prospects for Classicists and Ancient Historians 17. Sexuality and Gender in the Ancient World	120	2	Core modules (modules are subject to change)	1892
							18. Ancient Latin at an appropriate level, from beginner to expert (20 credits) 19. Ancient Greek at an appropriate level, from beginner to expert (20 credits) Optional modules include: 20. Anatolia and the Aegean in the Late Bronze Age. The Context for the Trojan War 21. Ancient Biography 22. Pioneers of Classical Archaeology 23. Ancient Sparta 24. Technology in the Ancient World		3		
							Compulsory modules include:		1		

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
		BA Ancient History (reading.ac.uk)					1. Greek History: war, society, and change in the Archaic Age (20 credits) Optional modules include: 2. Ancient Greek 3. Latin 1 4. Texts, Readers, and Writers 5. Radical Philosophy Compulsory modules: 6. Greek History: Persian Wars to Alexander (20 credits) Optional modules include: 7. Ancient Epic 8. Greek History: Persian Wars to Alexander 9. Ancient Drama 10. Egypt and the Greco-Roman World 11. Early Macedon 12. Ancient Greek 2 – Διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά 13. Ancient Greek 3 - Διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά 14. Greek Religions 15. Greek Sculpture 16. Introduction to Late Antiquity 17. Work placement for Classicists and Ancient Historians 18. Prospects for Classicists and Ancient Historians 19. Sexuality and Gender in the Ancient World		2	* Προγράμματα με παρόμοια, αντίστοιχα ή κοινά μαθήματα: 1. BA Ancient History and Archaeology, 2. BA Philosophy and Classical Studies, 3. BA Museum and Classical Studies	
14.	University of Winchester	https://www.winchester.ac.uk/study/undergraduate/courses/ba-hons-classical-studies/	King Alfred Campus	Department of History	BA (Hons) Classical Studies*	3 years full-time, 6 years part-time	Modules: 1. Introduction to the Classical Greek World (15 credits) – αντίστοιχη ενότητα για τα λατινικά 2. Introduction to Classical Greek Literature (15 credits) - Διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά 3. Introduction to Classical Archaeology (15 credits) 4. Introduction to Classical Theatre (15 credits)	15	1	*Προγράμματα με παρόμοια, αντίστοιχα ή κοινά μαθήματα: 1. BA (Hons) Classical Studies (with Foundation Year), 2. BA (Hons) Ancient, Classical and Medieval Studies	1840
14.	University of Winchester	https://www.winchester.ac.uk/study/undergraduate/courses/ba-hons-classical-studies/	King Alfred Campus	Department of History	BA (Hons) Classical Studies	3 years full-time, 6 years part-time	Modules: 5. Reading Epic (15 credits) 6. Practising History (15 credits) Optional Modules: 7. The Glory of Athens and the Shadow of Sparta (15 Credits) 8. Alexander the Great: in his Own Time (15 Credits) 9. The Symposium: Ancient Greek Drinking Culture (15 Credits) 10. The Culture of Neoclassicism (15 Credits) 11. The Greek World (15 Credits) 12. Introduction to the Classical Languages (Greek or Latin) (15 Credits)	15	2	Optional Modules	1840

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							Other Optional Modules: 13. The Archaeology and Anthropology of Death and Burial (15 Credits)				
							Optional Modules: 14. Depth Study: Herodotus: Tall Tales and Epic Histories (30 Credits) 15. Depth Study: Gender and Sexuality in Ancient Literature (30 Credits) 16. Summer Studies in Athens or Rome (15 Credits) 17. Classical World in Film (15 Credits) 18. Plutarch and his Great Lives (15 Credits) 19. The Fall of the Ancient City (15 Credits) 20. Greco-Roman Egypt 331-31 BC (15 Credits) 21. Minoans and Mycenaeans: the Greek Bronze Age (15 Credits)	15, 30	3		
15.	University of Warwick	Classics (Ancient Greek) with Study in Europe BA (UCAS Q801) (warwick.ac.uk)	Coventry	Classics and Ancient History department	BA (Hons) Classics (Ancient Greek) with Study in Europe*	4 year course	Core modules: Greek Literary Texts (30 credits) - Διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά Optional Modules: 1. Greek Culture and Society (15 credits) - Διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά 2. Ancient Thought: Philosophy, Politics, Science (15 credits) 3. Encounters with Greek Texts (15 credits) - Διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά	15, 30	1	* Προγράμματα με παρόμοια, αντίστοιχα ή κοινά μαθήματα: 1. BA (Hons) Classics	1965
15.	University of Warwick	Classics (Ancient Greek) with Study in Europe BA (UCAS Q801) (warwick.ac.uk)	Coventry	Classics and Ancient History department	BA (Hons) Classics (Ancient Greek) with Study in Europe	4 year course	Optional core modules: Greek text-based module and continuation of a Modern European Language. Optional modules: 4. Ancient Greek Theatre (Greek texts option) 5. Greek Myth: Narratives, Sources, Approaches (Greek texts option) 6. Africa and the Making of Classical Literature 7. Rhetorics: from Classical Rhetoric to Modern Communication 8. Sexuality and Gender in Antiquity (Greek texts option) 9. Politics and Poetics in Greek and Latin Literature (Greek texts option) 10. The History of Medicine in the Ancient World (Greek texts option) 11. Songs, Texts, Theories: Greek Lyric Poetry (Greek texts option)	120 each year	2,4	Optional modules	1965
		Philosophy, Literature and Classics BA (UCAS VQ58) (warwick.ac.uk) https://warwick.ac.uk/stud		Department of Philosophy	BA (Hons) Philosophy, Literature and Classics	3	Core modules: 1. Introduction to Philosophy Without Logic (30 credits)	30	1	Core modules	
							Optional modules: 2. Latin or Greek Language 3. Latin or Greek Literary Texts 4. Aristotle	120 each year	3	Optional modules	

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
		y/undergraduate/courses/classicalcivilisation					5. Politics and Poetics in Greek and Latin Literature 6. Literature, Theory and Time 7. Topics in Philosophy and Literature 8. Food and Drink in the Ancient Mediterranean				
				Classics and Ancient History department	BA (Hons) Classical Civilisation	3 years full-time 4-10 years part-time	Core modules: 1. Greek Culture and Society (15 credits) – Διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά Optional modules 2. Encounters with Greek Texts (15 credits) - Διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά 3. Ancient Thought: Philosophy, Politics, Science (15 credits) 4. Greek at appropriate Level (15 credits) Διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα λατινικά	15	1	Core modules –	
							5. Hellenistic World (30 credits)	30	2		
							Optional modules: 6. Ancient Greek Theatre 7. Greek Myth: Narratives, Sources, Approaches 8. Africa and the Making of Classical Literature 9. Rhetorics: from Classical Rhetoric to Modern Communication 10. Sexuality and Gender in Antiquity 11. Politics and Poetics in Greek and Latin Literature 12. The History of Medicine in the Ancient World Songs, Texts, Theories: Greek Lyric Poetry 13. Horace, Authority and Authoritarianism	120 each year	3	Optional modules	

3. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ – ΓΕΡΜΑΝΙΑ

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules (Τίτλος / Ενότητα)	Credit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Ετος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Ετος ίδρυσης)
1	Universität zu Koln	https://phil-fak.uni-koeln.de/studium/bachelor/bachelor-faecher/antike-sprachen-und-kulturen	Köln	Philosophische Fakultät	Antike Sprachen und Kulturen (ASuK) - ZWEI-FACH-BACHELOR OF ARTS	3	1. BM 2: Einführung in die griechische Literatur (12 LP) - Sem. 1, 2, 3, 4 (Basismodule) 2. BM 3: Einführung in die lateinische Literatur (12 LP) - Sem. 1, 2, 3, 4 (Basismodule) 3. Variante A: BM 4a: Antike Philosophie oder BM 4b: Mittellatein (12 LP) - Sem. 1, 2, 3, 4 (Basismodule) 4. Variante B: BM 5: Spracherwerb Graecum (12 LP) - Sem. 1, 2, 3, 4 (Basismodule)	12	1, 2	ASuK – Alte Geschichte	1388 (Alte Universität) / 1919
							5. AM 1: Texte und Autoren der antiken Literatur I (9 LP) – Sem. 4, 5, 6 (Aufbaumodul) -Epochenspezifische Vertiefungsstudien - Griechische Geschichte 6.AM 2: Texte und Autoren der antiken Literatur II (9 LP) - Sem. 4, 5, 6 (Aufbaumodul)	9	2, 3		
							7. AM 3: Epochenspezifische Vertiefung – Griechenland oder Rom (9 LP) – Sem. 5 (Aufbaumodul): Epochenspezifische Vertiefungsstudien - Griechische oder römische Geschichte (9 LP) - Sem. 3, 6 (Aufbaumodul)		3		
							8. BM 1: Spracherwerb Graecum (12 LP) - Semestre 1, 2 (Basismodule) 9. BM 2: Einführung in das Studium der griechischen Philologie (9 LP) - Sem. 1, 2 (Basismodule)	9, 12	1	ASuK-Griechische Philologie / Byzantinistik	
							10. BM 3: Epochen und Gattungen der griechischen Literatur Ia (6 LP) - Sem. 3, 4 (Basismodule) 11. BM 4: Epochen und Gattungen der griechischen Literatur Ib (6 LP) - Sem. 3, 4 (Basismodule)	6	2		
							12. BM 5 (6 LP) - Sem. 2, 3, 4 BM 5a: Übersetzungsübungen I (nur für die Studienrichtung Griechische Philologie) BM 5b: Übersetzungsübungen (Basismodule)		2, 3		
							13. AM 1 (12 LP) - Sem. 4, 5, 6 (Aufbaumodul): AM 1a: Übersetzungsübungen II (nur für die Studienrichtung Griechische Philologie) AM 1b: Einführung in die Byzantinistik 14. AM 2 (9 LP) - Sem. 5, 6 (Aufbaumodul) AM 2a: Epochen und Gattungen der griechischen Literatur II AM 2b:	9, 12			
							15. BM 1 Spracherwerb: Graecum (12 LP) Sem. 1, 2, 3 (Basismodule) 16. BM 2: Einführung in das Studium der Griechischen Philologie (9 LP) - Sem. 1, 2 (Basismodule)		1, 2,	ASuK-Historisch-Vergleichende Sprachwissenschaft	
							17. BM 3a: Epochen und Gattungen der griechischen Literatur Ia (6 LP) - Sem. 2, 3 18. BM 5: Griechische Sprache und Sprachwissenschaft (9 LP) -Sem. 3, 4 19. AM1: Antike Sprachen des Mittelmeerraums - synchron und diachron (9 LP) - Sem. 5, 6	6, 9	1, 2, 3		
1.	Universität zu Koln	https://phil-fak.uni-	Köln	Philosophische Fakultät	Antike Sprachen und Kulturen	3	20. BM 1: Methodische Grundlagen (6 LP) - Sem. 1 (Basismodule)	5, 12	1, 2	ASuK - Klassische Literaturwissenschaft	1388 (Alte Uni-versität) / 1919

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules (Τίτλος / Ενότητα)	Credit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Ετος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Ετος ίδρυσης)
		koeln.de/studium/bachelor/bachelor-faecher/antike-sprachen-und-kulturen			(ASuK) - ZWEI-FACH-BACHELOR OF ARTS		21. BM 2: Einführung in die griechische Literatur (12 LP) - Sem. 1, 2, 3, 4 (Basismodule)				
							22. Variante A: BM 4a: Antike Philosophie oder BM 4b: Mittellatein (12 LP), Sem. 1, 2, 3, 4 23. Variante B: BM 5: Spracherwerb Graecum (12 LP) - Sem. 1, 2, 3, 4 (Basismodule)	12			
							24. AM 1: Texte und Autoren der antiken Literatur I (9 LP), Sem. 4, 5, 6 (Aufbaumodul) 25. AM 2: Texte und Autoren der antiken Literatur II (9 LP), Sem. 4, 5, 6 (Aufbaumodul)	9	2, 3		
							26. BM 2a: Spracherwerb Graecum (12 LP), Sem. 1, 2 (Basismodule)	12	1	ASuK-Lateinische Philologie / Mittellateinische Philologie	
		https://studienorientierung.uni-koeln.de/studienangebot/index_ger.html?app=true&id=63		Philosophische Fakultät	Griechisch, Bachelor of Arts (B.A.), Lehramt an Gymnasien und Gesamtschulen		1. BM 1 Spracherwerb Griechisch (Graecum)- (LP 12), Sem. 1, 2 (Basismodule) 2. BM 2 Einführung in das Studium der Griechischen Philologie (LP 9), Sem. 1, 2 (Basismodule)	9, 12	1	Lehramt an Gymnasien und Gesamtschulen	
							3. BM 3 Epochen und Gattungen der griechischen Literatur I a (6 LP), Sem. 1, 2, 3 (Basismodule) 4. BM 4 Epochen und Gattungen der griechischen Literatur (6 LP), Sem. 3, 4 (Basismodule)	6	1, 2	Lehramt an Gymnasien und Gesamtschulen	
							5. BM 5 Übersetzungsübungen I (6 LP), Sem. 2 (Basismodule) 6. BM 6 Erarbeitung griechischer Texte und ihre Vermittlung (Fachdidaktik) (6 LP), Sem. 3, 4 - (Basismodule) 7. AM 1 Übersetzungsübungen II (12 LP), Sem. 4, 5, 6 - (Aufbaumodul) 8. AM 2 Epochen und Gattungen der griechischen Literatur II (6 LP), Sem. 5, 6 - (Aufbaumodul)	6, 12	1, 2, 3	Lehramt an Gymnasien und Gesamtschulen	
2.	Universität Konstanz	https://www.uni-konstanz.de/studieren/vor-dem-studium/studienangebot/studiengaenge-a-z/kulturwissenschaft-der-antike-ba/	Konstanz	Fachbereich Literaturwissenschaft	Kulturwissenschaft der Antike – Bachelor of Arts		1. Modul 1: Methodische Orientierung (18 credits) Semester 1, 2: - Einführung in die Gräzistik und Latinistik (6 credits) - Einführung in die Alte Geschichte (6 credits) - Einführung in die Archäologie (6 credits)	6, 9, 18	1	In geisteswissenschaftlichen Bachelorstudiengängen wählen Sie neben Ihrem Hauptstudienfach (120 Credits) auch ein wissenschaftliches Nebenfach (40 Credits).	1966
							2. Modul 2: Antike Literatur (18 Credits)- Semester 1, 2, 3, 4, 5, 6 - Dichtung 3 (6) (9) credits - Prosa 3 (6) (9) credits - Kulturelle Grundlagen und Rezeption 3 (6) (9) credits		1, 2, 3		
							3. Modul 3: Alte Geschichte (18 Credits) Sem. 1, 2, 3, 4, 5, 6: - Griechische Geschichte 3 (6) (9) credits - Römische Republik und Kaiserzeit 3 (6) (9) credits - Spätantike 3 (6) (9) credits				
							4. Modul 4: Archäologie (18 Credits) Sem. 1, 2, 3, 4, 5, 6: - Raum und Architektur 3 (6) (9) credits - Bilder 3 (6) (9) credits - Sozialbeziehungen und materielle Kultur 3 (6) (9) credits				
							5. Schwerpunktmodul 6: Antike Literatur (credits 3–18) Semester 1, 2, 3, 4, 5, 6 6. Schwerpunktmodul 7: Alte Geschichte (credits 3–18) Semester 1, 2, 3, 4, 5, 6 7. Schwerpunktmodul 8: Archäologie (credits 3–18) Semester 1, 2, 3, 4, 5, 6	3, 18			

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules (Τίτλος / Ενότητα)	Credit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Ετος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Ετος ίδρυσης)
3.	Georg-August-Universität Gottingen	https://www.uni-goettingen.de/de/636404.html	Göttingen	Philosophischen Fakultät	Griechische Philologie (B.A.) (2-Fächer)	3	1. Modul B.AG.41: Basismodul: Altertumskunde Alte Geschichte (6 C , 4 SWS) - Sem. 1, 2 Ange-botshäufigkeit: jedes Semester- Basic Module 2. Modul B.Gri.01: Grundlagen des Griechischstudiums (6 C, 4 SWS) - Sem. 1 - Basic Module -Angebotshäufigkeit: jedes Wintersemester 3. Modul B.Gri.02-1: Basismodul Griechische Spra-che I (6 C, 4 SWS) - Sem. 1 - Basic Module 4. Modul B.Gri.02-3: Basismodul Griechische Sprache II (7 C, 4 SWS) - Sem. 1 - Basic Module - Angebotshäufigkeit: jedes Wintersemester	6, 7 C	1, 2, 3	Προγράμματα με αντίστοιχο αντικείμενο: 1. Griechisch (B.A.) (2-Fächer/Profil Lehramt) 2. Lateinische Philologie (B.A.) (2-Fächer) 3. Latein (B.A.) (2-Fächer/Profil Lehramt 4. Antike Kulturen (B.A.) 5. Greek Philology (M.A.) 6. Education (M.Ed.)	1734
							5. Modul B.Gri.03: Griechische Literatur I: Poesie (9 C, 6 SWS) - Sem. 1 - Basic Module - Angebotshäufigkeit: jedes Sommersemester 6. Modul B.Gri.04: Griechische Literatur II : Prosa (6 C, 6 SWS) - Sem. 1 - Basic Module - Angebotshäufigkeit: jedes Wintersemester 7. Modul B.Gri.05-1: Lateinische Literatur für Gräzisten (5 C, 4 SWS), Sem. 1 - Angebotshäufigkeit: jedes Semeste	5, 6, 9			
							8. Modul B.Gri.06c: Altertumskunde - Sprachwissenschaft (6 C, 3 SWS) -Sem. 1 9. Modul B.Gri.07: Griechische Literatur III (9 C 4 SWS), Sem. 1 Angebotshäufigkeit: jedes Semester 10. Modul B.Gri.08: Aufbaumodul Griechische Sprache (9 C, 4 SWS) - Sem. 1 - Intermediate Module - Angebotshäufigkeit: jedes Sommersemester - Angebotshäufigkeit: jährlich 11. Modul B.Gri.09: Vermittlungskompetenz (6 C, 3 SWS) - 1 Sem. - Angebotshäufigkeit: jährlich 12. Modul B.Gri.10: Fachwissenschaftliches Modul: Vermittlungskompetenz - (3 C, 1 SWS) - Sem. 1 - Angebotshäufigkeit: jährlich	3, 6, 9 C			
3.	Georg-August-Universität Gottingen	https://www.uni-goettingen.de/de/636404.html	Göttingen	Philosophischen Fakultät	Griechische Philologie (B.A.) (2-Fächer)	3	13. Modul B.Gri.11/B.Lat.11: Antike Vorbilder späterer literarischer und geistesgeschichtlicher Phänomene (6 C, 4 SWS) - Sem. 1 - Angebotshäufigkeit: fünfmal in je sechs Semestern 14. Modul B.Gri.16/B.Lat.16: Texte der klassischen Antike in moderner Bühnenaufführung (4 C, 2 SWS) - 1 Sem. - Angebotshäufigkeit: unregelmäßig	4, 6 C	1, 2, 3	_	1734
							15. Modul B.Gri.17: Aufbaumodul: Griechische Literatur im Überblick (6 C, 4 SWS) - Intermediate Module - 1 Semester - Angebotshäufigkeit: jedes Wintersemester 16. Modul B.KBA.201p: Altertumskunde – Einführung in die Klassische Archäologie I (6 C 4 SWS) - Sem. 1 - Angebotshäufigkeit: jedes Wintersemester 17. Modul SK.Gri.01: Griechische Lektüre I (3 C, 2 SWS) - Sem. 1 Angebotshäufigkeit: jedes Semester	3, 6			

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules (Τίτλος / Ενότητα)	Credit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Ετος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Ετος ίδρυσης)
4.	Otto-Friedrich-Universitat Bamberg	https://www.uni-bamberg.de/ba-graezistik/	Bamberg	Fakultät Geistes- und Kulturwissenschaften	Klassische Philologie/Gräzistik	3	Sem. 1-2: Propädeutisches Modul (12 ECTS) : Modul Graecum (WP) 1. Basismodul Sprachkompetenz Gräzistik (P) (10 ECTS) 2. Basismodul I (8 ECTS): Literaturwissenschaft Gräzistik (P) 3. Basismodul II (6 ECTS): Literaturwissenschaft Gräzistik (WP) 4. Basismodul (6 ECTS): Kulturwissenschaft Gräzistik (P)	6, 8, 10, 12	1	Προγράμματα σπουδών τα οποία έχουν μαθήματα με αντίστοιχο ή παρόμοιο αντικείμενο ή συναφείς θεματικές ενότητες: 1.KlassischePhilologie/Latinistik 2. Philosophie / Philosophy / Module im Bachelor-studiengang Klassische Philologie / Gräzistik (Hauptfach 75 ECTS mit/ohne BA-Arbeit)	1647
							Sem. 3-4: 5. Aufbaumodul Sprach (8 ECTS): kompetenz Gräzistik (P) 6. Aufbaumodul (8 ECTS): Literaturwissenschaft Gräzistik	8	2	Module im Bachelorstudiengang Klassische Philologie / Gräzistik (Hauptfach 75 ECTS mit/ohne BA-Arbeit)	
4.	Otto-Friedrich-Universitat Bamberg	https://www.uni-bamberg.de/ba-graezistik/	Bamberg	Fakultät Geistes- und Kulturwissenschaften	Klassische Philologie/Gräzistik	3	Sem. 3-4: 7. Aufbaumodul Kulturwissenschaft Gräzistik (7 ECTS)- WP oder Aufbaumodul Kulturwissenschaft Latinistik (7 ECTS) - WP 8. Wahlpflichtmodul Sprach- und Kultur (5 ECTS) wissenschaft (WP) oder Wahlpflichtmodul Griechisch (WP) (5 ECTS)	5, 7	2	Module im Bachelorstudiengang Klassische Philologie / Gräzistik (Hauptfach 75 ECTS mit/ohne BA-Arbeit)	1647
							Sem. 5: 9. Vertiefungsmodul (6 ECTS): Sprachkompetenz Gräzistik (WP) 10. Vertiefungsmodul (6 ECTS): Literaturwissenschaft Gräzistik (P) 11. Vertiefungsmodul (5 ECTS): Kulturwissenschaft Gräzistik (P)	5, 6	3		
							Sem. 6: 12. Bachelorarbeit Gräzistik (P)- (12 ECTS)(entfällt, wenn Gräzistik als 2. Hauptfach belegt wird)	12	3		
							Sem. 1-2: 13. Propädeutisches Modul: Modul Graecum (WP) 12 ECTS		1	Module im Bachelorstudiengang Klassische Philologie / Gräzistik (Nebenfach 45 ECTS)	
							Sem.: 1-4: 14. Basismodul Sprachkompetenz Gräzistik (P) (10 ECTS) 15. Basismodul I (8 ECTS) Literaturwissenschaft Gräzistik (P) 16. Basismodul (6 ECTS): Kulturwissenschaft Gräzistik (WP) 5. Basismodul II (6 ECTS): Literaturwissenschaft Gräzistik (WP)	6, 8, 10	1, 2		
							Sem. 5: 17. Aufbaumodul Sprach (8 ECTS): kompetenz Gräzistik (WP) 18. Aufbaumodul (8 ECTS): Literaturwissenschaft Gräzistik (WP) 19. Aufbaumodul Kulturwissenschaft Gräzistik (7 ECTS) – WP oder Aufbaumodul Kulturwissenschaft Latinistik (7 ECTS) -WP	7, 8	3		
							Propädeutisches Modul:	12	_		

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules (Τίτλος / Ενότητα)	Credit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Ετος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Ετος ίδρυσης)
							20. Modul Graecum (WP) - 12 ECTS			Module im Bachelorstudiengang Gräzistik (Nebenfach 30 ECTS)	
							Sem. 1-4: 21. Basismodul (10 ECTS): Sprachkompetenz Gräzistik (P) 22. Basismodul (8 ECTS): Literaturwissenschaft Gräzistik (P) 23. Basismodul (6 ECTS): Kulturwissenschaft Gräzistik (WP) 24. Basismodul II (6 ECTS): Literaturwissenschaft Gräzistik (WP)	6, 8, 10	2, 3		
5.	Universität Trier	https://www.uni-trier.de/universitaet/fachbereiche-faecher/fachbereich-ii/faecher/klassische-philologie/studium/studiengaenge-und-studienordnungen	Trier	FACHBEREICH II / Klassische Philologie	Bachelorstudiengang Griechisch für das Lehramt an Gymnasien	3	1. G-1 – Grundlagen des Studiums der Klassischen Philologie und der Didaktik der Alten Sprachen (8 LP.) - Sem.1-2 - Pflichtmodul 2. G-1 – Grundlagen des Studiums der Klassischen Philologie und der Didaktik der Alten Sprachen (8 LP.) – Sem.1-2 - Pflichtmodul	8	1	1. Latein für das Lehramt an Gymnasien -Bachelor of Education 2. Griechisch oder Latein als Erweiterungsfach für Lehramt - Bachelor of Education	1970, historical: 1473-1798
							3. G-3 – Sprache und Grammatik 2 (8 LP.) – Sem. 2-3 / Pflichtmodul- Wahlpflichtmodul 4. G-4 – Literatur und Kulturwissen 1: Archaik und Griechisch-römische Antike (7 LP.) – Sem.3-4 - Pflichtmodul 5. G-5 – Literatur und Kulturwissen 2: 4. und 5. Jahrhundert v. Chr (8 LP.) - Sem. 2-4 / Pflichtmodul - Wahlpflichtmodul	7, 8	1, 2	_	
							6. G-6 – Literatur und Kulturwissen 3: Hellenismus und römische Kaiserzeit (8 LP.) - Sem. 5-6 / Pflichtmodul 7. G-7 – Literaturwissenschaft und ihre Methodik 1: Prosa und Poesie (8 LP.) - Sem. 4-5 / Pflichtmodul	8	2, 3		
							8. G-8 – Literaturwissenschaft und ihre Methodik 2: Konzeption und Praxis des Griechischunterrichts (8 LP.) - Sem. 6 / Pflichtmodul		3		
		https://www.uni-trier.de/universitaet/fachbereiche-faecher/fachbereich-ii/faecher/klassische-philologie/studium/studiengaenge-und-studienordnungen			Bachelor of Arts "Altertumswissenschaften" (1F) (Griechische und/oder Lateinische Philologie)		1. Einführung in die Altertumswissenschaften (10 LP) -Sem. 1-2 2. Einführung in die Alte Geschichte (10 LP) -Sem. 1-2 3. Einführung in die Klassische Archäologie (10 LP) - Sem. 1-2 4. Einführung in die Klassische Philologie und Papyrologie (10 LP) - Sem. 1-2 5. Themen der antiken Kulturgeschichte (5 LP) - Sem. 5	5, 10	1, 3	_	
							6. Alte Geschichte: Grundlagenmodul (10 LP) - Sem. 3, 4 7. Alte Geschichte: Grundlagenmodul II (10 LP) - Sem. 3, 4	10	2	Schwerpunkt Alte Geschichte	
							8. Alte Geschichte: Vertiefungsmodul I (10 LP) - Sem. 5, 6 9. Alte Geschichte: Vertiefungsmodul II (10 LP) - Sem. 5, 6		3		
							10. Archäologie der griechisch-römischen Welt (20 LP) - Sem. 3-4	20	2	Schwerpunkt Archäologie	
							11. Griechische Sprache I (10 LP) - Sem. 3 12. Griechische Sprache II (10 LP) - Sem. 4 13. Griechische Literatur I (10 LP) - Sem. 5 14. Griechische Literatur II (10 LP) - Sem. 6 15.Griechische Literatur III (10 LP) - Sem. 5, 6	10	2, 3	Schwerpunkt Griechisch	
							16. Griechische Sprache für Anfängerinnen und Anfänger (10 LP) - Sem. 1, 2, 3, 4 17. Griechische Sprache I (10 LP) - Sem. 3		1, 2	Wahlpflichtmodule Sprache	
6.	Rheinische Friedrich-	https://www.philologie.uni-	Bonn	Philosophische Fakultät /		3	1. Einführung in die klassische Philologie (6 LP) - Sem. 1 / Pflichtbereich	6	1, 2	Το πανεπιστήμιο διαθέτει και άλλα προγράμματα σπουδών	1818

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules (Τίτλος / Ενότητα)	Credit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Ετος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Ετος ίδρυσης)
	Wilhelms-Universität Bonn	bonn.de/de/studium/studiengaenge		Institut für Klassische und Romanische Philologie	Griechische Literatur der Antike und ihr Fortleben		2. Griechische Sprache 1 (6 LP) -Sem. 1 - 3/ Pflichtbereich 3. Griechische Sprache und Literatur (12 LP) - Sem. 2 / Pflichtbereich 4. Griechische Sprache 2 (6 LP) Sem. 1-3 / Pflichtbereich			τα οποία έχουν μαθήματα με αντίστοιχο ή παρόμοιο αντικείμενο	
							5. Wahlpflichtbereich I: Griechisch (12LP - es sind zwei Module zu wählen) / Sem. 2 – 6. Διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα Λατινικά - Lektüre griechischer Autoren in Übersetzung - Lektüre griechischer Autoren	12	1, 2, 3		
							6. Griechische Literatur (12 LP) - Sem. 1- 3 / Pflichtbereich		1, 2		
							7. Wahlpflichtbereich III: Griechische und lateinische Geschichte, Kultur und Literatur (12LP - esn sind zwei Module zu wählen) / Sem. 2-6. Kulturelle und litera-rische, Traditionen der Antike, Theorie und Praxis in der Interpretation alter Texte, Antike Ethik, Antike Historio-graphie, Rezeption, Wahlpflichtmodul Alte Geschichte		2, 3		
		https://www.philologie.uni-bonn.de/de/studium/modulhandbuecher		Institut für Klassische und Romanische Philologie Abteilung für Griechische und Lateinische Philologie	B.A. Lehramt Griechisch		1. Einführung in die klassische Philologie (6 LP) - Sem. 1, 2 / Pflichtbereich 2. Griechische Lektüre A Sem 2, 4 / Pflichtbereich 3. Griechische Lektüre B (6 LP) - Sem. 1, 3 / Pflichtbereich 4. Griechische Literatur A (10 LP) /Sem. 2, 4, 6 / Pflichtbereich 5. Griechische Literatur B (10 LP) /Sem. 3, 5 / Pflichtbereich 6. Griechische Literatur C (10 LP) /Sem. 2, 4, 6 / Pflichtbereich	6, 10	1, 2, 3		
							7. Griechische Sprache 1 (6 LP) / Sem. 1, 2, 3 / Pflichtbereich 8. Griechische Sprache (6 LP) / Sem. 2, 3, 4 / Pflichtbereich 9. Griechische Sprache und Literatur und ihre Didaktik (Umfang (LP 6) / inkl. 3 LP Fachdidaktik) /Sem. 4, 6 / Pflichtbereich	3, 6			
							Module des Wahlpflicht-/Polyvalenzbereiches: 10. Lektüre griechischer Autoren in Übersetzungen (6 LP) /Sem. 2, 4, 6 11. Griechische Grammatik und Lektüre (6 LP) / Sem. 3, 5 12. Theorie und Praxis der Interpretation antiker Texte (6 LP) / Sem. 2, 4, 6 13. Alte Geschichte für die Fächer Latein und Griechisch (6 LP) / Sem. 3, 4, 5, 6 14. Historische Grundwissenschaften und Archivkunde für die Fächer Latein und Griechisch (6 LP) / Sem. 3, 4, 5, 6 15. Philosophiegeschichte für Altphilologen (6 LP) / Sem. 3, 5	6			
7.	Friedrich-Schiller-Universität Jena	https://www.uni-jena.de/ba-kf-altertumswissenschaften	Jena	Institut für Altertumswissenschaften / Philosophische Fakultät Institut für Altertumswissenschaften / Philosophische	Altertumswissenschaften - Bachelor of Arts / kernfach im mehrfach-bachelor	3	1. Einführung in die Klassische Archäologie (10 LP) - Dauer des Moduls 2 Semester / Pflichtmodul 2. Klassische Archäologie I Griechenland (10 LP) - Dauer des Moduls 1 Semester / Wahlpflichtmodul 3. Vertiefung Klassische Archäologie (10 LP) - Dauer des Moduls 2 Semester / Wahlpflichtmodul 4. Einführung in die Altertumswissenschaften (10 LP) - Dauer des Moduls 1 Semester / Pflichtmodul	10	(1-3)	Ειδικεύσεις: 1. Spezialisierung Alte Geschichte 2. Spezialisierung Gräzistik 3. Spezialisierung Klassische Archäologie 4. Spezialisierung Latinistik 5. Spezialisierung Mittel- und Neulatein	1558

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules (Τίτλος / Ενότητα)	Credit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Ετος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Ετος ίδρυσης)
							5. Einführung in die griechische Sprache und Literatur I und II (Graecum) (10 LP) - Dauer des Moduls 2 Semester / Wahlpflichtmodul 6. Einführung in die Gräzistik (10 LP) - Dauer des Moduls 1 Semester / Pflichtmodul 7. Gräzistik I (10 LP) - Dauer des Moduls 1 Semester /Wahlpflichtmodul 8. Gräzistik II (10 LP) - Dauer des Moduls 1 Semester /Wahlpflichtmodul 9. Griechische Sprachkompetenz I (10 LP) - Dauer des Moduls 2 Semester /Wahlpflichtmodul 10. Aufbaumodul Alte Geschichte - Griechische Geschichte (10 LP) - Dauer des Moduls 2 Semester /Wahlpflichtmodul 11. Mittel-/ Neulatein I (Buch- und Schriftkunde) (10 LP) - Dauer des Moduls 2 Semester / Wahlpflichtmodul			Η Σχολή Φιλοσοφίας (Philosophische Fakultät) διαθέτει και άλλα προγράμματα σπουδών τα οποία έχουν μαθήματα με αντίστοιχο ή παρόμοιο αντικείμενο. Ενδεικτικά 1. Klassische Archäologie (B.A) 2. Latinistik (B.A) 3. Philosophie (B.A) 4. Alte Geschichte (B.A)	
		https://www.uni-jena.de/ba-ef-graezistik			Gräzistik - Bachelor of Arts / Kernfach im mehrfach-bachelor		1. Einführung in die Klassische Archäologie (10 LP) - Dauer des Moduls 1 Semester / Wahlpflichtmodul 2. Einführung in die Altertumswissenschaften (10 LP) - Dauer des Moduls 1 Semester / Pflichtmodul 3. Einführung in die Philosophie (10 LP) - Dauer des Moduls 1 Semester / Wahlpflichtmodul 4. Logik und Argumentationslehre (10 LP) - Dauer des Moduls 1 Semester / Wahlpflichtmodul 5. Praktische Philosophie (10 LP) - Dauer des Moduls 2 Semester / Wahlpflichtmodul 6.Theoretische Philosophie (10 LP) - Dauer des Moduls 2 Semester / Wahlpflichtmodul 7. Geschichte der Philosophie (10 LP) - Dauer des Moduls 2 Semester / Wahlpflichtmodul 8. Einführung in die Gräzistik (10 LP) - Dauer des Moduls 1 Semester / Pflichtmodul 9. Gräzistik I (10 LP) - Dauer des Moduls 1 Semester / Pflichtmodul 10. Gräzistik II (10 LP) - Dauer des Moduls 1 Semester / Pflichtmodul 11. Griechische Sprachkompetenz I (10 LP) - Dauer des Moduls 2 Semester / Pflichtmodul 12. Basismodul Alte Geschichte (10 LP) - Dauer des Moduls 2 Semester / Pflichtmodul- Wahlpflichtmodul 13. Griechische Sprachwissenschaft 10 LP) - Dauer des Moduls 2 Semester / Pflichtmodul				
8.	Freie Universitat Berlin	https://www.fu-berlin.de/en/studium/studienangebot/grundstaendige/griechische_philologie_kombi/index.html	Berlin	Fachbereich Philosophie und Geisteswissenschaften / Institut für Griechische und Lateinische Philologie	Griechische Philologie: - Kernfach im Kombi-Bachelor - Modulangebot im Kombi Bachelor	3	1. Griechische Sprache und Methoden I (9 LP) - Dauer des Moduls: Ein Semester - Jedes Wintersemester 2. Griechische Literatur I (Einführung in die altgriechische Prosa) (9 LP) - Dauer des Moduls: Ein Semester - Jedes Wintersemester 3. Griechische Sprache und Methoden II (9 LP) - Dauer des Moduls: Ein Semester - Jedes Sommersemester 4. Griechische Literatur II (Einführung in die altgriechische Poesie) - (6LP)- Dauer des Moduls: Ein Semester - Jedes Sommersemester	6, 9	1	60-90 LP Modulangebot / Το Τμήμα διαθέτει προγράμματα σπουδών τα οποία έχουν μαθήματα με αντίστοιχο ή συναφείς θεματικές ενότητες. Ενδεικτικά: 1. Griechische Philologie 2. Griechische Literatur in 3. Lateinische Philologie	1948

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules (Τίτλος / Ενότητα)	Credit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Ετος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Ετος ίδρυσης)
										4. Lateinische Philologie	
							5. Griechische Literatur III (Prosa) - (8 LP) - Dauer des Moduls: Ein Semester - Jedes Sommersemester 6. Die Antike in Byzanz (6 LP) - Dauer des Moduls: Kernfach im Bachelorstudiengang: ein Semester; 60-LP-Modulangebot: zwei Semester - Beginn jedes Wintersemester 7. Griechische Literatur IV (Poesie) - (8 LP) - Dauer des Moduls: Ein Semester - Jedes Sommersemester 8. Griechische Literatur V (Schwerpunkt I)(8 LP) - Dauer des Moduls: Ein Semester - Jedes Semester	6, 8	2	60-90 LP Modulangebot	
							9. Griechische Literatur VI (Schwerpunkt II) - (10 LP) - Dauer des Moduls: Ein Semester - Jedes Semester 10. Griechische Sprache und Stil (10 LP) - Dauer des Moduls: Zwei Semester Häufigkeit des Angebots: Beginn jedes Wintersemester (jeweils Deutsch-Griechisch I im Wintersemester und Deuts h-Griechisch II im Sommersemester)	10	3	90 LP Modulangebot	
							11. Griechische Literatur in Übersetzung I (6 LP) - Dauer des Moduls: Zwei Semester Häufigkeit des Angebots: Beginn jedes Wintersemester (Übung A im Wintersemester; Übung B im Sommersemester) 12. Griechische Literatur in Übersetzung II (8 LP) - Dauer des Moduls: Zwei Semester Häufigkeit des Angebots: Beginn jedes Wintersemester	6, 8	1	30 LP Modulangebot	
							13. Griechische Literatur in Übersetzung III (8 LP) - Dauer des Moduls: Zwei Semester Häufigkeit des Angebots: Beginn jedes Wintersemester 14. Griechische Literatur in Übersetzung IV (8LP) - Dauer des Moduls: Zwei Semester Häufigkeit des Angebots: Beginn jedes Wintersemester	8	2, 3		
9.	Universität des Saarlandes	https://www.uni-saarland.de/studium/angebot/bachelor/altertumswissenschaften.html	Saarland / Saarbrücken	Philosophische Fakultät	Altertumswissenschaften (B.A.)	3	1. Einführungsmodul Alte Geschichte 1, (11 ECTS) - sem. 1-4 (Dauer 1-2 sem) - Wahlpflicht 2. Einführungsmodul Alte Geschichte 2, (8 ECTS) - sem. 1-4 (Dauer 1-2 sem) - Wahlpflicht 3. Fachwissenmodul Alte Geschichte 1, (3 ECTS) - sem. 4-5 (Dauer 1-2 sem) - Wahlpflicht 4. Quellenmodul Alte Geschichte 1, (3 ECTS) - sem. 4-5 (Dauer 1 sem.) – Wahlpflicht	3, 8, 11	1, 2, 3	Το Τμήμα (Philosophische Fakultät) διαθέτει και άλλα προγράμματα σπουδών τα οποία έχουν μαθήματα με αντίστοιχο ή συναφείς θεματικές ενότητες. Ενδεικτικά αναφέρονται: 1. Archäologie (B.A.) 2. Lateinische Philologie (B.A.)	1948
							5. Fachwissenmodul Alte Geschichte 2, (10 ECTS) - sem. 4-5 (Dauer 1-2 sem.) - Wahlpflicht 6. Fachwissenmodul Alte Geschichte 3, (8 ECTS) - sem. 4-5 (Dauer 1 sem.) - Wahlpflicht	8, 10	2, 3		
							7. Quellenmodul Alte Geschichte 2, (5 ECTS) - sem. 4-5 (Dauer 1) - Wahlpflicht 8. Einführung in die Klassische Archäologie, (7 ECTS) - sem. 1-2 (Dauer 2 sem.) - Pflicht	5, 7	1, 2, 3		

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules (Τίτλος / Ενότητα)	Credit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Ετος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Ετος ίδρυσης)
							9. Städte und Heiligtümer in der griech. und röm. Welt , (8 ECTS) - sem. 4-5 (Dauer 2 sem.) - Wahlpflicht/Pflicht 10. Griechische und römische Kunst und Alltagskultur, (8 ECTS) - sem. 5-6 (Dauer 2 sem.) - Wahlpflicht/Pflicht 11. Sprache und Grammatik, (7 ECTS) - sem. 3-4 (Dauer 2 sem.) - Wahlpflicht 12. Griechische Literatur, (10 ECTS) - sem. 3-6 (Dauer 2 sem.) - Wahlpflicht	7, 8, 10	2, 3		
10.	Universitat Rostock	https://www.uni-rostock.de/studium/studienangebot/alle-studiengaenge-und-abschluesse/studiengaenge-a-z/sgis-detailansichten-fuer-listen/?course=290&cHash=98895744ad4ffd4a9666336 40a0b21ed	Rostock	Philosophische Fakultät /Heinrich Schliemann-Institut für Altertumswissenschaften	Klassische Archäologie (Bachelor of Arts) /	3	1. Einführung in die Klassische Archäologie (12 LP) - sem. 1 2. Kunst, Kultur und Topographie der griechischen Welt I (6 LP) - sem. 2 3. Kunst, Kultur und Topographie der griechischen Welt II (6 LP) - Sem. 2	6, 12	1	Erst- und Zweitfach	1419
							4. Kunst, Kultur und Topographie Roms und seiner Provinzen I (6 LP) - sem. 3 5. Kunst, Kultur und Topographie Roms und seiner Provinzen II (6 LP) - sem. 3 6. Praktischer Umgang mit antiken Denkmälern I (6 LP) - sem. 4	6	2		
							7. Praktischer Umgang mit antiken Denkmälern II (6 LP) - sem. 4 8. Methodisches Arbeiten in der Klassischen Archäologie (12 LP) - sem. 5	6, 12	2, 3	nur Erstfach nur Zweitfach	
							9. Einführung in die materielle Kultur, sem. 1 (6 LP) 10. Latein I / Griechisch I, sem. 1 (6 LP) 11. Latein II / Griechisch II, sem. 2 (12 LP) 12. Vertiefung Klassische Archäologie (Zwei-Fach-Bachelor) (12 LP) - Sem. 5		1, 3		
10.	Universitat Rostock	https://www.uni-rostock.de/studium/studienangebot/alle-studiengaenge-und-abschluesse/studiengaenge-a-z/sgis-detailansichten-fuer-listen/?course=290&cHash=98895744ad4ffd4a966633640a0b21ed	Rostock	Philosophische Fakultät /Heinrich Schliemann-Institut für Altertumswissenschaften	Klassische Archäologie (Bachelor of Arts)	3	13. Einführung in die Klassische Archäologie (12 LP) - Sem. 1 14. Kunst, Kultur und Topographie der griechischen Welt I (6 LP) - Sem. 2 15. Kunst, Kultur und Topographie der griechischen Welt II (6 LP) - Sem. 2	6, 12	1	Erst- und Zweitfach	1419
							16. Latein I/Griechisch I (6 LP) - Sem. 1 17. Latein II/Griechisch II (12 LP) - Sem. 2			nur Erstfach	
							18. Vertiefung Klassische Archäologie (Zwei-Fach-Bachelor) (12 LP) - Sem. 5	12	3	nur Zweitfach	
11.	Philipps-Universität Marburg	https://www.uni-marburg.de/en/studying/degree-programs/humanities/griechstex	Marburg	FB 10 Fremdsprachliche Philologien FB 10	Lehramt an Gymnasien - Griechisch (Erste Staatsprüfung und Erweiterungsprüfung)	4.5 years (240 ECTS points)	1. Grundlagen der Klassischen Philologie I (6 LP), Basismodule -Sem. 1 2. Grundlagen der Klassischen Philologie II (6 LP), Basismodule-Sem. 1 3. Griechisches Textverstehen I (6 LP), Basismodule - Sem. 2	6	4.5 years / 9 Sem.	Το Τμήμα διαθέτει και άλλα προγράμματα σπουδών τα οποία έχουν μαθήματα με αντίστοιχο ή συναφείς θεματικές ενότητες. Ενδεικτικά: 1. Historische Sprach-, Literatur- und Kulturwissenschaften (B.A.)	1527
							Basismodule (45 LP) 1. Grundlagen der Klassischen Philologie I (6 LP) 2. Grundlagen der Klassischen Philologie II (6 LP) 3. Griechisches Textverstehen I (6 LP) 4. Analyse und Interpretation griechischer Texte I (6 LP) 5. Analyse und Interpretation griechischer Texte II:Interdisziplinäre Vernetzung (6 LP) oder Analyse und Interpretation griechischer Texte II (6 LP) 6. Griechische Sprachpraxis und ihre Didaktik I (9 LP) 7. ProfiWerk Alte Sprachen (6 LP)	6, 9			

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules (Τίτλος / Ενότητα)	Credit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Ετος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Ετος ίδρυσης)
							Aufbaumodule (27 LP): 8. Griechisches Textverstehen II (6 LP) 9. Analyse und Interpretation griechischer Texte III (6 LP) 10. Analyse und Interpretation griechischer Texte IV (6 LP) 11. Griechische Sprachpraxis und ihre Didaktik II (9 LP)				
							Vertiefungsmodule (12 LP): 12. Analyse und Interpretation lateinischer Texte I (6 LP) 13. Klassisch-philologische Forschung in Fachwissenschaft und -didaktik (6 LP) oder Kontext, Rezeption und Vermittlung antiker Literatur (6 LP)	6, 12			
		https://www.uni-marburg.de/de/studium/studienangebot/bachelor/nebenfach/sprache-und-literatur-der-griechischen-antike		Arts & Humanities	Sprache und Literatur der griechischen Antike (Nebenfach im Kombinationsbachelor)	3-3, 5 (6 / 8 Sem -(nach Kombination)	1. Einführung in die Literatur der griechischen Antike (6 LP) - Sem. 1 2. Einführung in die altgriechische Sprache I (9 LP) - Sem. 1 3. Einführung in die altgriechische Sprache II (9 LP) Sem. 2 4. Grundwissen Griechische Literatur (6 LP) 0 Sem. 2-3	6, 9	1, 2	Bachelor Nebenfach Studium nur in Kombination mit einem Hauptfach	
11.	Philipps-Universität Marburg	https://www.uni-marburg.de/de/studium/studienangebot/bachelor/nebenfach/sprache-und-literatur-der-griechischen-antike	Marburg	Arts & Humanities	Sprache und Literatur der griechischen Antike (Nebenfach im Kombinations-bachelor)	3- 3, 5 (6 / 8 Sem. (nach Kombination)	5. Griechische Literatur in Interpretation I (6 LP) - Sem. 3 6. Antike Literatur und ihre Rezeption – Konzeptionen (6 LP) - Sem. 2 7. Gräzistisches Projekt (6 LP) - Sem. 3	6	1, 2	Bachelor Nebenfach Studium nur in Kombination mit einem Hauptfach	1527
		https://www.uni-marburg.de/de/studium/studienangebot/bachelor/hauptfach/sprache-und-literatur-der-griechischen-antike			Sprache und Literatur der griechischen Antike Hauptfach im Kombi-Bachelor		1. Einführung in die Literatur der griechischen Antike (6 LP) - Sem .1 2. Grundwissen Sprache I (6 LP) - Sem. 1	6	1	Bachelor Hauptfach Studium nur in Kombination mit einem oder zwei Nebenfächern	
							3. Grundlagen der Übersetzung (6 LP) - Sem. 3 4. Lektüre griechischer Texte I (6 LP)1 - Sem. 5	6	2, 3		
							5. Einführung in die altgriechische Sprache I (9 LP) - Sem. 1 6. Einführung in die altgriechische Sprache II (9 LP) - Sem. 2	9	1		
							7. Griechische Literatur in Interpretation II (12 LP) - Sem. 4-5 8. Antike Literatur und ihre Rezeption – Konzeptionen (6 LP) - Sem. 2	6, 12	1, 2, 3		
							9. Grundwissen Griechische Literatur (6 LP) - Sem. 3-4 10. Grundwissen Antike Literatur (6 LP)- Sem. 2 11. Griechische Literatur in Interpretation I (6 LP) - Sem . 3	6	1, 2		
12.	Gottfried Wilhelm Leibniz Universität Hannover	https://www.uni-hannover.de/de/studium/studienangebot/info/studiengang/detail/philosophie-im-faecheruebergreifenden-bachelor/	Hannover	Philosophische Fakultät	Philosophie im Fächerübergreifenden Bachelor (Bachelor of Arts)	3	1. Geschichte der Philosophie - Pflichtmodul - Sem. 2	_	1	_	1831
							2. Klassische Texte der Philosophie - Pflichtmodul - Sem. 3 3. Klassische Texte der Philosophie - Pflichtmodul - Sem. 2		2		
12.	Gottfried Wilhelm Leibniz	https://www.uni-hannover.de/de/studium/studienangebot/info/studiengang/d	Hannover	Philosophische Fakultät	Philosophie im Fächerübergreifen-	3	4. Grundlagen der theoretischen Philosophie oder Grundlagen der praktischen Philosophie, Sem. 1	_	1	_	1831

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules (Τίτλος / Ενότητα)	Credit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Ετος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Ετος ίδρυσης)
	Universität Hannover	etail/philosophie-im-faecheruebergreifenden-bachelor/			den Bachelor (Bachelor of Arts)		5. Grundlagen der theoretischen Philosophie oder Grundlagen der praktischen Philosophie, Sem. 2				
13.	Universität Potsdam	https://www.uni-potsdam.de/de/studium/studienangebot/bachelor/zwei-fach-bachelor/graezistik	Potsdam	Philosophische Fakultät	Gräzistik | Zwei-Fach-Bachelor	3	Basismodule 1. Einführung Griechisch (6 LP) 2. Sprachkompetenz Griechisch (9 LP) 3. Literaturwissenschaft Griechisch (9 LP) 4. Lektüre Griechisch (6 LP) 5. Kulturwissenschaft Griechisch (6 LP) Aufbaumodule 24 LP 6. Griechische Kultur (6 LP) 7. Literaturwissenschaft Griechisch (9 LP) 8. Exkursion Griechisch (9 LP)	6, 9, 24	1, 2, 3	Abschluss richtet sich nach dem Erstfach /Leistungspunkte 60	1991
		https://www.uni-potsdam.de/de/studium/studienangebot/bachelor/zwei-fach-bachelor/latinistik			Latinistik | Zwei-Fach-Bachelor		1. Altgriechisch I (Erstfach: Akademische Grundkompetenzen) - Pflichtmodule (6 LP) 2. Altgriechisch II - Pflichtmodule (6 LP) 3. Aufbaumodul Griechische Kultur - Pflichtmodule (6 LP)	6		Erstfach	
		https://www.uni-potsdam.de/de/studium/studienangebot/bachelor/zwei-fach-bachelor/philosophie			Philosophie | Zwei-Fach-Bachelor		1. Akademische Grundkompetenzen Philosophie – Pflichtmodule (12 LP) 2. Grundlagen der Philosophie - Pflichtmodule (9 LP)	9, 12			
							3. Grundlagen der Philosophie - Pflichtmodule (12 LP)	12		Zweitfach	
14.	Albert-Ludwigs-Universität Freiburg	https://www.studium.uni-freiburg.de/de/studienangebot/studienfaecher/info/366?set_language=de	Freiburg	Philologische Fakultät	Klassische Philologie /Bachelor of Arts (B.A.) - 2-Fächer-Studiengang - Hauptfach	3	1. Klassische Philologie - Grundlagen (3 ECTS-Punkte) - Dauer des Moduls ein Semester 2. Sprachkompetenz Griechisch - Grundlagen (8 ECTS-Punkte) - Dauer des Moduls ein Semester	3, 8		Προγράμματα σπουδών τα οποία έχουν μαθήματα με αντίστοιχο ή συναφείς θεματικές ενότητες. Ενδεικτικά αναφέρονται: 1. B.A. Klassische Philologie als Nebenfach 2. B.A. Altertumswissen-schaften	1457
							3. Sprachkompetenz Griechisch - Vertiefung I (14 ECTS-Punkte) - Dauer des Moduls zwei Semester 4. Sprachkompetenz Griechisch - Vertiefung II (12 ECTS-Punkte)	12, 14			
							5. Griechische Philologie – Grundlagen I (8 ECTS-Punkte) - Dauer des Moduls ein Semester 6. Griechische Philologie – Grundlagen II (14 ECTS-Punkte) - Dauer des Moduls zwei Semester	8, 14			
							7. Griechische Philologie - Vertiefung (10 ECTS-Punkte) - Dauer des Moduls zwei Semester 8. Ergänzung Griechische Philologie (12 ECTS-Punkte) - Dauer des Moduls zwei bis drei Semester	10, 12			
							9. Überlieferungsgeschichte (4 ECTS-Punkte) - Dauer des Moduls ein Semester 10. Ergänzende altertumswissenschaftliche Studien (9 ECTS-Punkte) - Dauer des Moduls zwei bis vier Semester	4, 9		–	
15.	Martin-Luther-Universität	https://studienangebot.uni-halle.de/klassisches-altertum-mit-	Halle	Philosophische Fakultät I – Sozialwissensch aften und	Klassisches Altertum mit Schwerpunkt Gräzistik	3	1. Basismodul Griechische Sprache (5 LP) - Sem. 1. 2. Geschichte der Antike im Überblick (5 LP) - Sem. 1.	5, 10	1	Το πανεπιστήμιο διαθέτει και άλλα προγράμματα σπουδών συναφείς	1502
							3. Aufbaumodul Griechische Sprache (10 LP) -Sem. 2. 4. Materielle Kultur der Antike (5 LP) - Sem. 2	5	2		

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules (Τίτλος / Ενότητα)	Credit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Ετος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Ετος ίδρυσης)
	Halle-Wittenberg	schwerpunkt-graezistik-bachelor-90		Historische Kulturwissenschaften			5. Vertiefungsmodul Griechische Sprache (5 LP) - Sem. 3. 6. Lektüre Attischer Prosa (5 LP) - Sem. 3.	5, 10	3	θεματικές ενότητες. Ενδεικτικά αναφέρεται: 1. Klassisches Altertum mit Schwerpunkt Alte Geschichte (B.A.) 2. Klassisches Altertum mit Schwerpunkt Latinistik (B.A.) 3. Klassisches Altertum (B.A.) Klassisches Altertum mit dem Schwerpunkt Gräzistik 90 LP / Klassisches Altertum 90 LP wählen Studierende einen Schwerpunkt aus den vier beteiligten altertumswissenschaftlichen Fächern → Alte Geschichte, → Gräzistik, → Latinistik oder → Klassische Archäologie.	
							7. Basismodul Griechische Literatur: Frühzeit/Klassik (10 LP) - Sem.4 8. Vertiefungsmodul Griechische Literatur: Hellenismus/Kaiserzeit (10 LP) - Sem. 5.	10	2, 3		
							9. Bachelorarbeit (10 LP) -Sem. 6. Alternativmodule zur Bachelorarbeit • Themenspezifisches Modul Griechisch • Antike Architektur		3		

4. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ – ΓΑΛΛΙΑ

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Ετος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Ετος ίδρυσης)
1	Aix-Marseille Université	https://formations.univ-amu.fr/fr/licence/3HLF	Marseille	Faculté des Arts, Lettres, Langues et Sciences humaines	Licence Lettres	3	1. Langues, littératures et cultures de l'Antiquité (6 crédits ECTS)	6	1	La licence Lettres offre 3 parcours types (Το πρόγραμμα προσφέρει 3 κατευθύνσεις) : 1. Lettres classiques 2. Lettres modernes 3. Ecritures Lettres classiques	1409
							2. Histoire des idées et des institutions de l'Antiquité (6 crédits ECTS) : Monde grec, Monde romain 3. Histoires littéraires (6 crédits ECTS) : Histoires littéraires A, Histoires littéraires B 4.Grec ancien niveau 3 – choix (6 crédits ECTS) - διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα Λατινικά : - Grec ancien débutant niveau 3 - Grec ancien débutant niveau 3 – langue - Grec ancien débutant niveau 3 – auteur - Grec ancien continuant niveau 3 - Grec ancien continuant niveau 3 – langue - Grec ancien continuant niveau 3 – auteur 5. - Grec ancien niveau 4 (6 crédits ECTS)		2		
							6. Grec ancien niveau 5 (6 crédits ECTS) - Tronc commun - διαθέσιμη αντίστοιχη ενότητα και για τα Λατινικά : Auteurs, Version, Thème 7. Didactique des langues anciennes (3 crédits ECTS) - Tronc commun 8. Art et Archéologie du monde grec (6 crédits ECTS) - Choix d'option 9. Histoire de la philosophie ancienne (6 crédits ECTS) - Choix d'option 10. Art et Archéologie du monde grec (6 crédits ECTS) - Choix d'option 11. Grec ancien niveau 6 (6 crédits ECTS)	3, 6	3		
		https://formations.univ-amu.fr/fr/licence/3HAA			Licence Histoire de l'art et archéologie		12. Histoire ancienne 1 (6 crédits ECTS)	6	1	Parcours : Archéologie	
2	Université Grenoble-Alpes	https://formations.univ-grenoble-alpes.fr/fr/catalogue-2021/licence-XA/licence-lettres-IBBVTAXK.html	Grenoble	Langage, lettres et arts du spectacle, information et communication (LLASIC)	Licence Lettres	3	1. Langue latine et langue grecque (9 crédits ECTS) - Lettres classiques /modernes 2. Littérature et humanités (6 crédits ECTS) 3. Langue latine et langue grecque (6 crédits ECTS)	6, 9	1	1. Lettres classiques /modernes 2. Μερικά από τα μαθήματα επαναλαμβάνονται στις κατεθύνσεις 1. Parcours Lettres Modernes-Histoire de l'art (Double Licence) 2. Parcours Lettres Classiques-Histoire de l'art (Double Licence) 3. Προγράμματα σπουδών τα οποία έχουν μαθήματα με αντίστοιχο αντικείμενο ή συναφείς θεματικές ενότητες, ενδεικτικά : Licence Histoire de l'art et archéologie	-1339 -1542 -1896
							4. Langue et littérature grecques (9 crédits ECTS) - αντίστοιχη διαθέσιμη ενότητα και για τα Λατινικά, Semestre 3		2	Lettres classiques	

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							5. Langue et littérature grecques (6 crédits ECTS), Semestre 4				
							6. Langue et littérature grecques (6 crédits ECTS) - αντίστοιχη διαθέσιμη ενότητα και για τα Λατινικά, Semestre 5 7. Langue et littérature grecques (9 crédits ECTS) - αντίστοιχη διαθέσιμη ενότητα και για τα Λατινικά, Semestre 6		3		
							8. Littérature et humanités (6 crédits ECTS) - Semestre 1, 2 9. Littérature et transmission (3 crédits ECTS) - Semestre 1, 2	3, 6	1	Parcours Lettres Modernes – Philosophie (Double Licence)	
							10. Histoire de la philosophie (6 crédits ECTS) - Semestre 3, 4 11. Littérature et transmission (3 crédits ECTS) - Semestre 3, 4		2		
							12. Histoire de la philosophie (3 crédits ECTS) - Semestre 5, 6	3	3		
3	Université de Limoges	https://www.flsh.unilim.fr/licence/lettres/	Limoges	Faculté des Lettres & des Sciences Humaines	Licence Lettres	3	1. Langues et littératures anciennes (3 crédits) 2. Introduction à l'histoire ancienne (4 crédits)	3,4	1	Parcours Lettres	1968
							3. Fondement gréco-romains : poésie grecque et poésie latine (2 crédits)	2	2		
							4. Langues et littératures anciennes (2 crédits) 5. Fondements gréco-romains : théâtre grec et théâtre latin (3 crédits) 6. Littérature et société : littérature classique (3 crédits)	2, 3	3		
3	Université de Limoges	https://www.flsh.unilim.fr/licence/histoire/	Limoges	Faculté des Lettres & des Sciences Humaines	Licence Histoire	3	7. Introduction à l'histoire ancienne (4 crédits)	4	1	Histoire	1968
							8. Histoire des cités grecques à l'âge classique (5 crédits)	5	2		
							9. Langues et littératures anciennes (2 crédits)	2	3	Parcours Arts & Humanités	
4	Université de Reims Champagne-Ardenne	https://www.univ-reims.fr/formation/catalogue-de-formation/licence-lettres,23515,38949.html?args=R9qFsCnMmKDtxCa17YTDkHVqaqbfYRXwwTnCVt2witCDUIiVoUdkeMDp%2AXGEGm2SMIhvMbuZ3_kOrRxvJlk6dOorIryuNioRCyFFyPAvhl9tCdwYdtHRrwAvNC1tDg_H&formation_id=28	Reims	Faculté de Lettres et Sciences Humaines	Licence Lettres	3	1. Langage, littérature, philosophie : Les écrivains philosophes (3 ECTS), Trésor des langues anciennes (3 ECTS) : étymologie et structure du grec et du latin = (6 ECTS) 2. Langues et cultures antiques : Langue latine (2 ECTS), Langue grecque (2 ECTS), Littératures anciennes (1 ECTS), Connaissance des mondes anciens (1 ECTS) = 6 ECTS 3. Langues anciennes : Langue latine (3 ECTS), Langue grecque (3 ECTS)	2, 3, 6	1	Parcours Lettres classiques	Το Πανεπιστήμιο με τη σημερινή του δομή από το 1967. Ιστορική αναδρομή : -1548-1793 (first incarnation) : Université de Reims -1971 (reestablished) - 1982 (renamed) : Université de Reims Champagne-Ardenne
							4. Culture et textes grecs : Monde grec I (2 ECTS), Langue grecque (2 ECTS), Auteur grec (2 ECTS) = 6 ECTS 5. Culture et textes grecs : Monde grec II (2 ECTS), Langue grecque (2 ECTS), Auteur grec (2 ECTS) = 6 ECTS		2		
							6. Culture et textes grecs : Monde grec (2 ECTS), Langue grecque (2 ECTS), Auteur grec (2 ECTS) = 6 ECTS		3		

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Ετος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Ετος ίδρυσης)
							7. Histoire de la tradition classique : initiation à la recherche : Philologie classique (3 ECTS), Actualité de l'Antiquité (3 ECTS) 8. Histoire de la tradition classique : initiation à la recherche : Philologie classique (3 ECTS), Trans-mission des modèles antiques (3 ECTS)=6 ECTS				
4	Université de Reims Champagne-Ardenne	https://www.univ-reims.fr/formation/catalogue-de-formation/licence-histoire-lettres-classiques,23515,38949.html?args=R9qFsCnMmKDtxCa17YTDkHVqaqbfYRXwwTnCVt2witCDUIiVoUdkeMDp%2AXGEGm2SMIhvMbuZ3_kOrRxvJlk6dOorIryuNioRCyFFyPAvhl9tCdwYdtHRrwAvNC1tDg_H&formation_id=34	Reims	Faculté de Lettres et Sciences Humaines	Double Licence Histoire-Lettres	3	1. Langues et littératures anciennes : Langue latine (2 ECTS), Langue grecque (2 ECTS), Littératures anciennes (2 ECTS) = 6 ECTS 2. Histoire ancienne (6 ECTS) 3. Langues et littératures anciennes : Langue latine (2 ECTS), Langue grecque (2 ECTS), Littératures anciennes (1 ECTS), Méthodologie des Lettres classiques (1 ECTS) = 6 ECTS	6	1	_	1967
							4. Histoire ancienne (6 ECTS) 5. Langues anciennes (3, 4 Sem.) : Langue latine (2 ECTS), Auteur latin (1 ECTS), Langue grecque (2 ECTS), Auteur grec (1 ECTS)		2		
							6. Histoire ancienne (6 ECTS) 15. Langues anciennes (5, 6 Sem.) : Langue latine (1,5 ECTS), Auteur latin (1,5 ECTS), Langue grecque (1,5 ECTS), Auteur grec (1,5 ECTS) = 6 ECTS 7. Tradition classique et littérature comparée : Philologie classique (2 ECTS), Transmission des modèles antiques (1 ECTS) = 3 ECTS	3, 6	3		
5	Université Clermont-Auvergne	https://www.uca.fr/formation/nos-formations#odf_institut	Clermont-Ferrand	Institut Lettres, Langues, Sciences Humaines et Sociales /UFR Lettres, Culture et Sciences Humaines	Licence Lettres	3	1. Histoire littéraire antique (3 crédits) 2. Introduction à la linguistique (3 crédits) 3. Grec Méthodologie S1 (3 crédits) : 4. Grec débutant niveau 1 Grec confirmé niveau 2 Normes de l'écrit, analyse de textes et reformulation (3 crédits) 5. Renforcement Langues et Cultures de l'Antiquité S1 (3 crédits) 6. Histoire de la philosophie antique et médiévale 1 (3 crédits) - lettres modernes 7. Histoire ancienne 1 (6 crédits) - lettres modernes 8. Histoire ancienne 2 (6 crédits) – 9. Histoire de l'Art antique (6 crédits) 10. Histoire littéraire 2, ABC (9 crédits) 11. Histoire littéraire antique (3 crédits) 12. Grec méthodologie S2 (3 crédits) 13. Exercices d'analyse linguistique 2 (3 crédits) 14. Syntaxe 1 (3 crédits) 15. Histoire littéraire 3, A, B, C (9 crédits) 16. Histoire littéraire antique (3 crédits) 17. Grec confirmé niveau 2 (3 crédits) : Grec confirmé niveau 3 18. Langues et littératures anciennes (Méthodologie) S3 (3 crédits) 19. Langues anciennes auteurs (3 crédits) 20. Histoire littéraire antique : S4 (3 crédits)	3, 6, 9	1, 2	Parcours Lettres classiques / Κατευθύνσεις : 1. Licence Lettres parcours Lettres classiques 2. Licence Lettres parcours Lettres modernes 3. Licence Accès Santé Lettres e parcours « Lettres classiques » (apprentissage conjoint du latin et du grec) offre aussi aux étudiants la possibilité de se former aux différentes sciences de l'Antiquité. Προγράμματα σπουδών του Πανεπιστημίου οποία έχουν μαθήματα με παρόμοιο αντικείμενο ή συναφείς θεματικές ενότητες. Ενδεικτικά : 1. Licence Histoire de l'Art et archéologie 2. Licence Philosophie 3. Licence Accès Santé 1 Histoire-Lettres-Philosophie	2017

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							21. Grec S43 crédits (3 crédits) : - Grec confirmé niveau 2 - Grec confirmé niveau 3 22. Langues et littératures anciennes S4 (3 crédits) 23. Antiquité grand public S4 (3 crédits)				
5	Université Clermont-Auvergne	https://www.uca.fr/formation/nos-formations#odf_institut	Clermont-Ferrand	Institut Lettres, Langues, Sciences Humaines et Sociales /UFR Lettres, Culture et Sciences Humaines	Licence Lettres	3	24. Histoire littéraire S5 : A, B, C (9 crédits) 25. Langues et littératures anciennes : Auteurs S5 (3 crédits) Langues et littératures anciennes : Auteurs grecs S5, Langues et littératures anciennes : Auteurs latins S5 26. Littérature grecque (3 crédits) : 27. Thème et Version langues et littératures anciennes (3 crédits) : 28. Histoire de la philosophie antique et médiévale 4 (3 crédits) 29. Littérature grecque (3 crédits) 30. Histoire ancienne 1,2,3 (6+6+6 crédits) 31. Histoire de l'art antique (6 crédits) 32. Grec S6 (3 crédits) : Grec confirmé niveau 3 S4-S6 33. Thème et Auteur Grec (3 crédits) 34. Histoire de l'art antique (3 crédits) 35. Histoire ancienne (3 crédits) 36. Philosophie antique et médiévale 5 (3 crédits)	3, 6, 9	3	parcours Lettres classiques	2017
6.	Université de Lorraine	https://formations.univ-lorraine.fr/fr/licence/2074-licence-lettres-classiques.html	Campus Lettres et Sciences Humaines (CLSH-Nancy) - Localisation Nancy et agglomération	Département Lettres de l'UFR ALL-Nancy	Licence Lettres classiques		1. Grec - semestre 1 (6 crédits) : Découverte de la langue grecque : - Morphologie 1 - Syntaxe Compréhension de phrases et linguistique grecque : - Version 1 - Thème 1 - Linguistique grecque 2. Grec – sem. 2 (6 crédits)Initiation à la langue grecque : - Morphologie 2 - Syntaxe 2 Compréhen-sion de phrases et linguistique grecque : - Version et thème 2 - Traduction orale - Linguistique grecque 3. Questions de genres 1 – sem. 3 (6 crédits) 4. Grec - semestre 3 (6 crédits) : Maniement de la langue grecque, énoncé simple Lecture commentée de textes grecs et méthodologie 5. Linguistique et civilisation anc. 1 – sem. 3 (6 crédits) : Linguistique et langue poétique grecque et latine 6. Curiosités littéraires – sem. 3 (3 crédits) : Poètes et prosateurs grecs Lettres latines en perspective 7. Grec – sem. 4 (6 crédits) : Pratique de la langue latine, énoncé complexe Lecture suivie d'auteurs grecs 8. Linguistique et civilisation anciennes 2 - sem. 4 (6 crédits) : Linguistique et langue poétique : Linguistique et langue poétique grecque, latine, Histoire et civilisation : grecque, latine	6 3, 6	1 2	Το πανεπιστήμιο διαθέτει και άλλα προγράμματα σπουδών τα οποία έχουν μαθήματα με αντίστοιχο ή παρόμοιο αντικείμενο ή συναφείς θεματικές ενότητες. Ενδεικτικά Lettres modernes	2012 (University of Nancy 1572)
6.	Université de Lorraine	https://formations.univ-lorraine.fr/fr/licence/2074-licence-lettres-classiques.html	Campus Lettres et Sciences Humaines (CLSH-Nancy) – Localisation Nancy et agglomération	Département Lettres de l'UFR ALL-Nancy	Licence Lettres classiques	3	9. Questions de genres 2 - semestre 5 (6 crédits) : Genres et formes Etudes de textes : -Analyse écrite et orale - Méthodologie du travail universitaire 10. Grec - semestre 5 (6 crédits) :Version, thème d'imitation et grammaire Prose et poésie tragique 11. Contextes culturels et linguistiques 1 - semestre 5 (6 crédits) :Linguistique et textes-sources : -	3, 6	3	_	2012 (University of Nancy 1572)

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Ετος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Ετος ίδρυσης)
							Linguistique et épigraphie latine -Ecritures latines Histoire et civilisation : -Histoire et civilisation grecque-Histoire et civilisation latine 12. Sciences de l'Antiquité 1 - semestre 5 (3 crédits) :Lexicologie grecque et latine Initiation à la paléographie latine et au néolatin 13. Grec - semestre 6 (6 crédits) :Version thème littéraire et grammaire 2 Prose et poésie comique 14. Contextes culturels et linguistique 2 - semestre 6 (6 crédits) Linguistique et textes-sources 15. Science de l'Antiquité 2 - semestre 6 (3 crédits) :				
		https://formations.univ-lorraine.fr/en/undergraduate-degree/2085-licence-humanites.html	Metz et agglomération	UFR Sciences Humaines et Sociales -Mets	Licence Humanités	3	1. Culture antique 1 - semestre 1 (6 crédits) Introduction aux langues anciennes Méthodologie de la dissertation et du commentaire 2. Histoire politique et sociologie - semestre 1 (6 crédits) Initiation à l'histoire politique de l'Antiquité Introduction à la sociologie 1 3. Culture antique 2 - semestre 2 (6 crédits) Introduction aux langues anciennes	6	1		
							4. L'art à l'âge classique - semestre 3 (6 crédits) 5. L'éducation dans l'Antiquité - semestre 3 (6 crédits) : Approches littéraires Approches philosophiques 6. Art et politique - semestre 5 (6 crédits) : - Les civilisations grecques et romaines - La notion d'œuvre d'art		2, 3		
7.	Université de Nantes	https://lettreslangages.univ-nantes.fr/formations/licences-et-masters/licence-de-lettres	Nantes	U.F.R. Lettres et Langages Département de Lettres Anciennes	Licence Lettres	3	1. Fondamentaux 2 (5 ects), semestre 1-2 :Lettres Classiques (2 cours) : - Littérature de l'Antiquité 1- Langue ancienne Latin débutant langue et textes 1 A ou Langue latine 1 continuant 2. Langues (5 ects) (2 enseignements obligatoires) , semestre 1-2 :- Langue vivante : Anglais ou Allemand ou Espagnol - Langue ancienne 1 Grec débutant langue et textes 1 A (niveau débutant) ou Langue grecque 1 continuant (niveau continuant) 3. Méthodologie Lettres Classiques (5 ects) semestre 1, 2	5	1	Το πανεπιστήμιο διαθέτει και άλλα προγράμματα σπουδών τα οποία έχουν μαθήματα με αντίστοιχο ή παρόμοιο αντικείμενο ή συναφείς θεματικές ενότητες. Ενδεικτικά αναφέρονται : 1. Licence Philosophie 2. Licence Histoire de l'art et archéologie Licence Lettres : Parcours proposés :Parcours Lettres Modernes, / Parcours Lettres Classiques	1961 (Ducal University of Brittany (1460-1793)
							4. Langue et littérature grecques (6 ects) semestre 3 : Grec débutant 3 - Langue et textes ou Langue grecque continuant 5. Langues et civilisations de l'Antiquité (5 ects) semestre 3,4 : • Littérature et civilisation latines • Littérature et civilisation grecques • Philologie latine • Philologie grecque 6. Langue vivante et méthodologie (3 ects) 7. Ouvertures (4 ects) – semestre 3,4 (selon spécialisation ou « Sport et Antiquité ») : Langues et Cultures antiques, Histoire et historiographie antiques, Métiers du Livre	3,4,6	2	Parcours Lettres Classiques	

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							8. Langue et littérature grecques (6 ects) -semestre 4 Grec débutant 4 - Langue et textes ou Langue grecque continuant (24h TD) et textes littéraires grecs				
							9.Langue et littérature grecques (6 ects) sem. 5 : Version grecque, Auteur grec Auteur grec 2 10. Histoire de la langue et philologie classique (5 ects) semestre 5,6 : Linguistique latine • Linguistique grecque • Langue du Moyen-Âge pour Lettres Classiques 11. Spécialisation (5 ects) - semestre 5,6 12. Langue et littérature grecques (6 ects) semestre 6 : • Version grecque • Auteur grec 1 • Auteur grec 2 13.Histoire de la langue et philologie classique (5 ects) semestre 6 : • Linguistique latine • Linguistique grecque • Langue du Moyen-Âge pour Lettres Classiques	5,6	3		
8.	Université de Pau et des Pays de l'Adour	https://formation.univ-pau.fr/fr/catalogue/toutes-les-formations.html	Pau	Collège Sciences Sociales et Humanités (SSH)	Licence Lettres	3	1. UE 3 - Langue, littérature et civilisations anciennes : Initiation à la langue grecque (1.5 crédits ECTS) Initiation à la langue latine (1.5 crédits ECTS) 2. UE 5 - UE découverte 1 (- ECTS) : Langue, littérature et civilisation grecques 3. UE 7 - Langue, littérature et civilisation anciennes 2 : Histoire du théâtre (1.5 crédits ECTS 4. UE 16 - Littérature : 1 option(s) au choix parmi 2 - Littérature comparée 2 (3.0 crédits ECTS) - Langue, littérature et civilisation grecques 1 (3.0 crédits ECTS)	1.5,3	1	L1, L2, L3 Parcours lettres, langues vivantes et disciplines artistiques L1 commune, L2, L3 Parcours lettres classiques L1 commune, L2, L3 Parcours lettres modernes L1, L2, L3 Parcours Lettres, Cinéma, Théâtre, Danse L1 et L2 communes, L3 Parcours documentation et edition L1 et L2 communes, L3 Parcours FLE (français langue étrangère) L1, L2, L3 Parcours préparatoire au professorat des écoles L1 Lettres Classiques et Modernes	1970 (Η δημιουργία του UPPA πραγματοποιήθηκε σε διάφορα στάδια από το 1946 έως το 1970)
							5. UE 6 - Langue, littérature et civilisation anciennes : - Langue, littérature et civilisation grecques 2 (4.5 crédits) -Approfondissement en langue, littérature et civilisation latines (0.5 crédits) 6. UE 7 - Auteur grec 1 - διαθέσιμη ενότητα και για τα λατινικά (1.5 crédits) 7. UE 15 - Langue, littérature et civilisation grecques 2 : Langue grecque 3 (4.5 crédits) 8.UE 16 - Auteur grec 2 - αντίστοιχη διαθέσιμη ενότητα και για τα (1.5 crédits)	0.5, 4.5, 1.5	2	Parcours lettres classiques	
							9. UE 6 - Langue, littérature et civilisation grecques : Stage de langue inconnue (3.0 crédits 10. UE 8 - Version grecque et version latine : -Histoire et civilisation 1 (2.0 crédits) -Version latine 1 (1.0 crédits)	1, 2, 2.5, 3	3		

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							11. UE 14 - Langue, littérature et civilisation grecques : Phonétique et grammaire pour FLE (3.0 crédits) 12. UE 15 - Auteurs grecs et auteurs latins 2 : -Didactique du FLE 2 (2.5 crédits ECTS) -Auteur latin 4 (1.0 crédits) 13. UE 16 - Version grecque et version latine 2 : -Histoire et ivilisation pour FLE 2 (2.0 crédits) -Version latine 2 (1.0 crédits)				
8	Université de Pau et des Pays de l'Adour	https://formation.univ-pau.fr/fr/catalogue/toutes-les-formations.html	Pau	Collège Sciences Sociales et Humanités (SSH)	Licence Histoire de l'art et archéologie	3	1. UE 2 - Art antique te médiéval Art grec antique et art paléochrétien 2. UE 6 - Archéologie antique et médiévale Initiation à l'archéologie antique et médiévale (_ECTS) 3. Option - UE Découverte 2 option(s) au choix parmi 11 : -UE Découverte - Espagnol (2.5 crédits) -UE Découverte - Lettres (2.5 crédits ECTS) -UE Découverte - Géographie (2.5 crédits) - UE Découverte - Histoire (2.5 crédits) - UE Découverte - LEA - Approche de la civilisation gréco-latine (1.0 crédits)	1, 2.5	1	Parcours : L1 et L2 communes, L3 coloration Archéologie et Patrimoine L1 et L2 communes, L3 coloration Histoire de l'Art / Σε ορισμένα μαθήματα δεν είναι εντοπίστηκαν διαθέσΙμες οι πληροφορίες για τα ECTS	1970
							4. UE 2 - Art et archéologie antique :-Art grec hellénistique (_ECTS)- Villes de l'Occident romain (_ECTS) 5. UE 4 - Approches disciplinaires :-Art ibérique contemporain-Archéologie du monde grec (2.5 crédits ECTS)-Histoire du patrimoine-Écrits sur l'art-Culture architecturale et urbaine	2.5	2	L1 et L2 communes, L3 coloration Archéologie et Patrimoine	
							6. UE 1 - Art antique Art antique grec (_ECTS) Histoire de l'art antique romain et italique (_ECTS)	_	3	L1 et L2 communes, L3 coloration Histoire de l'Art	
9.	Université de Lille	https://humanites.univ-lille.fr/langues-cultures-antiques/offre-de-formation/licence-lettres-classiques	Lille, Campus Pont-De-Bois	Faculté des Humanités Département langues et cultures antiques	Licence Lettres Classiques	3	1. BCC1 : Traduire des langues anciennes au français et du français aux langues anciennes (6 ECTS) –1 UE2 : Langue grecque de spécialité (3 ECTS) : Langue grecque de spécialité 1. 2. BCC2 : Analyser et interpréter des textes littéraires (6 ECTS) – Sem. 1 : UE1 : Histoire littéraire de l'Antiquité (3 ECTS) - Histoire littéraire grecque, latine UE2 : Littérature française (3 ECTS) Notions littéraires 3. BCC3 : Placer les productions culturelles de l'antiquité dans leurs contextes (3 ECTS) – Sem. 1 : UE1 : Civilisation grecque Civilisation grecque (3 ECTS) 4. BCC5 : Construire son projet personnel et professionnel (6 ECTS) – Sem. 1 :UE1 : Enseignement d'ouverture (3 ECTS)	3, 6, 12	1	Parcours lettres classiques LICENCE LETTRES Parcours Humanités sciences de l'information Parcours Lettres classiques Parcours Lettres modernes Parcours Lettres modernes - Option Journalisme Parcours Humanités sciences de l'information - Option Journalisme / Το πανεπιστήμιο διαθέτει και άλλα προγράμματα σπουδών τα οποία έχουν μαθήματα με αντίστοιχο ή παρόμοιο αντικείμενο ή συναφείς θεματικές ενότητες.	1559 : fondation à Douai Dates-clés 1896 : transfert de Douai à Lille 1970 : création de Lille-I, -II et -III 2018 : fusion des trois universités 2022 : établissement public expérimental

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							5. BCC : Traduire des langues anciennes au français et du français aux langues anciennes (6 ECTS) 6. BCC2 : Analyser et interpréter des textes littéraires (6 ECTS) – sem. 2 :UE1 : Histoire littéraire de l'Antiquité (3 ECTS)-Histoire littéraire grecque-Histoire littéraire latine 7. BCC5 : Construire son projet personnel et professionnel (6 ECTS) – sem. 2 :UE : Enseignement d'ouverture au choix (3 ECTS)1 enseignement au choix-Littérature et civilisation grecques et romaines- Littérature française 8. BCC1 : Traduire des langues anciennes au français et du français aux langues anciennes (6 ECTS) – Sem. 1 :UE1 : Langue latine (3 ECTS) UE2 : Langue grecque (3 ECTS) - Langue grecque de spécialité niveau 3- Pratique de la langue grecque 9. BCC2 : Analyser et interpréter les textes littéraires (6 ECTS) – Sem. 3 :UE1 : Le latin et le grec dans le texte (3 ECTS)-Le grec dans le texte : prose grecque-Le latin dans le texte) Littérature Moyen Âge 10. BCC3 : Placer les productions culturelles de l'Antiquité dans leurs contextes (3 ECTS) – Sem. 3 :UE 1 : Textes antiques en contextes (3 ECTS) 11. BCC5 : Construire son projet personnel et professionnel (12 ECTS) – Sem. 3 :UE1 : Commenter les textes antiques (3 ECTS)			Ενδεικτικά αναφέρεται : 1. Licence Humanités	
9.	Université de Lille	https://humanites.univ-lille.fr/langues-cultures-antiques/offre-de-formation/licence-lettres-classiques	Lille, Campus Pont-De-Bois	Faculté des Humanités Département langues et cultures antiques	Licence Lettres Classiques	3	12. BCC1 : Traduire des langues anciennes au français et du français aux langues anciennes (6 ECTS) - Semestre 4 : 4UE 2 : Langue grecque de spécialité (3 ECTS) Langue grecque de spécialité niveau 4 13. BCC2 : Analyser et interpréter les textes littéraires (6 ECTS) - Semestre 4 : UE1 : Le latin et le grec dans le texte (3 ECTS)-Le latin dans le texte : - Le grec dans le texte :UE2 : Littérature française (3 ECTS) 14. BCC3 : Placer les productions culturelles de l'Antiquité dans leurs contextes (3 ECTS) – Sem. 4 : UE1 : Textes antiques en contextes 2 Option lettres classiques par l'enseignement second degré et la recherche 15. BCC5 : Construire son projet personnel et professionnel (12 ECTS) - Semestre 4 : UE1 : Commenter les textes antiques (3 ECTS) Commenter les textes antiques 2 UE 2 : Méthodologie des exercices (3 ECTS) Méthodologie des exercices UE 3 : Enseignement d'ouverture (3 ECTS) - Histoire ancienne - Transformations du monde antique – Anthro-pologie du monde antique - Littérature française des 20e-21e - Littérature francophone UE 4 :	3, 6, 12	2	Parcours lettres classiques	1559 : fondation à Douai Dates-clés 1896 : transfert de Douai à Lille 197 : création de Lille-I, -II et -III 2018 : fusion des trois universités 2022 : établissement public expérimental

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Ετος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Ετος ίδρυσης)
							16. BCC1 : Traduire des langues anciennes au français et du français aux langues anciennes (6 ECTS) - Semestre 5 : UE1 : Langue latine de spécialité (3 ECTS) Langue latine de spécialité niveau 5 UE 2 : Langue grecque de spécialité (3 ECTS)Langue grecque de spécialité niveau 5 17. BCC2 : Analyser et interpréter des textes littéraires (9 ECTS) - Semestre 5 :UE1 : Auteurs latins (3 ECTS)-Auteur latin 1 : Cicéron-Auteur latin 2 : Ovide UE 2 : Auteurs grecs (3 ECTS) - Auteur grec 1 : Poésie Lyrique- Auteur grec 2 : Homère UE3 : Littérature française (3 ECTS) 18. BCC5 : Construire son projet personnel et professionnel (12 ECTS) - Semestre 5 :UE1 : Histoire de la langue et linguistique (3 ECTS)Linguistique grecque et latine Histoire de la langue UE2 : Méthodologie des exercices (3 ECTS) UE3 : Enseignement d'ouverture (3 ECTS) UE4 : Projet de l'étudiant (3 ECTS)	3, 6, 9, 12	3		
9	Université de Lille	https://humanites.univ-lille.fr/langues-cultures-antiques/offre-de-formation/licence-lettres-classiques	Lille, Campus Pont-De-Bois	Faculté des Humanités Département langues et cultures antiques	Licence Lettres Classiques		19. BCC1 : Traduire des langues anciennes au français et du français aux langues anciennes (6 ECTS) - : Langue grecque de spécialité niveau 6 20. BCC2 : Analyser et interpréter des textes littéraires (9 ECTS) - Semestre 6 :UE1 : Virgile UE 2 : Auteurs grecs (3 ECTS) Auteur grec 1 : Plutarque Auteur grec 2 : Euripide UE 3 : Littérature française (3 ECTS) 21. BCC5 : Construire son projet personnel et professionnel (12 ECTS) - Semestre 6 : UE1 : Histoire de la langue et linguistique (3 ECTS) - Linguistique latine et grecque-Histoire de la	3, 6, 9, 12	3	Parcours lettres classiques	1559 : fondation à Douai Dates-clés 1896 : transfert de Douai à Lille 1970 : création de Lille-I, -II et –III. 2018 : fusion des trois univer-sités 2022 : éta-blissement public expérimental
				Faculté des Humanités Département langues et cultures antiques	Licence Lettres	3	1. BCC1 : Appréhender les cultures de l'Antiquité gréco romaine et leur réception - Semestre 1 : UE1 : Anthropologie -Civilisation grecque 3 2. BCC2 : Comprendre et utiliser les langues anciennes - Semestre 1 : UE1 : Latin et grec actifs : initiation -Latin et grec actifs : initiation (3 ECTS) 3.BCC4 : Analyser et interpréter des textes littéraires -Semestre 1 : UE1 : Lire et écrire les mythes Lire et écrire les mythes (3 ECTS) UE2 : Littérature française Notions littéraires (3 ECTS) 4. BCC2 : Comprendre et utiliser les langues anciennes - Semestre 2	3	1	Parcours Humanités et Sciences de l'Information	1559 : fondation à Douai Dates-clés 1896 : transfert de Douai à Lille 1970 : création de Lille-I, -II et -III 2018 : fusion des trois universités 2022 : établisse-ment public expérimental

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							UE1 : Latin et grec actifs : initiation Latin et grec actifs : initiation (3 ECTS) 5. BCC4 : Analyser et interpréter des textes littéraires - Semestre 2 : UE1 : Lire et écrire les mythes Lire et écrire les mythes (3 ECTS)				
9.	Université de Lille	https://humanites.univ-lille.fr/langues-cultures-antiques/offre-de-formation/licence-lettres-classiques	Université de Lille - Pont de bois	Faculté des Humanités Département langues et cultures antiques	Licence Lettres	3	6. BCC1 : Appréhender les cultures de l'Antiquité gréco romaine et leur réception - Semestre 3 : UE1 : Anthropologie -Anthropologie du monde antique (3 ECTS) 7. BCC2 : Comprendre et utiliser les langues anciennes - Semestre 2 : UE1 : Latin et grec actifs : consolidation (3 ECTS)-Latin actif -Grec actif 8. BCC5 : Construire son identité et son projet professionnel - Semestre 3 :UE1 : Rhétorique antique et moderne-Rhétorique antique et moderne (3 ECTS)UE2 : Renforcement disciplinaire ou ouverture 1 choix- Médias numériques (3 ECTS)- Synthèse et rédaction (3 ECTS)- Langue Latine de spécialité niveau (3 ECTS)- Ouverture sur la réception de l'Antique (3 ECTS) 9. BCC1 : Appréhender les cultures de l'Antiquité gréco-romaine et leur réception - Semestre 4 :UE1 : Anthropologie Anthropologie du monde antique (3 ECTS) 10. BCC2 : Comprendre et utiliser les langues anciennes - Semestre 4 :UE1 : Latin et grec actif : consolidation (3 ECTS)-Latin actif -Grec actif 11. BCC5 : Construire son identité et son projet professionnel - Semestre 4 :UE1 : Rhétorique antique et moderneRhétorique antique et moderne (3 ECTS)	3	2	Parcours Humanités et Sciences de l'Information	1559 : fondation à Douai Dates-clés 1896 : transfert de Douai à Lille 1970 : création de Lille-I, -II et -III 2018 : fusion des trois universités 2022 : établisse-ment public expérimental
9.	Université de Lille	https://humanites.univ-lille.fr/langues-cultures-antiques/offre-de-formation/licence-lettres-classiques	Lille	Faculté des Humanités Département langues et cultures antiques	Licence Lettres	3	12. BCC1 : Appréhender les cultures de l'Antiquité gréco romaine et leur réception - Semestre 5 : UE1 : Anthropologie du monde antiqueAnthropologie du monde antique (3 ECTS) UE 2 : Réception de l'antiquitéRéception de l'antiquité (3 ECTS) 13. BCC2 : Comprendre et utiliser les langues anciennes - Semestre 5 : UE 1 : Latin et grec actifs : perfectionnement (3 ECTS) Latin actif : perfectionnementGrec actif : perfectionnement BCC 5 : Construire son identité et son projet professionnel - Semestre 5 : UE 1 : Humanités numériquesHumanités numériques (3 ECTS) UE 2 : Renforcement disciplinaire ou ouverture 1 EC au choix-Synthèse et rédaction (S3) Précisé à la rentrée-grec 3 (3 ECTS) - latin 3 14. BCC1 : Appréhender les cultures de l'Antiquité gréco-romaine et leur réception (6 ECTS) -	3	3	Parcours Humanités et Sciences de l'Information	1559 : fondation à Douai Dates-clés 1896 : transfert de Douai à Lille 1970 : création de Lille-I, -II et -III 2018 : fusion des trois universités 2022 : établisse-ment public expérimental

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							Semestre 6 :UE1 : Anthropologie des savoirs du monde antique (3 ECTS)Anthropologie des savoirs du monde antique UE2 : Réception de l'antiquité (3 ECTS) Réception de l'antiquité 15. BCC2 : Comprendre et utiliser les langues anciennes (3 ECTS) - Semestre 6 :UE1 : Latin et grec actifs : perfectionnement (3 ECTS)Latin actif : perfectionnement Grec actif : perfectionnement 16. BCC5 : Construire son identité et son projet professionnel (12 ECTS) - Semestre 6 : UE 1 : Humanités numériques (3 ECTS) Humanités numériques UE 2 : renforcement disciplinaire ou ouverture (3 ECTS) 1 choix - Textes antiques en contexte 2 - grec 3				
10.	Université Rennes 2	https://formations.univ-rennes2.fr/fr/index.html	Campus :Rennes - Villejean	UFR Arts, Lettres, Communication	Licence mention Lettres	2,3	1. Enseignements fondamentaux 3 (UEF3) - (3 crédits ECTS) UEF3 - Littérature grecque et latine - L1 Lettres - Semestre 1 2. Enseignements fondamentaux 3 (UEF3) (3 crédits ECTS) Littérature grecque et latine - Semestre 2	3	1	Licence mention Lettres :Arts, Lettres, Langues Licence parcours Lettres modernes parcours Professeur des écoles parcours Bibliothèques et édition	1969
							3. Littérature grecque et latine (UEF2) - 3 crédits ECTS) : Littérature grecque et latine - Semestre 3 4. Littérature grecque et latine /UEF3 - (3 crédits ECTS) : Littérature grecque et latine - Semestre 4		2	parcours Bibliothèques et édition	
		https://formations.univ-rennes2.fr/fr/formations/licence-22/licence-mention-humanites-parcours-culture-classique-et-modernites-europeennes-JDWTJFGP.html#programContent270ab137-d2a8-4ba7-9e39-21aeef88c22d-1			Licence mention Humanités	3	1. Enseignements fondamentaux 1 (UEF1) - 7 crédits ECTS - Semestre 1 : UEF 1 - Littérature ancienne grecque L1 UEF 1 - Littérature ancienne latine L1 UEF 2 - Littérature générale et comparée L1 Lettres 2. Enseignements fondamentaux 2 (UEF2) 6 crédits ECTS - Semestre 1 Histoire ancienne : Les savoirs dans l'Antiquité 3. Enseignements fondamentaux 3 (UEF3) - 6 crédits ECTS -Semestre 1 : Histoire de l'art antique 4. Méthodologie disciplinaire (UEM1) - 1 crédits ECTS - Semestre 1 : - Méthodologie du commentaire des textes anciens-Grec - Latin	1, 6, 7	1	Parcours Culture classique et modernités européennes	
							5. Enseignements fondamentaux 1 (UEF1) 7 crédits ECTS - Semestre 2 : UEF 1 - Littérature ancienne latine L1 UEF 1 - Littérature française - Sem 2 UEF 1 - Littérature ancienne grecque L1 6. Méthodologie disciplinaire (UEM1) - 1 crédits ECTS - Semestre 2 : - Méthodologie du commentaire des textes anciens-Grec - Latin	1, 7			
10.	Université Rennes 2	https://formations.univ-rennes2.fr/fr/formations/licence-22/licence-mention-humanites-	Campus :Rennes - Villejean	UFR Arts, Lettres, Communication	Licence mention Humanités	3	7. Enseignements fondamentaux 1 (UEF1) - 8 crédits ECTS - Semestre 3 :UEF 1 - Littérature ancienne latine L2CCME Sem 3UEF 1 - Littérature française - L2CCME Sem 3UEF 1 - Littérature ancienne grecque L2CCME Sem 3 8. Enseignements fondamentaux 1 (UEF1) - 8 crédits ECTS - Semestre 4 :UEF 1 - Littérature ancienne	8	2	parcours Culture classique et modernités européennes	1969

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
		parcours-culture-classique-et-modernites-europeennes-JDWTJFGP.html#programContent270ab137-d2a8-4ba7-9e39-21aeef88c22d-3					grecque L2CCMELittérature française : Littérature et poésieUEF 1 - Littérature ancienne latine L2CCME				
							9.Enseignements fondamentaux 1 (UEF1) 7 crédits ECTS - Semestre 5 : UEF 1 - Littérature ancienne grecque L3CCME UEF 1 - Littérature générale et comparée L3CCME UEF 1 - Littérature ancienne latine L3CCME 10. Enseignements fondamentaux 2 (UEF2) 7 crédits ECTS -Semestre 6 : UEF2 - Thème commun - Littérature L3CCME UEF2 - Thème commun - Histoire L3CCME UEF2 - Thème commun - histoire art et archéologie L3CCME	7	3	parcours Culture classique et modernités européennes	
							11. Enseignements fondamentaux 1 (UEF1) 8 crédits ECTS - Semestre 6 : Littérature générale et comparée. Littérature ancienne grecque - Sem 6. Littérature ancienne latine Sem 6 12. Enseignements fondamentaux 2 (UEF2) 7 crédits ECTS - Semestre 6 : UEF2 - Thème commun - LIttérature L3CCME UEF2 - Thème commun - histoire art et archéo L3CCME UEF2 - Thème commun - Histoire L3CCME	7, 8			
11.	Université de Bourgogne	https://www.u-bourgogne.fr/formation/licence	Dijon	UFR Lettres et Philosophie	Licence Lettres	3	1. Littératures de l'Antiquité (2 ECTS) - Semestre 1 2. Linguistique ancienne (3 ECTS) - Semestre 1 3. Grec 1 ou 2 (3 ECTS) - Semestre 1 4. Anthropologie de l'Antiquité (3 ECTS) - Semestre 1 5. Littératures de l'Antiquité (2 ECTS) - Semestre 2 6. Linguistique ancienne (3 ECTS) - Semestre 2 7. Grec (3 ECTS) - Semestre 2 8. Anthropologie de l'Antiquité (3 ECTS) -Semestre 2	2, 3	1	Parcours : Lettres classiques	1722
							9. Littératures de l'Antiquité (2 ECTS) - Semestre 3 10. Linguistique ancienne (3 ECTS) - Semestre 3 11. Grec 2 ou 3* (3 ECTS) - Semestre 3 12. Anthropologie de l'Antiquité (3 ECTS) - Semestre 3 13. Littératures de l'Antiquité (2 ECTS) - Semestre 4 14. Linguistique ancienne (3 ECTS) - Semestre 4 15. Grec (3 ECTS) -Semestre 4 16. Anthropologie de l'Antiquité (4 ECTS) - Semestre 4		2		
							17. Littératures de l'Antiquité (2 ECTS) - Semestre 5 18. grec 3 ou 4 (2 ECTS) - Semestre 5 19. linguistique ancienne (2 ECTS) - Semestre 5 20. Anthropologie de l'Antiquité (2 ECTS) - Semestre 5 21. Littératures de l'Antiquité (2 ECTS) - Semestre 6 22. grec 3 ou 4 (2 ECTS) - Semestre 6 23. linguistique ancienne (2 ECTS) - Semestre 6 24. Anthropologie de l'Antiquité (2 ECTS) - Semestre 6	2	3		

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Ετος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Ετος ίδρυσης)
11.	Université de Bourgogne	https://www.u-bourgogne.fr/formation/licence	Dijon	Faculté de Lettres	Licence Histoire de l'art et archéologie	3	25. Archéologie classique grecque et romaine (2 ECTS) - Semestre 5 26. Archéologie du bâti, Anthropologie et archéologie funéraire, Archéozoologie, Epigraphie des mondes anciens (Histoire), Numismatique (6 ECTS) - Semestre 5	2, 6	3	Parcours : Archéologie / Histoire de l'Art	1722
							27. Préhistoire européenne II, Protohistoire européenne II, Gaule romaine, Archéologie classique grecque et romaine (6 ECTS)- Semestre 6 28. Epigraphie des mondes anciens (Histoire), Anthropologie culturelle et ethnologie en archéologie, Préhistoire ancienne, Numismatique, Histoire et théorie de la restauration en architecture (6 ECTS)- Sem. 6	6			
12.	Université de Perpignan Via Domitia	https://www.univ-perp.fr/fr/licence-lettres-parcours-lettres	Perpignan	Faculté des Lettres et Sciences Humaines	Licence Lettres	3	1. Langues au choix (2 parmi 7) (5 ECTS) - Semestre 1 : Anglais, Espagnol, Allemand, Portugais, Chinois, Catalan, Grec 2. Littérature comparée 1 (2,5 ECTS) - Semestre 1 3. De la Grèce à nous : le théâtre (2,5 ECTS) – Sem. 2	2,5 -5	1	Licence lettres : 1. Parcours : Lettres 2. Parcours : Théâtre	1350
							4. Grec (2 ECTS) 5. Littérature comparée 3 (2,5 ECTS) 6. Grec (2, 5 ECTS) – Sem. 4		2	Parcours : Lettres	
							7. Grec (2 ,5 ECTS) - Semestre 5 8. De la Grèce à nous (2 ECTS) -Semestre 6 9. Grec (2 ECTS) - Semestre 6		3		
		https://www.univ-perp.fr/fr/licence-histoire-de-lart-et-archeologie			Licence Histoire de l'Art et Archéologie		1. Introduction à l'histoire de l'art antique (5 ects) - Semestre 1 2. Grec (1,5 ECTS) - Semestre 1 3. Grec (2 ECTS) – Sem. 2	1,5 - 2	1	Parcours : Archéologie / Histoire de l'Art	
							4. Grec (2 ECTS) - Semestre 3,4	2	2		
							5. Grec (1 ECTS) - Semestre 5 . Grec (2 ECTS) - Semestre 6	1, 2	3	Parcours : Archéologie	
12.	Université de Perpignan Via Domitia	https://www.univ-perp.fr/fr/licence-histoire-de-lart-et-archeologie	Perpignan	Faculté des Lettres et Sciences Humaines	Licence Histoire de l'Art et Archéologie	3	7. Grec (1 ECTS) - Semestre 5 8. Grec (3 ECTS) - Semestre 6	1, 3	3	Parcours : Histoire de l' art	1350
13.	Université de Bretagne Occidentale	https://formations.univ-brest.fr/fr/index/arts-lettres-langues-ALL/licence-XA/licence-mention-lettres-IOK4B757//parcours-lettres-classiques-IOK4EB3D.html	Brest	Faculté des Lettres et Sciences Humaines	Licence mention Lettres	3	1. Langue grecque (5 crédits) - Semestre 1 2. (1 option(s) au choix parmi) 2 : MINEURE Lettres classiques, MINEURE Philosophie (4 crédits) - Semestre 1 : (Littérature grecque 16.5h)	4, 5	1	Προγράμματα σπουδών τα οποία έχουν μαθήματα με αντίστοιχο αντικείμενο ή συναφείς θεματικές ενότητες. Ενδεικτικά : 1. Licence mention Philosophie - Parcours d'Ouverture Pluridisciplinaire 2. Licence mention Histoire / Parcours Histoire-Sciences politiques et sociales / Parcours Lettres Classiques	1971
							3. Langue grecque (5 crédits) - Semestre 2 4. Littérature et civilisation anciennes (5 crédits_ - Semestre 2 : -Littérature et civilisation latines - Littérature et civilisation grecques	5	1	Parcours Lettres Classiques	

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							5. Langue grecque (5 crédits) - Semestre 3 6. Littérature et civilisation anciennes (4 crédits) - Semestre 3 : - Littérature latine - Littérature grecque - Civilisation latine - Civilisation grecque 7. Littérature et civilisation anciennes (6 crédits) - Semestre 4 : -Littérature latine -Littérature grecque -Civilisation latine - Civilisation grecque 8. Langue grecque (- crédits) - Semestre 4 9. Langue et linguistique grecques (6 crédits) - Semestre 5 : -Langue grecque -Linguistique grecque 10. Littérature ancienne (6 crédits) - Semestre 5 : -Littérature latine -Littérature grecque	4, 5, 6	2	Parcours Lettres Classiques	
							11. Langue grecque (6 crédits) - Semestre 6 12. Littérature ancienne (6 crédits) - Semestre 6 : - Littérature latine - Littérature grecque	6	3	Parcours Lettres Classiques	
13	Université de Bretagne Occidentale	https://formations.univ-brest.fr/fr/index/sciences-humaines-et-sociales-SHS/licence-XA/licence-mention-histoire-INR8Y9YV//parcours-histoire-art-et-archeologie-q-INR8Z4PB.html	Brest	Faculté des Lettres et Sciences Humaines	Licence mention Histoire	3	1. Histoire antique (5 crédits) - Semestre 1	5	1	Parcours Histoire-Art et Archéologie	1971
							2. Histoire antique et médiévale (6 crédits) - Semestre 3,4	6	2		
							3. Histoire antique et médiévale (6 crédits) - Semestre 5,6		3		
14.	Université Cote d' Azur	https ://univ-cotedazur.fr/formation/offre-de-formation/licence-lettres	Campus Carlone / Nice	Départementsd 'Histoire et de Lettres	Double Licence Histoire -Lettres		1. UE Civilisation des Mondes Anciens :1Un des cours suivants (6 ECTS) - Semestre 1 : - Mondes anciens A - Sources classiques de la culture européenne : « Les Sirènes : le charme et les risques de laconnaissance » - Mondes anciens B – Les inventions grecques (culture, arts, techniques) : « Inventions grecques et éducation » 2. UE Disciplinaire LM et LC 1 = UE fondamentale Lettres 1 (3 ECUEs obligatoires) : Grèce ancienne, introduction « Panorama » (2 ECTS) - Semestre 1	2, 6	1	_	1639 : Collegium jurisconsultorum niciensium / July 25, 2019 : University of Côte d'Azur / October 23, 1965 : University of Nice

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Ετος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Ετος ίδρυσης)
							3. Civilisation des mondes Anciens 2 – un des cours suivants (6 ECTS) - Semestre 2 : - Mondes anciens D = « Récits bibliques et mythologies anciennes» - Mondes anciens E = « Mythes du monde grec » - Mondes anciens F = « Langues et civilisations de l'Orient antique » 4. L'aventure Grecque, un des deux cours infra selon niveau (6 ECTS) Semestre 2 : - L'aventure grecque : initiation à la langue et à la civilisation (débutants) (à confirmer) ou L'aventure grecque : découverte Histoire : 5. Histoire ancienne = «Pratiques de la guerre en Grèce ancienne» (6 ECTS) - Semestre 2 6. UE disciplinaire histoire 2 / Histoire ancienne et Médiévale (Ects) - Semestre 2	6			
14.	Université Cote d'Azur	https://univ-cotedazur.fr/formation/offre-de-formation/licence-lettres	Campus Carlone / Nice	Départementsd 'Histoire et de Lettres	Double Licence Histoire -Lettres	3	7. UE disciplinaire Histoire 3Les 2 enseignements infra sont obligatoires (6 ECTS) - Semestre 3 :HISTOIRE ANCIENNE (2 CM + 2 TD au choix)- «Avènement et évolutions du régime impérial d'Auguste aux Flaviens» 8. UE Histoire, Histoire de l'art, Archéologie et patrimoine 1 (6 ECTS) - Semestre 3- Art ancien « De la Grèce égéenne à la Grèce d'Occident : les productions artisanales et artistiques d'une aire images de Dieu, de la Vierge et des saints dans l'Occident médiéval) 9. UE Fondamentale de détermination (Lettres) 1 (6 ECTS) - Semestre 3 : Langue et Civilisation de la Grèce Ancienne 1	6	2	_	1639 : Collegium juris consultorum niciensium / July 25, 2019 : University of Côte d'Azur / October 23, 1965 : University of Nice
							10. UE Langue et civilisation de L'antiquité 1 (6 ECTS) - Semestre 3 : Mondes anciens 1 = « Du latin aux langues romanes ou la constitution d'un empire linguistique » -Langue et civilisation de la Rome antique -Langue et civilisation de la Grèce ancienne 1 11. UE - Histoire, Histoire de l'art, Archéologie et Patrimoine 2 (6 ECTS) - Semestre 4 12. UE Fondamentale de détermination (Lettres) - ECTS) - Semestre 4 :Mondes Anciens 1 = « Les Grecs et le grec : des Phéniciens aux Athéniens »Langue et civilisation de la Grèce Ancienne 2				
							13. UE (Bloc) Disciplinaire Lettres Classiques (6 Ects) - Semestre 5 : - langue et civilisation de la Grèce ancienne 3, mutualisé langue et civilisation dela Grèce ancienne - langue et civilisation de la Grèce ancienne 1 - l'aventure Grecque : initiation à la langue et à la civilisation anciennes		3		
14	Université Cote d' Azur	https://univ-cotedazur.fr/formation/offre-de-	Campus Carlone / Nice	Départements d'Histoire et de Lettres	Double Licence Histoire -Lettres	3	14. Bloc Lettres Classiques 2 enseignements à choisir dans la liste infra (6 ECTS) – Sem. 6 : Langue et civilisation de la Grèce ancienne 4,	6	3	_	1639 : Collegium juris consultorum

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
		formation/licence-lettres					mutualisé langue et civilisation de la Grèce ancienne 2. Mondes anciens 2 s6 = « les Grecs et le Grec : des phéniciens aux athéniens ». Langue et civilisation de la Grèce ancienne 2 - civilisation antiques (confirmés) - l'aventure Grecque : initiation à la langue et à la civilisation anciennes débutants) l'aventure Grecque : langue et civilisation anciennes (confirmés)				niciensium / July 25, 2019 : University of Côte d'Azur / October 23, 1965 : University of Nice
		https://univ-cotedazur.fr/formation/offre-de-formation/licence-lettres		Départements de Lettres Modernes et Lettres Classiques & Faculte de Medecine	Licence LAS Lettres		1. UE Fondamentale Lettres : 1 Les 3 enseignements infra sont obligatoires. (6 ECTS) - Sem. 1 : Grèce ancienne : introduction 2. Mondes anciens B – Les inventions grecques - (ECTS 6) – Sem. 1. 3. L'aventure Grecque : initiation à la langue et à la civilisation anciennes (6 ECTS-UE Découverte Lettres) –Sem. 1		1		
							4. UE Mondes anciens E : «Mythologie gréco-romaine» (ECTS 6) - Semestre 2 5. UE L'aventure Grecque, un des deux cours infra selon niveau :l'aventure Grecque : initiation à la langue et à la civilisation anciennes(débutants) (enseignant à confirmer) ou l'aventure grecque : langue et civilisation anciennes (confirmés) (ECTS 6) – Sem. 2				
							6. UE langue et civilisation de la Grèce ancienne 1 (ECTS 6 -eu fondamentale de détermination 1 (lettres modernes ou lettres classiques) –Sem. 3 7. L'aventure Grecque : initiation à la langue et à la civilisation anciennes - (ECTS 6) Sem. 3		2		
							8. UE Langues et civilisations de l'antiquité 1 (ECTS 6) –Sem. 1 : Langue et civilisation de la Grèce ancienne 1				
							9. UE Fondamentale de détermination 2 (lettres modernes ou lettres classiques) 2 enseignements à choisir dans la liste infra : Mondes anciens 2 = «les Grecs et le Grec : des phéniciens aux athéniens» Langue et civilisation de la Grèce ancienne 2 L'aventure grecque : initiation à la langue et à la civilisation anciennes, L'aventure grecque : langue et civilisation anciennes 10. Langues et civilisations de l'antiquité 2 (6 ECTS) – Sem. 4 : Langue et civilisation de la Grèce ancienne 2		3		
15.	Université de Picardie Jules Verne	https://www.u-picardie.fr/catalogue-formations/FI/co/licence-l-h.html	Amiens	UFR des Lettres	Licence Lettres HUMANITÉS (L3)	3	1. UE 12 langues, littératures, civilisations anciennes 3 (ects 3) -Semestre 2 :- Histoire de la Littérature Ancienne 1- Langue Ancienne (Latin/Grec) 2.UE 14 enseignements optionnels : 2 options au choix (ects 3) - semestre 2 :- 2 options au choix - Littérature Ancienne	3	1	Προγράμματα σπουδών τα οποία έχουν μαθήματα με αντίστοιχο ή παρόμοιο αντικείμενο ή συναφείς θεματικές ενότητες. Ενδεικτικά αναφέρονται : 1. Licence Lettres 2. Licence Lettres Professeur des	1969

A/A	Institution (Ίδρυμα)	URL (δικτυακός τόπος)	Location (Περιοχή)	Department / faculty (Τμήμα, Σχολή)	Degree / Bachelors / Laurea / Licence (Πτυχίο)	Length (έτη)	Title / Modules Τίτλος / Ενότητα)	Crédit value (πιστωτικές μονάδες)	Year (Έτος)	Information (Πληροφορίες)	Year of establishment (Έτος ίδρυσης)
							3. UE 5 langues, littératures, civilisations anciennes (ECTS 3) - Semestre 1 : - Langue Ancienne (Latin/Grec) - Histoire de la Littérature Ancienne 1 4.UE 7 enseignements optionnels : 1 option au choix (ECTS 3) - Semestre 1 : Littérature Ancienne			Écoles (L3) 3.Licence Sciences du Langage	
							5. UE 19 renforcement des compétences (choix bloc) (6 ECTS)- Semestre 3 : - UE 19 renforcement des compétences - bloc lh- - Bloc LH - Ancien Français (2 ECTS) - Bloc LH - Littérature Grecque (2 ECTS) - Bloc LH - TD Œuvre n°2 (2 ECTS) 6. UE 20 enseignements optionnels : 2 options au choix (3 ECTS) - Semestre 3 : - Langue et Culture Grecques	2, 3, 6	2		
							7. UE 25 renforcement des compétences (3 cours même bloc choix) (ECTS 6) - Semestre 4 : - UE25 RENFORCEMENT DES COMPETENCES - BLOC PE - Bloc PE - Littérature Grecque 8. UE 26 enseignements optionnels : 2 options au choix (3 ECTS)- Semestre 4 : - Langue et culture Grecques	3, 6			
15.	Université de Picardie Jules Verne	https://www.u-picardie.fr/catalogue-formations/FI/co/licence-l-h.html	Amiens	UFR des Lettres	Licence Lettres HUMANITÉS (L3)	3	9. UE 2 enseignements optionnels 2 options au choix (ECTS 6) -Semestre 5 : - Langue et culture grecques (3 ECTS) 10. UE 6 littératures anciennes (3 ECTS) - Semestre 5 : - Littérature latine (2 ECTS) - Littérature grecque (1 ECTS) 11. UE 10 enseignements optionnels - 2 options au choix (6 ECTS) - Semestre 6 : -Langue et culture grecques (3 ECTS) 12. UE 14 littératures anciennes (3 ECTS) - Semestre 6 : - Littérature grecque (2 ECTS) - Littérature latine (1 ECTS)	1, 2, 3, 6	3	_	1969
		https://www.u-picardie.fr/catalogue-formations/FI/co/licence-ph.html		UFR Sciences Humaines, Sociales et Philosophie	Licence Philosophie		1. D1.1 Philosophie ancienne (2 ECTS) - Semestre 1 14. D2.2 Histoire de la philosophie 2 (2 3CTS) - Semestre 1 -15. D2.1 Histoire de la philosophie 1 (3 ECTS) Semestre 1	2, 3	1	Portail Philosophie / Sciences de L'éducation	
							2. DF3.9 Initiation au grec ancien (1 ECTS) - Semestre 3 3 DF4.1 Histoire de la philosophie 1 (3 ECTS) Semestre 4 18. DF4.2 Histoire de la philosophie 2 (3 ECTS) Semestre 4 4. DF4.9 Initiation au grec ancien (1 ECTS) - Semestre 4	1, 3	2	_	
							5. DF6.1 Philosophie ancienne (3 ECTS) - Semestre 6	3	3		